Amatengu

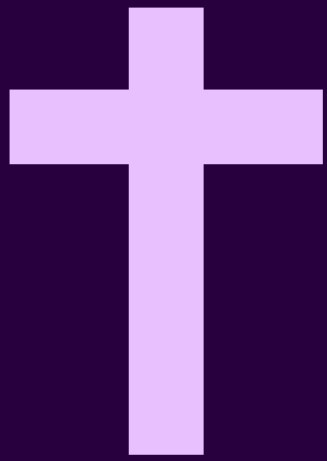

The New Testament in the Matengo language of Tanzania: Amatengu

Amatengu

The New Testament in the Matengo language of Tanzania: Amatengu

copyright © 2020 The Word for the World International

Language: (Matengo)

Contributor: The Word for the World Southern Africa

The New Testament in Matengo Language.
The Word for the World
This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution Share-Alike license 4.0.
You have permission to share and redistribute this Bible translation in any format and to make reasonable revisions and adaptations of this translation, provided that:

- You include the above copyright and source information.
- If you make any changes to the text, you must indicate that you did so in a way that makes it clear that the original licensor is not necessarily endorsing your changes.
- If you redistribute this text, you must distribute your contributions under the same license as the original.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.
Note that in addition to the rules above, revising and adapting God's Word involves a great responsibility to be true to God's Word. See Revelation 22:18-19.

2025-05-14

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 13 May 2025 from source files dated 14 May 2025
68e6beac-0abf-549f-91d7-ab33f1fb6cd4

Contents

Matei 1
Maluko 44
Luka 71
Yohana 116
Mahengu 148
Aloma 188
1 Akolintu 207
2 Akolintu 224
Agalatia 235
Aepesu 242
Apilipi 249
Akolosai 254
1 Atesaloniki 259
2 Atesaloniki 263
1 Timoti 266
2Timoti 271
Titu 275
Pilimini 278
Aebulania 280
Yakobu 294
1 Petili 299
2 Petili 304
Yohana 308
2 Yohana 313
3 Yohana 314
Yuda 315
Uyekulii 317

Lijambu la Amboni ngati ejuandiki
Matei
Ulongulelu

Matei ndi kitabu simu kati jiitabu nsesi yeibii mu Lilaganu linyai lelilandi womi waka Yesu Kilisitu Nkombosi. Kila kitabu simu muitabu nsesi hei biikema “Injili” maana jaki “Lilaganu Linyai.” Baandika aka Matei na Maluko na Luka na Yohana baada jukukua Yesu. Abolewa ngaseamanyiki masoba boo gasakaka gukuandika Lijambu la Amboni ngati hejuandiki Matei, lakini kuwesika kitabu senze kiandikwi yaka 60 toka Yesu pajwasaliwa. Kabee pandu pabaandaki ngase pamanyikana, lakini bandu bingi ahobale kuwesikana baandiki ku Palesitina kabee kuwesikana ahandiki ku musi uku Yelusalemu.

Jojuandiki ndi Matei, jojwabi jojujopa kodi kwa bandu kabula Yesu ngaseanhagwi kuba mbolee waki. Kabee jwabia jumanyikana kuliina lengi lebilikema Lawi. Matei jwabia jumu kati ja banafunzi komi na abeli na jwaandakia lijambu leheli asomi biki Yaudi. Haga uwesa kugabona hotuhotu, ndaba alongali mumisitali jingi kupeta sitini mu Lilaganu la Mwandi. Matei julengiki kwaalangi bandu kupwaga Yesu ndi Kilisitu, na ndi Nkombosi jojuhaguliwi na Sapanga, jobundotila alota baka Sapanga kupwaga jutenda kuhika. Matei juandiki kabee majambu gingi mu lijambu mombo gagalongale Ubambu ukolongu waka Sapanga. Ayaudi baobalia Kilisitu jwiibia Bambu nkolongu jupundema pani ngati heabi aka bambu akolongu bangi bupunndema. Matei julonge kabee sakwaapala kupenga sebabia bakahobalia koni julandi Ubambu ukolongu ukunani kwaka Sapanga ndi wi kiloho.

Lijambu la Amboni ngati ejuandiki Matei ndi kitabu saa sapi kutumbuli mu Lilaganu Linyai ndaba jukombukii majambu gingi kuhuma mu Lilaganu la Mwandi. Sejuhandiki kilombanisa malaganu goka mabeli. Abolewa bingi apwaga ana, Matei kuwesikana julengiki kujiga ntindu wiitabu yaka Musa. Itabu yehei ndi itabu nhwanu yeitumbuli mu Lilaganu la Mwandi. Malandi gaka Yesu, gajwaalandila bandu kukitombi gagabii mu Lijambu la Amboni ngati ejuandiki matei mulipungu la Matei 5-7 galengana na Sapanga paampekia Musa Malagalaki kukitombi. Linga mulipungu Lukukomboka Malagalakilu 19:3-23:33.

Gagabi mukitabu senze ndi ganga

Matei jutumbuli kuandika Lijambu la Amboni lendenu sukulongale kusaliwa kwaka Yesu Kilisitu na hejwatumbulia lihengu laki, mulipungu 1-4.

Mweni katai Matei julandi lihengu laka Yesu na mabolee gaki gingi, mulipungu 5-25.

Matei julongale mahengu gaka Yesu kupete kuwa kwaki nukuyoka kwaki, mulipungu 26-28.

Lukolu lwaka Yesu Kilisitu
Luka 3:23-38

1 Ganga ndi mahina gaka hoku baka Yesu Kilisitu, jojabii mu kibeleku saka Daudi, jojabii nsoko waka Ibulahimu.
2 Ibulahimu ambelika Isaka na Isaka ambelika Yakobo na Yakobu ambelika Yuda naaka alongu baki.
3 Yuda ambelika Pelesi na Zela, nyongo wabu jwabii Tamali, Pelesi ambelika Heziloni na Heziloni ambelika Alami,
4 Alami ambelika Aminadabu na Aminadabu ambelika Nashoni na Nashoni ambelika Salumoni,
5 Salumoni ambelika Boazi, nyongoo waka Boazi jojabii Lahabu na Boazi na Lutu bakabii azazi baka Obedi na Obedi ambelika Yese.
6 Yese ambelika Bambu Nkolongu Daudi. Daudi ambelika Solomoni, nyongoo waki Solomoni bunkema Besisheba jojabii nhwanu waka Ulia.
7 Solomoni ambelika Leoboamu na Leoboamu ambelika Abiya na Abiya ambelika Asa,
8 Asa ambelika Yeoshafati na Yeoshafati ambelika Yolamu na Yolamu na Yolamu ambelika Uzia,
9 Uzia ambelika Yosamu na Yosamu ambelika Ahazi na Ahazi ambelika Hezekia,
10 Hezekia ambelika Manase na Manase ambelika Amoni na Amoni ambelika Yosia,
11 Yosia ambelika Yekonia na alongu baki, mu masoba gegala sakabii kipindi sa Ayaudi pabaapelika ku luhami ku Babeli.
12 Pababiya baapeliki Ayaudi ku luhami luku Babeli, na Yekonia ambelika Shealutieli na Shetieli ambelika Zelubabeli,

13 Zelubabeli ambelika Abiudi na Abiudi ambelika Eliakimu na Eliakimu ambelika Azoli,
14 Azoli ambelika Sadoki na Sadoki ambelika Akimu na Akimu ambelika Eliudi,
15 Eliudi ambelika Eleazali na Eleazali ambelika Matani na Matani ambelika Yakobu.
16 Yakobu ambelika Josepu, jojabii nndomi waka Malia, nyongoo waka Yesu joakema Kilisitu Nkombosi.
17 Ndienu kwabi niibeleku Komi nu nsesi kutumbuli Ibulahimu mbaka Daudi ni ibeleku komi nu nsesi tumbuka Daudi mbaka Ayaudi pabaakamula kujenda kuluhami ku Babeli, ni ibeleku komi nu nsesi toka pabaakamula kujenda kuluhami mbaka kusaliwa kwaka Kilisitu Nkombosi.

Kusaliwa kwaka Yesu Kilisitu
Luka 2:1-7

18 Yesu Kilisitu jwasaliwa ana, Malia nyongoo waka Yesu jwabia jusumbiki Josepu. Lakini pa babiya bakoni nganukutama pamu ngati nndomi nu nhwanumundu, Malia jabonikana jubii ni kitumbu kupete uwesu wa Loho jaka Sapanga.
19 Josepu ndaba jabii mundu waamboni palongi jaka Sapanga, ngasejapai kumpoalihamu Malia, ndi japala kundeka kinunukinunu.
20 Pajwabia jwakoni jwakawasaliya lijambu leheli, Ntumi jukunani waka Bambu ampitila mundotu ampwagila, “Josepu mwana waka Daudi, wijogopa kunzuku Malia kuba nhwanu wako, ndaba kitumbu saki jupatiki ku uwesu waka Loho jaka Sapanga.
21 Jwiibelika mwana mwanalomi nawe wankema liina laki Yesu, ndaba jombi ndi jojwaakombula bandu baki kuhuma mu mahakau gabu.”
22 Ndienu, haga goti gapitii ili litimia lilobi laka Bambu lejwapwaga kwi indela jaka mlota waka Sapanga,
23 “Linga, kamwali jwanga kuketanga na mwanalomi jwiitotula kitumbu, ambelika mwana mwanalomi, najombi bankema liina la Manueli.” Maana jaki, “Sapanga jubii pamu na twepani.”
24 Ndienu, Josepu pa jwajumuka mu lugonu jatenda ngati ntumi jukunani eampwagila, anzukua Malia nhwanu waki, nukujenda naku kunyumba jaki.
25 Lakini ngasejagoni naku mbaka Malia pajabelika mwana mwanalomi. Najombi Josefu ankema liina laki Yesu.

2

Ageni kuhuma upandi golipiti lyoba

1 Yesu jasaliwa ku musi guku Betelehemu, ku nndema uku Yudea, masoba Helodi pajwabii bambu nkolongu. Bandu baamanya gagiipitila mweni katai sukulingali ndondu babahuma upandi golipitii lyoba bahika ku Yelusalemu,
2 baalalukiya bandu, “Jubii kwaa mwana jojibiya bambu nkolongu jwa Ayaudi, jojusaliwi? Tujibweni ndondu jaki jipitii upandi golipiti lyoba, tuhikiki kungungamali.”
3 Bambu nkolongu Helodi pajajoa ganiaga, jahangajiki ngamaa mmoju jaki, jombi pamu na bandu boti buku Yelusalemu.
4 Ndienu Helodi, jaakema pamu agolu akolongu boti na abola ba malagalaki jalalukiya bombi, “Boo, Kilisitu Nkombosi jwisaliwa kwako?”
5 Nabombi bajibua, “Jisaliwa ku musi uku Betelehemu, ku nndema uku Yudea. Ndaba mlota waka Sapanga ejuandiki,
6 ‘Mwabandu buku Betelehemu musi gogubii ku Yudea,
mwanganya mwaasoku kati jaka kilongosi ba bandu buku Yudea,
ndaba kwinu jiihuma kilongosi,
jojaalongua bandu bangu buku Izilaeli.’ ”
7 Ndipala Helodi jaakema bandu bala baamanya gagipitila sukulingali ndondu su ujobu, ili bumpwagila muda gojipitila ndondu.
8 Ndienu jaatuma ku Betelehemu, japwaaga, “Nzendannya mukataputa sapi pajubii mwana hoju. Anamubweni mwihika kumbwagi na nane kabee niijenda kungungamali.”
9 Ebajomula kunzoane bambu nkolongu batenda kuboka. Na ndondu jela jebabiya bijibweni upandi kolipitii lyoba jaalongulikiya nukujenda kujema pandu pajabii mwana pala.
10 Ebijibona ndondu jela, batoguli ngamaa.
11 Ndienu, bajingala nnyumba, bummbona mwana jola pamu na Malia nyongoo waka mwana, bapega magoti nukungungamali. Ndipala baogula mikoba jabu, nukumpeke nhupi yabu, zaabu nu ubani na mahuta gabagakema manemane.
12 Sapanga jaakana mundotu biikelebuki kabee kwaka Helodi, ndienu bakelubuka mwa manyumba gabu kupete indela jengi.

Kutili ku Misili

13 Pababoka ageni bala, ntumi juku kunani jwaka Bambu ampitila Josepu mu ndotu,
ampwagila, “Jumuka! Gunzukua mwana pamu na nyongoo, ntilila ku Misili. Mwakatama
konioku mbaka enampwagila, ndaba Helodi jupala kunkoma mwana weajo.”
14 Ndienu, Josepu jajumuka, anzukua mwana pamu na amabu baki ikilu ajelaje, nuku-
jendane ku Misili.
15 Jatama hoku mbaka Helodi ejakuwa. Lijambu heli lahengika ili lilobi lejwapwaga
Bambu kwi indela juku mlota litimia, “Nunkemaa mwana wangu kuhuma ku Misili.”

Bana asaliwanu atenda kukomeka

16 Helodi pajamanya baamanya gagipitila sukulinga ndondu bala babia ankongiki,
jayomiki ngamaa. Jaamulisa bana boti akanalomi buku musi uku Betelehemu na baabii
pambipi jabu, baabii na yaka ibeli na pai jaki akomika. Jwahenga hela kulengana na muda
gobabia bumpwagi bandu bala.
17 Ndienu, hegatimia malobi gajapwaga Mlota waka Sapanga jobunkema Yelemia,
18 “Sauti jajoaniki ku Lama,
kilelu su usungu nkolongu nu kulobalake.
Laheli jaalele bana baki,
wala ngakupala kuntulisa,
ndaba boti awii.”

Kuhuma ku Misili

19 Helodi ejakuwa, ntumi juku nani jwaka Bambu ampitila Josepu mu ndotu ku Misili,
20 ampwagila, “Jumuka! Gunzukua mwana pamu na nyongoo waki nkelubuka kabee ku
ndema uku Izilaeli, ndaba baapala kunkoma mwana hoju akuwike.”
21 Ndienu, Josepu jajumuka, anzukua mwana pamu na nyongoo waki, nukukelabuka ku
ndema uku Izilaeli.
22 Lakini Josepu ejajoa Alukelao mwana waka Helodi, jabii nkolongu juku Yudea jalisa
kiteu sa atati baki, jajogopa kujenda hoku. Najombi ndaba babiya ankaniki mundotu
jajenda upandi uku Galilaya,
23 ndienu jatama mmusi gobugukema Nazaleti. Ndi egatimia malobi gajapwaga kwi
indela jaka alota baka Sapanga, “Bankema mundu kuhuma ku Nazaleti.”

3

Yohana Mmbatisa jaalandi bandu
Maluko 1:1-8; Luka 3:1-18; Yohana 1:19-28

1 Masoba gala Yohana Mmbatisa jajenda, mulukoba luku Yudea, nukutumbuli kaalandi
bandu.
2 Japwaaga, “Nkotuka kuhenga mahakau gino, ndaba Ubambu ukolongu ukunani kwaka
Sapanga guhegali.”
3 Yohana ndi joandongalia mlota waka Sapanga Isaya pajapwaaga,
“Mundu jujamali kulukoba,
‘Munhandaliya Bambu indela jaki,
nnyosa indela jaki.’ ”
4 Yohana jaweti ingobu yeasoniki kwa mangoma gi kinyama sebikikema ngamia nu
nkanda wa ngosi mukibunu saki. Posu jaki jabia mapai na busi gumwikioli.
5 Bandu bunzendila, kuhuma ku Yelusalemu na kuhuma misi yoti yuku Yudea kuhuma
ndema yoti yeibii pambipi ja losi luku Yoludani.
6 Bajetakiya mahakau gabu nukugaleka, najombi jaabatisa mu losi luku Yoludani.
7 Lakini pajaabona Afalisayu bingi naka Asadukayu bunhiki ili jaabatisa, jaapwagila,
“Mwanganya mwi kibeleku si lijoka! Nya joantonyiki kujepa kutemuliwa na Sapanga
kokwihikaje?
8 Nhenga mahengu gagalangi nndekaki mahakau gino.
9 Mwiwasali nhwesa kujepa kutemuliwa na Sapanga sukulipwagi, ‘Atati bitu Ibulahimu.’
Numpwagi sakaka, Sapanga juwesa kung'anambu malibu haga gabia bana baka Ibulaimu.
10 Ndienu lipengu abei punhina ji mikongu, na henu nkongu gokapi wanga kupapa
matunda gasapi biitenda kuguseku nukuguleke pamwotu.
11 Nepani numbatisa kwa masi kulangi nndekaki mahakau gino. Lakini jojuhika
munyuma jane jubii nu uwesu kupeta nepani, nane ngasembalika hata kujuku makobasi
gaki. Jombi jambatisa kwa Loho jaka Sapanga na kwa mwotu.
12 Jombi jubi ni kipalu saki mumaboku gaki, ili jupeta ilebi yaki, ni inganu yaki jaibeka
mukikoku, lakini mwegeu jagujosa kwa mwotu wanga kususuka.”

Yesu atenda kumbatisa
Maluko 1:9-11; Luka 3:21-23

13 Ndienu, Yesu jahuma ku Galilaya, jahika ku losi luku Yoludani, kubatiswa na Yohana.
14 Lakini Yohana jalenga kumpenga, sukupwaga, “Nepani ndi nembala kubatiswa nawe, kubi boo, wehapa guhika kwango?”
15 Lakini Yesu anzibua, “Kuleka pe kubia ahelahe kwa sajeno, ndaba ndi ekupalika tutimisa goti gajupala Sapanga.” Ndienu Yohana jatenda kujetake kumbatisa Yesu.
16 Yesu pajajomula pee kubatiswa, jwapita mmasi. Apalapa kunani ku mahundi kwaka Sapanga kwatenda kuhogoka, ambona Loho jaka Sapanga jakahuluka ngati ngunda nu kumete panani jaki.
17 Sauti kuhuma kunani kwaka Sapanga jajoanika jakapwaga, “Jonzo ndi Mwanangu jonumpai, jojunenganile.”

4

Yesu jutenda kulengwa
Maluko 1:12-13; Luka 4:1-13

1 Ndipala Loho jaka Sapanga jundongua Yesu mbaka kulukoba ili julengwa ni Lijobi.
2 Japungiki kula posu masoba komi nsesi muhi ni ikilu, pajajomula jumbina inzala.
3 Ndienu Lijobi, lunhikila nukunkolo, “Ana wehapa wa Mwana waka Sapanga, ugapwagila malibu aga gabiya mabumunda.”
4 Yesu jajibua, “Aandiki mu Maandiku gaka Sapanga, ‘Mundu ngasejuwesa kutama kupete mabumunda pena, ila kwa kila lilobi lejupwaga Sapanga.’ ”
5 Ndipala Lijobi lunzukua Yesu mbaka ku Yelusalemu, kumusi wa asapi, ambeka panani jikipagaa sa Nyumba jaka Sapanga.
6 Ndienu ampwagila, “Ana wehapa wa Mwana waka Sapanga, lilekala pai, ndaba aandiki mu Maandiku gaka Sapanga,
‘Sapanga jaatuma atumi baki bu kunani bagukenga,
nu kugujanga mumaboku gabu,
ili walikobando kwaku mu lilibu.’ ”
7 Yesu ampwagila, “Aandiki kabee mu Maandiku gaka Sapanga, ‘Wandenga Bambu, Sapanga wako.’ ”
8 Ndipala, Lijobi anzukua kabee mbaka panani ji kitombi kilasu, andangia ubambu ukolongu wa ndema yoka na nu ukolongu waki woti.
9 Ndienu lumpwagila, “Yenze yoti misinugupekia ana gunyinamii nu kungungamali.”
10 Yesu ampwagila, “Boka neapa Lijobi wee! Aandiki mu Maandiku gaka Sapanga, ‘Gungungamaliya Bambu Sapanga waku, nukuntumakii jombi kajika jaki.’ ”
11 Ndienu Lijobi lundeka Yesu, na atumi bu kunani kwaka Sapanga bahika kuntumakii.

Yesu jutumbuli kaalandi bandu
Maluko 1:14-15; Luka 4:14-15

12 Yesu pajajoa Yohana ampeliki mu kipungu, jajenda ku Galilaya.
13 Jaboka ku Nazaleti, jajenda ku Kapelinaumu, musi gogubii pambipi nu nhanga uku Genesaleti, gogupakini nu nndema uku Zebuluni nuku Nafutali, jatama kokuje.
14 Ndi latimia lilobi lejapwaaga Mlota waka Sapanga Isaya,
15 “Nndema guku Zebuluni nu nndema guku Nafutali,
indela jukuyetuki ku nhanga mulutengu ja losi luku Yoludani.
Galilaya, nndema wa bandu banga Ayaudi!
16 Bandu baatama pa lwii agubweni unang'anu nkolongu.
Nabombi baatama mundema ja lwii ni kihilu sa kuwa,
unang'anu gutei
kwaanang'ani!”
17 Tumbuka masoba gala Yesu jatumbuliya kulandi jakapwaga, “Nkotuka kuhenga mahakau, ndaba Ubambu ukolongu ukunani kwaka Sapanga guhegali!”

Yesu jaakema aloi nsesi bumpwata
Maluko 1:16-20; Luka 5:1-11

18 Yesu pajabia jujenda mulutengu ju nhanga uku Galilaya, jaabona aka kilongu abeli aloi, Simoni jobunkema Petili nu nndongumundu Andilea. Babia bakalopula homba kwi ilepa mu nhanga ndaba babia aloi.
19 Yesu jaapwagila, “Mbwata nepani, na nepani nantenda mwanganya mbia mwa bandu babaleta bandu kwaka Sapanga.”
20 Apalapa biileka ilepa yabu, nukunzengale.

21 Ejwabia jujenda palongi kidogu, jaabona aka kilongu abeli, Yakobu na Yohana bana
baka Zebedayu. Haba babia nkati junhwatu pamu na ahengo babu Zebedayu, bakalen-
ganakiya ilepa yabu. Ndi Yesu jatenda kwaakema,
22 nabombi apalapa buguleka nhwatu pamu na ahengo babu, nukunzengale.

Yesu jaalamisa agonzu
Luka 6:17-19

23 Yesu jayongolatiya Galilaya joa, jatumbuliya kuboola mu nyumba yukuketangane
Ayaudi, jaalandila bandu Lijambu la Amboni lu Ubambu ukolongu waka Sapanga.
Jaalamisa bandu magonzu goa.
24 Majambu gaki gaeni pandu poti ku Silia. Ndienu bandu bumpelakiya agonzu boti, na
bandu balwala ugonzu wokapi na baang'alika, baabii ni ilombu, bana kihinduhindu na
bandu baalei, najombi jaalamisa boti.
25 Nsambi nkolongu wa bandu gwatenda kumpwata kuhuma ku Galilaya, nndema yuku
Dekapoli maana jaki Misi Komi, Yelusalemu na Yudea na kwii ja losi luku Yoludani.

5

Yesu jaalandi bandu ku kitombi
1 Yesu pajugubona nsambi wa bandu, jakwela ku kitombi, nukutama pai. Banafunzi baki
batenda kunzende,
2 najombi jatumbuliya kwaabola, koni jupwaga.

Kutogule kwa sakaka
Luka 6:20-23
3 Apengaliwi bandu babunhobale Sapanga,
ndaba Ubambu ukolongu ukunani kwaka Sapanga ndi gwabu.
4 Apengiwi babii nu
usungu mmoju ndaba jukutenda mahakau,
ndaba Sapanga jaakelubukiya kutogule kwabu.
5 Apengiwi babunzogopa Sapanga,
ndaba biilisa ndema.
6 Apengiwi baabii ni inzala na nywita jukuhenga gajagapala Sapanga,
ndaba biitenda kutupi.
7 Apengiwi baabii ni ikia,
ndaba Sapanga jaabonila ikia.
8 Apengiwi bana mwoju wa sapi,
ndaba bammbona Sapanga.
9 Apengiwi baaleta lukwali,
ndaba baakema bana baka Sapanga.
10 Apengiwi baang'alika ndaba jukuhenga gajupala Sapanga,
ndaba Ubambu ukolongu ukunani kwaka Sapanga ndi gwabo.
11 Mpengaliwi mwanganya bandu na buntondoo, nunkung'alisa nu kunkopake kwi isoli,
ndaba mwanganya mbwata,
12 Ntoguliya nukululuta ndaba nhupi inu ngolongu ibi ku maundi. Ndaba hela ndi
ebaang'alisa alota baka Sapanga bababii kabula jukusaliwa mwanganya.

Mwinyu nu unang'anu
Maluko 9:50; Luka 14:34-35
13 “Mwanganya ndi mwinyu gu pundema. Lakini mwinyu naguhoiki kunoga kwaki,
boo, mwiibeka kii mbaka jinoga kabee? Ngasejibii ni lihengu kabee, ila aleke kunza
nukukanyatwa na bandu.
14 “Mwanganya ndi unang'anu wu nndema! Musi goasengiki panani ji kitombi
ngaguwesi kuhihiika.
15 Wala bandu ngaseapambaki taa nu kujiyekale ni kitonga, ila abeka panani ji kipanda
ili gwamulakya boti baabii mu nyumba.
16 Ahelahe, mwanganya unang'anu winu gunang'ana palongi ja bandu, ili bagabona
mahengu ginu gaamboni ganhenga, ili baalumbaliya atati binu bu kunani kwaka Sapanga.

Yesu jubola Malagalaki
17 “Mwiholale hikiki kuputa malagalaki gaka Musa na mabolee gaka alota baka Sapanga.
Ngasenhikiki kuputa ila kugatenda gabiya ga sakaka.
18 Numpwagi sakaka, mbaka kunani kwaka Sapanga nu nndema ekwipeta, nga hata
nukuta jimu au lilobi lisokopi mu Malagalaki leliiboka, mbaka goti pagiitimia.

19 Ndienu jokapi jojiikana lilagisu lisokopi kuhuma ku Malagalaki gaanga, nakaabola
bangi ahenga hela, mundu hoju jwiibia msoku ngani mu Ubambu ukolongu ukunani
kwaka Sapanga. Lakini jojukamulaki Malagalaki na kwaabola bangi ahenga hela, hoju
jwibiya nkolongu mu Ubambu ukolongu ukunani kumaunde.
20 Numpwagi sakaka, ana ngasenhenga gajupala Sapanga kwaapeta abola ba Malagalaki
na aka Afalisayu, kyee ngamwijingii mu Ubambu ukolongu ukunani kwaka Sapanga."

Mabolee gagakana kuba ni inyela
21 "Nnzoini bandu ba mwandi baapwagila, 'Wikoma na mundu jokapi jojikoma jupalika
kutemuliwa.'
22 Lakini nepani numpwagi sakaka, jokapi joanhyome ndongu waki, buntenda kun-
temu. Mundu joantondo nndongu waki bampelika pasengu. Mundu joankema nndongu
waki, 'Nng'ang'a' jubii pambipi kujingi mmwotu wanga kususuka masoba goa."
23 "Ndienu, egupeleka matambiku gaku palongi ja mesa jukupiiki litambiku na papuje
gukomboka gukomini nu nndongu waku,
24 wagaleka hoti matambiku gaku palongi ja mesa jukupiiki litambiku, jenda hoti
wakajomulania nu nndongu waku, ndi wikelubuka kupia litambiku laku.
25 "Mundu na jugutaki, jongana na jojugutaki nyata mwindela kabula jukujenda
pasengu, anangahela jojugutaki jagukabisa kwaka jojutemu, najombi ntemu jagukabisa
kwaka nndonda, nanagu wikongika kukipungu.
26 Nugupwagi sakaka, ngawipiti mukipungu mola mbaka gwilepa lingengalema la
mwisu."

Mabolee gagakana ugoni
27 "Nnzoini bandu bumpwagila, 'Mwitenda ugoni!'
28 Lakini nepani numpwagi, joandingali mmbomba nukuntokule, jutei naku ugoni
mmoju jaki.
29 Ana ngati liu laku la malele lugukolo kuhenga mahakau, tupula ukalekala kutali.
Nambanga kuhoa kipandi simu sa nhyega jaku, kuliku nhyega jaku joti kuleke mmwotu
wa masoba goa.
30 Anangati kuboku kwaku kwa malele gukukolo kuhenga mahakau, sekula wakalekala
kutali. Nambanga kuhoa kipandi simu sa nhyega jaku, kuliku nhyega jaku joti kuguleke
mmwotu wa masoba goa."

Mabole gukukana kutalikana
Matei 19:9; Maluko 10:11-12; Luka 16:18
31 "Apwagiki kabee, 'Joandeka nhanu waki, kupalika ampekiya likalatasi lu kutalikana.'
32 Lakini nepani numpwagi, mundu jokapi joantalika nhwanu waki, ila pee ndaba jutei
ugoni, ankolo jutenda ugoni, na mundu jokapi anajujukwi mmbomba joantaliki, najombi
kabee jutenda ugoni."

Mabole gagakana kulapa
33 "Kabee nzoini bandu ba mwandi ebaapwagila, 'Wikotoka kutenda sewalagila ku-
tenda, ila gutimisa kulagi kwaku kwa Bambu.'
34 Lakini nepani numpwagi, mwilapa, wala su kunani kwaka Sapanga, ndaba senyesi
ndi kiteu su ubambu saka Sapanga,
35 wala kulilapi kwa nndema, ndaba paniapa ndi pandu pukubeke magolu gaki, wala ku
Yelusalemu, ndaba goniogu ndi musi waka Bambu nkolongu.
36 Wala wilapa su umutu waku, ndaba ngaseguwesa kuling'anambu lijunzu limu kuba
lihuu au lijilu.
37 Anagupwagiki, 'Hena,' kubia, 'Hena,' na gupwagiki, 'Ngahela,' kubia, 'Ngahela.' Sokapi
sekijonzuke haga kihuma kuku Mbaja jola."

Mabolee gagakana kulepesa ubaja
Luka 6:29-30
38 "Nzoini ebapwaaga, 'Lihu kwa lihu na linu kwa linu.'
39 Lakini nepani numpwagi, gwandepa sindu silia mundu mbaja. Mundu ana jugulapwi
likopi lituku luku malele, kabee gundeka jugulapula lituku luku mangega,
40 Mundu ana jukutaki ili kugujukuki likoti laku, gundeka jujukua na kaputi jaku.
41 Mundu anajupala untotuliya nsigu waki kilumita jimu, witotula kilumita ibeli.
42 Gumpekiya jojuguloba, na jojuguloba wannzima."

Kwaapala babugusuki
Luka 6:27-28, 32-36
43 "Nnzoini ebapwaaga, 'Gumpala nnzako na gunsukila jojugusuki.'

44 Lakini nepani numpwagi, mwaapala banga kumpala na kwaalobe kwaka Sapanga
babunng'alisa mwanganya,
45 ili mbia mwabana ba Atati binu baabii kunani ku mahundi. Ndaba lyoba laki
laanang'ani bandu abaya na baamboni, na kwaakuni iyula bandu baabi abaya na baam-
boni palongi jaka Sapanga.
46 Ana mwaapai babumpai pee, boo, mwiipata nhupi bole? Ndaba baajopa kodi
nabombi ahenga ahelahela!
47 Ana mwaalamuki alongu bii pena, boo ntenda sindu boo sakwaapea bandu bange?
Hata bandu banga kummanya Sapanga, ahenga ahelahela.
48 Henu, mbia momkamiliki, ngati Atati binu bu kunani kwaka Sapanga ebii akamiliki."

6

Kwaajangati ahagu

1 "Nnzepa kuhenga mahengu gaamboni palongi ja bandu ili mbonikana. Ndaba anantei
hela ngamwiipati nhupi jokapi kuhuma kwa Atati binu bu kunani kwaka Sapanga.
2 "Henu, hemunzangati mundu nhagu sindu sokapi, walilangii kwa bandu. Wiihenga
ngati bandu babilikopake baamboni, heahenga mu manyumba gukuketangane Ayaudi na
mwiindela ili bandu baalumbaliya. Numpwagi sakaka, baniaba apatiki nhupi yabu yoti.
3 Lakini wehapa egunzangati nhagu, henga kinunu hata nkosi waku jwimanya
seguhenga.
4 Waajangatya ahagu kinunukinunu, na Atati baku babagabona gaguhenga mukinunu,
bagupekiya nhupi.

Mabole gukundoba Sapanga
Luka 11:2-4

5 "Pamundoba Sapanga, mwihenga ngati babilikopake baamboni. Ndaba bombi apala
kujema kundoba Sapanga mu manyumba gukuketangane Ayaudi na mumagobukanu
giindeela ili bandu baabona. Numpwagi sakaka, haba apatiki nhupi yabu yoti.
6 Lakini wehapa pagundoba Sapanga, jingala nsumba saku, jigala ndyangu waku, ndi
waaloba Atati baku banga kubonikana. Ndienu Atati baku babagabona gauhenga sujobu
bagupekiya nhupi.
7 "Pamundoba Sapanga, mwiposukana malobi gingi ganga na mana ngati ehenga bandu
banga kummanya Sapanga. Ndaba bombi awasali baajogwaniya ndaba ja malobi gabu
kuba gingi.
8 Mwikuba ngati bombi, ndaba Atati binu amamyiki gampala kabula ngasemwalobiki.
9 Lakini mwanganya nndoba ana,
'Atati bitu mombii kunani kwaka Sapanga kwaka Sapanga,
liina linu lilumbalika ngani.
10 Ubambu ukolongu waku guhika,
gagupala gahengika pundema ngati kunani kwaka Sapanga kwaka Sapanga.
11 Gutupekiya lelenu posu jitu ja kila lisoba,
12 Gutulekakiya mahakau gitu,
ngati twepani etwalekake babutukosi.
13 Watujingisa mu milengu,
lakini utuhokua kuhuma kuku Mbaja jola.'
14 "Namwalekaki bangi babunhengi giliya, Atati bii bu kunani kabee bandekakya na
mwanganya giliya gamwahengi bangi.
15 Lakini nanga kwaalekake bandu bangi, Atati binu bu kunani ngabandekake mahakau
gino.

Mabolee guku punga kula posu

16 "Pampunga kula posu, mwiikuba nhyomiki ngati bandu baakopake baamboni hea-
tenda. Bombi atulana pamihu jabu ili abonikana kwa bandu atei kupunga kula posu.
Numpwagi sakaka, haba apatiki hupi yabu.
17 Lakini pagupunga kula posu, gusamba pamihu jaku, gupakia mahuta kumutu jaku,
18 ili wiimanyikana kwa bandu gutei kupunga kula, ila amanya Atati baku banga
kubonikana pee. Nabombi Atati baku babagabona gagilihihiki, jampekia nhupi.

Kubeka kikoku kunani kwaka Sapanga kwaka Sapanga
Luka 12:33, 34

19 "Mwalibeke kikoku pundema, momuje nkeki na kutu itenda kuhalabana na bii atenda
kubombo nuku kujiba.

20 Lakini mlibekila mali kunani kwaka Sapanga, kokuje ibongo na kutu ngaseiwesia,
kuhalabana hata bii ngaawesi kutunu nu kujingi kujiba.
21 Ndaba pagabi mali gaku ndi pagubii moju waku."

Lihu ndi unang'anu wa nhyega
Luka 11:34-36

22 Lihu ndi unang'anu wa nhyega. Ana lihu laku libi sapi, nhyega jaku joti jibii pu
unang'anu.
23 Lakini ana lihu laku libohu, nhyega jaku joti jiibya mu lwii. Lakini, ana unang'anu
gogubii nkati jaku gubii na lwii, ndienu lwibiya lwii tikitiki!

Mundu jwana mali
Luka 16:13; 12:22-31

24 Nga mundu jojuwesa kwaatumaki akakolongu abeli, ndaba ansukila jumu
nukumpala jongi, au jijongana na jumu kundongama jongi. Ngakuwesa kuntumaki
Sapanga napapa nukutumaki mali.
25 "Henu numpwagi, mwihangajaki posu wala sa kunywa ili nhwesa kutama, wala
ingobu yempalika kuwata mu nhyega inu. Boo, womi lee ngasindu kikolongu kupeta poso?
Na nhyega boo, nga lee sindu kikolongu kupeta ingobo?
26 Mwilingaliya ijuni yu nnani, yombi ngaseipanda wala kuhusa wala kubeka sokapi
mwikikoku, lakini Atati binu bu kunani biilea. Boo, mwanganya lee ngase mpalika
kujangatiwa ngani kupeta ijune?
27 Nyaa kati jinu kukulihangajisa kwaki juwesa kujonzuke ulasu wa womi wake hata
kwilisaa limo?
28 "Ndaba jakii nhangajaki ingobo? Nndingaliya maua gimwikiholi egakola. Ngasega-
henga lihengu wala kulilenganake ingobu.
29 Lakini numpwagi, hata Bambu Solomoni na hindu yaki hingi yoti, ngasebawahiki
kunhwatika ngati maua haga.
30 Henu ana Sapanga jagawatika maua libi lelenu ni kilabu bagaleke pamwotu, boo
Sapanga ngajanhwatiki mwanganya nakanope? Mwanganya mombii nukuhobale ku-
sokopi!
31 "Henu, mwiihangajaki kupwaaga, 'Twiikula kii au twiikunywa kike? Au twiiwata
kiki!'
32 Ndaba haga goti bagahangajaki bandu banga kumanya Sapanga. Atati binu bu kunani
kwaka Sapanga amanyiki mpala hindu heyi yote.
33 Lakini ntaputa oti Ukolongu waka Sapanga, nu nnhenga goti gajupala Sapanga, na
gangi haga goti jiitenda kunzonzuke.
34 Henu mwihangajaki gi kilabu, ndaba gi kilabu galihangajakiya geni. Matatisu gilisoba
limu gatosane kulisoba heli."

7

Kwaatemu bandu bangi
Luka 6:37-38, 41-42

1 "Mwaatemu bandu bangi, ili nanamu mwiitemuliwa na Sapanga,
2 Ndaba emwatemu bandu bangi, ndi nanamu ebantemula. Kipemu aselase sentumii
kwa kwaatemu bandu bangi ndi Sapanga sejwitumia kuntemu mwanganya.
3 Ndaba jakii ukibona kijola sekibii mmihu jaka nndongu waku, na papa ngakulubona
lumbagau lolubii nndiu jako?
4 Guwesa boo kumpwagi nndongu waku, 'Nndongu wango, lekaoti nuguboi kijola sekibii
nndiu jaku,' koni wamweti gubii nulumbagau nndiu jako?
5 Weapa ulikopake waamboni! Guboa oti lumbagau lolubii nndiu jaku ndi wiwesa
kukibona sapi kijola sekibi kukunndongu waku."
6 Mwaipeke himbwa hindu ya sapi ndaba yaa nng'anambuka nukuntukali nukunduma.
Mwagalekale magolobi mayuda gii ndaba biitenda kukanyatakanyata kwa magolu gabu.

Nndoba, ntaputa nhotima
Luka 11:9-13

7 "Nndoba nanamu biitenda kumpeke, ntaputa nanamu mwitenda kupata, nhotima
nanamu biitenda kunhogule.
8 Ndaba, mundu jokapi jojuloba atenda kumpeke na jojutaputa jutenda kupata na
jojuhotima atenda kunhogule nndyangu.
9 Atati boo, kati jinu mwana waki ana andobiki libumunda ampekia lilibo?
10 Au anajulobiiki homba, ampekia lijoka?

11 Ana mwanganya mwabaya mmanya kwaapeke bana bii nhupi ya sapi, boo Atati bii
bu kunani ngalee biijonzuke kaapeke hindu ya sapi babunndoba?
12 "Goti gampala bandu banhengila mwanganya, mwaatendila bombii ahelahela, ndaba
Malagalaki gaka Musa na mabole ga Alota gapwaaga ahelahe.

Nndyangu mpepandau
Luka 13:24
13 "Nnzingala kupete nndiyangu mpepandau. Ndaba indela jejilongoo ku kuwa ndi
ngolongu na bandu baapeta indela heji bingipi.
14 Lakini indela jejilongoo kuwomi nzoku nu ndyangu ukujingali mpepandau na bandu
babijibona indela heji asokope."

Nkongu na matunda gaki
Luka 6:43-44
15 "Nnzepana na alota biisoli. Babunhiki kunza abonikana makondoo, lakini nkati
abonikana imei ikali.
16 Mwaamanya kwa mahengu gabo. Boo bandu lee atongo matunda mizabibu mu
mikongu ja miha, au atongo lee tini mumbigile?
17 Nala nkongu wa sapi gutenda kupapa matunda gasapi nu nkongu gwilyaa gupapa
matunda giliya.
18 Nkongu wa sapi ngase gupapa matunda giliya nu nkongu gwiliya ngase gupapa
matunda gaa sape.
19 Kila nkongu gwanga kupapa matunda gaa sapi aguseku nukuguleke pamwotu.
20 Henu mwaamanya alota biisoli kwa mahengu gabu."

Ngasenummanyi mwanganya
Luka 13:25-27
21 "Nga kila jojungema, 'Bambu, Bambu' jwijingala mu Ukolongu ukunani kwaka
Sapanga, ila jojuhenga gaapala Atati bangu babii kunani kwaka Sapanga.
22 Mlisoba le lela bandu bingi biimbwagila, 'Bambu, Bambu! Kwiliina laku twaalandila
bandu lilobi laka Sapanga nu kwiliina laku twaapia bandu ilombu nu kwiliina laku
tuhengika nginyuli hingi.'
23 Ndienu naapwagila, 'Kye ngasenummanyiki mwanganya. Mmbokaniya palongi jangu
moutenda mahakau!'

Baasenga abeli
Luka 6:47-49
24 "Henu, kila mundu jojujoana malobi gangu nu kugahenga, julengana na mundu jwana
malangu, jojusengiki nyumba jaki panani ji lilibu likolongu.
25 Iyula jatenda kukuna, losi yatenda kutwele kikoka, kimbonga satenda kupoga nuku-
jikanga nyumba heji. Lakini nyumba heji ngasejahabwiki ndaba nsingi waki basengiki
nkati jililibu."
26 "Lakini mundu jokapi jojujoana malobi gangu na ngase juhenge lihengu, julengana
na mundu nng'anga, jojusengiki nyumba jaki panani ju nsangi.
27 Iyula jatenda kukuna, losi yatenda kutwele kikoka, nhwai watenda kupoga nuku-
jikanga nyumba jela, najombi jabombuka nukuhabuka joka."

Ukolongu waka Yesu
28 Yesu ejajomula kupwaaga malobi haga, nsambi wa bandu gogunnzoannya gwasangii
ngamaa mabole gaki.
29 Ndaba jabola ngati mundu junu uwesu nkolongu, nga ngati aka abola babu ba
malagalaki.

8

Yesu andamisa mundu
Maluko 1:40-45; Luka 5:12-16
1 Yesu ejahuluka ku kitombi, nsambi nkolongu wa bandu watenda kumpwata.
2 Mundu jumu jojuleliki anzendila, anzinamia nukupwaga, "Bambu, ana gupai guwesa
kunyambisa."
3 Yesu jwanyosha kuboku kwaki angusa mundu jojuleliki jola nukumpwagi, "Mbala
gunyambisika." Apalapa mundu jola jatenda kulama.
4 Ndipala Yesu ampwagila mundu jola, "Jowania, wampwagi mundu jokapi, ila gujenda
ukulilangia kwaka nngolu nkolongu na ukapia litambiku lejalagalakiya Musa, kwaalangi
bandu gulamiki."

Kuhobale kwaka nkolongu jumu juku Loma
Luka 7:1-10

5 Yesu pajabia jujingii ku Kapelinaumu, nkolongu jumu jwa alonda juku Loma
anzendila, nukunndoba anzangatia,
6 ampwagila, “Bambu, mtumi wangu jugoni kunyumba, nngonzu jukulela nhyega kabee
julwala ngamaa.”
7 Yesu ampwagila, “Niijenda kundamisa.”
8 Lakini nkolongu jola ampwagila, “Bambu, nepani ngase kupalika wehapa gujingila mu
nyumba jango. Lakini pwaga lilobi pee, nu ntumi wangu jwiitenda kulama.”
9 “Ndaba, hata ngama nepani anongo akolongu bangi kabee mi na alonda banaalongo.
Nunndagalaki ajojo, ‘Jenda’ najombi jutenda kujenda, nunndagalaki jongi, ‘Hikaa’ na-
jombi jutenda kuhika. Kabee ana nunndagalaki ntumwa wangu, ‘Henga ase’ najombi
jutenda kuhenga.”
10 Yesu ejajoana malobi gala, jatenda kusanga, jaapwagila bandu babumpwatiki,
“Numpwaagi sakaka, ngase nhwaiki kumbona mundu jokapi pa Izilaeli pani jojuhobale
ngati ajo.
11 Numpwaagi sakaka, bandu bingi bihika kuhuma ku kolipita lioba nu kolihobe lioba,
nabombi biitama pa tipati gakula posu pamu na Ibulahimu na Isaka na Yakobu mu
Ukolongu ukunani kwaka Sapanga.
12 Lakini bandu baapalika kuba mu ubambu ukolongu waka Sapanga, mitibaalekala
kunza, kolubii lwii, kokuje biibiya alela nukupola minu.”
13 Ndipala Yesu ampwagila nkolongu jola, “Jenda kunyumba na gaguhobali haga gi-
itenda kuhengeka.” Nu ntumi jola jatenda kulama muda agolagola.

Yesu jalamisa bandu bingi
Maluko 1:29-34; Luka 4:38-41

14 Yesu ejajingala mu nyumba jaka Petili, jaakolila akowanu baka Petili agoni pikitanda
abii na homa.
15 Ndienu, Yesu angusa nyongoo jola kuboku, na homa jela jatenda kukotoka, jatumbu-
liya kuntumaki Yesu.
16 Ekwabiya pakamii, bandu bundetila Yesu bandu bingi bababii niilombu, Yesu jaaboa
ilombu sukupwaga pee lilobi, ndi jaalamisa bandu boka bababi agonzu boti.
17 Jahenga hela ili gatimia gajaapwaga mlota jwaka Sapanga Isaya, “Jombi mweni
jujukwi mang'aliku gitu kabee jutotwi magonzu gitu.”

Eapalika kuba banafunzi baka Yesu
Luka 9:57-62

18 Yesu ejugubona nsambi wa bandu gunhyongaliti, jaapwagila banafunzi baki ajenda
kwii ju nhanga.
19 Mmbola jumu jwa Malagalaki anzendila Yesu, ampwagila, “Mmbola, nepani nagup-
wata kwokapi kola kowijenda.”
20 Yesu jajibua, “Mabwea gabii na mapoli gabu, ni ijuni yukunani ibii ni miui jabu, lakini
mwana waka Mundu nga na pandu puku pomulalela.”
21 Mbolee waki jumu ampwagila, “Bambu, nyetakaliya nyenda kunyumba nakaataga
atati bangu.”
22 Lakini Yesu ampwagila, “Mbwata! Waaleka baawii baataga baawii ajabu.”

Yesu jagalakali majeba
Maluko 4:35-41; Luka 8:22-25

23 Yesu pajajingala munhwatu banafunzi baki batenda kumpwata.
24 Apalapa, gapitila majeba makolongu munhanga na masi gatumbuliya kuguyekale
nhwatu. Lakini Yesu jabiya jugosi lugonu.
25 Banafunzi baki bunzendila, bunzumua nukupwaaga, “Bambu, utuokuaje tutenda
kuwa!”
26 Lakini Yesu jwaapwagila, “Mwabandu bini lihobale lisokopi mwanganya, ndaba jaki
ntenda kujogopa?” Ndienu, jajumuka jagalakaliya majeba makolongu gala nu nhanga gola
gwatuli nuu.
27 Banafunzi baki basangi nukupwaga, “Jonioju we mundu bole? Hata unhwai na
majeba gatenda kunzoanela!”

Yesu jaalamisa bandu abeli bini ilombu
Maluko 5:1-20; Luka 8:26-39

28 Yesu ejahika kwii ju nhanga, munndema wa Agadala, jwaketangana na bandu abeli
baabii ni ilombu bakahumila kutenge. Bandu haba babiya ajogoo ngamaa, nga mundu
jojalenga kupeta indela jela.
29 Apalapa batenda kujamalii, “Gupala kike kwito, wehapa wa Mwana waka Sapanga?
Guhikiki pamba kutung'alisa kabula ji lisoba litu kuhika?”
30 Pambipi na pandu pehapa kwabii na magolobi gingi gakakula.
31 Ilombu yela yundoba Yesu, “Anautubenga, nambanga utujetakiya tugajingala
magolobi galaga.”
32 Jaapwagila, “Hena mmbokaniya.” Ndienu yaapiita bandu bala, nu kujingii mwa-
magolobi, na magolobi ge gatilila pilikemba luku nhanga nukujingi mu nhanga, na goti
gakuwa mmasi.
33 Alimu ba magolobi bala batilila ku musi. Hoku baalandila bandu kila sindu sesapitila
na gagaapitila bandu bababii ni ilombu.
34 Bandu boti ba musi we gola bunzendila Yesu, pabumbona bundoba juboka mu
nndema wabu.

9

Yesu andamisa mundu jojulei
Maluko 2:1-12; Luka 5:17-26

1 Yesu jwajingala mu nhwatu, jalombuka nhanga, nukuhika mmusi waki.
2 Bandu bangi bundetila mundu jojulei, babia angoniki pu mpandu. Yesu ejukubona
kuhobale kwabu, ampwagila mundu jojulei jola, “Mwanango, hobaliyaje, mahakau gaku
galekakiwi.”
3 Abola bangi ba Malagalaki bapwaga mu mioju jabu, “Mundu hajo antondo Sapanga!”
4 Yesu jagamanyiki mawasu gabu, jalalukiya, “Ndaba jakii nhwasali ubaja mu mioju
jino?
5 Laa lelipepwiki ngani, kupwaga, ‘Gulekakiwi mahakau gaku,’ au kupwaaga, ‘Jema
gujendaje?’
6 Lakini, nepani mbala mmanya Mwana waka Mundu jubii nu uwesu wakalekake bandu
mahakau.” Ndienu ampwagila mundu jojulei jola, “Jukua mpandu waku gujenda.”
7 Mundu jola jajema nukujenda kunyumba jaki.
8 Bandu pababona gala, batenda kujogopa, bundumbaliya Sapanga jojaapeki bandu
uwesu wehogu.

Yesu ankema Matei
Maluko 2:13-17; Luka 5:27-32

9 Yesu pajaboka pala, ambona mundu jumu jobunkema Matei jutemi mu nyumba
jukulepe kodi. Ampwagila, “Mbwata.”
Matei jajema nukumpwata.
10 Yesu pajabia jutemi kula posu ja pakamii mu nyumba jaka Matei, baajopa kodi bingi
na baabii na mahakau bahika kula pamu najombi na banafunzi baki.
11 Afalisayu ebagabona haga, baalalukiya banafunzi baki, “Mbona mmbola winu jukula
pamu na baajopa kodi na bana mahakao?”
12 Yesu pajwajoana haga, japwaaga, “Bandu babii bomi ngaseampala aka singanga ila
baalwala ndi baapala aka singanga.
13 Nzendaniya mukilibola maana ja Maandiku gaka Sapanga gaga pwaga, ‘Mbala ikia
wala nga matambiku.’ Ndaba ngasenahika kwaakema bandu baamboni palongi jaka
Sapanga ila bandu bana mahakau.”

Mabolee guku punga kula posu
Maluko 2:18-22; Luka 5:33-39

14 Ndipala banafunzi baka Yohana Mmbatisa bunzendila Yesu, nukundaluki, “Mbona
twepani na Afalisayu tupunga kula posu lakini banafunzi baku ngaseapunga kula posu?”
15 Yesu jajibua, “Boo kuwesikana lee bandu babaakokiki ku ndoa kupunga kula posu
koni bambu wa ndoa jubii pamu nabo?” Ngahela, ngasekuwesikana! Liihika lisoba bambu
ndoa bamboa kwabu, lisoba leheli ndi pabipunga kula posu.
16 “Mundu ngasejuseku kibambu si ingobu inyai nukusone mwiingobu jejilaile. Ana
jutei hela, ingobu inyai jela jiijendula ingobu jejilai jela, na papajendwiki jepala piitenda
kujonzukeka. 17 Kabee nga mundu jojujege divai inyai mumipuku ja ngosi ja mwandi, ana
jutei hela, mipuko jela jiitenda kupojoka na divai inyai jela jiitenda kujitika ni mipuku ja
ngosi jitenda kuhalabika. Ila bandu abeka divai inyai mu mipuku minyai, na yoti ibeli
yiibia abei pandu pa sapi.”

Kamwali jojuwii na nyongoo jumu
Maluko 5:21-23; Luka 8:40-56

18 Yesu pajabiya jupwaga haga, kilongosi jumu Nhyahudi jwahika, anzinamiya nukupwaga, “Kamwali wangu juwii hesajeno, lakini gupepa koku, guhika kumbeke kuboku ili julama.”
19 Yesu jajumuka nukumpwata na banafunzi baki batenda kupwata.
20 Mmbomba jumu jojuwe jabi nuugonzu ukujauka ku kipindi sa yaka komi ni ibeli, jahika munyuma jaka Yesu angusa lupeta lwi ingobu yaki.
21 Jilipwagila mmoju jaki, “Anangamwi pe ingobu yaki niitenda, kulama.”
22 Yesu ejang'anumbuka jwatenda kummbona ampwagila, “Kamwali wangu ulikasa mwoju! Kuhobale kwaku kugulamise.” Apalapa mbomba wejola jatenda kulama.
23 Ndipala Yesu jajingala mu nyumba jaka kilongosi jola. Na ejaabona bandu ajemba mapenenga na bandu bingi atenda kulobalake,
24 jaapwagila, “Mpitaniya kunza! Kamwali jonzo ngasejakuhike, ila jutei kugone pena.” Lakini bombi batenda kunheka.
25 Lakini bandu pababiya baapiiki kunza, Yesu jajingala nkati ankamula kuboku kamwali jola, apalapa najombi jatenda kujema.
26 Lijambu leheli laeniya nndema woti.

Yesu jaalamisa bangalinga abele

27 Yesu pajaboka pala, hejwabia mwiindela bangalinga abeli bunkagula koni bakajamaliya kwa makili, “Mwana waka Daudi, utubonila ikia.”
28 Yesu ejajingala nkati, bangalinga abeli bala bunzendila, najombi jaalalukiya, “Boo, nnhobale lee nepani nhwesa kundamisa?”
Nabombi bajibua, “Ena Bambu.”
29 Papuje Yesu jagusa mihu gabu, nukupwaga, “Kubia kwinu ngati enhobali.”
30 Mihu gabu gatenda kulinga. Najombi Yesu jaakanakia suukali, “Mwampwagi mundu jokapi lijambu leheli.”
31 Lakini bombi ebaboka, balandila majambu gaka Yesu pa ndema jela.

Yesu andamisa kimumuta

32 Pababiya atenda kuboka, bandu bundetila Yesu kimumuta, jojabii ni ilombu.
33 Apalapa kilombu sela pasaboka, mundu jojabii kimumuta jola jatumbuliya kulonge. Bandu basangia nukupwaaga, “Lijambu ngati ale ngaseliwaiki kupitii pa Izilaeli!”
34 Lakini Afalisayu bapwaaga, “Nkolongu jwi ilombu ndi joampeke Yesu makili gukuboa ilombu.”

Yesu jaabonee bandu ikia

35 Yesu jayongolota mmisi joti ni ijiji yoti koni jakabola mu nyumba yukuketangane Ayaudi gabu nukulandi Majambu ga Sapi gu Ubambu Ukolongu waka Sapanga, nakalamisa bandu kila magonzu nukung'alika kwoti.
36 Yesu pajugubona nsambi wa bandu, jaabonila ikia ndaba babiya asokiki na abii ni kiholu, na babiya abaganyiki ngati makondoo ganga nu nndimi.
37 Papuje jaapwagila banafunzi baki, “Ilebii yukuhusa ibii hingipi lakini baahenga lihengu lukuhusa be asokopi.
38 Ndienu mundoba Bambu jojuhusa, jaaleta bahenga lihengu mlitui laki.”

10

Atumi komi na abeli
Maluko 3:13-19; Luka 6:12-16

1 Yesu jaakemaa pamu banafunzi baki komi na abeli, jaapekiya uwesu gukupia ilombu nuku lamisa magonzu na mang'alisu goka.
2 Mahina ga atumi haba ganga: jutumbuli Simoni jobunkemika Petili nundonguwaki Andilea na Yakobu nu ndongu waki Yohana bana baka Zebedayu.
3 Pilipi na Batolomayu na Tomasi na Matei jojabii jojujopa kodi na Yakobu mwana waka Alufayo na Tadei,
4 Simoni jojukomane nndema waki na Yuda Isikalioti joang'anumbuka Yesu.

Yesu jaatuma atumi komi na abeli
Maluko 6:7-13; Luka 9:1-6

5 Yesu jaatumaa atumi komi na abeli haba, jaapekia uwesu nakaalagalaki, “Mwijenda kwa bandu banga Ayaudi, wala mwijingi mmisi ya Asamalia.
6 Ila nzendannya kwa bandu buku Izilaeli baobiki ngati makondoo gagahobiki.
7 Enzenda, mkalandila ana, ‘Ubambu ukolongu waka Sapanga guegali.’

8 Mwalamisa agonzu, mwaayoa baawii na mwaanyambisa baaleliki, mwakapia ilombu. Mpatiki bwaka mwakaboa bwaka.
9 Mwiitoto zaabu mumipuku jinu wala feza, wala lingengalema la shaba.
10 Mwitoto nkoba wa sapwali mwiindela, wala majalisi mabeli wala makobasi mabeli wala ndonga. Ndaba jojuhenga lihengu jwiipata gajupala kila lisoba."
11 "Emwakajingala ku musi au kijiji sokapi mukuntaputa mundu jwaamboni jojupai kunzopa, mwakatama pala mbaka pamwiboka.
12 Emwakajingala mu nyumba mwakalamukiya bandu babii nyumba mola, 'Lukwali lubia na mwanganya.'
13 Ana bandu ba nyumba bunzopiki, ndienu lukwali lwinu lwibiya pamu nabombi. Lakini anangasebunzopiki, ndienu lukwali lukunkelabukia mwabee.
14 Ana mundu jokapi jwiikana kunzopa au kunzoane malobi ginu, emwakaboka mu nyumba jeheji au musi wehogu, mwakakung'unda luhombi mu magolu kulangi akaniki kunzopa.
15 Numpwaagi sakaka, lisoba lu kutemu bandu bamusi hogu biitemuliwa ngani kupeta bandu buku musi uku Sodoma na Gomola.

Mang'alisu ga banafunzi gagahika
Maluko 13:9-13; Luka 21:12-17

16 "Nnzoaniya, nepani nuntuma mwanganya ngati makondoo pikilanda ji imei. Henu mmbia na malangu ngati lijoka, na mmbia mwaapoli ngati ngunda.
17 Nzepana na bandu, ndaba bampelika mwanganya ku sengu, nukunndapu iboku munyumba yabu yukuketangane Ayaudi.
18 Bampelika palongi ja aka kilongosi na aka bambu akolongu ndaba jangu nepani, nndandila Lijambu la Amboni kwabu na kwa bandu banga Ayaudi.
19 Lakini pabankamula mwanganya, mwihangajika kuwasali gamwiipwaga, ndaba mwipata sukupwaga muda gogo.
20 Ndaba nga mwanganya mo mwibia mwakalongila ila Loho ja Atati binu biipwaga kupete mwanganya.
21 "Mundu ang'anumbuka nndongu waki ili jukomika, na atati banng'anumbuka mwanamundu, nabombi bana bahang'anambuka atati na amabu babu na kaakoma.
22 Bandu boti bansukila mwanganya ndaba jukunhobale nepani. Lakini jojihinakaliya mbaka pa mwisu, ndi jojikombulika.
23 Pabanng'alisa mmusi gumu, mwitilila mmusi gongi. Numpwagi sakaka, ngamwijomo lihengu lii mmisi joti juku Izilaeli kabula Mwana waka Mundu kuhika.
24 "Mmbolee ngasejuwesa kumpeta mmbola waki wala mtumisi ngase juwesa kumpeta bambu waki.
25 Lakini tosa mmbolee kuba ngati mmbola waki, nu mtumisi kuba ngati bambu waki. Ila anabunkemiki nkolongu jwa nyumba Belizebuli, boo, bandu baatama mu nyumba mola nga bunkemi mahina giliya ngane?

Jojupalika kunzogopa
Luka 12:2-7

26 "Ndienu, mwaajogopa bandu. Kila sindu sekiyekaliki sitenda kuyekulika, na kila sekihikiki sitenda kubonikana.
27 Lenumpwagi mwanganya mulwii, mlipwaaga pu unang'anu ni lijambu lemwilijoini alonge suku bolane, mwililandila pangwendu.
28 Mwaajogopa babijikoma nhyega, lakini ngaseawesa kujikoma loho. Nambanga kunzogopa jojuwesa kualabana nhyega pamu na loho mu mwotu wanga kususuka masoba goha.
29 Boo, hiweba ibeli lee ngasealomba kwa mangengalema mabeli masoku? Lakini nga hata jumu wabu jojukuwa bila Atati binu kupala.
30 Hata majunzu gagabii ku imutu yii gabalangiki.
31 Henu mwijogopa, ndaba mwanganya Sapanga ampala ngani kupeta ijuni yoti.

Kunzetake nu kunkana Kilisitu
Luka 12:51-53; 14:26-27

32 "Kila mundu jojunyetake nepani palongi ja bandu, kabee nanzetakiya palongi ja Atati bangu baabii kunani kwaka Sapanga.
33 Lakini mundu jokapi jojingana palongi ja bandu, nanepani nankana palongi ja Atati bangu baabii kunani kwaka Sapanga.

Kubaganika
Luka 12:8-9

34 “Mwiwasali nepani nhikiki kwahenga bandu atama nulukwali pundema. Ngahela,
ngasenhikiki kuleta lukwali ila ngondu.
35 Ndaba nhikiki kukomanisa kati jaka mundu na atati mundu na kamwali na amabu
baki na kati ja anhyalamundu na akowanu baki.
36 Nu mbaja waka mundu ndi bandu buku nyumba jaki.
37 “Jokapi jojapai atati na amabu baki kuliku ejumbala nepani, ngasejupalika kuba
mbolee wango. Na jokapi joampai mwana waki au kamwali waki kuliku ejumbai nepani,
ngasejupalika kuba mbolee wango.
38 Mundu jwanga kujuku nsalaba waki nukumbwata, ngasejupalika kuba mbolee
wango.
39 Jojukamulaki womi waki ndaba jukunhobale nepani jitenda kuguhoa, lakini jojuhoa
womi waki ndaba jangu nepani, jiipata kabee.

Nhupi
Maluko 9:41

40 “Jojunzopa mwanganya, junyopa nepani, na jojunyopa nepani anzopa jojundumike.
41 Joanzopa mlota waka Sapanga ndaba mlota waka Sapanga, hoju jijopa nhupi yuku
mlota waka Sapanga. Joanzopa mundu jwa amboni palongi jaka Sapanga, jijopa nhupi
yaka mundu jwa amboni.
42 Numpwagi sakaka, jokapi joampeke jumu jwa apwasi bangu banga kumanyikana,
kikombi sa masi mahimu ndaba ja kuba mmbolee jwangu, hoju jiipata nhupi jaki.”

11

Yesu na Yohana Mmbatisa
Luka 7:18-35

1 Yesu ejajomula kaapeke lilagisu banafunzi komi na abeli, jaboka pala nukujenda
kubola nu kulandi bandu na bapambipi na misi juku Galilaya.
2 Yohana Mmbatisa pajabii mligelesa jwajogwana gajuhenga Yesu Kilisitu. Ndienu,
Yohana jaatuma banafunzi baki,
3 bukundalukiya, “Boo, wehapa le jojapwaga Yohana gutenda kuhika, au tundendaliya
jonge?”
4 Yesu jaapwagila, “Nnzendannya mkumpwagila Yohana majambu gamwagajoana nak-
agabona,
5 bangalinga atenda kulinga, ilema bamagolu atenda kujenda na baaleliki atenda
kunyambisika na banga kujoa atenda kujowa na baawii atenda kuyoka na ahagu baalandi
Lijambu la Amboni.
6 Jupengaliwi mundu jangakukotoka kunhobale nepani.”
7 Ndienu, banafunzi baka Yohana pababiya ajendane, Yesu jatumbuliya kugupwagi
nsambi wa bandu lijambu laka Yohana ana, “Pamwajenda kulukoba kola mwajenda
kulinga kike? Boo, mwajenda kulinga nndai lolupoga nunhwae?
8 Henu, mwajenda kulinga kike? Mwajenda lee kundinga mundu jojuwati ingobu
yeinyambike? Bandu bawata ingobu yeinyambiki atama mu manyumba gu ubambu
nkolongu.
9 Lakini, mwajenda kulinga kyane? Kumbona mlota waka Sapanga? Ena, numpwagi
mumbona mundu nkolongu kupeta mlota waka Sapanga.
10 Hajo ndi joandongale mu Maandiku gaka Sapanga, ‘Linga, nepani numtuma ntenga
wangu jugulonguliya, jojuwe jwaguhandaliya indela jaku.’ ”
11 Numpwagi sakaka, kati ja bandu boti baasaliwi kwaka mbomba, ngasejupitii jojubii
nkolongu kupeta Yohana Mmbatisa. Kabee, jojubii nsoku mu ubambu ukolongu uku-
maundi, ndi nkolongu kupeta jombi.
12 Tumbuka masoba gaka Yohana Mmbatisa mbaka sajenu, ubambu ukolongu agupenga
ngamaa na bandu bana makili ndi babugujuku.
13 Malagalaki gaka Musa na alota baka Sapanga balongaliya lijambu luukolongu waka
Sapanga mbaka masoba gaka Yohana.
14 Ana mugahobale haga, nala Yohana ndi Elia jobundongaliyaje jwiitenda kuhika.
15 Jwana makutu guku jowane jujoana!
16 “Henu ni kilenganisa kibeleku ase na sindu bole? Kilengana na akombu baatama
pulubanza, baakema bangi nakaapwagi,
17 ‘Tunzembi mapenenga, lakini ngase mwahinike! Tunzembi mihambu ji kilelu, lakini
ngasemwaleile!’
18 Ndaba Yohana Mmbatisa jahika, jupunga kula wala ngasejukunywika divai nabombi
bapwaaga, ‘Jubii ni ilombu.’

19 Mwana waka Mundu juhikiki, jukula na kunywa, nabombi bapwaaga, ‘Mundingaliya
mundu hajo, nndepi nu nndapi, nkosi wa bandu baajopa kodi na bana mahakau!’ Lakini
malangu gaka Sapanga jiibonikana ja sapi kupete mahengu gaki.”

Bandu ba Misi janga kuobale
Luka 10:13-15

20 Ndipala Yesu jatumbuliya kwaalakali bandu ba misi ye jwahengiki ndonduke yingi
ndaba ngasebalekaki mahakau gabu.
21 “Misi mukiboni mwabandu buku Kolazini! Misi mukiboni mwa bandu buku Beti-
saida! Ana nginyuli yehengika kwinu yakahengika ku misi yuku Tilo nuku Sidoni, bandu
baahoku bakabiya akotwiki mahakau toka mwandi nu kuwata magunii nukulipaki ilihu.
22 Lakini numpwagi, biiwesa kuhinakali mu masoba gukutemu bandu buku Tilo na
buku Sidoni kupeta mwanganya.
23 Mwabandu buku Kapelinaumu! Boo, mwalikwea mbaka kunani kumaunde? Ban-
hulua mbaka kumwotu wanga kususuka koatama bandu baawii! Ndaba, ana ndonduke
yeihengiki kwinu mwanganya yakahengika ku Sodoma, musi wehogu wakabiya mbaka
leleno.
24 Lakini numpwagi, lisoba lu kutemu Sapanga jaabonila ikia bandu buku Sodoma
kupeta mwanganya.”

Nhika kwaminepani mpomuliyaje
Luka 10:21-22

25 Kipindi sehesi Yesu japwaaga, “Nunsengu mwa Atati, Bambu jukunani kwaka
Sapanga nu nndema, ndaba waahihiki majambu haga bana malangu na baasomiki,
waayekuli bandu asoku.”
26 Ena, Atati bangu, hela ndi ekukukulengani.
27 “Atati bangu ambeki indu yoti. Nga jojaamanyi Mwana ila Atati. Ngamundu
jojaamanyi Atati ila Mwana na mundu jokapi jojupala Mwana anhyekuliya.”
28 “Nhika kwangu, mwaboa monng'alika nukutope ni misigu jejitopiki, nane nitenda
kumpomulesa.
29 Mlikonga kingolingoli sangu, mwikilibola kuhuma kwangu, ndaba nepani numpoli
na jojunyenyeke mioju, nanamu myoju jinu jiitenda kupomulela,
30 Ndaba kingolingoli sangu kitei kujojoka ni misigu jangu ngasejitopike.”

12

Yesu ndi Bambu ju Lisoba lu Kupomulela
Maluko 2:23-28; Luka 6:1-5

1 Masoba gala, Yesu jabiya jupeta mumatui gi inganu Lisoba lu Kupomulela, banafunzi
baki babiya ni inzala, batumbuliya kuseku kipambiku si inganu nakula inganu yaki.
2 Lakini Afalisayu pabagabona haga, bumpwagila Yesu, “Linga! Banafunzi baku ahenga
lijambu li mihilu Lisoba lu Kupomulela.”
3 Yesu jaalalukiya, “Boo, ngasensomiki lee sejwahengiki Daudi na ajaki pababii ni inzala?
4 Jajingala mu nyumba jaka Sapanga jakula mabumunda gabapiiki palongi jaka
Sapanga. Lijambu leheli labii lu nhilu kwabu kula lakini Daudi na ajaki bakuliki.
Mabumunda gegala babapalika kula pee agolu kajika.
5 Boo, ngasensomiki mukitabu sa Malagalaki gaka Musa agolu ahalabana Malagalaki
gi Lisoba lu Kupomulela munyumba jaka Sapanga, lakini ngase abonikana ngati atei
kuhalabana?
6 Henu numpwagi, pamba jubii jojubii nkolongu kupete Nyumba jaka Sapanga.
7 Maandiku gaka Sapanga gapwagiki, ‘Mbala ikia wala nga matambiku,’ mwakamanyi
maana ja malobi ganga, ngamwakaatemwi bandu banga na mahakau.
8 Ndaba Mwana waka Mundu ndi Bambu ju Lisoba lu Kupomulela.”

Mundu jojulei kuboku
Maluko 3:1-6; Luka 6:6-11

9 Yesu jaboka pala, jajenda munyumba jukuketangane Ayaudi,
10 momuje kwabii na mundu jumu junu kuboku kokulei. Ndienu bandu andalukiya
Yesu, “Boo, kujetakeka le kundamisa mundu Lisoba lu Kupomulela?” Bundalukiya hela
ili apata indela jukuntaki.
11 Lakini Yesu ampwagila, “Boo, mundu boo kati jinu likondoo na lihabuki mlibomba
Lisoba lu Kupomulela ngajitondabe kuboku kulipia?
12 Lakini mundu ndi jwa sapi kuliku likondoo! Henu, nga nhilu kuhenga majambu ga
amboni Lisoba lu Kupomulela.”

13 Ndipala ampwagila mundu jola, “Nyosa kuboku kwaku.”
Janyosa kuboku, nakwombi kwalama na kuba ngati kongi kola.
14 Ndienu Afalisayu bapita kunza bataputa indela jukunkoma Yesu.

Mtumisi jojuaguliwi na Sapanga
15 Lakini Yesu ejamanya lijambu lela, japita pandu je pala. Na bandu bingi bunkagula najombi jatenda kwaalamisa agonzu boti.
16 Jaakanakya baapwagi bandu majambu gaki.
17 Jatenda hela, ili gajapwaga Sapanga kupete Mlota Isaya gatimia.
18 “Jonzo ndi mtumisi wangu jonuhagwi,
mpali wangu jojugutogulesa mwoju wangu.
Naajibeka loho jangu panani jaki,
najombi jwiilandila nndema joti kutemu kwangu.
19 Ngajilosani wala kujamalii kwa sauti,
nga mundu jojijoana sauti jaki mwiindela.
20 Nndai gogupondiki ngajitunuli wala utambi gogupia lioi ngajisusue,
mbaka kutemu kwa sakaka,
kutawala.
21 Bandu boti bandema joka banhobaliya jombi.”

Yesu na Belizebuli
Maluko 3:20-30; Luka 11:14-23
22 Ndienu Yesu bundetila mundu jumu jwangalinga kabee jabi kimumuta ndaba jabiya jubii ni ilombu. Yesu andamisa najombi jwawesa kulonge nu kulinga.
23 Bandu boa basangia ngamaa, nukulaluana, “Boo, jonzo lee nga Mwana waka Daude?”
24 Lakini Afalisayu pabajoa haga, bapwaaga, “Mundu hajo jubenga ilombu ku uwesu waka Belizebuli, nkolongu wi ilombu.”
25 Yesu jamanyiki sebawasaliya, jaapwagila, “Ubambu ukolongu wokapi gogubaganiki nukukomana beni kwa beni, gwitenda kuhalabika. Musi au nyumba jokapi jejibaganiki jitenda kuhabuka.
26 Ana Lijobi liipenga ilombu yaki, hoju jilipenga mwene. Henu, ukolongu waki wiijema bole?
27 Mwanganya mpwaaga eti menga ilombu ku uwesu waka Belizebuli. Boo, nya jojaapeke bandu bii uwesu ukubenga ilombo? Ndienu bandu bii bene buntemula mwanganya.
28 Lakini ana moa ilombu kwa makili ga Loho jaka Sapanga enu mmanya Ubambu ukolongu waka Sapanga guhikiki kwinu.”
29 “Ngamundu jojuwesa kujingi nyumba jaka mundu jwana makili nukunyaga hindu yaki yoti, jitumbuliya oti kunkonga jwana makili jola. Hapa ndi pajiwesa kunyaga hindu yaki.”
30 “Mundu jwanga kuba pamu nanepani, hoju ndi jojumbenga, na jokapi jwanga kubonga pamu na nepani jutenda kupesangana.
31 Henu numpwagi, bandu bilekakiwa kila mahakau namatondu gabu bitenda kulekakewa, lakini jola joantondo Loho jaka Sapanga ngabundekake mahakau ge haga.
32 Mundu joampwaga liyaa Mwana waka Mundu bitenda kundekake mahakau gaki, lakini joampwaaga liyaa Loho jaka Sapanga, ngabanndekake lihakau lela masoba ganga kujomoka nndema goguhika.

Nkongu na Matunda gaki
Luka 6:43-45
33 “Nkongu gwa sapi gupapa matunda ga sapi, nunkongu guliya gupapa matunda giliya. Nkongu gumanyikana kwa matunda gaki.
34 Mwanganya mukibeleku si lijoka! Nhwesa boo kupwaaga majambu gamboni koni mwabeti mwambaja? Ndaba mundu jupwaaga gagatweli mmoju jaki.
35 Mundu jwa amboni jupia gagabii ga amboni mu kikoku sa hindu yamboni, na mundu juliya jupia majambu giliyaa mu mukikoku sa hindu hiliya.”
36 “Ndienu numpwagi lisoba lu kutemu kila bandu biipalika kutemuliwa kwa kila lilobi langa kupalika leapwaga.”
37 Ndaba ja malobi gaku bagutemula ana gubii na mahakau au ngasegubina mahakau.

Kupala nginyuli
Maluko 8:11-12; Luka 11:29-32
38 Ndipala abola bangi ba Malagalaki na Afalisayu bumpwagila Yesu, “Mmbola, tupalika kulinga nginyuli kuhuma kwaku.”

39 Lakini jombi jaapwagila, “Kibeleku siliya sanga kuhobaleka! Mpala nginyuli, lakini
ngabampeke nginyuli ila nginyuli jaka Yona Mlota waka Sapanga.
40 Ngati Yona ejatama masoba matatu pipipipi na kelukelu mulutumbu ja homba
ngolongu, ndienu Mwana waka Mundu ejitama pai ju nndema masoba matatu pipipipi
na kelukelu.”
41 Bandu buku Ninawi biijema ni kibeleku ase mlisoba lu kutemu nukuntemu mwan-
ganya. Ndaba bandu buku Ninawi bagaleka mahakau gabu Yona pajalandila kwabu, na
pamba jubii nkolongu kupeta Yona!
42 Mmasoba gu kutemula, Malikia juku Sheba jijema na bandu bi kibeleku senze,
najombi jantemula mwanganya ndaba juhikiki kuhuma kunndema jaki juhikiki kujoane
mabolee gana malangu gaka Salumoni, na pamba jubii nkolongu kupeta Solomoni.

Kukelabuka ku kilombu
Luka 11:24-26

43 “Kilombu esumpita mundu, kiyongolota yongolota mulungwenza kutaputa pandu
pukupomulela, na ana ngasekipatiki pandu pukupomulela,
44 ndi salipwagila seni, ‘Ngelubuka kunyumba jangu.’ Lakini pakikelabuka nukukubona
nyumba ndopu apyaagi nu kubeka sapi,
45 sijenda kujukuu ilombu yengi saba, ibaja kupeta sombi, na yombi ijingala nukutama
momu. Na mundu we wehoju kupogale kwaki kwiikuba kuliya kupeta puwanzu. Ndi
ekwibiya kibeleku ase siliya.”

Nyongo waka Yesu na alongu baka Yesu
Maluko 3:31-35; Luka 8:19-21

46 Yesu pajabiya juendalee kulongee na bandu, amabu baki na akalongu baki bahika
nukujema kunza, bapala kulongee naku.
47 Mundu jumu ampwagila, “Anyongoo baku na alongu baku abii kunza, apala kulongee
na wehapa.”
48 Lakini Yesu ampwagila mundu wehoju, “Anyongo bangu ndi nyane? Nakalongu ba
ndi akanyane?”
49 Ndipala jaalangia kuboku kwa banafunzi baki nukupwaaga, “Haba ndi aka nyongo
bangu na alongu bangu!
50 Ndaba jokapi jojihenga gaapala Atati bangu baabii kunani kwaka Sapanga, hoju ndi
mmbeli wangu nu nndombu wangu na amabu bangu.”

13

Lilenganu gu mpanda
Maluko 4:1-9; Luka 8:4-8

1 Lisoba lele Yesu jahuma mu nyumba jela, jajenda nukutama mulutengu ju nhanga.
2 Nsambi nkolongu wa bandu buyongolota Yesu najombi jwakwela munhwatu nuku-
tama momu, bandu boti bajeema mulutengu ju nhanga.
3 Ndipala Yesu jaapwagila majambu gingi ngamaa kwa malenganu, japwaaga, “Nnzoan-
nya! Mpanda jumu jajenda kupanda imbeju.
4 Pajabiya jwakakweta imbeju, yengi yahabukiya pambipi ni indela, ijuni yahika nakula.
5 Yengi yahabuka mu malibu punu luhombi lusokopi. Yabonikana imeliki nyata
nukukola ndaba lwabii luhombi lusokopi.
6 Lakini lyoba palanyaka, mimea jejela janyala nukujoma ndaba mikega jaki ngasejahu-
miki pai.
7 Imbeju yengi yahabukiya pi mikongu ja miha, nayombi jakola nukujihinya.
8 Imbeju yengi yahabukiya puluombi lolubolalani, yamei nukupapa, yengi yapapiki
imbeju mia na yengi sitini na yengi selasini.”
9 Yesu jajomulia kupwaga, “Jwana makutu gukujoa nujujoana!”

Ndaba jukubola kwa malenganu
Maluko 4:10-12; Luka 8:9-10

10 Banafunzi baki bunzendila nukundaluki, “Ndaba jaki gulongee na bandu sa
malengano?”
11 Jaapwagila, “Mwanganya bumpeki uwesu hukumanya sili ju ubambu ukolongu uku
maundi, lakini bombi ngasebaapekie.
12 Ndaba mundu jojubii na sindu bitenda kunnzonzuke ngani lakini jwanga na sindu,
hata sejubinaku sitenda kujukulika.
13 Ndi ndaba mbwaga naku kwa malenganu, ndaba biilinga lakini ngabiikibone, bijoane
lakini ngabiijoane, wala ngabiielewe.

14 Gatimia gajapwaga Isaya Mlota waka Sapanga,
‘Kujoana mbaka bijowani, lakini ngabielewi.
Kulinga mbaka alingi, lakini ngamwakibone.
15 Ndaba mioju ja bandu aba jitei kunonopa,
ngaseajoana kwa makutu gabu,
mihu gabu atei kuhigi.
Ana ngahela, bakabona kwa mihu gabu,
bakajoana kwa makutu gabu,
bakaelawa kwa mioju jabu,
nukung'anumbuki nepani,
nane nakabiya nalamisi.’
16 “Lakini nambanga mwanganya! Ndaba mihu ginu gatenda kulinga, na makutu ginu gatenda kujoa!
17 Numpwagi sakaka, alota baka Sapanga bingi na bandu baka Sapanga bingi batokulii ngamaa kugabona gamwagabona, ngasebagabona, nukugajoana gala gamwagajoana, lakini ngasebagabweni wala kugajoana.

Yesu jaapwagi maana ja malenganu guku mpanda
4:13-20; Luka 8:11-15

18 “Ndienu nnzoannya, maana ja malenganu guku mpanda.
19 Mundu ejijoana lilobi lu Ubambu ukolongu waka Sapanga lakini ngasejilielewa, mundu we hoju julengana ni imbeju yehihabuki mwiindela. Mbaja jihika nukukwelapu seapandiki mmoju jaki.
20 Imbeju yeihabuki mmalibu ilengana na mundu jojujoana lilobi laka Sapanga, na papa julijopa sukutogule.
21 Lakini ndaba ngaselijingii nkati jaki ngati mikega ejijingi muluhombi, juendale kuhinakali kidogu pena ana bahengi liyaha nakaang'alisa ndaba ji lilobi le heli, ndi jukotoka kuhobale lilobi.
22 Imbeju yehihabuki pi mikongu ja miha ilengana namundu jojulijoane lilobi, lakini ndaba juku hangajaki womi upundema nu kupala mali ndi kuhalabana lilobi leheli, na ngase jupapa matunda ndaba ngasejuhenga gajupala Sapanga.
23 Lakini imbeju yeyahabukiya muluhombi lwa sapi ilengana na mundu jojujoana lilobi nukulielewa, jihenga majambu gingi ga mboni ngati mkongu egupapa matunda, gumu mia na gongi sitini na gongi selasini.”

Lilenganu la manyai
24 Yesu jaapwagila bandu lilenganu lengi, “Ubambu ukolongu ukumaundi gulengana na mundu jojupandiki imbeju ya sapi mulitui laki.
25 Lakini bandu ana agoni, mbaja waki juhika nukupanda manyai pikilanda ji inganu, nu kuboka.
26 Ndienu inganu paimela nukutumbuli kupapa, manyai nagombi gabonikana mwi inganu.
27 Atumi baka mwini litui bunzendila, nukundaluki, ‘Bambu, si wapandiki imbeju ya sapi mulitui lako? Manyai aga gahumiki kwako?’
28 Jombi jajibua, ‘Mbaja wangu ndi jojuhenga hela.’ Ndienu atumi baki bundalukiya, ‘Boo, gupala le tujenda twakatupulaje?’
29 Najombi jaapwagila, ‘Ngaela, mwitupula ndaba emwiitupula manyai nhwesa kutupu ni inganu kabee.
30 Muileka ikola pamu mbaka masoba gukuhusa egihika. Masoba ge haga naapwagila baahusa ntupula hoti manyai nukugakoonga malundumalundu nu kugajosa mwotu, lakini inganu baikusanya nukuibeka mwikikoku sangu.’ ”

Lilenganu gi imbeju ja haladali
Maluko 4:30-32; Luka 13:18-19

31 Yesu jaapwagila bandu kwa malenganu gangi, “Ubambu ukolongu gulengana ni imbeju nzoku ja haladali jejajukwi mundu jumu, japaanda mulitui laki.
32 Imbeju heji jibii nzoku kupete imbeju yoti, lakini pajikola, mmea waki gukuba nkolongu kupeta mikongu ju mulitui. Nagwombi gukuba nkolongu ni ijuni ihika nukusengale miui mu mambandi gaki.”

Lilenganu la amila
Luka 13:20-21

33 Yesu jaapwagila kabee lilenganu lengi, “Ubambu ukolongu gulengana na amila
lejajukua nyongoo jumu, jasanganya nu uwembi madebi mabeli, mbaka uwembi gwoti
watenda kututumuka.”

Kulonge kwa malenganu
Maluko 4:33-34
34 Yesu jaapwagila nsambi bandu majambu haga goa kwa malenganu. Ngase jaapwagila
sokapi bila kutumii malenganu,
35 jatenda hela ili litimia lejwapwaaga Mlota waka Sapanga,
“Nipwaaga nabu kwa malenganu,
niiyekula gagahihiki pu nndema tumbuka kubombeka.”

Yesu jaapwagi ndaba ja malenganu ga magogu
36 Ndipala Yesu jaaleka bandu bala, jajingala mu nyumba. Banafunzi baki bunzendila,
bumpwagila, “Tupwajila malenganu ga manyai gabola kike.”
37 Yesu jaapwagila, “Mpanda imbeju ya sapi, ndi Mwana waka Mundu.
38 Litui lela ndi nndema. Imbeju ya sapi ndi bandu baka Sapanga babube ubambu
ukolongu ndi wabu. Lakini manyai gala ndi bandu baka Mbaja jola.
39 Mundu mbaja jojupanda magogu ndi Lijobi. Ilebi ndi mwisu gu nndema gongo, na
baahusa ndi Atumi bu kunani kwaka Sapanga.
40 Ngati manyai ebagabonga nukujosa mwotu, ndi ekwikuba pamwisu ju nndema.
41 Mwana waka Mundu jaatuma atumi bu kunani kuhuma mu Ukolongu waki abonga
kila sindu sesaakolo bandu kuhenga mahakau na baatenda liyaha masoba goti.
42 Nabombi baalekala nkati jitanuli la mwotu nkolongu, hoku bilela nukupola minu.
43 Ndipala babii baamboni palongi jaka Sapanga biing'ala ngati lyoba mu ubambu
ukolongu wa Atati babu. Jwana makutu gukujoane nu jujoana.”

Malenganu ga hindu yu lupija lwingi loluhihiki
44 “Ukolongu ukunani ukumaundi gulengana na hindu yu lupija lwingi loahihiki mu
litui. Mundu pajijibona juhiya kabee. Sukutogule ngamaa jujenda kulombesa indu yoti
yejubi naku, ndienu jukelabuka nukulomba litui lela.”

Malenganu ga sindu sulupija lukolongu bikikema lulu
45 “Kabee, ukolongu uku ukunani gulengana na mundu jojilomba hindu nukulombesa
jojutaputa lulu.
46 Pajijibona lulu jimu ja bei ngolongu, jajenda kulombesa yoti yejabinaku nukulomba
lulu jela.”

Malenganu gikilepa sa homba
47 “Kabee, ukolongu ukunani kwaka Sapanga kwaka Sapanga gulengana na kilepa
sealekaki mu nhanga, gogukamu homba ya sapi nihiliya.
48 Kilepa esatwelila, aloi buguhuti mulutengu ju unhanga, batama pai, kuhagu homba
ya sapi babeka mukitonga, lakini homba iliya yela batenda kuleke.
49 Ndi ekwibiya mwisu gu nndema, Atumi bu kunani kwaka Sapanga bipitila, baabagan-
isa bandu abaya na bandu baamboni,
50 na kwaaleke abaya bala mulitanuli la mwotu. Kokuje bilela nukupola minu.”

Hindu inyai na hindu ya mwandi
51 Yesu jalalukiya, “Boo nheliwi le majambu goti haga?”
Bajibua, “Hena.”
52 Najombi jaapwagila, “Ndienu, kila mmbola wa Malagalaki jojukuba mmbolee ju
Ubambu ukolongu ukunani kwaka Sapanga julengana na mundu jwana nyumba jojupia
indu yulupija lwingi inyai na hindu yulupija lwingi ya mwandi kuhuma mukikoku saki.”

Yesu ankana ku Nazaleti kola
Maluko 6:1-6; Luka 4:16-30
53 Yesu pajajomula kwaapwaagi malenganu gala, jaboka pandu pala,
54 jajenda ku nyumba jabu. Kokuje jabiya jaabola bandu mu nyumba jukuketangane
Ayaudi. Nabombi balweuki, na babumbona basangia, bundalukiya, “Boo, mundu hajo
jupatiki kwaa malangu nu uwesu ukuhenga nginyulila?
55 Jonioju le nga mwana waka nndanda jola? Boo, amabu baki baakema Malia na alongu
baki aka Yakobu na Josepu na Simoni na Yuda?
56 Naka alombu baki ngase abii apamba na twenga? Ndienu jupatiki kwaa goka haga?”
57 Ndienu baatenda kunkana.
Lakini Yesu jaapwaagila, “Mlota waka Sapanga anzoane kila pandu, ila ngasebunzoane
pa musi jaki na pa nyumba jaki!”

58 Ndienu ngasejatei nginyuli hinge ndaba ngase bunhobali pa musi jaki.

14

Kuwa kwaka Yohana Mmbatisa
Maluko 6:14-29; Luka 9:7-9

1 Masoba gegala, Helodi kilongosi juku Galilaya jajoini lijambu laka Yesu.
2 Jaapwagila atumi baki, “Hoju Yohana Mmbatisa, jutei kuyoka kuhuma kwa bandu baawii. Henu makili gukutenda nginyuli gahenga lihengu nkati jaki.”
3 Helodi jabiya ankamwi Yohana nukunkonga mukipungu ndaba jaka Helodia, nhwanu waka Pilipi, mbeli waki.
4 Ndaba Yohana jabiya ampwagi Helodi, “Ngasekupalika wehapa kunzuku Helodia.”
5 Helodi japala kunkoma Yohana, lakini jaajogopa bandu ndaba bandu bumbona Yohana ngati Mlota waka Sapanga.
6 Lakini lisoba lukutogule kusaliwa kwaka Helodi, kamwali waka Helodia jahina palongi ja ageni na Helodi jatoguli ngamaa,
7 henu jalagi kumpeke kamwali sokapi sejiiloba.
8 Kamwali kwa kwaajowane amabu baki, japwaga, “Mbekiya kimutu saka Yohana Mmbatisa mu kipalu.”
9 Bambu nkolongu Helodi jabona usungu ngamaa, lakini ndaba jalapa palongi ja ageni bingi lisoba lukutogule lela, jalagalakiya ampekiya.
10 Helodi andagalakiya mundu akusekula umutu Yohana Mmbatisa mkipungu mola.
11 Umutu waki baleta mu kipalu, nukumpeke kamwali jola, najombi jaapelakiya amabu baki.
12 Banafunzi baka Yohana bahika, bajukua nhyega jaka Yohana nukutaga, ndipala bajenda kumpwagi lijambu leheli Yesu.

Yesu jaapeke posu bandu bingi
Maluko 6:30-34; Luka 9:10-17; Yohana 6:1-14

13 Yesu ejapata lijambu leheli, jaboka nu nhwatu kujenda pandu panga bandu. Lakini bandu pabapata lijambu, bumpwata kwa magolu kuhuma ku misi jabu.
14 Yesu pajapita mu nhuwatu nukuhika mulutengu ju nhanga jugubona nsambi wa bandu nkolongu, jaabonila ikia, jaalamisa agonzu babu.
15 Ekwahika pakamii, banafunzi baki bunzengaliya, bumpwagila, “Pandu pamba pulukoba, na lyoba lijingi, waleka bandu abokannya ili bakalomba posu mwijiji.”
16 Yesu jaapwagila, “Lakini nga lasima kuboka, mwanganya mwabeti mwaapekia poso.”
17 Lakini bombi bapwagila, “Tubii na mabumunda nwanu na homba ibeli pena.”
18 Yesu jaapwagila, “Nnetila pambane.”
19 Jalagalakiya bandu atamannya pai pamanyoi. Jajukua mabumunda gala nhwanu na homba ibeli yela, jalinga kunani kwaka Sapanga, nukunsengula Sapanga. Jasekula mabumunda gala nakaapeke banafunzi baki nabombi babagila bandu.
20 Bandu boti bakula, nukutupi. Ndipala banafunzi batondula ipandi ya posu yeyaigali, batwelakiya itonga komi ni ibeli.
21 Akanalomi babakuliki baiki elupu unhwano bila kabalanga aka mbomba na bana.

Yesu jujenda panani ja masi
Maluko 6:45-52; Yohana 6:15-21

22 Yesu pajabiya jaatabuka bandu jaapwagila banafunzi baki akwela nhwatu, andonguliya kujenda kwii ju nhanga.
23 Ejajomula kwaatabuka bandu bala jajenda kukitombi kundoba Sapanga, ekwahika pakamii jakabii kajika jaki,
24 nu nhwatu wegola wabia kutali nuku mbwani, lakini waketangana na majeba ni kimbonga kikali.
25 Ekwahegaliya kusa, Yesu jaajendila banafunzi baki koni jubii panani ja masi.
26 Lakini banafunzi baki pabumbona jujenda panani ja masi, batenda kujogopa. Bapwaaga, “Leneli Lihoka.” Batenda kujamali sukujogopa ngamaa.
27 Apalapa Yesu jaapwagila, “Ntumbala! Nabii nepane! Mwijogopa!”
28 Petili ampwagila, “Bambu, ana wehapa mbwagila nhika kogubii hoku, koni nyenda panani ja mase.”
29 Ndienu Yesu japwaaga, “Hikajee.” Ndienu Petili jahuluka kunza ju nhwatu, nukujenda panani ja masi, kunzende Yesu.
30 Lakini pajabona unhwai, jajogopa, jatumbuliya kujingi mmasi, jatenda kujamali sukulela, “Bambu, gunhokua.”

31 Apalapa Yesu janyosa kuboku kwaki, nukunkamu nukumpwagi, “Wehapa
woguhobale kasokopi! Ndaba jaki gutenda kujogopa?”
32 Ndipala bombi pabakwela munhwatu nu nhwai gwatenda kutumbaa.
33 Boti bababii munhwatu bungungamaliya Yesu, bapwaaga, “Sakaka wehapa wa
Mwana waka Sapanga.”

Yesu andamisa agonzu ku Genesaleti
Maluko 6:53-56

34 Balombuka nhanga, bahika kundema guku Genesaleti.
35 Bandu pabummanya Yesu, baenisa majambu goti pa ndema joti. Ndienu bandu
bundetila Yesu agonzu boti.
36 Bundoba jaalekakiya agonzu akamula lupeta lwii ingobu jaki. Naboti babunngusa
batenda kulama.

15

Mabolee gaka hoku
Maluko 7:1-13

1 Ndi Afalisayu na Abola ba Malagalaki babahuma ku Yelusalemu, bunzendila Yesu
nukundaluki,
2 “Ndabajaki banafunzi baku ngase ajetake mabolee gatujopiki kuhuma kwaka hoku
bito? Paakula ngaseasamba maboku gabu sapi!”
3 Yesu jaajibua, “Ndabajaki na mwanganya ngase mpwata malagalaki gaka Sapanga ila
mpwata mabolee ginu mwabete?
4 Sapanga jupwagiki, ‘Waatendila isima atati baku na amabu baku na jojwaapwaga
giliyaa atati baki na amabu baki jukomika.’
5 Lakini Mwanganya mbola bandu eti ana mundu jubi na sindu sejuwesa kwaajangati
atati baki au amabu baki, lakini na sindu sehesi ampiiki Sapanga,”
6 Henu ngasejupalika kabee kwaajangati sindu atati baki. Ndi emulileka lilobi laka
Sapanga nukupwata mabolee ginu mwabee.
7 Mwanganya nkopake mwamboni pamiu jabandu! Isaya Mlota waka Sapanga jun-
ndotila sakaka mwanganya pajwapwaga,
8 “Bandu haba andende isima kwa malobi pena,
lakini mmyoju jabu abii kutali na nepani.
9 Kunumbali kwabu kwa bwakaa,
ndaba baabola bandu malagalaki ga bando kuba ngati malagalaki gango.”

Hindu yeyuhenga mundu kuba juliyaa
Maluko 7:14-23

10 Yesu jwaakema bandu nakwaapwagi, “Nzowana sapi nukuelewa malobi ganump-
wagi!
11 Sindu sesunhenga mundu kuba mpija nga sekijingi mundomu, ila sekipita
munndomu. Hesi ndi sesunhenga mundu kuba mbaja.”
12 Ndi abole baki bunzendila nukundaluki, “Boo, umanyi Afalisayu bayomiki ngama
pabajogwana malobi gaku?”
13 Lakini jombi jwaapwagila, “Kila nkongu gwanga kupandwa na atati bangu bu kunani,
gwitenda kutupuliwa.
14 Mwaalekaje! Bombi bangalinga, baalongosa bangalinga ajabu, Jwangalinga na
andongo jwangalinga jongi, boka abeli baabukiya mulibomba.”
15 Petili japwaga, “Tupwagila maana jililenganu heli.”
16 Yesu jalalukiya, “Hata mwanganya lee mwakona ngasenhelewa? Ngasenhelewa sindu
sekijingi munndomu kijenda mulutumbu nukupita kunza kujenda mu likelo?
17 Mwakona ngasemmanyiki kila sekijingi mundomu kijenda mulutumbu nukupiti
kulikelo?
18 Lakini malobi gagapita punndomu, gahuma nkati kumoju, na haga ndi gaguhenga
mundu jubiya mpija.
19 Ndaba mmoju gapita mawasu giliyaa nu kukoma na ugoni na kunng'anambuka
mundu na kukopake waamboni kwa bandu na wii niisoli na matondu.
20 Haga ndi gagunhenga mundu kuba juliyaa. Lakini kulaposu bila kusamba maboku
ngasekunhenga mundu kuba mpija.”

Kuhobale kwaka mmbomba
Maluko 7:24-30

21 Yesu jaboka pala, jajenda kundema uku Tilo nuku Sidoni.

22 Nyongo jumu juku musi uku Kana, jukubika jutama pambipi na misi heji, anzendila
Yesu koni jakalela sukujamali, “Bambu, Mwana waka Daudi, naandi gumone ikia! Mwana
wangu jubii nikilombu, sunng'alisa ngamaa.”
23 Lakini Yesu ngasejajibwiki sindo. Ndi banafunzi baki bunzendila nukundoba, “Mp-
wagila jubokaje ndaba jutupwata na jutupege kelelí!”
24 Yesu jwapwaga, “Andumiki kwa bandu buku Izilaeli pee baahobiki ngati makondoo.”
25 Ndipala mmbomba jola anzendila, angungamaliya nukupwaga, “Bambo, nagunyan-
gatiaje.”
26 Yesu jwapwaga, “Ngasapi kujuku posu ja bana nukulekale jimbwa.”
27 Nyongo jola jwapwaga, “Sakaka bambu, lakini hata himbwa ikula mbuluti yeiabuki
pai jamesa jaka bambu wabu.”
28 Yesu jwapwaga, “Amabo kuhobale kwaku kukolongu! Nala kuhengika ngati hegulo-
biki.” Apalapa mwana waki jatenda kulama.

Yesu jwaalamisa bandu bingi
29 Yesu jwaboka pandu pala, jwajenda pulutengu ju nhanga uku Galilaya. Ndienu
jwakwela pikitombi nukutama pai.
30 Bandu bingi ngamaa bunhikila koni bunndeti ilema na bandu bangakulinga na aka
kimumuta na bandu balei na bandu bingi bababi agonzu bumbekila palongi jaki naboti
jatenda kwaalamisa.
31 Nsambi wa bandu gola wasangii ngamaa pawabona, imumuta itenda kulongela na
ilema atei kulama na baalei nhyega atenda kujenda na banga kulinga atenda kulinga,
bandu bunndumbaliya Sapanga jwa bandu buku Izilaeli.

Yesu jwaapeke posu nsambi gongi wa bandu
Maluko 8:1-10
32 Yesu jaakema banafunzi baki nukupwaga, “Naabone ikia bandu haba, ndaba abii na
nepani kwa masoba matatu, na ngaseabi na poso. Ngasembala kwaaleka ajenda bila kula
ndaba awesa kuhinduka mwiindela ninzala.”
33 Banafunzi baki bundalukiya, “Pamba tubi kulungwenza, twiipata kwaa posu jukutupi
bandu bingi ana?”
34 Yesu japwaga, “Mmbi na mabumunda galenga?”
Bajibwa, “Saba nutuhomba tusokopi tusokutusoku.”
35 Yesu jwalagalakya banafunzi baki baapwagila bandu atama pai.
36 Jwajukua mabumunda gala nutuomba tola, ansengula Sapanga nu kunuku,
nakwaapeke banafunzi baki nabombi baabagila bandu.
37 Boti bakula nukutupi. Ndienu banafunzi baki batondula ipandi yeiigali, batwelakia
itonga saba yeyatweli posu jejahigali.
38 Babakula babia akanalomi elupu nsesi bila kwaabalanga aka mbomba na bana.
39 Ndi Yesu jaatabuka bandu, jwakwela nhwatu jajenda musi uku Magadani.

16

Afalisayu apala Yesu juhenga nginyulila
Maluko 8:11-13; Luka 12:54-56
1 Afalisayu na aka Asadukayu bunzendila Yesu, bunndenga sukunndoba, julangia
nginyuli yeilangi jombi juhuma kunani kwaka Sapanga.
2 Lakini Yesu jaapwagila, “Lyoba elijingi mwanganya mpwaga, ‘Lelenu kubi sapi ndaba
mahundi gakuba makeli!’
3 Nulukela mpwaga, ‘Lelenu jiikuna hiyula, ndaba kunani kukeli na mahundi gatei ku-
tanda.’ Mwanganya nhwesa kumanya nginyuli ja mahundi, lakini ngasenhwesa kumanya
nginyuli ja masoba ganga.
4 Bandu bikibeleku salyaa na sanga kuhobaleka! Kipala nginyuli, lakini ngakipati
nginyuli jengi jokapi kupeta nginyuli jaka Yona jela.”
Ndipala Yesu jwaaleka nu kuboka.

Amila jaka Afalisayu na Asadukayo
Maluko 8:14-21
5 Pababiya alombwiki nhanga, banafunzi baka Yesu bakombuka ajewiki kutoto Mabu-
munda.
6 Yesu jwaapwagila, “Ntama miu, mulilenda na amila jaka Afalisayu na Asadukayu!”
7 Banafunzi batumbulia kulaluana beni na beni, “Jupwaga hela ndaba ngasetwatogwi
mabumunda.”

8 Yesu jwamanyiki sebabia bakapwaga ndi jaapwagila, “Mwabandu banga kuhobale
mwanganya! Ndaba jaki nndaluana mwabeni na beni ndaba ngasembii na mabumunda?
9 Boo, mwakona lee ngasenhelewe? Boo, ngase nkomboka panamega mabumunda
nhwanu ndaba ja bandu elupu nhwano? Boo, mwatwelaki itonga ilenga yiipandi yeyai-
higali?
10 Amala mabumunda saba gala gabaabagila bandu elupu nsesi bala, boo, mwakusinyi
itonga ilenga yeyaigali?
11 Ndaba jaki ngase nhelewa nepani ngase nongale mabumunda? Lakini nzepana na
amila jaka Afalisayu na Asadukayu.”
12 Ndipala banafunzi bala bamanya Yesu ngasejwabia jwaapwagi ajepana na amila ja
mabumunda, ila ajepana na mabolee gaka Afalisayu na Asadukayu.

Yesu ndi mwana waka Sapanga
Maluko 8:27-30; Luka 9:18-21

13 Yesu pajwahika ku Kaisalia kojuhumi Pilipi, jwaalalukia banafunzi baki, “Bandu
apwaga Mwana waka Mundu ndi nyanye?”
14 Bumpwagila, “Bandu bangi apwaga ndi Yohana Mmbatisa na bangi apwaga ndi Elia
na bangi apwaga ndi Yelemia au jumu jwa alota baka Sapanga.”
15 Yesu jwapwaga, “Na mwanganya boo, mpwaga nee na nyanye?”
16 Simoni Petili jwapwaga, “Weapa ndi wa Kilisitu Mwana waka Sapanga jojubi mwomi.”
17 Yesu jwapwaga, “Mbanga wa Simoni mwana waka Yona, ndaba nga mundu jokapi
jojukuyekuli haga ila Atati bangu baabi kunani.
18 Nane nukupwagi wa Petili, weapa lilibu, na panani jililibu hale naguletila bandu bingi
ambwata na makili ga kuwa ngagakuwesi.
19 Nagupekia punguu yu ukolongu ukunani, sokapi sewiogula pundema pani, kwi-
ioguliwa nu kunani kwaka Sapanga kabee nasokapi sewipunga pundema sipungika
kunani kwaka Sapanga.”
20 Ndi Yesu jaakana banafunzi baki bampwaji mundu jokapi ana jombi ndi Kilisitu.

Yesu julongale kung'alika kwaki na kuwa kwaki
Maluko 8:31-9:1; Luka 9:22-27

21 Toka pala Yesu jwatumbulia kwaapwagi hotuhotu banafunzi baki kupwaga jupalika
kujenda ku Yelusalemu, nakola jwitenda kung'aliswa ngamaa mang'alisu gabiileta aseja
na aka agolu akolongu na aka abola bamalagalaki. Kabee biitenda kunkoma na jwiitenda
kuyoka lisoba la tatu.
22 Ndi Petili anzuku Yesu pulutengu nukundakali, “Ngahela Bambu! Lijambu heli nga
lugupate!”
23 Lakini Yesu jwang'anambuka nukumpwagi Petili, “Tama kutali na nee, Lijobi wee! We
gupala kumbengale nepani. Mawasu gaku ngasegahuma kwaka Sapanga ila ga bandu.”
24 Ndi Yesu jwaapwagila abole baki, “Mundu jokapi jojupala kuba mbolee jwangu
nepani, julikana mweni, jujukua nsalaba waki, jumbwata.
25 Ndaba mundu na jupala kuulenda womi waki mweni, jwitenda kuguhoa, lakini
mundu jo juguhoa womi waki ndaba jangu, jwitenda kugupata kabee.
26 Boo, mundu jwiipata sindu boo ana jupatiki hindu yoka yu pundema pani na papuje
juhoiki womi waki mwene? Au mundu jwipia sindu boo ili jupata kabee womi wake?
27 Ndaba Mwana waka Mundu jwiika nu Ukolongu wa Atati baki, pamu na atumi baki
bu kunani na pala ndi pabantemula kila mundu kulengana na mahengu gaki.
28 Numpwagi sakaka, abi bangi apambane ngaakue mbaka pabaambona Mwana waka
Mundu pajihika koni jubii mu Ubambu Nkolongu.”

17

Yesu jung'anambuka pamihu
Maluko 9:2-13; Luka 9:28-36

1 Pagapeta masoba sita, Yesu jwaajukua Petili na Yakobu nundongu waki Yohana
nukujenda nabu kunani ji kitombi kilasu kobabii kajika jabu.
2 Pababiya bukundingaliya, apalapa Yesu jwang'anambuka kubonikana kwaki. Pamihu
jaki panang'ana ngati lyoba ni ingobu yaki yabii ihuu kupukupu ngati unang'anu.
3 Ndienu Musa na Elia batenda kupiti, babia alonge na Yesu.
4 Ndienu Petili ampwagila Yesu, “Bambu kwibia sapi twepani kutama paambane! Ana
gupai niisenga indamba itatu, simu saku na simu saka Musa na simu saka Elia.”
5 Petili pajabia jwakona jakalongila, lihundi lununang'anu latenda kwaayekale, na
sauti jajogwanika kuhuma pilihundi lela, “Hajo Mwana wangu jonumpai, jojunengani,
munzowania.”

6 Banafunzi bala pabajowania sauti jela, bajogupa ngama, batenda kukupama.
7 Yesu jwaapwata, nakagusa nakapwagi, “Nzemania, mwiijogopa!”
8 Pabalinga kunani, ngasebumbweni mundu, ila pee Yesu kajika jaki.
9 Pababia ahuluka kuhuma kukitombi, Yesu jwaalagalakiya, “Mwampwagi mundu majambu ga mugabweni mbaka Mwana waka Mundu pajwiiyoka kuhuma kwa bandu baawii.”
10 Ndi banafunzi bundalukia, “Enu ndaba jaki abola ba malagalaki apwaga juhika hote Elia?”
11 Yesu jwapwaga, “Sakaka Elia jwiika hoti nukugabeka majambu goti sapi.
12 Lakini numpwagi, Elia juhikiki nabombi ngasebugumanyike, ila buntendila ngati hebapai. Ahelahela Mwana waka Mundu bang'alisa mwamaboku gabu.”
13 Ndienu banafunzi baka Yesu bamanya Yesu jwabia anndongale Yohana Mmbatisa.

Yesu andamisa nkombu jwini kilombu
Maluko 9:14-29; Luka 9:37-43
14 Pabuguhikila nsambi wa bandu, mundu jumu anzendila Yesu nukumpege magoti palongi jaki,
15 nukupwaga, “Bambu umbonila hikia mwana wango ndaba jubi ni kihinduhindu, kabee jung'alika ngamaa, mala jingi juhabuki pamotu au mmasi.
16 Nunndetiki kwaaka banafunzi baku lakini ngase bawesiki kunndamisa.”
17 Yesu jwapwaga, “Mwanganya mukibeleku sanga kuhobale na sekihobiki mwee! Niitama na mwanganya mbaka lile? Nanhinakalia mwanganya mbaka lile? Munndeta pani nkombu hoju.”
18 Yesu jukilakalia kilombu sela nasombi satenda kupita. Nunkombu wejola jwalama apalapa.
19 Ndi banafunzi bunzendila Yesu puujobu, nukundaluki, “Ndaba jaki twepani ngasetwawesiki kukipia kilombu sela?”
20 Yesu jajibua, “Ndaba nhuobale kasokopi. Numpwagi sakaka, ana pee mmbii na nhobale nzoku ngati imbeju ja haladali, mwiwesa kukipwagi kitombi ase, ‘Boka hapa ujenda pala,’ Nasombi kiitenda kujenda. Nga sindu sokapi sesisindikana kwinu.
21 Lakini kilombu ngati ase ngakuwesa kupita kwindela jokapi ila kukiboa ila sukundoba Sapanga nukupunga kula.”

Yesu julongale kabee kuwa kwaki
Maluko 9:30-32; Luka 9:43b-45
22 Banafunzi boti ebahika ku Galilaya, Yesu jwaapwagila, “Mwana waka Mundu bantenda kunkamula nukunkabisa kwa bandu,
23 nabombi biitenda kunkoma lakini lisoba la tatu jwiitenda kuyoka.”
Banafunzi baki gwaabina mwoju ngamaa.

Kulepa kodi ja Nyumba jaka Sapanga
24 Yesu na banafunzi baki pabahika ku Kapelinaumu, bandu bababia ajopa kodi Nyumba jaka Sapanga bunzendila Petili nukundaluki, “Boo, mbola waku julepa kodi ja Nyumba jaka Sapanga?”
25 Petili jwajibua, “Helo, julepa.”
Petili pajwajingala mu nyumba, kabula ngasejupwajiki lilobi, Yesu jatumbuliya kumpwagi, “Wa Simoni gubona boo? Aka bambu akolongu bupunndema ajopa ushulu na kodi kuhuma kwaka nyane? Kuhuma kwa benei au kwa agene?”
26 Petili jwajibwa, “Kuhuma kwa ageni.”
Yesu jwapwaga, “Gupwajiki sapi, benei ngaseapalika kulepa.
27 Lakini ngasetupalika kwaajege inyela bandu haba. Jenda kunhanga, wakalekala ndoana jaku, na homba ja kwanza jegulonguli kulopo, ukananungula nndomu waki ndipala ukijiketaniya lupija nkati. Wiijukua lupija lola ili wakaalepa kodi jaku na kodi jango.”

18

Nya jojubii nkolongu
Maluko 9:33-37; Luka 9:46-48
1 Apalapa banafunzi baka Yesu bunzendila, Yesu nu kunndaluki, “Nyaa nkolongu mu ukolongu ukunani kwaka Sapanga?”
2 Yesu ankema mwana nsoku nukunzemeka pikilanda jabu.
3 Japwagila, “Numpwagi sakaka ana ngaseng'anambwiki na kulengana ngati mwana nsoku, kyee nganzingi mu ukolongu ukunani.

4 Jokapi jojulibona ngasindu ngati mwana nsoku ajo, hoju ndi nkolongu mu ukolongu ukunani.
5 Jokapi joanzopa mwana nsoku ngati jonzo kwii liina langu, hoju junyoopa nepani.

Sindu sesunkolo mundu kuhenga mahakau
Maluko 9:42-48; Luka 17:1-2

6 “Jokapi joankolo jumu ja bana asokopi baanhobale nepani atenda mahakau, kwakabia mbanga bunkonga lilibu lukupole pahingu nukundeke punhanga pandu papanyoliki.Bandu abeli apola kukutumi lilibu lukupole.
7 Misibikiboni bandu bupunndema ndaba jakwaakolo bangi kutenda mahakau. Kukolo lasima kupitila lakini misijukiboni mundu jojwaakolua bangi haga gapitila.
8 “Ana kuboku kwaku au kugolu kwaku kukukolwi kuhenga mahakau, nambanga ukusekula nukukuleke kutali naweapa. Nambanga kujingi mu womi wa masoba goti bila kuboku au kugolu kuliku kukuleke mmwotu wa yaka petapeta koni ubii na maboku gabeli na magolu gaku gabeli.
9 Liu laku ana lukukolwii kuhenga mahakau, litupula nukulileke kutali na weapa. Nambanga gujingila mu womi wa masoba goha koni gubi naliu limu, kuliku kujingi mu motu uku jehanamu koni ubii na miu gaku goka mabeli.

Lilenganu likondoo lelihobiki
Luka 15:3-7

10 “Mulilinga, mwaambona jumu kati ja bana aba ngati nga sindu sukuhobale. Numpwagi, atumi babu bu kunani abi masoba goha pambipi na Atati bangu kunani kwa mahundi.
11 Ndaba Mwana waka Mundu juhikiki kwaagombo bandu baahobiki.”
12 “Mmbona boo? Mundu na jubi na makondoo makomi komi, ana limu lihobiki jutenda boo? Jwagaleka makondoo tisini na tisa gala kukitombi, nukujenda kulitaputa limu lelihobiki.
13 Numpwagi sakaka, ana julipatiki julitogule lelu ngani kupeta makondoo makomi tisa na tisa gagabia ngasegahobiki gala.
14 Ahelahela, Atati bitu bu kunani ngasejupala mundu hata jumu kati ja asoku aba ahoba.”

Ndongu waku najugukosi

15 “Ndongu waku na jukukosi, unzendila ukumpwagila likosa laki weapa na jombi pambii mwakajika. Najugujowani, jibiya ndongu waku kabee.
16 Ana jukaniki kugujowane, unzukua mundu jumu au abeli pamu na wamweti, ili kila lilobi ajowana bandu abeli au atatu ngati Maandiku gaka Sapanga hegapwaga.
17 Ana ngasejwajogwani na haba, wakaapwagila bandu babunhobale Sapanga. Ana jukaniki kwaajoane bandu babunhobale Kilisitu kwaku weapa jiibiya ngati bandu banga kummanya Sapanga na ngati bandu babaajopa bandu kodi.”

Kukanaki nukujetake kuhenga

18 “Numpwagi sakaka, sokapi semwikikanakia punndema pani kibia bikikanaki nu kunani kwaka Sapanga, na sokapi semwakijetakiya pundema kibia bikijetaki kunani.”
19 Kabee numpwagi, abeli kati jinu ana ajetangani pundema pani kuloba sindu sokapi kwaka Atati na Atati bangu bu kunani jwantendila sindu hesi.
20 Ndaba pokapi pala paketangana, bandu abeli au atatu kwi liina langu, nepani mii apalapa pamu nabu.

Lilenganu lukulekake bandu bangi mahakau

21 Petili anzendila Yesu nukunndaluki, “Boo, Bambu, nndongu wangu ana jungosi nunndekakia mala palenga? Amala nundekakiya mala saba?”
22 Yesu jwapwaga, “Ngasembwaga pee mala saba, lakini hata makomi saba mala saba.
23 Ndaba ukolongu ukunani ulengana nu nkolongu jumu jojaamua kukagu lupija lwaki loabinaku bandu baahenge lihengu mumali gaki.
24 Hejwatumbuliya kubalanga bunndetila mundu jojwabia anndaja lupija lwingi ngamaa.
25 Mundu jola ngasejwabi na sindu sokapi sukunndepa, ndi bambu waki jwaalagalakiya bunndombisa ngati ntumwa, jombi nunhwanu waki na bana baki na nahindu yoka yejubinaku ili julepa lideni.
26 Ntumisi jola jwapega magoti palongi jaki nukupwaga, ‘Guhinakaliya nane nakulepa kila sindu.’
27 Bambu jola ambonila hikia, nu kunndekake lideni lela, nukundeka jujenda.

28 "Lakini ntumisi jola jwaboka, ankolila jumu kati jaatumisi ajaki jojwabi jombi anndaja
lupija kidogu. Ankamula nukunhinyati pahingu, nukumpwagi, 'Nepa lupija lwango.'
29 Ntumisi nnzaki jola najombi jwapega magoti nukupwaga, nu kunndoba, 'Guinakaliya
mbaka nugulepe.'
30 Lakini jombi ngasejwatenda kukana, ila anzegala mukipungu mbaka pajwiilepa
lupija lola.
31 Atumisi ajaki pababona hela waabina mioju ngamaa, bajenda kupwagi bambu wabu
majambu gagapitii pala.
32 Bambu jola ankema ntumisi jola nukumpwagi, 'Weapa untumisi mbaja ngamaa!
Wanoba nepani nukulekakia lideni laku nane nukulekaki lideni laku loti ndaba wandenda
kunoba.
33 Kupalika gumbonila ikia ntumisi nzaku ngati nepani henugubonila weapa ikia.'
34 Bambu jola jwayomiki ngamaa, ambeka mukipungu anng'alisa mbaka pajwiilepa
lideni loti."
35 Yesu jaendaliya kupwaga, "Atati bangu bu kunani ebantendila ahelahela, ana
ngasemwalekaki alongu bii kuhuma mmyoju jino."

19

Mabole gukukana kulekana
Maluko 10:1-12

1 Yesu pajajomula kupwaga hela, jwaboka ku Galilaya, jwajenda ku Yudea, kwii ja losi
luku Yoludani.
2 Bandu bingi bumpwata kola, najombi jwatenda kwaalamisa.
3 Afalisayu bangi bunzendila Yesu, nukundaluki sukumpendake, "Boo, sapi lee
mwanalomi kuntalika nhwanu waki kwi likosa lokape?"
4 Yesu jwapwaga, "Boo, ngase nsomiki mu Maandiku gaka Sapanga, Sapanga jojabomba
mundu toka putumbuli, jabomba mmbomba na mwanalome?
5 Henu Sapanga japwaga kabee, 'Kwa ndaba heji mwanalomi jaaleka atati baki na
amabu baki nukujongana nu nhwanu waki, nabombi abeli haba biibia nhyega jimu.'
6 Henu bombi nga abeli kabee ila nhyega jimu. Sejukilombangini Sapanga, Mundu
jwaakilekanisa."
7 Afalisayu bundalukia, "Henu ndaba jaki Musa jutulagalakia mundu kumpeke nhwanu
waki likalatasi luku lekana nukunndeka?"
8 Yesu jaapwagila, "Musa anndekakiya mwaleka akaahanu bii ndaba jukunonopa kwa
mioju jiino. Lakini ngase kwabii hela toka pakwatumbulia.
9 Henu numpwagi, jokapi jojundeka nhwanu waki kwa ndaba jokapi ilapee kwa ndaba
ju ugoni, nukujuku mmbomba jongi, jutenda ugoni."
10 Banafunzi baki bumpwagila, "Ana ndi ekukuba kwaka mwanalomi numbomba
nambanga kutama bila kujuku mmbomba."
11 Yesu jaapwagila, "Nga boka baawesa kulijopa libolee heli, ila pee baapatiki uwesu
kuhuma kwaka Sapanga.
12 Ndaba ibi hindu toauti yeyaahenga bandu biijukuu mmbomba, ndaba bangi asaliwi
ahelahe, bangi ndaba bandu baatei abia hela. Bangi ahamwi beni nga biijukue ndaba ju
Ubambu ukolongu ukunani. Mundu jojuwesa kulijopa libolee ale julijopa."

Yesu jwaapenge bana asoku
Maluko 10:13-16; Luka 18:15-17

13 Ndi bandu bunndetila Yesu bana ili jwaabekila maboku na kwaalobe. Lakini bana-
funzi batenda kwaalakali bandu babaaleta bana.
14 Yesu jwapwaga, "Mwaaleka bana asoku aba ahika kwangu, wala mwaapengale, ndaba
ukolongu ukunani ndi wa bandu ngati bana asoku aba."
15 Ndi jwaabekila maboku ili kwaapenge, nu kuboka pala.

Nkombu mwana mali
Maluko 10:17-31; Luka 18:18-30

16 Mundu jumu anzendila Yesu nukupwaga, "Mbola ndendakii saamboni ili mbata womi
wa yaka petapeta?"
17 Yesu jwapwaga, "Ndaba jaki gunaluki kupete lijambu la ambone? Jubii jumu pee
jojubii jwa amboni ndi Sapanga. Ana gupai kujingi mu womi, kamula mihilu jaka
Sapanga."
18 Mundu jola jwalalukia, "Mihilu bole?"
Yesu jwapwaga, "Wiikoma na wiitenda ugoni na wiijiba na wiilonge isoli,

19 waajoannya atati baku na amabu baku na umpala mundu wa pambipi jaku ngati
heulipala wamwe."
20 Nkombu jola jwapwaga, "Goti aga nagakamwi toka panabii namwana, henu
mbongukiki na sengi kike?"
21 Yesu jwapwaga, "Ana gupala kuba wa mundu waamboni sakaka, jenda kalombisa
hindu yaku yoka yegubinaku waapekia aka kapuku lupija, wiibia na kikoku kunani, ndi
guika kumbwata."
22 Nkombu jola pajwajogwana hela, jwajenda koni ngasejutogulela, ndaba jabii na mali.
23 Ndi Yesu jwaapwagila banafunzi baki, "Numpwaagi sakaka kunonwipi ngamaa
mundu mwana mali kujingi mu ukolongu ukukunani kwaka Sapanga.
24 Numpwagi kabee, kunonwipi ngamaa mundu mwana mali kujingi mu ukolongu waka
Sapanga, kuliku kinyama sebikikema ngamia kujingi mulihotu la sindanu."
25 Banafunzi bala hebajowana hela, basangi ngamaa, bunndalukiya, "Henu nya jo-
juwesa kulama?"
26 Yesu jwaalingalia nukupwaga, "Kwa bandu lijambu heli ngaseliwesikana lakini
kwaka Sapanga goka gawesikana."
27 Petili japwaga, "Natwepani, tukilekiki kila sindu tukupwatiki weapa twiipata kike?"
28 Yesu jwapwaga, "Numpwagi sakaka, Mwana waka Mundu pajwiitama pikiteu saki
su ukolongu mu nndema nnyai. Mwanganya mwembwatiki nepani, mwiitama mwiiteu
komi ni ibeli, koni mukatemula makabila komi ni ibeli guku Izilaeli.
29 Jokapi jojulei nyumba, au nndongu au nndombu au atati au amabu au matui, ndaba
jangu nepani, jwiijopa mala makomi komi nukupata womi wa yaka petapeta.
30 Lakini baabia buutumbulii biikuba ba mwisu, na baabi ba mwisu biikuba buutumbu-
lii."

20

Baahenga lihengu mulitui li mizabibu

1 "Ukolongu ukunani ulengana na mundu jojubii nilitui, jojaboka lukela ngani kujenda
kwaataputa bandu bukuhenga lihengu mulitui laki li mizabibu.
2 Jajetangana nabu kwaalepa mangengalema gu lupija lulihengu lwi lisoba limu, ndi
jwaapelika kulitui laki li mizabibu.
3 Egapeta masaa matatu, jwajenda kabee jwabona bandu bangi ajemiki kuguliu,
ngaseabi ni lihengu.
4 Jwaapwagila, 'Nzendania nanamu mwakahenga lihengu mulitui langu li mizabibu,
nane nandepa.'
5 Nabombi bapiti. Jojubi nilitui jola jwaboka kabee saa sita na saa tisa, jahenga kabee
ahelahela.
6 Hesahika saa komi na jimu pakamii jajenda kabee, jwaaketania bandu bangi ajemiki
pagulio pala. Jaalalukia, 'Ndaba jaki nzemiki pamba lyobamutu loti bila lihengu?'
7 Bandu bebala bunzibua, 'Ndaba ngamundu jojutupeki lihengu.' Najombi jwaapwagila,
'Nzendania nanamu mwakahenga lihengu mulitui langu li mizabibu.' "
8 "Helajingala lyoba, juni litui jola ampwagila jojujemale litui jola, 'Waakema baahenga
lihengu waalepa lupija lwabu, tumbuliya babatumbulia lihengu kumwisu, nukujomule
babatumbulia kuuwanzu bala.'
9 Pabahika babatumbuliya lihengu saa komi na jimu, bajopa kila mundu lupija lwilisoba
limu.
10 Babatumbulia lihengu bala hebahika, bawasalia biipata yingi ngani, lakini hata
bombi bapata kipandi simu silingengalema gu lupija lwilihengu lilisoba limu.
11 Pabajopa lupija lwabu, batumbuliya kunhyome jwinilitui jola.
12 Bapwaga, 'Bandu babahika kuhenga lihengu pakamii, bahengiki lihengu lisaa limu
pee, ndaba ja kii utulepiki kulengana na bombi nakoni twepani tuhinakali lihengu pipipipi
na lyoba likali?' "
13 "Ndi bambu jola anzibwa jumu wabu, 'Nkosi wango, ngasenugutei uhune nugupeki
setwajetangani! Boo, ngase twajetanganii lee kulepana lupija lwi lisoba limo?' "
14 Jukua setujetanganile, ujendaje. Ne mbai kumpeke wamwisu jonzo ngati henukupeki
weapa.
15 Boo, ngase mbalika kutumi lupija lwangu ngati hembala? Boo, gubona wipu ndaba
nepani naambone?
16 Yesu jwajomula sukupwaga, "Jojubi jwa mwisu jwiibia jukutumbuli na jojubi juutum-
buli jwiibia jwa mwisu."

Yesu jupwaga mala ja tatu kuwa kwaki nukuyoka kwaki
Maluko 10:32-34; Luka 18:31-34

17 Yesu pajwabia jukwela kunani ku Yelusalemu, jwaajukua banafunzi baki komi na
abeli pandu panga na bandu, na pababii ajenda mwiindela jwaapwagila,
18 "Nzowana, tujenda ku Yelusalemu, nahoku Mwana waka Mundu bankabisa kwaka
agolu akolongu naaka abola ba malagalaki, nabombi bantemula jukomika.
19 Ndipala baampelika kwa bandu banga Ayaudi ili bumpoalihamu, bunndapula iboku
nukumbambali punsalaba lakini lisoba la tatu jwiitenda kuyoka."

Kuloba kwaka nyongo jumu
Maluko 10:35-45

20 Ndipala nhwanu waka Zebedayu pamu na bana baki anzendila Yesu, jwapega magoti
palongi jaki nukunndoba anhengila sejupala.
21 Yesu anndalukia, "Upala kike?"
Nyongo jola jwapwaga, "Pepakoku, lagalakiya pawiibia mu ukolongu waku, bana bangu
abeli abaa atama jumu upandi waku wa malele na jongi upandi waku wa mangega."
22 Yesu jwaapwagila, "Ngase mukimanyi sendoba. Boo, nhwesa kunywele kikombi
seniinywelila nepani?"
Bajibwa, "Tuwesa."
23 Yesu jwaapwagila, "Sakaka mwiinywelila kikombi sangu samang'aliku, lakini kutama
kumalele au kumangega kwangu nepani, nga lihengu langu ne kuhagula. Biitama
babaabeki Atati bangu."
24 Banafunzi bangi komi bala hebajogwana haga, baayomila aka kilongu abeli bala.
25 Ndi Yesu jwaakema, nakaapwagi, "Mmanyiki aka kilongosi na bandu banga Ayaudi
baalongo bandu kwa makili, na aka akolongu babu apala kwahenga bandu haba kuba
bandu babu.
26 Lakini kwinu mwanganya kwiikuba hela, ila jojupala kuba nkolongu kati jinu jubia
ntumisi jwa boti,
27 na jojupala kuba juutumbuli kati jinu jubia ntumika wino.
28 Ahelahela, Mwana waka Mundu ngasejwahika kutumakaliwa, ila kutumiki bandu
nukupia womi waki kwa gombo bandu bingi."

Yesu jwaalamisa banga linga abeli
Maluko 10:46-52; Luka 18:35-43

29 Yesu na banafunzi baki pababia aboka kumusi uku Yeliko, nsambi wa bandu watenda
kumpwata.
30 Kwabia na banga linga abeli atemi pulutengu lwi indela, na pabajowana Yesu jwabia
jupeta pala, bajamalia, "Bambu, Mwana waka Daudi utubonila ikia!"
31 Nsambi wa bandu bala waalakalia nakaapwagi atama kinunu. Lakini bombi baja-
malia ngani, "Bambo, Mwana waka Daudi utubonila ikia!"
32 Yesu jwajema, nakaakema nakaalaluki, "Boo, mpala nunhengila kike?"
33 Bunzibwa, "Bambu, tuloba mihu gitu galinga."
34 Yesu jwaabonila ikia, jwaagusa mihu gabu na apalapa bawesa kulinga nabombi
nukumpwata.

21

Yesu jujingi ku Yelusalemu sukutogule
Maluko 11:1-11; Luka 19:28-40; Yohana 12:12-19

1 Yesu na banafunzi baki pa bahegali kuhika ku Yelusalemu, bahika ku Betifage pi
Kitombi si Mizeituni. Yesu jaatama kola na banafunzi baki abeli,
2 jaapwagila, "Nzendania mbaka kukijiji sekibi palongi ji, pala mwalibona liponda
bilikongiki na mwana waki. Mwakagabopula mwagaleta kwangu.
3 Ana mundu jundaluki sokapi mumpwagila, 'Bambu jutenda kugapala, najombi jan-
dekakiya mmboka.' "
4 Lijambu heli la hengika ili gajwapwaga mlota waka Sapanga gatimia,
5 "Mwaapwagila bandu buku Sayuni.
Lingaliya, Bambu Nkolongu waku jutenda kuhika!
Mpoli na jukweliki mu liponda,
libana liliponda, mwana wi liponda kinyama sekitoto misigu."
6 Ndi, banafunzi bala bajenda nukutenda ngati Yesu hejwaalagalakia.
7 Biilileta liponda lela nilibana laki, batandika ingobu yabu panani ja liponda na Yesu
jwatama panani jaki.

8 Nsambi wa bandu batandika ingobu yabu mwiindela, na bandu bangi basekula matutu
gimikongu nukugagoneka mwiindela.
9 Nsambi wa bandu gogunndonguli na babupwata bajamalia, “Ulumbi kwaka mwana
waka Daudi! Jupengalika jojuhika kupete lihina laka Bambu! Ulumbi kwaka Sapanga
kunani!”
10 Yesu jajingala kumusi ku Yelusalemu, bandu boka batenda kujabalika nukulaluki,
“Boo hajo nyane?”
11 Bandu munsambi gola bapwaga, “Hajo mlota waka Sapanga, Yesu kuhuma ku Nazaleti
musi uku Galilaya.”

Yesu jubii pa Nyumba jaka Sapanga
Maluko 11:15-19; Luka 19:45-48; Yohana 2:13-22

12 Yesu jwajingala pa Nyumba jaka Sapanga, jwaabenga kunza bandu bababia alomba
nuku lombesa hindu. Jwapendula mesa ja bandu bababia aba abadisani lupija, niiteu ya
bandu baabia alombesa ngunda.
13 Jwaapwagila, “Ahandiki mu Mahandiku gaka Sapanga, ‘Nyumba jangu jiibia nyumba
jukundobe Sapanga.’ Lakini mwanganya mujing'anambwi kuba lipoli la bii!”
14 Bandu banga kulinga na niilema bunzendila Yesu pa Nyumba jaka Sapanga, na Yesu
jwatenda kwaalamisa.
15 Lakini agolu akolongu na aka abola ba malagalaki pababona ndonduke yejwatei Yesu,
na kabee bana pababia ajamali kwa sauti jabu pa Nyumba jaka Sapanga bakapwaga,
“Ulumbi kwaka mwana waka Daudi,” Bombi batenda kuyoma.
16 Ndi bumpwagila, “Boo, ngasegujogwana seapwaga bana?”
Yesu japwaga, “Helo, nyowana! Boo, ngasenhwahiki lee kusoma mahandiku agaga?
‘Kwi milomu ja bana asoku na bana baajonga ulipati ulumbi wa sakaka.’ ”
17 Yesu jwaaleka, jwajenda ku Betania, kunza ja musi kojabii, nukugone koku.

Yesu jugulapi mbamba nkongu gu ntini
Maluko 11:12-14, 20-24

18 Pulukela ngani Yesu pajwabi jubuja ku musi, jummbina inzala.
19 Juubona nkongu wu ntini gumu pulutengu jiindela, juujendila lakini juuketanya
ngasegubi na sokape ila pe mahamba matopu. Ndii juupwagila, “Wiibeleka kabee
matunda masoba goti!” Apalapa nkongu wo ntini gola gwatenda kunyala.
20 Banafunzi pababona basangi nukupwaga, “Nkongu ago gunyaliki boo nyatanyata?”
21 Yesu jwapwaga, “Numpwagi sakaka, ana mwikuba ni lihobale bila lujogopu, un-
huwesa kuhenga nga pe seehengiki mu nkongu ago pena, ila hata na mukipwagi kitombi
ase, ‘Tupuka ulilekala munhanga,’ kwiihengika ahelahela.
22 Ana mbi nilihobale, sokapi semwiloba kwaka Sapanga mwiitenda kupata.”

Uwesu waka Yesu guhuma kwako
Maluko 11:27-33; Luka 20:1-8

23 Yesu jwajingala pa Nyumba jaka Sapanga, pajwabia jutenda kubola, agolu akolongu
na aseja ba bandu bundalukia, “Guhenga majambu haga kupete uwesu bole? Nya
jojugupeki uwesu gwehogu?”
24 Yesu jwajibua, “Nanepani nundaluki lijambu limu, ana nhnyibwiki, nane nampwagila
nhenga majambu haga kupete uwesu boo.
25 Boo, uwesu waka Yohana ukubatisa wahuma kwaka nya? Boo, wahuma kunani au
kwa bando?”
Lakini batumbuliya kulaluana beni kwa beni, “Ana tupwagiki, ‘Gahuma kunani,’ jwatu-
lalukia, ‘Henu mbona ngase munhobale Yohana?’
26 Natupwagiki ‘Guhuma kwa bandu,’ twaajogopa bandu haba ndaba boti ajetake
Yohana mlota waka Sapanga.”
27 Ndi bunzibua, “Ngasetumanya!”
Najombi Yesu jwapwaga, “Nanepani nganumpwagi nhenga haga kupete uwesu boo.”

Lilenganu la bana abeli

28 “Mwanganya mmbona boo? Mundu jumu jwabi na bana abeli. Ampwagila mwana
nkolongu jola, ‘Mwanango, lelenu jenda ukahenga lihengu ku lituhi li mizabibu.’ ”
29 Nkombu jola ampwagila, “Nganyende!” Lakini mwonikatai jwaamua kujenda
nukuhenga lihengu.
30 “Ahengo bala bajenda kumpwagi kabee mwana waki wa pili jola ahelahela, najombi
jwajibwa, ‘Koonyenda atati.’ Lakini ngasejwapiti ku lihengo.”
31 Boo, kati ja abeli haba nya jojwahengiki sebapala atati bake?
Bajibwa, “Mwana nkolongu jola.”

Ndi Yesu jwaapwagila,Ndi Yesu jwaapwagila, “Numpwagi sakaka, baajopa kodi na agoni banndonguliya kujingi mu ukolongu waka Sapanga.
32 Ndaba Yohana jwahika kwinu nukunndangi ndela jejupala Sapanga, nanamu ngasemunhobalile, lakini baajopa kodi na baatenda ugoni bunhobali. Pamu na kugabona goti haga mwanganya ngasemwalekaki mahakau nukunhobale.”

Lilenganu lilitui li mizabibu na babesiki litui
Maluko 12:1-12; Luka 20:9-19

33 Yesu jwaapwagila, “Nzowania lilenganu lengi. Mundu jumu mwana litui japandiki mizabibu mu litui, juliyongulaki ua litui leheli, jwahembiki libomba lukuminyi zabibu, jwasenga kindamba kilasu sukulonde. Ndi jilibesiki kwa bandu baalema, mweni jwajenda ku ndema jukutali.
34 Masoba gukuhusa egahika, jwaatuma atumika baki kwaaka bandu baalema bala, ili kujuku lipungu laki kuhuma kwa yeahusika.
35 Bandu baalema bala baakamula atumika bala, jumu batenda kunndapu, jongi batenda kunkoma na jongi bunndapula na malibu.
36 Mundu jola jwaatuma kabee atumika bangi, bingi kupeta babalonguli bala. Baalema bala bababesa lituhi baatendila ngati bangi bala.
37 Mwisuwe antuma mwana waki koni jwaka wasalia, ‘Mwana wangu biitenda kunzoanela.’
38 Lakini baalema bala pabumbona mwana waki, balongalania beni kwa beni, ‘Jonzo ndi nndisi waki, tunkomaji ili twiilisa litui lenu!’
39 Ndi bunkamula nukumpia kunza ji litui li mizabibu lela, nukunkoma.
40 “Henu, munilitui li mizabibu pajwihika, jwaatenda boo bandu baalema bala?”
41 Bombi bunzibua, “Kye jiitenda kwakoma bandu abaja haba, ni litui lee jaapekiya bandu bangi litui nabombi bambaguliya zabibu mu masoba gukuhusa.”
42 Ndi Yesu jwaapwagila, “Boo, ngasemwasomiki lijambu heli mu Maandiku gaka Sapanga?
‘Lilibu le bilikana bandu baasenga
henu ndi lenieli lilibu lelipalika kuba lunsingi kupeta goka.
Lijambu hale lihuma kwaka Sapanga,
nalombi lisangasa ngamaa kwitu.’ ”
43 “Henu numpwagi, Ukolongu waka Sapanga biitenda kukwepatu kwinu na kwaapeke bandu bangi babagahenga gagunndengane Sapanga.”
44 Jojwiiabukia panani ji lilibu heli jwitenda kutunuka ipandiipandi, ana lunhabuki mundu jokapi, jwitenda kupondeka.
45 Aka agolu akolongu pamu na aka Afalisayu pabajogwa malenganu gaki, bamanya Yesu jwabia jwaapwaga bombi.
46 Henu babia ataputa indela jukunkamu, lakini baajogupa bandu ndaba bombi buholaliya Yesu ndi mlota waka Sapanga.

22

Tipati ja posu ja ndoa
Luka 14:15-24

1 Yesu jalongila nabu kabee kwa malengano nukupwaga,
2 “Ukolongu u kunani kwaka Sapanga gulengana na Bambu nkolongu jumu ehantendila mwana waki tipati ga posu ja kutola mmbomba.
3 Ndienu jaatuma atumika baki bakaakema bajwaakokiki ahika pa tipati, lakini bajaakokiki bala batenda kukana kuhika.
4 Ndienu jatuma kabee atumika bangi japwaga, ‘Mwaapwagila banaakokiki bala, ndeliki posu ja tipati, nzinziki likambaku la ng'ombi na ng'ombi yengi yeikendiki, nakila sindu kibii sapi. Nhikaniya ku tipati ga posu ja kutola mmbomba.’
5 Lakini bandu bala batenda kusonzoa, kila mundu jajenda kulihengu laki, jongi kulituhi laki na jongi jajenda kukuhemalesa nukulombase hindu yaki.
6 Bangi baakamula atumika bala baalapula na kaakoma.
7 Bambu nkolongu jola jatenda kuyoma. Jaatuma alonda baki bakaakoma bandu babakomiki atumika baki bala, nukugujosa mwotu musi wabu.
8 Ndienu jaapwagila atumika baki, ‘Tipati ja posu ju kutola mmbomba jabii sakaka, lakini banaakokiki ngasebapalika kuhika.
9 Ndienu nzendaniya pa maagobukanu mwakakema bandu boka bamwaabona, akahika pa tipati ga posu ju kutola mmbomba.’

10 Atumika bala babokaniya, bajendaniya mwindela, baaleta bandu boka babaakolila,
ba asapi na abaja. Nanyumba ja tipati jatweli bandu ngamaa.
11 “Bambu nkolongu ejajingala nakabona ageni, ambona mundu jumu, ngase juweti
ingobu ya tipati ga posu ju kutola mmbomba.
12 Bambu nkolongu andalukiya, ‘Nkose, gujingi boo mombo bila ingobu ja ndoa?’ Lakini
jombi jatama kinunu.
13 Henu bambu nkolongu jaapwagila atumika baki, ‘Munkonga mu magolu numum-
aboku mukundekala kunza kulwii. Hoku kwiibiya kilelu nukupola minu.’ ”
14 Yesu jajomuliya kupwaga, “Bingi baakokiki lakini baahaguliwi asokopi.”

Kulepa kodi
Maluko 12:13-17; Luka 20:20-26

15 Afalisayu bajendaniya, bataputa indela jukumpendake Yesu kwa malobi gaki.
16 Ndienu baatuma banafunzi babu pamu ni kikundi saka Helodi kwaka Yesu, bump-
wagila, “Mbola, tumanyiki weapa gupwaga sakaka, naweapa gubola sapi indela jaka
Sapanga, bila kujogopa bandu apwagakii, ndaba ngasegulingali pamiu jaka mundu.
17 Henu utupwagila, boo weapa gubona bole? Boo sapi lee au nga sapi kulepa kodi kwaka
nkolongu juku Loma jobunkema Kaisali?”
18 Yesu jugumanyiki mpangu wabu uliyaa henu jalalukiya, “Mwanganya monkopake
mwamboni ndaba jaki nndenda kumbendakela?
19 Nangia hoti lingengalema lu lupija lukulepe kodi!”
Nabombi bumpekia lingengalema lu lupija.
20 Yesu jalalukiya, “Pamihu apa na lihina alee laka nyanye?”
21 Bapwaga, “Jaka Kaisali Nkolongu juku Loma.”
Apalapa Yesu jaapwagila, “Henu yaka Nkolongu juku Loma mupekia Nkolongu juku
Loma na yaka Sapanga mupekia Sapanga.”
22 Pabajowana ganiaga, basangii ngamaa, bundeka nukubokane.

Kuyoka kwa bandu bawii
Maluko 12:18-27; Luka 20:27-40

23 Lisoba leheli, aka Asadukayu bangi, baapwaga bawi ngase ayoka, bunzendila Yesu.
24 Bapwaga, “Mbola, Musa japwaga mundu jojutoguliki ana juwii sanga kundeka
mwana, kupalika nnuhuna waki anzukua mmbomba jowii alome ili ampapila mmbeli
waki we jola bana.
25 Henu, pitu pani abii akalongu saba. Nkolongu jatoi mmbomba nakuwa, ndaba
ngasejapatiki mwana, mbomba we jola antola nnuhuna waki.
26 Sindu aselase supitila nnuhuna waki wa pili na watatu mbaki wa saba.
27 Mwisuwe mmbomba jatenda kuwa.
28 Henu, lisoba lukuyoka mmbomba we jola jibiya nhwanu wakanyanye? Ndaba boka
saba babiya antoi.”
29 Yesu jaapwagila, “Mwanganya nkose ndaba ngase mugamanyi Maandiku gaka
Sapanga wala makili gaka Sapanga.
30 Ndaba bandu bawii ebiyoka ngabitoguleki wala kutola, ila biibiya ngati atumi bu
kunani kwaka Sapanga.
31 Lakini lijambu lukuyoka kwa bandu ba wii, boo, ngasensomiki gaju mpwagila
Sapanga? Jwapwaga,
32 ‘Nepani na Sapanga waka Ibulahimu, Sapanga waka Isaka na Sapanga waka Jakobu.’
Jombi nga Sapanga ba bandu bawii ila Sapanga wa bandu babi bomi.”
33 Nsambi wa bandu gola ewajoana gala, basangii ngamaa mabole gaki.

Lilagisu likolongu
Maluko 12:28-34; Luka 10:25-28

34 Afalisayu ebajowana Yesu jabiya jatamisi kinunu Asadukayu, baketangana pamu.
35 Jumu wabu, jabiya mbola wa malagalaki, jalenga kundaluki Yesu sukumpendake.
36 Andalukiya, “Mbola, nhilu boo gogubii nkolongu mumalagalakila?”
37 Yesu japwaga, “Gumpala Bambu Sapanga waku kwa mwoju waku woti, na kwa loho
jaku joti na kwamalangu gaku goti.
38 Gongo ndi nhilu nkolongu kabee ndi jejilongule.
39 Jejipwata ndi jenze, ‘Gumpala nnzaku ngati eulipai wamwete.’
40 Malagalaki goti gaka Musa na mabole ga alota baka Sapanga gahobale mihilu mibeli
heji.”

Bandu bundongale Kilisitu Nkombosi
Maluko 12:35-37; Luka 20:41-44

41 Afalisayu pabaketangana pamu, Yesu jalalukiya,
42 “Mwanganya mumbona boo, Kilisitu Nkombosi? Boo, jombi mwana waka nyanye?”
Bombi bapwaga, “Mwana waka Daude.”
43 Yesu jaapwagila, “Henu kubiboo Daudi we kwa makili ga Loho jaka Sapanga ankema jombi Bambo? Pajwapwaga,
44 ‘Bambu apwagila Bambu wangu,
tama pamba upandi wangu uku malele,
mbaki panaabeka abaja baku pai ja magolu gako.’
45 Ana Daudi ankema Kilisitu Nkombosi ‘Bambu,’ henu kuwesikana boo jubiya mwana wake?”
46 Ngamundu jokapi jojajibua lilobi. Toka lisoba leheli ngamundu jojalenga kundaluki lijambu lokapi.

23

Nzepana na abola ba Malagalaki na aka Afalisayu
Maluko 12:38-39; Luka 11:43, 46; 20:45-46

1 Ndipala Yesu jugupwagila nsambi wa bandu pamu na banafunzi baki.
2 “Aka abola ba Malagalaki na Afalisayu ndi bababi nu uwesu gukubola Malagalaki gaka Musa.
3 Ndienu nzetakiya nukuhenga goka gabumpwaji kuhenga. Lakini mwiipwata mahengu gabu, ndaba ngaseahenga gala gabundandi.
4 Bombi akonga misigu jejitopiki nakatweka bandu mwamabega gabu, koni beni ngaseapai kulangi hata lukonzi nukutondabe.
5 Bombi ahenga majambu gabu goka ili abonikana kwa bandu. Awata hipandi ikolongu yiingobu yeahandiki Malagalaki gaka Musa nukujonzuke ulasu wi ingobu yabu.
6 Apala kutama ku tipati iteu ya sapi nu munyumba jukuketangane Ayaudi apala kutama iteu ya palongo.
7 Apala kulamukiwa mu maguliu, kabee apala bandu baakema, ‘Mbola.’
8 Lakini mwanganya baankema ‘Mbola,’ ndaba mmbii nu mbola jumu pee, nu mbanganya mwaboti mwa kikilongu.
9 Wala mwankema mundu jokapi pani pundema, ‘Atati,’ ndaba mmbii na atati bamu, ndi baabi kunani kwaka Sapanga.
10 Wala baankema ‘Akilongosi,’ ndaba mmbii ni kilongosi jumu pee, ndi Kilisitu Nkombosi.
11 Jojubi nkolongu kati jinu jupalika kuba ntumisi wino.
12 Jokapi jojulibeka nkolongu biitenda kunhulu, na jokapi jojilihulu ammbeka nkolongu.

Yesu julakali lijambu lukulikopake wa amboni
Maluko 12:40; Luka 11:39-42, 44, 52; 20:47

13 “Musimukiboni mwaka abola ba Malagalaki na aka Afalisayu! Mo mulikopake mwa amboni! Ndaba mwapungi bandu nndyangu ukujingi mu ukolongu ukunani kwaka Sapanga, na mwabeti ngasenzingii momu, wala ngasemwaajetakale bandu baapala kujingi ajingala.”
14 “Musimukiboni mwaka abola ba Malagalaki na Aka afalisayu mo mulikopake mwa amboni! Mwaanyaga aka mbomba baawii alomi babu hindu yabu, nukukopake mwa bandu baamboni sukuloba sala nasu. Henu mwitemuliwa ngani.
15 “Musimukiboni mwa abola ba Malagalaki na Afalisayu! Mo mulikopake mwa amboni! Nnzenda munhanga nu munndema kuhenga mundu jumu jupwata indela jinu jukumpwata Sapanga. Namuupatiki muhenga juwesa kujenda kumwotu wanga kususuka mala pabeli ngani.
16 “Musimukiboni mwaka kilongosi banga linga! Mwanganya mpwaaga, ‘Mundu najulapiki kwa Nyumba jaka Sapanga, kuliga jee kola nga sindu, ila najulapiki kwa zahabu yu Nyumba jaka Sapanga kuliga kwekola kwiibiya na makili.’
17 Mwanganya mwang'ang'a mwangakulinga! Saa sekibi sapi nakanope, zahabu au Nyumba jaka Sapanga jejihenga zahabu jibiya ja sapi.
18 Kabee mpwaaga mundu najulapiki kwa mesa jukupiiki litambiku nga sindu, lakini najulapiki kwa matambiku gaabei panani ji litambiku, kilapu sesela suunkamu mweni.
19 Mwanganya mwangalinga! Saa sekibi sapi ngani, boo matambiku au mesa jukupiiki litambiku leligahenga matambiku gabia ga sapi?
20 Henu, jojulapa kwi litambiku jukuba julapiki pa mesa jukupiki litambiku, na sokapi seabei panani jaki.

21 Jojulapiki kwa Nyumba jaka Sapanga jukuba julapiki kwa nyumba heji na kabee
jukuba julapiki kwa jojutama nkati ja nyumba jaka Sapanga heji.
22 Najojulapa kwa kunani kwaka Sapanga, julapa kwi kiteu su ubambu saka Sapanga na
kwaka Sapanga sejutami.
23 "Musimukiboni mwaka abola ba Malagalaki na Afalisayu mwe mwilikopake mwa am-
boni! Mwaalepesa bandu pandu pamu pa komi ya hindu isoku, ngati manyoi gaganungi
sapi, binzali na kalafu na ndimbalila, lakini nkotoka kukamu majambu makolongu
ga Malagalaki, kuhenga gajwagapai Sapanga na kuba ni ikia nu kunhobale Sapanga.
Ananhengiki haga na mwikotoka na gangi haga.
24 Mwakikilongosi mwangakulinga! Mmboa lunzenzema musindu sakunywa sinu,
lakini mukimila kinyama sebikikema ngamia!
25 "Musimukiboni mwaabola bamalagalaki na Afalisayu! Mwenkopake mwaamboni
mwanganya! Nngoloo nzipuli ni kibega kunza lakini mukuleka nkati kutweli hindu
yempatiki kukukwepatu nuusoju.
26 Weapa mfalisayu jwangalinga! Gulonguliya oti kugolo nnzipuli nkati nikibega,
ndienu kunza kwiibiya sapi.
27 "Musimukiboni mwaabola bamalagalaki na Afalisayu! Mo mulikopake mwaamboni!
Mbii ngati matenge gaapaki langi nhuu, gagabonikana ga sapi sakunza, lakini nkati
gatweli maupa ga bandu na kila sindu kibaja.
28 Ahelahe na mwanganya mbonekana na bandu kwa kunza nnhenga gajupala Sapanga,
lakini nkati jii mwaabaja nu usapu wa kila namuna.

Kutemuliwa kokuhika
Luka 11:47-51

29 "Musimukiboni mwaabola ba Malagalaki na Afalisayu momlikopake mwaamboni na
mwaabaja! Nzengale matenge ga alota baka Sapanga nu kugapamba matenge ga bandu
bababi baamboni.
30 Mpwaga, 'Ana twepani twakabia masoba gaka hoku bitu nga twakajongini nabu
kwaakoma alota baka Sapanga!'
31 Henu nndangi mwabeti ndi mwa bana babaakoma alota baka Sapanga.
32 Hena, nhendilia kuhenga batumbulia kuhenga aka hoku bii!
33 Mwanganya majoka ni kibeleku si lijoka! Nhwesa boo kukijepa kutemuliwa ku mwotu
wangakususuka?
34 Henu nundete alota baka Sapanga, bandu babii na malangu na abola. Bangi babu
mwitenda kaakoma na bandu bangi mwiitenda kwaabambali pu nsalaba, na bangi
mwaalapula iboku munyumba yinu yukuketangane Ayaudi nakaabenga kuhuma mmusi
gumu kujenda mmusi gongi.
35 Sapanga jammbona mwa bandu biliya ndaba mwaakomiki bandu boti ba amboni,
toka kukomeka kwaka Abeli mundu jwa amboni jola mbaka kukomeka kwaka Zakalia
mwana waka Balakia jomunkoma pikilanda ja Nyumba jaka Sapanga na mesa jukupiki
litambiku.
36 Numpwagi sakaka, kibeleku senze kitenda kutemuliwa ndaba ja majambu ganga.

Yesu jaapai bandu buku Yelusalemu
Luka 13:34-35

37 "Mwabandu buku Yelusalemu! Mwabandu buku Yelusalemu! Mwanganya
mwaakoma alota nakalapu malibu babatumiki kwinu, natokuli ngamaa kwaabeka pamu
bana binu ngati ingoku eijobate ibana yaki kwa mapapati gaki lakini mwanganya
ngasemwapaile.
38 Henu nyumba ji jaka Sapanga bijilei lihami.
39 Numpwaji ngamwimoni kabee mbaka lisoba lemwipwaaga, 'Jupengilika jojuhika ku
lihina laka Bambo.' "

24

Yesu julongale kubomboka kwa Nyumba jaka Sapanga
Maluko 13:1-2; Luka 21:5-6

1 Yesu japita pa Nyumba jaka Sapanga, pajabiya jakajenda, banafunzi baki bunzendila,
nukulangi Nyumba jaka Sapanga easengiki.
2 Yesu jaapwagila, "Boo, mgabona le manyumba gangane. Numpwagi sakaka ngalihigali
lilibu panani ji lilibu lengi, kila lilibu liihabuliwa pai."

Babumpwata Yesu biing'alika ngamaa
Maluko 13:3-13; Luka 21:7-19

3 Yesu pajabii jutemi panani ji Kitombi si Mizeituni, banafunzi baki bunzendila pa kajika
bundalukiya, “Tupwagila majambu haga gipitila lile? Na nginyuli boo jewilangia kuhika
kwaku na mwisu upundema pane?”
4 Yesu jajibua, “Nnzepana mundu jwankonga.
5 Ndaba bandu bingi bihika ku lihina langu koni apwaaga, ‘Nepani ndi Kilisitu,’ nabombi
baakonga bandu bingi.
6 Mwijowana ngondu na majambu ga ngondu, lakini mwijogopa. Ndaba ganiaga
gapalika kupitila hoti, lakini mwisu upundema wakona ngaseguhikike.
7 Musi gumu guikomana na musi gongi, ukolongu gumu gwikomana nu ukolongu gongi.
Kwiibiya ni ling'ai li inzala ni kililima kila pandu.
8 Haga goti gibiya ngati utumbuli gulipyanda ukubeleka mwana.”
9 “Ndienu bantenda kunng'anambuka nukunng'alisa nu kunkoma. Bandu boti bupun-
ndema bansukila ndaba jukunhobale nepani.
10 Masoba ge haga bandu bingi biikotuka kuhobale, biing'anambukana nu kusukiana.
11 Biipitila alota bingi biisoli, nakaakonga bandu bingi.
12 Ndaba jukujonzukeka ubaja ngani, upali wa bandu bingi gwiitenda kupongoo.
13 Lakini jojwihinakaliya mbaka pamwisu ndi jojikombuliwa.
14 Lijambu la Amboni lende lu ubambu ukolongu waka Sapanga liilandiwa kwa bandu
boti punndema ili bilijowana nukulibona bandu boti. Ndienu mwisu upunndema pagwi-
hika.”

Liyomisu lukuhalabana
Maluko 13:14-23; Luka 21:20-24

15 “Pamwibona ‘Liyomisu Lukuhalabana,’ lejalongila mlota waka Sapanga Danieli,
lijemiki pandu pa sapi pa Nyumba jaka Sapanga, jojusoma jumanya maana jaki.”
16 Ndienu bandu baabii ku Yudea atilila kuitombi.
17 Jojubii kunani ja nyumba jaki juhuluka nu kutila bila kujuku sindu mu nyumba jaki.
18 Jojubi ku litui jwiikelabuka ku nyumba kujuku ingobu yaki.
19 Bing'alika ngamaa aka nyongo bini hitumbu na bajongesa mu masoba ge haga!
20 Mundoba Sapanga ili kutila kwinu kwikuba mu masoba gi kipepu au Lisoba lu
Kupomulela!
21 Ndaba kuibiya na mang'aliku makolongu ngasekuwahiki kupitii tumbuka
kubombeka kunndema mbaka lelenu, na ngagipiti kabee mang'aliku makolongu ngati
haga.
22 Ana masoba haga nga gakapungiswi, nga mundu jojakalama, lakini ndaba ja bandu
bahaguliwi, Sapanga jupungwisi masoba ge haga.
23 “Ndienu, mundu najumpwagi lisoba heli, ‘Linga, Kilisitu Nkombosi jubi pamba’ au
‘Jubi palapa,’ mwihobalela.
24 Ndaba biipitila aka Kilisitu biisoli na alota biisoli. Nabombi biihenga nginyuli
ngolongu na ndonduke ili kwaakonga bandu kuwesikana hata bahaguliwi na Sapanga.
25 Nzowaniya! Nongule kumpwagi lijambu hale kabula masoba kuhika.”
26 “Henu mundu jokapi najumpwaji, ‘Kilisitu Nkombosi jubi kulukoba,’ mwiijenda hoku,
au ‘Nndinga jujobiki nkati,’ mwihobale.
27 Ndaba Mwana waka Mundu kwiibonika ngati unang'anu wikitobi hegunang'ana
kunani, kuhuma upandi golipiti lyoba mbaka upandi golijingii lyoba.”
28 Ndaba pokapi pakibii sindu sekiwii ndi paketangana ijuni yebiikikema tai.

Kuhika kwaka Mwana waka Mundu
Maluko 13:24-27; Luka 21:25-28

29 Apalapa masoba haga egiipeta, liyoba baalijegala lwii, na mwehi ngawinang'ane,
na ndondu yiiabuka kuhuma kunani kwaka Sapanga na makili ga hindu yeibii kunani
gitenda kunyuka.
30 Ndienu nginyuli yaka Mwana waka Mundu jiibonikana kunani, na bandu bupun-
ndema biitenda kulobalake, bandu bammbona Mwana waka Mundu juhika mu maundi
kunani kwaka Sapanga pamu na makili nu ukolongu wingi.
31 Sauti ngolongu ja mapenega jiitenda kujowaneka najombi jaatuma atumi baki bu ku-
nani kwaka Sapanga, baabeka pamu baahaguliwi bala kuhuma pandi yoti yu punndema,
kuhuma nndema joti.

Malenganu gu nkongu nkoju
Maluko 13:28-31; Luka 21:29-33

32 “Mulibola lilenganu lende kuhuma mu nkongu wu ntini. Mambandi gaki pagatumbuli
kuba gundepwani nukutunduli mahamba, mmanya kuegale kuhusa ilebi.

33 Ahelahe pamwagaabona goti haga mmanya muda guegali.
34 Numpwagi sakaka, kibeleku senze ngakikui kabula ja majambu ganga kupiti.
35 Kunani kwaka Sapanga na nndema yoti kwiitenda kupeta lakini malobi gangu ngagiipeti."

Ngamundu jojumanya lisoba wala lisaa
Maluko 13:32-37; Luka 17:26-30, 34-36
36 "Ngamundu jojumanyiki lisoba wala lisaa, hata atumi bu kunani kwaka Sapanga wala Mwana, ila pee Atati kajika.
37 Ngati ekwabii mu masoba gaka Noa, ndi ekwibiya ejwihika Mwana waka Mundu.
38 Ndaba masoba haga kabula jukutwele masi punndema bandu akubika akakula na kunywa, atogulika nukutola aka mbomba, mbaka lisoba Noa pajajingala munhwatu nkolongu gobugukema safina.
39 Bombi ngasebamanyiki siipitila kii mbaka masi pagatwelila punndema nakajola boti. Hela ndi ekwibiya pajihika Mwana waka Mundu.
40 Masoba gegala bandu abeli biibiya ku lituhi, jumu biitenda kunzuku najongi biitenda kundeka.
41 Aka nyongo abeli biibiya apola kilebi, jumu biitenda kunzuku na jongi biitenda kundeka.
42 Ndienu, ntama mihu ndaba ngasemmanyiki lisoba boo pajwihika Bambu winu.
43 Lakini nkombuka lijambu lende, ngati mwana nyumba ejwakamanyiki lisoba mwii pajihika, jakabiya jutemi mihu, wala ngajikijilei nyumba jaki akonyula.
44 Ahelahe nanamu mliandia ndaba Mwana waka Mundu juihika mulisaa langa kulimanya mwanganya."

Ntumisi jojihobaleka na jwanga kuhobaleka
Luka 12:41-48
45 Yesu jaendaliya kupwaaga, "Boo, ntumisi jwaa jojwiihobalika na jwana malangu? Ndi ntumisi jola bambu waki joambeka jwaajemaliya atumisi bangi mu nyumba jaki na kaapeke posu jaki mu masoba gake.
46 Mbanga mtumisi jola jojuwe bambu waki pajihika ankolila jakahenga hela.
47 Numpwagi sakaka, bambu hoju ammbeka ntumisi hoju jujemaliya hindu yaki yoti.
48 Lakini ana ntumisi hoju juliya najilipwaji mweni mmwoju waki, 'Bambu wango juseliwa kuhika.'
49 Ndipala jiitumbuliya kwaalapu atumisi ajaki, nukutumbuli kula na kuywa pamu na alepi.
50 Bambu waki jwihika lisoba langa kulihobale ni lisaa langa kulimanya.
51 Ndienu andapula liyaa ntumisi wehoju nukumbeka mulikundi la bandu babilikopake ba amboni, hoku kwiibiya kilelu nukupola minu.

25

Lilenganu laka aka kamwali kome
1 "Masoba ge haga, Ukolongu ukunani kwaka Sapanga gulengana na aka kamwali komi babajukua taa yabu, nukujenda kunzopa bambu ndoa.
2 Aka mbomba nhwanu kati jabu babi ang'ang'a na aka kamwali nhwanu bangi babii bana malangu.
3 Aka kamwali ang'ang'a bala bajukua taa yabu, lakini ngasebatogwi mahuta.
4 Lakini aka kamwali bana malangu bala bajukua lisupa lelibii na mahuta pamu na taa yabu.
5 Bambu ndoa jwaseliwi kuhika, henu aka kamwali bala boka batenda kupotoka nulugonu, nukugone.
6 "Pamaiku kwabiya na keleli, 'Nzumukaniya, bambu ndoa jutenda kuhika!' Mpitaniya kunza mukunzopaje.
7 Aka kamwali bala bajumukaniya, bapambakiya taa yabo.
8 Aka kamwali ang'ang'a bala baapwagila aka kamwali bana malangu bala, 'Mtuponguliya mahuta ginu kidogo ndaba taa hitu itenda kususuka.'
9 Lakini aka kamwali bana malangu bala bapwaga, 'Ngagututosi twabeti na mwanganya! Nambanga nzenda kwa bandu baalombesa mahuta mwakalombaje!'
10 Ndienu aka kamwali ang'ang'a bala pabajenda kulomba mahuta, bambu ndoa jatenda kuhika, aka kamwali bababi ajiandii bala, bajingala pamu najombi mu nyumba ja tipati ga ndoa, nu nndyangu batenda kuupunga.
11 "Monikatae aka kamwali ang'ang'a bala batenda kuhika, bakema, 'Bambo, bambo, tuoguliya nndyango!'

12 Lakini jombi jajibua, ‘Numpwagi sakaka, ngasenummanyi mwanganya.’ ”
13 Ndipala Yesu jwaapwagila, “Ntama mihu heno, ndaba ngasemmanyi lisoba wala lisaa
Mwana waka Mundu pajihika.”

Lilenganu la atumisi atatu
Luka 19:11-27

14 “Ahelahe Ukolongu ukunani kwaka Sapanga gulengana na mundu jojupiti kutali,
nakakema atumisi baki nakapeke hindu yaki ajemalya.
15 Ampekia kila jumu kulengana nu uwesu waki, jumu mipuku nhwanu wa mangen-
galema gu lupija, najongi mipuku mibeli na jongi mpuku gumu, namweni jajenda kutali.
16 Joampekia mipuku nhwanu jola jahengila lihengu mangengalema ju lupija lola
najapata mipuku jengi nhwanu ja mangengalema ju lupija.
17 Joampekiya mipuku mibeli ja mangengalema ju lupija jola najombi jahengila lihengu
nukupata mipuku jengi mibeli ja mangengalema ju lupija.
18 Lakini joampekia mpuku ulupija gumu jola, jajenda kuemba libomba pai nukuhiya
mpuku ulupija lwaka bambu waki.”
19 “Egapeta masoba gingi bambu jola jatenda kukelabuka, jatumbuliya kubalanga lupija
pamu nabu.
20 Ntumisi jojajopiki mipuku jamangalema ju lupija nhwanu jahika nukuleta mipuku
jengi unhwano. Japwaaga, ‘Bambu wambeki mipuku nhwanu ju lupija mbatiki mipuku
jengi nhwanu.’
21 Bambu waki apwagila, ‘Gutei sapi ngamaa, guntumisi wa amboni na woguhobaleka,
guhobaliki kwa hindu hisoku, nagupekiya kujemale mali gingi ngani. Hika gutoguliya
pamu na bambu waku.’
22 Ntumisi jwana mipuku mibeli ju lupija jahika nukupwaga, ‘Bambu gwambeki mipuku
ju lupija mibeli. Nane mbatiki mipuku jengi mibeli ju lupija.’
23 Bambu waki apwagila, ‘Gutei sapi ngamaa, guntumisi wa amboni na weguhobaleka,
guhobaliki kwa hindu hisoku nane nagupekia gujemaliya mali gingi ngani. Hika guto-
guliya pamu na bambu wako.’
24 Ndienu jahika ntumisi jojajopa mpuku gumu gu lupija jahika nukupwaga, ‘Bambu
nugumanyi weapa wa mundu mbaja, guhusa panga kupanda nu kukusanya panga
kukweta imbejo.
25 Najogopa, najenda kuhiya mpuku ulupija lwaku pai jilibomba nukuyelale. Jukua
henu mpuku ulupija lwaku.’
26 Bambu waki ampwagila, ‘Weapa guntumisi uliya nu umpipu! Gumanyi nepani nihusa
panga kupanda, kabee ngusanya panga kukweta namweti.
27 Henu wakabeka mpuku u lupija lwaku kwa bandu baabeka lupija ili panakakelubuka
nakajukua lupija lwangu na longi lolujonzukiki.
28 Ndienu munnzopa mipuku ju lupija lwe holu mukumpekia jwana mipuku ju lupija
komi jela.
29 Ndaba jojubi na sindu buntenda kunzonzukela. Lakini jwanga na sindu hata sela
sejubinaku nasombi biitenda kunzopa.
30 Ntumisi wehoju jwangakujonzuke lupija! Mundekala kunza kulwii! Hoku kwiibiya
ni kilelu nu kupola minu.’ ”

Kutemuliwa kwa mwisu

31 “Mwana waka Mundu pajihika mu ukolongu waki pamu na atumi baki bu kunani
kwaka Sapanga, papuje jiitama panani ji kiteu saki su ubambu sekibii nu ukolongu.
32 Bandu boti bupundema biiketangana palongi jaki, najombi jwaabaganisa bandu ngati
nndimi ejagabaganisa makondoo ni imbui.
33 Jaabeka makondoo ndi bandu baamboni upandi waki uku malele na imbui ndi bandu
baliya upandi wa mangega.
34 Ndienu Bambu nkolongu jaapwagila baabii upandi ukumalele bala, ‘Nhikannya
mwanganya mompengaliwi na Atati bango, nnzopa ukolongu gobuguhandi ndaba jinu
tumbuka kubombeka nndema.
35 Ndaba nabii ninzala mwanganya mwambekia posu, nabii nanywita mwanganya
mwambekia masi, nakabii nungeni mwanganya mwandenda kunyopa kunyumba jii,
36 ngase nabii niingobu mwanganya mwambekiya ingobu, nabii nungonzu mwanganya
mwahika kuninga, nabii kukipungu mwanganya mwahika kuninga.’
37 Ndienu bandu ba mboni bundalukiya nkolongu, ‘Bambo boo, tugubona lii gubii ni
inzala natwepani tugupekya posu au wabii lii na nywita na twepani tukupekya masi
gakunywa?

38 Boo lile tugubona gungeni natwepani twatenda kugujopa au ngasewabii ni ingobu
natwepani twatenda kuguwatika?
39 Boo lii wabii gungonzu natwepani twahika kugulinga au lii wabii kukipungu
Natwepani twahika kugulinga?'
40 Nkolongu japwaga, Numpwaji sakaka, kila sindu semuntendila jumu jwa alongu
bango asoku, nndendila nepani."
41 "Ndipala jaapwagila bababi upandi waki ukumangega, 'Mmbokaniya palongi jangu
mwanganya mwembiii na yambamba! Nnzendananiya kumwotu wanga kususuka wa
yaka petapeta go baandali Lijobi na atumi baki.
42 Ndaba nabii ni inzala ngasemwambeki posu, nabii na nywita ngasemwambeki masi
gakunywa.
43 Nabii nungeni ngasemwanyopiki kunyumba jii, ngasenabii niingobu ngase
mwambeki ingobu nabii nungonzu, kabee nabii numpugwa mwanganya ngase
mwahikiki kuninga.'
44 Ndienu nabombi bapwaga, 'Bambu, lii tugubona gubi ni inzala na nywita, wabii
gungeni au ngase wabii ni ingobu wakabii gungonzu au gumpugwa natwepani ngase
tugujangatilee?'
45 Bambu nkolongu jwajibua, 'Numpwagi sakaka, kila pankanika kunzangati jumu
jwanga kumanyikana, nkanika kunyangati nepani.'
46 Ndienu bamba biijingala mwa mang'aliku gukutemuliwa ga yaka petapeta, lakini
bandu baamboni haba bijenda kuwomi wa masoba goha."

26

Majetangane guku nkoma Yesu
Maluko 14:1-2; Luka 22:1-2; Yohana 11:45-53

1 Yesu pajajomula kupwaga haga goti, jaapwagila banafunzi baki,
2 "Mmanyiki egipeta masoba mabeli gibiya tipati ja Pasaka, Mwana waka Mundu
bankamula ili bumbambaliya pu nsalaba."
3 Masoba ge haga agolu akolongu na aseja ba bandu baketangana pamu pa sengu jaka
Kayafa, jojabii nngolu nkolongu.
4 Bataputa indela juu ujanza juku nkamu Yesu nunkukoma.
5 Lakini baamua lijambu lee liihengeka lisoba la tipati ja Pasaka, ili bandu biileta puju.

Yesu bumpaki mauta gaganungi ku Betania
Maluko 14:3-9; Yohana 12:1-8

6 Yesu pajwabii ku Betania, mu nyumba jaka Simoni joandamisa ugonzu ukuleleka,
7 mmbomba jumu anhikila koni jutogwi lisupa lealenganisi kwi lilibu lebilikema alaba-
sita lelatweli mahuta gaganungali gabei ngolongu, anzitila Yesu kumutu pajabiya jukula
posu.
8 Banafunzi baki ebabona hela basuki nukupwaga, "Ndaba ja kii kuhoa mahuta hela?
9 Mahuta ge haga bakalombisa kwa bei ngolongo, lupija lwe bakaapekia aka kapuku."
10 Yesu jagamanyiki mawasu gabu jaapwajila, "Ndaba jakii munsumbu nyongo jonzo?
Jombi juhengiki lijambu la amboni ngamaa.
11 Aka kapuku mmbinaku masoba goha lakini ngamwikubi na nepani masoba goha.
12 Nyongo ajo pajanyegi mahuta gaganungi jabiya juandaa nhyega jango ndaba juku-
jitaga.
13 Numpwagi sakaka, pokapi pundema pabiilandila Lijambu la Amboni, sejuhengiki
nyongo jonzo biilandila sukunkomboka jombi."

Yuda jujetake kung'alambuka Yesu
Maluko 14:10-11; Luka 22:3-6

14 Ndienu jumu ja banafunzi komi na abeli jobukema Yuda Isikalioti, jajenda kwaka
agolu akolongu,
15 jaapwagila, "Mwimbekia sindu boo nanung'anambwiki Yesu?" Bumbalangiya man-
gengalema makomi matatu gu lupija nukumpeke.
16 Tumbuka pala, Yuda jabiya jutaputa mbekenyu jukunng'anambuka Yesu.

Yesu jukula posu ja tipati ja Pasaka na banafunzi baki
Maluko 14:12-21; Luka 22:7-13, 21-23; Yohana 13:21-30

17 Lisoba lukutumbuli la tipati ga mabumunda ganga kujege amila, banafunzi bun-
zendila Yesu nukupwagi, "Boo gupala tukuguhandaliya kwako posu ja Pasaka?"

18 Jombi japwaga, “Nnzendaniya ku musi kwaka mundu jumu mwanalomi mukupwagila, ‘Mbola jupwaga masoba gangu gahegalii. Nepani na banafunzi bangu twikula posu ja Pasaka mu nyumba jaku.’ ”
19 Ndienu banafunzi bahenga ngati Yesu ejaapwagila, na bombi baandia posu jakula Pasaka.
20 Ekwahika pakamii, Yesu jakula posu pamu na banafunzi baki komi na abeli.
21 Pababia bakakula, Yesu japwaaga, “Numpwagi sakaka jumu wi jwiindenda kung'anambuka.”
22 Banafunzi baki gwaabiniki mwoju ngamaa, kila mundu jatumbuliya kundaluki Yesu, “Boo, Bambu, nepane lena?”
23 Yesu jaapwajila, “Jojutobe libumunda laki pamu na nepani mmbakuli ndi jojing'anumbuka.
24 Mwana waka Mundu jujenda kuwa, ngati eahandiki mu Maandiku gaka Sapanga. Lakini musijikiboni mundu joang'anumbuka Mwana waka Mundu! Kwiibiya mbanga mundu hoju ejakasindiki kusaliwa.”
25 Yuda, ndi jojapala kunng'anumbuka andalukiya, “Mbola, boo, nepane?”
Yesu jajibua, “Weapa gupwajiki.”

Posu jaka Bambu
Maluko 14:22-26; Luka 22:14-20; 1Akolintu 11:23-25
26 Pababiya bakakula, Yesu jwajukua libumunda, ansengula Sapanga, jamega, jaapekia banafunzi baki japwaga, “Nnzukua mkula, jenze nhyega jango.”
27 Ndipala jajukua nnzipuli wa divai ja zabibu jwasengula, jaapekia koni jupwaga, “Nkunywa mwaboa.
28 Gongo mwai wango wa malagano gogujitika ndaba jakulekake bandu bingi ili alekakiwa mahakau.
29 Numpwaji ngangunywi kabee divai ja zabibu mbaka lisoba paniikunywa divai inyai pamu nu mbanganya mu Ukolongu wa Atati bango.”
30 Ebajomula kujemba nhwambu gu ulumbi, jaboka jajenda ku Kitombi si Mizeituni.

Yesu julote Petili jwiitenda kunkana
Maluko 14:27-31; Luka 22:31-34; Yohana 13:36-38
31 Ndienu Yesu jaapwajila, “Ikilu ja lelenu, kila mundu musijundenda kundila nukuneka ngati Maandiku gaka Sapanga egapwaga, ‘Nandapula nndimi, nu nsambi wa makondoo wiitenda kupesangana.’
32 Lakini eniiyoka, nandonguliya kujenda ku Galilaya.”
33 Petili apwagila Yesu, “Hata ngati boka baguleka weapa, nepani nganuguleki.”
34 Yesu ampwagila, “Nugupwagi sakaka, ikilu jenze kabula ji likongobi kubeka wingana mala pa tato.”
35 Petili apwagila, “Nganugukane hata nakupalika kuwa pamu naweapa.”
Na banafunzi bangi boti bapwaga ahelahela.

Yesu juloba pandu pabapakema Getisemani
Maluko 14:32-42; Luka 22:39-46
36 Ndipala Yesu jajenda pamu na banafunzi baki pandu pabapakema Getisemani, jaapwajila, “Ntamaniya pamba nane nyenda palapa kundoba Sapanga.”
37 Anzukua Petili pamu na bana abeli baka Zebedayu bala, jatumbuliya kuhangajika nukumbina mwoju.
38 Papuje japwaaga, “Mwoju wangu gubi nuusungu ngamaa gukuegale kuwa. Ntamaniya kelukelu pamu nanepane.”
39 Jajenda palongi kidogu, jahabuka ukupama nukundoba Sapanga, “Atati bangu, ana kuwesikana, mokia nzipuli ukung'alika gongo kuhuma kwango. Lakini nga ngati embala nepani ila ngati egupala weapa.”
40 Ndipala ejwaakelubukiya banafunzi baki, jwaaketaniya agoni. Andalukiya Petili, “Boo ngasemwawesiki kukeluki pamu nanepani hata lisaa limo?
41 Ntama na nndoba ili mwijingi mu milengu. Loho jipala lakini nhyega ngase jibii namakili.”
42 Yesu jajenda kabee, jaloba, “Atati bangu, ana kuwesakini nnzipuli gukung'alika gongo gumbeta kutali bila kunywa, ila gagupala weapa gahengika.”
43 Pajakelubuka kabee, jaakolila agoni ndaba mihu gabu gabi nulugonu.
44 Yesu jaaleka, jajenda kabee kuloba mala ja tatu, jaloba kabee ahelahela.
45 Ndienu jaajendila banafunzi nakapwaji, “Boo, mwakona nngoni nukupomulela? Nndinga muda guhikiki na Mwana waka Mundu bumpeleka kwa bandu bana mahakau.

46 Nnzemaniya, tumbokaniya. Nndingaliya, juhika jola jojing'alumbuka."

Yesu buntenda kunkamu
Maluko 14:43-50; Luka 22:47-52; Yohana 18:3-12

47 Yesu pajabiya jakalongila nabu, Yuda jumu ja banafunzi komi na abeli bala, jahika na bandu bingi baatogwi mapanga na ibonga babube babiya ahikiki sukutumwa na agolu akolongu na aseja babandu.
48 Yuda jabiya jaapeki nginyuli jukupwaga, "Mundu jonukukumbatiya jola ndi jombi, mukunkamula."
49 Yuda anzendila Yesu nukupwagi, "Jambu otii Mbola!" Ndi jwatenda kukumbati.
50 Yesu jaapwajila, "Nkose, henga seguhikiki kuhenga."
Papuje bandu bala bunhegaliya Yesu nukunkamu nukumbeka pai juulonda wabu.
51 Jumu ja bandu bababi pamu na Yesu bala jahopula upanga waki andapula ntumisi wa agolu akolongu, nukunseku likutu.
52 Yesu ampwagila, "Kelubua upanga waku munhaku waki. Ndaba jokapi jojukoma kupete upanga jiikuwa nuupanga.
53 Uhambusi ngasenhwesa kwaaloba Atati bangu anetila hikundi ya alonda komi na abele ba atumisi bu kunani ahika kunyangatila?
54 Lakini giitimia boo Maandiku gaka Sapanga ganga gagapwaga majambu ge haga kupalika gapitila?"
55 Apalapa Yesu jugupwajila nsambi wa bandu bala, "Boo, nhikiki kungamu kwa mapanga niibonga nepani ngati lee jojuhalabana malagalaki gaka Sapanga? Kila lisoba nabii pamu numbanganya pa Nyumba jaka Sapanga nakabolisa, ngasemwangamwi.
56 Lakini ganga gapiti ili gaandiki alota baka Sapanga gatimia."
Ndipala banafunzi baki bundeka nukutila.

Yesu palongi ja sengu
Maluko 14:53-65; Luka 22:54-55, 63-71; Yohana 18:13-14, 19-24

57 Babunkamula Yesu bala bumpelika kunyumba jaka Kayafa, nngolu nkolongu, kobaketangini abola bamalagalaki na aka kilongosi.
58 Petili ampwata sukutali mbaka paua jaka Nngolu nkolongu. Jajingala nkati jatama pai na alonda ili juwesa kulinga gagiibiya.
59 Agolu akolongu na sengu joka bataputa malobi gi isoli ili bunkoma Yesu,
60 lakini ngasebapata malobi gokapai, hata ngati bahikiki bandu bingi babapwaga malobi giisoli. Ndipala pamwisu we baika bandu abeli,
61 bapwaaga, "Mundu jonzo japwaga, 'Nhwesa kubombo Nyumba jaka Sapanga nukusenga kabee kwa masoba matato.' "
62 Nngolu nkolongu jajema nukundaluki Yesu, "Boo ngasegubi nu sukupwaga? Boo bandu aba bugutakii ndaba jakikee?"
63 Lakini Yesu ngasejapwajiki sindo. Nngolu nkolongu ampwagila, "Nugulapisa kwaka Sapanga jojubi mwomi. Utupwajila anaweapa ndi wa Kilisitu Nkombosi Mwana waka Sapanga!"
64 Yesu japwaaga, "Weapa gupwaga. Lakini numpwagi mwaboti tumbuka sajenu nukuendalee mwambona Mwana waka Mundu jutemi upandi wa malele waka Sapanga jwana makili, jwihika panani ja mahundi gukunani kwaka Sapanga."
65 Pajajowana Nngolu nkolongu malobi haga jajendula ingobu jaki nukupwaga, "Jutenda kutondoka. Ngasetupala mundu jongi juhika kuntakila kabee? Mwabee nzowini ejutondwiki.
66 Boo mwanganya mmbona bole?"
Bombi bajibua, "Jubii na makosa kupalika jukomikaje."
67 Ndipala buhunila imata kumihu, nukundapu. Bangi babiya bundapu iganza
68 koni bakapwaga, "Wehapa gu Kilisitu Nkombosi! Lotila nya jojugulapwi?"

Petili ankana Yesu
Maluko 14:66-72; Luka 22:56-62; Yohana 18:15-18, 25-27

69 Petili jabii nkati ja hua. Ntumisi jumu mmbomba anzendila nukumpwagi, "Na wehapa wabii pamu na Yesu mwenei ku Galilaya."
70 Lakini Petili jakana palongi jabu jwapwaga, "Ngasemanyiki segumpwaga."
71 Ndienu pajapita kunza, kola ntumisi jongi mmbomba ambona, jaapwagila bandu boti bababi pala, "Mundu jonzo jabii pamu na Yesu juku Nazaleti."
72 Petili jakana kabee kukulapa, "Ngasenummanyi mundu ajo."
73 Monikatae bandu babajemiki pala bunzendila Petili bumpwagila, "Sakaka weapa ndi jumu wabu, ndaba hata kulonge kwaku kubonikana wehapa guhumi ku Galilaya."

74 Ndienu petili jatumbuliya kulilobe yaambamba nukulapa sukupwaga, “Ngasenumanyi mundu ajo!”
Apalapa likongobi latenda kubeka.
75 Petili jakombuka malobi gajwapwaga Yesu, “Kabula likongobi ngaselibekiki wingana mala pa tato.” Ndienu japita kunza koni julela ku usungu.

27

Yesu bumpeleka kwaka Pilatu
Maluko 15:1; Luka 23:1-2; Yohana 18:28-32
1 Pulukela aka agolu akolongu boti na aka aseja ba bandu batenda kulongalane baamua kunkoma Yesu.
2 Bunkonga, bunzukua nukumpeleka kwaka Pilatu, jojabi kilongosi ju pundema jojahaguliwi nu nkolongu juku Loma.

Kuwa kwaka Yuda
Mahengu 1:18-19
3 Yuda, joang'anambuka Yesu, pajwabona Yesu atenda kuntemu, gumbina mwoju, jwaakelabukia agolu akolongu bala na aseja, mangengalema makomi matatu gulupija yela.
4 Jwaapwagila, “Ndei mahakau ndaba nung'anambwiki mundu jwanga mahakau ili jukomika.” Lakini bombi bapwaga, “Kwali wamwete, twepani ngasetuhusika.”
5 Henu Yuda jwalekala pee lupija lola pa Nyumba jaka Sapanga, ndienu japita kunza nukujenda kulikonge.
6 Agolu akolongu bajukua lupija lola, nukupwaga, “Lupija alo ngaselupalika kulubeka pi kikoku sa Nyumba jaka Sapanga, ndaba londo lupija lobapia ndaba jukukome.”
7 Ndi bajetangania lupija lola kulombe litui la bandu baabombe ibega pabia pandu pukutagi bandu ageni.
8 Ndienu mbaki lelenu litui lela bilikema, “Litui lelalombika kupete lupija lukukome.”
9 Ndi gatimia gajwapwaga mlota waka Sapanga Yelemia pajwapwaga, “Bajukua mangengalema makomi matatu gulupija yebajetangana bandu buku Izilaeli kundepe,
10 balombila litui la bandu babomba ibega, ngati Bambu hejanagalakiya nepani.”

Pilatu andaluki Yesu
Maluko 15:2-5; Luka 23:3-5; Yohana 18:33-38
11 Yesu jajemiki palongi juku nkolongu ju Loma. Ndi Nkolongu hoju anndalukia, “Boo, weapa lee ndi Bambu Nkolongu jwa Ayaude?”
Yesu japwaga, “Upwagiki weapa.”
12 Lakini agolu akolongu na aseja pababia atenda kuntaki, ngasejwajibwiki lilobe.
13 Ndienu pilatu andalukia Yesu, “Boo, ngasegujogwana matakilu gabugutakali weapa?”
14 Lakini Yesu ngase jwajibwiki hata lilobi limu, nkolongu juku Loma jola jwasangi ngamaa.

Yesu buntemu jukomika
Maluko 15:6-15; Luka 23:13-25; Yohana 18:39-19:16
15 Kila lisoba la tipati ja Pasaka, nkolongu juku Loma jayobali kunhuhogule mpungwa jumu bandu babumpai.
16 Masoba gala jwabi mpungwa jumu jojwamanyikini ngamaa, liina laki Balaba.
17 Ndi bandu hebakusanyiki pamu, Pilatu jwaalalukia, “Mpala nunhogulia nyane kati ja bandu abeli haba? Boo, nundekakiya Balaba au Yesu jobunkema Kilisituje?”
18 Pilatu jwapwaga hela ndaba jwamanyiki bundeta Yesu kwaki ndaba bumbonila wipu.
19 Pilatu pajwabia jutemi pikiteu sukutemu, nhwanu waki ampelakia lilobi, “Wiitenda sokapi kwaka mundu ajo jwanga mahakau, ndaba lelenu ikilu ng'aliki ngamaa nndotu ndaba jaki.”
20 Lakini agolu akolongu naaka aseja baakolua bandu bundoba Pilatu bunndekakia Balaba na Yesu jukuwa.
21 Pilatu jwaalalukia kabee, “Jwaa kati ja baamba jompala nundekakiyaje?”
Bajibua, “Balaba!”
22 Pilatu jwaalalukia, “Henu nuntenda boo Yesu jobunkema Kilisitu?”
Boti bapwaga, “Umbambaliaje pu nsalaba!”
23 Pilatu jwaalalukia, “Ndaba ja kike? Jutei ubaja bole?”
Bombi baendalia kujamali kwa sauti koni bakapwaga, “Umbambalia punsalaba!”

24 Pilatu hejwamanya ngajuwesi kutenda sokapi na puju japala kutumbuli, jwajukua masi, nukusamba maboku palongi ja bandu bala nukupwaga, “Nengasemii na mahakau kupete kuwa kwaka mundu ajo, namu kwali mwabee.”
25 Bandu boka bapwaga, “Mahakau ga kuwa kwaki gabiya panani jitu na panani ja bana bitu!”
26 Ndipala Pilatu andekakiya Balaba ndaba jabu jupita mukipungu, na jaapwagila bunndapula Yesu iboku nukumbambali pu nsalaba.

Alonda bunndongama Yesu
Maluko 15:16-20; Yohana 19:2-3

27 Ndienu alonda baka Pilatu bumpelika Yesu mu nyumba jaka Pilatu, nu nsambi wa alonda bunnyongulota Yesu.
28 Bunhula ingobu yaki, bunhuwatika lingobu likeli lu ubambu.
29 Ndipala baloka kihilingu sa miha, nukunhwatika kumutu jaki, bumbekila kabee nndai mu kuboku kwaki kwa malele. Bapega magoti palongi jaki, bundongama bapwaaga, “Jambu oti Bambu nkolongu jwa Ayaudi!”
30 Bunhunila imata, buujukua nndai gola, bundapula nagu kumutu.
31 Pabajomula kundongama, bunhula kanzu ngeli jela nukunhwatika kabee ingobu yaki. Nukumpeleka kumbambali punsalaba.

Yesu bumbambali pu nsalaba
Maluko 15:21-32; Luka 23:26-43; Yohana 19:17-27

32 Pababia atenda kujenda, baketangana na mundu jumu bunkema Simoni, mwenei juku Kilene, bunndasimisa kutoto nsalaba waka Yesu.
33 Pabahika pandu pabapakema Goligota maana jaki pandu pi Lihupa li Kimutu,
34 Bumpekia divai jeahangangini na sindu sekibaba, lakini Yesu pajwaonza jwakanaa kunywa.
35 Batenda kumbambali pu nsalaba, nukubagana ingobu yaki sukugapege gudugudu.
36 Ndienu pala batama pai koni bukunndonda.
37 Panani jaki babeka lilobi lelilangi ndaba jukutakiliwa kwaki: “Jonzo ndi Yesu Bambu Nkolongu jwa Ayaudi.”
38 Bii abeli nabombi baabambalia panani ju nsalaba pamu na Yesu, jumu upandi uku mangegi na gongi upandi uku malele.
39 Bandu bababia apeta pala, banyua imutu yabu koni bukundongama nukuntondoo bakapwaga,
40 “Oo! We si wapwaga wiibombula nyumba jaka Sapanga nukusenga masoba gatatu? Henu, uliokua wa mweti! Ana sakaka weapa wa mwana waka Sapanga huluka pu nsalaba hapa sajenu!”
41 Ahelahe agolu akolongu pamu na abola ba Malagalaki na aseja nabombi batenda kunndongama koni bakapwaga,
42 “Jwaakombula bangi, lakini jusindwa kulioko mweni! Ati jombi Bambu nkolongu jwa Ayahude! Henu julihulua pu nsalaba natwepani tunhobaliaje.
43 Jombi anhobalia Sapanga na jwapwaga jombi Mwana waka Sapanga. Ana Sapanga ampala jombi anhokuaje.
44 “Kabee bababi abambaliwi pu nsalaba pamu najombi batenda kuntondo.”

Yesu jukua pu nsalaba
Maluko 15:33-41; Luka 23:44-49; Yohana 19:28-30

45 Tumbuka lisaa la sita mbaka lisaa la tisa, lwii lwijiyekalia ndema joti.
46 Hekwabia saa tisa lyobamutu Yesu jwalela sukujamali, “Eloi, Eloi Lama sabakitani?” Maana jaki, “Sapanga wangu, Sapanga wangu, ndaba jaki undei kuneka?”
47 Bandu bangi babajemiki pala bala pabajogwana bapwaga, “Ankema Elia.”
48 Apalapa jumu wabu jwaboka imbelu nukujuku kipongu, nukukijingi mu divai je-jibaba nukukikonga punndai nukuntondabake Yesu jukunywa.
49 Bangi bapwaaga, “Tunndolake hoti ana Elia juhika kugombo.”
50 Yesu jwalela kabee sukujamali kwa sauti ngolongu, ndienu na kuwa.
51 Apalapa lipazia lu mu Nyumba jaka Sapanga lajenduka ipandi ibeli, toka kunani mbaka pai, ndema jatenda kubagaja malibu makolongu gatenda kusekuka,
52 mmatenge gatenda kuhukuka na bandu bingi baka Sapanga babawi batenda kuyoka.
53 Nabombi bapita kunza ja matenge na Yesu pajayoka bajenda ku musi wa sapi uku Yelusalemu na bandu bingi baabweni.

54 Ndienu nkolongu jwaalonda jumu na bangi bababia pamu najombi bukundonda Yesu,
pababona kililima sa ndema na majambu gagapitila gala, bajogupa ngamaa, bapwaga,
“Sakaka jonzo jabii Mwana waka Sapanga.”
55 Pandu je pala babii aka mbomba abeli bakalingalia sukutali. Haba ndi babumpwata
Yesu kuhuma ku Galilaya ndi babuhudumia.
56 Jwabii Malia juku Magidala na Malia amabu baka Yakobu na Josepu na amabu baka
bana baka Zebedayu.

Kuntaga Yesu
Maluko 15:42-47; Luka 23:50-56; Yohana 19:38-42
57 Pakamihi jwahika mundu jumu mwana mali mwenei juku Alimatayo, liina laki
Josepu. Najombi jwabia mbolee waka Yesu.
58 Anzendila Pilatu nukuloba ampekia nhyega jaka Yesu. Ndienu Pilatu jwalagalakia
bumpekya.
59 Josepu jwajukua nhyega jaka Yesu jela, jwiiyongalatia ingobu nhuu.
60 Josepu jabeka nhyega jaka Yesu nkati jilitenge laki linyai lejwabi julisongiki mweni
pililibu. Ndienu juliingalatiya lilibu likolongu palongi junndyangu ulitengee nu kuboka.
61 Malia juku Magidala na Malia jongi jola babia atemi papu kulilingali litengee.

Alonda bililonda litenge
62 Kilabu jaki, labia lisoba lukuandaa Lisoba lu Kupomulela, Agolu akolongu na aka
Afalisayu bunzendila Pilatu,
63 bumpwagila, “Nkolongo, tukomboka jojulonge isoli jola pajabi mwomi jwapwaga ati,
‘Nagapetiki masoba matatu nitenda kuyoka.’
64 Enu gulagalakia litenge laki bililonda sapi mbaka lisoba la tatu ili banafunzi baki
bihika kujiba nhyega jaki nakaapwaji bandu jutei kuyoka. Isoli heji jamwisu jibia jiliya
ngani kupeta jejatumbulia.”
65 Pilatu jwapwaga, “Alonda mmbii nabu, nzendania mwaka londa ngati henhwesa.”
66 Ndi bajenda, bililonda litenge, bilibeka halama panani ji lilibu lela nakaabeka alonda.

28

Kuyoka kwaka Yesu
Maluko 16:1-10; Luka 24:1-12; Yohana 20:1-10
1 Elapeta Lisoba lu Kupomulela, lisoba la juma pili pulukela ngani, Malia juku Magidala
na Malia jongi jola bajenda kulinga litenge lela.
2 Apalapa sapitila kililima kikolongu pundema, ndaba ntumi jukunani waka Bambu
jwatenda kuhuluka kuhuma kunani, juliingalitia lilibu lela pulutengu nukulitami panani.
3 Ntumi we jola jwang'ala ngati unang'anu ukitobi ni ingobu yaki yabia ihuu kupukupu.
4 Alonda bilitenge batenda kubagaja sulujogopu lukolongu, mbaka babia ngati atei kua.
5 Lakini ntumi jukunani jola jwaapwagila aka mbomba bala, “Mwee mwijogopa!”
Japaga, “Nepani manyiki muntaputa Yesu jobumbambaliya pu nsalaba jola.
6 Ngasejubi pane, juyokiki ngati hejupwagike. Nhika nndingalia pandu pajwabii jugo-
nile.
7 Henu, nzendania nyata mwakaapwagila banafunzi baki, ‘Yesu juyokiki kuhuma kwa
bandu baa wile, na henu junndonguli ku Galilaya, mwaambona hakolakola.’ Nkombuka
senumpwaji.”
8 Aka mbomba bala baboka ku litenge kola koni ajogopa ngamaa na mioju jabu jitweli
ndogulela nukujombatake kwaapwagi banafunzi baki.
9 Apalapa, Yesu jwaketangana nabu nakwaapwagi, “Jambu oti.” Aka mbomba bala
bunzendila, nukukamu magolu gaki nukungungamali.
10 Ndienu Yesu jwaapwagila, “Mwiijogopa! Nzendania mwakaapwagila alongu bangu
ajendania ku Galilaya nakola biimona nepani.”

Alonda bilitenge apwaga sesapitila
11 Aka mbomba bala pababia atenda kuyetuana, aka alonda baakumu bilitenge bajenda
ku musi kwaalandi agolu akolongu goti gagapitii kulitenge.
12 Ndienu, agolu akolongu baketangana pamu na aseja, ebajomula kulongalane bajetan-
gania, baapekia alonda bilitenge bala lupija lwingi,
13 ndipala bapwaga, “Mwanganya mwiipwaga ana, ‘Banafunzi baki bahika kunziba
ikilu, twepani twabii tugoni.’
14 Ana kilongosi ju ndema jumanyiki lijambu heli, twepani twiitenda kunkolo jujetakia,
namwanganya ngamwikubi namang'aliku.”

15 Alonda bala bajukua lupija lola, batenda ngati hebaapwagila. Nilijambu heli laheni
kwaka Ayaudi mbaka lelenu.

Yesu jwaapiti banafunzi baki
Maluko 16:14-18; Luka 24:36-49; Yohana 20:19-23; Mahengu 1:6-8
16 Banafunzi komi na jumu bala bajenda ku Galilaya kukitombi sejwaalagalakia Yesu
ajenda.
17 Pabumbona Yesu batenda kungungamali, lakini bangi babu babiya ngaseanhobale.
18 Yesu jwahika pambipi jabu na kwaapwagi, “Ambekii uwesu woka kunani nu pun-
dema.
19 Nzendania kwa bandu boti bupundema mwakaatenda bandu boti abia banafunzi
bangu, mwakaabatisa kwiliina la Atati na laka Mwana na laka Loho jaka Sapanga,
20 mwaabola kukamu malagalaki goti ganundagalaki. Nanepani mi pamu na mwan-
ganya masoba goha mbaka mwisu gu nndema.”

Lijambu la Amboni ngati ejuandiki
Maluko
Ulongulelu

Hibi hitabu nsese biikema, “Injili,” maana jaki, “Lijambu la Amboni,” Yeisimuli lijambu laka Yesu pajabia jutama pundema pane. Simwa kati jiitabu nnsesi hei, ndi senze sejuandiki Maluko. Hitabu yehehi ili Lijambu la Amboni, hiandikwi baada ja kuwa Yesu, nababaandika bee ndi, Matei na Maluko na Luka na Yohana. Kitabu saka Maluko kijipi kupeta hitabu nsese hei yoka yeibii mu Lijambu la Amboni. Kumanyikini kuba kitabu se hesi sabii ndi sesalonguli kuandikwa kati jitabu yoka yenze. Na saandikwi pikilanda ja mwaka 65 mbaka 70 baada jukusaliwa Yesu. Abolewa bingi ahobale kitabu saka Maluko hesi sahandikwa kumusi juku Loma, ndaba bandu babumpwata Kilisitu baabii hoku ili baguleka u Kilisitu nukukelabuki kunyuma.

Maluko we hoju, liina laki lengi Yohana Maluko, jukubika julongana nu Ntenga Pauli na Balunaba mu mahengu gabu gukulandi lilobi laka Sapanga. Lakini bandu bumpwaga liyaha Maluko, ndaba pajakotuka kupwatana na ajaki katika sapwali jabu ju utenga, linga Mahengu ga Atumi mlipungu la 13:13. Hata hela, masoba egapeta, Maluko jatumbuka sapwali na Balunaba. Linga, Mahengu, mlipungu la 15:37-39. Ahelahe Maluko, jabiya nkosimundu wapambipi waka Petili. Linga 1 Petili, mlipungu la 5:13. Lakini Maluko weni jabi nkombu nsoku kipindi Yesu jutumbuli lihengu laki. Abolwa bingi ahobalee Maluko jaandika kitabu se hesi jakakombuka majambu gingi gajabiya julandi Petili. Seniesi ndi kitumbulali siki kitabu senze si Lijambu la Amboni ngati ejaandiki Maluko. Nkati jikitabu si Lijambu la Amboni, Maluko jwahingamakya majambu gakuba mbolee waka Yesu, na mabolee gaka Yesu mmasoba ga mwiso.

Gagabii nkati

Maluko julongule kitabu se senu mlipungu la 1:1-13.
Ndipala, Maluko julandi lihengu laka Yesu kipindi pajabii ku Galilaya mmapungu ga 1:14-8:21.
Ndienu, julongale sapwali jaka Yesu jukujenda ku Yelusalemu, mmapungu ga 8:22-10:52.
Maluko jujomule sukuandika kipindi Yesu pajabii ku Yelusalemu, kuwa kwaki nu kuyoka kwaki, mmapungu ga 11:1-16:8.

Yohana Mmbatisa jaalandi bandu kunhusu Yesu Kilisitu
Matei 3:1-12; Luka 3:1-18; Yohana 1:19-28

1 Ganga Majambu ga Sapi gaka Yesu Kilisitu, Mwana waka Sapanga.
2 Gatumbuka ngati ejaandika Isaya jojabii Mlota waka Sapanga,
“Sapanga japwaaga, ‘Nuntuma mtumisi wango jugulongulya,
Najombi jugulenganakiya indela jaku.’
3 Mundu jumu jajoanika jujamalii kwa sauti ngolongu pulukoba jakapwaga,
‘Nndenganikya indela jaka Bambo,
nnyoosha mpeta waki!’ ”
4 Yohana Mmbatisa jutamika pulukoba, jalandila bandu na kabatisa. Jaapwagila, “Nkotuka mahakau gino nu kubatiswa na Sapanga janndekakya mahakau gino.”
5 Bandu bingi kuhuma kundema uku Yudea na musi uku Yelusalemu bajenda kunzowane Yohana. Bapwaga mahakau gabu, najombi jaabatisa ku losi luku Yoludani.
6 Yohana jaweti ingobu yebalenganaki kwa mangoma gi kinyama sebikikema ngamia, nu nkanda wa ngosi mukibunu saki. Na posu jaki gabia mapai na busi.
7 Yohana jalandila bandu, “Jwiika mundu ehenu munyuma jangu nepani jo jubii na makili kupeta ne, jojuwee ne ngasembalika hataa kujinama kukonga ng'oji ya makobasi gaki.
8 Ne numbatisa kwa masi, lakini jombi jammbatisa kwa Loho jaka Sapanga.”

Yesu bumbatisa nukulengwa
Matei 3:13-4:11; Luka 3:21-22; 4:1-13

9 Masoba ge gala, Yesu jwahika kuhuma ku Nazaleti ku musi uku Galilaya, nu kubatiswa na Yohana ku losi luku Yoludani.
10 Yesu ejapita pe mmasi, jukubona kunani kwa mahundi kuhogwiki na Loho jaka Sapanga junhulukya panani jaki ngati ngunda.
11 Na sauti jaka Sapanga jajoanika kuhuma kunani kwaka Sapanga jakapwaga, “Wenga wa Mwanango jonugupai, we gunenganile.”
12 Apalapala Loho jaka Sapanga junndongua Yesu kujenda kulukoba,

13 Jatama kola masoba makomi nsesi koni julengwa ni Lijobi. Jatama kola ni inyama imwikioli lakini atumisi bu kunani kwaka Sapanga bahika kunzangatii Yesu.

Yesu jaakema aloi nsesi bunzengalya
Matei 4:12-22; Luka 4:14-15; 5:1-11

14 Yohana pajabii mkipungu, Yesu jajenda ku Galilaya kaalandi bandu Majambu ga Sapi gaka Sapanga.
15 Japwaaga, “Masoba gahikiki, nu ukolongu waka Sapanga guegali! Nndekakya mahakau nukulihobalee Lijambu la Amboni!”
16 Yesu pajapeta mulutengu ju nhanga uku Galilaya jabona aloi habeli. Simoni nu nndongu mundu Andilea, bakalopula homba kwi ilepa. 17 Yesu jaapwagila, “Nnyengalya ne, nane nantenda mmbia mwaaleta bandu kwangu ngati emwabii nndobo homba.”
18 Apalapa biileka ilepa yabu nu kunzengalee Yesu.
19 Yesu ejahika kulongi kidogu jwabona aka Yakobu na Yohana, bana baka Zebedayu. Nabombi babii nkati ju nhwatu wabu bakalenganakya ilepa yabu.
20 Pajaabona tu jatenda kakema, nabombi baaleka ahengo Azebedayu mu nhwatu pamu na babaahenge lihengu, nu kunzengalee Yesu.

Yesu ampia mundu ilombu
Luka 4:31-37

21 Yesu na banafunzi baki bahika kumusi uku Kapelinaumu. Palahika Lisoba lu Kupomulela, Yesu jajingala mu nyumba jukuketangane Ayaudi, nukutumbulii kwaabola bandu malobi gaka Sapanga.
22 Bandu boa babuzoanya basangia mabola gaki, ndaba ngasejaabola ngati abola babu ba malagalaki, jaabola ngati mundu jojubii nu uwesu.
23 Muda gogo, mundu jumu jojabii munyumba jukuketangane Ayaudi, jojabia juyokalanii ilombu jatumbuka kujamalii.
24 Japwaaga, “Gubi naki na twenga, Weapa wa Yesu uku Nazaleti? Boo! Guhikiki kutukoma? Twe tugumanyi, weapa wa Waasaapi weguhumiki kwaka Sapanga!”
25 Yesu jiilakaliya ilombu ye yela koni jakapwaga, “Tama kinunu! Gumpita mundu we hojo!”
26 Ndipala kilombu se sela sunyuanyua kwa makili, mundu we jola jajamalya, nukumpita.
27 Bandu boa batenda kusangaa, koni bakalaluana, “Boo ganiaga ge majambu bolee? Ganiaga lee mabole manyae? Mundu ajo jubii nu uwesu hata ukulakalii ilombu, na yombi nukunzoane!”
28 Ndipala, majambu gaka Yesu gaeniya nyatanyata ku Galilaya kwoka.

Yesu jalamisa bandu bingi
Matei 8:14-17; Luka 4:38-41

29 Yesu na banafunzi baki, baboka mu nyumba jukuketangane Ayaudi, bajenda kunyumba jaka Simoni na Andilea na Yakobu na Yohana bajendanya pamu nabombi.
30 Ndienu, akoanu baka Simoni babii agoni pikitanda alwala ngamaa. Ejahika pala Yesu bumpwagila lijambu laka nyongoo we hoju.
31 Ndienu Yesu anzendila nyongoo jola, ankamula kuboku. Nukuntondabee, na homa jejela jatenda kumboka. Ndi jwatumbuliya kuntelake posu.
32 Ekwahikila pakamii, bandu baaleta agonzu boa na bandu bababii ayokalani ni ilombu kwaka Yesu.
33 Bandu bingi ba musi wegola bakusanyika pulubanza palongi ja nyumba.
34 Najombi Yesu jaalamisa bandu bingi bababii na magonzu gokapi, kabee jiibenga ilombu hingi yeyabii yakamwi bandu. Ngasejiilekiti kupwaga sindu sokape ndaba yumanyiki jombi nyanye.

Yesu jaalandii bandu ku Galilaya
Luka 4:42-44

35 Kilabu je pulukela, Yesu jaboka nukujenda pandu panga na bandu nu kunndoba Sapanga.
36 Simoni na ajaki bajenda kunkaguu Yesu.
37 Ebumbona bumpwagila, “Kila mundu jugutaputa weapa.”
38 Yesu japwaaga, “Tujenda kumusi gongi gwapambipi, nakalandila bandu bangi kabee ndaba nhikiki kuhenga lihengu lele.”
39 Ndi jajenda kila pandu ku Galilaya nukulandi mu nyumba yukuketangane Ayaudi nu kubenga ilombu.

Yesu andamisa mundu
Matei 8:1-4; Luka 5:12-16

40 Lisoba limwa mundu jumu jojuleliki anzendila Yesu, nukungungamali nukundoba, “Nagupai guwesa kunyambisa!”
41 Yesu ambonila ikia, nukumtondabee kuboku kwaki nukungusa nukupwaagi, “Mbala! Gunyambisika.”
42 Apalapa, kuleleka kwaki kwatenda kukotoka, najombi jatenda kunyambisika.
43 Ndi Yesu ampwagila jujenda koni anndagalaki sukunhingamaki,
44 “Linga, wampwagi mundu jokapi jola lijambu leheli, gujenda ukililangia kwaka Nngolu waku ukaboa matambiku ndaba jukunyambisika kwaku ngati ejalagalakiya Musa kulangi gulamike.”
45 Lakini mundu weoju jajenda, nukutumbuli kulongee lijambu lela, kila pandu, nukupwaga majambu gingi hata Yesu ngasijawesiki kabee kujingi kumusi gonge bila bandu kumanya. Jwalasimika kutama kunza pandu pangaa na bandu. Pamu na haga bandu bunzendila kila pandu.

2

Yesu andamisa mundu jojulei
Matei 9:1-8; Luka 5:17-26

1 Pagapeta masoba masokopi, Yesu jakelubukya ku Kapelinaumu, bandu bajoana jubii ku nyumba.
2 Ndi bahika bandu bingi ngamaa, mbaki jasindikana mbekenyu jukupeta pundyangu na kunza. Yesu jwabii jaalandi malobi gaka Sapanga.
3 Papuje mundu jumu jojulei bundeta kwaka Yesu koni buntotwi bandu nsesi.
4 Lakini ndaba ju nsambi wa bandu, ngasebawesiki kujingi nkate. Ndienu, bakwela panani ju nhagaa bahotula nhagaa nukunhulu jojulei we jola pikilanda ja bandu nukumbeka palongi jaka Yesu pamu nilipega laki.
5 Yesu ejukubona kuhobale kwabu, ampwagila mundu jojulei jola, “Mwanango, gulekakiwi mahakau gako.”
6 Abola bangi ba malagalaki gaka Musa babia atamani papuje baholalya mmwoju jabu,
7 “Mundu we hoju juwesa boo kupwaga hela? Antondoo lee Sapanga! Nga mundu jojuwesa kulekake mahakau gaka mundu, kwaa Sapanga kajika jaki!”
8 Apalapa Yesu jikimanyiki sebaholalya, jaapwagila, “Ndaba jaki nholale hela mmyoju jino?
9 Lijambu boo lelipepwiki nakanopi, kumpwagi mundu jojulei hajo, ‘Gulekakiwi mahakau gaku,’ au kupwaga, ‘Jumuka! Jukua lipega laku gujenda’?
10 Nala, mbala mmanya ana Mwana waka Mundu jubii nu uwesu wa kwaalekake bandu mahakau gabu pundema.” Ndii ampwagila mundu jojulei we jola,
11 “Nugupwaagi, jema, jukua lipega laku, gujenda kunyumba jaku!”
12 Bandu boa pababia atenda kundingali, mundu we jola jajumuka, jajukua lipega laki nu kuboka. Bandu boa batenda kusangaa koni andumbalii Sapanga koni bakapwaga, “Ngasituwahiki kulibona lijambu ngati ele!”

Yesu ankema Lawi anzengalya
Matei 9:9-13; Luka 5:27-32

13 Yesu jajenda kabee mulutengu ju nhanga. Nsambi wa bandu unzendila, na jombi jwatumbulya kwaabola.
14 Pajabia jujenda ambona Lawi mwana waka Alufayo, jutemi mu nyumba jukulepe kodi na bandu bababia baholali abii na mahakau. Yesu ampwagila, “Hikaa gunyengalyaje!” Lawi jajema nukunzengale.
15 Yesu pajabiya jutemi kunyumba jaka Lawi, jaka kula posu. Bandu baajopa kodi bingi na bandu bangi bababii baholale abii na mahakau babia anzengalii Yesu. Na bingi babu babia akula posu na Yesu pamu na banafunzi baki.
16 Ndienu, Abola bangi ba Malagalaki bababii Afalisayu, pabumbona Yesu jukula pamu na bandu bababia baholale abii na mahakau na baajopa kodi, baalalukya banafunzi baki, “Ndaba jakii jukula na bandu ngati haba?”
17 Yesu ejajoana jaapwagila, “Bandu babii bomi ngaseampala sing'anga ila baabii atamu. Ngasenahika kakema bandu bambone, ila kwa bandu babaaholale abii na mahakau.”

Lijambu lu kupunga kula
Matei 9:14-17; Luka 5:33-39

18 Banafunzi baka Yohana na banafunzi baka Afalisayu, babii atenda kupunga kula.
Ndi enu bandu bangi bahika nukundaluki Yesu, “Ndaba jakii Banafunzi baka Yohana na
banafunzi baka Afalisayu atenda kupunga kula, lakini banafunzi baku ngaseapunga?”
19 Yesu jaapwagila, “Boo, babaakokiki kundoa awesa lee kupunga kula ni kipindi se esi
abii pamu na bambu wa ndoa? Kipindi se babii pamu na bambu wa ndoa ngaseatakiwa
kupunga.
20 Lakini sihika kipindi bambu wa ndoa pabamboa kwabu, kipindi se esi ndi pabiipunga
kula.
21 “Nga mundu jojuseku kibambu si ingobu inyai nukukisonee mwingobu jejilai. Ana-
jwitenda hela, kibambu kinyai se sela siitenda kuwina nuku kupapu ingobu jejilai jela,
nasombi siitalambuka ngane.
22 Wala nga mundu jojuwesa kujegee divai inyai mumipuku jelenganaki kwa ngosi
jejilai, anaatei hela, divai je jitutumuka nukupojo mipuku je jela. Najombi divai pamu
ni mipuku jealenganaki kwa ngosi jejela jitenda kuhalabika. Divai inyai abeka mmipuku
minyai.”

Lijambu li Lisoba lu Kupomulela
Matei 12:1-8; Luka 6:1-5

23 Lisoba limu Lukupomulela, Yesu jabia jupeta mwamatui gi inganu. Pababii mwindela,
banafunzi baki batumbulya kuseku makapati gi inganu.
24 Afalisayu bunndalukya Yesu koni apwaga, “Linga! Mbona banafunzi baku atenda
lijambu leakani kutenda Lisoba lu Kupomulela?”
25 Yesu jaapwagila, “Boo ngasemsomiki lee gajahenga Daudi pamu na ajaki kipindi
sebabii ni inzala?
26 Daudi jajingala nyumba jaka Sapanga, nakula mabumunda gababei palongi jili-
tambiku laka Sapanga. Lijambu le heli lahengika pajabii Abiazali nngolu nkolongu.
Mabumunda ge gala bapalika akula agolu pee kajika. Lakini Daudi jagakula na kwaapeke
ajaki.”
27 Ndi Yesu jaapwagila, “Lisoba lu Kupomulela abei ndaba jakwaajangatii bandu, nga
bandu ndaba jukutumiki Lisoba lu Kupomulela.
28 Nahela, Mwana waka Mundu jubii nu uwesu hata Lisoba lu Kupomulela.”

3

Yesu andamisa mundu jojulei kuboka
Matei 12:9-14; Luka 6:6-11

1 Yesu jajingala kabee mu nyumba jukuketangane Ayaudi, nu nkati je mola jwabii
mundu jokulei kuboku.
2 Momuje, bandu bangi batenda kundingali jombi anndamisa mundu we jola Lisoba lu
Kupomulela bapala apata ndela jukuntaki.
3 Yesu ampwagila mundu jokulei kuboku jola, “Hikaa palongi pamba.”
4 Henu Jaalalukiya, “Boo sakaka lee Lisoba lu Kupomulela kuhenga lijambu la sape au
lalyaa, kunzangatii mundu au kunhumisa? Kunhokoo mundu au kunkoma?”
Lakini bombi ngasibapwagiki sindo.
5 Yesu jaalingaliya bandu boti kwi ingwinya nukugubona usungu ndaba mioju jabu
ngasebapai anzangatya mundu jola. Ndipala ampwagila jojulei kuboku jola, “Nyosha
kuboku!” Najombi ejanyosha kuboku kwaki kola kwatenda kulama.
6 Ndipala, aka Afalisayu bapita kunza, baketangana na bandu kuhuma kwaka Helodi,
bajetanganya kutumbulii kutaputa indela jukunkoma Yesu.

Nsambi wa bandu mulutengu junhanga

7 Yesu jaboka pala na banafunzi baki, jajenda mulutengu junhanga uku Galilaya na
bandu bingi batenda kunzengalee. Bandu bahika kuhuma ku Yelusalemu nuku Yudea,
8 nuku Idumea na kwii juku losi luku Yoludani na ku Tilo nuku Sidoni. Bandu haba boa
bunzendila Yesu ndaba jeni babii ajogwini gajabia juhengiki.
9 Yesu jaapwagila banafunzi baki bunhandalya nhwatu gumu, ndaba likundi lya bandu
lyatenda kunhinya.
10 Ndaba jabia jalamisi bandu bingi, na agonzu bote bahinyana beni na beni kupala
kungusa jombe.
11 Na bandu bababii ni ilombu pabumbona, biliabua pai palongi jaki nu kujamalii,
“Wehapa wa Mwana waka Sapanga!”
12 Lakini Yesu jaakanakya baapwagi bandu jombi nyanye.

Yesu jahagu Atumi komi na habeli
Matei 10:1-4; Luka 6:12-16

13 Yesu jakwela kukitombi, na kakema bajaapala mweni. Na bombi nukunzengale,
14 najombi jahagula bandu komi na habeli, bajaakema atumi. Jaapwagila, “Nunhagwi
mwanganya mmbia pamu nane. Kabee nuntuma mwakalandila bandu.
15 Na mwikubaa nu uwesu ukubenga ilombu.”
16 Henu bandu bala bajahagwi komi na habeli babii haba, Simoni jojapataa liina la Petili
kuhuma kwaka Yesu,
17 Yakobu na Yohana bana baka Zebedayu Yesu jaakema aka kilongu haba Bonigesi,
maana jaki, “Bandu bini kipyau,”
18 Andilea na Pilipi na Batolomayu na Matei na Tomasi na Yakobu mwana waka Alufayo
na Tadei na Simoni joankema Zelote maana jaki mundu jojukomane nndema waki,
19 Na Yuda Isikaliote, joang'anumbuka Yesu.

Yesu na Beluzebuli
Matei 12:22-32; Luka 11:14-23; 12:10

20 Yesu jajenda kunyumba. Bandu bingi bakusanyika kabee, mbaka Yesu na banafunzi
baki ngasebapatiki muda gwakula posu.
21 Ndipala, alongumundu pabapata lijambu le ele bajenda kunzuku ndaba bandu
bapwaaga, “Juyowiki mwanamangongu.”
22 Naka Abola bamalagalaki babahuma ku Yelusalemu bapwaaga, “Hajoo jubii ni Lijobi!
Kabee jubenga ilombu kwa makili guku nkolongu jwi ilombu.”
23 Papuje Yesu jaakema, jaapwagila kwa malenganesu, “Lijobi liwesaboo kulibenga
nkolongu jwi lijobi yenge?
24 Nagubii ukolongu gumu gogubaganiki makundimakundi gagakomana, ukolongu we
ogu gwiitenda kuhabuka.
25 Kabee najibii nyumba jejibaganiki makundimakundi gagapengana, nyumba jeeji
jiitenda kuhalabika.
26 Nahela, ana gubii ukulongu wi ilombu gubaganiki makundimakundi ngagwiwesi
kudumo, ila gwihoba ngane.
27 “Ngamundu jojuwesa kutukalii nyumba jaka mundu jojubii na makili nukunyaga mali
gaki. Mbaka ankonga hoti mundu jwana makili jola, ndi jiwesa kunyaga mali gee.
28 “Numpwagi sa sakaka, Sapanga jaalekakya bandu mahakau gabu pamu nukuntondoka kwabu,
29 lakini joantondo Loho jaka Sapanga, Sapanga ngahandekakele mahakau gaki, jwiitama na mahakau gaki masoba goa.”
30 Yesu japwaaga hela ndaba bandu bapwaaga, “Jubii ni kilombu.”

Anyongo baka Yesu na alongu baki
Matei 12:46-50; Luka 8:19-21

31 Anyongo baka Yesu na alongu baki bahika pala nukujema kunza, buntuma mundu
kunkema.
32 Nsambi wa bandu watemi papu kunyongolota Yesu. Ndipala mundu jumu ampwagila
Yesu, “Anyongo na alongu baku abii kunza, atenda kugukema.”
33 Yesu jaapwagila, “Anyongo bangu ne naka alongu bangu ne ndi akanyane?”
34 Papuje jalingalya bandu babatemi kun'yongolota nukupwaga, “Nndingalya! Naabona
bamba ngati nyongowangu naka alongu bango.
35 Mundu jokapi jojuhenga gajupala Sapanga, ndi amabu bangu na nndombu wa nu
mmbeli wa.”

4

Malenganisu gaka mundu jojukweta imbeju
Matei 13:1-9; Luka 8:4-8

1 Yesu jatumbulya kabee kubola mulutengu ju nhanga uku Galilaya. Nsambi wa bandu
watei kunyongolota hata hela kwatakiwa jujingala munhwatu nukutama momu. Bandu
boa babii atemi mundema nzomu mulutengu ju nhanga.
2 Jaabola majambu gingi kwa malenganu, mmabolee gaki japwaaga.
3 “Nzoanya! Mundu jumu jwajenda kukweta imbejo.
4 Pajabiya jukweta imbeju, yengi yahabuka piindela jahika ijuni nakula.
5 Yengi yahabuka pamalibu pangakuba nuluombi lwingi. Ndaba luhombi ngase lwabii
lwinge yabonikana imeliki nyata.
6 Ekwahika lyobamutu, mimea jatenda kujoma, ndaba mikega jaki ngasijabii na makili,
nayombi yatenda kunyala nukujoma.

7 Yengi yahabuki mmikongo ja miha, na mia jejela jakola nyata kujiinya na yombi ngase
yapapike.
8 Yengi yahabukya puluhombi lwa sapi, yamela, nukukola nukupapa. Lumu makomi
matatu, lumu makomi sita na longi imbeju makomi komi."
9 Ndienu jaapwagila, "Jojubii na makutu jujowana."

Sekilongaleka mmalenganu haga
Matei 13:10-17; Luka 8:9, 10

10 Yesu pajabii kajika jaki, banafunzi baki komi na habeli pamu na bandu bangi
babunzoanya bunzendila nukupwagi jaayekulya malenganu gala.
11 Najombi jaapwagila, "Mwanganya mpatiki uwesu ukumanya majambu gagajobiki gu
Ukolongu waka Sapanga. Lakini baabi kunza balibola kwa malenganu pena,
12 ndaba je,
'Alinga sa sakaka,
lakini bakibona
ajoa sakaka,
lakini bakielewa.
Kwa naa bung'anumbuki Sapanga,
najombi jaalekakya mahakau.' "

Yesu juyeku malenganisu gaka mundu jojukweta
Matei 13:18-23; Luka 8:11-15

13 Enu Yesu jalalukya, "Boo, mwanganya ngasenheliwi ndaba ja malenganesu ge agaa?
Mwimanya boo malenganesu gange?
14 Mpanda jukweta Lilobi laka Sapanga.
15 Bandu bangi abingati bandu bababii mwindela paapandiki lilobi. Lakini pabilijoana
pee lijobi lihika kuboa lilobi leapandiki mmwoju jabo.
16 Bandu bangi baabii ngati imbeju yeapandiki pamalibu. Hebilijoana pe Lilobi laka
Sapanga bilijopa hapalapa koni bakatogulya.
17 Lakini ngase laajingii nukumela mikega mmyoju jabo. Bilihobale muda msokopi
pena, nalipitii linga'ai na tabu ndaba jililobi heli atenda kulileka.
18 Bandu bangi abii ngati imbeju yeihabuki pimikongu jamiha. Agaa malenganu ga
bandu baajoana lilobi laka Sapanga heli,
19 kupete maholu gupundema goni, kupala mali gingi nukutokule kila sindu apataa
bombi kulihinya lilobi heli, na bombi ngaseahenga ngati Lilobi laka Sapanga selipwaga.
20 Lakini bandu bangi abii ngati imbeju yeakwetiki puluhombi lwa sapi. Bombi
bilijowane lilobi le heli nukulijopa nukulijetake, nukuhenga ngati Sapanga ejupala. Ngati
imbeju ja sapi jejipapa matunda makomi matato, bangi makomi sita, na bangi makomi
kome."

Malenganu ga taa jeayekelii
Luka 8:16-18

21 Yesu jaendaliya kapwagi, "Boo! Kanono mundu lee kupambakiya taa nukujingisa
nkati ja nyumba nu kuyekale mkitonga au kwii ja sindo? Ngahela! Biibeka pi kipanda.
22 Nahela kila sekihihiki sitenda kubonikana, na kila se kiyekaliwi kitenda kuyekuliwa.
23 Jojubii na makutu jujogwana!"
24 Ndi jaapwagila, "Nzoanya nakanopi senumpwagii! Sapanga janzangatya nmanya
kukipemu aselasee se senzoane, janzonzukiya kumanya ngani.
25 Bandu bajoane nakanopi senumpwagi nukumanya Sapanga janzangatya kumanya
ngane. Lakine bangakujoanee nakanopi biitenda kujewa hata gabagamanyi."

Malenganu gi imbeju jejimela

26 Yesu jaendalya kupwaga, "Ukolongu waka Sapanga gubii ana. Mundu jojukweta
imbeju mlitui.
27 Ikilu jutenda kugone, na muhi jukuba mihu, na muda we ogu imbeju ye itenda kumela
nu kukola. Jombi sanga kumanya sekihengeka.
28 Mimea je jitunduli muluhombi jikola nu kupapa matunda. Itumbuli kutunduli
maamba masokumasoku, mapongoo na mwisu we kipambiku.
29 Inganu eikuba ikomiki, mundu we jola jutumbulii kuhusa ni kijipii ndaba jene muda
ukuhusa gukuba guhikiki."

Malenganu gi imbeju nzoku
Matei 13:31-32, 34; Luka 13:18-19

30 Yesu jaapwagila kabee, "Ukolongu waka Sapanga gubii bole? Henu tuguelasiya kwi
indela bole?

31 Gulengana ni imbeju jebijikema haladali, jejibii nzoku kupeta imbeju yoti jeakweta mlitui.
32 Lakini naakwetiki jimela nakuba mimea mikolongu kupeta mimea joka jammatui. Mambandi gaki gakuba makolongu hata ijuni ioto kusenga miui momu jene."
33 Yesu jalandila malagi gaki kupete malenganu gangi gingi ngati gagaa. Jalongila nabu ngati ebawesa kunzoane kuhusu Ukolongu waka Sapanga.
34 Ngasijalongila nabu sokapi bila kutumii malenganu. Lakini pajabii na banafunzi baki kajika jukubika jaayekuli ndaba jakila malengano.

Yesu jikilakali kimbonga kikolongu
Matei 8:23-27; Luka 8:22-25

35 Lisoba alelale pakamii, Yesu jaapwagila banafunzi baki, "Tulombuka nhanga, tujenda kwiie."
36 Ndipala banafunzi bugutabuka nsambi wa bandu, bajingalaa munhwatu mojabii Yesu nu kuboka pamu najombi na kabee minhwatu jengi jejabii na bandu jatenda kujengalee.
37 Ndienu sasuma kimbonga kikolongu, na majeba kutumbuli kugukanga nhwatu we gola, nunhwatu gola gwatumbulya kutwele masi. 38 Yesu jabii kunyuma junhwatu, jagoni panani ju ntoo. Banafunzi baki bunzumua nukumpwagi, "Mbola, ngasegubona lee usungu etukuwa!"
39 Jajumuka nu kukilakali kimbonga se sela, nakagalakali majeba guku nhanga ge gala japwaga, "Tama kinunu!" Ndipala kimbonga se sela satenda kukotoka, ndienu kwabia nuu.
40 Ndienu, Yesu jaapwagila banafunzi baki, "Ndaba jakii ntenda kujogopa? Mwakona lee ngase nhobalela?"
41 Nabombi babia ajogopa ngamaa. Babia alaluana, "Jonioju we nya eno? Mbaka kimbonga na majeba gatenda kunzowanela?"

5

Yesu andamisa mundu jwini ilombu
Matei 8:28-34; Luka 8:26-39

1 Yesu na banafunzi baki bahika ku nndema uku Gelasi, kwii juku nhanga.
2 Ndipala Yesu pajapita nhwatu, jaketangini na mundu jumwa jojabii nii ilombu jakahumila kutenge.
3 Mundu we oju jutamika kutenge. Nga mundu jojawesa kunkamulaki hata kunkonga nnyolu,
4 mala jingi bunkonga kwa peengu ju nnyolu lakini kila muda jabia juwesa kuseku nnyolu nu kutunu peengu je. Wala ngamundu jojuwesa kumpengalela.
5 Muhi ni ikilu jutamika kutenge nukukitombi jalongila kwa sauti ngolongu nukulisekuseku kwa malibu.
6 Eambona Yesu su kutali, ambutukiya nukungungamali palongi jaki,
7 jalela kwa sauti ngolongu nukupwaga, "Nanugutei kyane! Weapa le wa Yesu, Mwana waka Sapanga jojubii kunani kwa mahunde? Kwi liina la Sapanga, nuguloba gwing'alisa!"
8 Japwaga hela ndaba Yesu jabi jiipwagi, "Ilombu mumboka mundu we hojo."
9 Ndipala, Yesu andalukiya, "Liina laku wa nyane?"
Najombi ampwagila, "Liina langu ni likundi la alonda, ndaba twe tubii twabinge."
10 Ndipala kilombu sela sundobiki ngamaa Yesu jwaimbenga pundema we gola.
11 Muda gogo wabii nsambi nkolongu wa magolobi pikiheleu pambipi ni kitombi bakalimaa.
12 Henu, ilombu ye yundoba Yesu, "Gutujetakalya twagajingala magolobi agaa."
13 Yesu jwajetakii. Henu ilombu yumboka mundu jola, nakagajingii magolobi gala. Likungusa loa la magolobi lelaegalii elupu ibeli. Magolobi ge gala gabutuka pikiheleu nu kujingii muhanga na kuwa.
14 Alimu ba magolobi ge gala batenda kutilanii, bajendanya kumusi na kwa matui kapwagi bandu lihengu le heli. Na bandu bajenda kulinga sekipitii.
15 Pabahika kwaka Yesu, bumbona mundu jojabii na manzolinzoli giilombu. Jutami pai, juwati ingobu jubii na malangu gaki gunkelabwiki, batenda kujogopa.
16 Bandu babagabona mahengu ge gala, baapwagila bangi gagunkolii mundu jojabii ni ilombu pamu nilijambu li ilombu yela kujenda kulikungusa la magolobi.
17 Ndipala, jatumbuka kundoba juboka nndema wabu.
18 Yesu pajabia jukwela munhwatu, mundu joampia ilombu andoba anzetakiya kujenda naku.

19 Lakini Yesu jatenda kunkani. Ampwagila, “Gujenda kunyumba jaka alongu baku,
wakapwagila mahengu goti ga juguhengi Bambu nu kugubone ikia.”
20 Ndipala, mundu we jwajenda nukutumbuka kalandi kunkoa uku Dekapoli kwoa,
majambu goti gajuhengiki Yesu. Bandu boa babajoa batenda kusangaa.

Yesu jalamisa nyongoo jumu na kamwali waka Yailo
Matei 9:18-26; Luka 8:40-56

21 Yesu jalombukiya kabee upandi wa pili unhanga nu nhwatu. Pajahika pe nsambi wa
bandu wabia palongi jaki, najombi jabia jujemiki kulutengu upunhanga.
22 Papuje jahika mundu jumwa kilongosi jwa nyumba jukuketangane Ayaudi joankema
Yailo. Ejumbona Yesu, ahegalya nu kungungamali,
23 andoba ngamaa koni jwakapwaga, “Kamwali wa nsoku jubii lailai. Gupepa koku
tumboka, ukumbekila maboku gaku julama.”
24 Ndipala, Yesu jaboka pamwa nabu. Bandu bingi ngamaa batenda kunzengale, babia
atenda kuhinyahinya.
25 Kati jabu jabii mmbomba jumu jojubii nu ugonzu gukupita mwai kwa muda wa miaka
komi ni mibele.
26 Mmbomba we oju jabia jung'aliki kwaka sing'anga bingi. Pamu jabia jujomwi mali
gaki goa, ngasijapogalyaje jabia jijonzukeka kuba jiliya.
27 Mmbomba we hoju pajajoana Yesu jalamisa bandu, jilipekalakiya pu nsambi wa
bandu kuhuma kunyuma, nukugusa ingobu jaka Yesu.
28 Jatenda hela, ndaba julipwagila mmwoju jaki, “Nanung'usiki tu ingobu yaki nibia
namiki.”
29 Apalapa kupita mwai we kwatenda kukotoka, najombi jilijoannya nhyega jaki ju-
lamike.
30 Yesu jabia jumanyiki makili gaki gundamisi mundu jumu. Jugung'anumbukiya
nsambi wa bandu gola, nukugulaluki, “Nya jojung'usiki ingobu yango?”
31 Banafunzi baki baapwaga, “Ngase wabweni lee bandu mobuguhinyila jee. Ndaba ja
kii gulaluki nya jojugugusike?”
32 Lakini Yesu jaendaliya kulingalii kila upandi ili ambona mundu jojuhengiki ganiaga.
33 Papuje mbomba we jola, ejamanya sesumpatiki, jajenda palongi jaki koni jakabagaja
kwi kiholu, jililekala pai palongi jaka Yesu nukupwaga sakaka.
34 Yesu ampwagila, “Kamwali wangu kuhobalee kwaku kugulamise. Jenda sapi, gulama
ngane ugonzu waku we hogo.”
35 Yesu pajabia jakoni jakalonge, bandu bahika kuhuma kunyumba jaka Yailo kilongosi
jwa nyumba jukuketangane Ayaudi, bumpwagila, “Kamwali waku juwile. Ndaba jakii
kunsumbu Mbola?”
36 Lakine Yesu ngasejajoannya gabapwaga bandu, Yesu ampwagila kilongosi jwa
nyumba jukuketangane Ayaudi jola, “Wijogopa, guhobaliya pena.”
37 Yesu ngase jajetakiya mundu jongi jokapi kulongana naku ila pee Petili, Yakobu na
Yohana nndongu waka Yakobu.
38 Hebahika kunyumba jaka kilongosi jwa nyumba jukuketangane Ayaudi jaka Yailo,
Yesu jajoana atenda kujobalane, na bandu bakalela na malobalake gingi.
39 Ejajingala nkati, jaapwagila, “Ndaba jakii nntenda kujobalane nu kulela? Kamwali
ngasijuwile jutei kugone pena.”
40 Lakini bombi batenda kun'heka. Jaamua kapia boti kunza, jajukua amabu na ahengo
baka kamwali we naaka banafunzi baki atatu, bajingala kusumba kojabii jugoni kamwali
we.
41 Ndienu ankamula mukuboku nukumpwagi, “Talita kumi,” maana jaki, “Wakamwali,
nugupwagi gujumka!”
42 Apalapa kamwali jajema nukutumbuka kujenda. Kamwali we jabii na miaka komi ni
mibele. Hapa ndi bandu basangia ngamaa.
43 Yesu jaakana bampwagi mundu jokapi lijambu le ele. Ndienu jaapwagila bupekia
posu kamwali we jola.

6

Bandu bunkana Yesu ku Nazaleti
Matei 13:53-58; Luka 4:16-30

1 Yesu jaboka papuje nukujenda kukijiji saki, koni bunzengalee banafunzi baki.
2 Elahika Lisoba lu Kupomulela, jajingala mu nyumba jukuketangane Ayaudi nu kutum-
bulii kubola. Bandu bingi babunzoana batenda kusangaa nakaapwagi, “Boo, jagapatiki

kwako majambu ge aga gajupwaga? Linga jupatiki kwa malangu haga? Kabee juhenga boo hindu ye heye?
3 Boo jonyoju lee nga nndanda juimbau jola, mwana waka Malia, nu ndongu wabu Yose na Yakobu, Yuda na Simoni? Alombu baki si atamani pa pitu pane?" Henu batenda kunkana.
4 Yesu ampwagila, "Mlota waka Sapanga julumbalika kila pandu ila ngasejulumbalika kwa alongu baki, kwaka akosimundu nu kunyumba jaki."
5 Yesu ngase jawesa kutenda ginyuli papu, ila jaabekila maboku agonzu asokopi, na kwaalamisa.
6 Jasangi ngamaa ndaba bandu kusindwa kuhobale kwabu.

Yesu jaatuma banafunzi komi na habeli
Matei 10:5-15; Luka 9:1-6

Ndipala Yesu jiijendila ijiji ya pambipi jaki nakabola bandu.
7 Jakema banafunzi baki komi na abeli, jatumbuka katuma habelihabeli. Japekiya uwesu ukubenga ilombu,
8 jalagalakiya, "Mwiitoto sindu sokapi nsapwali ila ndonga pena. Mwitoto posu, wala kibwaila, wala lupija mupuku.
9 Nhwata makobasi, lakini mwitoto lijalisi mabele."
10 Kabee jaapwagila, "Pokapi pabanzoopa panyumba, mwakatamanya mbaka pamwiboka.
11 Pandu pokapi bandu pabukunkana kunkalibisa au kunzoane, mwakabokannya nukukung'unda luhombi mwamagolu ili kalangi atei kukana malobi gaka Sapanga."
12 Ndienu baboka, bakaalandila bandu kunkelubuki Sapanga wabu.
13 Bibengana ilombu ingi. Baapakia mahuta agonzu bingi, na agonzu bala nu kulama.

Kukomeka kwaka Yohana mmbatisa
Matei 14:1-12; Luka 9:7-9

14 Ndipala, nkolongu Helodi jajohana goka haga, ndaba bandu bingi babia apwaga majambu gaka Yesu kila pandu. Bandu bangi apwaga, "Hajo ndi Yohana Mmbatisa juyokiti! Ndaba jubii nu uwesu ukuhenga hindu yu kusangasa."
15 Bangi, bapwaga, "Jonioju we Elia."
Bangi apwaga, "Jonioju we Mlota waka Sapanga ngati jumwa wabu waka Alota baka Sapanga ba samani."
16 Lakini Helodi pajajoa lijambu le eli japwaga, "Jonioju we Yohana! Jonunsekula umutu, lakini juyokiti!"
17 Helodi jawasalya hela ndaba masoba gumunyuma jabia julagalaki ankamula Yohana Mmbatisa, nukunkonga mligelesa. Helodi jahenga hela ndaba Helodia jakabii nhwanu waka Pilipi nndongu waki. Pamu na haga Helodi jaamua kunzuku Helodia.
18 Yohana Mmbatisa jabia ampwagi Helodi, "Gutei lyaa kunzuku nwanu waka nndongu wako."
19 Ndienu Helodia, nwanu waka bambu nkolongu, ansuki ngamaa Yohana, japala kunkoma, ngasijawesaje.
20 Helode anzogapa Yohana ndaba jamanyiki jombi mundu jwa amboni na jwa sapi, na hela nukundenda. Helodi japai kunzoane Yohana, baada jukunzoane, jahangajiki ngamaa.
21 Lisoba limwa nhwanu waka bambu nkolongu japata mbekenyo, elahika lisoba lukukomboka kusaliwa kwaka Helode. Lisoba le heli Helodi jakokiki, akakiongosi akolongu bupundema waki na linzolinzoli na akanahota boti buku Galilaya. Ndaba jakula nabu posu pamu.
22 Ndienu, kamwali waka Helodia jajingala nukuhina, janhekisi ngamaa Helodi na ageni baki. Bambu nkolongu apwagila kamwali we hoju, "Gunobaa sokapi se ukipai nane nugutenda nugupeke."
23 Kabee nu kunndapila, "Sokapi segwinoba nugutenda kugupekea, hata jikubi nusu ju ubambo wango."
24 Papuje kamwali we oju japita, nakalalukii amabu, "Noba kike?" Nabombi bapwagaa.
"Kimutu saka Yohana Mmbatisa."
25 Kamwali jakelubuka kwaka bambu nkolongu imbelo kukundoba, "Mbala gumbekya sajenu, mmutu waka Yohana Mmbatisa mwikipalu."
26 Bambu nkolongu jayomiki ngamaa, lakine ndaba jukulagi kwaki, na ndaba ja ageni baki bajakokiki, ngasijapala kunkanila.
27 Ndienu, bambu nkolongu antuma linzolinzoli, jwakaleta kimutu saka Yohana. Linzolinzoli, jwajenda nukunseku kimutu Yohana mligelesa,

28 jaleta mmutu waki we gola mwikipalo nukumpeke kamwali, najombi nakapekee amabu.
29 Banafunzi baka Yohana ebajoana ganiaga, bajenda kujukuu nhyega jaki je nukujenda kusika.

Yesu jalea posu bandu elupu nwanu
Matei 14:13-21; Luka 9:10-17; Yohana 6:1-14
30 Atumi baki bala babuja kuhuma sapwali jabu, bakusanyika palongi jaka Yesu, bumpwagila goa gabahenga nu kubola.
31 Yesu jaapwagila, "Tumbokannya jikajitu pandu panga bandu mwakapomulia kasokope." Japwaga hela, ndaba ja bandu bingi ngamaa babia ahika papu nu kuboka, hataa Yesu na banafunzi baki ngasibawesa kupata mbekenyu jakula posu.
32 Ndienu babokannya kajika jabu munhwatu, bajendannya pandu panga bandu.
33 Lakini bandu bingi, babaabweni bakajenda, bamanyiki, hata hela bandu babahumila kila musi, bumbutukya koku Yesu na banafunzi baki kobabia ajenda, balonguliya kuhika.
34 Yesu na banafunzi baki ebahuluka kumbwani, Yesu jugubona nsambi wa bandu, jaabonila ikia, ndaba babia ngati makondoo ganga na alima. Jatumbulya kubola majambu gingi.
35 Pakamii ekwahika, banafunzi bunzendila Yesu, nukumpwagi, "Pandu je pani pulukoba, na sajenu kutenda kupilila.
36 Nambanga, waatabuka bandu be haba ajendannya mwamatui nu kwiijiji ya pambipi, bakalomba posu."
37 Lakini Yesu jaapwagila, "Mwapekya mwanganya posu."
Na bombi bundalukiya, "Boo, twapekya kike? Tupalika tuhenga mahengu kwa miehi jingi ili tupata lupija lukulombe posu ja bandu boti haba."
38 Yesu jalalukiya, "Mmbii na mabumunda malenga? Nzendannya mwakalinga."
Pababia alingiki, bumpwagila, "Gabii mabumunda nhwano na homba ibele."
39 Ndienu Yesu jalagalakya banafunzi baki, baatamika bandu boa malundu ga bandu pamanyonyoli.
40 Na bombi batama malundu ga bandu makomi komi na makomi nu nhwano.
41 Ndipala Yesu jajukua mabumunda nhwanu na homba ibeli ye yela, jalingaliya kunani kwa mahundi, jagapengaliya, nukunuku mabumunda, japekiya banafunzi baki babagila bandu. Na homba ye yela jabagila boti.
42 Bandu boa bakula, nukutupila.
43 Batondula posu yeyaigali ya mabumunda na homba batwelakiya hiitonga komi ni ibele.
44 Nababa kula be mabumunda ge gala babia akanalomi elupu nhwanu.

Yesu jujenda panani ja masi
Matei 14:22-33; Yohana 6:15-21
45 Apalapa Yesu jatuma banafunzi baki akwela nhwatu, andonguliya kujenda ku Betisaida kwii ju nhanga. Jombi muda we ogu jabia jugutabuka nsambi wa bandu we gola.
46 Ejajomula katabuka bandu bala jajenda kukitombi kundoba Sapanga.
47 Pakwahikila pakamii, nhwatu we gola wabia pikilanda ju nhanga, najombi jabia kajika jaki kundema kwanga masi.
48 Apalapa, jaabona banafunzi baki bakaangijika kukwabu masi, ndaba je nhwai wabia gutenda kwapengale. Ekwabia lukela, Yesu jaajendila banafunzi baki koni jakajenda panani ja masi, japala ngati kwaapeta.
49 Lakini pabumbona jujenda panani ja mase, bahambukya lihoka, batenda kujamali.
50 Ndaba boa pabumbona bajogipi ngamaa.
Apalapa Yesu jalongila nabu, "Nabi nepane! Mwijogopa! Ntama nuu."
51 Ndi jakwela munhwatu mobabii, nu nhwai gwatenda kukotoka. Nabombi basangii ngamaa,
52 ndaba babi ngaseaheliwi sejikihenga Yesu kupete mabumunda gala. Gabaapekiya bandu bingi ngati posu, malangu gabu gabia ngasegahogwiki.

Yesu jaalamisa agonzu buku Genesalati
Matei 14:34-36
53 Balombuka nhanga bahika kundema guku Genesaleti, bajemika nhwatu wabu.
54 Pabapita munhwatu, bandu bumanyiki Yesu apalapa.
55 Ndienu, mala pee bayongulata nndema gola woti, bandu batumbuka katogo agonzu babagoni panani ji ipega yabu, baapelika kila pandu pabajoa Yesu jubi.

56 Kila pandu pajajenda Yesu, kwiijijini nu kumusi au kwamatui. Bandu babeka agonzu pulubanza, bundoba jajetakalya bungusa pe hata pu lupeta ji ingobu jaki. Na boa babungusa batenda kulama.

7

Mabole gabajopiki kuhuma kwabandu ba mwandi
Matei 15:1-9

1 Lisoba limu Afalisayu bangi na Abola ba Malagalaki babababia ahumi ku Yelusalemu bajenda kumbona Yesu.
2 Baabona banafunzi baka Yesu bangi bakakula posu kwa maboku gabu ganga kunyamba, yaani ganga kusamba ngati ekupalika mmalagalaki gabu.
3 Ndaba Afalisayu na Ayaudi bangi boa akamulaki ngamaa mabole gabajopiki kwaka aseja babu bamwandi, ngase akula sindu sanga kusamba maboku ngati ekupalika.
4 Kabee ngasiakula sindu kuhuma kuguliu bila kuhuba oti ngati ekupalika na mila jabu. Ibii kabee mila yengi yebajopaa tumbuka samani ngati kugolo nzipuli, supulia na yombu ya shaba.
5 Ndienu, Afalisayu na Abola ba Malagalaki bundalukya Yesu, “Ndaba jaki banafunzi baku ngaseapwata malagalaki gaka aseja bito. Enu akula posu kwa maboku sanga kusamba ngati ekutakiwa?”
6 Yesu japwaaga, “Mwanganya mliholale mwaasapi akati nga mwasaape Isaya jojabii Mlota waka Sapanga japwaga sakaka kunhusu mwanganya pajaandika,
‘Sapanga japwaga, bandu haba, anumbali kwa malobi pena,
lakini mmyoju jabu, abii kutali na nenepani.
7 Kunumbali kwabu ngasekubii na mana,
ndaba majambu gabaabola bandu malagalaki pee ga
bandu ngati malagalaki gaka Sapanga.’
8 “Mwanganya mwijileka Amuli jaka Sapanga nuku kamulaki malagalaki ga bandu.”
9 Yesu jaendalya kupwaga, “Mwanganya kwa malangu ginu nkana malagalaki gaka Sapanga ndaba jukupwata majopu gino!
10 Ndaba Musa japwaga, ‘Wajoannya ahengo baku na amabu bako,’ na ‘Mundu jokapi jojaatondo ahengo baki na amabu baki, kupalika ankoma.’
11 Lakini mwanganya mwaabola bandu, ana mundu jubii na sindu sejuwesa kwaajangatii ahengo baki au amabu baki, lakini jupwaga Sindu see esi Kolubani, yani sindu hesi litambiku kwaka Sapanga,
12 ndienu, ngajwaajangati kabee ahengo baki na amabu baki.
13 Hela ndi pamwilikana Lilobi laka Sapanga ndaba ja mabolee gamulibeki. Kabee nhenga majambu gangi gingi ngati gagaga.”

Majambu gaguhenga mundu jwiiliya palongi ja mihu gaka Sapanga
Matei 15:10-20

14 Yesu jugukema kabee nsambi wa bandu we gola, nakaapwagi, “Nnyogwana mwaboa, mukimanya senumpwagi.
15 Nga posu jejukula mundu jejuntenda jubia mpija palongi ja mihu gaka Sapanga. Lakini sekipita mmoju jaka mundu ndi sesuntenda jubia mundu jwiliya palongi ja mihu gaka Sapanga.
16 Jwana makutu gu kujoana nu jujoana!”
17 Ejuguuleka nsambi wa bandu nu kujingi nnyumba, banafunzi baki bundalukya ndaba ja malenganu ge gala.
18 Najombi jaapwagila, “Boo, hata mwanganya lee ngasemmanyike? Ngasemmanyiki lee posu jejukula mundu jipita kunza ngase jiwesa kuntenda mundu jubia mpija palongi ja mihu gaka Sapanga,
19 ndaba ngasesunzingii mmwoju jaki, ila mulutumbu na mwisu jaki je kupitii kunza kulikelo?” Kukupwaga hela, Yesu jalekakya ilebi yoti iwesikana kula.
20 Jaendalya kupwaaga, “Sekipita mmoju jaka mundu, ndi sesu ntenda jubia mpija palongi ja mihu gaka Sapanga.
21 Ndaba kuhuma mmoju jaka mundu, gapita mawasu gililya na uselati na wihii na mawasu gukukoma kukoma,
22 ugoni na soju nu uliya ni isoli nu kupala utani wa uselati na wipu matondu nu kibuli nu ung'ang'a.
23 Goa gilia ge haga gahuma mmoju jaka mundu, nagombi guntenda mundu jubia jwiliya palongi ja mihu gaka Sapanga.”

Kuhobale kwaka nyongoo jumu
Matei 15:21-28

24 Yesu jaboka papuje, jajenda kundema uku Tilo. Kokuje jajingala mu nyumba jimwa
na ngasejapai mundu jumanya, lakini ngasejawesa kujoba.
25 Papuje mbomba jumwa jwabii na kamwali waki jojabii ni ilombu, ejajoa lijambu laka
Yesu, jahika nukulilekee pai palongi ja magolu gaka Yesu.
26 Nyongoo we oju ngase jwabi Nyahude jwabii Ngiliki mwenei juku Silofoiniki. Ndi
andoba Yesu amboa kamwali waki ilombu.
27 Yesu ampwagila, “Lendalya twaapekiya bana oti posu, ndaba ngasape kujukuu posu
ja bana nukulekale jimbwa.”
28 Lakini nyongoo we jola ampwagila, “Sakaka, Bambu, hata jimbwa jejibii pai ja mesa
ikula posu jejiigi jehahabwi bana.”
29 Yesu ampwagila, “Ndaba jililobi alee, jenda kunyumba jaku. Kilombu se sela sumboi
kamwali wako!”
30 Ndi jajenda kunyumba jaki, anketanya kamwali we jugoni pu mpandu, ni kilombu see
sumboi.

Yesu andamisa kimumuta jwanga kujoa

31 Yesu jaboka kundema uku Tilo, nukupetee ku Sidoni, nu kuhika ku nhanga uku
Galilaya kupete kundema uku Dekapoli maana jaki musi kome.
32 Ndipala bundeta kwaka Yesu kimumuta jwanga kujoa, bundoba ambekila maboku ili
andamisa.
33 Yesu amboa mundu hoju munsambi wa bandu nu kunzingii ngonzi mwamakutu,
jwahuna imata mulungonzi lwaki nu kuungusa mululimi lwaka mundu jola.
34 Ndi jalinga kunani kwa mahundi kwaka Sapanga, japomula kwa makili nukupwaga,
“Efata,” maana jaki, “Hogukaje.”
35 Apalapa mundu jola jawesa kujowana sapi nu kulongee sapi.
36 Yesu jaalagalakya bampwagi mundu jokapi lijambu lela. Lakini ngati ejalagalakya,
ndi pabaendalya kulandi lijambu lelela.
37 Bandu basangii ngamaa nukupwaga, “Gajutei goa gaasapi. Jaatei hataa bandu banga
kujoa ajogwana, naka kimumuta jwaawesisi alongila!”

8

Yesu jalea posu bandu elupu nnsesi
Matei 15:32-39

1 Masoba gala, nsambi wa bandu waketangini kabee, na ngasebabii na posu. Ndienu
Yesu jaakema banafunzi baki, nakaapwaagi,
2 “Naabonee ikia bandu haba ndaba abii nane masoba matatu, wala ngaseabii na posu.
3 Ana naalei ajendannya kunyumba, koni abii ni inzala biinduka mwiindela, ndaba
bangi ahumiki kutali.”
4 Banafunzi baki bundalukya, “Pamba jee pulukoba twiipata kwaa mabumunda guku-
tupii bandu boa haba?”
5 Yesu jaalalukya, “Boo mmbii na mabumunda malenga?”
Nabombi bapwaaga, “Saba.”
6 Ndipala, jaamulisa bandu atama pai. Jwajukua mabumunda saba gala, ansengula
Sapanga, nukuseku, nakaapekee banafunzi baki baabagila bandu, nabombi batenda
kwaabagii.
7 Babii kabee na homba isokuisoku. Yesu ansengula Sapanga, na kwaamulisa baabagila
kabee bandu.
8 Bandu bakula, nukutupi. Banafunzi baki bakusanya ilebi yeyahigali batwelakya itonga
saba.
9 Nabombi babalii mabumunda babii ngati bandu makomi nnsesi komi. Ndipala Yesu
jwaamua kwaatabuka,
10 apalapa jakwela nhwatu pamu na banafunzi baki, jajenda kumusi juku Dalimanuta.

Afalisayu bapala nginyuli
Matei 16:1-4

11 Afalisayu bahika kwaka Yesu, batumbulya kulonge naku sukumpendake. Koni apala
jutenda nginyuli kuhuma kunani kwaka Sapanga.
12 Yesu jwayoma mmoju, nukupwaga, “Ndaba jaki bandu ba masoba gani apala
nginyulila? Numpwagi sakaka! Bandu habaa ngabiipati nginyuli jokape.”
13 Ndi jaaleka, jwakwela kabee nhwatu, nukutumbuli sapwali jwalomboka kujenda kwii
ju nhanga.

Lisali la Afalisayu na Helode
Matei 16:5-12

14 Banafunzi baki babia ajewiki kujukuu mabumunda, ila babii nilibumunda limwa pe
munhwatu we gola.
15 Yesu jaalagalakya, “Ntama kutali nu kujepa amila jaka Afalisayu na amila jaka Helodi.”
16 Banafunzi batumbulya kulaluana beni na beni, “Jupwaga hela ndaba ngasetubii na
mabumunda.”
17 Yesu jabi jugamanyiki sebalongila, jaapwagila, “Mbona npwaganii lijambu lukukosa
mabumunda? Mwakona lee ngasemmanyiki wala kuelewa? Mbona ngasenholalela?
18 Mmbii na miu lakini ngase nndinga? Mmbii na makutu lakini ngase nnzoana? Boo
ngasenkomboka
19 kipindi se sela panasekula mabumunda nwanu nakaapeke bandu elupu nhwano?
Mwatondwi posu yeyahigali hitonga ilenga?”
Bumpwagila, “Hitonga komi ni ibeli.”
20 Jaalalukya kabee “Na panasekula mabumunda saba na kwaapeke bandu elupu nsesi.
Mwatondwi itonga ilee yeyatweli ipandi yeyahigalile?”
Bapwaga, “Hitonga saba.”
21 Ndipala jaapwagila, “Mwakona lee ngase nhelewa?”

Yesu andamisa mundu jwanga kulinga ku Betasaida

22 Yesu jahika ku Betisaida pamu na banafunzi baki. Bandu bundetila mundu jwanga
kulinga, bundoba angusa ili andamisa.
23 Yesu ankamla kuboku mundu jwanga kulinga jola nuku mpeleka kunza ji kijiji.
Anhunila imata, nukumbeke maboku, alapu anndalukyai, “Boo guwesa kukibona sindo
sokape?”
24 Mundu we jola jwalinga kunani, nukupwaga, “Naabona bandu abonikana ngiti
mikongu jejijenda.”
25 Ndi Yesu ambekila kabee maboku. Najombi jatupa mihu, jwalama miugaki nukuwesa
kukibona kilasindu sapi.
26 Yesu ampwagila jujenda kunyumba jaki anndagalakya, “Gwikelabuki kukijiji sela
nakaapwagi bandu.”

Petili jupwaga pagwendu Yesu ndi Kilisitu
Matei 16:13-20; Luka 9:18-21

27 Ndi Yesu na banafunzi baki bajenda kwiijiji yuku Kaisalia Pilipi. Pababii mwiindela,
Yesu jaalalukiya banafunzi baki, “Boo bandu apwaaga nee nanyane?”
28 Bumpwagila, “Bangi apwaga we wa Yohana Mmbatisa, bangi apwaga we wa Elia na
bangi apwaga wa mundu jumu kati ja Alota baka Sapanga.”
29 Najombi jalalukya, “Mwanganya boo, mpwaaga nena nyane?”
Petili japwaga, “We apa ndi Kilisitu jojuaguliwi na Sapanga.”
30 Ndi Yesu jaakana bampwaagi mundu jokape majambu gala.

Yesu julongale lijambu luku ng'alika kuwa nukuyoka kwaki
Matei 16:21-28; Luka 9:22-27

31 Yesu jatumbulya kabola banafunzi baki kupwaga, “Mwana waka Mundu lasima
jung'alika ngamaa nukunka aseja na agolu akolongu na abola bamalagalaki. Biitenda
kunkoma lakini jwiyoka kabee lisoba lya tatu.”
32 Yesu jaapwagila lijambu lee heli bila kuhiya sindu. Ndi Petili anhutila pulutengu
nukunndakali jwipwaga lijambu le heli pagwendu.
33 Lakini Yesu jang'anambuka, jaalinga banafunzi baki, nukundakali Petili koni jakap-
waaga, “Boka Lijobi wee! Mawasu gaku ngasegahuma kwaka Sapanga ila kwa bandu.”
34 Ndi jugukema nsambi wa bandu pamu na banafunzi baki nakaapwagi, “Ana mundu
jokapi jojupai kunyengale ne, jupalika julikana mweni nu kujukua nsalaba waki, junyen-
galia.
35 Anaa mundu jojupala kugulenda womi waki mweni, jwiitenda kuguhoa, lakini
mundu jojuhoa womi waki ndaba jami ne na ndaba ji Lijambu la Amboni, jwagulenda
womi waki.
36 Boo sanzangatya kii mundu ana jupatiki nndema woka nukuhoa napwasi jukujingii
muwomi wa masoba goa?
37 Mundu jiipia sindu boo ndaba jukupata kabee womi wa masoba goa?
38 Mundu jojumonee nepani iyoni pamu na mabola gangu mukibeleku senze siliya na
sanga kummanya Sapanga, Mwana waka Mundu jwaammbonila iyoni mundu we hoju
pajihika muukolongu wa Atati baki pamu na atumi bu kunani kwaka Sapanga.”

9

1 Yesu jaendalya kaapwagi, “Numpwagi sakaka, abii bandu bangi apambani ngaakui
kabula jukuubona Ukolongu waka Sapanga wakahika kwamakili gingi.”

Yesu junganambuka pamihu
Matei 17:1-13; Luka 9:28-36

2 Masoba sita egapeta Yesu jaajukua Petili na Yakobu na Yohana nukujenda nabu panani
jikitombi kilasu kajika jabu. Kokuje Yesu bumbona jang'anambuka pamihu.
3 Ingobu yaki yabonikana ihulii kupukupu nga mundu jojuwesa kuing'alisa pani pun-
dema ngati eyabii.
4 Banafunzi atatu bala, bumbona Elia na Musa bakalongila na Yesu.
5 Petili ampwagila Yesu, “Mbola, kwibia sapi ana twepani twitama apambane! Tusengaa
indamba itatu simu saku na simu saka Musa, na sengi saka Elia.”
6 Petili na ajaki bajogapaa ngamaa mbaka ngasejamanyiki sukupwaaga.
7 Ndi lapitila liundi nakayekale, na sauti jajogwanika kuhuma mulihundi lela, “Jonzo
Mwanawango jonumpai, munzoannya!”
8 Apalapa banafunzi baki balinga koni na koni, lakini ngasebummbona mundu jonge ila
Yesu kajika jaki.
9 Ndi pababia ahelee kuhuma kukitombi, Yesu jaakana, “Mwampwagi mundu jokapi
majambu gamugabweni, mbaka Mwana waka Mundu pajiibia juyokiki kabee.”
10 Ndi bilikamula lilobi lela, lakini balaluana beni na beni, “Kuyoka ndi kyane?”
11 Bundalukya Yesu, “Ndaba jakii abola ba malagalaki apwaaga, lasima Elia julongulya
kuhika hote?”
12 Najombi japwaaga, “Hena, Elia jwiika oti kugabeka majambu goti sapi. Hata hela
ndaba jakii aandiki Mmaandiku ga Sapi, Mwana waka Mundu jwing'alika ngamaa nu
kuntondo?
13 Lakini numpwagi, Elia juhikike na bandu buntendila ngati ebapala ngati Mahandiku
ga Sapi egapwaga kundongale jombe.”

Yesu andamisa nkombu jwini ilombu
Matei 17:14-21; Luka 9:37-43

14 Yesu na banafunzi baki atatu pabahika pababii banafunzi bangi pala, bugubona
nsambi nkolongu wa bandu papuje. Naka abola ba malagalaki babi pala bakabisana nabu.
15 Apalapa bandu bala pabumbona Yesu boa basangii ngamaa, bummbutukya nukun-
damu.
16 Yesu jaalalukya banafunzi baki, “Mmbisanii kike?”
17 Papuje mundu jumwa munsambi wa bandu jwajibwa, “Mbola, nundetiki
mwanawango kwaku wenga, jubii ni ilombu yeyuntei jubia kimumuta.
18 Kila eguntukalii, gunhabuu pai nukumpita lihuluhulu kundomo, nukumemena minu
na kuba jojujomangini nhyega joa. Naaloba banafunzi baku bikiboa kilombu se hesi,
lakini ngasebawesike.”
19 Yesu jaapwagila, “Mwanganya mwenhuma mukibeleku sanga kuhobale! Nitama na
mwanganya mbaka lile? Nunhinakaliya mbaka lile? Munndeta nkombu we oju pani!”
20 Bumpelika kwaka Yesu. Apalapa kilombu se esumbona Yesu, sunzegala nkombu
wejola kihinduhindu na jombi jaabuka pai, jagalubukana nukupita lihuluhulu kukanu,
21 Yesu andalukiya hengo waka nkombu we oju, “Majambu ge aga jwagapatiki tokalile?”
Najombi ampwagila.
Jatumbuka toka pajabii mwana.
22 “Mala jingi kilombu sehesi sunhabuki nkombu we hoju pa mwotu nu nmasi, ili
kunkoma. Ndi anaguwesa, utubonila ikia nukutujangatii!”
23 Yesu ampwagila, “Ndaba jakii gupwaga ana nhwesa! Majambu goa gawesikana
kwaka mundu joju hobale.”
24 Ndi ahengo baki bajamalya kwa sauti, “Nihobalela! Lakini kuhobale kwangu kusoku
unyangatiyaje nihobalya ngane!”
25 Yesu pajugubona nsambi wa bandu gujonzukeka nyatanyata palongi jaki, jukilakaliya
kilombu sela, “Kilombu we huntenda nkombu ajoo jubiya kimumuta na jwanga kujoa,
nugulagalaki umboka nkombu hajo na wanzingii kabee!”
26 Apalapa kilombu se sela, sajamaliya, nukunhabu pai nkombu we jola nukumpita.
Nkombu jola jabonikana ngiti jojuwii hata bangi bapwaaga, “Juwii!”
27 Lakini Yesu ankamula kuboku antondabya, najombi jwatenda kujumuka.
28 Ndi Yesu ejajingala munyumba, pababii kajikajabu banafunzi baki bundalukya,
“Ndaba jakii twe ngasetwawesiki kukiboa kilombu sela?”

29 Najombi jaapwagila, “Kilombu ngati ase ngasekiwesa kuboka ila kwi indela jukundoba Sapanga.”

Yesu julongale kabee lijambu la kuwa kwaki
Matei 17:22-23; Luka 9:43b-45

30 Yesu na banafunzi baki baboka pala baendalya na sapwali kupetee kundema uku Galilaya. Yesu ngasejapai bandu amanya kojubile,
31 ndaba jabii jaabola banafunzi bake, jaapwagila, “Mwana waka Mundu bankabisa kwa bandu, nabombi biitenda kunkoma, lakini lisoba la tatu baada jukunkoma jwitenda kuyoka.”
32 Lakini banafunzi baki ngasibamanyiki lijambu le hele, bajogopa kundalukii.

Nyaa jojubii nkolongu
Matei 18:1-5; Luka 9:46-48

33 Ndi bahika ku Kapelinaumu, na pajabii kunyumba jwaalalukia, “Nkubika mmbisani kike?”
34 Lakini bombi batenda kutumbaa, ndaba mwindela babia atenda kubisana nya jojabii nkolongu kati jabu.
35 Yesu jwatama pai, jwaakema komi na habeli bala, nakapwaagi, “Mundu najupai kuba nkolongu jupalika julihulua na kuba ntumisi wa boti.”
36 Ndi Yesu anzukua mwana nsoku nukunzemeka kati jabu, jwatenda kunzobate nakaapwagi,
37 “Joanzopa mwana ngati jonzo kwi liina langu, junyopa nepane. Jokapi jojunyopa nepani ngasejunyopa nepena anzopa jojundumike.”

Mundu jokapi jwanga kutupenga jubii upandi witu
Luka 9:49-50

38 Ndi Yohana ampwagila, “Mbola, tumbweni mundu jumu jupia ilombu kupete liina lako. Na twepani twatenda kunkana ndaba jombi nganzito.”
39 Lakini Yesu jaapwaga, “Mwaankana, ndaba ngamundu jojutenda nginyuli kwi liina langu koni jumbwaga nepani liyaa.
40 Ndaba jwanga kutupenga twe jubii upandi wito.
41 Mundu jokapi jojampekya kikombi sa masi ga kunywa, ndaba mwanganya mwa bandu bangu nepana na Kilisitu sakaka ngajwikosi kupata nhupi yake.”

Malengu na mahakau
Matei 18:6-9; Luka 17:1, 2

42 “Ana mundu jokapi joantenda jumu ja asoku aba baanhobalee nepani kuhenga mahakau. Kwiibia mbanga mundu we hoju kunkongale lilibu nhingu nukunndeke kunhanga kuliku kutemuliwa na Sapanga.
43 Ana kuboku kwaku kugulongulake gutenda mahakau, ugusekula! Mbanga kujingii kuwomi wa masoba goti nu kuboku kumwa, kuliku kuba na maboku goti mabele nukujenda kumwotu wa masoba goa wanga kususuka.
44 Momuje mipetupetu jaki ngasejikua na mwotu we ngasegususuka.
45 Nu kugolu kwaku nakugukosisi sekula! Na mbanga kujingii kuwomi, nu kugolu kumwa kuliku na magolu goa mabeli nu kuguleke kumwotu wa masoba goa wanga kususuka.
46 Momuje mipetupetu jaki ngasejikua na mwotu we ngasegususuka.
47 Na liu laku lukulongulake kutenda mahakau uliboa boa! Na mbanga kujingi ku Ukolongu waka Sapanga na liu limwa kuliku kuba na mihu goti mabeli nu kuguleke mumwotu wamasoba goa ngwanga kususuka.
48 ‘Momuje mipetupetu ngasejikua na mwotu we hogu ngasegususuka.’
49 “Ndaba kila mundu jwiisapisika kwa mwinyu ngati litambiku bilijosa kwa mwotu.
50 “Mwinyu sindu saasapi, lakini naguhalabiki wiitenda boo ili gunogaa kabee?
“Mmbia na mwinyu gu ukosi nkati jii nu ntama pamu bila kulosana.”

10

Yesu jubola lijambu lu kutalikana
Matei 19:1-12; Luka 16:18

1 Yesu jaboka papu jajenda ku Yudea, mbaka kwii juku losi luku Yoludani. Nsambi wa bandu gunzendila kabee, najombi jaabola kabee ngati ebayobali.
2 Ndi Afalisayu bunzendila nu kulenga kundaluki, “Boo malagalaki gaka Sapanga gajetake mwanalomi kuntalika nhwana mundo?”
3 Yesu japwaaga, “Musa jumpekya malagalaki bole?”

4 Nabombi bapwagaa, “Musa jalagalakya mwanalomi juwesa kunhandakii nhanuwaki
likalatasi lukutalikana.”
5 Yesu jaapwagila, “Musa jalagalakya malagalaki ge haga ndaba ngasemmboleka.
6 Lakini Sapanga hejaabomba bandu bakwanza, jwaabomba mwanalomi numbomba
ngati Maandiku ga Sapi egapwaga.
7 Na hela mwanalomi jaaleka ahengo na amabu nukulombana na ahanu bake,
8 nabombi habeli haba bibia nhyega jimu. Na bombi ngaabele kabee ila nhyega jimu.
9 Ndienu gajugalombiki Sapanga mundu ngakuwesa kugabaganisa.”
10 Pabajingala kabee munyumba, banafunzi baki bundalukya kupete lijambu lela.
11 Najombi jaapwagila, “Jojwanndeka nhwanamundu nukunzukuu jongi, antendee
ugoni nhwanu waki.
12 Ahelahe nu mbomba joandeka nndomi waki nukujenda kuulomu gongi najombi
antendee ugoni nndomi waki.”

Yesu jaapengee bana asoku
Matei 19:13; Luka 18:15-17

13 Bandu bundetila Yesu bana asoku ili jaagusa, lakini banafunzi baki batenda kalakalii.
14 Yesu ejabona hela, jayoma nakaapwagi, “Mwaleka bana haba ahika kwango, wala
mwaapengalee, ndaba Ukolongu waka Sapanga guhikiki ndaba ja bandu baabii ngati bana
haba.
15 Numpwagi sakaka, mundu jokapi jwanga kujetake Ukolongu waka Sapanga ngati
mwana nsoku, ngajwi jingii mu Ukolongu waka Sapanga.”
16 Ndipala, jaajopa bana bala, jaabekila maboku gaki nakaapenge.

Mundu jojabii na mali gingi
Matei 19:16-30; Luka 18:18-30

17 Yesu pajabia jutenda kuboka mundu jumwa anzombatakya nukun'gungamalii
nukundaluki, “Mbola waamboni, ndendaboo nugupata womi wa masoba goa?”
18 Yesu japwaaga, “Ndaba jakii gungema nambone? Ngajojubii jwa amboni ila Sapanga
kajika jaki.
19 Ugamanyi lee Malagalaki gaka Sapanga, ‘Witenda ugoni na wikoma na wijiiba na
wikopake na wipwaga isoli na wajoannya ahengo baku na amabu baku.’ ”
20 Najombi japwaga, “Mbola, haga goa nagakamwi toka muukombu wango.”
21 Yesu andingaliya, nukumpala, nukumpwagi, “Sindu simwa kitei kupunguu kwaku.
Gujenda ukalombisa kila sindu segubinaku, gwapekya bandu banga na sindu lupija lweni,
nanagu wiibia nikikoku kunani kwaka Sapanga. Ndienu gwihika kumbwata.”
22 Pajajowana ganiaga, jasoka makili, jajenda koni jubii nu usungu, ndaba jabii na mali
gingi na ngasijapai kupia sindu sokapi.
23 Yesu jalinga pandi yoha, nakwapwagi banafunzi baki, “Kunonwipi ngamaa mundu
jwana mali gingi kundeke Sapanga julongua womi waki!”
24 Banafunzi balwehuki na malobi gaki. Yesu jaapwagila kabee, “Mwabanango, kunon-
wipi ngamaa kundeke Sapanga julongua womi waki!
25 Ngati ekunonwipi kinyama sebikikema ngamia kupeta mwilihotu la sindanu, na
ahelahe kubonikana kunonwipi, mundu jwana hindu kundeke Sapanga julongua womi
waki!”
26 Banafunzi baki basangia ngamaa nu kulaluana, “Henu nya jojwiwesa kulama?”
27 Yesu jalingaliya nakapwagi, “Kwa bandu ngakuwesikana, lakini kwaka Sapanga nga
hela, ndaba kwaka Sapanga goa gawesikana.”
28 Petili ampwagila, “Linga! Natwe bo? Tukotwiki kila sindu, tugujengale we!”
29 Yesu japwaaga, “Numpwagi sakaka, mundu jokapi jojijilei nyumba au alongu baki au
nndombu mundu au amabu au ahengo au bana au matui ndaba jaminee ni Lijambu la
Amboni,
30 jwiipata mala mia muda gongo, nyumba na akaalongu naalombumundu na nyongoo
na bana na matui pamu nukung'alika, na muda gogwihika jijopa womi wa masoba goka.
31 Lakini bandu bingi babilibona akolongu sajenu bibia asoku na babilibona asoku bibia
akolongu.”

Yesu jupwaga mala jatatu lijambu lu kukuwa nu kuyoka kwaki
Matei 20:17-19; Luka 18:31-34

32 Ndienu, babii mwindela kujenda kunani ku Yelusalemu, na Yesu jwabiya jaalonguli.
Banafunzi baki babii nikiholu, na bandu babunzengale munyuma batenda kujogopa. Yesu
jaajukua kabee komi na habeli bala nukujendanabu pulutengo, nukutumbuli kaapwagi
gagampitila.

33 Japwagila, “Nzogwana tujenda ku Yelusalemu. Na hoku Mwana waka Mundu
bumpelika kwaka agolu akolongu na abola bamalagalaki, nabombi bantemua kunkoma
nukunkabisi kwa bandu banga Ayaudi.
34 Nabombi bitenda kunkangasaki, banhunila imata, bandapula migwandu
nukunkoma. Lakini elihika lisoba la tatu jwiitenda kuyoka.”

Kuloba kwaka Yakobu na Yohana
Matei 20:20-28

35 Yakobu na Yohana, bana baka Zebedayu, bunzendila Yesu nukumpwagi, “Mbola,
tupala utuhengila sindu setuguloba.”
36 Yesu jalalukya, “Mpala nunhengila kike?”
37 Bumpwagila, “Utujetakya kutama jumwa upandi wa malele na jongi upandi wa
mangega pagwitama pikiteu saku su Ukolongu nu ulumbi waku.”
38 Yesu jaapwagila, “Ngasemwikimanyi se nndoba! Boo, nhwesa lee kuhinakali kuny-
wele nzipuli ukung'alika goninywelila, nuubatisu ukung'alika ngati ebimatisa nenga?”
39 Bombi bumpwagila, “Tuwesa.”
Yesu jaapwagila, “Sakaka nhwesa kunywele nzipuli ukung'alika nukuhinakalii ubatisu
ukung'alika ngati ebimatisa.
40 Ila bandu babiitama kwa malele au kwa mangega kwangu, nga lihengu langune
kupanga. Ila napwasi jeheji biipata bahaguliwi na Sapanga.”
41 Banafunzi bangi bala babajoana ganiaga, batenda kwayome Yakobu na Yohana.
42 Ndienu, Yesu jaakema, nakapwagi, “Mmanyiki baaholale kuba akolongu babandu
banga Ayaudi, baalongoo bandu babu kwa makili. Na akolongu behaba abii nu uwesu
nkolongu kwa bandu babu.
43 Lakini kwinu kwikuba hela, ila jojipala kuba nkolongu kati jinu, jupalika jubia ntumisi
wino.
44 Jojupala kuba nkolongu kupeta boa, jupalika jubia mtumisi wa boa.
45 Ndaba Mwana waka Mundu ngasejwahika kuntumakila, ila kwaatumikii bandu
nukuboa womi waki ili kwaagombo bandu bingi.”

Yesu andamisa mundu jumu jwanga kulinga jobunkema Batilomayo
Matei 20:29-34; Luka 18:35-43

46 Ndienu, bahika ku Yeliko, najombi Yesu pajabii juhuma kumusi we hogu koni jubii
na banafunzi baki pamu nu nsambi wa bandu. Mundu jumu jwanga kulinga, jobunkema
Batilimayo, mwana waka Timayo, jojabii jutemi mulutengu jindela, jakaloba.
47 Pajajowana Yesu juku Nazaleti jabii jupeta papu, jatumbulya kujamalii, “Yesu, mwana
waka Daudi, gumonila ikia!”
48 Bandu bingi bundakalya jutama kinunu, lakini jombi jaendalya kujamalii, “Mwana
waka Daudi, gumonila ikia.”
49 Yesu jajema nukupwaga, “Munkema.”
Ndienu bunkema jwanga kulinga we hoju nukumpwagi, “Wijogopa! Jema, jugukema.”
50 Najombi jalekala kutali gungobu gwaki, jahomba kunani, nukumpwata Yesu.
51 Yesu andalukiya, “Boo gupala nuguhengila kike?” Jwanga linga we jola ampwagila.
“Mbola, nanoba nhwesa kulinga.”
52 Yesu ampwagila, “Jendaje, kuhobale kwaku kugulamisi.”
Apalapa, mundu jwanga kulinga we jola jwawesa nukulinga, nukunzengale Yesu mwi-
indela.

11

Yesu jujingi ku Yelusalemu kwikilulu
Matei 21:1-11; Luka 19:28-40; Luka 12:12-19

1 Yesu na banafunzi baki, pababia ahegale ku Yelusalemu bahika ku Betifage nuku
Betania, pambipi ni Kitombi si Mizeituni. Papuje jaatuma banafunzi baki abeli,
2 Japwagila, “Nzendanya kijiji sekibii palongi jinu. Emwihika kola, mwalikolila liponda
bilikongiki, lelu le ngasejujendii mundu jokapi. Mulibopula mulileta.
3 Ana mundu jundaluki, ‘Ndaba jakii huhenga hela?’ Mumpwagila, ‘Jilipala Bambu
jwalikelebuha kabee nyata.’ ”
4 Ndienu bajenda, biliketanya liponda leni bilikongiki pundyangu wa nyumba pambipi
ni indela. Pababia bilibopo,
5 bandu bangi bababii ajemiki papuje baalalukya, “Ndaba jakii mwilibopoo liponda
hele?”
6 Banafunzi bapwagaa ngati Yesu ejwaalagalaki, na bandu bala baaleka ajenda nalu.

7 Bumpelakya Yesu liponda lela. Batandiki ingobu yabu panani jili ponda na Yesu jatemi
panani jaki.
8 Bandu bingi batandika ingobu yabu mwiindela ili kuntende hisima, bangi batandika
matutu gabasekula mwilitui.
9 Bandu boa babalongulii na babajengalya munyuma, bajamalya koni bakapwaga,
"Ulumbi waka Sapanga! Jumpengelika jojuhika kwiliina laka Bambu!
10 Ulumbaliwa ukolongu goguhika wa ahengo bitu Daudi. Ulumbii kwaka Sapanga
kunani kwa mahundi!"
11 Yesu jajingala kumusi uku Yelusalemu jajenda mbaka mu Nyumba jaka Sapanga,
jwalinga kila sindu sukutupii mihu. Lakini ndaba kwabia pakamii, jajenda ku Betania
pamu na komi na habeli.

Yesu juguliga nkongu nkoju
Matei 21:18-19

12 Kilabu jaki, pababia ahuma ku Betania, Yesu jummbina inzala.
13 Ndienu, jugubona sukutali nkongu wu ntini wana mahamba gingi. Jugujendila
jugubona ana gubii nili tunda lokapi. Pajuguhikila, juguketanya ngasegubii ni litunda
lokapi ila mahamba matopu, ndaba ngasiwabia muda hukupapa.
14 Papuje jugupwagila nkoju we gola, "Kutumbuka leleno nga mundu jojikula matunda
gaku kabee."
Nabombi banafunzi baki bajoa malobi ge haga.

Yesu jujingii munyumba jaka Sapanga
Matei 21:12-17; Luka 19:45-48; Yohana 2:13-22

15 Ndipala, bahika ku Yelusalemu, Yesu jajingala Munyumba jaka Sapanga nukutumbulii
kwaabengee kunza bandu bababia alombesa nu kulomba indu momu. Japendula mesa ya
bandu bababia ang'anambulana lupija, ni iteu ya bandu bababia alombesa ngunda.
16 Ngase anzetakii mundu jokapi jola kupita nasindu sokapi pulubanza ja Nyumba jaka
Sapanga.
17 Ndipala jaabola, "Aandiki, 'Nyumba jangu jiibia Nyumba jukundobe Sapanga!' Lakini
mwanganya mjitei jibia ngati kipoli sa bii!"
18 Agolu akolongu na abola bamalagalaki ebajoana ganaga, batumbulya kutaputa indela
jukunkoma. Lakini bunzogupa ndaba nsambi wa bandu gwalweuki na mabolee gaki.
19 Pakwabia pakamii, Yesu na banafunzi baki bajenda kumusi.

Mabolee gunkongu gogunyalike
Matei 21:20-22

20 Lukela ngani, pababia atenda kupeta bugubona nkoju we gola gunyaliki ngani,
kuhumi mikega mbaka kulubekubeku.
21 Petili jugukombuka, ampwagila Yesu, "Mbola, linga! Nkongu we gola gouguligila,
gunyalike!"
22 Yesu ampwagila, "Munhobalya Sapanga.
23 Numpwagi sakaka, mundu najikipwagi kitombi ase, 'Tupuka ukililekala munhanga,'
Bila kujogopa mmyoju jaki, ila anajuhobali majambu goka gajupwagiki gahengeka, sakaka
litenda kuhengeka kupete Sapanga.
24 Henu numpwagii, pansali nukuloba sindu, nhobaliya oti mukijopiki, nanamu mwi-
tenda kupata.
25 Panzema kusali, nukuloba sindu, mundekakya kila mundu jojunkosii sokapi, na Atati
binu bababii kunani bandekakiya mahakau gino.
26 Lakini ana ngasemwaalekaki bangi, hata Ahengo binu baabii kunani kwa ngaban-
dekake mwanganya mahakau ginu."

Bandu bundaluki Yesu kupete Ukolongu waki
Matei 21:23-27; Luka 20:1-8

27 Ndienu bahika kabee ku Yelusalemu. Yesu pajabia jujenda kabee pa Nyumba jaka
Sapanga, agolu akolongu, abola bamalagalaki na aseja bunzendila,
28 bundalukya, "Guhenga mahengu ge aga kupete kuuwesu waka nyane? Nya jojugupeki
uwesu ukuhenga mahengu ge aga?"
29 Lakini Yesu ampwagila, "Ngiti nundalukya sindu simu. Anannyibwiki, nane namp-
wagila henga mahengu ge aga kupete luhusa jaka nyaa.
30 Nnyibwaje, boo, mbwagila ubatisu waka Yohana guhuma kwaka Sapanga au kwa
bandu?"
31 Batumbulya kulaluana, "Anatupwagiki, 'Gahuma kwaka Sapanga,' Jwaatulalukya,
'Ndaba jaki ngasemwahobalile?'

32 Anatupwagiki, ‘Gahuma kwa bandu,’ kwibia bole?” Bajogupa nsambi wa bandu
ndaba boa bamanyiki Yohana jabii Mlota waka Sapanga sakaka.
33 Ndienu, bumpwagila Yesu, “Twe ngasetumanyike.”
Najombi Yesu jaapwagila, “Nanee nganumpwagi nihenga mahengu agaa kupetee
luhusa jaka nyane.”

12

Malenganu gi litui li mizabibu na alemu
Matei 21:33-46; Luka 20:9-19

1 Yesu jatumbulya kupwaga nabu kwa malenganu jakapwaga, “Mundu jumu jalemiki
litui li mizabibu. Jiliyongulaki ukuta, ni pikilanda je jahemba libomba lukuminyi divai,
jasenga kabee kindamba su ulonda. Jwaapangisi litui lee heli bandu bukulema, mweni
jajenda kumusi ukutali. 2 Muda hukuhusa hewahikaa, antuma ntumi waki kwa bandu
baalema bala, andetila ilebi yaakumu yeipatikini mulituhi laki.
3 Alemu be bala bunkamula, bundapula, nukunkelabuu sanga kumpeke sindu sokapi.
4 Antuma kabee ntumi jongi. Hoju kabee bundapula mumutu nukumpoa lihamu.
5 Jwini litui jola antuma ntumi jongi kabee jojuwe alemu bala batenda kunkoma. Bangi
bingi bajaatuma, bangi batenda kalapu, na bingi batenda kwaakoma.
6 Jahigalii na mundu jumu, yani mwanamundu joampai. Mwisu weni antuma joju
nukupwaga, ‘Mwana wangu biitenda kunzogopa.’
7 Lakini alemu be haba bapwaganya, ‘Jonzo ndi jobanndek lituhi lenu, ndienu, tunkoma
ili litui libia litu!’
8 Ndipala bunkamula, bunkoma nukundekee kunza ji litui li mizabibu lela.”
9 Enu, jwini litui jwitenda kike? “Jwihika kaakoma alemu bala nukupangisa litui li
mizabibu lela kwa bandu bangi.
10 Boo, ngasensomiki Maandiku ga Sapi?
‘Lilibu lebilikaniki bandu baasenga,
henu ndi lilibu lunsingi.
11 Bambu ndi jojuhengiki lihengu lee heli,
nalombi lisangasa ngamaa kwitu!’ ”
12 Aka agolu akolongu naka abola bamalagalaki na aseja bamanyiki malenganu gala
gaahusu bombi. Ndienu balenga kunkamuu, lakini bugujogopa nsambi wa bandu. Henu,
baamua kunndeka nukubokane.

Kulepa kodi kwaka Bambu nkolongu juku Loma
Matei 22:15-22; Luka 20:20-26

13 Ndienu, baamua kwaatuma aka Afalisayu bangi na banafunzi baka Helodi bumpen-
dakaliya Yesu kwa malobi gaki.
14 Bunzendila Yesu, nukumpwagi, “Mbola, tumanyiki weapa wa mundu wa mwanahota
wogupwaga sakaka pena, ndaba ngase gunzogopa mundu jokapi. Wala ukolongu waka
mundu nga sindu kwako, lakini waabola bandu sakaka kupete indela jaka Sapanga. Boo,
sapi lee kulepa kodi kwaka bambu nkolongu juku Loma Kaisale? Tulepaje au lee Twilepa?”
15 Lakini Yesu jukumanyiki kukopake kwabu, jaapwagila, “Mbona ntenda kunenga?
Netila lupija alo hoti.”
16 Bumpelakya lupija. Najombi jaalalukya, “Sula ni liina ale laka nyane?”
Bumpwagila, “Jaka bambu nkolongu juku Loma.”
17 Ndienu, Yesu ampwagila, “Gagabi guku nkolongu juku Loma mumpekya nkolongu
juku Loma, na gaka Sapanga mumpekya Sapanga.”
Bunsangi ngamaa.

Lijambu lukuyoka
Matei 22:23-33; Luka 20:27-40

18 Ndipala Asadukayu baapwaga bandu ngaseayoka kabee bunzendila Yesu, nukun-
ndaluki,
19 “Mbola, Musa jutulagalakya ana, ‘Mundu ana juwii bila kundeke nhwanu waki
mwana, ndongu waki lasima anzukua mbomba mmbabi jola, ili ambelakya nndongu-
mundu jojuwii jola bana.’
20 Tupwaga kwabii naka kilongu saba, jwa kwanza jajukwii mmbomba, jakuwa bila
kundeka mwana.
21 Nndonguwaki wa pili anzukua mbomba mmbabi jola, najombi kabee jakuwa bila
kundeka mwana, nundongu wa tatu kwabii ahelahe.
22 Boti saba bakua bila kundeka mwana. Masoba egapeta mbomba mmbabi najombi
jwatenda kuwa.

23 Henu, lisoba lukuyoka bandu, mmbomba we hoju jwibia nhanu waka nyane? Ndaba
akanalomi boa saba babia anzukwi."
24 Yesu jaapwagila, "Mwanganya nkose, ndaba ngasemgamanya Maandiku ga Sapi wala
makili gaka Sapanga.
25 Ndaba baawii pabiyoka ngabiijukuu wala kujukulika, biibia ngati Atumi bu kunani
kwa mahunde.
26 Lakini kupete kuyoka bandu baawii, boo, ngasensomiki lee kitabu saka Musa maala
papapwaga kitengu sekinyaka mwoto? Sapanga ampwagila Musa, 'Nepani Sapanga waka
Ibulahimu na Sapanga waka Isaka na Sapanga waka Yakobo.'
27 Ndienu, jombi nga Sapanga wa bandu bawile, nena Sapanga wa bandu bome.
Mwanganya ntei kukosie."

Amuli ngolongo
Matei 22:34-40; Luka 10:25-28

28 Jumu kati jaabola abola wa malagalaki jahika, nukujoana kubisana kwabu. Paam-
bona Yesu jaapwagi gasapi, japitila nukundaluki, "Kati ja malagi goka malagalaki boo
makolongo?"
29 Yesu ampwagila, "Malagi makolongu ndi ganga, 'Nzoannya mwa bandu buku Izilaeli!
Bambu Sapanga witu, ndi kajika jaki Bambu.
30 Gumpalaa Bambu Sapanga waku kwa mwoju waku woti, kwa womi waku woti, kwa
malangu gaku goti na kwa makili gaku goti.'
31 Na ja pili ndi aje, 'Gumpala nzako ngati eulipala wamwete.' Ngakuba malagi gangi
gagabi makolongu kupeta haga."
32 Ndienu, mbola wa malagalaki, ampwagila, "Sapi Mbola! Gupwagiki sakaka Bambu
ndi Sapanga kajika ngakuba jonge ila jombi."
33 Gumpala Sapanga waku kwa moju waki woti, kwa malangu gaki goa, na kwa makili
gaki goa, nukumpala wapambijaku ngati eulipala wamwete. Lijambu heli likolongu
kupeta matambiku goa gu kukoma na matambiku gangi.
34 Yesu pajabona mundu jola jujibwiki kwamalangu, ampwagila, "Weapa ngasegubii
kutali kundekee Sapanga julongua womi wako."
Ndienu, ngakuba mundu jojawesa kabee kundaluki sindu.

Lijambu kupete Kilisitu
Matei 22:41-46; Luka 20:41-44

35 Yesu pajabia jwaabola bandu mu Nyumba jaka Sapanga, balalukya, "Ndaba jakii abola
ba malagalaki apwaga Kilisitu mwana waka Daudi pena kati ja bana bake?
36 Daudi wee pajunndonguwa Loho Jaasapi, jwapwaga,
'Bambu ampwagila Bambu wango
Tama upandi wangu uku malele,
mbaka panaabeka abaya baku pai ja magolu gako.'
37 "Daudi we ankema Kilisitu, 'Bambu,' enu, kwibia boo Kilisitu jubia mwana wake?"

Yesu jalagalaki bandu ajepana na abola ba malagalaki
Matei 23:1-36; Luka 20:45-47

Nsambi wa bandu wabia utenda kunzowanela koni atogulela.
38 Mmabolee gaki, Yesu jaapwaga, "Nzepana naka abola ba malagalaki babube apai
kupetapeta koniaweti ingobu nasu nakalamuu bandu kwi isima kuguliu.
39 Kabee apala kutama palongi pandu pini isima mu nyumba jukuketangane Ayaudi, nu
kujukuu napwasi jiniisima kutipati.
40 Baajibii bandu baawii alomi babu nyumba na mali gabu, lakini eajenda kunyumba
jaka Sapanga aloba kipindi kilasu! Lisoba la mwiso kung'alika kwabu kwibia kukolongu."

Litambiku laka nyongoo jumu joawii alomi baki
Luka 21:1-4

41 Yesu jabia jutami pambipi ni kikoku silitambiku. Jabia julingali bandu bingi ebabia
apia lupija nukujegee mwikikoku Sunyumba jaka Sapanga. Babii na indu hingi bapia
lupija lwinge.
42 Papuje jwahika nyongoo jumu joawii alomi jojuwe jwabii kapuku, japia mangen-
galema mabele masoku gulupija.
43 Papuje Yesu jaakema banafunzi baki, jaapwagila, "Sakaka numpwagii, nyongoo joawii
alomi hajoo nuukapuku gojubii naku jupiiki lupija lwingi kupeta loajegi bangi boa.
44 Ndaba bangi boa apiiki hindu yeabagwi mukikoku sa indu yabu hingi, lakini mbuja-
mundu hajo jupiiki yoa yejubinaku, jupiiki kila sindu sesabia sunzangatia."

13

Yesu julongale kubombo Nyumba jaka Sapanga
Matei 24:1-2; Luka 21:5-6

1 Yesu ejwabia jupita mu Nyumba jaka Sapanga jumu wa banafunzi baki ampwagila,
“Mbola, linga malibu ganga moganyambiki na manyumba gaanga mogakoliki!”
2 Yesu jaapwagila, “Boo wagabweni lee manyumba agaga mogabeli makolongo? Ngali-
igali hata lilibu limwa panani jililibu lengi, kila sindu siitenda kubomboka.”

Ling'ai nukunga'alika
Matei 24:3-14; Luka 21:7-19

3 Yesu pajabia jutemi panani ji Kitombi si Mizeituni pajajenda ku Nyumba jaka Sapanga,
Petili na Yakobu na Yohana na Andilea pababi pakajika bunndalukiya,
4 “Tumpwagila majambu ge haga gipitila lile, kabee nginyuli bole jejilangia majambu ge
haga gabi pambipi kupitila?”
5 Yesu jatumbulya kaapwagi, “Mulilenda jankonga mundu jokapi jola.
6 Ndaba bandu bingi bihika nukutumii liina lango, kila mundu jwiipwaga, ‘Jombi ndi
nepani!’ Nabombi baakolua bandu bingi.
7 Pamwijoana ndema jimu jikomana na ndema jengi, mwijogopa. Ganiaga gee lasima
gapitila hoti, lakini mwisu wee wibia wakona.
8 Ndema gumwa wikomana nu nndema gongi, ukolongu gumwa wikomana nu ukolongu
gongi, kila nndema gwiibia nikililima niinzala. Majambu ge haga gabii ngati kubina
kwaka mundu jojuhegalekubeleka mwana.
9 “Lakini mwanganya nnzepa. Ndaba bandu bampelika kuntaki pasengu, nukundapu
iboku mu nyumba jukuketangane Ayaudi. Bampelika palongi ju ukolongu na kwaka
bambu nkolongu ndaba jangu, ndaba mwapwagila lijambu langu ne.
10 Lakini kupalika Lijambu la Amboni lilandilika kwa bandu bamakabila goti.
11 Nabombi pabaakema kilasima na kapeleka kuntaki pasengu, mwiholale su kupwaga.
Muda gwe egwihika mpwaaga sokapi sebampekya, ndaba nga mwanganya momwip-
waga, ila Loho jaka Sapanga.
12 Nndongu jumu anng'anumbuka nndongu waki bunkoma, na hengo jitenda ahelahela
kwaka mwanamundu, bana nabombi baang'anumbuka atati na amabu babu ndaba
jakwaakoma.
13 Bandu boa babansukila mwanganya ndaba ji liina langu ne. Lakini jojwihinakalya
mbaka pa mwisu ndi Sapanga janhokuwa kuhuma mwamang'aliku gamasoba goha.”

Ling'ai likolongu
Matei 24:15-28; Luka 21:20-24

14 “Pamwalibona Liyomisu lukualabana lijemiki pandu panga paki,” Jojusoma jumanya
ndaba jaki. “Ndi, baabii ku Yudea atililaa kwitombi.
15 Jojubii kunza jwiselewa kujingi munyumba jaki jutila, na jwiselewa ndaba ju kujingii
mu nyumba jaki kujuku sindo!
16 Ahelahe jojubii kutui jwikelabuka kunyumba jaki kujukuu ingobu yaki.
17 Nabone usungu ndaba jaakambomba bini itumbu na bajongesa masoba ge haga bibia
ang'alika ngamaa!
18 Nndoba ili mahengu ge haga giipiti muda ukipepu.
19 Masoba ge haga kwikuba ni ling'ai lelule ngaseliwahiki kupiti tumbuka Sapanga
pajwabomba nndema mbaka lelenu, na nga kwipitii kabee.
20 Ana Bambu ngajakapungwisi masoba ge aga ngajakabii mundu jojakalamaje. Lakini
ndaba ja banafunzi baki ba jwaagwi, Bambu jaamua kupungusa masoba ge haga.
21 “Ndienu mundu ana jumpwagi, ‘Linga, Kilisitu jubii pamba,’ Au ‘Jubii palapa,’ Mwan-
hobale.
22 Ndaba bipitila bandu aka Kilisitu biisoli naka alota biisoli, bihenga nginyuli yu
kusangasa, ndaba jakaakolo bandu baka Sapanga ana ngati kuwesakini.
23 Lakini mwanganya nnzepa. Ne numpwagi majambu goa kabula ngasegapitii.”

Kuhika kwaka Mwana waka Mundu
Matei 24:29-31; Luka 21:25-28

24 “Ndienu masoba ge haga hegwipeta pe uhagu we hogu, lyoba baalijegala lwii na
mwehi ngagwinang'ane.”
25 Ndondu hiabuka kuhuma kunani, namakili gukunani kwaka Sapanga gitenda kun-
yuka.
26 Papuje mwambona, Mwana waka Mundu, jakahika kuhuma kwa mahundi kwa
makili gingi nu ulumbi.

27 Ndipala jaatuma atumi baki baakusanya bandu bajahagwi Sapanga kuhuma pandi
yoka nnsesi yu pundema. Hata kuhuma kumwisu ukutali ukundema mbaka mwisu
ukunani kwaka Sapanga.

Mabole kuhuma ku nkongu nkoju
Matei 24:32-35; Luka 21:29-33

28 "Mulibola hagaa kuhuma munkongu nkoju, mambandi gaki egatumbulii kutunduli
tuu nukupia manyoi, mmanya kipindi si iyula kihegalile.
29 Hataa hela, nanamu emwiibona mahengu ge haga gakahengika, mmanya Mwana
waka Mundu jubii pambipi ngamaa.
30 Numpwagi sakaka, kibeleku ase ngasipeti mbaka majambu haga pagipitila.
31 Kunani kwa mahundi nu nndema gwipeta, ila malobi gangu gitimia ngati embwagike.

Nga mundu jojumanyiki lisoba wala lisaa
Matei 24:36-44

32 "Lakini mwilisoba la mwisu, nga mundu jojumanyiki libia lile, wala lisaa boo, wala
atumi bu kunani kwa mahundi kwaka Sapanga, wala Mwana waka Sapanga. Ila Atati a
Sapanga kajika jabu ndi baamanyiki.
33 Nnzepa nu kutama mihu, ndaba ngasemmanyiki kipindi sekihika.
34 Kwibia ngati mundu jojuboka panyumba kujenda sapwali nakwaleke atumi baki
ukolongu, kila mundu ni lihengu laki, nukumpwagi mlonda ju pundyangu jubia mihu.
35 Mliandia, ndaba ngasemmanyiki jwana nyumba jwibuja lii. Tosa kwibia pakamii au
pamahiku au mokukusa au pulukela.
36 Mliandia, ili anajihika sukusituki, jaankole nngoni.
37 Ganumpwagi mwanganya, numpwagi mwaboa. Ntama mihu!"

14

Agolu akolongu ajetangane kunkoma Yesu
Matei 21:1-5; Luka 22:1-2; Yohana 11:45-53

1 Gahigali masoba mabeli kuhika Lisoba likolongu la Pasaka ni lisoba la kula mabu-
munda ganga kubeka Lisali. Agolu akolongu na abola bamalagalaki bataputa indela
jukunkamu Yesu suujanza ndaba kunkoma.
2 Lakini bapwagannya, "Twihenga hela Lisoba la Pasaka, bandu bileta pujuu."

Yesu bumpaki mahuta gaganungalii
Matei 26:6-13; Yohana 12:1-8

3 Yesu jwabii ku Betania, munyumba jaka Simoni jojabii juleliki. Pajabia jukula posu,
mmbomba jumu jojabii ni lisupa lealenganaki kwi lilibu lebilikema alubasita lelibii na
mahuta gaganungali sapi gabagakema naludo, jahika pala nukuhogo lisupa lela nukun-
zakanii Yesu mauta gegala kumutu.
4 Bandu bangi bababi pala batenda kuyoma, bapwaaga, "Ndaba jakii ajoo juhoa mahuta
agaga?
5 Mahuta geaga jwakawesaa kugalombesa nukupata lupija lwingi, nakwapekee bandu
aka kahosu!" Bundakalia mmbomba we jola.
6 Ndienu Yesu jaapwagila, "Mundekaaje! Ndaba jaki kunsumbua? Jundendi lijambu la
sapi.
7 Bandu akahosu mmbii nabu masoba goka, nhwesa kwaajangati masoba gokapi gam-
pai. Lakini nepani nganiikubi na mwanganya masoba goka.
8 Mmbomba hoju jutei sejuwesiki. Jujakanii nhyega jangu mahuta gaganungi ndaba jeni
kujitayalisa nhyega ja pabiisika.
9 Numpwagi sakaka, pokapi pundema pani pabiilandila Lijambu la Amboni lihengu
lejuhengiki mbomba hale baalilogula ndaba juku nkomboka nyongo we hoju."

Yuda jujetakye kunng'anambuka Yesu
Matei 26:14-16; Luka 22:3-6

10 Ndipala, Yuda Isikalioti, jumu kati ja banafunzi komi na habeli, jajenda kwaka agolu
ili kung'anambuka Yesu.
11 Agolu akolongu pabajoa lijambu lee batenda kutogule, nukundagi kumpekee lupija.
Ndienu, Yuda jatumbuka kutaputa mbekenyu ju kunng'anambuka Yesu.

Yesu jukula posu ja Pasaka
Matei 26:17-26; Luka 22:7-14, 21-23; Yohana 13:21-30

12 Lisoba lu kutumbuka la Mabumunda ganga ni Lisali, lisoba leasinza likondoo
lya Pasaka, banafunzi baki bundalukya, “Gupala tuguhandalya kwako pandu pakula
pasaka?”
13 Ndienu Yesu jaatuma banafunzi baki habeli jaapwagila, “Nzendanya kumusi, na
momuje mwanketanya mwanalomi jumu jojutotwi kibega sa masi. Mukunzengalyaje,
14 mbaka mu nyumba jejakajingala, mukupwagila junanyumba jola, ‘Mbola jupwaga,
sumba sangu monilelila Pasaka pamu na banafunzi bango kibi kwako?’
15 Najombi jandangia sumba kikolongu kugolopa seahandii nukukilenganake sapi.
Mutuandalya momu.”
16 Banafunzi bala baboka, nukujenda kumusi, bukuketanya kila sindu kibii sapi ngati
Yesu ejwabia jaapwagi. Ndienu baandia posu ja Pasaka momu.
17 Pakwahika pakamii, Yesu jahika papu pamu na banafunzi baki komi na habeli.
18 Pababia pamu bakakula, Yesu japwaga, “Sakaka numpwagi, jumu wi jojukula pamu
nanee, jwindenda kunng'anambuka.”
19 Papuje banafunzi baki batumbuka kuyoma, bundalukya jumujumu, “Boo, nepane?”
20 Yesu jaapwagila, “Kati jinu mwanganya komi na habeli mwe, jojutobakee libumunda
pamu nane mbakuli.
21 Sakaka, Mwana waka Mundu jwitenda kuwa ngati Maandiku ga Sapi egapwagiki.
Lakini jakibona mundu jo ang'anumbuka Mwana waka Mundu! Kwakabia sapi ana
mundu we hoju jakabia nga kusaliwa!”

1 Ngokee ja posu pamu Bambu
Matei 26:26-30; Luka 22:14-20; 1Akolintu 11:23-25

22 Pababia bakakula, Yesu jwajukua libumunda, nukunsengu Sapanga, jasekula na
kapeke banafunzi baki koni jakapwaga, “Nzukua, nkula, jenze nhyega jango.”
23 Ndipala, jajukua nzipuli wa divai, ansengula Sapanga, nakaapeke boa banywaa divai
kupete nzipuli we hogu.
24 Jaapwagila, “Gongo mwai wango goguhakikisa lilaganu laka Sapanga, mwai gogujitika ndaba jakalekake bandu bingi mahakau gabu.
25 Sakaka nupwagii, ngangunywi kabee divai mbaka lisoba lela paniywaa kabee mu
Ukolongu waka Sapanga.”
26 Ndipala bajemba nhwambu ukunsengu Sapanga, baboka kujenda ku Kitombi si
Mizeituni.

Yesu julote Petili pajankana
Matei 26:31-35; Luka 22:31-34; Yohana 13:36-38

27 Yesu jaapwagila banafunzi baki, “Mwanganya mwaboa mwindenda kundila
nukuneka ngati ebaandiki mu Maandiku ga Sapi Sapanga jupwaga, ‘Nankoma nndima,
nagombi makondoo gitenda kuyetuana.’
28 Lakini ana nhyokiki, nandongulya ku Galilaya kola.”
29 Petili japwaga, “Hataa ngati boa bikuba ni kiholu nawehapa nukuguleka, ne nganaguleke hata kidogu!”
30 Yesu ampwagila, “Sakaka nugupwagi, ikilu jenze, kabula ji likongobi kubeka mala
pabeli, wingana mala patato ngati ngasegumanyiki.”
31 Lakini Petili jahingamakya, “Hata nakubii kuwa pamu nawehapa, nganaguleki hata
kasokopi.”
Banafunzi boa nabombi bapwaga ahelahee.

Yesu juloba kukijongu suku Getasemane
Matei 26:35-46; Luka 22:39-46

32 Ndienu, bahika kukijongu sebikikema Getisemani. Yesu jaapwagila banafunzi baki,
“Ntamaniya pamba ne panundoba Sapanga.”
33 Ndipala jaajukua Petili na Yakobu na Yohana. Jatumbulya kuhusunika ngamaa nu
kuangajika.
34 Jaapwagila, “Neyomiki ngamaa mmyoju kalibu jakuwa. Nhigalya hapa ntama mihu.”
35 Jajenda palongi kidogu, jililekala pai suku gungamali, jaloba ana, ana kwakawesikini,
niipete lisaa luku ng'alika.
36 Japwaga, “Atati bangu, kwaku weapa majambu goa gawesikana. Gumokia nzipuli
gongo gukung'alika. Lakini kwikuba ngati embalane, ila kubia ngati egupala wee.”
37 Ndipala jakelubuka kwaka banafunzi baki atatu, jakolila agoni. Ndienu, andalukiya
Petili, “Boo, Simoni, ntei lee kugonela? Ngasewawesiki lee kutama mihu hata lisaa limo?”
38 Ndipala jaapwagila, “Ntama mihu nu kuloba ili mwihika kujingii mwi milengu. Moju
gupala, lakini nhyega ngasejipala.”

39 Jwajenda kuloba kabee konijukelabuki malobi agalaga.
40 Ndienu jakelubukia kabee, jaakoli agoni. Mihu gabu gatweli lugonu. Ngasibamanyiki sukumpwagi.
41 Ejahika mala ja tatu jaapwagila, “Mwakona lee nngonile nu kupomulela? Enu kutosike! Muda guhikiki! Mwana waka Mundu banzegala mmaboku ga bandu biliya.
42 Nzumukannya, tubokannya, nndingaliya, jojwing'anambuka ne juhegalii.”

Yesu atenda kunkamuu
Matei 26:47-56; Luka 22:47-53; Yohana 18:3-12

43 Yesu ejwabia jakona jakapwaga, Yuda jumu kati ja banafunzi baki komi na habeli jahika. Jahika pamu nu nsambi wa bandu baabii na mapanga niindonga. Bandu be bala babia baatumiki agolu akolongu na abola bamalagalaki na akahokomundu.
44 Yuda joang'anumbuka Yesu, jabia jaatendi nginyuli, “Jonukunzobatiya ndi ajolajo. Mukamula nukumbeka paijuulonda wino.”
45 Yuda ejahika pe, anzendila Yesu, ampwagila, “Mbola!” Nukunzobatee.
46 Ndienu, bandu be bala bunkamula Yesu, nukunkamulaki nntoo.
47 Jumu kati jabu jojabia jujemiki papuje pamu na Yesu, jahopula mpanga waki, nukundapu ntumi waka Nngolu Nkolongu nukunseku likutu.
48 Yesu jaapwagila, “Boo, nhikiki na mapanga ni indonga kunyonza ne ngati ne na mundu jo nyaga hindu?
49 Kila lisoba panabii pamu na mwanganya nabola bandu mu Nyumba jaka Sapanga, wala ngase mwanyonzike. Lakini enu Maandiku ga Sapi gatimi.”
50 Papuje banafunzi boa bundeka, nukuntila.
51 Jwabi nkombu jumu jojuliyekiki shuka pee annzengaliya Yesu na bombi balenga konzonza.
52 Lakini jombi jatenda kukwelapuka nukulekake shuka jejela jatila heu.

Yesu jubii palongi jilibalasa
Matei 26:57-68; Luka 22:54-55, 63-71; Yohana 18:13-14, 19-24

53 Ndienu bumpelika Yesu mu nyumba jaka Agolu Akolongu papuje agolu akolongu, akahokomundu na abola bamalagalaki babia aketangini.
54 Petili jabia ankagu Yesu sukutali, jajingala nkati junhua kwaka Nngolu Nkolongu. Jatama pamu na alonda bakanyata mwotu.
55 Agolu akolongu ni libalasa loti bataputa ndaba jukuntaki Yesu ili ankoma, lakini ngase bapatike.
56 Bandu bingi bapia malobi giisoli, lakini malobi gabu ngasegalengine.
57 Ndipala bangi bajema, nukupia malobi gi isoli koni bakapwaga,
58 “Tunzoana mundu jonzoo jakapwaga, ‘Nihalabana Nyumba jaka Sapanga jenze jeasengiki bandu, na kwa masoba matatu nisenga kabee jangakusenga kwa maboku.’ ”
59 Lakini hataa hela, malobi gabu ngasegalengine.
60 Ndienu, Nngolu Nkolongu jajema pikilanda jabu, andalukiya Yesu, “Boo, ngasegupala kupwaga? Bandu haba bugutakalii kike?”
61 Lakini jombi jatama kinunu, ngasijapwagiki hata lilobi limu. Nngolu nkolongu andalukiya kabee, “Boo, wele ndi wa Kilisituje, Mwana waka Sapanga jojupengeliwi?”
62 Yesu japwaaga, “Ena, anenganenga. Kabee, mwambona Mwana waka Mundu jutemi upandi wa malele waka Bambu jojubii na makili. Jakahika kuhuma kunani kwaka Sapanga.”
63 Papuje Nngolu Nkolongu jwajendula lingobu laki, jakapwaaga, “Ngasetupai kabee malobi gangi ndaba jaka mundu hojo?
64 Mwabe lee nnzoini eantondo Sapanga! Mwanganya mmbona bole?”
Boti baamua jukomikaje.
65 Ndienu, bangi batumbulya kunhuni imata, bunhyekaliya kumihu, bundapula nukupwagi, “Lotila, nya jojugulapwile!” Hataa alonda bunzukua, nukundapu makopi.

Petili ankana Yesu
Matei 26:69-75; Luka 22:56-62; Yohana 18:15-18, 25-27

66 Petili ejwabia jwakona pai jili balasa, mmbomba jumu ntumi jwaka Nngolu Nkolongu jatenda kuhegale.
67 Ehambona Petili junyata mwotu, andingaliya nukumpwagi, “Hata wee wabii pamu na Yesu juku Nazaleti.”
68 Lakini petili jatenda kukana, “Ngasemanya, wala ngasenielewa ga gupwaga!” Ndipala Petili jaboka jajenda kunza jahua. Papuje likongobi latenda kubeka.

69 Ntumi mmbomba jola eambona kabee petili, jatumbuka kabee kapwagii bandu bababii ajemiki papuje, “Mundu jonzo jwabii pamu najombi.”
70 Petili jakana kabee.
Muda kidogu, bandu bababii ajemiki papuje bumpwagila Petili, “Kee wehapa jumu wabu, ndaba weapa wa mwenei juku Galilaya.”
71 Lakini Petili jatumbuka kupwaga, Kuliga nukulapa, nakaapwagi, “Nepani ngase numanyiki mundu hoju jomupwaga majambu gaki.”
72 Papuje likongobi labeka mala ja pili. Ndienu, Petili jakombuka ngati Yesu ejwabia ampwagii, “Kabula likongobi ngaselibekiki mala ja pili, gwingana kabee mala ja tatu.” Petili jilihabuu pai nukulela.

15

Yesu bumpeleka kwaka Pilato
Matei 27:1-2, 11-14; Luka 23:1-5; Yohana 18:28-38
1 Ekwakusa, agolu akolongu baketangana pamu na aseja, na abola ba malagalaki na bandu boa ba pasengu bajetangannya kunkonga Yesu pengu nu kumpeleka kwaka Pilatu.
2 Pilatu andalukiya Yesu, “Boo wehapa lee gu Nkolongu wa Ayaude?” Yesu jaapwagila.
“Ena, ngati egupwagike weapa.”
3 Agolu akolongu buntakila Yesu kwa malobi gangi ginge.
4 Pilatu andalukiya kabee Yesu, “Boo, mbona ngasegupwaga lilobe? Joannya ebugutaki kwa malobi gingi.”
5 Lakini Yesu ngasejapwagiki lilobe, mbaki Pilatu jasangii.

Yesu buntemu kuwa
Matei 27:15-26; Luka 23:13-25; Yohana 18:39-19:16
6 Kila Lisoba likolongu la Pasaka, Pilatu jayobali kunhogule mpugwa jumu jobumpala.
7 Ndienu jabii mundu jumu joankema Balaba, jojuwe jabii ankongiki pamu na bangi babatei puju nukukoma bandu.
8 Bandu bangi bunzendila Pilato, bundoba jwaatendila ngati kawaida jaki.
9 Pilatu jalalukya, “Boo, mpala nunhogulya Bambu Nkolongu juku Uyahude?”
10 Jwapwaaga hela ndaba jwamanyiki agolu akolongu bumpelika Yesu kwaki ndaba babia bumbone wipu.
11 Lakini agolu akolongu bakolua bandu bundoba pilatu jaabopulya Balaba badala jaka Yesu.
12 Pilatu jalalukya kabee, “Ndienu, mpala nunhengila ki mundu jomunkema Nkolongu jwa Ayaude hojo?”
13 Bandu boa bajamalya kabee, “Unkomangalya punsalaba!”
14 Lakini pilatu jalalukya, “Ndaba jakii! Jutei kihakau bole?” Lakini bombi bajonzukya kujamalii.
“Nkomangaliya punsalaba!”
15 Pilatu japala, jwapala nsambi wa bandu gola gwiyoma, ndienu andekakya Balaba kuhuma muligelesa. Jwaapwgila bandu bunndapula Yesu iboku nukukomangale punsalaba.

Aka linzolinzoli bundongama Yesu
Matei 27:27-31; Yohana 19:2-3
16 Ndipala manzolinzoli bumpelika Yesu pasengu ja nyumba jaka Pilatu, jojabii nkolongu ju ndema Ndienu baakusanya manzolinzoli boka.
17 Bunhwatika Yesu ingobu ja zambalau ngati Bambu Nkolongu, balenganakiya hingu ja miha, bunhwatika pamutu.
18 Batumbuka kundamuu, “Jambuoti, u Nkolongu wa Ayaude!”
19 Bundapula pamutu na nndai, nu kunhuni imata, bapega magoti nu kunzinamii.
20 Ebaboka batenda kundongama, buhulaa ingobu ya zambalau ye yela, nukunhwatika ingobu yake, ndi bumpelika nukunkomangale punsalaba.

Yesu akomangale punsalaba
Matei 27:32-44; Luka 23:26-43; Yohana 19:17-27
21 Pababii mwiindela, baketangini na mundu jumwa ankema Simoni, mwenei juku Kilene. Bombi babia ahengo baka Alekizanda na Lupu. Na muda we hogu jabia juhuma kukijijini. Manzolinzoli bundasimisa Simoni kutogo nsalaba gojabii naku Yesu.
22 Ndipala, bumpelika Yesu mbaka pandu pabakema Goligota, maana jaki, pandu papabonikana ngati “Pandu piliupa lu umutu.”

23 Ndienu, bumpekya Yesu divai jeahangagini mitela jebijikema manemane. Lakini Yesu
jatenda kukana
24 Ndienu bunkomangalya punsalaba, nukubagana ingobu yaki kwa gudugudu ili
amanya nyaa jupata ingobu boo.
25 Ekwabia lisaa la tatu pulukela pabunkomangalya punsalaba.
26 Na panani ju nsalaba baandiki malobi gu kuntaki ganga, “NKOLONGU JWA AYAUDI.”
27 Papuje baakomangalya bii habeli mumisalaba pambipi na Yesu, jumu upandi wa
malele na jongi upandi wa mangega waka Yesu.
28 Ndienu gatimi Mahandiku gagapwaga, “Ambei likundi limu na bandu abaya.”
29 Bandu bababiapeta pandu pala, bannyua imutu yabu nu kuntondo nu kupwaga, “Ooo!
Wehapa ndi wewapwaga witunula Nyumba jaka Sapanga nukusenga kwa masoba matato!
30 Enu, guhuluka munsalaba ulikombula wamwete!”
31 Nabombi agolu akolongu pamu na abola bamalagalaki bundongama nu kumpwagani
beni na beni, “Jahokua bangi, lakini kulihoko mweni ngakuwesa!
32 Eti jombi Kilisitu, bambu nkolongu juku Izilaeli! Ndienu juhuluka kuhuma punsalaba
ili tumbona nukunhobale.”
Hata bandu bangi bala babaakomangali mumisalaba pambipi jaki nabombi batenda
kuntondoo.

Yesu jukuwa punsalaba
Matei 27:45-56; Luka 23:44-49; Yohana 19:28-30
33 Kutumbuka lisaa la sita lyobamutu mbaka lisaa la tisa pakamii lwii lwayekalya
nndema woka.
34 Lisaa la tisa pakamii Yesu jalela kwa sauti ngolongu, koni jakapwaga, “Eloi, Eloi lema
Sabakitani?” Maana jaki, “Sapanga wango, Sapanga wango, ndaba jaki guneka kajika
jango?”
35 Bandu bangi babajemiki pala pabajoa hela bapwaga, “Joanya! Ankema Elia.”
36 Mundu jumu jabutuka, jajubika kipongu divai jejibaba, nukujibeka panani ja nndai,
ambekila pundomu nukupwaga, “Lendalya tugubona ana Elia juhika kuguhuluu punsal-
aba jehapa!”
37 Ndipala Yesu jajamalya kwa makili, ndienu jatenda kuwa.
38 Kipindi sela, lipazia la Nyumba jaka Sapanga lakajuka pikilanda ipandi ibeli tumbuka
kunani mbaka pai.
39 Nkolongu wa manzolinzoli jumwa jojabia jujemiki palongi jaki pajabona namuna
jejakua Yesu japwaga, “Sakaka mundu hajo jwabii Mwana waka Sapanga!”
40 Babii kabee aka mbomba babalingalya sukutali, kati jabu jakabii Malia juku Magidala
na Salomi na Malia amabu baka nkombu Yakobu na Yose.
41 Aka mbomba haba ndi babunzengalya Yesu pajabii ku Galilaya nukunzangatii.
Kwabii na aka mbomba bangi bingi babahika ku Yelusalemu pamu najombi.

Nhega jaka Yesu abeka mlitenge
Matei 27:57-61; Luka 23:50-56; Yohana 19:38-42
42 Ekwahika pakamii. Helilabia lisoba lukubeka sapi, yani lisoba lelilongulii Lisoba lu
Kupomulela.
43 Papuje, jahika Josepu mwenei juku Alimatayo, ntenga wa Sengu ngolongu, jwabii
mundu jwiniisima. Kabee jwabia mundu jojulendale kuhika ku Ukolongu waka Sapanga.
Ndienu anzendila Pilatu bila kujogopa, jaaloba bumpekya nhyega jaka Yesu.
44 Pilatu jasangia kujoana Yesu jabia juwii. Ndienu, ankema nkolongu jwa manzolinzoli,
andalukiya ana gupetiki muda gwingi toka Yesu pajuwii.
45 Nkolongu wa alonda hejwabii ampwagi Pilatu Yesu juwii, ampwagila Josepu juku
Alimatayo jajukua nhyega jaka Yesu.
46 Papuje Josepu jalomba sanda jikitani, jijihelia nhyega je jela nukujiyongulakee sanda.
Jabeka mlikabuli lelabii pililibu la soma, ndipala jwilihingalya lilibu likolongu kulibeka
pundyangu.
47 Nabombi Malia juku Magidala na Malia amabu baka Yose balingaliya papu pabumbei.

16

Kuyoka kwaka Yesu
Matei 28:1-8; Luka 24:1-12; Yohana 20:1-10
1 Elapeta Lisoba lu Kupomulela, Malia juku Magidala na Salomi na Malia nyongoo waka
Yakobu balomba mahuta gaganungii bapala bakapakia nhyega jaka Yesu.
2 Ndienu, pulukela ngani lisoba la Jumapili, bajenda pilitenge, lyoba elatumbulya kupita.

3 Nabombi babia bakapwagannya, “Nya jojukutubokia lilibu lelibii pundyangu ulitengela?”
4 Lakini ebalinga bapabona lilibu lee bilihingaliti. Nalombi labii likolongu ngamaa.
5 Pabajingala pilitenge, bumbona nkombu jumwa juweti ingobu nhunhu, jutamiki upandi wa malele. Nabombi basangia ngamaa.
6 Lakini nkombu we jola jaapwagila, “Mwisangaa. Muntaputa lee Yesu juku Nazaleti jobunng'alisi jola. Juyokike, ngasejubii pane. Ndinga pandu pababii bumbekike.
7 Nzendanya mwakaapwagila banafunzi baki pamu na Petili ‘Jundongulee ku Galilaya kola. Kokuje bambona ngati ejumpwagila.’ ”
8 Ndienu, baboka pi litenge je pala imbelo, koni bakabagaja sulujogopu nukusangaa. Ngasebumpwagi mundu jokapi sindu, ndaba bajogipi ngamaa.

Yesu ampitii Malia juku Magadala
Matei 28:9-10; Yohana 20:11-18
9 Yesu pajayoka pulukela mlisoba la Jumapili, jatumbuka kulilangii kwaka Malia juku Magidala, jojabii Yesu ampiiki ilombu saba.
10 Malia juku Magidala jajenda kaapeke lijambu bandu bababii pamu na Yesu, muda we hogu banafunzi baka Yesu, balobalakya nyembu nu kulela.
11 Lakini ebajoana Yesu jubii mwomi na Malia juku Magadala ambweni, ngase bajetakile.

Yesu japitii banafunzi baki habeli
Luka 24:13-35
12 Muda egwapeta Yesu japitila kwa banafunzi habeli nabombi oti ngasebummanyike. Banafunzi be haba babia ajenda kukijijini.
13 Nabombi kabee bajenda kwaapwagi banafunzi bangi. Hata hela ngasebaajetakile.

Yesu jaapitii banafunzi komi na jumu
Matei 28:16-20; Luka 24:36-49; Yohana 20:19-23; Mahengu 1:6-8
14 Pamwisu Yesu japitila banafunzi baki komi na jumwa pababii pamu akula posu. Jalakalii ngamaa ndaba jukusinwa kuhobalee kwabu nu kusindwa kujoa kwabu, ndaba ngase baahobalii bababii bumbweni baada jukuyoka.
15 Ndienu, jaapwagila, “Nzendanya pundema poti mwakaalandila Lijambu la Amboni kwaka kila mundu.
16 Mundu jokapi jojuhobalee nu kubatiswa jitenda kulama. Na mundu jwanga kunhobale Sapanga jiitenda kuntemu.
17 Na nginyuli ye heyi ilongana na bandu bahobalee. Kwi liina langu biiboa ilombu na biilongila kwa luga inyai.
18 Naakamwi lijoka au kunywa sindu sokapi sukukoma, nga biikuwe. Baabekila agonzu maboku na Sapanga jitenda kwaalamisa.”

Yesu bunzukuu kujenda kunani kwaka Sapanga
Luka 24:50-53; Mahengu 1:9-11
19 Ndienu, Bambu Yesu ejajomula kulongee naku, jajukulika kujenda kunani jatama pikiteu saki su ubambu ukolongu pulutengu jaka Sapanga kwaatawala pamu najombi.
20 Ndienu banafunzi bajenda nu kulandi kila pandu Lijambu la Amboni. Bambu jahenga lihengu pamu nabombi nukuhenga nginyuli hingi kulangi Lijambu heli la sakaka.

Lijambu la Amboni ngati ejuandiki
Luka
Ulongulelu

Lijambu la Amboni ngati ejuandiki Luka ndi kitabu simu kati ji itabu nnsesi yeibii mu Lijambu la Amboni yeilongale majambu gaka Yesu pajabii pundema. Kila kitabu kati jiitabu ye hei bikikema “Injili” mana jaki “Lijambu la Amboni.” Itabu yehei iandikwi na Matei na Maluko na Luka na Yohana baada ja kuwa Yesu. Luka ngasejaandiki pe majambu gaka Yesu pajabii pundema, kabee jaandiki mahengu gabahenga banafunzi baka Yesu baada ja kuwa nukuyoka kwaki, ni kitabu se hesi bikikema Mahengu ga Atumi, lakini nga mundu jojumanya muda wa sakaka gobaandika Lijambu la Amboni ngati ejuandiki Luka au pandu pajuandaki, lakini asomi bingi ajetangane kuwesikana aandiki yaka 70 baada ja kusaliwa Yesu.

Jojuandiki se hesi kitabu ndi Luka, jojabii sing'anga. Indela jejutumii kuandika na luga jejitumii jilangii jabii mundu mbolewa. Luka japala kuandika lijambu la sakaka gaka Yesu pajutamika pundema, julongale majambu gaka egapitii, ili bangi amanya sapi majambu haga kupete kusoma kitabu hesi. Linga mulipungu 1:1-3. Luka ngasejabii Nyahudi, mu lipungu la Kolosai 4:10-14, kabee jaandika kwi indela jeawesa kuelewa bandu banga Ayaudi. Heji jiwesa kubonikana sapi kwi indela ejulandii utamaduni Ukiyahudi. Linga mulipungu 1:8.

Lijambu la Amboni ngati ejuandiki Luka lilengana ngamaa ni kitabu saka Matei na Maluko, ndaba ilandi majambu agalagala kwi indela yeilengana. Kati ji itabu itatu, Luka julandi sapi kubelekwa kwaka Yohana Mmbatisa. Kabee Luka juhingamaki ngamaa kulekake mahakau. Linga mulipungu 3:3; 11:4; 17:3-4; 23:34; 24:47; nukundoba Sapanga. Linga mulipungu 3:21; 5:16; 6:12; 11:1-12; 22:32.

Gagabii nkati:

Luka julongule kumanyisa Lijambu la Amboni sukulandi ndaba jukuandika lijambu le heli. Mulipungu 1:1-4.

Ndienu jalandila kubelekwa kwaka Yesu na ejaandia lihengu laki. Linga mulipungu 1:5-4:13.

Pandu pangi pakolongu papahigali pa Injili, Luka julandii lihengu lejahenga Yesu, hasa ndonduke yejahenga na majambu gajaabola bandu. Linga mulipungu 4:14-21:38

Pamwisuwe mumapungu mabeli gamwisu, julandi Yesu ejakuwa, na ebuntaga na ejayoka kuhuma kwa bandu baawii. Linga mulipungu 22-24.

Ulongulela

1 Nkolongu Teofilo.

Bandu bingi batumbuliya kuandika majambu gala ngati egahengika nkati jitu.

2 Baandiki majambu ngati ebutupwagila na bandu babagabona kwa mihu gabu tangu puwanzu, na bandu babalandila malobi gene.

3 Unkolongu Teofili, nenamweti ningiki majambu haga goti sapi toka puwanzu, moniki kwibia sapi nuguandakya sukupanga majambu ge haga sapi.

4 Ndenda hela ndaba nanagu gumanya usakaka gwoti gwa majambu gabugubola.

Kusaliwa kwaka Yohana Mmbatisa kutenda kulongaleka.

5 Mumasoba gala Helodi pajabi bambu nkolongu juku Yudea, jakabii nngolu jumu joankemika Zakalia, jojabiya jumu kati ja agolu buku Abiya. Nhwanu waki bunkemika Elizabeti, najombi jabia juhumi mulukolu lwaka nngolu Aloni.

6 Boka abeli babia baajetakiwi palongi jaka Sapanga, koni akamulaki ngani malagalaki goka gaka Bambu sanga lawama.

7 Lakini ngasebabii na bana, ndabaje Elizabeti jabi nga nikibeleko, na boti abeli babii aseja ngamaa.

8 Lisoba limu, Zakalia pajatenda lihengu luugolu mu Nyumba jaka Sapanga, jabia zamu jaki.

9 Zakalia bunhagula kwa gudugudu ngati ekwayobaliki muugolu kujingi mu Nyumba jaka Sapanga kupogale ubani.

10 Kipindi sukupogale ubani esahika, bandu boha babi kunza bukundoba Sapanga.

11 Ndipala ntumi jukunani kwaka Bambu ampitila, jajemiki upandi wamalele pa mesa jukupiiki litambiku lejwapogalya ubani.

12 Zakalia eambona ntumi jukunani we hoju jatenda kusituka nukujogopa.

13 Lakini ntumi jukunani ampwagila, “Zakalia, gwijogopa! Sapanga jujoine segulobikaje. Nu nhwanu waku Elizabeti jwagupapila mwana mwanalome, nanagu wankema Yohana.
14 Gwiitoguliya ngamaa na bandu bingi bitenda kutogule ndaba jukusaliwa kwaki.
15 Jombi jwibiya ntumisi nkolongu pamihu jaka Bambu. Ngajikunyi divai wala uwembi. Loho jaka Sapanga antwelila kabula lisoba lukusaliwa kwaki.
16 Jaalongua bandu bingi buku Izilaeli kunkelabuki Bambu Sapanga wabu.
17 Jiilongulya palongi jaka Bambu, jiibia na makili na loho ngati jaka Elia jojabii Mlota waka Sapanga. Jajing'alumbua mioju jaka hengo kwaapala bana babu, jaahenga bandu banga kunzoane Sapanga ahenga gajupala Sapanga, jahenga bandu bijiandia kunzopa Bambu.”
18 Zakalia andalukia ntumi jukunani kwaka Sapanga, “Nimanya boo lilobi le hele? Neje nuseja na ahanubabe kabee aseja.”
19 Ntumi jukunani kwaka Sapanga japwaga, “Nena Gabulieli. Nenyema palongi jaka Sapanga, jojundumiki kulonge naweapa, nugupwagila lijambu la sapi lende.
20 Jogwana, gwibiya gwikimumuta ndaba ngaseguhobale malobi gangu ne gagitimia kwa masoba gaki. Ngawiwesi kulonge mbaka ganugupwagi haga pagipitila.”
21 Muda gwe hogu bandu bundendaliya Zakalia koni bakasangia kuselewa kwaki mu Nyumba jaka Sapanga.
22 Pajapita kunza, ngasejawesiki kulonge nabu, henu bamanyiki jagabweni majambu kuhuma kwaka mu Nyumba jaka Sapanga. Jalongila nabu kwa maboku gaki ndaba ngasejawesa kupwaga.
23 Masoba gaki gukuhenga lihengu lu ugolu mu Nyumba jaka Sapanga egajomuka, Zakalia jabuja kunyumba jaki.
24 Monikatae Elizabeti nhwanu waki jabia nikitumbo. Jajoba mu nyumba muda wa mieyi nhwanu.
25 Elizabeti jilipwagila, “Hela ndi Bambu ejundendi, jumoniki nu kumoke hiyoni kwa bandu.”

Kusaliwa kwaka Yesu kutenda kulongaleka.

26 Kitumbu saka Elizabeti hesahika miehi sita, Sapanga antuma ntumi ukunani kwaka Sapanga jobunkema Gabulieli jujenda mmusi uku Nazaleti kundema uku Galilaya,
27 kwaka kamwali jumu jobunkema Malia jwangakuketangana na mwanalomi nsumba waka mundu jumu joakema Josepu, jojuhumi mulukolu lwaka Bambu nkolongu Daudi.
28 Ntumi jukunani kwaka Sapanga anhikila kamwali jola nukumpwagi, “Lukwali lubiya pamu na weapa! Webabugupeki wamboni waka Sapanga nukugupengee!”
29 Malia pajajowana malobi ge haga, jasangia mmwoju jaki, najombi jaholalya malobi ge haga manaki je kike?
30 Ntumi ukunani waka Sapanga ampwagila, “Malia, wijogopa! Ndaba Sapanga jugulangi wamboni waki.
31 Gwitotula kitumbu gwibelika mwana mwanalome, gwankema Yesu.
32 Jombi jwiba nkolongu, bankema Mwana waka Sapanga jojubii kunani ngani. Bambu Sapanga jwampekia kiteu su ubambu nkolongu saka Daudi ahoku baki.
33 Jwibiya Bambu juku kibeleku saka Yakobu masoba goka. Nu ubambu ukolongu waki ngagwikubi na mwiso!”
34 Malia ampwagila ntumi jukunani kwaka Sapanga, “Kwiwesikana bole, naneje ngasewahiki kuketangana namwanalome?”
35 Ntumi jukunani kwaka Sapanga ampwagila, “Loho jaka Sapanga jiitenda kuguhulukila na makili gaka Sapanga giitenda kuguyekale. Henu Mwana wa Sapi jitenda kusaliwa, bankema Mwana waka Sapanga.
36 Gunkombuka nndongu waku Elizabeti jupatiki kitumbu pamu nu useja waki. Lakini bandu bapwagannya ngajukubeleka mwana, nahenu jubi nikitumbu sa myei sita.
37 Ndaba ngasindu sejusindwa kutenda Sapanga.”
38 Malia jwapwaga ana, “Nenga nuntumwa waka Bambu, jundendila ngati egupwagike.” Ndipala ntumi jukunani jola jatenda kuboka.

Malia jujenda kuntembale Elizabeti

39 Masoba agalaga Malia jwajenda nyata mmusi gumu gogubi mwitombi yu nndema uku Yudea.
40 Kola jajingala nnyumba jaka Zakalia, andamukya Elizabeti.
41 Elizabeti ejwajowana Malia andamuki, mwana jojwabi mulutumbu jaki jatenda kuhomba. Najombi Elizabeti jwatwelila Loho jaka Sapanga,

42 jajamalya, “Bugupendali kuliku aka mbomba boha, mwana jowibelika jiibiya jupengaliwi!
43 Ndaba jaki sindu kikolongu ngati ase kimbitii nenga, mbaka amabu baka Bambu wangu anhiki nenga?
44 Enajowana wakanamukya, kamwana kakeki kwaatenda kuhomba mulutumbu jangu koni kwaatogule.
45 Gupengaliwi na Sapanga ndaba guhobali gajugupwagi Bambu gala!”

Uhwambu waka Malia

46 Malia japwaaga,
“Mwoju wangu gundumbali Bambu.
47 Loho jango juntogule Sapanga jojubi Nkombosi wangu.
48 Ndaba juningali kwikiya ndaba jukombwiki ntumwa waki jojulihulwii pai ngani!
Tumbuka sajeno nukuendale bandu boti biingema na mundu jojupendaliwi,
49 ndaba Sapanga jwana na Makili jundendi makolongu.
Lihina laki la Sapi,
50 jaabone hikia bandu babunzogopa jombi.
Hikia yaki hitama kibeleku mbaka kibeleku.
51 Juhengiki majambu makolongu nu kuboku kwaki.
Jaapesangini bandu babikipunika mmyoju jabu.
52 Jwahulwi akolongu kuhuma mwiteu yabu yu ubambu,
na jatondabi bandu bangakupala makolongu.
53 Bini inzala baatupalisi majambu gaamboni,
na jaabengiki bandu bana mali gingi maboku matopu.
54 Anzangati ntumisi waki Izilaeli,
koni jwakakombuka hikia yaki.
55 Jukombwiki kumbone hikia
Ibulahimu ni kibeleku saki yaka petapeta ngati ejalagila aseja bitu!”
56 Malia jatemi na Elizabeti kwa miehi mitato, ndipala jabuja kunyumba jaki.

Kusaliwa kwaka Yohana Mbatisa

57 Masoba gaka Elizabeti gukubeleka egahika, najombi jabelika mwana mwanalome.
58 Bandu bapambipi na alongu ebajowana lijambu laka Bambu kumbone hikia ngolongu, batogulya pamu najombi.
59 Mwana ejahikisa lisoba la nani bahika kunseku jandu. Bapala kumpeke liina Zakalia, liina la ahengo baki.
60 Lakine amabaki bapwaga, “Koto! Lihina laki tunkema Yohana!”
61 Bandu bala bumpwagila, “Mbona nga mundu jwini liina ngati heli mulukolu wako!”
62 Ndipala balongila kwa nginyuli na Zakalia, bapala amanya jombi jupala mwanamundu ankema lihina bole.
63 Zakalia jaloba kibau sukuandaki, ndipala jaandika, “Lihina laki Yohana!” Bandu boha batenda kusangaa.
64 Apalapa, Zakalia jawesa kulonge kabee, nukutumbuli kundumbali Sapanga.
65 Bandu bapambipi boha batenda kujogopa, na majambu ge haga gaeniya nndema yoka yiitombi yuku Yudea.
66 Bandu pabajoana majambu gala bawasaliya mmyoju jabu koni bikililalukya, “Boo mwana we hoju jibiya mundu bole?” Ndaba makili gaka Bambu gabonikana gabi pamu najombi.

Ulote waka Zakalia

67 Zakalia ahengo baka Yohana batwelala Loho jaka Sapanga, najombi jalota, nukupwaga,
68 “Julumbalika Bambu, Sapanga juku Izilaeli!
Ndaba jahiki bandu baki nakagombo.
69 Jutupeki twepani Nkombosi mwana makili,
nsokoo waka mtumisi waki Daudi.
70 Ngati ejapwaga toka pamwandi kupete alota baki baa Sapi.
71 Jatukombula kwa abaya bitu nu kutupia
mwamaboku babutusuki.
72 Japwaga jwabonila hikia aseja bitu
nu kukomboka lilaganu laki la sapi.
73 Jalapa kwaka Ibulahimu ahengo bitu,
74 Jwahokua kuhuma kwaka abaya bitu,

na jatujangatya tuwesa kuntumiki Sapanga bila kujogopa.
75 Tubiya twa sapi na tubiya bandu bamboni palongi jaka Sapanga,
masoba goti ga womi wito."
76 "Wehapa wamwanango, bagukema Mlota waka Sapanga nkolongu.
Wandongulya Bambu
kundenganake indela jaki,
77 Kwaapwagi bandu baki biitenda kuokuleka,
sakaalekake mahakau gabu.
78 Sapanga witu mpoli na jwana mmwoju wa sapi.
Jaamulakya unang'anu na kwaagomboo kuhuma kwaka Sapanga juku nani.
79 Gwamulaki bandu boti batama mlwii lwa kuwa,
Jutulongua magolu gitu mwiindela jaamboni."
80 Mwana jakola nu kujonzukeka makili mu loho. Jatama pulugwenza mbaka lisoba lejaapitila bandu buku Izilaeli.

2

Kusaliwa kwaka Yesu
Matei 1:18-25

1 Masoba gala Agusitu, Bambu nkolongu, juku Loma jalagalakya bandu boka buku ukolongu guku Loma baabalanga.
2 Kwaabalanga bandu kwe hoku kwabia kuutumbuli, kipindi Kilenia pajabia nkolongu juku nndema uku Silia.
3 Ndienu, kila mundu jajenda kumusi waki kubalangwa.
4 Josepu jahuma mmusi uku Nazaleti gogubi kunndema juku Galilaya, jajenda kumusi uku Betelehemu gogubi ku Yudea, pandu pajasaliwa bambu nkolongu Daudi. Josepu jajenda hoku ndaba jabia juhumi mukibeleku saka Daudi.
5 Jajenda kubalangwa pamu nu nsumba waki Malia jojwabi ni kitumbo.
6 Pababi ku Betelehemu hoku, lisoba laki lukubeleka labiya lihikiki.
7 Jabelika mwana jukutumbuli mwanalomi, bunhwatiki indenga. Ndipala bunngonika mulukoi lukulele ng'ombi, ndaba ngasebapatiki pandu pukutama munyumba ja ageni.

Alimu ba makondoo na atumi bu kunani kwaka Sapanga
8 Mmusi agolago, babi alimu batamika ikilu kumatuhi kulendale mipugu jabu.
9 Ntumi jukunani kwaka Sapanga waka Bambu jwaapitila nu ulumbi waka Bambu waanang'annya, nabombi bajogipi ngamaa.
10 Lakini ntumi jukunani kwaka Bambu jola jaapwagila, "Mwijogopa! Nundeti Lijambu la Amboni, lebiitoguliya bandu boka.
11 Leleno pamusi jaka Daudi jusaliwi Nkombosi wino Kilisitu, Bambu!
12 Jeneji jibiya nginyuli jino, mwanketaniya mwana nsaliwano anhwati indenga, angoniki mulukoi."
13 Apalapa likundi likolongu la atumi bu kunani kwaka Sapanga laketangana nu ntumi jukunani hoju, koni bukundumbalya Sapanga, bakapwaga,
14 "Ukolongu kwaka Sapanga jojubi kunani ngani kumaundi,
nu lukwali kwa bandu babi pundema poti bagulisiki nabu!"
15 Atumi bu kunani bala pababuja kunani kwa mahundi, alimu bapwagannya, "Tubokannya ku Betelehemu tukikibona sekipiti, sejutupwagi bambu."
16 Ndienu babutuka, baaketannya Malia na Josepu na mwana nsaliwanu we jola bunngoniki mulukoi.
17 Alimu be pabumbona mwana we jola, baapwagila majambu ga mwana jola gabapwaga atumi bu kunani kwaka Sapanga.
18 Bandu boka babajowana ganiaga basangia malobi gaalimu.
19 Lakini Malia jabeka haga goka mmwoju jaki nukugawasali ngamaa.
20 Alimu bala bakelubuka kunyumba jabu, bundumbalya Sapanga kwa goka gabajoana na kugabona, goti gapitila ngati ntumi jukunani kwaka Sapanga ejaapwagila.

Mwana bumpeke lihina
21 Mulisoba la nani, lisoba lukunseku jandu mwana, bumpekya lihina laki Yesu. Lihina le heli amabu bapatiki kuhuma kwaka ntumi jukunani kwaka Sapanga kabula jukupata kitumbu amabu.

Yesu ampeleka pa Nyumba jaka Sapanga

22 Gahika masoba gaka Josepu na Malia kuhenga malagalaki gu kunyambisika ili
ajetakika palongi jaka Sapanga ngati Malagalaki gaka Musa egalagalaki. Henu bunzukua
mwana, bajenda naku kumusi uku Yelusalemu kumpenge palongi jaka Bambu,
23 ngati egaandiki malagalaki gaka Bambu Sapanga, “Kila mwana mwanalomi juutum-
buli bumpelika kwaka Sapanga.”
24 Kabee bajenda ili akatambika, kupalika apia inzeba ibele au ibana ya ngunda ibeli,
ngati Malagalaki gaka Bambu Sapanga egapwaga.
25 Ku Yelusalemu kola jwabi mundu jumu jobunkemika Simoni. Mundu we hoju jwabi
jwa sapi joanzetakya Sapanga, jojuwe jwabi mundu jojulendalya ukombosi guku Izilaeli,
najombi jwabii na Loho jaka Sapanga pamu na jombi.
26 Loho jaka Sapanga anhyekulya kupwaga ngajukui mbaka ambona Kilisitu Nkombosi
jojuhaguliki na Bambu.
27 Ndienu Loho jaka Sapanga andongua Simoni kujenda ku Nyumba jaka Sapanga.
Ahengo na amabu baka Yesu bumpelika mwana mundu mu Nyumba jaka Sapanga,
buhengila ngati hebayobali mu Malagalaki gaka Musa.
28 Simoni anzukua mwana Yesu mwamaboku gaki nukunsengu Sapanga koni jwakap-
waga,
29 “Enu Bambu gutimisi lilagi laku, gunzetakya ntumi waku,
jupomulya kulukwali,
30 kwa mihu gangu nugubweni ukombosi waku,
31 gogutei gubonikana kwa bandu boka,
32 Unang'anu gogumulika kwa bandu boka banga Ayaudi
nu kuleta ukolongu waku kwa bandu baku buku Izilaeli.”
33 Ahengo na amabu baka Yesu batenda kusangaa kwi lijambu laka mwana wabu
lejwapwaga Simoni.
34 Simoni jwaapengila, nukumpwagi Malia, nyongo waka Yesu, “Linga, mwana we hoju
juhaguliwi na Sapanga ndaba jukuhoba nakaagombo bandu bingi buku Izilaeli. Ndienu
jiibia nginyuli kuhuma kwaka Sapanga, jebaajikana bandu bingi.
35 Ndipala mawasu ga bandu bingi gibonikana pangwendu. Nawamweti usungu gogubi
ngati mpamba gogutema gwaguhosa mmwoju waku.”
36 Jabi mlota jumu mmbomba, jabi nseja ngamaa, lihina laki Ana, kamwali waka Fanueli,
julukolu lwaka Asheli. Mmbomba we hoju jatemi yaka saba pee nu nndomi waki hoju
tumbuka ehantola.
37 Ndienu jabia mmbomba joawi alomi baki mbaka masoba gajabi nseja jwa yaka
makomi nane nu nsesi jimu. Na masoba ge haga goa jabia jutama mu Nyumba jaka
Sapanga jupungika kula posu nukunndoba Sapanga ikilu na muhi.
38 Lisaa alelale, Ana jajendila, koni ansengula Sapanga, jaapwagila lijambu laka mwana
jola kwa bandu boka bababia alendale ukombosi uku Yelusalemu.

Kubuja ku Nazaleti

39 Josepu na Malia pababiya ajomuli majambu gabu goti gagapalika mu Malagalaki gaka
Bambu Sapanga, babuja kunyumba jabu ku Nazaleti mmusi uku Galilaya.
40 Mwana jakola, jajonzukeka makili, jatwelila malangu na waamboni waka Sapanga
wabia pamu najombi.

Nkombu Yesu pa Nyumba jaka Sapanga

41 Kila saka, Josepu na Malia babii ayobali kujenda ku Yelusalemu kwa ndaba ja tipati ja
Pasaka,
42 Yesu pajabiya na yaka komi ni mibeli, bajenda naku ku tipati ngati hebayobali.
43 Pabajomula tipati ja Pasaka, na pababiya abuja kunyumba jabu. Yesu jaigala kun-
yuma ku Yelusalemu koni ahengo na amabu bila kumanya,
44 bombi ahambusiya jubi pamu na bandu bababii musapwali jabu, bajenda pipipipi.
Ndienu batumbulya kunkagu kwaka alongu baki na akosi baki.
45 Ngasebumbweni, henu bakelubukya ku Yelusalemu kunkagu.
46 Mlisoba la tatu, bunkolila pa Nyumba jaka Sapanga pikilanda ja abola biki Yahudi,
jabia jakaajonnya nakaalaluki.
47 Boti babunzowana batenda kusangaa malangu gaki na ejwabia jaajibu.
48 Ahengo na amabu baki ebumbona basangii ngamaa. Anyongo baki bundalukiya,
“Mwanango, ndaba jakii gutei hela? Nepani na ahengo baku tukubika tutenda kugutaputa
ku usungu.”
49 Yesu jaajibua, “Henu nndaputya kyane? Ngasemmanyiki le nepani kupalika miya pa
Nyumba ja Ahengo bango?”
50 Lakini bombi ngasebaheliwi mana ja malobi gajaapwagila.

51 Ndienu jabuja nabu mbaka ku Nazaleti najombi jatenda kwaajowane. Anyongo baki
bagabeka haga goti mmwoju wabu.
52 Yesu jakola nu kujonzukeka malangu nu ulasu, nukundengane Sapanga na bandu.

3

Yohana Mbatisa jaalandi bandu
Matei 3:1-12; Maluko 1:1-8; Yohana 1:19-28

1 Saka sa komi nu nhwanu wu ukolongu waka Bambu nkolongu juku Loma jobunkema
Tibelio, Pontio Pilato jabia kilongosi juku Yudea. Helodi jabi kilongosi juku Galilaya, nu
nndongu waki Pilipi jojabi kilongosi ju pundema puku Itulea nu nndema uku Tilakoniti
na Lusania jabi kilongosi juku Abilene.
2 Anasi na Kayafa babi agolu akolongu, mumasoba ge haga Lilobi laka Sapanga lunhikila
Yohana, mwana waka Zakalia kulungwenza.
3 Ndienu, Yohana jajenda nndema joka jejipakini na losi luku Yoludani. Jaalandila
nakapwagi, “Nzetakya kugaleka mahakau ginu nu kubatiswa ili Sapanga jundekakya
mahakau gino.”
4 Ngati ekiandiki kitabu saka mlota waka Sapanga Isaya,
“Mundu jujamali pulukoba,
‘Muhandaliya Bambu indela jaki,
nnyoosha indela jaki!
5 Kila likemba lipalika kuyelale,
kila kitombi kikolongu ni kitombi kisoku sitenda kulenganakeka,
papapendiki piitenda kunyosheka,
indela jiliha jiitenda kunyosheka na kuba sapi.
6 Na bandu boti bagubona uwokovu waka Sapanga!’ ”
7 Ndienu bandu bingi bunzendila Yohana ili jaabatisa, najombi jaapwagila, “Mwan-
ganya mwa bandu bilijoka! Nya jojumpwagi nhwesa kujepa inyela yaka Sapanga yeyi-
hikaje?
8 Nhenga mahengu gagalangi nkotwiki mahakau. Mwipwaaga, ‘Ibulahimu ndi hoku
witu!’ Numpwagi sakaka, Sapanga jubi nuuwesu ukung'anambu malibu haga gabia bana
baka Ibulahimu!
9 Ndienu, lipengu abei punhina ji mikongu, na henu nkongu gokapi wanga kupapa
matunda ga sapi biitenda kuguseku nukuguleke pamwotu.”
10 Nsambi wa bandu gundalukiya, “Henu tutenda kike?”
11 Yohana jaajibua, “Mundu jojubi ni ingobu ibele ambaguliya jwangakuba nayu, jojubi
na posu ampekya jwini inzala.”
12 Nabombi baajopa kodi bahika ili baabatisa, bundalukiya, “Mbola, natwe tutendaa
kyane?”
13 Najombi jwaapwagila, “Mwijopa kodi ngolongu kupeta yebupangi.”
14 Nabombi aka alonda bundalukya, “Natwe tutenda kyane?”
Najombi jaajibua, “Mwinyaga hindu yaka mundu jokapi kwa makili wala mwankopake
mundu jokapi jola. Ntosika na sebundepa.”
15 Bandu ebabiya ahobale gagiipitila, bandu boha bawasaliya mmyoju lijambu laka
Yohana kupwaga jombi ndi Kilisitu Nkombosi.
16 Papuje Yohana jaapwagila boti, “Nenga numbatisa kwa masi, lakini juhika junuwesu
kupeta nenga, jojuwe ne ngasembalika hata kujinama kummbopo ng'oji ya makobasi
gake. Jombi jaambatisa kwa Loho jaka Sapanga na kwa mwotu.
17 Jombi jubi ni kipalu saki mumaboku gaki, najombi jupeta inganu yaki, jubeka pamu
mwikikoku saki na jwijosa mwegeu mumwotu wanga kususuka masoba goha.”
18 Henu, kwa malobi gangi gingi Yohana jabia jakaalandila bandu Lijambu la Amboni
nakahingamaki ang'anambua indela yabu.
19 Lakini Yohana andosa Helodi nkolongu juku ku Galilaya, ndaba anzukwi Helodia,
nhwanu waka nndongu waki, na majambu gangi gingi giliha gajatei Helodi.
20 Helodi jajonzukiya ubaja waki sunkukonga Yohana mkipungu.

Yesu atenda kumbatisa
Matei 3:13-17; Maluko 1:9-11

21 Bandu boti pajajomula kwaabatisa, ndienu Yesu batenda kumbatisa, na pajabiya
jakaloba, mahundi gatenda kuyekuka,
22 na Loho jaka Sapanga anhulukiya jabi na nhyega ngati ngunda. Jajowanika sauti
kuhuma kunani kwaka Sapanga, “We wamwanango jonugupaile, gutei kunenganela.”

Aka hoku baka Yesu
Matei 1:1-17

23 Yesu ejatumbulya lihengu jabi na yaka makomi matatu, na bandu baambusiya jombi
mwana waka Josepu, mwana waka Heli.
24 Heli jabi mwana waka Matati, Matati jojabi mwana waka Lawi, Lawi jojabii mwana
waka Meliki, Meliki jojabii mwana waka Yanai, Yanai jojabii mwana waka Josepu,
25 Josepu jojabi mwana waka Matatiasi, Matatia jojabii mwana waka Amosi, Amosi
jojabii mwana waka Nahumu, Naumu jojabii mwana waka Hesili, Hesili jojabii mwana
waka Nagai,
26 Nagai jojabi mwana waka Maati, Maati jojabii mwana waka Matatia, Matatiasi jojabii
mwana waka Shemeni, Shemeli jojabii mwana waka Yoseki, Yoseki jojabii mwana waka
Yuda,
27 Yuda jojabi mwana waka Yohanani, Yohanani jojabii mwana waka Lesa, Lesa jojabii
mwana waka Zelubabeli, Zelubabeli jojabii mwana waka Shetieli, Shetieti jojabii mwana
waka Neli,
28 Neli jojabii mwana waka Meliki, Meliki jojabii mwana waka Adi, Adi jojabii mwana
waka Kosamu, Kosamu jojabii mwana waka Elimadamu, Elimadamu jojabii mwana waka
Eli,
29 Eli jojabi mwana waka Yoshua, Yoshua jojabii mwana waka Eliezeli, Eliezeli jojabii
mwana waka Yolimu, Jolimu jojabii mwana waka Matati mwana waka Lawi,
30 Lawi jojabi mwana waka Simoni, Simoni jojabii mwana waka Yuda, Yuda jojabii
mwana waka Josepu, Josepu jojabii mwana waka Yonamu, Jonamu jojabii mwana waka
Eliakimu,
31 Eliakimu jojabi mwana waka Melea, Melea jojabii mwana waka Mena, Mena jojabii
mwana waka Matata, Matata jojabii mwana waka Natani, Natani jojabii mwana waka
Daudi,
32 Daudi Jojabi mwana waka Yese, Yese jojabii mwana waka Obedi, Obedi jojabii mwana
waka Boazi, Boazi jojabii mwana waka Salumoni, Salumoni jojabii mwana waka Nashoni,
33 jojabi mwana waka Aminadabu, mwana waka Alimini, mwana waka Heziloni,
mwana waka Pelesi, mwana waka Yuda,
34 jojabi mwana waka Yakobu, mwana waka Isaka, mwana waka Ibulahimu, mwana
waka Tela, mwana waka Naholi,
35 jojabi mwana waka Selugi, mwana waka Leu, mwana waka Pelegi, mwana waka Ebeli,
mwana waka Sala,
36 jojabi mwana waka Kainamu, mwana waka Alifikisadi, mwana waka Shemu, mwana
waka Noa, mwana waka Lameki,
37 jojabi mwana waka Metusela, mwana waka Enoki, mwana waka Yaledi, mwana waka
Mahalaleli, mwana waka Kainamu,
38 jojabi mwana waka Enoshi, mwana waka Seti, mwana waka Adamu, jojabi mwana
waka Sapanga.

4

Kulengwa kwaka Yesu
Matei 4:1-11; Maluko 1:12-13

1 Yesu jahuma ku losi luku Yoludani koni jutweli Loho jaka Sapanga na Loho jaka
Sapanga jundongua mbaka pulukoba.
2 Hoku jalengwa ni Lijobi kwa masoba makomi nu nsesi. Mumasoba ge gala goka
ngasejakuliki sokapi na masoba ge gala egajomuka jilijoannya inzala.
3 Lijobi lumpwagila, “Ana we wa Mwana waka Sapanga, gulipwagila lilibu lende libiya
libumunda.”
4 Lakini Yesu ampwagila, “Aandiki, ‘Mundu ngasejutama sa kula libumunda pena.’ ”
5 Ndipala, Lijobi lundongua Yesu mbaka pikitombi kilasu, nukundangi kwa mala jimwa
ukolongu woti gupundema poka.
6 Lijobi lumpwagila, “Nagupekia ubambu ukolongu nu ulumbi, ndaba yoti ambeki
nepani, nane niwesa kumpeke mundu jokapi jonumpai.
7 Nagupekia yenieyi yoka, ana gung'ungamali.”
8 Yesu ampwagila, “Aandiki, ‘Gungungamalya Bambu Sapanga waku, nukuntumaki
jombi pena.’ ”
9 Ndienu Lijobi lunzukua Yesu mbaka ku Yelusalemu nukumbeka kunani pikibekubeku
sikipaga sa Nyumba jaka Sapanga. Ampwagila, “Ana we wa Mwana waka Sapanga,
ulilekala toka pamba mbaka pai.

10 Ndaba ahandiki, ‘Sapanga jaalagalakya atumi baki bu kunani kwaka Sapanga bugulonda.’
11 ‘Nabombi bagujukua mwamaboku gabu, walikobando kugolu kwaku pililibo.’ ”
12 Lakini Yesu ampwagila, “Ahandiki, ‘Gwanndenga Bambu Sapanga waku.’ ”
13 Lijobi palajomula kundenga Yesu kwa kila sindu, andeka kipindi kisokopi.

Yesu jutumbuli lihengu laki ku Galilaya
Matei 4:12-17; Maluko 1:14-15

14 Ndi Yesu ejakelubukiya kundema uku Galilaya, koni jutweli makili ga Loho jaka Sapanga. Majambu gaki gaenia ku Galilaya na ndema ya pambipi.
15 Jombi jabiya jaabola bandu mu nyumba yabu yukuketangane Ayaudi, na bandu boha batenda kundumbali.

Yesu bunkana ku Nazaleti
Matei 13:53-58; Maluko 6:1-6

16 Ndienu, Yesu jakelubuka ku Nazaleti, pandu pajukoli. Lisoba lu Kupomulela, jajenda mu nyumba jukuketangane Ayaudi ngati ejayobalile. Jajema nukusoma Maandiku ga Sapi kwa sauti.
17 Bumpekya kitabu saka Isaya jojabii Mlota waka Sapanga. Ejayekula, japaketannya pandu paahandiki,
18 “Loho jaka Bambu jubi panani jangu,
ndaba juhagwi nenga naapelakya Ahagu Lijambu la Amboni.
Jundumiki naalandila apungwa kulekakewa,
na banga kulinga biitenda kulinga.
Jundumiki kagombo bandu bababone,
19 nukupwaga masoba
gahikiki gaka Bambu kagombo bandu baki.”
20 Yesu ejajomula kusoma, japunga kitabu se sela, ampekya ntumi, ndipala nukutama pai. Bandu boha bababi nkati mu nyumba jukuketangane Ayaudi butupila mihu.
21 Najombi jaapwagila, “Lihandiku lende lenzowini litimi lelenu pamwakabii mwakajoaniya.”
22 Bandu boti bundongaliya sapi, balwehuka na malobi gaki ga sapi gajabia jakapwaga. Bapwaga, “Boo, jonzo le nga mwana waka Josepu?”
23 Yesu jaapwagila, “Manyiki mwibwagila lilobi lende, ‘Wa sing'anga gulilamisa wamwete!’ Kabee mwipwaga, ‘Goa gatujowini guhengiki ku Kapelinaumu, enu ugatenda kabee pamusi jaku pambane.’ ”
24 Yesu jaendaliya kupwaaga, “Sakaka numpwagi, mlota ngasebunzetake pamusi jaki.
25 Nnzoannya! Sakaka numpwagi kwakabi na aka mbomba bingi buku Izilaeli baawii alomi babu kipindi saka Elia. Masoba ge gala ngasejakuniki iyula kwa miyaka mitato na mieyi sita, japitii inzala ngolongu nndema we woti.
26 Hata hela Elia ngasebuntumiki kwaka mundu jokapi joawii alomi baki juku Izilaeli, ila pe kwaka mbomba joawii alomi jojutamika ku Selefati nndema juku Sidoni.
27 Mumasoba gaka Elisha jojabii mlota waka Sapanga kwabii na bandu bingi bababi aleliki. Ngamundu jokapi jojalamiki ila pe Naamani mwenei juku Silia.”
28 Bandu boha bababii mu nyumba jukuketangane Ayaudi pabajowana malobi ge haga bayomiki ngamaa.
29 Bajema, bunkamula Yesu kwa makili nunkangi kunza ja musi, bumpelika kunani jikitombi pabasengiki musi wabu. Bumpelika pukegi jilikemba bapala bunkangila pilikemba,
30 lakini Yesu jwapeta pikilanda jabu nukuyetuana.

Mundu jwini kilombu
Maluko 1:21-28

31 Ndipala Yesu jahuluka mbaka ku Kapelinaumu musi uku Galilaya. Mlisoba lu Kupomulela jabiya jaabola bandu.
32 Basangia uwesu gojabinaku pajabiya jutenda kubola.
33 Mnyumba jukuketangane Ayaudi, jabi mundu jwini kilombu, jajamalya nukupwaga,
34 “Gupala gututenda ki twenga wa Yesu uku Nazaleti? Guhikiki le kutukoma? Nenugumanye, wehapa ntumisi wa Sapi waka Sapanga!”
35 Yesu jikilakalya kilombu se sela, “Tumbala! Gumboka mundu hoju!” Kilombu suhabua pai mundu we jola palongi ja bandu boha, nukumpita bila kunhumisa.
36 Bandu boka basangii ngamaa, bakapwagannya, “Ganiaga mabolee bole? Mundu we hoju jubii nu uwesu na makili gukulakali, kilombu na sombi nukunzoanela.”
37 Ndienu majambu gaka Yesu gaeni pundema poti puku Galilaya.

Yesu jalamisa bandu bingi
Matei 8:14-17; Maluko 1:29-34

38 Yesu jaboka munyumba jukuketangane Ayaudi, jajenda munyumba jaka Simoni. Jaakolila akoanu baka simoni alwala homa ingali, nabombi bundoba Yesu jalamisa.
39 Ndienu Yesu jahika nukujenda pambipi najombi, nukujilakali homa je jela. Homa je jela jumboka, apalapa jatenda kujumuka, nukutumbuli kwaatelake posu.
40 Lyoba palabiya lakajingala, bandu bundetila Yesu agonzu ba kila namuna, najombi jaabekila maboku gaki kwa kila nngonzu, nakwaalamisa boti.
41 Ilombu yaapita bandu bingi, yajamalia koni yakapwaga, “Wehapa Mwana waka Sapanga!”
Lakini Yesu jiilakaliya na ngasejiijetakali kupwaga sokapi, ndaba yumanyiki jombi ndi Kilisitu Nkombosi.

Yesu jaalandi bandu muma nyumba gukuketangane Ayaudi
Maluko 1:35-39

42 Kilabu jaki pulukela Yesu jajenda kunza ja musi pandu panga bandu. Bandu batumbulya kuntaputa, ebumbona bumpengalya jiiboka.
43 Lakini Yesu jaapwagila, “Ahelahe mbalika kaalandi bandu Lijambu la Amboni lu Ubambu Ukolongu waka Sapanga mmisi jengi kabee, ndaba ndi sejundumi Sapanga kuhenga.”
44 Ndienu jwaendalya kaalandi bandu mu nyumba yukuketangane Ayaudi buku ndema uku Yudea.

5

Yesu jaakema banafunzi bu uhwanzu
Matei 4:18-22; Maluko 1:16-20

1 Lisoba limu, Yesu jabiya jujemiki pulutengu juhanga uku Genesaleti na papuje bandu batei kuntwelale koni babiya anyongaliti, bajoannya Lilobi laka Sapanga.
2 Jijibona minhwatu jibeli mulutengu ju nhanga, jebijileka alobo homba bababia abokani apiti kutabulana ilepa yabu.
3 Yesu jajingala munhwatu gumu waka Simoni, ampwagila Simoni juhegakya nhwatu kuhuma mulutengu ju nhanga mbaka mmasi. Ndipala jatama pai nukugubola nsambi wa bandu koni jubi munhwatu.
4 Pajajomula kubola, ampwagila Simoni, “Gukanga nhwatu we hogu mbaka papanyoliki ndienu wakalekala ilepa yaku mmasi gulopua homba.”
5 Simoni ampwagila, “Bambu! Tuhengiki lihengu likolongu le heli kelukelu bila kupata sindu sokapi. Lakini ndaba gupwagi wehapa, nyenda kuleke ilepa mmasi.”
6 Balekala ilepa yabu mmasi na balopwi homba hingi ngamaa, mbaka ilepa yabu yatumbulya kujenduka.
7 Henu baakema ajabu bababi mu nhwatu gongi ahika kwaajangati. Bahika, batwelakiya minhwatu joti mibeli homba mbaki yapala kuhobe mmasi.
8 Simoni Petili ejagabona ganiaga, ampegila magoti Yesu koni jakapwaga, “Bambu boka palongi jangu ndaba nepani mii na mahakau!”
9 Simoni pamu na ajaki boa basangia ndaba ja homba hingi yebalopula.
10 Yakobu na Yohana bana baka Zebedayu, bababii aloi ajaki Simoni batenda kusangaa ahelahe. Yesu ampwagila Simoni, “Wijogopa, tumbuka sajenu nukuendele nagutenda gubia waaleta bandu kwangu ngati ewabii gulobo homba nukupeleka kunyumba.”
11 Ndienu, pabaleta pe minhwatu jela pulutengu ju nhanga, bagaleka goti, nukunzengale Yesu.

Yesu andamisa mundu jojuleliki
Matei 8:1-4; Maluko 1:40-45

12 Yesu ejabi musi gumu, kati ja misi ja hoku, jahika mundu jumu jojuleliki nhyega joti. Nngonzu we hoju eambona Yesu, jahabuka sukunzinamii, nukundoba Yesu, “Bambu, nagupai guwesa kunyambisa.”
13 Yesu janyoosha kuboku, angusa nukupwaga, “Mbala! Gunyambisika!” Apalapa kuleleka kwatenda kumboka.
14 Yesu ampwagila, “Wampwagi mundu jokapi. Ila gujenda, ukililangia kwaka nngolu nkolongu ukapia litambiku ngati Musa ejulagalakya, ili bandu boti abona wehapa gulamike.”
15 Lakini majambu gaka Yesu gajoanika ngani kila pandu. Bandu bingi bahika kunzoane na bapala jaalamisa magonzu gabu.
16 Lakini Yesu kila mala jwajenda pandu panga na bandu, kola andoba Sapanga.

Yesu andamisa mundu jojulei
Matei 9:1-8; Maluko 2:1-12

17 Lisoba limu Yesu pajabiya jutenda kubola, Afalisayu bangi naka abola ba malagalaki
kuhuma misi juku Galilaya, ku Yudea nuku Yelusalemu, babi pala. Makili gaka Bambu
gabia pamu najombi jakalamisa agonzu.
18 Apalapa bandu bangi bahika antogwi mundu jumu jojulei angoniki pu mpandu,
bapala kunzingi nkati ili bummbeka palongi jaka Yesu.
19 Lakini ndaba ju nsambi wa bandu, ngasebawesiki kunzingi nkate. Ndienu, bakwela
panani ju nhagaa bahotula lihotu likolongu punhagaa nukunhulu jojulei we jola pikilanda
ja bandu nukumbeka palongi jaka Yesu pamu nilipega laki. 20 Yesu ejukubona kuhobale
kwabu, ampwagila mundu jojulei, "Nkosiwango, gulekakiwi mahakau gako."
21 Abola ba malagalaki na Afalisayu batumbulya kulilaluki beni, "Boo, hajo mundu bo
joantondo Sapanga? Nya jojuwesa kulekake bandu mahakao? Sapanga kajika jojuwesa
kwaalekake bandu mahakau!"
22 Yesu jagamanyiki mawasu gabu, jaalalukya, "Nhwasali kike mmyoju jino?
23 Sa sekijojwiki, kupwaga, 'Gulekakiwi mahakau,' au kupwaga, 'Jema gujendaje?'
24 Ndienu, mbala mmanya Mwana waka Mundu jubi nuuwesu pundema ukulekake
mahakau ga bandu." Papuje ampwagila mundu jojulei we jola, "Jema, jukua lipega laku
gujenda kuyumba jaku."
25 Apalapa, mundu we jola jajema palongi jabu, jajukua lipega laki. Jajenda kunyumba
jaki koni akundumbalya Sapanga.
26 Boti basangii ngamaa! Bajogupa nuku nndumbali Sapanga koni apwaga, "Lelenu
twagabweni majambu gagasangasa!"

Yesu ankema Lawi
Matei 9:9-13; Maluko 2:13-17

27 Egapeta ganiaga, Yesu japita kunza ambona jojujopa kodi jumu joankema Lawi, jutemi
mu nyumba jukulepe kodi. Yesu ampwagila, "Nyengalya!"
28 Lawi jajema, nukukileka kila sindu nukunzengale Yesu.
29 Ndipala Lawi antendila Yesu tipati ngolongu kunyumba jaki. Nilikundi la bandu
likolongu la baajopa kodi na bandu bangi babia akula pamu najombi.
30 Lakini Afalisayu bangi naka abola ba Malagalaka baayomila banafunzi baki bakap-
waga, "Ndaba jaki nkula na kunywa pamu na bandu bajopa kodi na baabi na mahakao?"
31 Yesu jaajibua, "Babii bomi ngaseampala sing'anga, ila baabi agonzu ndi babumpala
sing'anga.
32 Ngasenhikiki kakema bandu baamboni palongi jaka Sapanga, ila babi na mahakau,
ajetakya mahakau gabu."

Yesu bundaluki kupete kupunga kula posu
Matei 9:14-17; Maluko 2:18-22

33 Bandu bangi bumpwagila Yesu, "Banafunzi baka Yohana mmbatisa mala jingi apunga
nu kuloba, hata banafunzi baka Afalisayu ahenga ahelahe. Lakini banafunzi baku akula
na kunywa."
34 Yesu jaajibua, "Boo, nhwesa le kwaapenga babaakokiki pandoa kula posu na akati abii
na bambu jojupunga ndoa? Ngakuwesikana!
35 Lakini lisoba lihika bambu ndoa pabamboa kati jabu, muda we hogu ndi pabipunga
kula posu."
36 Yesu jaapwagila lilenganu lende, "Mundu ngasejuseku kibambu si ingobu inyai
nukusone mwiingobu jejilai. Ana jutei hela, kiijendula ingobu jejilai jejela, ni kibambu
si ingobu inyai ngasilengani ni ingobu jejilai je jela.
37 Nga mundu jojujege divai inyai mumipuku jealenganaki na ngosi ja mwandi. Ana jutei
hela, divai inyai jela jitenda kututumuka nukujendu mipuku jealenganaki na ngosi je jela,
divai jiitenda kujitika ni mipuku jealenganaki na ngosi jitenda kuhalabika.
38 Lakini bandu abeka divai inyae mumipuku jealenganaki na ngosi inyae!
39 Nga mundu jojupala kunywa divai ja mwandi na divai inyai, ndaba jiipwaga, 'Divai ja
mwandi ndi ja sapi.' "

6

Mabole kupete Lisoba lu Kupomulela
Matei 12:1-8; Maluko 2:23-28

1 Lisoba limu lu Kupomulela Yesu jabiya jupeta pikilanda ja matui gi inganu. Banafunzi
baki batumbulya kupanyu ipambiku yi inganu, bapulua inganu yaki kwa maboku, nakula.

2 Afalisayu bangi andalukiya, “Ndaba jakii nhenga lijambo leakaniki kutenda Lisoba lu
Kupomulela?”
3 Yesu jaalalukya, “Boo, ngasensomiki lee sejahenga Daudi pamu na ajake pababii ni
inzala?
4 Daudi jajingala mu Nyumba jaka Sapanga, jajukua mabumunda gabumpekya Sapanga,
nakula. Kabee gangi jaapekya ajaki. Malagalaki gaka Musa gunkana mundu jokapi kula
mabumunda ge haga ila agolu pena ndi baatakiwa kula.”
5 Ndipala Yesu jaapwagila, “Mwana waka Mundu jubi nuwesu Mlisoba lu Kupomulela.”

Mundu junu kuboku kokulei
Matei 12:9-14; Maluko 3:1-6

6 Lisoba lengi lu Kupomulela Yesu jajingala kubola mu Nyumba jukuketangane Ayaudi.
Mu nyumba mola jabi mundu jojulei kuboku kwaki kwa malele.
7 Aka abola bangi Malagalaki na Afalisayu bapala apata kikopakale sukunkamuli Yesu.
Henu babia andingali ngamaa ana andamisa mundu Lisoba lu Kupomulela.
8 Lakini Yesu jikimanyiki sebawasalya, ampwagila mundu jojulei kuboku jola, “Hika
gujema pikilanda pamba.” Mundu we jola jajema nukujenda kujema pikilanda.
9 Ndipala Yesu jaapwagila, “Nundaluki mwanganya, boo, mu Lisoba lu Kupomulela sapi
le kuhenga lijambu la sapi au kuhenga lijambu lilyaa, kundamisa mundu au kunkoma?”
10 Jaalinga bandu boti bababi pala, ampwagila mundu we jola, “Nyoosa kuboku kwaku.”
Jahenga ngati Yesu eampwagila, nu kuboku kwaki kwatenda kulama.
11 Lakini bombi bayomiki ngamaa batumbulya kupwagani sindu siliyaa sukuntenda
Yesu.

Yesu jahagu atumi kumi na abeli
Matei 10:1-4; Maluko 3:13-19

12 Mmasoba gala Yesu jajenda kukitombi, jatama kelukelu akundoba Sapanga.
13 Ekwakusa, Yesu jaakema banafunzi baki. Jaahagula banafunzi komi na abeli
nakakema atumi.
14 Bajahagula be ndi Simoni, joampekia Yesu liina Petili na Andilea nnuhuna waki na
Yakobu na Yohana na Pilipi na Batolomayu.
15 Matei na Tomasi na Yakobu mwana waka Alufayo na Simoni jowankemika Zelote,
mundu jojukomane nndema waki.
16 Yuda mwana waka Yakobu na Yuda Isikaliote, joang'alumbuka Yesu.

Yesu jubola nakalamisa bandu
Matei 4:23-25

17 Yesu pajahuluka pikitombi pamu na banafunzi baki, jajema puubamba ni likundi
likolongu la banafunzi baki. Bandu bingi bababi pala bahuma nndema yoka yuku Yudea,
na Yelusalemu na babahuma nndema yoka yuku kumbwani ja Tilo na Sidoni.
18 Bandu haba bahika kunzoane Yesu nu kulamiswa magonzu gabu. Kabee bandu
baang'alika ni ilombu bahika nukulamiswa.
19 Bandu boa bapala kunngusa Yesu, ndaba makili gabia gumpita nkati jaki na
kwaalamisa bandu boti.

Kupengalewa nu kung'ong'ateka
Matei 5:1-12

20 Yesu jaang'anumbukya banafunzi baki, nukupwaga,
“Mpengaliwi mwanganya mombii mwahagu,
ndaba Ubambu ukolongu waka Sapanga gwinu.
21 Mpengaliwi mwanganya mommbii ni inzala sajenu,
ndaba mwitenda kutupi!”
Mpengaliwi mwanganya mondela heno,
Ndaba mwitenda kutogule!
22 “Mpengaliwi mwanganya ana bandu bitenda kunsuki, biitenda kummbagu nukun-
tondoo nukumpwaga mwanganya mwaabaja, ndaba jaka Mwana waka Mundu!
23 Ntoguliya nukuhina haga pagipitila ndaba nhupi jinu bammbekia kunani kwaka
Sapanga. Hela ndi aseja babu ebaatendila alota.
24 Lakini mwing'alika mmbanganya mombi na mali gingi,
ndaba mwanganya nntoguli mmwoju jino!
25 Mwingalika mwaanganya montupi sajeno,
ndaba pamwibia ni inzala!
Mwiing'alika mwanganya montogule sajenu,
ndaba mwagubona usungu nukulela!”

26 “Mwiing'alika ana bandu boti bandumbalya mwanganya sapi! Ndaba hela ndi aseja
babu baahengila alota biisoli.”

Kapala babunsuki
Matei 5:38-48; 7:12a
27 “Lakini numpwaji mmbanganya monyoane, mwaapala abaja binu, na mwahengila ga
sapi babunsuki,
28 Mwapengila bandu bala babundiga, nakalobe kwaka Sapanga bandu babuntende
galiya.
29 Mundu ana jugulapwi lituku limu, gung'anumbukiya ni lituku lengi, mundu najugun-
yagiki puti jaku, gundekila jujukua ni likoti laku.
30 Jokapi jojuguloba sindu gumpekiya, na mundu jojugunyaga hindu yaku gwipala
jugukelubukiya.
31 Mwatendila bandu banhengila ngati empala buntendila mwanganya.”
32 “Anamwapai babumpala mwanganya pee, boo, mwiipata nhupi bole? Hata baabi na
mahakau baapala babapala bombi!
33 Ana mwahengi ga sapi bandu babuhenge mwanganya ga sapi mwiipata mbengee
bole? Hata baabi na mahakau ahenga ahelahela!
34 Ana mwaakopisi bandu banhobale bundepa, boo, mwiipata mbengee bole? Hata
baabi na mahakau baakopesa ajabu nu kuhobale bakelubukya.”
35 “Lakini mwaapala babunsuki mwanganya nakatende gasapi, mwaakopisa bila kun-
hobale kunkelubuki. Ndienu hupi jinu jibia ngolongu kunani kwaka Sapanga na mwiibia
mwabana baka Sapanga jojubi kunani ngani. Ndaba jombi jwa amboni kwa bandu banga
kunsengu na bandu abaya.
36 Mmbia ni ikia ngati Atati binu ebii ni ikia.

Kwaatemu bandu bangi
Matei 7:1-5
37 “Mwaatemu bandu bangi na Sapanga ngajantemu. Mwaang'alisa bangi na Sapanga
ngajanng'alise, mwaalekakya bangi na Sapanga jaanndekakya mwanganya.
38 Mwapekia bandu bangi yeapala na Sapanga jampekya, nanamu mwiijopa kipemu
sekitweli mukuboku mbaka kujitika. Ndaba kipemu sentumi kwa bandu bangi, Sapanga
jiitumia kipemu sese kwinu.”
39 Ndienu Yesu jaapwagila lilenganu lende, “Boo, jwanga kulinga le juwesa kundongo
jwanga kulinga nnzake? Ngahela! Boti biabukiya mulibomba.
40 Mbolee ngaseampeta mmbola wake, lakini mbolee anajujomwi kubolwa kwaki
jukuba ngati mmbola wake.
41 “Ndaba jakii ukibona kijola mmihu juku nnzaku, lakini ngaseulibona lumbagau
lolubii nndiu jaku?
42 Guwesa boo, kumpwagi nndongu wako, ‘Nndongu wango, leka nuguboi lumbagau
nndiu jaku,’ na wamweti ngaseulibona lijola lelibii nndiu jako? We ulikopake waamboni!
Guboa oti lijola lelibii nndiu jaku, ndienu wiilinga sapi nukukibona kijola sekibii nndiu
juku nndongu waku.

Nkongu na matunda gaki
Matei 7:16-20; 12:33-35
43 “Nkongu wa sapi ngasegubeleka matunda giliya, wala ngakuba nkongu uliya
gogubeleka matunda ga sapi.
44 Bandu bugumanya nkongu kupete matunda gaki, lakini bandu ngakuwesa kutongo
matunda gabagakema tini kuhuma mumi gwandu, wala ngaseatongo zabibu kuhuma
mmbigili.
45 Mundu jwa amboni jupia gagabi ga sapi kuhuma gajagabei mmwoju jaki, na mundu
juliya jupia gagabi giliya kuhuma nkati gajabei mmwoju jake. Ndaba mundu julonge
gagatweli mmwoju jake.”

Bandu abeli baasenga nyumba
Matei 7:24-27
46 “Ndaba jakii nngema, ‘Bambu, Bambu,’ nakoni ngasenntenda ganumpwagila ntenda
gala?
47 Nampekya lilenganu lelilengana na mundu jojupalika kuhika kwangu nenga. Jojupa-
lika kuhika kwangu ndi mundu jojujoane malobi gangu nakugahenga ngati ekupalika.
48 Hoju julengana na mundu, jojusenga nyumba, sukuhemba pai ngani pililibu,
nukusenga nyumba je heji panani jaki. Esahika kikoka ngasesawesa kujinyua nyumba,
ndaba basengiki sapi.

49 Lakini jokapi jojujoana malobi gangu bila kugatenda ngati ekutakiwa, hoju julengana
na mundu jojasengiki nyumba munsangi bila kuhemba ngani. Kikoka esahika, masi
gijinyua nyumba nukujihabu, na nyumba joti jatenda kubomboka!"

7

Yesu andamisa ntumi juku nkolongu wa alonda juku Loma
Matei 8:5-13

1 Yesu pajajomula kupwaga majambu gala kwa bandu, jajenda ku Kapelinaumu.
2 Kokuje jabi nkolongu jumu jwa alonda makomi komi juku Loma, jojabi nu ntumi waki
joampai ngani. Ntumi we hoju jutendika kulwala jahegalya kuwa. 3 Nkolongu we jola
ejwajowana majambu gaka Yesu, jatuma aseja bakumu buku Uyaudi ajenda kundoba Yesu
juhika kundamisa ntumi waki.
4 Ebahika kwaka Yesu bundobiki ngamaa, bapwaga, "Kye! Mundu hoju jupalika
unzangatiya,
5 ndaba jombi jaapai bandu bitu najombi ndi jojutusengiki Nyumba jukuketangane
Ayaudi."
6 Ndienu, Yesu jajenda pamu na bombi. Ejahegalya kuhika kunyumba jaka nkolongu
hoju, nkolongu hoju jaatuma akakosi baki ampwagila Yesu, "Bambu, wing'alika kuika
koni, ndaba nenga ngasembalika wenga kujingi nnyumba jango.
7 Ndaba nepani ngase mbalika hata kuhika kwako. Lakini pwaga pee lilobi, nu ntumi
wa jwiitenda kulama.
8 Ndaba namweti kabee mipai ju ukolongu, mi na alonda pai jangu. Ana numpwagi
jumu, 'Jenda!' Najombi jutenda kujenda, ana numpwagi jongi, 'Hikaa!' Najombi jutenda
kuhika, ana numpwagi ntumi wangu, 'Henga ase!' Najombi jutenda kuhenga."
9 Yesu ejajoana ganiaga, jatenda kusangaa ndipala jugung'anumbukya nsambi wa
bandu gogwabia gunzengalee, nukugupwagi, "Sakaka numpwaji ngasenumbweni mundu
jwana hobale ngati jenze hata ku Izilaeli!"
10 Ndipala bandu be bala pabahika kunyumba juku nkolongu jwa alonda juku Loma
bunketannya ntumi we jola julamiki.

Yesu anhyoha mwana waka mmbomba joawi alomi

11 Monikatae, Yesu jajenda ku musi gumu gobugukema Naini na banafunzi baki, koni
julongini nu usambi wa bandu.
12 Ndienu,Yesu ejahegalya pundyangu nkolongu wa musi, bapitila bandu babatotwi
nsiba guku nkombu, nkombu weni jabia mwana wa kanzika kwaka mmbomba joawi
alomi. Nu nsambi wa bandu wa musi gola wabi pamu nu mmbomba we jola.
13 Bambu ejumbona mmbomba jola, ambonila ikia, ampwagila, "Wilela."
14 Ndipala Yesu, jajenda kukamu uleli we gola, na bababia atotwi uleli gola batenda
kujema. Yesu japwaga, "Nkomboo! Nugupwaji jumuka!"
15 Nkombu jojawi we jola jatenda kujumuka, nukutumbuli kulonge. Yesu ankabisa
nkombu we jola kwa amabaki.
16 Bandu boka batenda kujogopa nukundumbali Sapanga koni bakapwaga, "Mlota
nkolongu jupitii kati jitu. Sapanga juhikiki kwaajangati bandu baki."
17 Majambu gaka Yesu gaeniya mu Yudea mwoka na ndema ya pambipi.

Yeau na banafunzi baka Yohana Mmbatisa
Matei 11:2-19

18 Banafunzi baka Yohana Mmbatisa bajenda nukumpwagi Yohana majambu goti gaja-
henga Yesu. Najombi jaakema banafunzi baki abeli,
19 jaatuma kwaka Bambu bukundalukya, "We lee ndi jojapwaga Yohana Mmbatisa
guhika, au tundendaliya jonge?"
20 Banafunzi bala pabunhikila Yesu bumpwagila, "Yohana mmbatisa jututumiki kwaku
tugulalukya, 'We lee ndi jojuhika, au tundendalya jonge?' "
21 Kipindi aselase, Yesu jabiya jaalamisi agonzu bingi ngamaa, japia bandu bingi ilombu
na kwaajangatii banga linga kulinga.
22 Ndienu, Yesu jaajibua banafunzi baka Yohana Mmbatisa, "Nnzendannya mukump-
wagila Yohana gamwagabweni na ganzoini, banga linga henu atenda kulinga, na ilema
atenda kujenda na baaleliki atei kunyambisika na bangajoa atenda kujoana na baawii
ateikuyoka na ahagu baalandi Majambu ga Sapi.
23 Jupengaliwi mundu jojuhobale nepani!"
24 Ndienu, banafunzi baka Yohana pababia abohi, Yesu jatumbulya kwaapwagi bandu
majambu gaka Yohana, "Pamwajenda kulungwenza mwajenda kulinga kike? Boo, mwa-
jenda lee kulinga nndai lelinyuka nu nhwae?

25 Boo! Henu mwajenda kulinga kike? Mwajenda lee kundinga mundu jojuweti
ingobu yeinyambike? Bandu baawata ingobu yeinyambiki nukutama kwa laha, atama
mumanyumba gu ubambu ukolongu!
26 Henu mwajenda kulinga kike? Mwajenda lee kumbona mlota waka Sapanga? Heelo,
sakaka lakini mubweni nkolongu kupeta Mlota waka Sapanga.
27 Jonioju Yohana jobumpwaga mu Mahandiku ga Sapi, Sapanga japwaga, 'Nantuma
ntumi wangu jugulongulya, jojaguhandaliya indela jaku.' "
28 Ndienu Yesu jaapwajila, "Numpwagi, Yohana Mmbatisa ndi nkolongu kati ja bandu
boti baabelikwi nu mmbomba. Lakini mundu jojubi nsoku mu Ukolongu waka Sapanga
ndi nkolongu kupeta Yohana."
29 Bandu boa pamu na baajopa kodi ebajowana ganiaga bajetakiya indela jaka Sapanga
ndi ja sakaka na haba ndi bababatiswa na Yohana.
30 Lakini Afalisayu naka abola ba Malagalaki, bakana gajalagalakiya Sapanga kwabu,
kabee bakana kubatiswa na Yohana.
31 Yesu jaendaliya kupwaga, "Boo! Bandu bikibeleku senze alengana na kike? Alengana
na sindu bole?
32 Alengana ngati bana baabii kugulio. Akemana beni na beni. 'Tunzembi mapenenga,
lakini ngasemwahiniki! Tunzembi mihambu ja malelu, lakini ngasemwaleile!'
33 Ndaba Yohana Mmbatisa jahikiki, jukubika jupunga kula wala ngase jukunywikaje,
nanamu mwapwaga, 'Yohana jubi ni ilombu!'
34 Mwana waka Mundu juhikiki, jukula na kunywa, nanamu mpwaga, 'Mundu jonzo
jukula ngamaa na julobe ngamaa, nkosi jwa bandu baajopa kodi na baabi na mahakau!'
35 Lakini malangu gaka Sapanga galangi sakaka kwa bandu boka babunzetaki."

Yesu munyumba jaka Simoni mfalisayu

36 Mfalisayo jumu ankokiki Yesu kula posu ja pakamii kunyumba jaki. Yesu jajingala ku
nyumba jaka Mfalisayu we hoju, nukutama kula posu.
37 Pa musi je pala jabii nyongo jumu jwana mahakau. Ejwajowana Yesu jukula mu
nyumba jaka Mfalisayu hoju, mmbomba jahika nilisupa lebalenganaki kwa malibu ga
alabasita lelabii na mahuta gaganungii sapi.
38 Mmbomba we jola jajema pambipi na magolu gaka Yesu, koni julela na maholi gaki
gahabukya mmagolu gaka Yesu. Ndipala jagahungula magolu gaka Yesu kwa majunzu
gaki, nukugasonzoo magolu nu kugapakia mahuta.
39 Mfalisayu joankoka Yesu jola pajagabona haga, jawasalya mmyoju jaki, "Mundu
ajo ana sakaka mlota waka Sapanga, jakamanya mmbomba joankamwi ajo jubii boo,
jakamanya jubii na mahakau."
40 Yesu ampwagila Mfalisayu jola, "Simoni, mina sindu mbala kukugupwagila."
Simoni jajibua, "Ena mmbola, mbwagilaje."
41 Yesu jatumbuliya kupwaga, "Bandu abeli babii bunkopiki mundu lupija, jumu jabia
jukopiki lupija makomi hamsine, na jongi makomi nhwanu.
42 Pabasindwa kulepa lupija lola, mundu we jola jojaakopesa lupija jaalekakya boti
abele. Boo nyanye kati jabu joampala ngani mundu jojukopesa lupija jola?"
43 Simoni jajibua, "Neholale joandekaki lupija lwingi ngani jola ampala ngani jojukopesa
jola."
Yesu ampwagila, "Gujibwiki sapi."
44 Ndipala Yesu ang'anumbukya mmbomba we jola, nukumpwagi Simoni, "Boo gumb-
weni lee mmbomba jonzone? Nepani enyingala nnyumba jaku, ngasewambeki masi gu
kusamba magolu gangu, lakini mmbomba jonzo jung'olwi magolu gangu kwa maholi gaki
nukuputa kwa majunzu gaki.
45 Wehapa ngasewanamuki sukunzonzo, lakini mmbomba jonzo tumbuka panyingala
pambani ngasejakotwiki kubusu magolu gango.
46 Wehapa ngasewangalibisi sukumbaki mahuta kumutu, lakini mmbomba jonzo jum-
baki mahuta gaganungi mwamagolu gango.
47 Nugupwagi, ndaba julekakewa mahakau gaki gingi, henu jumbai ngani. Jojulekakiwi
mahakau kidogu, jupala kidogu."
48 Ndienu Yesu ampwagila mmbomba we jola, "Gulekakiwi mahakau gaku."
49 Bandu bangi bajabi jukula naku batumbuliya kupwagani, "Hajo mundu boo jojuwesa
kulekake mahakao?"
50 Yesu apwagila mmbomba jola, "Kuhobale kwaku kugukombwi. Jenda sulukwali."

8

Aka mbomba babunzangatya Yesu muliengu lyaki

1 Ebajomula ganiaga, Yesu jayongulitya mmusi ni kwijiji, koni jakalandila bandu Li-
jambu la Amboni lu Ukolongu waka Sapanga. Mwoha mojapetila jabi pamu na banafunzi
baki komi na abeli,
2 jalongini kabee na aka mbomba bangi bababi Yesu jaapihiki ilombu nakwaalamisa
magonzu. Aka mbomba be ndi Malia juku Magidala, jojabi Yesu ampihiki ilombo saba,
3 Yoana nhwanu waka Kuza, kilongosi wapasengu jaka Helodi na Susana na aka
mbomba bangi bingi bababii apia hindu yabu hingi kunzangati Yesu na banafunzi baki.

Malenganu gaka mundu jojupanda
Matei 13:1-9; Maluko 4:1-9

4 Nsambi wa bandu gunzendila Yesu kuhuma kila musi, nu nsambi wa bandu gola
pawaketangini pamu, Yesu jaapwajila lilenganu lende.
5 “Mpanda jajenda kukweta imbeju yaki. Ejwabia jukweta imbeju mulituhi, imbeju
yengi yaabuka mwindela. Babapeta mwiindela batenda kuitimbana ni ijuni yakula
imbeju ye yela.
6 Imbeju yengi yaabukiya puluhombi lolubii pililibu, payamela yatenda kunyala ndaba
ubeibei ngasegabii muluombi.
7 Yengi yaabukya pimikongu ja miya, mikongu ja miha yela heyakola yatenda kuihinya
mimea jejela.
8 Yengi yaabuki muluombi lwa sapi, nayombi yamela nukupapa ilebi, kila jimu ja papa
nu kujonzukeka mala miya jiimbeju jejapandiki.”
Yesu pajwapwaga hela japwaga kwa sauti, “Mundu jojubi na makutu gukujoane nuju-
jowana!”

Ndaba ja malengano
Matei 13:10-17; Maluko 4:10-12

9 Banafunzi baka Yesu bundalukiya ndaba jililenganu lela,
10 Yesu jajibua, “Mmbanganya bunhwesisi kumanya indu ya sili yu Ukolongu waka
Sapanga. Lakini bandu bangi mbwaga nabu kupete malengano, biilinga lakini biibona,
ajowana lakini biihelewa sindu.”

Yesu julandi ndaba ja lilenganu laka jojupanda
Matei 13:18-23; Maluko 4:13-20

11 “Ndienu ndaba jililenganu le heli ndi jenze, imbeju jilangi Lilobi laka Sapanga.
12 Imbeju yeyahabwiki mwindela, ilangi bandu babilijowane lilobe, lakini Lijobi lihika
nu kuliboa lilobi mmyoju jabu, ili biihobale nu kulama.
13 Imbeju yeyahabuki puluhombi lolubi pililibu lilangi bandu bala babilijone lilobi,
bilijopa nukutogule, ila ngase lijingi nkati ja myoju jabu ndaba ngaselibii ni mikega.
Bilihobale kwa muda nsokopi, lakini kipindi si milengu ji lijobi akotoka kuhobale lilobi
laka Sapanga.
14 Imbeju yeyahabuki mwi mikongu ja miha ilangi bandu bala babilijone lilobi
laka Sapanga, lakini eaendale kidogu, lilobi laka Sapanga lihinywa nikiholu ndaba ja-
mang'aliku ga mahengu ga kila lisoba, kutokule, kutogule, nukupala kuba na mali gingi
hiliya, kwaatenda bandu haba biihendelee kulijetake lilobi laka Sapanga.
15 Lakini imbeju yeyahabuki muluhombi lwa sapi ndi jilangi bandu bala babilijone
lilobi laka Sapanga nukulikamu kwa mwoju wabu nukulihobale, nukuendele kuhenga ga
gundengane Sapanga.

Kolobohi jeyekali nikitonga
Maluko 4:21-25

16 “Bandu ngase apambaki taa nu kujiyekale nikitonga au kujibeka kwii ji kitanda.
Lakini bijibeka pikipanda, ndaba kila mundu jojujingi nkati jugubona unang'anu.
17 “Sokapi sebikihihiki sibiya pangwendu, na sokapi seyekali simanyikana nakuba pa
gwenda.
18 “Ndienu nzepana na ganzowana, ndaba mundu jokapi jojubi na sindu biitenda
kunzonzukela, lakini jwanga na sindu bannyaga hata kidogu sejawasali jubi nasu.”

Anyongo baka Yesu na alongu baka Yesu
Matei 12:46-50; Maluko 3:31-35

19 Anyongo na alongu baka Yesu batenda kunhiki, lakini ngasebawesiki kuhika pambipi
jaki ndaba ju nsambi wa bandu.
20 Mundu jumu ampwagila Yesu, “Anyongo baku na alongu baku ajemiki kunza, apala
kugubona.”
21 Yesu jaapwajila, “Anyongo bango na alongu bango ndi babilijowane lilobi laka
Sapanga nukulihenge lihengu.”

Yesu julakali majeba gatulia
Matei 8:23-27; Maluko 4:35-41

22 Lisoba limwa Yesu jakwela munhwatu pamwa na banafunzi baki na kwaapwagi,
"Tulombuka tujenda kwii junhanga." Ndipala, batumbulya sapwali.
23 Ebabiya mwindela, Yesu jagosila lugonu. Apalapa kimbonga kikolongu satumbuka
kupoga mu nhanga, masi gatumbuka kujingi nkati ju unwatu, boti baegaliya kuwa.
24 Banafunzi bunzendila Yesu nukunzumu nu kumpwaji, "Bambo, Bambo! Tutenda
kuwa!"
Yesu jajumuka nu kukilakali kimbonga se sela na majeba ga masi, nayombi yatenda
kukotoka. Nunhanga watulia nuuu.
25 Ndienu Yesu jaalalukiya banafunzi baki, "Kuobale kwii kubi kwako?"
Lakini bombi basangii, bajogopa koni bakapwaganya, "Boo! Jonujuwe nyanye? Mbaka
jikilakali kimbonga na majeba nayombi itenda kunzowanela!"

Yesu andamisa mundu jwinikilombu
Matei 8:28-32; Maluko 5:1-20

26 Yesu na banafunzi baki baendaliya na sapwali, bahika kumbwani uku nndema uku
Gelasi, jejibii kwii junhanga uku Galilaya.
27 Yesu ejwabiya juhuluka pee kuhuma munhwatu kumbwani, jwaketangana na mundu
jojabii niilombu. Mundu we jola ngasejawatiki ingobu kwa masoba gingi, jukubika
ngasejutama nkati ja nyumba, lakini jukubika jutama ku matengela.
28 Eambona pe Yesu, jalela nuku jileke pai palongi jaka Yesu nukujamali koni jakapwaga
kwa sauti, "We wa Yesu Mwana waka Sapanga Wogubii Kunani Ngani! Boo gupala ki
kwangu nenga? Nuguloba, gwing'alisa!"
29 Mundu we jola japwaga hela ndaba Yesu jabia jikipwagi kilombu se sumpita mundu
we jola. Kilombu se hesi kikubika suntukali mundu we hoju mala jingi. Hata ana bandu
babia bunzigali nkati koni mumagolu na mumaboku babiya bunkongiki kwi minyolu,
lakini jombi jukubika jutenda kuseku. Kilombu se sela kikubika sunzombate mbaka
pulungwenza.
30 Yesu andalukiya, "Lihina laku wa nyanye?"
Anzibua, "Nsambi waalonda." Japwaga hela ndaba jabii ni ilombu hingi.
31 Ilombu ye yela yundoba Yesu jaipwaji ijenda ku libomba lilasu langa na mwisu.
32 Pambipi na pala wabi nsambi nkolongu wa magolobi gatenda kula pikitombi. Ndipala
ilombu ye yela yundoba Yesu jiijetakya yagajingala magolobi, najombi Yesu jajetakiya
yagajingala magolobi.
33 Ilombu yela yumpita mundu jola, nukujingi mumagolobi gala. Nsambi wa magolobi
gola gwatila pikiheleu kikolongu nu kujingii munhanga, nukuwele mmasi.
34 Alimu ba magolobi bala ebabona goti gala ga gahengiki, batenda kutila bajenda
kaalandi bandu kumusi nuku ijiji.
35 Bandu bajenda kulinga ga gapiiti, pabahika kwaka Yesu, bumbona mundu jola
joyumpitaa ilombu jutemi pambipi na Yesu, juweti ingobu, malangu gaki gunkelubuki
kabee. Bandu boka batenda kujogopa.
36 Bandu bala bababona lijambu lela baalandila bandu Yesu heandamisa mundu jola.
37 Ndienu bandu bu nndema uku Gelasi saakamwi kiholu kikolongu. Ndipala bundoba
Yesu juboka kwabu, ndienu Yesu jakwela munhwatu, nu kuboka.
38 Mundu jola joyumpitiki ilombu andoba Yesu, "Nandi noba nyenda pamu na wenga."
Lakini Yesu ngase anzetaki kujenda naku, ila ampwagila,
39 "Gubuja ku nyumba wakaalandila bandu majambu goka makolongu ga juguhengi
Sapanga."
Ndienu, mundu jola jajenda musi goti nakaalandi bandu majambu ga junhengi Yesu.

Kamwali waka Yailo nu mbomba jumu atenda kulamiswa
Matei 9:18-26; Maluko 5:21-43

40 Yesu ejwakelubuka upandi gongi gunhanga, nsambi nkolongu wa bandu gunzopa
sukutogule ndaba boti batenda kundendale.
41 Ndienu jahika mundu jumu joakema Yailo, jojabii kilongosi jwa nyumba jukuketan-
gane Ayaudi. Jililekala mwamagolu gaka Yesu, andoba jujenda kunyumba jaki,
42 ndaba kamwali waki wa kajika, jwana yaka komi ni mibele, jwabiya juhegale kuwa.
Yesu ejwabiya jutenda kujenda, nsambi wa bandu gwatenda kunhinya pandi yoka.
43 Muunsambi wa bandu gola, jwabi mmbomba jumu pikilanda ju unsambi wa bandu
gola, jojuwe jwabi mmbomba junu ugonzu gukujahuka kwa miaka komi ni mibele, kabee
jwabiya jutumi hindu yaki hingi kwaka sing'anga, nga mundu jojawesa kunndamisa.

44 Mmbomba we jola ampwata Yesu sumunyuma, nukugusa mu lupeta lwi ingobu yaki,
apalapala ugonzu waki hukujahuka watenda kulama.
45 Yesu jalalukiya, “Kanono! Nya jojung'usike?”
Bandu boka batenda kukana. Petili japwaaga, “Bambu, nsambi wa bandu guguyongal-
witi nukuguhinya.”
46 Lakini Yesu japwaga, “Nemanyiki mundu jutei kung'usa, ndaba nilijowani makili
gangu gandei kumbita.”
47 Mmbomba jola pajilibona ngasejuwesa kulihiya, japitila koni jakabagaja sukujogopa.
Jililekala pamagolu gaka Yesu. Ndipala japwaga pa bandu boha ndaba jukugusa ingobu
jaka Yesu nu kulama.
48 Yesu ampwagila mmbomba jola, “Kamwali wango, kuhobale kwaku kugulamise.
Gujenda sulukwali.”
49 Yesu pajabiya jakoni jakalongela, jahika ntenga kuhuma ku nyumba jaka Yailo.
Ampwagila Yailo, “Kamwali waku juwile, ndaba jaki kunsumbu Mmbola?”
50 Lakini Yesu ejwajowana ganiaga apwagila Yailo, “Gwijogopa, we guhobaliya pena, na
mwana waku mbaka julame.”
51 Yesu pajahika kunyumba jaka Yailo, jaakana bandu biijingi nkati pamu najombi ila
ajingala pe Petili na Yohana na Yakobu na amabu na ahengo baka kamwali we jola.
52 Bandu boka babiya bakalela nukulobalake ndaba jaka kamwali jola. Lakini Yesu
jaapwagila, “Mwilela, ndaba kamwali ngase juwile ila jutei kugone pee.”
53 Bandu boti bunheka Yesu ndaba babia amanyiki kamwali jola juwii.
54 Ndipala Yesu ankamula kuboku kamwali jola nukumpwaagi, “Mwanango, jumuka!”
55 Kamwali jola womi waki unkelubukiya kabee, apalapa jatenda kujumuka. Ndipala
Yesu jaaloba bumpekia posu kamwali.
56 Ahengo na amabu baki basangii ngamaa, lakini Yesu jaakanakiya bampwagi mundu
jokapi sekipitii.

9

Yesu jaatuma banafunzi baki komi na abeli
Matei 10:5-15; Maluko 6:7-13

1 Yesu jaakema pamu banafunzi baki komi na abeli, jaapekia makili nu uwesu gwakaboa
bandu ilombu, nakwalamisa agonzu.
2 Ndienu jaatuma ajenda bakaalandila bandu lijambu lu Ukolongu waka Sapanga
nakalamisa agonzu.
3 Jaapwagila, “Mwiitoto sindu sokapi emwijenda mwiindela, mwitoto ndonga, wala
kibwahila, wala posu, wala lupija, wala ingobu ibeli.
4 Nyumba jokapi jemwijingala nukunzopa, mwakatama momu mbaka pamwiboka
mwikijiji se hesi.
5 Bandu nabunkaniki kunzopa, mmbokaniya musi we hogu, nanamu emwibia ntenda
kuboka mwikung'unda luhombi mwamagolu ginu jibiya nginyuli kwabu jukunkana
kunzowane.”
6 Ndipala, banafunzi batenda kuboka, bapeta kila hijiji koni bakaalandila bandu Li-
jambu la Amboni nakalamisa agonzu kila pandu.

Lujogopu lwaka nkolongu Helode
Matei 14:1-12; Maluko 6:14-29

7 Nkolongu Helodi juku Galilaya, pajabona majambu goha gagahengika. Jajogupa ndaba
bandu bangi babiya apwaaga, Yohana mmbatisa juyokiki.
8 Bandu bangi bapwaga Elia jutei kupitii, na bangi bapwaga jombi ndi jumu ja alota baka
Sapanga ba mwandi, jutei kuyoka.
9 Helodi japwaaga, “Yohana mmbatisa we nunsekwii kimutu, jo nyowana majambu gake
hoju nyane?” Najombi japala ammbona.

Yesu jaapeke posu bandu bingi
Matei 14:13-21; Maluko 6:30-44; Yohana 6:1-14

10 Atumi bala pabakelubuka bumpwagila Yesu goha gabahengiki. Yesu jaajukua bana-
funzi baki nukujenda nabu pandu panga na bandu kumusi uku Betisaida.
11 Lakini bandu ebamanya kobapiti, batenda kunkagu. Yesu jaajopa, na kwaabola
Ukolongu waka Sapanga egubii nakalamisa boka babapala kulama.
12 Palajingala lyoba, banafunzi komi na abeli bala bunzendila Yesu nukumpwagi,
“Waapwagila bandu haba ajendaninnya kwijiji ya pambipi na kwamatui bakataputa posu
na pandu pukugone, ndaba pamba je pulungwenza.”
13 Lakini Yesu jaapwagila, “Mwaapekia mwanganya poso akulaje.”

Nabombi bunzibua, “Twepani tubii na mabumunda unhwano na homba ibele pena. Boo gupala lee tujenda twabeti twakaalombila posu bandu behaba?”
14 Papuje babii akanalomi ngati elupu unhwano.
Yesu jaapwagila banafunzi baki, “Mwapwagila bandu beaba atama malundumalundu ga bandu makomi nhwanu.”
15 Banafunzi baki batenda ngati ejaapwagila, na bandu boti batama pai.
16 Ndipala Yesu jajukua mabumunda unhwanu na homba ibeli yela, jalingalya kunani kwaka Sapanga kwaka Sapanga, nukuipengee. Ndienu janukula mabumunda nahomba, nakaapeke banafunzi baki baabagila bandu.
17 Bandu boha bakula, nukutupi. Na banafunzi baki batondwi makombu gagaigali itonga yeyatweli komi ni ibeli.

Petili jujetake kuundomu waki Yesu ndi Kilisitu nkombosi
Matei 16:13-19; Maluko 8:27-29

18 Lisoba limu Yesu jabiya kajika jaki andoba Sapanga. Banafunzi baki babi bunzendila pajubii, najombi jaalalukiya, “Boo bandu apwaga ne nanyane?”
19 Nabombi bapwaga, “Bandu bangi apwaga we wa Yohana Mmbatisa, bangi apwaga we wa Elia na bangi apwaga jumu kati ja Alota baka Sapanga ba mwandi jojuyokiki.”
20 Najombi jalalukiya, “Mwanganya boo, mpwaga ne nanyane?”
Petili japwaga, “Weapa ndi Kilisitu weguhumiki kwaka Sapanga.”

Yesu julongale kuwa kwaki
Matei 16:20-28; Maluko 8:30; 9:1

21 Ndipala Yesu jaakanakiya mwampwagi mundu jokapi lijambu le hele.
22 Ahelahe Yesu jaapwagila, “Mwana waka Mundu jupalika kung'alika ngamaa nu kunkana aseja na agolu akolongu na abola ba Malagalaki. Jwiitenda kukomeka lakini jwiyoka mlisoba la tatu.”
23 Ndipala Yesu jaapwagila bandu boha, “Mundu jokapi najupai kunyengale ne, kupalika julikana na majambu gaki mweni nukujuku nsalaba waki, junyengaliya.
24 Mundu jokapi jojupala kugugombo womi waki mweni, jitenda kuguhoa, lakini mundu jojuhoa womi waki ndaba jami ne jaguokuwa womi waki wamasoba goha.
25 Boo sanzangatiya kii mundu ana jupatiki kila sindu su punndema pane koni na julihoa mweni?
26 Mundu jojumonee nepani iyoni pamu na mabolee gangu, Mwana waka Mundu jaambonila iyoni mundu we hoju pajihika mu ulumbi waki nu ulumbi wa Ahengo nu ulumbi wa atumisi ba asapi bu kunani kwaka Sapanga.
27 Numpwagi sakaka, abii bangi apamba ngabikuwi mbaka pabagubona Ukolongu waka Sapanga.”

Yesu jung'anambuka kubonikana waki
Matei 17:1-8; Maluko 9:2-8

28 Egapeta masoba nani tumbuka ejapwaga majambu ge gala, Yesu anzukua Petili na Yakobu na Yohana bakwela pikitombi kundoba Sapanga.
29 Yesu pababiya jakaloba, bumbona jakang'anumbuka pamihu, ni ingobu yaki yabia iyuu kwejakweja.
30 Apalapa bandu abeli babia alonge naku. Bandu be haba babia Musa na Elia,
31 babonikana abi muulumbi gukunani kwaka Sapanga kwaka Sapanga na bakalongila na Yesu lijambu la kuwa kwaki kokwipitila ku Yelusalemu.
32 Petili na ajaki babi agosi lugonu, na pabajumuka bugubona ulumbi waka Yesu, baabona na bandu abeli bajabi jujemiki nabu pamwa.
33 Musa na Elia pababia bakaboka, Petili ampwagila Yesu, “Bambu, sapi twe kutama pambane. Tusenga indamba hitatu, simwa sako, simwa saka Musa na sengi saka Elia.” Lakini Petili ngasejamanyiki sejikipwaga.
34 Petili ejwabiya jakalongila, gapitila mahundi nakaayekale, na banafunzi bajogapa ngamaa liundi elaayekaliya.
35 Sauti japita kuhuma mulihundi, “Jonzo ndi Mwanangu jonuwagwi, munzowaniya.”
36 Sauti ejatumbala, Yesu jabonikana jubii kajika jaki. Banafunzi batumbala kinunu na ngasebumpwagi mundu jokapi sindu sebikibweni masoba ge gala.

Yesu andamisa nkombu jwini ilombu
Matei 17:14-18; Maluko 9:14-27

37 Elwahika lukela Yesu na banafunzi baki atatu bahuluka kuhuma kukitombi, nu nsambi wa bandu jatenda kuketangana nabu.

38 Mundu jumwa mu nsambi we gola jajamalia kwa sauti, japwaga, “Mmbola! Nuguloba
gundingaliya mwanango, ndaba jonioju mwanawa wakajika!
39 Kilombu kikuba kitenda kuntukali nukunhenga jujamalia, sunzege kihindu hindu, ni
lihuluhulu lumpita kukanu nukuendale kunng'alisa na ngase sundekakeye kanyata!
40 Naalobalakiya banafunzi baku bikiboha kilombu, lakini ngasebawesike.”
41 Yesu japwaga, “Mmbanganya mwabandu bikibeleku sanga kuhobale na sekihobiki!
Boo ndama na mwanganya nukunhinakali mbaka lile?” Ndipala ampwagila mundu we
jola, “Gunndeta mwanawaku we pamba.”
42 Nkombu we jola ejwabiya anzende Yesu, kilombu se sela suhabua pai nukunzege
kihindu hindu. Lakini Yesu jikilakaliya kilombu, nukundamisa nkombu we jola nukunke-
labu kwa ahengo baki.
43 Bandu boka basangia ku uwesu nkolongu waka Sapanga.

Yesu julongale kabee kuwa kwaki
Matei 17:22-23; Maluko 9:30-32

Bandu ebabiya bakona bakasangia majambu goha gajutei Yesu, jaapwajila banafunzi
baki,
44 “Nnzowaniya sapi malobi ganga gambala kumpwaji! Mwana waka Mundu jupalika
kunkabisa mwamaboku ga bandu.”
45 Lakini banafunzi baki ngasebamanyiki ndaba lilobi heli, ndaba lijambu leheli babibia
baahihiki kwabu ili biimanya, nabombi bajogipi kundaluki Yesu ndaba ja malobi haga.

Nya jojubi nkolongu?
Matei 18:1-5; Maluko 9:33-37

46 Banafunzi baka Yesu batumbuliya kubisana nya jojubii nkolongu kati jabu.
47 Lakini Yesu jamanyiki kuholale kwabu, ndipala anzukua mwana nsoku nukumbeka
pambipi jaki,
48 ndipala jaapwajila banafunzi baki, “Mundu jokapi joanzopa mwana nsoku ngati
jonzo kulihina langu, junyopa nenga. Na mundu jokapi jojinyopa nepani, ahelahe anzopa
jojundumiki nepani. Ndaba mundu jokapi jojubii nsoku kati jinu jibia nkolongu kupeta
boti.”

Jwanga kupengana na numbanganya jubi upandi wino
Maluko 9:38-40

49 Yohana jajangila kupwaga, “Bambu, tumbweni mundu jumu jakaapia ilombu kuli-
hina lako natwe tunkana ndaba jombi nga jumu wito.”
50 Lakini Yesu ampwagila Yohana na banafunzi bangi, “Mwankana, ndaba mundu jokapi
jwanga kupengana na mwanganya jubii pamu na twee.”

Bandu bikijiji sa Samalia akana kunzopa Yesu

51 Masoba gaka Yesu gukujukulika kujenda kunani kwa mahundi kwaka Sapanga
pagaeliya, Yesu japala kujenda ku Yelusalemu.
52 Jaatuma atumi bundonguliya na ajenda mwiijiji yuku Samalia ili bukuhandaliya kila
sindu.
53 Lakini bandu buku Samalia ngase bunzopike, ndaba bamanyiki jujenda ku
Yelusalemu.
54 Banafunzi baki, aka Yakobu na Yohana ebagabona haga, bundalukiya Yesu, “Bambu,
boo gupala tundoba Sapanga juhuluwa mwotu kuhuma kunani kwaka Sapanga gwatiniya
tikitiki ngati ejatei Elia?”
55 Yesu jang'alumbukiya nakalakali.
56 Ndipala Yesu na banafunzi baki bajenda mwikijiji sengi.

Majambu gagapaliki kumpwata Yesu
Matei 8:19-22

57 Pababi mwiindela, mundu jumwa ampwagila Yesu, “Nagupwata kwokapi kola kowi-
jenda.”
58 Yesu jaapwagila, “Mabwea gabi ni imbaku yabu ni ijuni ibi ni ihui yabu, lakini Mwana
waka Mundu ngasejubi na pandu pukupomulela wala pukubeka kimutu saki.”
59 Yesu ampwagila mundu jongi, “Bwata.”
Lakini mundu jola japwaga, “Bambu gunendaliya hoti muja ku nyumba nakaataga atati
bango.”
60 Yesu ampwagila, “Waaleka baawii haba baataga ajabu, ila we gujenda ukalandila
bandu lijambu lu Ukolongu waka Sapanga.”
61 Mundu jongi kabee ampwagila, “Bambu nagujengaliya lakini lendaliya hoti
nakaatabuka alongu bango.”

62 Yesu ampwagila, “Mundu jokapi jojutumbuka kulema koni jakalinga munyuma ngasejuwesa kujangati sokapi mu Ukolongu waka Sapanga.”

10

Yesu jaatuma banafunzi makomi saba na abele

1 Ndipala Yesu jasagula banafunzi bangi makomi saba na abele nakaatuma abeliabeli, bundonguliya kila mwikijiji na kila pandu pajapala kujenda.
2 Yesu jaapwagila, “Ilebi yukuhusa ibii hingipi, lakini bandu bukuhuna asokopi. Ndienu, munndoba jwini lituhi jaatuma bandu bukuhusa mulitui laki.
3 Henu nnzendaniya, nuntuma mwanganya ngati matoli gi likondoo pikilanda jiimei.
4 Mwijuku lupija wala mpuku, wala mitamaduni, wala mwandamuki jokapi mwindela.
5 Nyumba jokapi jemwakajingala, mwakatumbulya kwaalamu ana, ‘Lukwali lubia mu nyumba jenze!’
6 Najubi mundu jojupala lukwali, lukwali lwinu lwibia naku mundu hoju lakini ana ngase jubii mundu jojupala lukwali, lukwali lwinu lwitenda kunkelabuki.
7 Ntama mu nyumba heji, mwakakula nakunywa kila sebampekia, ndaba jojuhenga lihengo jupalika kulepwa malepu gaki. Ntama mu nyumba jenhiki mwiboka kujenda nyumba jengi.
8 Musi gokapi gomwakajingala na bandu na bunzopiki mwakakula sindu sokapi sebukumpekia,
9 mwaalamisa agonzu babi pala, na mwakaapwagila bandu, ‘Ukolongu waka Sapanga guhegali kwinu.’
10 Lakini nanzingi mmusi gokapi na bandu akaniki kunzopa, mwakapita, mkapetannya mwindela yabu koni mwakapwaga,
11 ‘Hata luombi lwa musi winu gagakamulini mwamagolu gitu, tugakung'unda ndaba jinu kulangi ntei liyaha. Lakini mmanya ukolongu waka Sapanga gunhegali.’
12 Numpwaji sakaka mlisoba lu kutemu kwaka Sapanga bandu ba musi uku Sodoma awesa kuhinakali kutemuliwa na Sapanga kuliku bandu ba musiwe hogu!

Misi janga kuobale
Matei 11:20-24

13 “Misi mwikiboni mwa bandu muku Kolazini! Msimwikiboni mwabandu buku Betisaida! Ndaba ana ndondukela yeyahengika pala gakahengiki ku Tilo nuku Sidoni, bandu baapala bakawata magunila nukupaki malihu ili kulangi alekaki mahakau gabu.
14 Mlisoba luku kutemu, bandu ba misi juku Tilo nuku Sidoni biiwesa kunhinakali kutemuliwa na Sapanga kupeta mwanganya.
15 Na mwabandu buku Kapelinaumu! Boo bantondabiya mbaka kunani kwaka Sapanga? Ngahela! Bandekala mbaka koajenda bandu baawile!”
16 Yesu jaapwaga banafunzi baki, “Mundu jokapi jojunzoane mwanganya, junyoane nepani, na mundu jokapi jojunkana mwanganya, jungana nenga. Na mundu jokapi jojungana nenga, ankana jojundumiki nenga!”

Bandu makomi saba na abele bala atenda kubuja

17 Mwoni katai bandu makomi saba na abeli bakelubuka bakatoguliya ngamaa, bakapwaga, “Bambo, kuliina laku twabenga ilombu nayombi nukutujetake.”
18 Yesu jaapwajila, “Nilibweni lijobi lakahabuka ngati unang'anu ukitobi kuhuma kunani kwaka Sapanga kwaka Sapanga.
19 Nzoaninya! Numpeki ukolongu, ndienu nhwesa kutimba lijoka ni kipelela, na mwagawesa makili goa gili Lijobi na nga gutendi sindo.
20 Lakini, mwitogule ndaba ilombu yuntei kunzetakela, ila ntoguliya ndaba mahina gi gahandikwi kunani kwaka Sapanga.”

Yesu jutenda kutogule
Matei 11:25-27; 13:16-17

21 Kipindi aselasela, Yesu jatoguliya ngamaa ku uwesu wa Loho jaka Sapanga, japwaaga, “Atati, Bambu jukunani kwaka Sapanga nu kundema, nukusengu ndaba majambu ganga gwaahihiki babi na malangu na asomi, nawe waalangi bana asoku! Atati, hela ndi ekugulengani.”
22 Ahelahela Yesu jaendaliya kupwaaga, “Atati bangu ambeki hindu yoka. Nga joammanyiki mwana ila Atati, wala joamanyiki Atati ila mwana, na boka Mwana bajwahagwi kwaayekuli kwaka Sapanga.”
23 Ndienu Yesu jang'alumbukiya banafunzi baki kajika jabu nakapwagi, “Apengaliwi babagabona gamwagabona mwanganya!

24 Numpwagi sakaka, alota baka Sapanga bingi na aka bambu akolongu batokuliya
bagabona gamwagabona mwanganya, lakini ngasebagabwene, nukujoane sela senzoane,
lakini ngasebawesiki kujoane."

Lilenganu laka mundu jwaamboni juku Samalia

25 Mbola wa Malagalaki jajema kundenga Yesu, nukundaluki "Mbola, ndenda kike
anambai mbata womi wa masoba goa?"
26 Yesu andalukiya, "Boo, aandiki kike mmalagalaki gaka Musa? Guelewa bole?"
27 Mundu jola japwaaga, "Gumpala Bambu Sapanga waku kwa mwoju waku woti, kwa
loho jaku joti, na kwa makili gaku goti, kwa malangu gaku goti, na gumpala nnzaku ngati
eulipala wamwete."
28 Yesu ampwagila, "Gupwagiki sapi. Tenda ahelahela nawe gwibia na womi wa masoba
goa."
29 Lakini mundu we jola koni jupala jubonikana jombi wamboni, andalukiya Yesu, "Boo
nnzangu wee ndi nyanye?"
30 Yesu ampwagila, "Jabii mundu jumu jabia juhele kuhuma ku Yelusalemu kujenda ku
Yeliko. Pajabiya mwiindela buntukalya manzolinzoli, bunnyaga hindu yaki nukundapu,
bundeka jugoni pala juhegale kuwa.
31 Monikatai japeta nngolu nkolongu jumu juhelee piindela jela, lakini eambona mundu
joandapwi we jola japeta kulutengu.
32 Ahelahe Mlawi jumu ejahika pala ammbona mundu jola najombi japeta kulutengu.
33 Lakini mundu jumu juku Samalia jojwabia jujenda sapwali jaki. Eambona, amm-
bonila ikia.
34 Anzendila, ampakia mahuta na divai nukukonga ilonda yaki sapi, nukunkwea
mliponda laki, ampelika mu nyumba ja ageni nukunnwaa.
35 Kilabu jaki Msamalia jola japia lupija dinali ibele nukumpeke mwana nyumba,
nukumpwagi, 'Muntunza mundu jonzo, paniikelubuka nakulepa sokapi sewijonzukya
kutumi.' "
36 Ndipala Yesu jalalukya, "Gubona boo kati ja atatu be haba, nya jojabonakini nzake jake
mundu jobuntukali manzolinzoli?"
37 Mbola wa Malagalaki jola ampwagila, "Joambonila hikia."
Yesu ampwagila, "Nawe gujenda kahenga ahelahela."

Yesu jujenda ku nyumba jaka Maluta na Malia

38 Yesu na banafunzi baki pababiya ajenda sapwali, bajingala mwikijiji simwa. Mm-
bomba jumu joakema Maluta anzopa Yesu mu nyumba jaki.
39 Maluta jwabi numbeli waki joakema Malia, jojuweni jatemi pambipi na Yesu, na jabia
jakajowannya mabole gaka Yesu.
40 Lakini Maluta jwabiya juhenga mahengu gingi. Ndipala, anzendila Yesu nukundaluki,
"Bambu, ngasegumona le nnuhuna wangu hoju juneki mahengu goti henga kajika jango?
Gumpwagila junyangatyaje."
41 Lakini Bambu ampwagila, "We Maluta, mbona guhangajika kwa majambu gingi,
42 lakini sindu simu pe sekipalika. Na Malia juhagwi sindu sa sapi, wala ngamundu
jukunnyagaje."

11

Yesu jaabola banafunzi baki kundoba Sapanga
Matei 6:9-13; 7:7-11

1 Lisoba limu, Yesu jabi pandu akundoba Sapanga. Ejajomula kuloba, mbolee waki jumu
apwagila, "Bambo, tuloba utubola kundoba Sapanga ngati Yohana Mmbatisa ejwaabolaa
banafunzi baki."
2 Yesu jaapwagila, "Pamundoba Sapanga mpwaaga ana,
'Atati bitu!
Lihina laku la Sapi lilumbilika,
Ukolongu waku guhika.
3 Gutupekiya posu jitu ja kila lisoba.
4 Gutulekakiya mahakau gitu,
ngati twenga etwalekake bandu boti babutuhengi liyaha.
Wala watubeka mwimilengu.' "
5 Ndienu Yesu jaapwagila banafunzi baki, "Tupwaga kati ji jumu jubi nukosi waki,
jwajenda kunyumba jaki pamahiku nukumpwagi, 'Nkosi wango, nanoba gumbeke mabu-
munda matatu,
6 ndaba nkosi waa jojubii kusapwali juhikiki kunyumba jango, nane ngase mina posu.'

7 Najombi koni jubi nkati jakapwaga, ‘Gwinzumbua nepani! Nepani mbungiki
nndiyangu, nepani na bana bangu tugoni. Nganhwesi kujumuka kukupeke sokapi.’
8 Numpwagi sakaka, hata ana mundu hoju ngajwiijumuki kumpeke posu nkosi waki
ndaba nkosi waki lakini ndaba ngasejubona iyoni kuendalee kuloba, ndienu mwoni katai
jwiijumuka nukumpeke sokapi sela sejupala.”
9 “Ndienu numpwagila, nndoba nanamu biitenda kupekea, ntaputa nanamu mwiitenda
kupata, nhotima nanamu biitenda kunhogule nndyango.
10 Ndaba mundu jokapi jojuloba jwiitenda kujopa, na mundu jokapi jojutaputa jwiitenda
kujupata, na mundu jokapi jojuhotima biitenda kunhogule nndiyango.
11 Atati boo kati jinu mwana waki ana anndobiki homba ampekia lijoka?
12 Au najulobiki lihombi, apekia lee kipeleli?
13 Ana mwanganya, mombi na mahakau mmanyiki kwaapeke bana bi hindu ya sapi, boo
atati binu bu kunani, nga lee baapekee Loho jaki bandu babundoba!”

Yesu na Beluzebuli
Matei 12:22-30; Maluko 3:20-27

14 Lisoba limwa Yesu jwabiya jupia kilombu kuhuma kwaka mundu sesuhengika mundu
we hoju jubia kimumuta. Ni kilombu esumpita mundu we jola jatumbuliya kulonge,
bandu basangii ngamaa.
15 Lakini bandu bangi bapwaga, “Haba, abenga ilombu kwa makili gaka Belizebuli,
nkolongu wii hilombu.”
16 Bandu bangi bapala kundenga Yesu, bapala julangila nginyuli kuhuma kunani kwaka
Sapanga yeilangi Sapanga antei kuntuma.
17 Lakini Yesu jamanyiki kuholale kwabu, ndienu jaapwajila, “Ukolongu wokapi gogubaganiki makundimakundi nukukomana ngasegutama, lukolu lolubaganika lweni kwa
lweni lwitenda kuwa.
18 Ana Lijobi gogubaganiki nukulipenga lyeni, ukolongu waki gwijema bole? Mbwaga
hela ndaba mwanganya mpwaga ne menga ilombu kwa makili gaka Belizebuli.
19 Ana ne mbia ilombu kwamakili gaka Belizebuli, boo bandu bii apia ilombu kwa makili
gaka nyanye? Ana hela bandu binu mwabe biitenda kuntemu!
20 Lakini ana mbia ilombu kuuwesu waka Sapanga, nala mmanya ukolongu waka
Sapanga guhikiki kwiinu.
21 “Mundu jwana makili pajulonda nyumba jaki kwa hindu yukukomane ngondu, hindu
yaki ngakuwesa kunyagika.
22 Lakini ana juhikiki mundu jongi jwanamakili kupeta jombi, jwiitenda kunndapu
nukuwesa, jwiinyaga hindu yaki yukukomane ngondu yejuihobale yela nukubaga hindu
yebunnyagiki.
23 “Mundu jokapi jwanga kuba upandi wangu hoju jundenda kumbenga, na mundu
jokapi jwanga kubonga pamu nanepani jutenda kupesangana.

Kilombu kukelabuki kwa mundu
Matei 12:43-45

24 “Kilombu esumpita mundu, kijendajenda pandu panga na masi kitaputa pandu
pukupomule. Ana ngasekipatiki pandu pukupomule salipwagila, ‘Niikelubuka mu
nyumba jangu monapita.’
25 Henu ekikelabuka nukuketane nyumba apyagi sapi nukubeka kilasindu sapi.
26 Ndienu kijenda kujuku hilombu yengi saba yeibi na makili kuliku sombi. Nayoti
hijenda nukunzingi mundu we jola. Henu hali jaka mundu we jikuba jiliha kuliku
pajatumbuka.”

Kutogule kwa sakaka

27 Yesu pajwabia jupwaga majambu haga, mmbomba jumwa kuhumaa munsambi we
gola japwaga Yesu, “Mbanga mmbomba jojugubeliki nukukujoha!”
28 Lakini Yesu japwaga, “Lakini mbanga ngani bandu babilijone lilobi laka Sapanga
nukulijetake.”

Bandu apala nginyuli
Matei 12:38-42

29 Nsambi wa bandu egwabiya guendale kujonzukeka, Yesu jaendaliya kwaapwagi,
“Kibeleku senze sa bandu banamahakau kipala nginyuli. Ngakipati nginyuli jokapi ila
nginyuli jaka Yona jela.
30 Ngati Yona ejabi nginyuli kwa bandu buku Ninawi, ndi Mwana waka Mundu ejibiya
nginyuli kwa bandu bikibeleku senze.

31 Lisoba lu kutemu, Malikia juku Sheba jihika nukupwa bandu bikibeleku senze abii na
mahakau, ndaba jombi ja huma kundema jaki nukuhika kujowane mabole gana malangu
gaka Bambu Nkolongu Solomoni, lakini pamba jubii mundu nkolongu kupeta Selemani.
32 Mulisoba lu kutemu bandu, bandu buku Ninawi bijema nukupwaga bandu bikibeleku
senze abii na mahakau, ndaba bombi balekakiya mahakau gabu hebajogwana pee ma-
landi gaka Yona.

Unang'anu gwa nhyega
Matei 5:15; 6:22-23

33 “Nga mundu jojupambaki taa nu kujiyekale au kuiya nikitonga, lakini jujibeka
pikipanda ili bandu baajingi nkati bugubona unang'anu.
34 Liu laku ndi taa ja nhyega jaku. Ana liu laku libii sapi, nhyega jaku joha jikuba na
unang'anu. Lakini ana liu laku libii lyaa, nhyega jaku joka jitwelila lwii.
35 Henu ulilenda, unang'anu gogubii nhyega jaku ili gwiikuba na lwii.
36 Ndienu, nhyega jaku joka najitweli unang'anu, ana ngakuba pandu pokapi papabii na
lwii nhyega joka jiitenda kunang'ana ngati taa ejinang'ana na unang'anu waki.”

Yesu jaataki Mafalisayu na abola ba Malagalaki
Matei 23:1-36; Maluko 12:38-40

37 Yesu ejajomula kulongela, Mfalisayu jumwa ankoka Yesu kula posu ku nyumba jaki.
Ndienu Yesu jajingala nkati jatama nakula posu.
38 Mfalisayu jola jasangii kumbona Yesu jukula posu bila kusamba maboku.
39 Ndi Bambu jaapwagila, “Mmbanganya mwaka, Afalisayu nngolo nnzipuli na sahani
kunza, lakini nkati ja mioju jino jitweli ndokule ja wii nu ubaya.
40 Mmbanganya ngasembi na malango! Boo Sapanga jojundenganaki kunza ngalee ndi
jojundenganaki nuukate?
41 Henu mwapekia ahagu hindu yeibii nkati ja mioju jii na kila sindu kwinu kiibia sapi
palongi jaka Sapanga.
42 “Lakini musi mukiboni mwaka Mafalisayu! Ndaba mwaajopa bandu zaka hata
manyoi gaganungi nunsisa nakila aina jilikolu, lakini ngasempala kwaatende bandu
majambu ga sapi palongi jaka Sapanga na nkotoka kumpala Sapanga. Kutaki kuba hoti
mwabandu baamboni bila kugaleka gangiaga.
43 “Musimukiboni mwaka Afalisayu! Ndaba mpala kutama hiteu yeibii palongi mun-
yumba jukuketangane Ayaudi, nukundamu kwi hisima kugulihu.
44 Musimukiboni! Ndaba mmbi ngati matenge gagilihihiki, na bandu apeta panani bila
mwabeti kumanya.”
45 Mmbola jumu jwa Malagalaki ampwagila, “Mbola, egulonge hela gututondo kabee
natwenga!”
46 Yesu jaapwagila, “Musimukiboni na mwanganya mwabola bamalagalaki! Ndaba
mwatweka bandu misigu jejitopiki janga kutotoleka, koni mwabee ngasennyosa hata
maboku gino kwajangati.
47 Musimukiboni, ndaba mwasenge matenge alota baka Sapanga babakomika na aseja
bino.
48 Mwanganya mwabee mwagabweni nuku jezetake goha gabahenga aka aseja binu
ndaba bombi baakoma alota baka Sapanga, nananu nsengale matenge gabu.
49 Henu malobi gasapi gaka Sapanga gapwaga ana, ‘Naatuma alota baka Sapanga na
atumisi, lakini bangi biitenda kaakoma na bangi kwaang'alisa.’
50 Henu bandu bikiibeleku senze sipata azabu ndaba jakakoma alota baka Sapanga boka
tangu kutumbuka nndema,
51 tumbuka kukomeka kwaka Abeli mbaka kukomeka kwaka Zakalia, jobukoma piki-
landa ja mesa jukupiiki litambiku na pandu pa sapi. Sakaka numpwaji kibeleku senze
bitenda kukitemu kwa majambu goti haga.
52 “Musimukiboni mwaabola bamalagalaki mbanganya! Ndaba nhihiki upunguu
gukuelewa. Mwabe ngasennzingi na mwaapengali bandu baapala kujingi!”
53 Yesu ejaboka pala, Mafalisayu na abola ba Malagalaki batumbuliya kumpenga sukun-
daluki maswali gingi,
54 ili bunkamula kwa sindu sokapi sejiilongila.

12

Yesu jaalakali bandu babilikopake baamboni
Matei 10:26-27

1 Kipindi bandu bingi aketangini pamu mbaka kukanyatana. Yesu jatumbulya kulonge
na banafunzi baki, “Nzepana amila jaka Afalisayu, bandu babilikopake baamboni.

2 Sindu sokapi sebikiyekali kiitenda kuyekuliwa, nasokapi sebikihihiki sitenda kuyekuliwa.
3 Ndienu, kila sealongi palwii sijowanika pu unang'anu, na sokapi sebalongila nkati koni nndyangu apungiki, siilandiwa pagwendu kunani ju nhaga.

Nya juku nnzogopa
Matei 10:28-31

4 "Numpwagi mmbanganya mwakosi bangu, mwaajogopa bandu baakoma nhyega pena lakini ngaseawesa kuhenga sindu sengi siliya ngani.
5 Lakini mitinundangia jukunzogopa. Munzogupa jola ana junkomiki mundu, juwesa kundeke mundu wehoju mu mwotu wa masoba goha. Numpwagi, hoju ndi munnzogupa.
6 "Boo iweba nhwanu ngase alombesa kwi lingengalema pena? Lakini nga kiweba hata simu sejukijegwa Sapanga.
7 Lakini hata majunzu gukumutu jinu atei kugabalanga goka. Mwijogopa, ndaba mwanganya mpalika ngani na Sapanga kupeta iweba.

Kunzetake nukunkana Kilisitu
Matei 10:32-33; 12:32; 10:19-20

8 "Numpwagi sakaka, mundu jokapi jojunyetake nepani pa bandu, Mwana waka Mundu najombi anzetakiya palongi ja atumi bu kunani baka Sapanga kupwaga mundu hoju waki.
9 Lakini mundu jokapi jojungana palongi ja bandu, najombi Mwana waka Mundu ankana palongi ja atumi bu kunani baka Sapanga."
10 "Mundu jokapi jojwiipwaga lilobi luku mpenga Mwana waka Mundu, jwitenda kulekakewa mahakahu haga, lakini joantondo Loho jaka Sapanga ngajulekakewi.
11 "Pabampelika mwanganya palongi ja nyumba jukuketangane Ayaudi na palongi ja akolongu na palongi ja aka kilongosi, mwijogopa namna jukulilonge.
12 Ndaba Loho jaka Sapanga jwammbola sukulonge kipindi semwipala kulonge."

Malenganu gaka mundu nng'ang'a jwana mali gingi

13 Mundu jumwa jojwabi mu nsambi wa bandu apwagila Yesu, "Mbola, mpwagila nndongu wangu tubagana hindu yebutuleki atate bito."
14 Yesu jaapwagila, "Nkose wango, nya jojumei nepani mia namundu jukuamuli au kubaganisa hindu hii?"
15 Ndi Yesu jaapwajila boti, "Nnzepana na majambu gukupala mali gingi! Ndaba womi waka mundu ngaseguhobale mu hindu yejubi nako."
16 Ndipala Yesu jaapwagila lilengano lende, "Jwabi mundu jumwa jojabi na mali gingi jabii ni litui laki lelabii niilebi hingi.
17 Henu jawasaliya mmwoju jaki, 'Boo ndenda bole nane ngase mii na pandu pukubeka ilebi yango?'
18 Japwaga, 'Nitenda ana, niibombula hikoku yaa nukusenga yengi hikolongu ngani. Niibeka momu ilebi yaa yoka na hindu yango.'
19 Ndienu najipwagila namweti, 'Wamwoju wango! Gubi na mali gingi yukutumii yaka ingi. Pomuliya, gukula na gukunywa na gutogulya!'
20 Ndipala Sapanga ampwagila jwana mali gingi jola, 'Weapa gung'ang'a! Ikilu ja lelenu womi waku musigutenda kujukulika. Boo hindu yehei yeulibeki hibiya yakanyanye?' "
21 Yesu jajomuliya sukupwaga, "Ndi mokwibelila mundu jojijibeke hindu yaki ndaba jaki mweni, lakini palongi jaka Sapanga ngase jubonikana jubii na sindo."

Gunhobaliya Sapanga
Matei 6:25-34

22 Ndipala Yesu jaapwajila banafunzi baki, "Ndienu numpwaji mwiing'alika kupete posu ndaba ja womi wii, wala ingobu yemwipala kuwata mu nhyega jino.
23 Ndaba womi winu mbanga nakanopi kupeta posu, na nhyega yinu mbanga nakanopi kupeta ingobu.
24 Mwiilinga ijuni yumukiholi yombi ngase ipanda wala kuhusa, wala ngaseibii nikikoku sokapi wala pandu pokapi pukubeka posu, lakini Sapanga jwiilea! Mmbanganya mpalika na Sapanga ngani kupeta ijune!
25 Boo, nya kati jinu kukujihangajisa ngani, jojuwesa kujonzuke hata lisaa limu lukutama punndema?
26 Ana ngasenhwesa kuhenga lijambu lisoku ngati heli, ndaba ja kii muisumbuki hindu yenge?
27 Nndinga maua mogakole, ngasegaenga lihengu lokapi wala kulipumi ingobu. Lakini numpwagi, hata Nkolongu Solomoni pamwa na mali gingi yejabinaku katika womi waki ngasejawahiki kuwata ingobu ya sapi ngati mauwa gagalengani ngati ganga.

28 Ana Sapanga jiliwatika linyonyoli lukulitui lelibii lelenu nikilabu bilileke mu mwotu,
boo, nga janhwatiki lee ngani mmbanganya mwenhobale kidogu?
29 "Henu mwiihangajaki sindu sakula wala sindu sakunywa. Mwiiholale ganiaga.
30 Ndaba bandu banga kummanya Sapanga asumbuki ngamaa hindu ngati hei. Atati bii
bukukunani amanyiki hindu ye mpala.
31 Lakini ntaputa oti Ukolongu waka Sapanga na hindu yengi biitenda kumpeke.

Kulibeke indu hingi kunani kwaka Sapanga
Matei 6:19-21

32 "Mwijogopa mwembii mukilundu kisokopi, ndaba Atati bii bu kunani apai kumpeke
Ukolongu.
33 Nndombisa hindu hii, mwakaapekia bandu banga nuwesu lupija. Mwililenganakya
mipuku jangakulala, nukulibeke mali gingi kunani kwaka Sapanga, kokuje mali gingi ye
ngase ipungua. Kokuje nga bii, bukujiba wala nkeki goguwesa kuhalabana.
34 Ndaba paibii hindu yaku hingi, ndi pagubii mwoju waku.

Kutama mihu

35 "Mbia muliandii sapi ndaba ji lihengu, na taa hinu hibiya itenda kunyaka,
36 mmbia ngati hatumisi babundendale nkolongu wabu ejukelubuka kuhuma kutipati
ja ndoa. Ejukelabuka nukuhotima nyatanyata antenda kunhogule.
37 Apengaliwi hatumisi bala nkolongu wabu pajiikelubuka jaaketaniya atemi mihu!
Numpwaji sakaka, nkolongu hoju jaalikonga luhunga mwikibunu, jaapwagila atamapai
nakaatumaki.
38 Apengaliwi atumisi bala nkolongu wabu ejihika hata pamahiku, jaaketaniya abii
mihu!
39 Lakini mmanya ana, ana mwananyumba ejakamanyiki muda mwii pajiihika,
jwakatama mihu. Wala ngajikijilei nyumba jaki mwii jubombula nukujiba hindu.
40 Nanamu, ahelahe kupalika mliandia, ndaba Mwana waka Mundu jiihika muda wanga
kugumanya."

Ntumisi jojuhobaleka nu ntumisi jwanga kuhobaleka
Matei 24:45-51

41 Petili andalukia, "Bambo lilenganu alee gutupwaji twepani kajika pena au bandu
boka?"
42 Bambu japwaga, "Nya, jojubi ntumisi jojuhobaleka na jwanamalangu? Nkolongu
waki ana ambei kwaajemale baahenga lihengu bangi nakaapeke posu kipindi sekipalika.
43 Jupengaliwi ntumisi jola nkolongu waki pajibuja aketaniya jakahenga hela.
44 Numpwagi sakaka, nkolongu hoju ambeka mundu jola jujemalya hindu yoka.
45 Lakini ana ntumisi hoju julipwaji mweni mmwoju jaki, 'Bambu wango juselewa kuke-
labuka.' Ndipala nukutumbuka kwaalapu hatumisi hajaki akanalomi nakaambomba,
najombi nukukula na kunywa nukulobe,
46 Bambu waki hejiipala kuhika, jiika lisoba langa kuobale na muda wanga kugumanya.
Na bambu jola ansekulana hipandi ibeli nukummbeka lipungu limu na hatumisi banga
kuhobaleka.
47 "Ntumisi jojumanyiki sapi sejupai nkolongu waki, lakini ngasejijibeka tayali kuhenga
gagatakiwa, ntumi hoju bundapula ngamaa.
48 Lakini ntumisi jola jojuhenga majambu gagapalika azabu bila kumanya banndapula
pasoku. Jobumpekii hingipi banndaja hingi, jobupekii hingi ngamaa banndaja hingi
ngani.

Yesu jahenga bandu abaganika
Matei 10:34-36

49 "Nikiki kupambaki mwotu pundema, ndokule mbakasajenu gwakabia gunyakiki!
50 Mii nuubatisu gukung'alika gombalika kugupata, nane ng'alika ngamaa mbaka
ngamilisa kung'alika kwe hoku!
51 Boo nhwasali nkiki kuleta lukwali pee pundema pane? Ngaela! Ngasenhikiki
kwaahenga bandu baatama kulukwali ila kwaabaganisa.
52 Toka sajeno bandu nhwano baabii nnyumba jimu biitenda kukomana, bandu atatu
biilosana na abeli na abeli bilosana na atatu.
53 Ahengo biilosana na mwana, na mwana jilosana na ahengo baki. Anyongo biilosana
na mwana waki, mwana waki jiilosana na amabu baki. Aniala baki biilosana na
mwinikimwana waki na mwinikimwana waki jiilosana na anialabaki."

Kumanya misimu
Matei 1:2-3

54 Yesu jaapwajila bandu, “Emmbona mahundi gakapitila kolijingi lyoba, mpwaga, ‘Iyula
jiitenda kukuna’ Na sakaka iyula jikuna.
55 Pammbona unhwahi guhuma upandi ukusine mpwaaga, ‘Kuibiya na jotu’ Na ahelahe
kutenda kuba.
56 Mmbanganya mwemlikopake mwaamboni! Nhwesa kulingali lihundi nu unhwahi
nukulote iyula jitenda kukuna pani pundema au lyoba litenda kunyaka. Boo ngasem-
manyi lee kumanya majambu gaheno?

Patana nu mmbaya waku
Matei 5:25-26

57 “Ndaba ja kii mwa bee ngasenhwesa kumanya majambu boo gaamboni gukuhenga?
58 Na mundu jo jugutaki pasengu, nambanga gupatana naku koni mwakona mwindela,
ana nga hela jojutemu magambu jagupelika kwaka mlonda wa bandu najombi jagupelika
kukipungu.
59 Nugupwaji, ngawipiti momu mbaka egwilepa lingengalema la mwisu.”

13

Mwagaleka mahakau ginu ana nga hela mwitenda kuwa

1 Kipindi sehesi, babi bandu babumpwagila Yesu majambu ga bandu benei buku
Galilaya bajwaakoma Pilatu na mwai wa bandu behaba jwahangangana na matambiku
gabu giinyama gababia bakapia.
2 Yesu jaapwagila, “Boo mwanganya nhwasali lee benei buku Galilaya babawii ngati hela
babi lee na mahakau gingi kupeta Agalilaya bangi bote?
3 Ngahela! Numpwagi sakaka ana nanamu ngamugaleki mahakau ginu, nanamu
mwihoba ngati ebahoba bombi.
4 Au bandu komi na nane bala bagwaahabuki nnala ku Soloamu kola? Boo nhwasali lee
bandu be bala babii na mahakau kupeta bandu bangi boti baatamika ku Yelusalemu?
5 Ngahela! Numpwagi sakaka mwanganya ana ngakulekake mahakau, mwihoba ngati
ebahoba bombi.”

Malenganu gunkongu nkoju gwanga kupapa matunda

6 Ndipala Yesu jaapwagila kwa malenganu ganga, “Mundu jumu jabi nunkongu wa
matunda mulitui waki. Mundu we hoju jajenda kutongo matunda munkongu gola, lakini
ngasegwabii nilitunda lokapi.
7 Ndienu ampwagila jojutunza litui lela, ‘Lingalya, hikika kutongo matunda munkongu
gongo yaka itatu, sanga kupata sokapi. Sekula nkongu wehogu! Ndaba jaki guendale
kutumi ndema bwaka?’
8 Lakini jojutunza litui jola japwaaga, ‘Bambo, guleka hoti mwaka gumu nepani niitenda
kugukulagali nukugujegale mbolea.
9 Ana gupapiki matunda pamwaka, kwibia sapi, lakini anangasegupapiki, wagusekula.’
”

Yesu andamisa nyongo jumwa Lisoba lu Kupomulela

10 Lisoba limu Yesu jabia jaabola bandu mu nyumba jukuketangane Ayaudi Lisoba lu
Kupomulela.
11 Papuje jabii mmbomba jumu jojabii nikilombu sesundwalisa miaka komi na nane.
Nngongu waki wabii gupendiki ngasejwabia juwesa kulinyosa.
12 Yesu paambona, ankema nuku mpwagi, “Nyongo gulamisiki ugonzu waku!”
13 Ndienu Yesu ambekila maboku gaki nyongo we jola nukundobe kwaka Sapanga,
apalapa nngongu watenda kunyoka nuku tumbuli kundumbali Sapanga.
14 Lakini kilongosi jwa nyumba jukuketangane Ayaudi jatenda kuyoma ndaba Yesu
andamisa nyongo we hoju Lisoba lu Kupomulela, henu jaapwajila bandu ba baketangini
pala, “Mbii na masoba sita gukuhenga lihengu. Nhika masoba ge haga mwilamiswa
magonzu gii, lakini mwihika Lisoba lu Kupomulela ili kulamiswa.”
15 Ndipala Bambu anzibua, “Mwee mwabandu babilikopake baambone! Nyaa kati ji
ngase jubopulee ng'ombi jaki au liponda laki kuuma mwikisisi nukupeleka kunywa masi,
hata na lakabi Lisoba lu Kupomulela?
16 Henu pamba jubii mbomba jo juhuma mulukolu lwaka Ibulahimu, joluntukali lijobi
kwa miaka komi na nane. Boo, ngase kwabii lee sapi kunhogule Mlisoba lu Kupomulela?”
17 Yesu pajajomula kupwaga haga, bandu babumpenga bilijogwanya iyoni, lakini bandu
bangi boti batenda kutogule ndaba ja majambu gu kusangasa goti gajwahengiki Yesu.

Malenganu gi imbeju nzoku ja haladali
Matei 13:31-32; Maluko 4:30-32

18 Ndienu Yesu jalalukiya, “Boo Ukolongu waka Sapanga uwanangini na kike? Boo nu
gulenganisa nakii?
19 Uwanangana ngati imbeju nzoku ja haladali jejajukua mundu jumu nukujenda
kupanda mu lituhi laki. Imbeji jela jamela nakuba nkongu nkolongu, ijuni yukunani
yasenga inhui yabu mu mambandi gaki.”

Malenganu ga amila
Matei 13:31-32; Maluko 4:30-32
20 Yesu jaalalukiya kabee, “Boo, Ukolongu waka Sapanga gubii boo? Nagulenganisa na
kike?
21 Guwanangini ngati amila jejajukwi nyongo jumu nukuangangana pamu nu uwembi
ukutelake mabumunda madebi mabeli nu uwembi gola woka watenda kututumuka.”

Nndiyangu mpepandau
Matei 7:13-14, 21-23
22 Yesu jaendaliya na sapwali jaki kujenda ku Yelusalemu. Pajabii mwindela, japetila
mmusi na mwijiji koni jaka abola bandu majambu ga sapi gaka Sapanga.
23 Mundu jumwa andalukiya Yesu, “Bambo, boo, bandu babiilama biibia asokopi pena?”
Yesu jajibua,
24 “Mkasana kujingi nkati su kupete nndiyangu mpepandau, ndaba bingi biipala kujingi
kunani kwaka Sapanga lakini ngabiwesi.
25 Mwananyumba jwiijema nu kupunga nndiyangu. Mwanganya mwijema kunza nu
kutumbuli kuhotima pundyangu mwakapwaga, ‘Bambo, utuhoguliyaje.’ Lakini jombi
jaajibua, ‘Ngasenummanyike konhumila!’
26 Nanamu mwitumbuka kupwaga, ‘Twepani ndi twetwakula na kunywa pamu nawe,
kabee wabola mmusi witu!’
27 Lakini jombi jwiipwaga kabee, ‘Nee ngase nukumanyi konhuma. Mmbokaniya mwa
boti montenda mahakau!’
28 Ndienu mwilela nukupola minu, kipindi pamwambona Ibulahimu na Isaka na Yakobu
na alota baka Sanga boti abii mu Ukolongu waka Sapanga, lakini mwanganya bandekala
kunza!
29 Bandu bihika kuhuma kuupandi golipita lyoba na kolijingi lyoba, nukuhuma upandi
wa pai nu upandi ukunani, biitama kula posu mu Ukolongu waka Sapanga.
30 Ndienu bandu bababii ba mwisu bikuba buutumbuli, na bandu bababibumbuli
bikuba bamwisu.”

Yesu jaalele bandu buku Yelusalemu
Matei 23:37-39
31 Kipindi aselase Afalisayu bangi bunzendila Yesu nukumpwagi, “Guboka pamba
gujenda pandu pangi, ndaba Helodi jupala kugukoma.”
32 Yesu jaajibua, “Nzendannya mkilipwagila libwea leheli, ‘Lelenu ni kilabu menga
ilombu nukulamisa bandu, nane lisoba la tatu niijomula lihengu lango.’
33 Hata ela, lelenu ni kilabu na pamalabu, ndaba mbalika endaliya na sapwali jangu,
ndaba ngasapi mlota waka Sapanga kuwele pandu pangi ila ku Yelusalemu.
34 “Mwabandu buku Yelusalemu! Mwabandu buku Yelusalemu! Mwaakomiki alota
baka Sapanga na kwaalapu kwa malibu atumisi baka Sapanga babaatumiki kwinu. Mala
jingi mbaliki kwaabeka bana baku pamu ngati ingoku heyiikema ibana yaki paijamapap-
ati gaki, lakini mmbanganya ngasemwapaile!
35 Lingalilya! Nyumba jinu bijilei lihame. Ngammoni kabee mbaka pamwipwaga,
‘Jupengalika jojuhika kupete lihina laka Bambo.’ ”

14

Yesu andamisa mundu nngonzu
1 Lisoba limu lu Kupomulela, Yesu jajenda kula posu ku nyumba jaka kilongosi jumu jwa
Afalisayu, na bandu bababi pala batenda kunndingalaki ngamaa Yesu.
2 Mundu jumu jojubi nu ugonzu ukuimba nhyega jabii palongi jaka Yesu.
3 Yesu jaalalukiya abola bamalagalaki na Afalisayu, “Boo, Malagalaki gitu gatupwata
gutupwagi tulamisa bandu mlisoba lu Kupomulela au ngasegutuluhuso?”
4 Lakini ngasebajibwiki sindo. Ndienu Yesu ankamula nngonzu jola nukundamisa
nukunndeka jujenda.
5 Ndi Yesu jaalalukia, “Nya kati jii mwanawaki au ng'ombi jaki ana jiabuki mukiliba
Lisoba lu Kupomulela ngaampie kunza?”
6 Lakini ngasebawesa kujibu sindo.

Upoli na mwoju wa sapi

7 Yesu pajaabona ageni bangi babaakokiki biliaguli beni kutama iteu yapa longi yini-
isima, jaapwagila malenganu ganga.
8 "Ana mundu junkukokiki kutipati ja ndoa, witama piiteu yapalongi piisima. Ndaba
juwesa kuhika mundu joankokiki jongi jwiisima kupeta weapa,
9 na mundu jojunkokiki mwaboti jwihika nu kukupwagi, 'Jumuka jutama jonzo.' Ndi
wiibona ihoni pa bandu boka kujenda kutama kumwisu.
10 Lakini weapa guhenga ana eguhika ku kutipati, gujenda gukatama mwiteu yumun-
yuma, ili jo jugukokiki pajwiika jugupwagila, 'Nkosi wango, jumuka, guhika gutama piiteu
yapalongi.' Ndi wibiya gupatiki isima pa bandu boti babaakokiki pamu na weapa.
11 Ndaba mundu jokapi jojulikwea kulibona nkolongu banhenga kuba nsoku, najojuli-
hulu kuba nsoku bankwea jubiya nkolongu."
12 Ndipala Yesu ampwagila mundu jojaakokiki bandu jola, "Ana waandali bandu posu
ja muhi au pakamii, kotokwaakoka akosi baku au alongu baku au bandu bana mali gingi
babii pambipi nawenga. Nagutei hela, nabombi bagukoka kabee ku nyumba jabu, nanagu
bagulepa ngati egwahengi.
13 Lakini pagukuba na tipati, waakoka bandu ahagu ni ileema na bandu basindwa
kujenda na bandu banga kulinga,
14 nawe wiitenda kupengeleka, ndaba baniaba ngabiiwesi kugulepa. Sapanga jagulepa
masoba guku yoka bandu baamboni."

Malenganu ga tipati ngolongu gakula posu
Matei 22:1-10

15 Mundu jumu kati ja bandu bababia atemi pamu na Yesu bakakula posu japwaga,
"Jupengiwi mundu jojwikula posu mu ukolongu waka Sapanga."
16 Yesu jajibua, "Mundu jumu jatei tipati ngolongu ja kula posu, jaakokiki bandu bingi.
17 Muda wa kula ewahika, mundu jola antuma ntumi waki jakaapwagila bandu ba-
jaakokiki, 'Nhikaniya, ndaba kila sindu kibi tayali!'
18 Lakini boti kila jumu batenda kupia sababu. Mundu juku tumbuli, japwaga 'Nombiki
litui, mbala nyenda kulibona, gupepa koku ngahike.'
19 Mundu jongi japwaga, 'Nombiki ng'ombi kome yu kuleme, henu nyenda kuilenge.
Gupepa koku ngahike,'
20 ahelahe mundu jongi japwaaga, 'Nyukwi mbomba ehenu, nganhwesi kuika.'
21 Mtumi hoju jabuja nukumpwagi nkolongu waki majambu goti. Nkolongu waki
jayomiki ngamaa, ampwagila mtumi waki, 'Gujenda nyatanyata mwijiji na mumipeta ya
musi wakapwajila ahagu, baalemi na banga kujenda na banga kulinga ahika.'
22 Monikatai, mtumi jola japwaga, 'Nkolongu, ndei ngati egumbwagi lakini jakona
napwasi jukutama bandu.'
23 Ndi nkolongu ampwagila mtumi waki, 'Gujenda mwiindela na mumipeta ya musi
waalasimisa bandu aikaniya, ili nyumba jangu jitwelila.
24 Numpwagi sakaka, ngamundu jumu kati jabandu banaakokiki jojwionza posu ja tipati
jangu!' "

Gagapalika ili kuba mbolee
Matei 10:37-38

25 Ndipala, nsambi nkolongu wa bandu egwabiya gujenda najombi, Yesu
jugung'anumbukiya nsambi wa bandu nakugupwagi,
26 "Mundu jokapi jojuhika kwangu kutaki jumbala nepani kupeta hejwaapala ahengo
baki na amabu baki, nunhwanu waki na bana baki, alongu baki na aka alombu baki hata
womi waki mweni, ngasejiwesa kuba mbolee wango.
27 Mundu jokapi janga kujuku nsalaba waki nukumbwata ngajwiwesi kuba mbolee
wango.
28 Boo nya kati ji na jupai kusenga nnala nkolongu, ngajwiitami oti pai kubalanga lupija
lojiwesa kusenge, ili jumanya ana jubii nu lupija lukujomule lihengu lake?
29 Ana jutumbuli kusenga nsingi, nangasejuwesa kujomule bandu boti babumbona
biitenda kunheka.
30 Ndienu biipwaaga, 'Mundu hoju jutumbulii kusenga, lakini ngasejawesiki kujomulile
lihengu laki.'
31 Au bambu nkolongu boo jojupala kujenda kukomana na bambu nkolongu jongi,
nga jutami hoti pai kuwasali ana mbaka juwesi kukomana kwa alonda baki elupu komi
bajubinaku na alonda elupu ishilini baka bambu nkolongu jongi hoju?
32 Ana jubona ngajwiiwesi, jaatuma atumi baki ajenda kuku nkolongu hoju koni jakoni
kutali ili kundoba ajatangannya biikomana.

33 Ahelahe, ana mundu ngase juwesa kukileka sindu sejubii nasu ngasejupalika kuba
mbolee wango."

Mwinyu goguhalabiki
Matei 5:13; Maluko 9:50
34 "Mwinyu sindu sa sapi, lakini naguohiki kunong'amake kwaki, wijonzukiya kii ili
kukelubuki kunoga kwaki?
35 Ngasegupalika kubeka puluombi wala kuangangana na mbolea. Bandu biitenda
kujileke kutali. Jojubi na makutu jujoana!"

15

Malengano ji likondoo lelihobiki
Matei 18:12-14
1 Lisoba limu baajopa kodi na bana mahakau bingi bajenda kunzowane Yesu.
2 Lakini Afalisayu na abola ba Malagalaki batumbuka kusikatika, "Mundu ajo, jaajopa
bana mahakau, kabee jutenda kula nabu."
3 Ndipala Yesu jaapwagila malengano ganga.
4 "Ana jumu kati jii jubi na makondoo makomi komi, najumanyiki limu liteikuhoba,
jiitenda bole? Jwagaleka makondoo makomi tisa na tisa pululela nukujenda kulitaputa
limu lelihobiki mbaka julipata.
5 Najilipatiki, jalitogula puubega koni jutogule,
6 nu kulipeleka pa nyumba. Ndienu jaakema akosi baki na bapambipi baki na kaapwagi,
'Ntoguliya pamwa nane ndaba mbatiki likondoo langu lelahobiki.'
7 Numpwagi, kwibia nukutogule ngamaa kunani kwaka Sapanga mundu jumu jwana
mahakau ana julekaki mahakau gaki kupeta bandu tisini na tisa babilibona bombi
baamboni palongi jaka Sapanga koni ngaseapala kulekake mahakau gabu."

Lilenganu lilingengalema lelihobiki
8 "Au tupwaga mmbomba jumu jubii na mangengalema komi gu lupija, ana juhoiki
lingengalema limu boo, jwiitenda bole? Jipambakiya taa, nuku pyagii mu nyumba
nukulitaputa mbaka julipata.
9 Najilipatiki, jaakema akakosi baki na ba pambipi jaki nakaapwagi, 'Ntoguliya pamwa
nane, ndaba mbatiki lingengalema langu lelahobiki!'
10 Ahelahela numpwagi, atumi bu kunani kwaka Sapanga biitoguliya ngamaa ndaba
jaka mundu jumu jwana mahakau jojulekake mahakau gaki."

Malenganu gaka mwana jojuhobiki
11 Yesu jaendaliya kupwaga, "Jwabi mundu jumu jojabi na bana akanalomi abeli.
12 Mwana nsoku jola jaapwagila atati baki, 'Atati, mmbekia lipungu la hindu yango.'
Najombi jaabagila hindu yaki.
13 Hegapeta masoba masokopi, nsoku jola jwalombisa hindu yaki, jwaboka pala kujenda
musi uku tali. Kokuje jwajomula lupija lwaki kulombe indu ya lyaa ngamaa.
14 Pajwajomula lupija lwaki, ling'ai li inzala ngolongu japitila mu musi we gola, najombi
jatumbuliya kung'alika.
15 Ndipala jajenda kuloba lihengu kwaka mundu jumwa mwenei jwa musi gola, mundu
we jola ampekiya lihengu lukulea magolobi mwi litui laki.
16 Jatokuliya ngamaa kula manyonyoli gajuleikya magolobi lakini nga mundu joam-
pekiya posu.
17 Pajapata malangu jawasalya, 'Atati bangu abi na baahenga lihengu bingi, mbona
akula nu kutupi hadi posu jengi kuigii, nane ngua pamba ni inzala!'
18 Nikelubukya kwa atati bangu nakaapwagila, 'Atati, nuntendii mahakau Sapanga na
kabee nu nuntendi mahakau mwa atati.'
19 Ngasembalika hata kungema na mwana wako, gunhenga ngati jumwa jwa atumisi
bako."
20 Ndienu jatumbuliya sapwali kukelabuki kwa atati baki.
"Lakini pajwabiya jwakona kutali, ahengo baki eabummbona ambonila ikia anzombat-
akiya, nukunzobate, nukumbusu."
21 "Mwana jaapwagila, 'Atati bango, nunhengi mahakau Sapanga na kabee nunhengi
mwenhapa mahakau. Ngasembalika kungema na mwana wino.'
22 Lakini atati baki jakema atumisi baki nakaapwagi, 'Nyatanyata! Nndeta ingobu ya
sapi munhwatika! Munhwatika na peti ja ngonzi mulukonzi lwaki na makobasi mu kugolu
jaki.
23 Nsinza Litoli lelikendiki. Twaboa tukula nu kutogule!

24 Ndaba mwanangu jonzo jabi juwii, lakini henu jubi nsima, jabi juhobiki, lakini henu jubonakini. Henu batenda kutogule.' "
25 "Tipati ejwabia jitenda kuendale mwana waki nkolongu jabia jakona ku litui. Ejwabiya jukelabuka juegale kuhika pa nyumba jajowana ing'oma na bandu bakahina.
26 Ndienu ankema mtumisi jumu, nukundalu, 'Panyumba hapa kibikike?'
27 Mtumisi jola ampwagila, 'Nnuuna waku juhikike, na atati baku asinzi litoli lelikendiki ndaba mwana waki juhikiki kunyumba jwakona mwome.'
28 Nkombu nkolongu jwatenda kuyoma, jakana kujingi nkati, ndienu atati baki bapita kunza nuku nndoba jujingala nkati.
29 Lakini jombi jaajibua atati baki, 'Linga, yaka joha heyi nugu tumaki ngati mtumi waku, ngasenakaaniki gawambwagila kuhenga. Lakini ngasewambeki hata kambui kasoku ndoguliya na akosi bango!
30 Lakini mwana waku jojuhalabini hindu yaku pamu naaka mbomba baatenda ugoni hejuhikiki pee pa nyumba mweapa munsinzi litoli lelikendiki!'
31 Atati baki bumpwagila, 'Mwanango, weapa gubi na ne masoba goha, na hindu yoka yeminaku nepani ndi yaku.
32 Lakini tupalika kutogule nukuhekale, ndaba nnuuna waku we hoju twamanyiki juwii, lakini henu jubii mwomi, jabi juhobiki, lakini henu jubonakini.' "

16

Lilenganu laka jojujemale nnzanza

1 Yesu jaapwagila banafunzi baki, "Mundu jumu jwana mali gingi jwabii na mundu jukujemalee hindu yaki. Mundu jwana mali gingi we jola, jaajoana kuhuma kwa bandu akapwaga jojujemalee hindu yaki jola jutumi hindu yaki liyaa.
2 Ndienu ankema nkati jojujemalee hindu yaki jola nukundaluki, 'Boo majambu bo ganagajoa kwaku wenga? Noba gubalanga hindu yangu yoti yegujopiki na yegubohiki, ndaba ngaguwesi kuba kabee wogujemalee hindu yango.'
3 Jojujemalee we jola jawasaliya mmoju, 'Nkolongu wangu jiimenga lihengu. Boo, niihenga kike? Kulema ngasenhwesa, kujenda kulobaloba ngati nhagu niibona iyoni.
4 Enu manyiki sindu sukutenda, ili ebiimenga lihengu langu, bandu anyopa muma nyumba gabu.'
5 Ndienu jaakema bandu boti bajaalaja hindu yaka nkolongu waki. Andalukiya jojalonguli kuhika 'Nkolongu wangu jugulaja kike?'
6 Najombi japwaaga, 'Madebi mia moja ga mahuta gimi zeituni,' Jojujemale we jola ampwagila, 'Jukua likalatasi laku lilideni, tama pai nyata handika madebi amusini.'
7 Ndipala andalukiya joandaja jongi, 'Weapa bugulaja ilenga?' Jombi japwaga, 'Maguni mia gi ingano?' Jojujemalee we jola ampwagila, 'Jukua likalatasi laku lilideni, andika maguni semanini.'
8 Ndienu, nkolongu jola andumbalya jojujemale hindu jwanga kuhobaleka jola ndaba jatei ujanza. Ndaba bandu bupundema pani abii nu ujanza nkolongu gukuhenga majambu gabu kupeta bandu ba pamwanga."
9 Yesu jaendaliya kupwaga, "Henu numpwagi, mlintaputiya aka akosi kupete hindu yu pundema ili payijomuka, Sapanga junzopa kunani kwaka Sapanga mu nyumba ja womi wa masoba goha.
10 Jokapi jojuhobaleka ku lijambu lisoko, jiihobalika ku lijambu likolongu, na mundu jokapi jwanga kuhobaleka ku lijambu lisoku, ngajihobaliki ku lijambu likolongo.
11 Ndienu, ana mwanganya ngasenhobaleka mu hindu yu pundema, boo nya jojiwesa kugupeke hindu ya sakaka?
12 Ana ngasenhobaleka mu hindu ya mundu jongi, boo nya jojwampekiya hindu hinu mwabete?
13 "Nga ntumisi jojuwesa kwaatumaki aka akolongu abeli, ndaba ansukia jumu nukumpala jongi, au jijongana na jumu nukundeka jongi. Nganhwesi kuntumaki Sapanga nu lupija muda gumu."

Mabole gangi gaka Yesu
Matei 11:12-13; 5:31-32; Maluko 10:11-12

14 Lakini Afalisayu pabajowana majambu haga goha, bundongama Yesu, ndaba bombi babi apala ngamaa lupija.
15 Yesu jaapwagila, "Mmbanganya mulikopake mwaamboni pa bandu, lakini Sapanga jijimanyiki mioju jino. Ndaba sekibonekana sa sapi kwa bandu, kwaka Sapanga kibonikana siliyaa.

16 “Malagalaki gaka Musa na maandiku ga alota galandika mbaka kipindi saka Yohana
Mmbatisa. Toka pala Lijambu la Amboni lu Ukolongu waka Sapanga litenda kulandika, na
kila mundu jujingi kwa makili.
17 Lakini kujojwiki ngani kunani kwaka Sapanga nu ndema ekwipeta, kuliku kuputika
hata kalembu kamu kiliandiku la Malagalaki gaka Sapanga.
18 “Mwanalomi jokapi joandeka nhwanu waki nukunzuku mbomba jongi jutenda
ugone, na mwanalomi jokapi joanzuku mmbomba jobunndekiki kabee jutenda ugone.

Mundu jana mali gingi na Lazalo

19 “Jwabii mundu jumu jwana mali gingi, jojabii juwata ingobu ya bei ngolongu ngamaa,
kila lisoba jukubika jutumi hindu yaki lyaa kuhenga tipati.
20 Nu pundyangu nkolongu, akubika ambeka mundu jumu nhagu jobunkema Lazalu
jojabi ni ilonda nhyega joka.
21 Lazalo jatokulya kula posu jejihabwiki pai kuhuma pamesa. Hata hibwa yabiya ihika
nuku lamba hilonda yaki.
22 Henu nhagu we jola jatenda kuwa, nabombi atumi bu kunani kwaka Sapanga
bunzukua mbaka pambipi jaka Ibulahimu. Na mundu jwana mali gingi jola najombi
jatenda kuwa na batenda kuntaga.
23 Henu koatama bandu ba akuwa kola, mundu jwana mali gingi jola jukubika jung'alika
ngamaa, jalinga kunani, ambona Ibulahimu su kutali pamu na Lazalu jojatemi pambipi
jaka Ibulahimu.
24 Henu ankema kwa sauti ngolongu, ‘Atati a Ibulahimu! Gumonila hikia! Guntuma
Lazalu jubeka lukonzi lwaki mmasi, jutulisa lulimi lwango, ndaba ne ng'alika ngamaa na
mmwotu gongo!’
25 Lakini Ibulahimu anzibua, ‘Kombuka mwanango, pawabii punndema wajopiki hindu
yoti ya sapi, na Lazalo jajopiki giliya. Lakini henu Lazalu jubii pamba jutenda kutogule
weapa gutenda kung'alika.
26 Hata hela, kati jitu twepani na weapa libi libomba likolongu, ili mundu jojupala
kuhomba kuhuma hoku kuhika kwitu jwiiwesa, na kabee nga mundu jojuwesa kuhomba
kuhuma kwinu kuhika kwito.’
27 Mundu jwana mali gingi we jola japwaga, ‘Nala nunndoba mwaatati mwaa Ibulahimu,
guntuma Lazalo jujenda ku nyumba ja atati bango,
28 ndaba mi naakaalongu bangu nhwano. Nndeka jujenda jakaakanakiya biitenda ngati
enatenda nepani ili bihika pamba nu kung'alika ngati hening'alika nepane.’
29 Ibulahimu ampwagila, ‘Alongu baku abii na Musa na alota baka Sapanga, waaleka
baajoanakiya bombe.’
30 Lakini mundu jwana mali gingi jola japwaaga, ‘Ngahela atati bangu a Ibulahimu! Ana
mundu juyokiki kuhuma kwa bandu bawii nakaajende, bagalekakiya mahakau gabu.’
31 Ibulahimu ampwaga, ‘Ngasebaajowani Maandiku gaka Musa na Maandiku gaka alota
baka Sapanga, ngabiiwesi kujoane hata najuyokiki mundu kuhuma kwa bandu baawii.’ ”

17

Mahakau
Matei 18:6-7; 21-22; Maluko 9:42

1 Ndienu Yesu jaapwagila banafunzi baki, “Sakaka ipitila hindu yeyunkolo mundu
kutenda mahakau, lakini musijikiboni mundu jojaakoloha mahakau gapitila!
2 Kwiibia mbanga kwaka mundu hoju kunkongale lilibu likolongu lukupole pahingujaki
nukundeke gunhanga, kuliku kunhenga jumwa jwa asoku haba jutenda mmahakau.
3 Henu mulilenda!
“Nndongu waku najukukosi, nndakalya, najombi najujetaki mahakau gaki jijeleka
kabee, gundekakiya.
4 Ana jukosi mala saba ku lisoba limu, najukelabwiki kwaku kabee mala saba sukup-
waga, ‘Nyetaki mahakau nganijeleki kabee,’ Gupalika gundekakiya.”

Kuobale

5 Atumi baki bumpwagila Bambu, “Utujonzukya kuhobale.”
6 Bambu japwaaga, “Ana kuhobale kwinu kwakabia kusoku hata ngati imbeju ja
haladali, mwakawesa kugupwagi nkoju ago, ‘Tupuka ukalipanda ku nhanga!’ Nagwombi
wiitenda kunzoane.

Lihengu laku ntumisi

7 “Tupwaga jumwa kati jinu jubi nu ntumisi waki jojulema litui au julima makondoo. Boo, ntumisi jola hejuhika kuhuma ku nngonda, bambu waki ampwagila lee, ‘Guhika nyata gu kula poso?’
8 Ngajupwagiela! Jwiipwaga, ‘Ndelakiya posu, utumbuliya kundumaki nepani mbaka pani jomula kula na kunywa, ndi nawe wiikula na kunywa!’
9 Boo, jwiitenda lee kunsengu ntumisi jola ndaba juhengiki sapi gaandagalakile?
10 Nanamu ahelahela na nhengiti gajundagalaki Sapanga, mpwaga, ‘Twepani twa atumisi twanga na faida, tuhengiki sewalagalaki tuhenga.’ ”

Yesu jaalamisa bandu komi

11 Yesu pajabii mwindela kujenda ku Yelusalemu jwapetii mu mipaka juku Samalia nuku Galilaya.
12 Pajajingala mu kijiji simu, baketangini na bandu komi baa leliki, bajemiki sukutali,
13 bajamalya kwa sauti, “Yesu! Bambu! Utubonila ikia!”
14 Yesu ejaabona jaapwagila, “Nzendannya mukililangia kwaka agolu.”
Pababi mwiindela bakajendaninya batenda kunyambisika.
15 Jumu wabu ejabona julamiki, jakelabukya kwaka Yesu, koni andumbali Sapanga suku jamalii.
16 Jililekala pai kulongi ja magolu gaka Yesu koni akunsengula. Mundu we hoju jabii juku Samalia.
17 Yesu jalalukya, “Boo, ngase mwalamiki lee mwa bandu kome? Boo bangi tisa bala abi kwako?
18 Boo, nga lee jongi jojukelabwiki ku ndumbali Sapanga ila nngeni jonzo pena?”
19 Ndienu Yesu ampwagila mundu jola, “Jumuka gujenda, kuhobale kwaku kugulamise.”

Eguhika ubambu Ukolongu waka Sapanga
Matei 24:23-28, 37-41

20 Lisoba limu Afalisayu bundalukiya Yesu, “Ukolongu waka Sapanga wiika lii?” Najombi jaapwagila, “Ukolongu waka Sapanga ngaguhiki sukubonikana kwa miho.
21 Ngamundu jojwiwesa kupwaaga, ‘Gubii pamba,’ au ‘Gubi kolakola.’ Ndaba Ukolongu waka Sapanga gubii nkati jino.”
22 Ndienu jaapwagila Banafunzi baki, “Gihika masoba mwipala kulibona lisoba limu laka Mwana waka Mundu, lakini ngamwalibone.
23 Bandu bampwagila, ‘Ndingalya, jubii kolakola!’ Au ‘Jubi kongone!’ Lakini mwanganya nkoto kwaapwata.
24 Ndaba ngati unang'anu ukitobi, hegupiti nukumulika kunani kuhumi upandi gumu mbaka upandi gongi, ndi hejwibia Mwana waka Mundu hejiiki mmasoba gaki.
25 Lakini kabula ja haga jwiitumbuliya hoti kung'alika ngamaa na bandu bikibeleku senze kunkana,
26 ngati egabii masoba gaka Noa, ndi ekwibia ahelahe mu masoba gaka Mwana waka Mundu.
27 Bandu baendalya kula na kunywa, akanalomi baendalya kujuku aka mbomba na aka mbomba baendaliya kujenda ku ulomu mbaka lisoba lejwajingala Noa munhwatu nkolongu gobugukema safina. Ndipala kikoka sa masi saika na kwaakoma boa.
28 Kwibia ngati ekwabia mmasoba gaka Lutu. Bandu baendalya kula na kunywa, kulomba nu kulombesa, kupanda imbeju nu kusenga.
29 Lakini lisoba lejaboka Lutu ku Sodoma, motu na malibu gagalipuka mwotu gahuluka pai kuhuma kunani kwaka Sapanga nakwaa kupisa boti.
30 Ndi hekwibia lisoba laka Mwana waka Mundu hejwiiyekuliwa.
31 “Mlisoba lee heli, mundu jokapi jojubi kunani jikipagaa jiihuluka kujingi mu nyumba kujuku hindu yaki. Kabee, najojubi ku lituhi jwikelabuki ku nyumba.
32 Nkombuka gagumpataa nhwanu waka Lutu.
33 Jokapi jojupala kugombo womi waki jitenda kuguhoa, na jokapi jojuhoa womi waki ndaba jangu, jiipata womi wa masoba goti.
34 Numpwagi, lisoba leheli hikilu bandu abeli biibia agoni kitanda simu, jumu biitenda kunzuku najongi biitenda kundeka.
35 Aka mbomba abeli bibia pamu apola ilebi yabu, jumu biitenda kunzuku najongi biitenda kundeka.”
36 Bandu abeli biibia kulitui, jumu biitenda kunzuku najongi biitenda kundeka.
37 Ndienu banafunzi baki bundalukya, “Bambo ganiaga giipitila kwako?”
Yesu jajibua “Pakibii sindu sekiwii ndi ihegalane hijuni ikolongu yebikema tai.”

18

Malenganu gaka mbomba joawii alomi baki na jojujomoo magambu

1 Ndienu, Yesu jaabola banafunzi baki kwa malenganu, kulangi masoba goa kutaki
bunndoba Sapanga bila kusoka.
2 Jwapwaaga, “Kumusi gumu kwabii na ntemu magambu, jojuwe ngaseanzogupa
Sapanga wala ngasejwaapala bandu.
3 Mmusi we hogu jwabii kabee nyongo jumu joawii alomi baki, anzendila ntemu
magambu hoju mala jingi koni andoba, ‘Nandi unyangatia kupata sekibii sangu kuhuma
kuka mmbaja wango!’
4 Kwa masoba gingi ntemu magambu jola, jutendika kukana kunzangati mmbomba
joawii alomi we jola. Lakini mwisuwe japwaga, ‘Hata ngama nepane ngasenunzogopa
Sapanga wala kwaapala bandu,
5 lakini ndaba mmbomba joawi alomi baki ajo jundenda kunzumbua, nanzangatiya
kupata sekibii saki anangahela jwiiendalea kunzumbua!’ ”
6 Ndienu, Bambu jaendaliya kupwaaga, “Nzoaninya sejupwagiki jojutemu jojubii juliyaa
ajo.
7 Boo, Sapanga lee nga jaajangatiya sekibii sabu bandu bajaagwi babunndele muhi ni
ikilo? Boo, jwiiselewa lee kwaajangatila?
8 Numpwagi jaajangatya nyata. Lakini Mwana waka Mundu pajwiika, boo, mbaka lee
jwaakolee bandu babunhobale pundema?”

Lilenganu laka Mfalisayu na mundu jojujopa kodi

9 Ndipala Yesu jaapwagila lilenganu lende bandu babilibonaa baamboni na kwaa-
longama bangi.
10 “Bandu abeli bajenda mu Nyumba jaka Sapanga kundoba Sapanga. Jumu mfalisayu
na jongi jojujopa bandu kodi.
11 Mfalisayu, jaloba mmoju jaki koni jakapwaga, ‘Nugusengu wa Sapanga, ndaba nepani
nga ngati bandu bangi baakula kupeta kipemu na asoli na baatenda ugoni na wala nepani
nga ngati jojujopa kode ajojo.
12 Nepani mbunga kula masoba mabeli kila juma, mbia lipungu la komi mhindu yoti
yembata.’
13 Lakini jojujopa kodi jola jajemiki sukutali wala ngasejalingali mihu gaki kunani
kwaka Sapanga, ila jililapula pamoju ku usungu, nukupwaga, ‘Sapanga, nagumonee ikia,
nepani mii na mahakau!’
14 Yesu japwagi, jojujopa kodi ajo, jabuja ku nyumba koni jujetakiwi na Sapanga kupeta
Mfalisayu jola. Ndaba mundu jokapi jojulibeka kuba nkolongu bantenda kunhulu na
jokapi jojulibeka kuba nsoku biitenda kunkwea.”

Yesu jaapengee bana asoku
Matei 19:13-15; Maluko 10:13-16

15 Bandu bundetila Yesu bana asoku ili jwaabekila maboku gaki na kwaapengee.
Banafunzi pabaabona jutenda hela, batenda kwa alakali,
16 lakini Yesu jaakema bana bebala nakaapwagi, “Mwaaleka bana asoku ahika kwangu,
mwaakana, ndaba Ukolongu waka Sapanga gwaahiki bandu ngati baniaba.
17 Numpwagi sakaka! Mundu jokapi jwanga kugujopa Ukolongu waka Sapanga ngati
mwana nsoku, kyee nga jwijingi mu Ukolongu waka Sapanga.”

Mundu jwana mali gingi
Matei 19:16-30; Maluko 10:17-31

18 Nkolongu jumu jwa Ayaudi andalukiya Yesu, “Mmbola wa ambone, ndenda kike ili
nhwesa kupata womi wa masoba goka?”
19 Yesu andalukiya, “Ndaba jakii gungema na ambone? Ngase jubii mundu jwa amboni
ila Sapanga kajika jaki.
20 Ugamanyiki malagalaki gaka Sapanga egapwaga, ‘Witenda ugoni, wikoma, wijiiba,
wiipwaga isoli, wajetakiya ahengo baku na amabu baku.’ ”
21 Mundu jola japwaga, “Malagalaki haga gooka nepani nagakamwi tumbuka pu
ukombu wangu.”
22 Yesu pajajowana hela ampwagila, “Kipungwi sindu simu, kalombisa hindu yoti
yegubinaku, nu lupija lwe waapekya ahagu, nanagu wibia na mali gingi kunani kwaka
Sapanga, ndienu guhika gumbwata.”
23 Lakini mundu jola pajajogwa hela gumbina mmoju ngamaa ndaba jabii na mali gingi.
24 Yesu paambona gumbina mmoju, japwaga, “Kunonipi ngamaa mundu jwana mali
gingi kundeke womi waki Sapanga!

25 Ndaba kujojwiki ngani kinyama sebikikema ngamia kupeta mulihotu la sindanu,
kuliku mundu jwana mali gingi kundeke womi waki Sapanga."
26 Bandu babunzogwannya Yesu bundalukiya, "Boo nya enu jojwiwesa kugombolewa
na Sapanga?"
27 Yesu japwaaga, "Ganga kuwesikana kwa bandu, kwaka Sapanga kiwesikana."
28 Ndienu Petili jalalukiya, "Na twe bole? Twilei hindu yoka tugupwatiki wehapa!"
29 Yesu jaapwagila, "Sakaka numpwagi mundu jokapi jojwijilei nyumba jaki au nhana-
mundu au ndongumundu au hengo na nyongoo au bana, ndaba ju Ukolongu waka
Sapanga,
30 jwijopa mali gingi mu masoba ganga na jitama mu womi wa masoba goha masoba
gagahika."

Yesu julongale mala ja tatu kuwa nu kuyoka kwaki
Matei 20:17-19; Maluko 10:32-34

31 Yesu jaajuku banafunzi baki komi na abeli bala, nakaapwagi, "Nzoannya! Tukwela
kujenda ku Yelusalemu na hoku kila sindu seanhandaki alota baka Sapanga Mwana waka
Mundu sakatenda kupitii.
32 Ndaba bitenda kunkamu nukunkabisa kwa bandu banga Ayaudi. Nabombi biitenda
kundongama, nukuntondo, nukunhuni imata,
33 bandapula iboku nu kunkoma. Lakini mu lisoba la tatu jwiitenda kuyoka."
34 Lakini banafunzi baki ngase bamanyiki julongalekike. Baahihiki majambu ge haga,
na ngasebamanyiki sejwapwaga Yesu.

Yesu andamisa mundu jwanga kulinga
Matei 20:29-34; Maluko 10:46-52

35 Yesu pajahegalya kuhika ku Yeliko, mundu jumu jwanga kulinga jwatemi pulutengu
jiindela jakaloba.
36 Mundu jwanga linga we jola pajajoa nsambi wa bandu gutenda kupeta, jalalukiya,
"Boo kibii kike?"
37 Bumpwagila, "Yesu juku Nazaleti jutenda kupeta."
38 Najombi jajamalya koni jakapwaaga, "Yesu, Mwana waka Daude, gumonila ikia!"
39 Bandu bababia andongulii andakalya nukupwagi tumbala, lakini jombi jaendalya
kujamalii, "Yesu Mwana waka Daude, gumonila ikia!"
40 Yesu jajema, nakaapwagi bundeta mundu hoju pajajemiki jombi. Jwanga kulinga we
jola hejwahegaliya pambipi, Yesu andalukiya,
41 "Gupala nu guhengila kike?"
Najombi japwaaga, "Bambu, mbala kulinga kabee."
42 Yesu ampwagila, "Linga! Kuhobale kwaku kugulamise."
43 Apalapa jwanga kulinga we jola jwatenda kulinga, ampwata Yesu koni akundum-
baliya Sapanga: Bandu boa pababoona hela, nabombi bundumbaliya Sapanga.

19

Yesu na Zakayu

1 Yesu jajingala ku musi uku Yeliko, jabia jupeta pi kilanda ja musi we gola.
2 Jwabii mundu jumu mmusi we gola joankemika Zakayu, jojabii nkolongu wa baajopa
kodi, najombi jwabi mundu jwana mali gingi.
3 Japala kumbona Yesu ejubije, lakini ngasejawesa ndaba kwabii na bandu bingi na-
jombi jwabii nzipi.
4 Henu, jajombatakiya palongi ja bandu, jakwela munkongu nkoju ndaba Yesu japetila
indela ajelaje.
5 Ndienu, Yesu pajahikaa pala, jalinga kunani, nukumpwagi Zakayu, "Zakayu huluka
nyata, ndaba lelenu nepani mbalika kupilaki mu nyumba jako."
6 Zakayu jahuluka nnyata nukunzopa Yesu koni jutogule.
7 Bandu boa pababona hela, batumbuliya kung'ong'ateka koni bakapwaga, "Mundu we
hoju jupiti kutama kunyumba jaka mundu jwana mahakau."
8 Lakini Zakayu jajema, ampwagila Yesu, "Jogwana Bambu! Nepani naapekya ahagu
nusu ja hindu yangu, ana nunyagiki mundu jokapi sindu sokapi, na nkelabuki nu kun-
zonzuke mala nsese."
9 Yesu ampwagila, "Lelenu ukombosi guhikiki nyumba jenze, ndaba jonzo najombi
julukolu lwaka Ibulahimu.
10 Ndaba Mwana waka Mundu juhikiki kataputa na kagombo bandu bahobiki."

Lilenganu la atumi komi
Matei 25:14-30

11 Bandu pababi ajogwane malobi gala, Yesu jaendaliya kaapwagi kwa malenganu. Ndaba jabii pambipi nuku Yelusalemu, nabombi bawasaliya Ukolongu waka Sapanga gubii pambipi kupiti.
12 Ndienu jaapwagila, “Jabii mundu jumu kuhuma mulukolu luu ubambu nkolungu jabia jujenda kundema ukutali ili bukunzemika kuba bambu nkolongu, na kabee jwiibuja.
13 Henu, kabula jukuboka, jwaakema atumisi baki komi na abeli, jaapekya lupija kila mundu na kaapwagi, ‘Nhengila lihengu lukulomba hindu nukulombase lupija londo mbaka panikelubuka.’
14 Lakini bandu bu pundema jaki batenda kunsuki, baatuma bandu ajenda akapwaga, ‘Ngasetumpai mundu hoju jubia bambu nkolongu wito.’
15 “Pabunzemika kuba bambu nkolongu, jakelubuka ku nyumba jaki na kalagalaki atumisi baki bajaapeki lupija lola ili jumanya kila mundu ijonzukiki ilengaa.
16 Ntumisi jojalonguli, japwaaga ‘Nkolongu, lupija lwaku lowambeki lujonzukiki longi komi.’
17 Bambu jola japwaaga, ‘Guhengiki Sapi, weapa untumisi waamboni. Ndaba guhobaliki nsindu kisokopi, nukupeke ukolongu wa misi komi!’
18 Ntumisi ja pili jahika japwaaga, ‘Bambo, lupija lowambeki lujonzukiki longi nhwano.’
19 Najombi ampwagila, ‘Sapi nanagu wibia nkolongu wa misi nhwanu.’
20 Ntumisi jongi jwahika nu kupwaga, ‘Jukua lupija lwaku, nulukongiki sapi mu kitambaa,
21 nugujogupa ndaba weapa wa mundu unkali. Gujuku hindu yanga kuba yaku nukuhusa hindu yanga kupanda wamweti.’
22 Nkolongu waki ampwagila, ‘We hapa guntumi mbaja nukulepa ngati heguhengiki! Wamanyiki ne na mundu nunkali, nenyuku hindu yela yanga kubeka namweti nukuhusa yanga kupanda namweti.
23 Ndaba jaki ngase wabei lupija lwangu kwa bandu baatunza lupija, nane henakahika nakajopa lupija lwangu lolujonzukike?’
24 Ndi jaapwagila bandu bababi ajemiki pala, ‘Munyaga lupija lweholu, mumpekya ntumisi jola jolujonzukiki jengi komi.’
25 Lakini bombi bumpwagila, ‘Nkolongu, lakini mbona jonioju lujonzukiki lupija longi kome!’
26 Najombi jaapwagila, ‘Numpwagi sakaka, kila jojubii na sindu biitenda kunzonzuke. Lakini janga kuba na sindu, hata kisoku sejubinasu biitenda kunyaga.
27 Henu abaya bangu baangana nepani kwaalongosa, mwaaleta pani na mwaakoma apambane koni nakalingalya.’ ”

Yesu jujingi ku Yelusalemu nikilulu kikolongu
Matei 21:1-11; Maluko 11:1-11; Yohana 12:12-19

28 Yesu hejajomula kulonge ganiaga, jalongulya palongi kujenda ku Yelusalemu.
29 Pajaegalya kuhika ku Betifage nuku Betania, pambipi ni Kitombi suku Mizeituni, Yesu jaatuma banafunzi baki abeli,
30 jaapwagila, “Nzenda mu ijiji yemwibona palongi jii. Hemwibia nzingi mu ijiji heyi, mkilibona liponda bilikongiki kulongi jii ngasejuwahiki kulitumii mundo. Mwilibopula mukilileta pambane. 31 Ana mundu jundaluki mundu jokapi ndaba jukubopo liponda, mu kumpwagila, ‘Julipala Bambo.’ ”
32 Banafunzi bala ebajenda pala, bunkolila ngati Yesu ejaapwagila.
33 Pababia bilibopo liponda lela, mwini liponda jaalalukya, “Ndaba jaki mu libopo liponda hele?”
34 Nabombi bumpwagila, “Julipala Bambo.”
35 Ndipala bumpelakya liponda lelela Yesu, batandika ingobu yabu pungongu ji liponda, nuku nkwea Yesu panani jaki.
36 Yesu pajaendalya kujenda, na bandu batandika ingobu yabu mwiindela.
37 Yesu pajahegalya ku Yelusalemu, pi kihelelu si Kitombi si Mizeituni, nsambi nkolongu wa banafunzi baki batumbuliya kundumbali Sapanga koni atogule kwa sauti ngolongu ndaba ja majambu makolongu gabagabweni,
38 babia apwaga, “Jupengaliki Bambu nkolongu jojuhika ku liina laka Bambo! Kubia lukwali nu ulumbi kunani kwaka Sapanga!”
39 Papuje Afalisayu bangi bababi munsambi wa bandu gola bumpwagila Yesu, “Mbola, waapwagila banafunzi baku atumbalaje!”

40 Yesu jaajibua, “Numpwagi bandu be haba ana atumbii, malibu haga gijamaliya kwa sauti.”

Yesu jaalele bandu buku Yelusalemu
41 Yesu pajaegalya musi guku Yelusalemu napajabona bandu ba musi gola jatenda kaalele.
42 Japwaaga, “Ana wakamanyiki lelenu majambu gagaleta lukwali! Lakini henu ahihiki pamihu jii.
43 Ndaba gihika masoba, abaya baku bagusengila ubegu, biitenda kuguyongolota nu kukuhinya pandi yoka.
44 Bagutimbatimba weapa na bana baku mu nyumba jaku. Ngabilileki lilibu panani jililibu lengi, ndaba ngase gumanyiki kipindi sukuhika Sapanga kungombo.”

Yesu jujingi pa Nyumba jaka Sapanga
Matei 21:12-17; Maluko 11:15-19; Yohana 2:13-22
45 Yesu jajingala pa Nyumba jaka Sapanga, jatumbuliya kabeenge kunza bandu babaii alombase hindu,
46 koni jakapwaaga, “Ahandiki, ‘Nyumba jangu jiibia nyumba jukundobe Sapanga,’ Lakini mwanganya mwijing'anabwi kuba imbaku ja manzolinzoli.”
47 Lisoba limu Yesu jabia jaabola bandu pa Nyumba jaka Sapanga. Agolu akolongu, na abola ba Malagalaki na aka akolongu bataputa indela jukunkoma,
48 lakini ngase bapatiki mbekenyu jukunkoma ndaba bandu babiya bukunzoaniya.

20

Uwesu waka Yesu guuma kwako
Matei 21:23-27; Maluko 11:27-33
1 Lisoba limu, Yesu pajabi jaabola bandu pa nyumba jaka Sapanga nakaalandi bandu Lijambu laa Sapi, agolu akolongu naaka abola ba malagalaki pamu na aseja bahikiki,
2 bundalukiya, “Utupwagila guhenga mahengu ge haga kupete uwesu bole? Boo nya jojugu peki uwesu we hogo?”
3 Yesu jaapwagila, “Nane nanndaluki lijambu limu, mmbwajila,
4 boo, uwesu waka Yohana lukubatisa bandu lwahuma kwako? Boo, kwaka Sapanga au kwa bandu?”
5 Lakini bombi balaluana beni kwa beni nukupwaga, “Ana tupwagiki guhuma kwaka Sapanga, jombi jatulalukya, mbona ngase munhobali Yohana?”
6 Kabee ana tupwagiki wahuma kwa bandu, bandu boa batulapula kwa malibu, ndaba boa anhobali Yohana jabii mlota waka Sapanga!
7 Henu, bumpwagila, “Ngasetumanya uwesu we hogu wahuma kwako.”
8 Yesu japwaaga, “Hata nepani nganumpwagi henga lihengu lende kupete uwesu bole.”

Malenganu gilituhi li Mizabibu na bandu baalema
Matei 21:33-46; Maluko 12:1-12
9 Ndienu Yesu jaendalya kaapwagi bandu malenganu ganga, “Mundu jumu jalemiki lituhi li mizabibu. Nukulikodisa kwa bandu baalema, ndi jaboka nukujenda kutama kundema jengi.
10 Kipindi sukutongo zabibu esahika, antuma mtumisi waki kwa bandu baalema bala ili bumbaguliya zabibu. Lakini bandu baalema bala bumbenga nukundapu nukunkelabu maboku matopu.
11 Nkolongu jola antuma kabee ntumi jongi, lakini bombi bunndapula ahelahe nukunhenge majambu giliya, nukunkelabu maboku matopu.
12 Antuma kabee ntumisi wa tatu, hoju najombi, batenda kunhumisa, nukundeke kunza jilitui.
13 Ndipala mundu jwini litui jola japwaaga, ‘Niitenda bole? Nantuma mwana wangu jonumpai, kwaa buntenda kunzogopa ngamaa.’
14 Lakini bandu baalema bala pabumbona pee, bapwagannya, ‘Jonzo ndi jobandekila lituhi lende. Enu, tunkoma ili litui libia liito.’
15 Enu, bumpia kunza jilitui li mizabibu lela, nukunkoma.”
Yesu jaalalukya, “Boo, mundu jojubii nilitui jola jaatenda kii bandu baalema bala?
16 Jwiika na kaakoma bandu baalema bala, nakaapeke bandu bangi litui li mizabibu lela.”
Bandu pabajogwa malenganu gala, bapwaga, “Ngahela, haga giipiti!”
17 Lakini Yesu jaalingalya na kaapwagi, “Maandiku ganga gabii na maana boo?
‘Lilibu lebilikana bandu baasenga,

enu ndi libii lilibu lelipalika ngamaa nnyumba!'
18 Mundu jokapi najuabuki panani jililibu heli jwiitunyuka ipandiipandi, na mundu jokapi
ana lunhabuki lilibu heli litenda kumponda."

Lijambu lukulepa kodi kwaka Kaisali
Matei 22:15-22; Maluko 12:13-17

19 Abola ba malagalaki na agolu akolongu bamanyiki malenganu gala gaalenga bombi,
ndi bapala bunkamula Yesu apalapala. Lakini baajogopa bandu.
20 Enu, babiya ataputa muda wa sapi wukunkamu. Ndi baatuma bandu bilikopakya
baamboni kwaki, bumpendakiya kwa maswali, ili jujibwa liya apata indela jukunkali
nukumpeleka kwaka kilongosi juku Loma.
21 Bandu bala bumpwagila Yesu, "Mbola, tumanyiki weapa gupwaga nukubola ma-
jambu gasakaka, ngasegulinga ukolongu waka mundu, lakini gubola lijambu la sakaka
lejupala Sapanga tuhenga.
22 Utupwagila, boo sapi lee kulepakodi kwaka bambu nkolongu juku Loma joakema
Kaisali au nga sape!"
23 Yesu jamanyiki kupendake kwabu, jaapwagila,
24 "Nnangia lingengalema. Boo, sula jenze ni lihina lende laka nyane?"
Bunzibua, "Yuku bambu nkolongu juku Loma joakema Kaisali."
25 Ndienu Yesu jaapwagila, "Sapi, hindu yaka nkolongu juku Loma mupekia nkolongu
juku Loma, nayaka Sapanga mupekia Sapanga."
26 Ndienu ngasebawesiki kunkamu kupete lilobi lokapi lejwapwagiki pa bandu ila
basangi lijibu laki baamua kutumba.

Mabolee gukuyoka
Matei 22:23-33; Maluko 12:18-27

27 Ndipala Asadukayu bangi, bandu bapwaga nga kuyoka kwa bandu bawii, buhikila
Yesu nukundaluki,
28 "Mbola, Musa, jutuandakya, 'Ana nndongu waka mundu juwi nukunndeka
nndonguwaki bila mwana, nndongu waki kupalika kuntola mmbomba we hoju, ili
ampapila nndongu waki bana.'
29 Kwabii naaka alongu saba. Jakwanza jola anzukua mmbomba na jakuwa bila
kundeka mwana.
30 Ndongu jwa pili jola anzukua mmbomba joawii alomi we jola, najombi jakuwa bila
kwaaleka bana,
31 watatu anzukua mmbomba jola na kwabiya ahelahe boti saba, lakini bakuwa bila
kwaaleka bana.
32 Mwisuwe jakuwa kabee mmbomba we jola.
33 Boo, lisoba la bandu pabiyoka, nyongoo we hoju jwiibia nhwanu waka nyane? Ndaba
babia anzukwi boa saba."
34 Yesu ampwagila, "Bandu ba ndema jenze ajuku nu kujukulika,
35 lakini bandu bajaabona Sapanga awesa kuba mu ndema jejihika ili kuyoka ngabiijuku
wala kujukulika.
36 Ngabiiwesi kuwa kabee, ndaba bibia ngati atumi bu kunani kwaka Sapanga, bombi
biibia bana baka Sapanga ndaba atei kuyoka.
37 Lakini sakaka kuyoka kuhuma kwa bandu baawi kubii. Ata Musa jalangia lijambu
leheli mu Maandiku gaka Sapanga pajapwaga kupete kitengu sesabiya kinyakaa mwotu.
Papuje jwapwaga Bambu ndi Sapanga jwaka Ibulahimu, Sapanga waka Isaka na Sapanga
waka Yakobu.
38 Najombi nga Sapanga wa bandu baawii lakini jombi Sapanga ja bandu bome. Ndaba
boti atama pundema ndaba jaki."
39 Aka abola bangi ba Malagalaki bapwaaga, "Mmbola, gujibwiki sapi ngamaa."
40 Nabombi ngasebalengiki kundaluki malobi gange.

Kilisitu mwana waka nyanye
Matei 22:41-46; Maluko 12:35-37

41 Ndienu Yesu jalalukya, "Bandu apwaga boo, Kilisitu mwana waka Daude?
42 Daudi weni jupwaga mu kitabu sa Zabuli,
'Bambu ampwagila bambu wangu.
Tama upandi wangu ukumalele,
43 mbaka naabeka bandu babugusuki ngati kiteu sukubeke magolu.'
44 Ana Daudi we ankema jombi, 'Bambu,' kwibia boo jubiya mwama waka Daude?"

Kujilenda na abola ba Malagalaki
Matei 23:1-36; Maluko 12:38-40

45 Bandu boti pababiya bunzowane Yesu, jaapwagila banafunzi baki,
46 “Nzepana naka abola ba Malagalaki bapala kupetapeta koni aweti ingobu ilasu, apala kulamukiwa kwii hisima na bandu mumagulio, nukutama mwiteu yapalongi mu nyumba jukuketangane Ayaudi nuku tipati.
47 Baajibi bandu bawii aka alomi babu, bilikopake ngati baamboni sukulilangi aloba ku kipindi kilasu, bandu haba bipata azabu ngolongu!”

21

Litambiku laka mmbomba joawi alomi
Maluko 12:41-44

1 Yesu jalingiki ngamaa, jaabona bandu bana mali gingi ajege matambiku gabu mukikoku pa Nyumba jaka Sapanga.
2 Ambona nyongoo jumu joawi alomi jujege mangengalema mabeli.
3 Yesu jaapwagila, “Numpwagi sakaka, nyongo nhwagu joawi alomi ajo jupiiki sindu kikolongu kupeta yeajegi bandu boa.
4 Ndaba bangi boa apihiki matambiku gabu gagapeti mu hindu yabu, lakini nyongo ajo pamu nu uhagu waki jupihiki kila sindu sejukipala mu womi.”

Yesu julongale kuhalabana Nyumba jaka Sapanga
Matei 24:1-2; Maluko 13:1-2

5 Banafunzi bangi babia alongale kupete Nyumba jaka Sapanga, jeasengiki kwa malibu gu lupija lwingi, kabee balongalia matambiku gabaapihihiki kwaka Sapanga. Lakini Yesu japwaga,
6 “Haga goa gamwagabona, masoba gagihika, biitenda kubombulana ngaliigi lilibu panani jililibu lengi, na kila sindu kiitenda kuhalabika.”

Tabu nuku ng'alika
Matei 24:3-14; Maluko 13:3-13

7 Bandu bundalukya Yesu, “Mmbola, majambu ge haga gipitila lile? Nginyuli boo yeyiilangia majambu ge haga egibia pambipi kupiti?”
8 Yesu jajibua, “Nnzepa, mundu jankonga. Ndaba bandu bingi bihika kuliina langu nukupwaga, ‘Nepani ndi Kilisitu,’ na ‘Nilisoba lee libi pambipi.’ Lakini mwanganya mwaapwata!
9 Pamwijoana majambu gukukomana na puju, mwijogopa, ndaba majambu ge haga gapalika gapitila hoti, lakini mwisu ngaseguhika nyata.”
10 Ndipala, Yesu jaendalya kupwaga, “Bandu ba ndema jimwa biikomana na bandu bu ndema jengi, nu ukolongu gumu gwikomana nu ukolongu gongi.
11 Kwipitila kililima kikolongu su ndema, ling'ai linzala, na magonzu guku jambukani, kwipitila majambu gingi guku jogopesa na nginyuli ngolongu kunani kwaka Sapanga.
12 Lakini kabula jukupiti haga goti, biitenda kunkamuu nu kung'alisa. Bampelika mma nyumba guku ketangane Ayaudi na muma gelesa, na bampelika palongi jaka bambu akolongu na aka kilongosi ndaba ji liina lango,
13 kupete haga mwiikuba mwaalandii bandu Lijambu la Amboni.
14 Lakini mmoju jinu, mwiholale sukulonge,
15 Ndaba nepani nampekia malobi gukupwaaga gaa sapi, ngajwiikubi mbaja winu jojwiiwesa kukana wala kumpenga gamwipwaaga.
16 Nanamu banng'anambuka hata na ahengo na aka nyongo binu, aka kilongu binu, naakosi binu na bangi kati jinu biitenda kukomeka.
17 Bandu boti bansukila mwanganya ndaba jukuhobale nepani.
18 Lakini hata lijunzu li limu ngalihobe.
19 Kuhinakali kwinu, mwiitenda kulama.

Yesu julongale kuhalabika musi uku Yelusalemu
Matei 24:15-21; Maluko 13:14-19

20 “Pamwagubona nndema guku Yelusalemu aguyongalwiti alonda bu pundema, ndienu mwiimanya kipindi sukuguhalabana musi we hogu kihegali.
21 Papuje, bandu baabi ku Yudea bitilila kwi itombi, na baabi pikilanda ja musi biitilila kunza ja musi, na boti baabi ku matuhi biitili ku musi.
22 Ndaba masoba ge haga giibia masoba gukutemu, ili goa gaahandiki gatimia.
23 Misibikiboni aka mbomba biniitumbu na bajongesa! Ndaba kwibia na manga'aliku makolongu ngani pundema na Sapanga jaatemula bandu bu pundema pani.

24 Bangi babu baakoma nimipanga, na bangi baajonza kuba apungwa nakapeleka
kundema jengi. Na Musi uku Yelusalemu bagukanyata kanyata bandu banga Ayaudi,
mbaka kipindi sabu esijomuka.

Kuhika kwaka Mwana waka Mundu
Matei 24:29-31; Maluko 13:24-27

25 "Ndienu kwibia na nginyuli mu lyoba, mu mwei na mu ndondu. Mu ndema kwibia na
mang'aliku ndaba jukujogopa kukwihika kupete kulundamii ku nhanga na majeba gaki.
26 Bandu biitenda kuhinduka ndaba jikiholu, sukulendale majambu gagipitila mu
nndema, ndaba hindu yu kunani kwaka Sapanga yiitenda kunyukanyuka.
27 Ndipala, mwaambona Mwana waka Mundu juhika jubii mu mahundi, kwa makili nu
ulumbi nkolongu.
28 Majambu ge haga egitumbulia kupiti, nzema nukutondabee imutu hii kulinga ndaba
kipindi saka Sapanga sukungombo kupita mu mang'aliku ginu kihegali."

Mabole gu nkongu nkoju
Matei 24:32-35; Maluko 13:28-31

29 Ndipala Yesu jaapwagila lilenganu lende, "Nndingalya nkongu wu ntini ni mikongu
jengi joti.
30 Pammbona manyoi gatenda kutunduli, mmanya iyula jihegali.
31 Nanamu ahelahe, emwagabona majambu ge haga gakapitila, mmanya ukolongu
waka Sapanga guhegali.
32 Numpwagi sakaka, bandu bikibeleku senze ngabiwesi kuwa mbaka hindu yenze
ipitila.
33 Mahundi nu nndema gwiitenda kupeta, lakini malobi gangu ngagiipeti tekateka.

Nkelukiya

34 "Mbia miu! Myoju jinu mwiiutwa nukupala mali gingi, ulepi nukusumbuki yukutu-
jangati kutama pundema pani ndaba lisoba leheli lihika sukujituki ngati itaba eijonza.
35 Ndaba lisoba leheli laahikila bandu baatama punndema pani gapula ngati ntegu.
36 Nkelukiya masoba goti, nndoba ili mpata makili kunhinakali haga goti pagiipitila ili
nzema palongi jaka Mwana waka Mundu."
37 Kila lisoba, Yesu jabiya jubola pa Nyumba jaka Sapanga, ni ikilu jabia jujenda mwi
Kitombi si Mizeituni nu kutama koku.
38 Bandu boti babia ajumuka pulukela nukujenda pa Nyumba jaka Sapanga, kunzoane
Yesu.

22

Mipangu juku nkoma Yesu
Matei 26:1-5; Maluko 14:1-2; Yohana 11:45-53

1 Lisoba la kula mabumunda ganga kujege amila, lebijikema tipati ja Pasaka, labia
lihegali.
2 Agolu akolongu naka abola ba Malagalaki babia ataputa indela juku nkoma Yesu, lakini
babiya baajogopa bandu.

Yuda jujetake kunng'anambuka Yesu
Matei 26:14-16; Maluko 14:10-11

3 Ndienu, Lijobi lunzingia Yuda jo bunkema Isikalioti, jumu ja atumi komi na abele.
4 Yuda jajenda kwa Agolu akolongu na alonda ba Nyumba jaka Sapanga, jalongila nabu
namuna jukung'anambuka Yesu.
5 Nabombi batogulya nuku jetakake kumpeke Yuda lupija.
6 Yuda jajetakiya na jatumbuliya kutaputa indela juku ng'anambuka Yesu kipindi sesabii
nganu kumanya nsambi wa bandu.

Yesu juliandaa kula posu ja Pasaka
Matei 26:17-25; Maluko 14:12-21; Yohana 13:21-30

7 Lisoba la mabumunda ganga kujege amila labiya lihikiki. Ndi labia lisoba lukusinza
likondoo la tipati ja Pasaka.
8 Henu Yesu jaatuma Petili na Yohana, nakaapwagi, "Nnzendaninya mkutuandaliya
posu ja kula Pasaka."
9 Nabombi bundalukiya, "Gupala tukuguandaliya kwako?"
10 Yesu jaapwagila, "Nnzowanya sukuhingamaki, pamwakajingila ku Musi, mwakake-
tangana na mwanalomi jumu jojutogwi nndundu wa masi. Mukumpwata mbaka mu
nyumba mojijingala.

11 Mukumpwajila mwana nyumba jola, ‘Mbola julaluki, kibi kwa sumba sa ageni
sukulele posu ja Pasaka pamwa na banafunzi bango?’
12 Najombi jwandangia sumba kikolongu sukunani, seapambiki sapi. Nanamu mkaan-
dia posu je momu.”
13 Ndienu bajenda bukuketaniya kila sindu ngati Yesu ejabi jaapwaji, nabombi baandia
posu ja Pasaka.

Posu jaka Bambu
Matei 26:26-30; Maluko 14:22-26; 1Akolintu 11:23-25
14 Lisaa elahika, Yesu jatama kula posu pamwa na atumi baki.
15 Jaapwagila, “Ndokuli ngamaa kula posu ja Pasaka nu mbanganya kabula juku ng'alika
kwango!
16 Sakaka numpwagi, nganikuli kabee mbaki pajikamilika mu Ukolongu waka Sapanga.”
17 Yesu ndienu jajukua nzipuli wa divai, ansengula Sapanga, nukupwaaga, “Nzoopa
nzipuli gongo mmbagana mwaboa.
18 Numpwagi, ngangunywi kabee divai ji Mizeituni jenze mbaka ukolongu waka
Sapanga hegwiika.”
19 Ndipala jajukua libumunda, ansengula Sapanga, jasekula, jaapekia banafunzi baki nu
kupwaga, “Jenze nhyega jango jejipita ndaba jinu mwanganya. Nhenga hela kungomboka
nepani.”
20 Ahelahe ejajomula kula posu japakamii, jaapekiya nzipuli wa divai nu kupwaaga,
“Gongo nzipuli gu lilaganu linyai laka Sapanga lelijemaliwi na mwai wango, gogujitika
ndaba jinu mwanganya.
21 “Lakini nndingalya! Mundu jojing'anumbuka nepani jubii pamu na nepani pamesa,
pakula posu!
22 Sakaka Mwana waka Mundu jujenda kuwa ngati Sapanga ejapai, lakini musijikiboni
mundu jojwiing'anumbuka nepani.”
23 Ndipala batumbuliya kulaluana beni na beni, nya kati jabu jojihenga lihengu hele.

Ubisi kupete ukolongu
24 Banafunzi baka Yesu batumbuliya kubisana nya jojuholaleka kuba nkolongu kati
jabu.
25 Yesu jaapwagila, “Aka bambu akolongu ba bandu banga Ayaudi baalongo bandu kwa
makili. Aka akolongu be haba bilikema ‘Akosi ba bandu.’
26 Lakini kwinu mwanganya ngahela, lakini jojubii nkolongu kupeta mwaboti kati jinu,
jubiya nsoku kupeta mwaboa, na kilongosi jubia ngati ntumisi.
27 Nya jojubii nkolongu, jojutami pamesa kula posu, au lee jojuhudumii jola? Lasima
jojutama pamesa kula posu! Lakini, nepani mi pamba kati jinu ngati ntumisi.
28 “Mwanganya ndi mwatemi pamu na nane mu milengu jango,
29 ngati ahengo bangu ebamei kuba nu nkolongu nane numpeke ukolongu we hogu
mwanganya.
30 Nhwesa kula na kunywa pamu na nane mu Ukolongu wangu, nuku tama mwiteu yu
ubambu kulutemu lukolu komi na lubeli luku Izilaeli.”

Yesu andote Petili antenda kung'alambuka
Matei 26:31-35; Maluko 14:27-31; Yohana 13:36-38
31 Yesu japwaaga, “Simoni, Simoni! Joanya! Lijobi lipala kumpeta mwanganya ngati
mundu ejupeta inganu.
32 Lakini nugulobi kwaka Sapanga we hapa wa Simoni ili kunhobale kwaku kwiipongo,
nanagu egwikelubuka wajangatiya ajaku anhobaliya nepani ngani.”
33 Petili ampwagila, “Bambu, nepani niijenda nawe pamu na weapa hata ku kipungu na
hata kuwa.”
34 Yesu ampwagila, “Petili nugupwagi lelenu, kabula ji likongobi kubeka, wingana mala
patato.”

Kuliandaa masoba gi ling'ai
35 Ndipala Yesu jaalalukiya banafunzi baki, “Boo, panuntuma bila mpuku gu lupija wala
nkoba wala makobasi, sumpungukii sindu sokape?”
Bapwaga, “Ngahela ngase twapungukiwi sindo.”
36 Yesu japwaaga, “Lakini henu jojubii nu mpuku ulupija jujukua na jojubii nunkoba
jujukua, na jokapi jwanga nu mpanga, julombisa likoti laki julomba upanga.
37 Ndaba Maandiku ga Sapi gagapwaaga, ‘Bumbei likundi limu na bandu banamahakau
gatimi.’ Numpwagi, haga goti bahandiki ndaba jangunepani giitenda kutimi.”
38 Banafunzi bapwaga, “Bambu linga pamba tubii ni mipanga mibele.”

Najombi japwaga, “Kutosiki kulongale mipanga!”

Yesu andoba Sapanga mwikitombi si Mizeituni
Matei 26:36-46; Maluko 14:32-42

39 Yesu jajenda kwi Kitombi si Mizeituni ngati ejajoyobali, nabombi banafunzi baki
bajenda pamu najombi.
40 Pajahika hoku jaapwagila, “Mundoba Sapanga ili mwijingii mu milengu.”
41 Ndipala jaaleka, jajenda utali wa mundu kuwesa kuleke lilibu. Japega magoti nu
kundoba Sapanga.
42 Japwaaga, “Atati, ana gupai guboa nzipuli hago guku ng'alika, lakini si ngati embala
nenga ila ngati egupala wehapa.”
43 Papuje atumi kuhuma kunani kwaka Sapanga ampitila nu kumpeke makili.
44 Yesu koni jubii mu usungu nkolongu ukujogopa kuwa, andoba ngamaa Sapanga,
mbaka lumpita lyogate, lyogate laki labia ngati mandondu ga mwai gagahabuka pai.
45 Pajajomula kundoba Sapanga, jakelubuka kwa banafunzi baki jaakolila agoni ndaba
babi nu usungu.
46 Jaapwajila, “Boo ndaba jakii ntei kugonela? Nzumuka mu ndoba Sapanga, ili mwijingi
mwi milengu.”

Yesu atenda kunkamula
Matei 26:47-56; Maluko 14:43-50; Yohana 18:3-11

47 Yesu pajabia jakoni jakalongela, nsambi wa bandu wahika koni julongo Yuda, jojabi
jumu ja banafunzi baki komi na abele. Yuda anzendila Yesu nu kundamu suku kumbate.
48 Lakini Yesu andalukiya, “Yuda, boo, unng'anambuka Mwana waka Mundu suku
kunkumbatila?”
49 Banafunzi baki pabagabona haga gatenda kupiti bundalukiya, “Bambu, twaasekula
lee ni mipanga jito?”
50 Na jumu kati jabu andapula mpanga ntumi waka nngolu nkolongu, nuku nseku likutu
laki la kumalele.
51 Lakini Yesu japwaga, “Kotuka kutenda hela!” Jiligusa likutu laka mundu we hoju,
nukulilamisa.
52 Ndipala Yesu jaapwagila agolu akolongu, aka kilongosi na alonda ba Nyumba jaka
Sapanga na aseja bababia ahikiki kunkamuu, “Boo, ndaba jakii nhikiki ni mipanga ni
ibonga kungamu ngati jojunyaga hindu?
53 Masoba goti natami na mwanganya pa Nyumba jaka Sapanga, ngase mwangamwi.
Lakini senze ndi kipindi sinu sukutawala palwiye.”

Petili ankana Yesu
Matei 26:57-58; Maluko 14:53-54, 66-72; Yohana 18:12-18, 25-27

54 Ndienu bunkamula Yesu, bajenda naku ku nyumba jaka nngolu nkolongu, Petili jabia
anzengalee Yesu munyuma su kutali.
55 Bandu bangi bakoa mwotu pikilanda ja hua nukutama na Petili jahika kunyata mwotu
pamu nabu.
56 Mtumi jumu mmbomba ambona Petili jutami papu jakanyata mwotu, antupila mihu,
nu kupwaga, “Mundu ajo najombi jabii pamu na Yesu.”
57 Lakini Petili jakana, nu kupwaga, “Mmbomba wee! Nepani ngasenikimanyi segulon-
gela!”
58 Monikatai, mundu jongi ambona Petili, najombi japwaaga, “Weapa na nanagu wa
jumu kati jabu!”
Lakini Petili japwaaga, “Bambo, nganenga.”
59 Ndipala lapeta lisaa limu, mundu jongi anhingamakiya nu kumpwaji, “Sakaka jonouju
jwabii pamu na Yesu, ndaba na jombi mwenei juku Galilaya!”
60 Lakini Petili japwaga, “Wamundu wee ngase manyiki segupwaga!”
Apalapa pajabii jakoni jakapwaga, likongobi latenda kubeka.
61 Bambu jang'anambuka nu kundingali Petili. Najombi Petili jakombuka malobi gajabia
Bambu ampwagi, “Lelenu kabula ji likongobi kubeka, wingana mala patato wiipwaga
ngasegumanyiki.”
62 Petili japita kunza nukulela ku usungu.

Yesu bundongama nu kundapu
Matei 26:67-68; Maluko 14:65

63 Bandu bababia anndonda Yesu, kundongama nukundapu.
64 Bunkongiki ingobu kumihu nu kundaluki, “Lotila, nya jojugulapwile?”
65 Ndienu bapwaaga malobi gingi gukuntondoo.

Yesu ampeleka pa sengu
Matei 26:59-66; Maluko 14:55-64; Yohana 18:19-24
66 Ekwakusa, aseja, aka akolongu na abola ba Malagalaki na agolu akolongu, baketangana pamu bumpelika Yesu pasengu jabu.
67 Bapwaaga, “Tupwagila! Boo, weapa lee wa Kilisitu Nkombose?”
Lakini Yesu jaapwajila, “Hata nanumpwagi, mbanganya nganzetakele,
68 nanundaluki, ngammbwagile.
69 Lakini tumbuka sajeno nukuendalee, Mwana waka Mundu jiitama kuboku kwa malele kwaka Sapanga jwana makili.”
70 Ndipala boa bundalukya, “Boo, weapa ndi wa Mwana waka Sapanga?”
Najombi japwaaga, “Mwanganya mpwaga nepani ndi jombi.”
71 Bapwaaga, “Boo, tupala lee mundu jongi julongilaje? Twee twabee tujoini sejupwaga kupete ndomu waki mwene.”

23

Yesu bumpeleka kwaka Pilatu
Matei 27:1-2, 11-14; Maluko 15:1-5; Yohana 18:28-38
1 Ndipala boka batenda kujema, nu kumpeleka Yesu kwaka Pilatu.
2 Batumbuliya kuntakii koni bakapwaga, “Tunkoli mundu ajo jaahoa bandu biito kwa malobi gisoli. Jaakana bandu kulepa kodi kwaka nkolongu juku Loma, jupwaaga jombi ndi Kilisitu, Bambo nkolongu.”
3 Pilatu andalukiya Yesu, “Boo, we lee Bambu Nkolongu wa Ayaude?”
Yesu jajibua, “Ngati egupwagiki weapa.”
4 Ndienu Pilatu jaapwagila agolu akolongu nu nsambi wa bandu bala, “Ngase nilibweni likosa lokapi lejutei mundu jonzo.”
5 Lakini bombi bahingamaki ngamaa koni apwaaga, “Kupetea mabolee gaki jaakwelake bandu baabii ku ndema juku Yudea. Jatumbuliya ku Galilaya mbaka kongo.”

Yesu bumpeleka kwaka Helodi
6 Pilatu pajajogwa haga, andalukiya, “Boo, mundu hoju mwenei juku Galilaya?”
7 Pilatu pajamanya Yesu jahumi mundema jejitawala Helodi, ampelika kwaka Helodi, jojabii ku Yelusalemu masoba gegala.
8 Helodi pa ambona Yesu, jatogulii ngamaa ndaba masoba gingi japala kumbona. Jabia jujoini majambu gaki na japala jubona ndonduke kuhuma kwaki.
9 Helodi andalukiya Yesu malobi gingi lakini Yesu ngasejajibwiki sokapi.
10 Agolu akolongu na aka abola ba Malagalaki bajemiki pala, bumpikia Yesu magambu gingi kwa makili ngamaa.
11 Helodi na alonda baki bunhengila Yesu liyaa nu kundongama. Bunhwatika ingobu ya sapi ngamaa ngati laka bambu nkolongu, nu kunkelabuu kwaka Pilatu.
12 Tumbuka lisoba le leli, Helodi jabia nkosi waka Pilatu, kabula ja masoba gu munyuma batenda kusukiana.

Yesu antemu kuwa
Matei 27:15-26; Maluko 15:6-15; Yohana 18:39-19:16
13 Ndienu, Pilatu jaakema pamu aka agolu akolongu, aka kilongosi na bandu,
14 jaapwagila, “Mundetiki mundu ajoo kwangu ngati jojaakonga bandu. Ne nundaluki palongi jinu, lakini ngasenilibweni likosa lokapi lemuntakali.
15 Najombi Helodi ahelahe ankelabwi mundu jonzo kwitu, ndaba ngasejilibweni likosa lake. Henu mundu jonzo ngase jatei sokapi sesunhenga kuwa.
16 Henu nagalaki mundapula iboku, ndi mundekakiya jujenda.”
17 Kila lisoba la tipati ja Pasaka, Pilatu jwayobali kundekake mpungwa jumu.
18 Lakini bandu boti bajamaliya pamwa, “Gunkoma mundu hoju, utubopuliya Balaba!”
19 Balaba jabia mundu joankongiki mkipungu ndaba jukusababisa puju jejapiti kumusi nukukoma bandu.
20 Pilatu japala kundekake Yesu, henu jalongila nabu kabee.
21 Lakini bombi bajamalya kwa sauti, “Mumbambaliya mu nsalaba! Mumbambaliya mu nsalaba!”
22 Pilatu jaapwagila kwa mala ja tatu, “Ndaba ja kike? Boo jutei likosa boo mundu we jone? Ngase nilibweni likosa lokapi leluntenda mbaka kunkoma. Henu nu ndapu iboku ya ndomondo nu kundekakela.”
23 Lakini bombi baendalya kujamali kwa sauti ngolongu ngamaa, bapala ambambaliya Yesu mu nsalaba. Kujamali kwabu buntenda Pilatu jujetakiya.
24 Ndienu Pilatu jaamua sebapala bandu bala kihengika.

25 Andekakiya mundu jobumpala jola, jobummbei mukipungu jojwatei puju nukukoma
bandu na kwaapeke Yesu bunhengila seapala.

Yesu ammbambika mu nsalaba
Matei 27:32-44; Maluko 15:21-32; Yohana 19:17-27

26 Pababia bumpeleka, baketangana na mundu jumu jobunkema Simoni, mwenei juku
Kilene, jojabia juhuma ku litui. Ndipala bunkamula, buntweka nsalaba we gola ili jutotula
su munyuma jaka Yesu.
27 Nsambi nkolongu wa bandu unkagula Yesu, pamu na aka mbomba bababia alobalake
nu kundele Yesu.
28 Yesu jaang'anumbukiya na kwaapwaagi, “Mbanganya mwa aka mbomba buku
Yelusalemu, mwinele nenga, ila nndela ndaba jinu mwabeti na bana bino.
29 Ndaba gahika masoba pabipwaga, ‘Nambanga banga akambonga banga kubeleka,
banga kuwai kupata bana wala mabeli gangakujongesa bana!’
30 Masoba ge haga, bandu pa biitumbuka kiipwagi itombi, ‘Mtuhabukiya!’ Ni itombi
isoku, ‘Mtuyelalya!’
31 Ana bandu ahengiki hela ku nkongu mmbei, kwibia boo ku nkongu nzomu?”
32 Bandu bangi abeli bababii baahenga galiya baapeliki pamu na Yesu ili bakaabam-
baliya.
33 Pabahika pandu pabapakema, “Lihupa lu Umutu” Ndienu bummbambaliya Yesu
pamu na bababi baahenga galiya abeli bala kila mundu nu nsalaba waki, jumu upandi
waki wamalele na jongi upandi waki wamangega.
34 Yesu japwaga “Atati! Waalekakiya mahakahu gabu ndaba ngase amanyiki se ahenga.”
Ndienu alonda bala bapega gudugudu ili kubagana ingobu yaki.
35 Bandu babia ajemiki pala buku ndingalya, na akakolongu ba Ayaudi babia bun-
dongama Yesu bakapwaga, “Jaakombwi bandu bangi, henu julikombula mweni, ana jombi
ndi Kilisitu Nkombosi jojuhaguliwi na Sapanga!”
36 Ahelahe alonda batenda kundongama kabee, bunzendila nu kumpeke divai jejibabiki,
37 nabombi bumpwagila, “Ana sakaka weapa Bambu Nkolongu wa Ayaudi, ulikombula
wamwete!”
38 Panani ju nsalaba waki babia ahandiki malobi ganga, “Jonzo ndi Bambu Nkolongu jwa
Ayaudi.”
39 Jumu jojabii jojuhenga galiya babaambalii mu nsalaba antondula Yesu nu kupwaga,
“Weapa le nga wi Kilisitu? Ulikombula wamweti na twe utumbula!”
40 Lakini jojuhenga giliyaa jongi jola andakaliya nzaki juliyaa jola nu kupwagi, “Boo
weapa ngase gunzogopa Sapanga? Wehapa bukutemu ngati jombi.
41 Weapa na nepani bututemwi ngati ekupalika, ndienu tujopiki malepu ga mahengu
gitu, lakini mundu jonzo ngasejatei sindu siliya.”
42 Ndipala mundu jola ampwagila Yesu, “Waa Yesu, egwihika mu Ukolongu waku
gwingombuka.”
43 Yesu japwaga, “Nugupwagi sakaka lelenu gwiibiya pamu nane pandu pa laha paba-
pakema Paladiso.”

Yesu jukuwa punsalaba
Matei 27:45-56; Maluko 15:33-41; Yohana 19:28-30

44 Kwabiya saa sita lyoba mutu, lwahika lwii nndema gwooti mbaka saa tisa.
45 Ndipala, lipazia la Nyumba jaka Sapanga lajenduka hipandi ibele.
46 Yesu jajamaliya kwa sauti ngolongu, japwaaga, “Atati, Mwamaboku gaku nijibeka
loho jango!” Ejapwaaga hela jwatendakuwa.
47 Nkolongu ja alonda miya moja juku Loma jola pajabona gagapiti, andumbaliya
Sapanga nukupwaaga, “Sakaka mundu jonzo jabii jwaamboni.”
48 Bandu boka bababii ahikiki kulingali lijambu heli, pabagabona gagapiti, bajenda
mwama nyumba gabu, koni abii nu usungu.
49 Lakini bandu boti babummanyiki Yesu bajeema su kutali ili bagabona majambu ge
haga. Kati jabu babii aka mbomba babunzengali Yesu kuhuma ku Galilaya.

Yesu atenda kuntaga
Matei 27:57-61; Maluko 15:42-47; Yohana 19:38-42

50 Jabii mundu jumu, lihina laki Josepu jojahumi ku Alimataya musi uku Yudea. Mundu
we hoju jwabii jwa amboni na jabii juhenga majambu ga amboni na jabia julendale
Ukolongu waka Sapanga.
51 Hata ngati Alimatayo jabii jumu kati ja akolongu ba pasengu ja Ayaudi. Lakini
ngasejajetaki sebahenga ajake,

52 Josepu jajenda kwaka Pilatu, kuloba nhyega jaka Yesu.
53 Henu jahulua kuhuma pu nsalaba, jijiwatika sanda, jugubeka pilitenge lelabii ahembiki pi lilibu, lelule ngasebawaiki kuntaga mundu.
54 Lisoba lee heli labii lijumaa, lisoba le heli labi lisoba lukutumbuli Lisoba lu Kupomulela.
55 Aka mbomba bala bababii ampwatiki Yesu kuhuma ku Galilaya bumpwata Josepu, na bilibona litenge lela na ebabei nhyega jaka Yesu.
56 Ndipala babujaninya ku nyumba, baandia mahuta gaganungi sapi ili bijipakia nhyega jaka Yesu.
Lisoba lu Kupomulela bapomulya ngati Malagalaki gaka Sapanga egapwaaga.

24

Yesu jutenda kuyoka
Matei 28:1-10; Maluko 16:1-8; Yohana 20:1-10
1 Lisoba la Jumapili pulukela ngani aka mbomba bajukua mahuta gaganungi sapi nu kujenda kulitenge.
2 Biliketannya lilibu lukuyekale litenge lihilangaliti puukegi jilitengela. 3 Henu pabajingala mwilitenge, ngasebijibweni nhyega jaka Bambu Yesu.
4 Bajema papu koni bakasangia lijambu leheli, apalapa bapitila bandu abeli aweti ingobu inhuu kwejakweja bajema pambipi nabombi.
5 Aka mbomba be haba bajogipi ngamaa, bajinama pai. Papuje bandu be bala baapwagila, “Ndaba jaki ki muntaputa jojubii mwomi kati ja bandu baawile?
6 Yesu ngasejubii pane, juyokiki. Nkombuka gajumpwagila pajabii ku ndema uku Galilaya.
7 ‘Mwana waka Mundu kwabia bunkamula bandu bana mahakau, nabombi bambambaliya pu nsalaba na mlisoba la tatu juyoka.’ ”
8 Ndienu aka mbomba bagakombuka malobi gaka Yesu gajwaapwagila,
9 pabakelubuka kuhuma kwi litenge, baapwagila majambu ge haga goti banafunzi komi na jumu pamu na bangi bala boti.
10 Aka mbomba babapwaaga majambu ge gala kwa banafunzi baka Yesu, babii Malia juku Magidala, Yoana na Malia amabu baka Yakobu pamu na bangi bajalongini naku.
11 Lakini banafunzi baka Yesu, pabajoana malobi ge gala, bagabona giking'ang'a henu ngasebahobalile.
12 Lakini Petili jaboka nukujombateka imbelu mbaka kulitenge. Pajahika, jajinama nu kulingali nkati, papuje jijibona sanda pena. Ndienu jabuja ku nyumba koni jakasangia kupete gagapitii.

Yesu jililangi kwaka banafunzi abeli
Maluko 16:12-13
13 Lisoba alelale, banafunzi abeli baka Yesu babia ajenda kukijiji simu se bikikema Emau, utali waki kilumita komomi na moja kuhuma ku Yelusalemu,
14 Babia alongalee haga goti gagapiti.
15 Pababia alongalane nuku pwaganii, Yesu mweni jatenda kwaapitii, nukujenda pamu nabombi.
16 Bummbona kwa mihu, lakini ngase bummanyiki.
17 Yesu jaalalukiya, “Mndongalane kyane koni nzendanela?”
Nabombi bajeema nuu, na pamihu jabu pabonikana nu usungu.
18 Jumu kati jabu, jobunkemika Kileopa, andalukiya, “Boo, weapa ndi kajika jaku gu ngeni uku Yelusalemu, ngasegumanyiki majambu gagapiti mu masoba ga heno haga?”
19 Najombi jaalalukya, “Majambu bole?”
Bumpwagila, “Majambu gagumpata Yesu juku Nazaleti. Mundu we hoju jabii Mlota waka Sapanga junu makili gukubola nukuhenga mahengu gaki, palongi jaka Sapanga na palongi ja bandu boti.
20 Aka akolongu ba agolu na aka kilongosi bitu bumpelika kwa akolongu buku Loma ili antemumula kuwa, nabombi bummbambaliya pu nsalaba.
21 Lakini twepani twabia tunhobale jombi ndi jaagombula bandu buku Izilaeli. Nalelenu lisoba la tatu tumbuka majambu ge haga pagapitila.
22 Kabee, aka mbomba bangi ba kwitu batenda kutusangasa. Pulukela ngani bajenda kulitenge,
23 lakini ngase bijiketanii nhyega jaka Yesu. Bakelubuka nu kupwaga, baapitii atumi bu kunani kwaka Sapanga, atumi be bapwaga Yesu jubii mwome.

24 Ndipala bandu bangi ajitu bajenda kulitenge, nabombi bukuketannya ngati ebapwaga
aka mbomba bala, lakini ngase bumbweni Yesu."
25 Ndipala Yesu jaapwagila, "Mbona mwaang'ang'a hela! Na mwanganya nhobale
mbolimboli gabapwaaga alota baka Sapanga!
26 Boo, ngasekwapalika Kilisitu jung'alika ngati hela, na moni katai jujingila mu ulumbi
wake?"
27 Yesu jaayekulia hotuhotu majambu goti gagundangii jombi mu Maandiku ga Sapi,
tumbuka mu itabu yejuandiki Musa na mu maandiku gaka alota boha baka Sapanga.
28 Nabombi pabahika pambipi ni kijiji sela sebabia bakajenda, Yesu jatenda ngati
kupetana,
29 lakini bombi buhingamakiya ngamaa juhigaliya nabu, koni bakapwaga, "Tama
pamba na twe, ndaba sajenu pakamihi na lwii lutenda kuhika." Ndienu jajingala nkati
nu kutama nabu.
30 Yesu pajabii jutami nabu pamu na kula nabu posu, jajukua libumunda, ansengula
Sapanga, jamega na kapeke ajaki.
31 Apalapa mihu gabu gatenda kuogoka nabombi bumanya jombi, najombi jahoba ngase
bumbona kabee.
32 Ndipala, bapwaganiya, "Boo, mioju jito ngasejutujosiki pajabii jutupwagi mwiindela
nu kutusimuli Maandiku ga sapi?"
33 Babokaniya apalapa, bakelubuka ku Yelusalemu, kokuje baaketaniya banafunzi bala
komi na jumu na bangi bababii pamwa nabu aketangini.
34 Bapwaga, "Sakaka Bambu juyokiki! Ampiti Simoni!"
35 Ndipala bandu abeli bala baapwagila ajabu gagapiti mwindela, na ebummanya Yesu
pajamega libumunda.

Yesu jaapiti banafunzi baki
Matei 28:16-20; Maluko 16:14-18; Yohana 20:19-23; Mahengu 1:6-8

36 Pababiya bakoni bakaalandila bangi, mweni Yesu jajema kati jabu, na kwaapwagi,
"Lukwali lubiya kwinu."
37 Bombi basitukaniya nu kujogopa ngamaa, baambusiya bilibweni lihoka.
38 Lakini Yesu jalalukiya, "Ndaba ja kii ntenda kuangajika? Ndaba jaki nng'alika mmoju
jino?
39 Nndinga mabanga ga mmaboku na mabanga mmagolu gango ili nhobaliya anenga-
nenga. Nhika nngamula ili mmbona, ndaba lihoka ngaselibii na nhyega wala mahupa
ngati nepani."
40 Yesu pajapwaga hela, jalangia maboku na magolu gaki.
41 Pababiya bakona ngakuhobale ndaba juku togulela nu kusangaa ngani, Yesu
jalalukiya, "Mmbii na posu jokapi panipane?"
42 Bumpekia kipandi sa homba seababali pamwotu.
43 Jwajukua na kula koni bandu boka bukumbona.
44 Ndienu jaapwagila, "Ganga ndi majambu ganumpwagila panabii namwanganya:
Kwabia gatimia goti gabahandaki nepani gagabii mu Malagalaki gaka Musa na alota baka
Sapanga na mu kitabu sa Zabuli."
45 Ndipala, jaayekula malangu gabu ili amanya Maandiku ga Sapi.
46 Jwaapwagila, "Ahandiki ana, Kilisitu Nkombosi jing'aliswa nilisoba la tatu jwiitenda
kuyoka.
47 Bandu boka tumbuka ku Yelusalemu nuku ndema yengi yoti lasima baalandila
lijambu la asapi kupete lihina laki, ili alekakiya mahakau gabu, najombi Sapanga
jaalekakiya mahakau gabu.
48 Mmbanganya mwaka banafunzi mpalika kwaapwagi bandu amanya goti gagambiti
nepane gasakaka.
49 Nanamweti nandetila Loho jaka Sapanga jojwaalagila Atati bangu. Lakini mwan-
ganya nndendaliya mbaki Sapanga ampekia makili kuhuma kunani."

Yesu juyetuki kujenda kunani kwaka Sapanga
Maluko 16:19-20; Matei 1:9-11

50 Ndienu jaalongua banafunzi baki kunza ja musi guku Yelusalemu mbaka ku Betania,
najombi jatondabiya maboku gaki kunani, nakaapenge.
51 Pajabiya jaapenge, jaaleka, nukuyetuki kujenda kunani kwaka Sapanga.
52 Bombi batenda kungungamali, ndipala bakelubuka ku Yelusalemu koni bakatoguliya
ngamaa.
53 Baendaliya kutama mu Nyumba jaka Sapanga koni bukundumbalya Sapanga.

Lijambu la Amboni ngati ejuandiki
Yohana
Ulongulelu

Lijambu la Amboni ngati hejuandiki Yohana ndi simu kati ji itabu nsesi yeibi mu Lilaganu Linyai ye ilandi majambu gaka Yesu Kilisitu. Kila simu kati ji itabu ye hehi bikikema “Lijambu la Amboni”. Itabu ye hehi baandika aka Matei na Maluko na Luka na Yohana baada jukukua Yesu. Lijambu la Amboni Ngati ejuandiki Yohana jwaandika ntumi Yohana pamwisu wa saka sa tisini baada juku belekwa Yesu Kilisitu. Hata naa kitabu see ngasekipwaga ntumi Yohana ndi jojukiandiki, lakini ekihandikwi kilengana ngamaa na ejiandikwi balua juutumbuli jaka Yohana na Balua japili Jaka Yohana na balua ja tatu jaka Yohana. Bandu bangi baandiki hitabu bamwandi bundongale Yohana kupwaga jwabia jutama ku musi ja Efesu kipindi se hesi, henu kuwesikana kitabu senzenu jwaandiki ku musi juku Efesu.

Yohana julonge hotuhotu kupwaga kuandikwa kwikitabu senzenu kwabia kwaajangati bandu awesa kuhobale Yesu ndi Kilisitu Nkombosi, Mwana waka Sapanga jojubi mwomi, linga mulipungu la Yohana 20:31. Kupete kuhobale hela tupata womi kwii lihina laki. Kitabu senzenu saandikwi ili asoma bandu boka Ayaudi na bangaa Ayaudi. Lijambu la Amboni ejuhandiki Yohana kidogu naseilengana na Majambu gaa Sapi gangi matatu aga. Yohana juhingamaki ngani ndonduke yejutei Yesu, lakini ngase jwaandiki majambu gingi gamalenganu gajwapia Yesu. Majambu gangi gagapalika ngati kubatiswa kwaka Yesu nukulengwa kwaki kulungwenza nagombi ngasegaandikwi mu Lijambu la Amboni lendeno.

Gagabii mukutabu

Yohana jujitumbuli mu Lijambu la Amboni linga mulipungu laka Yohana 1:1-18

Ndienu juandika majambu kidogu ga ndonduke yejwatei Yesu linga mulipungu laka Yohana 1:19-12:50

Baada ja haga julandi majambu gingi gaka Yesu pajwabii pundema gagunhenga yesu jukuwa nukuyoka linga mulipungu laka Yohana 13:1-20:31

Yohana jujomule Lijambu la Asapi laki mulipungu laki la 21 koni julandi kipindi gumu Yesu pajwaapitila bandu baada jukuyoka kwaki kabee julandi ndaba jaki jukuandika kitabu senze.

Lilobi lahengika kuba mundu

1 Pakwatumbuliya kwabiya ni Lilobi, ni lilobi heli labiya kwaka Sapanga nalombi ndi labiya Sapanga.
2 Toka pu utumbuli jakabii pamu na Sapanga.
3 Kupete jombi, Sapanga jabomba hindu yoti, wala nga sindu sokapi sesabombika sanga jombi.
4 Jombi ndi utumbulii gwa womi, na womi gola guletiki unang'anu kwa bandu.
5 Unang'anu gola gwanang'ana pa lwii, na lwii ngaselwawesiki kususua.
6 Sapanga antuma mundu jumu, lihina laki Yohana.
7 Hoju jahika kaapwagi bandu majambu gu unang'anu. Jahika ili bandu boka ajoana malobi gaki nu kunhobale.
8 Yohana we hoju ngasejabii unang'anu gola, lakini jahika pee kaapwagi bandu kupete unang'anu gola.
9 Gongo ndi unang'anu wa sakaka, goguhika pundema pani, kwaanang'anii bandu boka.
10 Ndienu Lilobi jabii pundema nu kupete jombi, Sapanga jabomba nndema hogu, lakini bandu bupundema ngasebummanyiki.
11 Jahika kwa bandu baki, lakini bandu baki ngasebunzopike.
12 Lakini boka babunzopa, ndi bala babuhobali, jaapekia uwesu gakuba bana baka Sapanga.
13 Bababi bana baka Sapanga nga ngati easaliwa bandu bangi, ngasebasaliwi ngati mundu ejupala ila ngati ejupala Sapanga, ila Sapanga mweni babii Atati babu.
14 Lilobi jwabiya mundu, jwatama pamu natwepani. Natwepani tugubona ukolongu waki, ulumbii waki jombi jojubii Mwana wakajika wa Atati a Sapanga, jutweli wamboni na sakaka.
15 Yohana jaapwajila bandu majambu gaki, japwaga sukujamali, “Jonzo ndi jonapwaga majambu gaki panapwaga, ‘Juhika mundu jumu munyuma jangu nkolongu kupeta nepani, ndaba jabii kabula jukusaliwa nepani.’ ”

16 Ngati ejubii jwaamboni ngamaa, natwepani kuhuma kwaki tujopiki mbenge hingi ngamaa.
17 Ndaba Sapanga japia Malagalakilo kupete Musa, lakini umboni waka Sapanga na usakaka yahika kwii indela jaka Yesu Kilisitu.
18 Nga mundu joambweni Sapanga. Lakini Mwana wa kajika, jojubii Sapanga jojupaliwi na Atati baki, jonioju ndi jojutupwagi majambu gaka Sapanga.

Majambu gaka Yohana mbatisa
Matei 3:1-12; Maluko 1:1-8; Luka 3:1-18
19 Ganga ndi malobi gaka Yohana gajaapwagila aka kilongosi ba Ayaudi buku Yelusalemu pababi baatumiki kwaki agolu na Alawi ili bundalukiya, “Boo we wa nyanye?”
20 Yohana ngasejakaniki kujibu liswali lela, ila japwaga pee hotuhotu, “Nepani nga ni Kilisitu nkombosi?”
21 Ndienu bundalukiya, “Boo henu we wanyanye? Boo weapa lee wa Elia?”
Yohana jajibua, “Nganenga!”
Bundalukiya babe, “Boo Mlota waka Sapanga jola ndi lee weapa?”
Yohana jajibua, “Nganenga!”
22 Henu bupwagila, “Henu we wanyanye? Boo gupwaga bole kuhusu wamwete? Utupwagila ili tujenda takapwagila bala babututumiki.”
23 Yohana japwaga, “Nepani ndi jojanongaliya Mlota Isaya pajapwaga,
‘Mundu jujamali pulukoba.
Mujinyosa indela jaka Bambu.’ ”
24 Likundi laka Afalisayu ndi bababii baatumiki bandu haba,
25 bundalukiya Yohana, “Ana we nga wa Kilisitu wala nga wa Elia, wala nga u Mlota, henu ndaba ja kii gutenda kabatisa bando?”
26 Yohana jajibua, “Nepani numbatisa kwa masi. Lakini pikilanda jinu jubii mundu mwanganya ngasemumanyike.
27 Jojuhika munyuma jangu hoju, nepani ngasembalika hata kukonga lunyusi lwii latu saki.”
28 Majambu haga gahengika ku musi uku Betania kwii ja losi luku Yoludani, kojabii Yohana jwakabatisa bandu.

Mwana Likondoo waka Sapanga
29 Lisoba la pili Yohana ambona Yesu akuhikila, japwaga, “Linga lende ndi, Mwana Likondoo waka Sapanga, jojuijukua mahakau ga bandu bupundema!
30 Jonzo ndi jonalandila majambu gaki kupwaga, ‘Jwiihika mundu munyuma jango ndi jombi nkolongu kupeta nepani, ndaba jombi jabii kabula nepani ngasenzaliwi.’
31 Nenamwete ngasenumanyiki, lakini nahika kabatisa bandu kwa masi ili bandu buku Izilaeli amanya.”
32 Yohana japwaga kabee gala gajagabona, “Nijimbweni Loho jaka Sapanga jakahuluka ngati ngunda kuhuma kunani kwaka Sapanga nukutama panani jaki.
33 Wala nepani ngasenumanyiki, lakini jombi jojandumiki kubatisa bandu kwa masi, jombi jambwajila, ‘Mundu jowambona Loho jakahuluka nukutama panani jaki, hoju ndi jojubatisa kwa Loho jaka Sapanga.’ ”
34 Yohana japwagaa, “Numbweni, kabee numpwaji jonujuwe ndi Mwana waka Sapanga.”

Banafunzi bakwanza baka Yesu
35 Kilabu jaki Yohana jabii jujemiki papuje kabee pamu na banafunzi baki abeli,
36 eambona Yesu jakapeta japwaga, “Linga, lende ndi Mwana Likondoo laka Sapanga!”
37 Banafunzi abeli bala bunzowini Yohana ejapwaga malobi gala, bajenda pamu na Yesu.
38 Yesu ejang'alumbuka, jabona bukunzengaliya, jaapwagila, “Ntaputa kike?”
Nabombi bunzibua, “Labi maana jaki Mbola, gutama kwako?”
39 Yesu jaapwajila, “Nhikaniya nanamu nndinga.” Banafunzi bala bajendaniya balinga pajutama, ndaba sabii saa komi pakamii, batama kwaki lisoba lela.
40 Andilea, mmbeli waka Simoni Petili, jakabii jumu ja abeli bala babunzowa Yohana jakapwaga ganga nukujenda na Yesu.
41 Sindu sa kwanza sejahenga Andilea sabiya kuntaputa nndonguwaki joakema Simoni nukupwagi, “Tumbweni Masia.” Ndi kupwaga, “Kilisitu Nkombosi”
42 Ndipala ampelika Simoni kwaka Yesu.
Najombi Yesu andingaliya nukupwagi, “Weapa wa Simoni mwana waka Yohana, nawe bagukema wa Kefa.” Kefa kukigiliki Petili maana jaki “Lilibu.”

Yesu jakema Pilipi na Nataneli

43 Kilabu jaki Yesu japala kujenda ku musi uku Galilaya. Najombi ambona Pilipi, Yesu
apwagila, “Gumbwata nenga!”
44 Pilipi jabii mundu juku Betisaida mwenei jwa musi kobabiya atama Andilea na Petili.
45 Ndipala Pilipi ataputa Nataneli, naeambona ampwagila, “Tumbweni mundu jola
joahandiki Musa mukutabu sa Malagalaki, na alota baka Sapanga babahandiki majambu
gaki, hoju ndi Yesu mwana waka Josepu, kuhuma ku musi uku Nazaleti.”
46 Nataneli andalukiya Pilipi, “Boo sindu sa sapi kihuma ku Nazaleti?”
Pilipi ampwagila, “Hika gulinga.”
47 Ndipala Yesu ambona Nataneli jakahika kwaki, jakalandila majambu gaki, “Linga
hoju Mwizilaeli wa sakaka ngasejubii niisoli nkati jake!”
48 Nataneli andalukiya, “Gumanyiki kwa bolee?”
Yesu anzibua, “Kabula Pilipi ngasejugu kemiki, nugubweni pawabii pai ju nkongu wu
ntini.”
49 Nataneli ampwagila kabee, “Mbola, weapa wa Mwana waka Sapanga, weapa ndi wa
Bambu nkolongu uku Izilaeli.”
50 Yesu jajibua, “Boo guhobali ndaba nugupwaji nugubweni pawabii pai junkongu gu
nkoju? Wagabona majambu makolongu kupeta ganga.”
51 Yesu jajonzukiya kupwaji, “Numpwaji sakaka, mwakubona kunani kwaka Sapanga
kwakahoguka na Atumi bu kunani kwaka Sapanga bakakwela nukuhuluka panani jaka
Mwana waka Mundu.”

2

Bandu atogule ndoa ku Musi uku Kana

1 Lisoba la tatu kwabia nu kutogule ndoa ku Musi uku Kana, ku nkoa uku Galilaya.
Amabaka Yesu nabombi babii,
2 najombi Yesu babii bunkokiki ku kutogule ndoa pamu na banafunzi baki.
3 Divai ejajomuka, amabaka Yesu bumpwagila, “Ngaseabi na divai!”
4 Lakini Yesu jaapwagila, “Mwiimbwagi sukuhenga. Lisaa la lakona ngaselihikike.”
5 Ndienu amabaka Yesu baapwagila atumisi, “Lokapi lejwaampwagila, mwihengaje.”
6 Papuje jabii milundu sita jealenganaki kwa malibu, kila gumu gwawesa kutoto madebi
gabeli au gatatu ga masi. Babia abei papu ndaba mihilu jeapwata Ayaudi ndaba jukulis-
apisa ili kundumbali Sapanga.
7 Yesu jaapwagila atumisi, “Ntwelakiya milundu jenze masi.” Nabombi batwelakiya
twee.
8 Ndienu Yesu jaapwagila, “Nteka henu masi haga mupelakiya nkolongu wa tipati ga
ndoa.” Batenda ngati Yesu ejalagalakiya,
9 nkolongu jola ejaonza masi gala kumbi gabiya gang'anambwiki kuba divai, nkolongu
jola ngasejamanyiki pandu kojahuma divai, lakini atumisi babateka masi bamanyiki.
Ndienu akema mwanalomi jojutola mbomba jola,
10 ampwagila, “Kila mundu jutumbuli kupia divai jejinoi oti, na bandu naanywii
nakanopi ndi apia jejinyolwi. Lakini wehapa gubei divai jejinoga mbaka sajenu!”
11 Yesu jahenga nginyuli ja kwanza ku Kana kunkoa uku Galilaya, jalangila ukolongu
waki na banafunzi baki batenda kunhobale.
12 Egapeta ganiaga, Yesu jahuluka pamu na amabu na alongu baki na banafunzi baki,
nukujenda kumusi uku Kapelinaumu kokuje batemi masoba masokopi.

Yesu mu Nyumba jaka Sapanga
Matei 21:12, 13; Maluko 11:15-17; Luka 19:45-46

13 Lisoba likolongu lukutogule Pasaka ja Ayaudi lihegali, Yesu jakwela kujenda ku
Yelusalemu.
14 Jakolila bandu ku Nyumba jaka Sapanga bakalombisa ng'ombi na makondoo na
ngunda na bangi abadilisa lupija koni atemi mmesa yabu. 15 Ndipala japota lugoji
kuba ngati kiboku na kwaabenga boka kuhuma mu Nyumba jaka Sapanga pamu na
ng'ombi na makondoo gabu. Ndipala japendua mesa ya bandu babadilisa lupija nukujiti
mangengalema ge pai,
16 jaapwajila bababia alombesa ngunda, “Mmboa hindu aye pamba. Mwajihenga
nyumba ja Atati bangu kuba guliu!”
17 Banafunzi baki bakombuka Maandiku ga Sapi gapwaga, “Mwaa Sapanga upali wangu
gu nyumba jaku guindenda kundinyi ngati mwotu.”
18 Ndienu Ayaudi bangi bumpwajila, “Witenda nginyuli boo, kulangi gubii nu uwesu
gukuhenga majambu ge haga?”

19 Yesu jajibua, “Mmbombula Nyumba jaka Sapanga jenze, nane najisenga kabee kwa masoba matato.”
20 Ayaudi bumpwajila, “Nyumba jaka Sapanga jeze basenga kwa kipindi sa yaka alobaini na sita, nawehapa wisenga boo kwa masoba matatu?”
21 Lakini Nyumba jaka Sapanga jejabiya julongale Yesu, jabiya nhyega jaki.
22 Yesu ejayoka, banafunzi baki bakombuka jabiya juwaiki kulongale lijambu le heli, ndienu bahobaliya Maandiku ga Sapi na malobi gajabiya jupwagiki Yesu.

Yesu jumanyiki mioju ja bandu boti
23 Yesu pajwabii ku Yelusalemu ku tipati ja Pasaka. Bandu bingi bahobalii pababona nginyuli yejabii juhengiki.
24 Lakini Yesu ngasejaahobali bandu bala ndaba jaamanyiki boka.
25 Jombi ngasejapai mundu jokapi ampwagila majambu ga bandu bala ndaba jaamanyiki sapi gagabii nkati ja mioju jabu.

3

Yesu na Nikodemu
1 Jabii kilongosi jumu Nhyaudi joankemika Nikodemu, jojuhumiki mwikikundi sa Afalisayu.
2 Lisoba limu Nikodemu anzendila Yesu ikilu nu kumpwaji, “Mbola, tumanyiki wehapa ummbola jugutumiki Sapanga kutubola, ndaba nga mundu jojuwesa kuhenga nginyuli yeguhenga ila ana Sapanga jubii najombi.”
3 Yesu anzibua, “Nugupwagi sakaka, ana mundu ngasejusaliwi mala ja pili, ngajuwesi kugubona Ubambu ukolongu waka Sapanga.”
4 Nikodemu anndalukiya, “Mundu juwesa boo kubelekwa koni msejaa? Ngajiwesi kujingi mulutumbu ja amabaki nu kubelekwa kabee!”
5 Yesu ampwagila, “Nugupwagi sakaka, mundu na ngasejubelikwi kwa masi na Loho jaka Sapanga, ngajuwesi kujingi mu ubambu ukolongu waka Sapanga.
6 Mundu jubelekwa koni jubii na nhyega kuhuma kwa amabu baki na atati baki, lakini mundu jubelekwa loho kwa loho jaka Sapanga.
7 Guisangaa ndaba nugupwaagi kupalika kubelekwa mala ja pili.
8 Nhwahi gupoga pandu pagupala, nawenga gujowa kupoga kwaki, lakini ngasegumanyiki pandu paguhuma wala pagujenga. Ndi ekukuba kwa kila mundu ejibelekwa kwa Loho jaka Sapanga.”
9 Nikodemu andalukiya Yesu, “Malobi ge haga gawesikana bole?”
10 Yesu ampwagila, “Wehapa wogubii gu mbola nkolongu uku Izilaeli, ngasegumanyiki majambu haga?
11 Nugupwaji sakaka, twepani tupwaaga gatugamanyi nu tupwaga gatagabweni, lakini mwabangi ngasempai kujetake malobi gitu.
12 Ana malobi gupundema pani numpwagi ngasenhobali, mwihobale boo ananupwagi majambu gu kunani kwaka Sapanga?
13 Ngasejubii mundu jojuwahiki kujenda kunani kwaka Sapanga, ila pee Mwana waka Mundu jojahuluka kuhuma kunani kwaka Sapanga.”
14 Ngati Musa ejilitondabiya lijoka la shaba lela panani ja ndonga kulukoba, ndi ahelahela Mwana waka Mundu ebuntondabiya kunani,
15 ili kila mundu joanhobale jubiya na womi wa masoba goha.
16 Ndaba Sapanga jaapai ngamaa bandu bupundema hata jaamua kumpia Mwana waki wakanzika, ili kila mundu joanhobaale ngajikuwe ila jubiya na womi wa masoba goha.
17 Ndaba Sapanga ngaseantumiki Mwana waki puundema ili jutemula bandu bupundema, ila jaakombula.
18 Joanhobale Mwana waka Sapanga ngasejuhukumiwa, lakini jwanga kunhobale tayali buntemwi, ndaba ngaseahobali Mwana wakanzika waka Sapanga.
19 Kutemu je ndi kongo, unang'anu guhikiki pundema, lakini bandu bulupala lwii kuliku unang'anu, ndaba ahenga mahakau.
20 Kila mundu jojuhenga mahakau jugusuki unang'anu, najombi jukana kuhika ku unang'anu ili mahengu gaki giibonikana.
21 Lakini bahenga ga sakaka ahika pu unang'anu ili mahengu gabu gabonikana ahengiki sukunzoane Sapanga.

Yesu na Yohana Mmbatisa
22 Ebajomula ganiaga Yesu na banafunzi baki bajenda ku nkoa uku Yudea, batama nabu kola kipindi kisokopi, koni jakabatisa bandu.

23 Yohana jabiya jakabatisa ku Ainoni, pambipi nuku Salimu, ndaba kola gakabii masi
gingi. Bandu bunzendila najombi nakabatisa.
24 Ganiaga gapitila kabula Yohana ngaseanzegi mukipungu.
25 Gwapitila ubisi kati ja banafunzi bangi baka Yohana nu nhyuda jumu kuhusu mihilu
jeakamulaki Ayaudi jukusamba masi mumaboku na mumagolu asapisika ndaba jukun-
dumbali Sapanga.
26 Ndienu anzendila Yohana nukumpwajila, “Mbola, gunkomboka mundu jola jojabii
pamu nawe kwii juku losi luku Yoludani, jowabii gulonge naku jola, henu najombi jutenda
kubatisa, na bandu boka atenda kunzende.”
27 Yohana ampwagila, “Mundu ngasejuwesa kuba na sindu ana Sapanga ngaseampeki.
28 Mwabe mmanyiki panapwaga, ‘Nepani nga na Kilisitu Nkombose, lakini andumiki ili
nundonguliyaje.’
29 Mmbomba jobuntola ndi waka bambu jojutola, lakini nkosi waka bambu jojutola
jujema pambipi nukunzowane, jutogule ngamaa paanzowane sauti jaka bambu jojutola
mmbomba. Ndienu kutogule kwangu ekutimii.
30 Yesu jupalika kuba nkolongu ngani nane miya nsokopi.”

Jojuhuma kunani kwaka Sapanga

31 Jojuhuma kunani kwaka Sapanga ndi nkolongu kupeta boka. Jojuhuma pundema ndi
jupundema, na julongale malobi gupundema. Lakini jojuhuma kunani kwaka Sapanga
ndi julongosa gooka.
32 Jombi julongale gajagabweni nakaga jowa, lakini nga mundu jojujetake gajagalongale.
33 Jokapi jojujetake kulongale kwaki jujetake Sapanga ndi sakaka.
34 Joantumiki Sapanga jupwaga malobi gaka Sapanga ndaba antwelake Loho jaki kupeta
kipemo.
35 Atati bumpahi Mwana, najombi ampeki hindu yoti mwamaboku gaki.
36 Joanhobale Mwana jubii na womi wa masoba goka, jwanga kunhobale Mwana
ngajukubi na womi ila Sapanga anhyomila ngamaa masoba goti.

4

Yesu nu mmbomba Nsamalia

1 Afalisayu bajowana Yesu jupata banafunzi bingi nukubatisa kupeta Yohana.
2 Lakini Yesu wee ngasejabatisi mundu ila banafunzi baki ndi bababiya bakabatisa
bandu.
3 Ndienu Yesu pajajowa haga jaboka ku Yudea nukukelubuki ku Galilaya.
4 Ejwabiya mwiindela kujenda ku Galilaya kwapalika jupetila ku Samalia.
5 Jahika ku Sikali musi gumu gogubii ku Samalia, pambipi nilituhi laka Yakobo leampeki
mwana waki, joakema Josepu.
6 Papuje sakabii kiliba saka Yakobu, Yesu jaatama pulutengu jikiliba, ndaba jabii jusokiki
nukujenda. Papuje sabiya kiegali saa sita liyoba mutu.
7 Ndienu jahika mbomba jumu Nsamalia kuteka masi na Yesu ampwagila, “Nagumbeke
masi ngunywi.”
8 Kipindi se sela banafunzi baki bapiti ku musi kulomba kilebi.
9 Lakini mmbomba Nsamalia ampwagila Yesu, “Kubii bole weapa u Yaudi kunoba ne
masi kipindi ne nu Msamalia?” Ndaba Ayaudi ngaseajongana na Asamalia.
10 Yesu ampwagila, “Ana wakamanyiki hindu yejupia Sapanga, kabee na ukummanyiki
jojuguloba masi ga kunywa hoju, weapa ndi ukundoba, najombi jukugupekia masi
gagaleta womi.”
11 Mmbomba jola ampwagila, “Bambu, weapa ngasegubi na sindu sukuteke masi ni
kiliba se seno kilasu ngamaa. Henu gwipata kwaa, masi ga womi?
12 Wele ulibona gu nkolongu kupeta atati bitu Ayakobo? Jombi jutupekia twepani kiliba
senze, mweni na bana baki ni mipugu jaki bakunywa masi jikiliba senze?”
13 Yesu ampwagila. “Kila mundu jojukunywa masi ganga ngajilijowane nywita kabee,
14 lakini jokapi jojikunywa masi ganampekia nepani ngajunkamwi nywita masoba goha.
Masi ganumpekia gibiya nkati jaki ngati kiliba sa masi ga womi gajapekia womi wa
masoba goha.”
15 Mmbomba jola ampwagila, “Bambo, gumbekia masi haga ili niibona nywita kabee,
nihika kabee pamba kuteka masi.”
16 Yesu ampwagila, “Jenda kunkema nndomi waku, guhika naku pamba.”
17 Mmbomba jola ampwagila, “Nepani ngase mii na mwanalome.”
Yesu ampwagila, “Gupwajiki sakaka ngasegubii na mwanalome.

18 Ndaba wabii nakanalomi anhwano, na mwanalomi jogutama naku sajenu nga wako.
Henu gupwajiki sakaka."
19 Mmbomba jola japwaga, "Bambo, nee mona weapa umlota waka Sapanga."
20 "Aka hoku bitu bundumbaliya Sapanga kukitombi senze, lakini mwa Ayaudi mwee
mpwaga ku Yelusalemu ndi pandu papalika kungungamali Sapanga."
21 Yesu ampwagila, "Amabo, guhobalya senumpwagi, gihika masoba ngamwalumbali
Atati kukitombi ase, wala ku Yelusalemu.
22 Mwasamalia mwanganya munzinamii sapanga jwanga kummanya, lakini twepani
tumanyiki jotunzinamii, ndaba ukombosi guhuma kwa Ayahude.
23 Lakini sihika kipindi, kabee tayali kihiki, kipindi se hesi bandu balumbali sakaka
balumbaliya Atati sukulongoswa kwa Loho jaka Sapanga na sakaka. Ndaba Atati apala
bandu babundumbali kwii ndela heji.
24 Sapanga ndi Loho, nabombi babunzinamii kupalika kunzinamii kwa Loho jaka
Sapanga na sakaka."
25 Mbomba jola ampwagila, "Numanyiki Masia jobukema Kilisitu Nkombosi, jutenda
kuhika, nikipindi sejihika jutupwajila kila sindu."
26 Yesu ampwagila, "Nepani nenonge nawe, ndi Masiya."
27 Muda agolagola banafunzi baka Yesu batenda kuhika, nabombi basangii kumbona
jakalongila numbomba. Lakini nga jumu kati ja banafunzi bala joandalukiya mmbomba
jola, "Gupala kike?" Wala nga jumu joandalukiya Yesu, "Ndabaja kii gulonge nu mmbomba
ajojo?"
28 Ndienu mmbomba jola juguleka nndundu waki wa masi, jajenda ku musi, kalandi
bandu,
29 "Uhikaniya mumbona mundu jojumpwaji majambu goka gahengiki. Boo kuwesikana
jonzo ndi wa Kilisituje?"
30 Ndipala bandu bapita mmusi gola nukunzende Yesu.
31 Kipindi se sela banafunzi baki bundoba Yesu bakapwaga, "Mbola, kulaa kilebi!"
32 Lakini jaapwagila, "Nepani mii ni kilebi sangakukimanya mwanganya."
33 Ndipala banafunzi batumbuliya kulaluana, "Boo jubii mundu joandeti kilebe?"
34 Yesu jaapwagila, "Kilebi sangu nenga ndi kuhenga sejupala jola jojundumiki nuku-
jomo lihengu laki.
35 Mmbanganya uyobali kupwaga, 'Jihigali miehi nsese pee kuhika masoba gukuhusa.'
Lakini nenupwagi, nndingaliya mwagabona matuhi egabii tayali kuhusa!
36 Jojuhusa jukuba jujopiki nsalaha najombi jukusanya ilebi kwa ajili ja womi wa
masoba goha, ndi jojupanda na jojuhusa bitoguliya pamu.
37 Kwa ndaba heji malobi ganga ga sakaka, 'Mundu jumu jutenda kupanda na jongi
jutenda kuhusa apwaga sakaka.'
38 Nepani nutumiki mwanganya kutuhi kuhusa ilebi yeyuye mwanganya ngasemwa-
pandike, bangi bahengiki lihengu lukupanda lakini mwanganya uhusa ilebi yeapandiki
bangi."
39 Asamalia bingi ba musi gola buhobali Yesu ndaba ja malobi gajapwaga mmbomba
jola, "Jambwajila majambu goka ganabii nagahengiki."
40 Ndipala Asamalia pabuhikila Yesu, bundoba jutama nabu pamu, najombi jatama kola
masoba mabele.
41 Bandu bingi ngamaa buhobali Yesu ndaba ja malobi gaka mmbomba jola.
42 Bandu be haba bumpwajila mmbomba jola, "Henu tuhobali ila nga ndaba ja malobi
gaku pena, ndaba twepani twabeti kabee tumanyiki sakaka jonzo ndi Nkombosi jupun-
dema poti."

Yesu andamisa mwana waka kilongosi jumu

43 Pagapeta masoba mabeli, Yesu jaboka kola jajenda ku Galilaya.
44 Ndaba mweni Yesu japwaga bila kuhiya, "Mlota ngasejujetakeka mmusi waki
mwene."
45 Ndienu pajwahika ku Galilaya benei bunzopiki, ndaba bagabweni majambu goha
gajahenga Yesu ku Yelusalemu kwa tipati ja Pasaka.
46 Ndienu Yesu jakelubuka kabee ku musi uku Kana gogubii ku Galilaya, pandu pa-
jang'alumbua masi kuba divai. Kola jwabii kilongosi jwakabii na mwana nngonzu musi
uku Kapelinaumu.
47 Kilongosi jola ejwajowana Yesu juhikiki ku Galilaya kuhuma ku Yudea, anzendila Yesu
ahingamakiya jujenda akundamisa mwana waki jojabii lahilahi.
48 Yesu ampwagila, "Ana ngasembweni nginyuli na ndonduke ngauhobalele Sapanga."

49 Kilongosi jola ampwagila, “Bambo, nuguloba guhika kwangu kabula mwanawango
ngasejuwile.”
50 Yesu ampwagila, “Jenda pena mwana waku julamike!”
Mundu jola jaamua kuhobale lilobi laka Yesu lejwapwaga najombi jaamua kubuja.
51 Pajwabii mwindela jaketangana na atumisi baki bumpwajila, “Mwanawaku we
mwomi!”
52 Jombi jalalukiya saa kike mwana wa pajatumbuliya kuba sapi, nabombi bumpwagila,
“Jombi jalama saa saba lioba mutu.”
53 Ndienu atati bala bakombuka muda ngati agolagola Yesu pabumpwajila, “Mwana
waku julamike.” Ndipala jombi na akakosi baki buhobaliya Yesu.
54 Heji ndi nginyuli jukusangasa ja pili jejahenga Yesu pajabiya juhuma ku Yudea jujenda
ku Galilaya.

5

Yesu andamisa nngonzu pilitanda

1 Pagapeta haga Yesu jajenda ku Yelusalemu ku tipati gangi ga Ayaudi.
2 Ku Yelusalemu kola, pambipi nu litanga lu kujingali pa musi gobugukema litanga
lilikondoo labiya litanda likolongu la masi lebikikema kiebulania Betizata, litanda heli
labiya ni indamba unhwano yunu ugolu.
3 Mwindamba ye mola batemi agonzu bingi, babi bangalinga na akilema na balei.
4 Boti babiya alendale masi gatimbulikana ndaba kila mala mtumi juku nani kwaka
Sapanga jwahika kutimbu masi mlitanda. Mundu jokapi jojabi jwa kwanza kujingi
mlitanda baada juntumi waka Sapanga kugatimbu masi, julamika ugonzu wokapi goju-
binaku.*
5 Papuje jabii mundu jumu jojabii julehi muda wa yaka selasini na nane.
6 Yesu paambona nngonzu jola jugoni pala jamanyiki mundu jola jabii nngonzu jwa
muda wa masoba gingi andalukiya, “Gupala lee kulama?”
7 Nngonzu jola ampwagila, “Bambu, nandi ngasemi na mundu jukunyingi mmasi kipindi
masi egakuba agatimbwilini, kila enenga kujingi mundu jongi jundenda kunongule.”
8 Yesu apwagila, “Jema ulitweka kipega saku gujenda.”
9 Apalapa mundu jola jatenda kulama, jajukua, kipega saki nukutumbuli kujenda.
Lisoba le lela labiya Lisoba lu Kupomulela.
10 Ndi Ayaudi bangi bumpwagila mundu jojulamiki we jola, “Lelenu Lisoba lu Kupo-
mulela Malagi gi mihilu jitu ngasegutupala kutoto kipega.”
11 Lakini jombi jaapwagila, “Mundu jola jojunamisi ndi jojumbwajila, ‘Jukua kipega saku
gujenda.’ ”
12 Nabombi bundalukiya, “Mundu jojugupwaji, jukua kipega saku gujenda, jonujuwe
nyanye?”
13 Lakini jombi ngaseamanyiki mundu joandamisi ndi nyaa, ndaba Yesu jabii tayali
juboi, ndaba papuje wabii nsambi wa bandu nkolongu.
14 Ndienu monikatae, Yesu ankolila mundu we jola mu Nyumba jaka Sapanga apwagila,
“Henu gulamiki, guihenga mahakau kabee, guipata lijambu likolongu ngani.”
15 Mundu jola jajenda nakapwaji aka kilongosi ba Ayaudi Yesu ndi jojunamisi.
16 Ndaba Yesu jahengiki lijambu lela Lisoba lu Kupomulela, Ayaudi batumbuliya kusum-
buu.
17 Ndienu Yesu jaapwagila, “Atati bangu ahenga lihengu masoba goti, nane henga
ahelahela.”
18 Ndaba ja malobi haga, akikilongosi ba Ayaudi bataputa indela jukunkoma Yesu,
nga ndaba jukuhalabana Malagi gi Lisoba lu Kupomulela pee, ila kabee ndaba japwaga
Sapanga ndi Atati baki, nukulibona julengini na Sapanga.

Uwesu waka mwana waka Sapanga

19 Yesu jaapwagila, “Nupwaji sakaka, Mwana ngasejuwesa kuhenga sindu kajika jaki
juwesa pee kuhenga sindu sejaabona Atati bakahenga. Ndaba seahenga Atati Mwana
najombi juhenga aselasela.
20 Atati bupala Mwana, nukundangi kila sindu sejuhenga mweni, kabee bundangia
majambu makolongu kupeta haga, nanamu mwitenda kusangaa.
21 Ngati Atati ejaayoha bandu bawii nakapeke womi, ahelahe na Mwana japeke womi
bandu bajapai.

* **5:4** Nsitali gongo ngasegupatikana mumahandiku ga mwandi.

22 Atati ngaseantemu mundu jokapi lakini ampeki Mwana uwesu woka gukutemu
bandu,
23 ili bandu boka babunzoane Mwana ngati ebajoane Atati. Janga kunzoane Mwana
ngasejajoane Atati babuntumiki."
24 "Numpwaji sakaka, jojujoane lilobi langu nukuhobale jojundumiki, jubii na womi wa
masoba goha. Jombi ngajwiitemuliwe, ila julobwiki kuhuma ku kuwa nukujingi kuwomi
wa masoba goha.
25 Nupwaji sakaka, kihika kipindi kabee kihikiki tayali bandu ba wii bijowana malobi
gaka Mwana waka Sapanga, na bandu babijowana biibiya bomi.
26 Ngati Atati ebi utumbuli wa womi, ndi ahelahela ampeki Mwana uwesu ukupia womi
kwa bandu.
27 Kabee ampeki Mwana uwesu ukutemu, ndaba jombi ndi Mwana waka Mundu.
28 Wisangaa ndaba ja malobi ganga, ndaba kihika kipindi bandu boka babii kutenge
bijowana malobi gaki,
29 nabombi bitenda kuyoka. Baahengiki ga amboni bitenda kuyoka nukupata womi,
lakini baahengiki giliya bitenda kuyoka nukutemuliwa."

Yesu jililongale mweni

30 "Nepani ngasenhwesa kuhenga sindu ku uwesu wangu na mwete. Nepani ndemu
ngati enyowana kutemu kwa Atati, nu kutemu kwangu kwa sakaka. Ndaba nga kukupala
namweti ila kukupala kwa jola jojundumiki."
31 Nanililongali namweti malobi gangu ngagiwesi kujetakeka kuba ga sakaka.
32 Lakini jubi jongi jojupia malobi gango, nane manyiki goka gajunongale nepani ga
sakaka.
33 Mwanganya mwaatuma bandu kwaka Yohana Mmbatisa, najombi jalongila sakaka.
34 Nepani ngasenhobale malobi gala gaapwaga bandu, ila mbwaga malobi ganga ili
mpata kuokolewa.
35 Yohana jabii ngati taa jejabi jinyaka nukumulika, nanamu mwabi mwasagula kuto-
gule unang'anu we hogu kwa masoba masokopi.
36 Lakini malobi gaganongale nepani gabi nuukolongu ngamaa kupeta gaka Yohana.
Ndaba mahengu ganihenga ndi mahengu gambeki Atati nagajomula, galangi Atati ndi
bandumiki.
37 Atati baandumiki ndi jojaapwagi bandu majambu gangu. Kyee mwanganya ngasen-
zoini sauti jaki kwa makutu ginu wala kummbona ejubii,
38 wala lilobi laki ngaselitama nkati jinu, ndaba ngase munhobali jola joantumike.
39 Mwanganya nsoma ngamaa Maandiku ga Sapi uwasali nkati jaki mwipata womi wa
masoba goha. Lakini mahandiku ge gaga ganongale nepani!
40 Lakini mwanganya ngasempai kuhika kwangu nepani ili mpata womi wa masoba
goha.
41 "Nepani ngasendaputa bandu buku numbalila.
42 Lakini numanyiki mwanganya ngasemmbii nu upali waka Sapanga nkati jinu.
43 Nepani hikiki kuuwesu Atati bango, lakini ngasennyopa. Ila mundu jongi najuhikiki
kupete uwesu wakimweni mwitenda kunzopa.
44 Henu nhwesa boo kunhobale kipindi mwanganya mpala kujopa ulumbi kuhuma
kwinu mwabeti, lakini ngasentaputa ulumbi kuhuma kwaka Sapanga jojubii kajika?
45 Mwiwasali nepani ndi nenantakila kwa Atati. Musa jomuhobali ndi jojuntakila
mwanganya.
46 Ana sakaka munhobali Musa, mwakahobaliya nane, Ndaba Musa jaandika majambu
gango.
47 Lakini ngasemwagahobale ga juandiki, boo mwiwesa boo kuhobalee malobi gango?"

6

Yesu japeke bandu posu elupu uhwano
Matei 14:3-21; Maluko 6:30-44; Luka 9:10-17

1 Ndienu Yesu jajenda kwii ju nhanga uku Galilaya gobugukema Tibelia.
2 Nsambi nkolongu wa bandu watenda kumpwata, ndaba bigibweni nginyuli jejabii
juhengi kalamisa agonzu.
3 Yesu jakwela kukitombi jatama pai pamu na banafunzi baki.
4 Kipindi sa tipati ja Pasaka ja Ayaudi jabiya jiegali.
5 Yesu ejalinga jugubona nsambi wa bandu gukuhikila, andalukiya Pilipi, "Tukalomba
kilebi kwako ili tuwesa kapeke bandu ababa?"
6 Japwaga sanahuli ili kundenga Pilipi, ndaba jombi mweni jamanyiki semusijuhenga.

7 Pilipi apwagila, “Hata tulombi mabumunda kwi ipandi mia mbili ja feza ngagatosi, kila
jumu mwisijupata kidogu pena.”
8 Mbolee waki jumu joakema Andilea, ndongu waka Simoni Petili, ampwagila,
9 “Jubii pamba mwana jumu jubii na mabumunda ga shaili uhwanu na homba ibeli.
Lakini yeniye ngaseitosa kwa bandu boka haba.”
10 Yesu japwaaga, “Mwatamika pai bandu haba.” Napandu jepala pakabi na manyonyoli
gingi. Ndipala bandu babatamiki bakabii akanalomi elupu uhwano.
11 Yesu jajukua mabumunda gala, ansengula Sapanga, nakapeke banafunzi baki abaga
kwa bandu babatemi pala. Najahenga ahelahe kwa homba yela, kila mundu japata ngati
ejapala.
12 Bandu pabatupila, Yesu jaapwagila banafunzi baki, “Nkusanya hipandi yeihigali
hiiyooba.”
13 Ndipala bakusanya hipandi ya mabumunda ga shaili yebahigaki, nukutwelake hi-
tonga komi ni ibeli.
14 Bandu ebabona nginyuli yaka Yesu ejalangia, bapwaga, “Sakaka mundu jonzo ndi
mlota jola jojuhika pani puundema!”
15 Yesu pajamanya bandu bapala kunzuku ili kumbeka jubiya bambu nkolongu, jaboka
kabee kajika jaki kujenda ku kitombi.

Yesu jujenda panani ja masi
Matei 14:22-33; Maluko 6:45-52
16 Pakwabiya pakamii banafunzi baka Yesu bahuluka kujenda kunhanga,
17 bakwela munhwatu ili alombuka nhanga kujenda ku Kapelinaumu. Lwii lwabiya
lujingi na Yesu jabiya ngasejahiki bombi.
18 Apalapa kimbonga satumbuliya kupoga nuku ukologa nhanga.
19 Pabahika ulasu wa kilumita nhwanu au sita bumbona Yesu jakajenda panani ja masi,
jakaegaliya punhwatu, henu batenda kujogopa ngamaa.
20 Lakini Yesu jaapwagila, “Nepane, mwijogopa!”
21 Bunkalibisa jujingala nkati ju nhwatu, apalapa nhwatu wahika pulutengu jundema
kobaabiya apala kujenda.

Bandu buntaputa Yesu
22 Kilabu jaki nsambi wa bandu gogwahigali upandi gongi gu unhanga bamanya gwabii
nhwatu gumwa pee, kabee Yesu ngasejajingala munwatu gola pamu na banafunzi baki,
ila banafunzi baki bajenda kajika jabu.
23 Ndienu jahika minhwatu jengi kuhuma ku Tibelia mbaki pambipi na pandu pala
pababiya akula mabumunda, kipindi Yesu pajabiya ansengwi Sapanga.
24 Ndienu nsambi wa bandu pabamanya Yesu na banafunzi baki ngaseabi pala, bajin-
gala minhwatu kujenda ku Kapelinaumu kuntaputa Yesu.

Yesu ndi posu jejutupeke womi
25 Bandu bala bunkolila Yesu kwii ju nhanga, bundalukiya, “Mbola, gwahika pamba
kipindi bole?”
26 Yesu japwaga, “Numpwaji sakaka, mwanganya ndaputa nga ndaba mwabweni
nginyuli, ila ndaba mwalii mabumunda gala nukutupi.
27 Mwakihenge lihengu kilebi sekibohi, lakini mukihengila lihengu kilebi sekitama
masoba goha ndaba ja womi wa masoba goha. Jenze ndi posu jejuje Mwana waka Mundu
jitenda kumpeke, ndaba Sapanga, Atati jutei kunhagu.”
28 Ndipala bandu bundalukiya, “Tuhenga kike ili tupata kuhenga mahengu gajupala
Sapanga?”
29 Yesu japwaga, “Lende ndi lihengu lejupala Sapanga nhenga, kunhobe joantumike.”
30 Ndienu bundalukiya, “Wiihenga nginyuli boo ili tubona tuwesa kuguhobalela? Gwi-
henga sindu bole?
31 Aka hoku bitu bakula posu jebijikema mana kulukoba, ngati ebaandiki mu Maandiku
ga Sapi gagapwaga, ‘Jaalea mabumunda kuhuma kunani kwaka Sapanga.’ ”
32 Yesu jaapwagila, “Numpwaji sakaka, Musa ngasejumpeki mwanganya libumunda
lelihuma kunani kwaka Sapanga. Lakini Atati bangu bumpeke libumunda la sakaka
kuhuma kunani kwaka Sapanga.
33 Ndaba libumunda laka Sapanga lelaapeke bandu womi ndi jojuhuluka kuhuma
kunani kwaka Sapanga na jojaapeke bandu bupunndema womi.”
34 Ndipala jaapwagila, “Bambo, utupekia libumunda heli masoba goha.”
35 Yesu jaapwagila, “Nepani ndi posu jejapeke bandu womi. Jojuhika kwangu nepani
ngajijoi inzala, najojunhobale ne kyee ngajijoi nywita.

36 Lakini ngati enumpwagi mmweni nepani lakini ngamwihobalele.
37 Boka baambeke Atati biihika kwango, nane nganundeke kunza mundu jokapi jo-
juhika kwango.
38 Ngase na hulwiki kuhuma kunani kwaka Sapanga kuhenga ganagapai namwete ila
hulwiki ili kuhenga gala gajugapai jojundumiki.
39 Jola jojundumiki jupala haga, naunhoa hata jumu kati ja bandu ba jumbeki ila
nanhyoha boka lisoba la mwiso.
40 Ndaba gabagapai Atati bango ndi ganga, kila joandingali Mwana nukuhobale jombi
jubiya na womi wa masoba goha. Nane nanhyoha lisoba la mwiso."
41 Ndipala Ayaudi batumbuliya kumumuta ndaba Yesu japwajiki, "Jombi ndi libumunda
lelahuluka kuhuma kunani kwaka Sapanga."
42 Bombi bapwaga, "Jonzo lee nga Yesu mwana waka Josepu? Twetwaamanyiki atati
baki na amabaki? Henu jupwaga boo juhulwiki kuhuma kunani kwaka Sapanga?"
43 Yesu jaapwagila, "Nkotuka kumumutanila kati jinu.
44 Ngamundu jojuwesa kuhika kwangu nepani, sanga kuhutwa na Atati bandumiki,
nane nayoha lisoba la mwiso.
45 Alota baka Sapanga ahandiki ana, 'Bandu boka biboliwa na Sapanga.' Kila mundu
joajone Atati nukulibola mabolee kuhuma kwaki juhika kwango.
46 Nga mundu jojabweni Atati, ila jombi jojuhuma kwaka Sapanga hoju ndi jojabweni
Atati.
47 Numpwaji sakaka, mundu jokapi jojuhobalee jiipata womi wa masoba goha.
48 Nepani ndi posu sekileta womi.
49 Aka hoku binu bakula kilebi sebikikema mana pulukoba, hata hela bawii.
50 Lakini senze kilebi sekihuluka kuhuma kunani kwaka Sapanga kila mundu jokapi
jojukula nga jwiikuwe.
51 Nepani ndi libumunda lelileta womi gogwahuluka kuhuma kunani kwaka Sapanga.
Mundu najukuliki libumunda lende jwitama masoba goha. Na libumunda lenumpeke
nepani ndi nhyega jango, gonipia ndaba ja womu wa bandu bapandema pani."
52 Ndipala Ayaudi patumbuliya kulosana beni na beni ngamaa kati jabu bakapwaga,
"Juwesa boo mundu jonzo kutupeke twe nhyega jaki ili twe tukulaje?"
53 Yesu jaapwagila, "Sakaka numpwaji, nangakula nhyega jaka Mwana waka Mundu na
kunywa mwai waki ngamwikubi na womi nkati jino.
54 Mundu jokapi jojukula nhyega jangu na kunywa mwai wango jupata womi wa masoba
goha, nane nayoha lisoba la mwiso.
55 Ndaba nhyega jangu ndi posu ja sakaka, na mwai wa nikinywaji sa sakaka.
56 Mundu jokapi jojukula nhyega jaa na kunywa mmwai waa jutama nkati jango nane
ndama nkati jaki.
57 Atati baabi bomi andumiki nenga, nanepani ndama na mwomi, ahelahe jojungula
nepani jiendaliya kutama na womi.
58 Lende ndi libumunda lelahuluka kuhuma kunani kwaka Sapanga, nga ngati mana
yebakula aka hoku binu nakuwa. Ila jojikula libumunda lende juitama masoba goha."
59 Yesu japwaga malobi ganga pajabii jakabola mu nyumba jukuketangena Ayaudi ku
Kapelinaumu.

Malobi gagaleta womi wa masoba goha

60 Banafunzi baki bingi pabajowana malobi haga bapwaaga, "Mabole ganga ganonwipi.
Nyajojuwesa kugajetakela?"
61 Yesu jamanyiki banafunzi baki ayoma kuhusu mabolee gala, ndipala jaalalukiya, "Boo
lijambu lende liwesa lee kuhoa kuhobalela?
62 Kuibiya boo henu pamumbona Mwana waka Mundu jakakwela kujenda kojabii
kabula?
63 Loho ndi jejileta womi, makili gaka mundu ngase gawesa sindo. Malobi ganga
ganumpwagi mwanganya ndi loho na womi.
64 Lakini abi bangi kati jinu banga kuhobalela." Ndaba Yesu jamanyiki toka puwanzu
nya ngasejuhobale na jola joang'alumbuka.
65 Yesu japwaga, "Ndaba numpwaji nga mundu jojuwesa kuhika kwangu nepani ila
mbaka Atati anhwesisa kuhika kwangu."
66 Ndipala ndaba ja malobi haga banafunzi baki bingi bundeka Yesu na ngase baendaliya
kumpwata kabee.
67 Ndipala Yesu jaapwagila banafunzi komi na abeli bala, "Boo! Na mwanganya mpala
kuboka ahelahela?"

68 Simoni Petili japwaga, “Bambo, tujenda kwaka nyanye? Weapa gubi na malobi ga
womi wa masoba goha.
69 Natwe tuguhobale weapa ndi mundu wa Sapi kuhuma kwaka Sapanga.”
70 Yesu jaapwagila, “Nepani kajika nenunhwagwi mwanganya komi na abeli? Lakini
jumu wii ndi Lijobi!”
71 Japwaaga hela ndaba jaka Yuda mwana waka Simoni Isikalioti, ndaba hoju jabiya ndi
joang'alumbuka, lakini jabi nkati ja banafunzi baki komi na abeli.

7

Yesu na alongu baki

1 Pagajomukiya ganiaga, Yesu jabia jakajendajenda mu Galilaya, ndaba ngasejapai
kujenda ku Yudea ndaba aka kilongosi ba Ayaudi bapala kunkoma.
2 Lisoba la tipati ga Ayaudi lukutama mwi indamba labia liegali,
3 alongu baka Yesu bumpwajila, “Guboka pamba gujenda ku Yudea, ili banafunzi baku
akagabona mahengu gaguhenga.
4 Nga mundu jojuhiya majambu gajuhenga anajupala jumanyikana kwa bandu. Ndaba
guhenga majambu ge haga nala ulilangia kwa bandu bupundema poti!”
5 Hata akalongu baki ngasebunhobalile.
6 Yesu jaapwajila, “Kipindi sangu sekibii sapi ngasekihikike, lakini kwinu mwanganya
ipindi yoti ya sapi.
7 Bandu bupundema ngaawesi kunsuki mwanganya, ila anzuki nepani, ndaba nepani
naapwagi mahengu gabu giliya.
8 Mwanganya nnzendaniya ku tipati. Nepani nganyendi ku tipati, ndaba kipindi sangu
saasapi sakona ngasekihikike.”
9 Yesu pajajomula kwaapwagi ganiaga, jahigaliya ku Galilaya.

Yesu jubii ku tipati gu kutama mwindamba

10 Alongu baki pababiya apiti ku tipati, Yesu najombi jajenda ahelahe, lakini jajenda
sukulihiya bila kulilangi kwa bandu.
11 Aka kilongosi ba Ayaudi babiya bukuntaputa mtipati, balalukiya, “Jubi kwako?”
12 Babiya atenda kubolane. Bangi bapwaaga, “Yesu mundu jwa amboni” Bangi bap-
waaga, “Ngahela, ila jaakonga bandu.”
13 Lakini ngamundu jojalenga kundongale pagwendu, ndaba jakaajogopa aka kilongosi
ba Ayaudi.
14 Hata hela tipati egahika pikilanda, Yesu jajingala mu Nyumba jaka Sapanga nuku
tumbuli kubola bandu.
15 Aka kilongosi ba Ayaudi basangi bapwaaga, “Boo mundu ajo mabole haga jupatiki
kwako najombi ngase bumbolike?”
16 Yesu jaapwagila, “Mabolee ga mola nga gango, ila gaka jola jojundumiki.
17 Mundu najupai kuhenga gajupala Sapanga, jiimanya ana mabole gangu gahuma
kwaka Sapanga, au gahuma kwangu namwete.
18 Mundu jojupwa malobi gaki mweni pe jutaputa ulumbi waki mweni, ila jojutaputa
ulumbi waka joantumiki, hoju julonge sakaka wala nkati jaki ngasejubii nu ubaja wokapi.
19 Musa ngasejumpeki mwanganya Malagalaki? Lakini ngajumuwi jojukamulaki mala-
galaki jene. Boo, henu ndaba jakii mpala kungoma nenga?”
20 Bandu bala bapwaaga, “Wehapa gubii ni kilombu. Nya jojupala kugukoma weapa?”
21 Yesu japwaaga, “Nahengiki ndonduke jimu mwanganya ntenda kusangaa.
22 Musa jumpekia Malagalaki gu kuseku jandu. Lakini Malagalaki gee haga
ngasegahuma kwaka Musa ila kwaka aka ahoku bitu na mwanganya nseku jandu
hata Lisoba lu Kupomulela.
23 Ana mundu juwesa kunseku jandu mundu Lisoba lu Kupomulela ili Malagalaki
gaka Musa giihalabika, boo ndaba ja kii nhyome nepani kundamisa mundu Lisoba lu
Kupomulela?
24 Nkotuka kutemu kukulingali kunza pee, ila ntemula ngati ejupala Sapanga.”

Yesu ndi Kilisitu nkombose joantumiki Sapanga?

25 Henu, bandu bangi buku Yelusalemu bapwaaga, “Jonoju lee ngajobuntaputa ili
bunkomaje?
26 Linga! Ajo hapa julonge pagwendu, wala nga mundu joampwagi lilobi! Henu aka
kilongosi amanyiki jonzo ndi Kilisitu nkombosi?
27 Kilisitu pajihika nga mundu jojwimanya kojuhumila, lakini twepani tukumanyi
kojuhumi mundu ajo.”

28 Henu Yesu pajwabiya jubola mu Nyumba jaka Sapanga, japwaga kwa sauti, “Ati
mpwaga nepani mmanyi nakonhuma mukumanyi? Lakini nepani ngasenhikiki kupete
uwesu wangu na mwete, ila jojundumiki ndi jwa sakaka. Mbanganya ngasemumanye,
29 nepani nummanyiki ndaba nahuma kwaki najombi ndi jojundumiki.”
30 Ndienu bataputa kunkamu, lakini nga mundu jojalenga kunkamu ndaba saa jaki
jabiya jakona ngasejihikike.
31 Bandu bingi munsambi we gola batenda kunhobale bapwaaga, “Boo Kilisitu pajiihika
jihenga nginyuli ngolongu ngani kupeta yejahenga ajojo?”

Alonda baatuma kunkamu Yesu

32 Afalisayu bajowana bandu bakabolannya malobi gaka Yesu gala, ndi bombi pamu na
agolu akolongu baatuma alonda babu ajenda bukunkamula.
33 Yesu japwaaga, “Nepani nakona pamu numbanganya kukipindi kijipi ndienu
nikelubuka kwaka jojundumiki.
34 Mwindaputa wala ngamwimone, ndaba ngamwiwesi kuhika pandu panibiya.”
35 Alongosi ba Ayaudi balongalaniya beni na beni, “Mundu jonzo jijenda kwako twepani
sangakuwesa kumbona? Boo jijenda ku misi ja Agiliki koahami Ayaudi na kwaabola
Agiliki?
36 Jubii na maana boo ejupwaaga, ‘Mwindaputa lakini ngamwimoni na panibiya mwan-
ganya ngamwiwesi kuhika?’ ”

Losi ya masi ga womi

37 Lisoba la mwisu la tipati gi indamba labiya lisoba likolongu. Yesu jajema nukupwaga
kwa sauti ngolongu, “Mundu najubi na nywita, juhika kwangu jukunywa.
38 Ngati Maandiku ga Sapi egapwaga, ‘Jojunhobale nepani, losi ya masi ga womi ginyika
kuhuma nkati jaki.’ ”
39 Yesu japwaaga haga kundongule Loho jaka Sapanga, bandu bala ba bunhobali jombi
bitenda kunzopa. Kipindi se hesi Loho jaka Sapanga jabii ngasejihikike, ndaba Yesu jabiya
jakoni ngasejujingi muukolongu waki.

Kubaganika kwa bando

40 Ndipala nsambi wa bandu be bala pabajowana malobi gala bapwaaga, “Sakaka
mundu jonzo ndi Mlota jwaka Sapanga jola.”
41 Bangi bapwaga, “Jonzo ndi Kilisitu nkombosi.”
Bangi bapwaga, “Kilisitu lee juwesa kuhuma ku Galilaya?
42 Maandiku ga Sapi lee ngasegapwajiki Kilisitu jisaliwa mukibeleku saka Nkolongu
Daudi na musi uku Betelehemu, musi gola gojatama Daudi?”
43 Ndipala bandu batenda kubaganika ndaba jaka Yesu.
44 Bangi kati jabu bapala kunkamu, lakini nga mundu jojalenga kungusa.

Akolongu ba Ayaudi ngase ahobale

45 Ndienu alonda bala bakelubuka kwa akolongu ba agolu na Afalisayu. Nabombi
balalukiya alonda, “Boo, ndaba ja kii ngasemundetiki Yesu?”
46 Alonda bala bapwaga, “Ngasejubii mundu jojuwesa kulonge ngati ejulonge mundu
jola!”
47 Afalisayu bapwaga, “Boo na mwanganya ahelahe jutei kunkonga?
48 Boo nhwahiki lee kumbona kilongosi jokapi ja bandu au jumu jwa Afalisayu babun-
hobalela?
49 Ngahela lakini nsambi wa bandu aba bangakumanya Malagalaki gaka Musa, apatiki
yaambamba kuhuma kwaka Sapanga!”
50 Mfalisayu jumu jobunkema Nikodemu jojawahiki kunzende Yesu jaapwagila,
51 “Kulengana na malagalaki gitu ngasetuwesa kuntemu mundu kabula jukunzone
nukumanya gajuhenga.”
52 Nabombi bajibua, “Nawehapa lee ahelahela guhumi ku Galilaya? Henu ukasoma
wamweti Maandiku ga Sapi na we wibona ngasejubii mlota waka Sapanga jojuhumi ku
Galilaya.”
53 Kila mundu jabuja ku nyumba jaki.

8

Mmbomba ankamu jutenda ugone

1 Ndienu Yesu jajenda ku kitombi si Mizeituni.
2 Kilabu jaki pulukela jakelubukiya kabee mu Nyumba jaka Sapanga. Bandu boka
bunhikila nukutama nabu, jabiya jakaabola.

3 Abola ba Malagalaki pamu na Afalisayu bundeta mbomba jumu joankamwi ugoni
bunzemika palongi ja bandu boka.
4 Bumpwajila Yesu, “Mbola, Mbomba jonzo tukamwi jakatenda ugoni.
5 Kulengana na Malagalaki gaka Musa galagalaki kalapu malibu mbaka kua aka
mbomba ngati haba, henu we gupwaga bolee?”
6 Bapwaaga hela ili kundenga Yesu ili apata ndaba jukuntaki. Lakini Yesu jajinama
nukuandika pai nu lukonzi lwaki.
7 Nabombi pabaendaliya kundaluki Yesu jajumuka nakapwaaji, “Mundu jokapi kati jinu
jwanga na mahakau jujumuka jutumbuliya kundapu malibu.”
8 Ndipala jajinama kabee nu kuandika panani juluhombi.
9 Pabajowana malobi gala, jaboka jumujumu balonguliya aseja. Yesu jahigaliya kajika
jaki, nu mbomba jola jabiya jakona jujemiki apalapa.
10 Yesu pajajumuka ngaseambweni mundu ila mbomba jola, andalukiya, “Mbomba,
bandu ba bukukamwi bala abii kwako? Boo ngamundu jo jukutemwi gubi na makosa?”
11 Mbomba jola japwaaga, “Bambo, ngasejubi mundo hata jumu.”
Ndipala Yesu ampwagila, “Nane ahelahe nganugutemule. Jenda ila witenda mahakau
kabee.”

Yesu ndi unang'anu gu pundema

12 Yesu jalongila kabee na Afalisayu, “Nepani ndi unang'anu wa bandu bupundema.
Jokapi jojumbwata kyee ngajiijendi nndwii, ila jibiya na unang'anu wa womi.”
13 Ndipala Afalisayu bumpwajila, “Weapa ulilongale wamweti, malobi gaku ga gupwaga
haga nga ga sakaka.”
14 Yesu jaapwagila, “Hata nanililongali namweti, malobi gangu ga sakaka, ndaba
manyiki kohumiki na konyenda. Lakini mwanganya ngasemmanyiki kohumiki wala
konyenda.
15 Mwanganya ntemu ngati bandu eatemu, lakini nepani ngasenuntemwi mundu jokapi.
16 Hata nandenda kutemu, kutemu jangu ja sakaka, ndaba ngase mii kajika jangu lakini
Atati baandumiki abi pamu nane.
17 Ahandiki mu Malagalaki ginu ana bandu abeli alongi lijambu limu ajetangane kuhusu
sindu sebikibweni ndi malobi ge aga gibia gasakaka.
18 Nepani nililongale sakaka namwete na Atati baandumiki anongalee sakaka kuhusu
nepani.”
19 Ndienu bundalukiya, “Atati baku abi kwako?”
Yesu japwaaga, “Nepani ngasemmanyiki wala Atati bangu ngasemwamanyiki, emwaka-
manyi nepani, mwakabiya mwaamanyiki na Atati bango.”
20 Yesu jalongila malobi ge haga pajabiya jubola mu Nyumba jaka Sapanga nsumba
sukubeke matambiku, wala nga mundu joankamula, ndaba muda waki wabi wakona
ngaseguhikike.

Konyenda mwanganya ngakuwesa kujenda

21 Yesu jaapwagila kabee, “Nepani ndenda kuboka, mwanganya mwindenda kundaputa,
lakini mwikua kwa mahakau gino. Nepani konijenda mwanganya ngamwiwesi kuhika.”
22 Aka kilongosi ba Ayaudi balaluana, “Boo jupala lee kujenda kulikoma? Mbona
jupwaaga konyenda ne mwanganya ngamwiwesi kuhika?”
23 Yesu jaapwagila, “Mbanganya nhuma pai pani, lakini nepani nhumiki kunani. Mwan-
ganya mwabandu bupundema pani lakini nepani nga namundu jupundema pane.
24 Ndi ndaba nabii numpwaji mwikuwa kwa mahakau gino ana ngasenhobale, ‘Nepani
ndi Jojuwe.’ Mwikuwa kwa mahakau gino.”
25 Ndipala bundalukiya, “Boo weapa ndi wanyanye?”
Yesu japwaaga, “Nepani ndi jola jonumpwagila toka panatumbuliya kulonge.
26 Mii na malobi gingi gukumpwagi nu kuntemu mwanganya. Lakini jojundumiki ndi
jwa sakaka, nane numpwaagi mwabandu bupundema malobi ganyowini kuhuma kwaki.”
27 Ngasebamanyiki ngati japwaaga kuhusu Sapanga Atati baki.
28 Ndipala Yesu jaapwagila, “Pamwantondabia Mwana waka Mundu kunani, hapa ndi
pamwimanya, ‘Nepani ndi Jojuwe.’ Na ngasehennga sokapi namwete, ila mbwaga pe
gabamoliki Atati.
29 Jombi jojanduma jubi pamu nane, ngasejanei kajika jango, ndaba henga masoba goha
ga gundenganile.”
30 Yesu pajajomulaa kupwaga malobi ge haga bandu bingi batenda kunhobale.

Usakaka witenda kundekake

31 Ndipala Yesu jaapwagila Ayaudi bala babahobali, “Mwanganya nanzetaki malobi
gango mwibiya mwa banafunzi bangu basakaka.
32 Mwajimanya sakaka na sakaka heji jitenda kundekakela.”
33 Bumpwagila, “Twepani kibeleku saka Ibulahimu, Wala ngasetubii twaatumwa kwaka
mundu jokapi. Ndaba jaki gupwaga, ‘Sakaka jiitenda kutulekakela?’ ”
34 Yesu jaapwagila, “Numpwaji sakaka, kila jojuhenga mahakau jwibiya jutumaki
mahakau.
35 Ntumwa ngasejutama pa nyumba masoba goha, lakini mwana jutama masoba goha.
36 Ndienu Mwana najundekaki, mwilekakiwi sakaka.
37 Manyiki mwanganya ndi kibeleku saka Ibulahimu lakini ntaputa kungoma ndaba
nkana kujetake mabole gango.
38 Nepani mbwaga gala ganagabweni kwa Atati bango, lakini mwanganya uhenga
ganzowini kuhuma kwa atati bino.”
39 Bapwaga, “Twepani atati bitu a Ibulahimu.”
Yesu jaapwagila, “Ana mmbanganya emwakabii mwabana baka Ibulahimu, mwaka-
henga ngati ejwabiya juhenga Ibulahimu.
40 Nepani numpwagi sakaka jenyoini kuhuma kwaka Sapanga, hata hela mwanganya
mpala kungoma. Ibulahimu ngasejatei hela!
41 Mwanganya uhenga mahengu gahenga atati binu.”
Bapwaga, “Twepani nga twabana ba panyumba. Tubii na atati bamu ndi Sapanga.”
42 Yesu jaapwagila, “Sapanga ebakabi Atati binu, mwakambala nepani, ndaba humiki
kwaka Sapanga na henu mi pamba. Wala ngasenahika kupete uwesu wangu namweti
lakini jombi jojundumiki.
43 Ndaba ja kii ngaseuhobale malobi ga numpwagila? Ndaba ngasempala kujowane
malobi gango.
44 Mmbanganya atati binu Lijobi na mwanganya mpala kuhenga gapai atati binu. Jombi
jabii jojukoma toka puwanzu. Najombi ngasejutama puusakaka, ndaba ngasejibi sakaka
nkati jaki. Kila ejupwaga isoli, jupwaga gaki mweni, ndaba jombi jwinisoli na atati baki
bini isoli.
45 Ndaba nepani numpwagi sakaka mwanganya ngaseuhobale nepani.
46 Boo nya kati jinu jojuwesa kulangi nepani mi na mahakao? Ana nepani mbwaga ga
sakaka, ndaba jakii mwanganya ngasenhobalela?
47 Jojukuba mundu jwaka Sapanga jujoana malobi gaka Sapanga. Lakini mwanganya
ngasenzowane ndaba nga mwabandu baka Sapanga.”

Yesu jabii kabula jaka Ibulahimu

48 Ayaudi bumpwaga Yesu, “Boo ngase twapwajiki sakaka weapa gu Msamalia kabee
gubi ni ilomboo?”
49 Yesu jaapwagila, “Nepani naajowane Atati bangu.” Lakini mwanganya ngasenyoane
nepani.
50 Wala nepani ngasendaputa ukolongu wango. Ila jubi jumu jojundaputi ukolongu
wangu najombi ndi jojutemu.
51 Numpwaji sakaka, “Mundu najukamwi malobi gangu nga giikui ila giitama masoba
goha.”
52 Henu Ayaudi bumpwagila, “Henu tumanyiki gubi niilombu! Ibulahimu jawii, na alota
bawii nawe gupwaga mundu najilikamwi lilobi laku ngajikui yaka petapeta.
53 Boo gulibona lee weapa gu nkolongu kupeta atati bitu Ibulahimu? Jombi jawii na alota
bawii. Boo weapa gulibona wa nyanye?”
54 Yesu japwaga, “Nanililumbali na mwete ukolongu waa nga sindo, Atati bangu ndi ba
anumbali nepani ba mwakema mwanganya ndi Sapanga wino.
55 Mwanganya ngasemumanyiki lakini nepani numanyiki. Ana mbwagiki ngasenu-
manyiki nibiya nonge isoli ngati mwanganya, lakini nepani numanyiki kabee nilijetake
lilobi laki.
56 Atati binu Ibulahimu batoguli ngamaa ndaba bapala kulibona lisoba langu lukuhika
najombi jilibweni nukutogule.”
57 Ayaudi bumpwajila, “Weapa ngaseguhiki yaka amusini, enu gupwaga boo gumbweni
Ibulahimu?”
58 Yesu jaapwagila, “Nupwagi sakaka, kabula Ibulahimu ngasejubelikwi, ‘Nena bii.’ ”
59 Apalapa batondula malibu ili bundapula, lakini Yesu jilihia nukupita pa Nyumba jaka
Sapanga.

9

Yesu andamisa mundu jwanga kulinga

1 Yesu pajabiya jupeta mwindela, ambona mundu jumu jojabii ngasejulinga toka
kubelekwa kwaki.
2 Banafunzi baki bundalukiya, “Mbola, nya jojuhengiki mahakau mundu ajo au ahengo
na amabu baki mbaka jubelikwi jwanga kulinga?”
3 Yesu japwaga, “Jonzo ngasejatei mahakau wala ahengo na amabu baki. Jwasaliwi
jwangalinga ili makili gaka Sapanga gabonikana gakahengika mumaisa gaki.
4 Kipindi sakona lioba mutu tupalika kuhenga lihengu laka jola jojundumiki. Ndaba ikilu
jiegali na nga mundu jojuwesa kuhenga lihengu laka jola jojundumiki.
5 Kipindi semi pundema nepani ndi unang'anu gupundema.”
6 Pajajomula kupwaga haga, Yesu jahuna imata pai, jalenganakiya likandu, ampakia
jwanga linga jola likandu mmiho.
7 Ampwajila, “Gujenga ukasamba masi ku kiliba sa Soloamu.” Maana jilihina lende ndi
“Joantumiki.” Ndienu jajenda nukusamba, jakelubuka koni jakalinga.
8 Bandu bapambipi jaki na babumbona kipindi sumunyuma jakabiya julobaloba, bap-
waga, “Jonzo le nga mundu jojabii jutama pai nukulobaloba jola?”
9 Bangi bapwaaga, “Jombe” Lakini bangi bapwaaga, “Ngaela, nga jombe jutei kulengana
naku pena.”
Lakini mweni japwaga, “Anenganenga nongubika ndenda kulobaloba.”
10 Ndienu bundalukiya, “Guwesiki boo, sajenu kulinga?”
11 Najombi japwaga, “Mundu jola joankema Yesu jalenganakiya likandu, nukumbaki
mmihu nukumbwagi gujenda kukiliba suku Soloamu ukasamba kumihu. Ndienu najenda
kusamba, nukuwesa kulinga.”
12 Nabombi bundalukiya kabee, “Jubi kwaa mundu we hojo?”
Japwaaga, “Nepani ngase nukumanye.”

Afalisayu bundaluki mundu jojulamiswi

13 Ndipala bumpelika jwangalinga we jola kwaka Afalisayu koni juwesa kulinga henu.
14 Lisoba Yesu pajahenga likandu nukuyeku mihu jwangalinga jola lakabi Lisoba lu
Kupomulela.
15 Ndipala Afalisayu bundalukiya, “Guwesiki bo kulinga?” Najombi jaapwajila, “Jam-
bakia likandu mmihu, nane nasamba masi kumihu, henu sajenu ndenda kulinga.”
16 Afalisayu baakumwa bapwaga, “Mundu jonzo ngasejuhumiki kwaka Sapanga ndaba
ngasejukamu Malagalaki ji Lisoba lu Kupomulela.”
Afalisayu bangi bapwaga, “Juwesa boo mundu jwana mahakau kuhenga nginyuli ngati
heje?” Batenda kubaganika kati jabu.
17 Ndienu Afalisayu bundalukiya kabee jojabi ngakulinga, “Boo wamwee gupwaga bole
kuhusu mundu jola jojugukulamisa miho?”
Japwaga, “Jombi ndi Mlota Sapanga.”
18 Lakini alongosi ba Ayaudi ngasebahobalile ana mundu jola ngasejawesa kulinga,
nasajenu juwesa kulinga, mbaka pabaakema ahengo na amabu baki,
19 nakalaluki, “Jonzo ndi mwana wino jojabelikwi bila kuwesa kulinga? Henu sajenu
juwesiki boo kulinga?”
20 Ahengo na amabu baki bajibua, “Tumanyiki jonzo mwana witu, na jabelikwi bila
kulinga.
21 Lakini ngasetumanyiki sekipiti mbaka kulinga sajeno, wala ngasetumanyiki nyaa
joanhyeku mihu gaki. Mundalukiya mwene ndaba jombi mundu mwanahota juwesa
kulandi mwene!”
22 Ahengo na amabu baki bapwaga hela ndaba jakaajogopa akikilongosi ba Ayaudi,
ndaba Ayaudi babiya ajetangani mundu jokapi jojipwaga Yesu ndi Kilisitu Nkombosi
bambenga mu Nyumba jukuketangane Ayaudi.
23 Ndaba ahengo na amabu baki bapwaga, “Jombi mundu mwanahota mundalukiya
mwene!”
24 Ndienu bunkema kabee jojabi jusaliwi bila kulinga jola nukumpwagi, “Pwaga sakaka
na Sapanga jugujoannya! Twepani tumanyiki mundu hoju jubii na mahakau.”
25 Jombi jaapwagila, “Ana jombi jubii na mahakau ne ngasemanyike. Natu semanyiki
nabii ngakuwesa kulinga na sajenu ndenda kulinga.”
26 Bundalukiya, “Jombi juguhengi kike? Juguyekula boo, mihu gako?”
27 Najombi jaapwagila, “Nenumpwaji wala ngasenzoa. Ndaba ja kii mpala nupwajila
kabee? Boo, namwanganya kabee mpala kuba mwa banafunzi bake?”

28 Ndipala buntondula nukupwagi, “Weapa ndi mbolee waka mundu jola, twepani ndi
twa banafunzi baka Musa.
29 Tumanyii Sapanga jalongila na Musa, lakini ngasetumanyiki kojuhumi mundu hoju!”
30 Najombi jaapwagila, “Haleli lijambu lukusangasa! Mwanganya ngasemmanyiiki
kojuhuma, lakini jombi juyekwi mihu!
31 Tumanyiki Sapanga ngaseanzoane jwana mahakau, ila anzowane mundu jola joanzo-
gopa nukuhenga gajupala.
32 Tumbuka kubomba nndema ngasetujowini mundu jugayekwi mihu gaka mundu
jojubelikwi bila kulinga.
33 Ana mundu hoju ngasejahumiki kwaka Sapanga, ngajakawesiki kuhenga lihengu
ngati alele.”
34 Japwaga, “Wehapa wasaliwa nukukole mumahakau, uwesa boo, kutubola twepane?”
Ndi bumbengila kunza ja Nyumba jukuketangane Ayaudi.

Kusindwa kulinga ki Loho

35 Yesu jajowana ampihiki kunza mu Nyumba jukuketangane Ayaudi, ehambona kabee
ampwagila, “Boo, weapa lee guhobale Mwana waka Mundu?”
36 Mundu jola japwaga, “Bambo, gumbwajila Mwana waka Mundu we hoju ndi nyanye,
ili wesa kunhobalela.”
37 Yesu ampwagila, “Umbwene, jombi ndi jojulonge naweapa sajeno.”
38 Ndipala mundu jola japwaaga, “Bambo, nuguhobalela.” Najombi anzinamiya Yesu.
39 Yesu japwaga, “Nepani hikiki pundema kaabaganisa bandu, ili bandu bangalinga
alinga, na bandu balinga biilinga.”
40 Afalisayu bangi babakabi pamu najombi pabajowana haga, bumpwajila, “Boo, natwe
lee ngasetulinga?”
41 Yesu jaapwagila, “Ana mwakabii ngasenndinga ngamwakabii na mahakau, lakini
henu mwanganya mpwaaga, twe tutenda kulinga, hempwaga hela nndangi mwakona
mbii na mahakao.”

10

Malenganu guku nndimi

1 Yesu japwaga, “Numpwagi sakaka, mundu jokapi jwanga kujingi mukisisi sa makon-
doo sukukupetee punndyangu, lakini jujingi kupete pandu pangi, hoju mwie kabee hoju
linzolinzoli.
2 Lakini mundu jojujingi kupete punndyangu, hoju ndi nndimi wa makondoo.
3 Nndonda wikisisi jutenda kunhogule, na makondoo gajowana lilobi laki, najombi
jwagakema makondoo gaki kila limu ku liina laki, na kugalongulake kunza.
4 Pajujomo kugapia kunza, jagalongule kulongi nagombi makondoo gatenda kumpwata,
ndaba gijimanya malobi jaki.
5 Makondoo haga ngase gawesa kumpwata nngeni, ila gatenda kuntila ndaba ngasebili-
manya malobi gaki.”
6 Yesu jwaapwagila lilenganu heli, lakini bombi ngase bamanyiki sejwapala kwaapwagi.

Yesu ndi nndimi jwa amboni

7 Ndienu Yesu jwapwaga kabee, “Numpwagi sakaka, nepani nundyangu wa makondoo.
8 Bangi boka babanonguli nepani babi bii na manzolinzoli, na makondoo ngasegaajog-
wani boombe.
9 Nepani nunndyangu. Jojujingi kupete kwangu nepani jwitenda kuokolewa, jwijingila
nukupita, nukupata malele.
10 Mwii juika pee ili kujiba nukukoma nukuhalabana. Nepani nhikiki ili bandu apata
womi, womi wa sakaka wanga kupongo.
11 “Neepani nu nndimi waamboni. Nndimi waamboni juuboa womi waki ndaba ja
makondoo gaki.
12 Lakini mundu jojuhenga kibalua hoju nga nndime, na makondoo nga gake. Pa-
jukibona kimei kitenda kuhika jugaleka makondoo nukutila. Kimei kitukali makondoo
nukugabaganisa ndela.
13 Mundu hoju jutila ndaba ngase jugaangajaki makondoo ndaba jombi mundu juk-
ibalua pena.
14 Nepani nundimi waamboni. Nagamanyi makondoo gangu, nagombi makondoo
gangu gamanyi nepani,
15 ngati Atati heamanya nepani, ndi nanepani henaamanya Atati. Nepani mbia womi
wangu ndaba ja makondoo.

16 Kabee mina makondoo gangi ngasegabi mukisisi seno. Ndakiwa kugaleta na haga
kabee, nabombi biijogwana malobi gango na kwibia nsambi gumu nu nndimi jumu.
17 "Atati ambala nepani ndaba mitayali kupia womi wangu ili nuujopa kabee.
18 Nga mundu jojuwesa kunyaga womi wangu, nepani mbia sukupala namwete. Mii
nuuwesu ukuuboa nukuujuku kabee. Hela ndi Atati eambwagi kutenda."
19 Yesu pajajomula kupwaga haga Ayaudi babaganika kabee.
20 Bingi kati jabu bapwaga, "Ajo jubi niilombu, kabee jonojuwe mwanamangongu!
Munzogwane wakyane?"
21 Lakini bangi bapwaga, "Haga nga malobi gaka mundu jwiniilombo. Boo kilombu lee
kiwesa kuyeku mihu ga bandu banga kulinga?"

Ayaudi bunkana Yesu
22 Ku Yelusalemu kwabi tipati gukukomboka kujibeka palongi jaka Bambu Nyumba jaka
Sapanga. Kipindi se hesi wabiya nsimu ukipepu.
23 Yesu jwabia jwakajendajenda pa Nyumba jaka Sapanga nkati ja sengu jaka Solomoni.
24 Henu, Ayaudi bunhyongolota nukundaluki, "Watubeka mukiholu mbaka lile? Ana
weapa ndi Kilisitu Nkombosi utupwagila pe hotuhotu."
25 Yesu jwaapwagila, "Nenumpwagi, lakini ngasenhobalela. Lihengu lenienga kupete
uwesu wa Atati bangu lilangi nepani ndi jojuwe.
26 Lakini mwanganya ngasenhobale, ndaba mwanganya nga makondoo gango.
27 Makondoo gangu gajogwana lilobi lango. Nenamwe nagamanyi, nagombi gandenda
kumbwata.
28 Nepani nagapeke womi wa yaka petapeta, nabombi ngabikuwi masoba goha. Wala
nga mundu jojuwesa kwagaboa mumaboku gangu.
29 Atati bangu baambeki makondoo haga ndi nkolongu kupeta boka, wala nga mundu
jojuwesa kwagaboa mumaboku ga Atati.
30 Nepani na Atati tubi sindu simu."
31 Ndipala, Ayaudi bajukua malibu ili bundapula Yesu.
32 Yesu jwaapwagila, "Nunndangi mahengu gingi gaasapi kuhuma kwa Atati. Lihengu
boo lamboni kati ja mahengu haga gampala kungome kwa maliboo?"
33 Ayaudi bapwaaga, "Ngasetugukoma malibu ndaba jilihengu la amboni, ila ndaba
untondwi Sapanga! Wee ulihenga wamwe kuba wa Sapanga koni weapa wa mundu pee."
34 Yesu japwaaga, "Boo, ahandiki mu Malagalaki gii, 'Nee mbwagiki mwanganya mwaka
sapanga.'
35 Sapanga jwaakema aka sapanga bandu bajwaapeki malobi gaki, natwe tumanya
Maandiku gaa Sapi galonge sakaka masoba goti.
36 Henu Atati anhagwi nee nukunduma nepani punndema. Ndaba jakii mwanganya
mpwaga nuntondo Sapanga, pa mbwaga, nepani na mwana waka Sapanga?
37 Ana ngasendenda mahengu ga Atati bangu mwinhobalela.
38 Ana nihenga mahengu ga Atati bangu, hata na ngase nhobalela, nala unhobaliya
mahengu haga. Ili mmanya sakaka Atati abii nkati jangu, nane mi nkati jaki."
39 Balenga kabee kunkamu Yesu, lakini jwalemangana mumaboku gabu.
40 Yesu jwajenda kabee kwii ja losi luku Yoludani, pandu pajwabia jwakabatisa Yohana,
jwatama koku.
41 Bandu bingi bunzendila Yesu nukupwaga, "Yohana ngasejwatei nginyuli jokapi.
Lakini goka gajwabia jwakapwaga Yohana kunndongale jombi gabia gasakaka nganii."
42 Bandu bingi pandu pala batenda kuhobalela Yesu.

11

Kua kwaka Lazalu
1 Mundu jumu jobunkema Lazalu, mwenei juku Betania, jwabii nngonzu. Betania sabi
kijiji sejutamika Malia nu nndombu waki Maluta.
2 Malia ndi joampakia Bambu mahuta gaganungi mumagolu gaki nukunhungu na
majunzu gaki. Kaka waka Malia joakemika Lazalu ndi jojwabia jutenda kulwala.
3 Ndienu, Malia na Maluta baatuma malobi kwaka Yesu kupwaga, "Bambo, nkosi waku
jutenda kulwala!"
4 Yesu pajwajogwa jwapwaga, "Ugonzu hogu nga gukukoma ila guhikiki ndaba guleta
ulumbi kwaka Sapanga, julwala ili kupete ugonzu wee hogu Mwana waka Sapanga
julumbalika."
5 Yesu jwaapai ngamaa Maluta na Malia na kaka wabu Lazalu.
6 Pajapata malobi gu ugonzu waka Lazalu, Yesu jwaendalia kutama koku kwa masoba
gangi mabeli.

7 Ndi jaapwagila banafunzi baki, “Tujendaniya kabee ku musi uku Yudea!”
8 Banafunzi bumpwagila, “Mbola, kipetiki kipindi pe kisokopi toka Ayaudi pabapala kugukoma kwa malibu, gupala kabee kujenda koko kabee?”
9 Yesu jwaajibwa, “Boo, masaa ga lyoba mutu nga komi na mabeli pee? Mundu hejujenda lyobamutu ngajuwesi kulikobando ndaba jugubona unang'anu upundema goni.
10 Lakini mundu na jujenda ikilu jutenda kulikobando, ndaba ikilu ngasekukuba nunang'ano.”
11 Yesu pajwajomula kupwaga malobi gala, jwaapwagila, “Nkosi witu Lazalu jutei kugonela, lakini nepani niijenda kunnzumu.”
12 Banafunzi baki bumpwagila, “Bambo, ana jutei kugone pee mbaka julame.”
13 Bombi bawasalya jupwagiki jugosi lugonu, lakini Yesu jwabi julongale Lazalu jutei kuwa.
14 Ndi, Yesu jwaapwagila hotuhotu, “Lazalu jutei kuwa,
15 lakini nepani ndenda kutogule, ndaba ngasenabi kola, ili nhwesa kuhobale. Henu tubokaniya kojubi Lazalu.”
16 Tomasi jobunkema Mapaa jwaapwagila banafunzi ajaki, “Tubokaniya na twee twakakuwa pamu najombi Yesu!”

Yesu ndi jojuyoa nakapeke bandu womi

17 Yesu pajwahika kola jwaketania Lazalu bunsikiki na jutemi pilitenge masoba nsesi.
18 Kijiji suku Betania sabi pambipi nuku Yelusalemu, ulasu waki wabi kilumita itatu.
19 Ayaudi bingi babia ahikiki kwaka maluta na Malia kwaajegwesa mawasu ndaba ja kuwa kwaka kaka wabu.
20 Maluta pajwajogwana Yesu jutenda kuhika, jwajenda kunzopa kuindela, lakini Malia jwaigali ku nyumba.
21 Maluta ampwagila Yesu, “Bambu, ana wakabia apambani, kaka wangu nee nga jwaka wile!
22 Lakini nee manyiki hata sajenu sokapi sewanndoba Sapanga, jwitenda kugupeke.”
23 Yesu jwapwaga, “Kaka waku jwitenda kuyoka.”
24 Maluta japwaga, “Nee manyiki jiyoka lisoba le heli Sapanga jayoa bandu boa, mulisoba la mwisu.”
25 Yesu jwapwaga, “Nepani ndi jojuyoha bandu nakaapeke womi. Jojunhobale nepani hata najuwi, jwitama kabee,
26 na jokapi jojutama nukunhobale, ngajikue. Boo, guhobale lee ganiaga?”
27 Maluta jwapwaga, “Hena Bambo, Nepani nhobale weahapa ndi wa Kilisitu, Mwana waka Sapanga, jojuhika pundema.”

Yesu jutenda kulela

28 Maluta pajwajomula kupwaga gala, jwajenda kunkeme nndombu waki Malia pulutengu, nukumpwagi, “Mbola jubi apambane, jutenda kugukema.”
29 Malia pajwajogwa hela, jwajumuka nyatanyata, nukunzende Yesu.
30 Yesu jwabi jwakona ngase jujingi mukijiji, ila jwabia jwakona apalapala pajwaketangana na Maluta.
31 Ayaudi bababi panyumba pala pamu na Malia bukuzewesa mawasu, pabumbona jujumuka nukupita kunza nyatanyata, batenda kunpwata. Baambusiya jujenda kulele kulitenge.
32 Malia pajwahika pandu pajwabi Yesu, na paambona pee anzinamiya nukumpwagi, “Bambu, ana wakabi apambani, nhwasa wangu nga jaka wile!”
33 Yesu paambona Malia jakalela, na Ayaudi bababi pamu najombi na bombi atenda kulela, gumbina moju nukuhangajika ngamaa.
34 Ndienu jaapwagila, “Boo mummbei kwako?”
Bumpwagila, “Bambu, guhika gulingaje.”
35 Yesu jatenda kulela.
36 Ayaudi bapwaaga, “Lola oti Yesu moampali Lazalu!”
37 Bangi bapwaaga, “Ajo joanndamisa jwanga kulinga jola, boo jwasinda lee kupengale Lazalu jwikuha?”

Yesu anhyoa Lazalu

38 Yesu koni gumbiniki mwoju kabee, jwahika kulitenge. Litenge lee labi lipoli, leayekali ni lilibu.
39 Yesu jwapwaga, “Mmboa lilibu heli!”
Maluta, nndombu waka jojuwi we hoju, ampwagila, “Bambu, jutumbuli kununga, jutemi mulitenge masoba nsesi!”

40 Yesu jwapwaaga, “Boo, ngasenugupwagii na guhobali wagubona ukolongu waka Sapanga?”
41 Ndipala baboa lilibu lela. Yesu jwalingalia kunani kwaka Sapanga, nukupwaga, “Nunsengu mwa Atati ndaba Ntenda kunyogwanela.
42 Nepani manyiki unyongwane masoba goka. Lakini ndenda hela ndaba ja bandu baabi paamba aba ili awesa kuhobale weapa ndi wogundumiki nepani.”
43 Hejwajomula kupwaga hela, jwakema kwa sauti ngolongu, “Lazaloo! Piita kunza!”
44 Jojuwi jola ndi jwapitaa kunza, koni bunkongiki sanda mukuboku na mukugolu, nukumiu jaki kuyekaliwi. Yesu jwaapwagila, “Mumbopula, munndeka jujenda.”

Ayaudi ajetangane kunkoma Yesu
Matei 26:1-5; Maluko 14:1-2; Luka 22:1-2

45 Ayaudi bingi bababi ahikiki kwaka Malia pababona gajutei Yesu, batenda kunhobale.
46 Bangi bajenda kwa Afalisayu kapwagi majambu gajutei Yesu.
47 Henu agolu akolongu na Afalisayu batenda kuketangana pamu na bandu bapa Sengu ja Ayaudi, balaluana, “Tutendaa bolee? Mundu hajo jutenda nginyuli ingipi ngamaa.
48 Anatundekiki pe bandu boti biitenda kunzetake, na Aka kilongosi buku Loma bihika kualabana Nyumba jaka Sapanga na kwa akoma bandu bitu.”
49 Ndipala, jumu wabu jobunkema Kayafa, jojabii Nngolu Nkolongu saka se hesi, jwaapwagila, “Mwanganya ngase mukimanyi sindo!
50 Boo, ngase mbona mbanga kwinu mundu jumu jawelila bandu bingi, kuliku bandu boka kuwaa?”
51 Jombi ngasejwapwaga hela ndaba jukupala kwaki ila ndaba jwabii Nngolu Nkolongu saka se hesi, jwalotila kupwaga Yesu jwitenda kuwa ndaba ja Ayaudi boka,
52 kuwa kwaki nga ndaba Ayaudi pena, ila kabee ili juwesa kwaaleta pamu bandu baka Sapanga babaeni ndema yengi.
53 Henu toka lisoba heli aka kilongosi baka Ayaudi ataputa indela jukunkoma Yesu.
54 Ndienu Yesu, ngase jwajenda kabee pangwendo ja Ayaudi, ila jwaboka pala, nukujenda pambipi nu lukoba pambipi na musi gobugukema Efulaimu. Jwatama kola pamu na banafunzi baki.
55 Lisoba lukutogule la Pasaka ja Ayaudi labia lihegali, na bandu bingi bapiti ku Yelusalemu kulisapisa haga ndi malagalaki gaguhenga mundu kundumbaliya Sapanga kabula ji lisoba heli kuhika.
56 Ndienu, babiya buntaputa Yesu, nabombi pabaketangini pa Nyumba jaka Sapanga balaluana, “Boo mundu we hoju ngajuhiki ku tipati ja Pasaka?”
57 Agolu akolongu na aka Afalisayu babia alagalaki mundu jokapi na jumanyiki pandu pajubi Yesu jwaapwagila ili bunkamula.

12

Yesu bumpaki mauta gaganungali ku Betania
Matei 26:6-13; Maluko 14:3-9

1 Pagahigali masoba sita kabula jukuhika tipati ja Pasaka, Yesu jwahika ku Betania kojwabia jutama Lazalu joanhyoa.
2 Kokuje buntelakiya posu ja pakamii, na Maluta jwabia jutenda kwaatelake. Lazalu jwabi kati ja bandu bababi pamu na Yesu.
3 Malia jwajukua mahuta gaganungi ga bei ngolongu nusu lita galenganaki kunkongu gobugukema nado, nukumpaki Yesu mumagolu nukunhungu kwa majunzu gaki. Nyumba joti jatweli ulumba wa mahuta gaganungi.
4 Henu, ntumi waka Yesu jumu, jobunkema Yuda Isikalioti, joanng'anambuka Yesu, jwapwaga,
5 “Mbanga mahuta gabei ngolongu aga bakalombisa hipati mia tatu ya feza, nakaapeke aka kapuko?”
6 Jwapwaga hela, si japala kwaajangati aka kapuku, ila ndaba jabii mwii. Ndaba jukubika jubeka mpuku ulupija, kila mala jwabia jujiba lupija mumpuku gola.
7 Yesu jwapwaga, “Mundeka, jagalomba mahuta ge haga ili jagabeka lisoba luku ndaga nepani.
8 Aka kapuku mwikuba nabu masoba goti, lakini nga mwikubi nanepani masoba gote.”

Ayaudi ajetangakane kunkoma Lazalu

9 Ayaudi bingi bajogwini Yesu jubii ku Betania. Ndi bahika kola nga ndaba jukumbona pee Yesu, ila kabee bapala kumbona Lazalu joanhyoha Yesu.
10 Agolu akolongu nabombi bajetanganiya kabee kunkoma Lazalu,

11 ndaba jukuyoka kwaka Lazalu, Ayaudi bingi baakana aka kilongosi babu, nukunhobale Yesu.

Yesu jujingi ku Yelusalemu sukutogule ngani
Matei 21:1-11; Maluko 11:1-11; Luka 19:28-40

12 Kilabu jaki, bandu bingi bababiya ahikiki ku tipati ja Pasaka bajogwana Yesu jubi mwindela kuhika ku Yelusalemu.
13 Ndienu bajukuwa mambandi gi mikongu gabagakema mitendi, koni bajenda kunzopa Yesu bakajamaliya kwa sauti ngolongu bakapwaga, “Julumbalikaa Sapanga! Jupengalika hajo jojuika kupete liina laka Bambu. Julumbalika Bambu nkolongu juku Izilaeli.”
14 Yesu japata liponda, julikwelalia panani jaki ngati hegapwaga Maandiku ga Sapi.
15 “Mwijogopa mwa bandu buku Sayuni!
Lingalya Bambu nkolongu wino jutenda kuhika,
jukwei mwana liponda.”
16 Banafunzi baki ngasebaheliwi majambu ge gala, lakini Yesu pajayoka nukupata ukolongu, ndi pabakombuka ganigala gabi gaandikwi kundongale jombi bandu bahenga hela ndaba jaki.
17 Bandu bababi pamu na Yesu kipindi paankema Lazalu kuhuma mulitenge, nukunhyoha, baalandila bandu majambu gala gagapiti.
18 Henu bandu bingi bajenda kunzopa, ndaba boka babi ajogwini jutei nginyuli ye hehi.
19 Henu, Afalisayu bapwaganiya, “Boo mumbwene? Ngatuwesi kutenda sokape! Lingalia, Bandu boka bupundema batenda kumpwata.”

Agiliki bangi apala kumbona Yesu

20 Babii Agiliki bangi kati ja bandu bababia ahikiki ku Yelusalemu kunndumbali Sapanga kipindi sukutogule Pasaka sela.
21 Bunzendila Pilipi, mwenei juku Betisaida ku Galilaya kola, bumpwagila, “Nkolongoo, twaa tupala kumbona Yesu.”
22 Pilipi jwajenda kumpwagi Andilea na boka abeli bajenda kumpwagi Yesu.
23 Yesu jwaapwagila, “Lisaa lihikiki Mwana waka Mundu kumpeke ukolongu!
24 Numpwagi sakaka, imbeju jimu ji inganu jiigali pee kuba imbeju jimu ngati ejabii, lakini na jiabwiki pai nakuwa jitenda kumela, nukupapa imbeju hingi.
25 Jojupala womi waki punndema pani jwitenda kuguhoa, lakini jwanga kugupala womi waki punndema pani, jwagubeka mbaka pajwipata womi wa masoba goti.
26 Jojupala kundumaki nepani lasima jumbwata neepani, pokapi pamii nepani ndi nuntumisi wangu pajwiibia. Mundu jokapi jojundumaki neepani Atati bangu biitenda kundenda.”

Yesu julongale kuwa kwaki

27 “Henu moju wangu gubina ngamaa, henu mbwaga kike? Boo, mbwaga lee, ‘Atati nhokula kipindi senze lakini hikiki ndaba jikipindi senze?’ Lakini ne nhikiki ndaba mbetila kipindi senze.
28 Atati, ulangia ukolongu waku.”
Ndi sauti jajogwanika kuhuma kunani kwaka Sapanga, “Nangi ukolongu wangu na nilangia kabee.”
29 Bandu bingi bababiya ajemiki pala bajogwa sauti jela, na bangi bapwaga, “Senesi lee kitobe.” Lakini bangi bapwaga, “Ntumi jukunani kwaka Sapanga jutei kulonge naku!”
30 Lakini Yesu jwaapwagila, “Sauti heji ngasejahikiki ndaba jangu nepani, ila ndaba jinu mwanganya.
31 Sajenu ndi muda wa bandu bupunndema goni kutemuliwa, henu lijobi jojuwe nkolongu ja ndema jenu ajenda kumboa.
32 Nepani pabiingwea kunani junndema nanhuta kila mundu kuhika kwangu.”
33 Kupwaaga kwaki hela, kwalangia kuwa kwaki kuibiya boo.
34 Nsambi wa bandu gola gwapwaga, “Twepani Malagalaki jitu jitupwagi Kilisitu nkombosi jwitama yaka petapeta. Henu uwesa boo kupwaga eti Mwana waka Mundu biitenda kunkwea kunani? Kilisitu wee hoju nyane?”
35 Yesu jwapwaga, “Unang'anu wakona gubi na mwanganya kwa kipindi kijipi. Nzendanya pagubii unang'anu hogu ili lwii lwampata, ndaba jojujenda mu lwii ngasejukumanya kojujenda.
36 Henu hembii na unang'anu hogu muguhobalya unang'anu ili mmbia mwabandu bu unang'anu.”

Ayaudi akana kuhobale Yesu

Yesu hejwajomula kulonge, jwaboka nukujenda kujoba kutali nunsambi wa bandu gola.

37 Yesu pamu nukutenda ndonduke yoka yela pa bandu lakini bombi ngase bunhobalile.
38 Ndi malobi gajwapwaga Isaya jojabii mlota waka Sapanga gatenda kutimi,
“Bambu, nyaa jojugahobali malobi gitu gatwaapwagila?
Boo na makili gaka Sapanga gabonikini kwaka nyane?”
39 Ndi, ngasebawesa kuhobale, ndaba Isaya jwapwagiki kabee pandu pangi.
40 “Sapanga jwatei abiya bangalinga,
jatei kuba ang'ang'a,
ili biilinga kwa mihu gabu,
bielewa kwa malangu gabu,
wala biing'anambukii nepani,
ili nhwesaa kwaalamisa.”
41 Isaya jojabii mlota waka Sapanga jwapwaga malobi haga ndaba jugubweni ukolongu waka Yesu, ndi jalandila majambu gaki.
42 Hata hela, aka kilongosi bingi ba Ayaudi bunhobali Yesu. Lakini ndaba jaaka Afalisayu, ngase bunzetaki palongi ja bandu ndaba jukujogopa kwaatumi mu Manyumba jukuketangane Ayaudi.
43 Bapai kulumbaliwa na bandu kuliku kulumbaliwa na Sapanga.

Malobi gaka Yesu ndi gaatemula bandu
44 Ndi Yesu jwapwagiki kwa sauti ngolongu, “Mundu jojunhobale nepani, ngase junhobale nepani pee, ila anhobalee kabee najojundumiki nepani.
45 Mundu jojumona nepani ambona kabee na jojundumiki nepani.
46 Nepani nunang'anu, nanepani nhikiki pundema ili miya nunang'anu ili boka ba anhobalee nepani biigali kulwii.
47 Jojugajogwane malobi gangu lakini ngase jugakamu, nepani nga nunhukumo. Ndaba ngasenahika kutemu bandu bupu nndema pani ila kwaaokoa.
48 Jwanga kugakamu malobi gangu jubii juku ntemula. Lilobi lee lenumpwaji ndi lukutemula lisoba la mwiso.
49 Nepani ngase napwagiki ku uwesu wangu na mwete, ila Atati ba andumiki ndi babambwagila mbwaga kii na nongila kii.
50 Nepani manyiki miilu jaki jileta womi wama soba goka. Henu, nembwaga pee ga anagalaki Atati kugapwaga.”

13

Yesu jwasambisa banafunzi baki magolu
1 Labi lisoba limu kabula ji Lisoba la Pasaka. Yesu jwamanyiki kipindi sukuboka kwaki punndema kujenda kwa Atati lihikiki. Jwabii jwaapai bandu baki boka baabii punndema pani, jwaapai upali wanga na mwiso!
2 Yesu na banafunzi baki pababia atemi akula posu ja pakamii. Lijobi labi lunzingi Yuda, mwana waka Simoni Isikalioti nukupeke mawasu gu kunng'anambuka Yesu.
3 Yesu jwamanyiki Atati baki babii ampeki kila sindu muuwesu waki, kabee jwamanyiki juhuma kunani kwaka Sapanga na jwabia jukelabuka kujenda kunani kwaka Sapanga.
4 Ndi jwaboka pababia akula posu pala, jwahula ingobu jaki jakunza nukubeka pulutengu, jajukua nsalu nukukonga nkungi mukibunu.
5 Ndi jwajegala masi mulikalai, nukutumbuli kwaasambisa banafunzi baki magolu na kugahungu ku nsalu gojabii jukongiki mukibunu.
6 Henu, paanhikila Simoni Petili, Petili jwapwaga, “Bambu we lee gunzambisa nepani magolo?”
7 Yesu jwapwaaga, “Sajenu nga gumanyi sendenda, ila wimanya mwenikatai.”
8 Petili jwapwaga, “Bambu, kyee weapa ngagunzambisi nepani magolo!”
Yesu jwapwaga, “Ana nga nugusambisi magolu gaku ngagukubi gu mbolee wango.”
9 Simoni Petili jwapwaga, “Bambo, gunzambisaje, nga magolu pena, ila na maboku gee ni kimutu see.”
10 Yesu ampwagila, “Mundu jojuogiki jukuba junyambisiki ngase jupalika kusambisa magolu pee. Mwanganya nnyambisiki, lakini nga mwaboa.”
11 Yesu ammanyiki joang'anambuka, ndaba jwapwaga, “Mwanganya nnyambisiki, lakini nga mwaboa.”
12 Yesu pajwajomula kwaasambisa magolu jawata kabee ingobu jaki, jwatama kabee kula posu, nakwaapwagi, “Boo, mmanyiki lee ganunhengile?”
13 Mwanganya nngemane nu Mbola na Bambu, mpwaga sakaka, ndaba ndi hemii.
14 Nepani numbola na Bambu wii, nunsambisi mwanganya magolu, nanamu kubidi nsambisana magolu.

15 Numpeki malenganu ili nanamu ntenda ngati enuntendii mwanganya.
16 Numpwagi sakaka, ntumi nga nkolongu ngati ejubii bambu wake, wala mundu
jobuntumiki ngankolongu kupete jojutuma.
17 Henu, hemugamanyi haga, Sapanga jiitenda kumpenge ana mugahengi lihengu.
18 “Gambwaga haga nga ndaba jinu mwanganya mwabote. Nepani naamanyi boka
banaahagwi. Lakini lasima gatimia Maandiku gaa Sapi gagapwaga, ‘Mundu jojukulika
posu jangu jung'anambwiki nepani.’
19 Nepani numpwagi majambu hagaa sajenu kabula ngase gapitii, ili hegiipitila nhwesa
kuhobale, ‘Nepani ndi Jojuwe.’
20 Numpwagi sakaka, joanzopa mundu jonuntumiki nepani junyopa nepani, na jojuny-
opa nepani anzopa jojundumiki nepani.”

Yesu jupwaga majambu gu kung'anumbukwa kwaki
Matei 26:20-25; Maluko 14:17-21; Luka 22:21-23
21 Yesu pajwajomula kupwaga hela, mwoju wa gubina ngamaa, jwapwaga hotuhotu,
“Numpwagi sakaka, kati jii jumu jwitenda kung'anambuka!”
22 Banafunzi balingalania lakini ngase bummanyiki joandongaliaje.
23 Mmbolee jumu, jojwabia Yesu ampai ngamaa, jwabia jutemi pambipi na Yesu.
24 Henu Simoni Petili ankinyulia mbolee jola nukupwagi, “Nndalukia andongale nyane.”
25 Mbolee jola jwahegalia pambipi ngani na Yesu, nukunndaluki, “Bambu, tupwagila
gundongale nyane?”
26 Yesu jwapwaga, “Jonampekia kipandi silibumunda sendobi mubakuli, ndi jojoju.”
Ndi, jwajukua kipandi silibumunda, nukutobe mu bakuli, nukumpeke Yuda, mwana waka
Simoni Isikalioti.
27 Yuda pajwajopa pee kipandi silibumunda sela, Lijobi latenda kunzingi. Ndi Yesu
ampwagila, “Segupala kutenda, tenda nyatanyata!”
28 Lakini ngaa hata jumu kati jabu babatemi pabakula posu pala, jojwabii jumanyi ndaba
jukumpwaga hela.
29 Ndaba Yuda jabiya jutunza mpuku ulupija, bangi bawasalia Yesu ampwagila jujenda
kulomba hindu yebiipalika tipati ja Pasaka, au ampwagila jwakapia sokapi kwaka kapuku.
30 Ndienu, Yuda hejwajukua kipandi silibumunda sela, jwapita kunza. Kipindi se sela
sabii ikilu.

Mihilu minyai
31 Yuda ejwabiya jubokiki, Yesu jwapwaga, “Henu ukolongu waka Mwana waka Mundu
gubonakini, ahelahe ukolongu waka Sapanga gubonakini kupete jombi.
32 Ana ukolongu waka Sapanga guyekuliwi nkati jaka Mwana waka Mundu, nala
Sapanga jilangia ukolongu waka Mwana nkati jaki mweni kabee nga jiselewi kuhenga
hela.
33 Mwabana bangu, nepani nakona mii na mwanganya kwa muda nzipi pee. Mwitenda
kundaputa, lakini ganupwaji sajenu nabii naapwagi aka kilongosi ba Ayaudi, ‘Konyenda
nepani mwanganya nga nhwesi kujenda!’
34 Henu nupeke miilu minyae, mpalana. Mpalana ngati nepani henumpai mwanganya.
35 Ana mpalini, bandu boka biimanya mwanganya mwa banafunzi bangu.”

Yesu julandi Petili jwitenda kunkana
Matei 26:31-35; Maluko 14:27-31; Luka 22:31-34
36 Simoni Petili andalukia, “Bambu, gujenda kwako?” Yesu jwapwaaga, “Konyenda
nepani ngaguwesi kumpwata sajeno, lakini wimbwata mwenikatai.”
37 Petili jwapwaga kabee, “Bambo, ndaba jakii nganhwesi kugupwata sajeno? Nepani
mitayali kuwa ndaba jako!”
38 Yesu ampwagila, “Boo, sakaka lee gubi tayali kuwa ndaba jangu nepane? Nugupwagi
sakaka, kabula jukubeka likongobi wiingana mala patatu!”

14

Yesu indela jukujenda kwa Atati
1 Yesu jwaapwagila, “Mwiola myoju jii. Munhobaliya Sapanga, nhobalia na nepani
kabee.
2 Munyumba ja Atati bangu ibi yumba ingi, ana ngakwakabi hela nakabiya numpwagi.
Henu nyenda kunhandali pandu pukutama.
3 Nepani nambiti kuhandali pandu pukutama, nikelubuka kunzuku nhika kwangu
nepani, ili nanamu mwibia paniibia nepani.
4 Mwanganya mjimanyi indela jukujenda konijenda.”

5 Tomasi jwalalukiya, “Bambu, ngase tukumanyi kogujenda, twiwesabo kujimanya
indela jene?”
6 Yesu jwapwaga, “Nepani ndi indela na sakaka na womi. Nga mundu jojuwesa kujenda
kwa Atati ila kupete kwangu nepani.
7 Ana mwakamanyi nepani, mwakaamanya na Atati bangu. Tangu sajenu mwaamanyi
Atati kabee mwaambweni.”
8 Pilipi ampwagila, “Bambu, utulangia Atati ndi setupala.”
9 Yesu ampwagila, “Ndemi na mwanganya masoba goti haga, wa Pilipi ngase gumanyi
nepane? Jojumweni nepani jwaabweni Atati. Henu guwesabo kupwaga, ‘Tulangia Atate?’
10 Boo, ngase uhobale nepani mii nkati ja Atate, na bombi atati abii nkati jango? Malobi
ganumpwagi mwanganya ngasegahuma kwango, Ila gahuma kwaka Atati bangu baabi
nkati jangu atenda lihengu laki.
11 Mpalika kunhobale nenga hembwaga nepani mii nkati ja Atati na Atati abii nkati
jangu. Ana ngasenhobale nhobalia ndaba ja mahengu ganihenga.
12 Numpwagi sakaka, jojunhobale nepani jwitenda mahengu gandenda nepani. Ena,
jwitenda makolongu ngani kupeta yenhengiki nee, ndaba nyenda kwa Atati.
13 Sokapi semwiloba kupete liina langu mbaka ndendi, ili Atati alumbalika kwii indela
jaka Mwana.
14 Ana nnobiki sokapi kupete liina langu, mbaka ndendi.

Yesu jupwaga antuma Loho jaka Sapanga kwitu

15 “Ana mnipai, mwikamula miilu jangu.
16 Nane naaloba Atati na bombi bampeki Jukunzangati jongi, jojwitama na mwanganya
yaka petapeta.
17 Jojuwe ndi Loho jaka Sapanga jojutupwaji sakaka majambu gaka Sapanga. Bandu
bupundema ngaseawesa kunzopa ndaba ngase awesa kumbona wala kummanya. Lakini
mwanganya mumanyi ndaba juhigii na mwanganya kabee jubi nkati jinu.
18 “Nganundeki mwanganya kajika jinu ngati mwakeba, nihika kabee kwinu.
19 Guigali muda nsokopi, na bandu bupunndema pani ngaamoni kabee. Lakini mwan-
ganya mbaka mmoni, ndaba nepani mi na womi, na mwanganya mwibia mwa bomi.
20 Lisoba le heli paliika ndi pamwimanya nepani mi nkati ja Atati bangu, na mwanganya
mmbi nkati jangu, na nepani nkati jino.
21 “Jokapi jojujopa miilu jangu nukuikamu, hoju ndi jojumbala, na jojumbala nepani
Atati bangu biitenda kumpala, nane nampala nukulilangi kwaki.”
22 Yuda nga nsikalioti jola, andaluki Yesu, “Bambu, boo walilangia kwitu twepani lee
badala jukulilangi kwa bandu bupunndema pane?”
23 Yesu jwapwaga, “Mundu na jumbai nepani jalijowaniya lilobi langu, na Atati bangu
biitenda kumpala, Atati nane twiika kwaki nukutama nkati jaki.
24 Jwanga kumbalane ngajujowane malobi gango. Namalobi gannyogwini nepani nga
gangu nepani, ila gaa Atati baandumiki.”
25 “Numpwagi malobi haga koni nakona mii pamu na mwanganya.
26 Lakini Jukunzangati mwanganya, Loho jaka Sapanga, jo bantuma Atati kupete liina
langu, jwammbola kila sindu nuku nkombosa goti ganumpwaagi.”
27 “Nundeke lukwali, numpeke lukwali lwangu. Lukwali lonumpeke nepani nga ngati
loapia bandu bupundema pane. Mwihola mmiojuji, wala mwijogopa.
28 Mwanyogwini panapwaga, ‘Nendenda kuboka, lakini niihika kabee.’ Ana nee mmbaii,
mwakabia ntoguli ndaba nyenda kwa Atati, ndaba Atati nkolongu kupeta nepani.
29 Numpwagi ganiaga sajenu kabula ngasegapitii, ili pagiipitila nhwesa kuhobale.
30 Nga nongee na mwanganya kabee majambu gingipi, ndaba lijobi kilongosi ju nndema
goni jutenda kuhika. Lakini nepani ngasejunhwesa kundenda sindo,
31 lakini bandu bupundema pani apalika kumanya naapai Atati, nane ndenda kila sindu
ngati Atati heandumiki.”
Nzemaniya tubokaniya pambane!

15

Yesu Mzabibu wa sakaka

1 “Nepani nunzabibu wa sakaka na Atati bangu ndi jojulema.
2 Kila limbandi nkati jangu langa kubeleka matunda jutenda kuliseku. Kila limbandi
lelibeleka jutenda kulisekuli ili libelika ngani.
3 Mwanganya tayali mmbi sapi ndaba ja malobi ganumpwagi.

4 Ntama nkati jangu nanepani ndama nkati jii. Ngati helibii limbandi ngaseliwesa
kupapa matunda kajika ana ngaselitemi mu nzabibu, ndi nanamu nganhwesi kupapa
matunda bila kutama nkati jangu."
5 "Nepani nunzabibu, na mwanganya ndi mambandi. Jojutama nkati jangu, nanepani
anami nkati jaki, hoju jupapa matunda gingipi, ndaba bila nepani nganhwesi kutenda
sokapi sela.
6 Mundu jokapi ana ngasejutemi nkati jangu bundeke kunza ngati limbandi lebileke
kunza nukujoma. Mambandi ngati haga bandu bagatondo nukugaleke kumotu ili
gatinyika.
7 Ana ntemi nkati jangu na malobi gangu na gatemi nkati jinu, henu nndoba sokapi
sempala mwitenda kupata.
8 Atati bangu atenda kulumbaliwa ana mpapiki matunda gingipi nukupete hela nkuba
mwa banafunzi bangu.
9 Nenumpai mwanganya ngati Atati heambai nepani. Ntama muupali wangu.
10 Ana nzetaki miilu jangu mwiitama muupali wangu, ngati nepani henyoani malagalaki
ya Atati bangu nukutama mu upali waki."
11 "Numpwagi majambu haga ili kutogule kwangu kutama nkati jino, nukutogule kwinu
kukamilikaje.
12 Jenze ndi miilu jangu, mpalana ngati henumpai nepani mwanganya.
13 Nga upali gogubi nkolongu ngani kupeta upali waka mundu kuguboa womi waki
ndaba jaakosi baki.
14 Mwanganya mwibia mwaakosi bangu nantei ganundagalaki.
15 Mwanganya nga nunkemi mwaatumisi, ndaba ntumisi ngasejumanya sejuhenga nko-
longu waki. Lakini nepani nunkemiki mwanganya mwaakakosi bangu, ndaba numanyisi
goti ganyoini kuhuma kwa Atati bangu.
16 Mwanganya ngasemwahaagwi nepani, nepani nunhagwi mwanganya, nuntuma
nnzenda mwakaabelika matunda gingi, matunda ganga kuhoba ndi mahengu ga sapi.
Nabombi Atati awesa kumpeke sokapi semwaaloba kupete liina langu.
17 Ndienu miilu jangu kwinu ndi jenze, mpalana."

Bandu pundema bansuki banafunzi baki

18 "Ana bandu bupundema pani bunsuki mwanganya, nkombuka biibiya anzuki nepani
kabula jukunsuki mwanganya.
19 Ana mwakabii mwa bandu bupundema pani, bandu bupundema pani bakabiya bupai
mwanganya ngati bandu babu, lakini ndaba mwanganya nga mwabandu bupundema
pani ila nepani nuwagwi kuhuma pundema. Ndaba jahela bandu bupundema pani
bunsuki mwanganya.
20 Nkombuka ennupwaji ntumisi nga nkolongu kupeta bambu waki. Ana bandu
andesiki nepani hata mwanganya bitenda kuntesa, ana ajetaki malobi gangu nepani
bijetakiya malobi ginu mwanganya kabee.
21 Lakini ganaga goti bantendila mwanganya ndaba mwanganya mwabandu bango,
ndaba ngasebumanyiki jombi jojundumiki.
22 Ana nganakahikiki nukulonge nabu nabombi ngabakabii namahakao, lakini henu
nganhwesi kupwaga ngase abii na mahakau.
23 Jojunzuki nepani, jaasuki kabee na Atati bango.
24 Ana nganakahengiki kwabu majambu gaguge mundu jokapi jojawaiki kuhenga
ngabakabii na mahakao, lakini henu biibweni ndonduke yenahengiki anzuki nepani
nakabee baasuki na Atati.
25 Majambu ge haga gapiti ili kutimisa gala gahandiki mu Malagalaki gabu, 'Anzuki
bwaka!' "
26 "Pajihika Jojujangati hoju jonantuma kwinu kuhuma kwa Atati, hoju ndi Loho jaka
Sapanga jojampwagila sakaka kuhusu Sapanga. Nantuma kwinu kuhuma kwa Atati
najombi jinongaliya nepani.
27 Namwanganya kabee mwapwagila bandu kuhusu nepani, ndaba mwabii na nepani
toka panatumbuliya lihengu langu."

16

1 "Numpwagi majambu goti haga ili mwikotoka kuhobale kwino.
2 Bandu bambenga mwanganya mma nyumba jukuketangane Ayaudi. Kabee sihika
kipindi kila mundu jojwaankoma mwanganya jihambusiya anhenge lihengu Sapanga.
3 Bantendila hela ndaba ngasebaamanyiki Atati wala nepani.

4 Lakini numpwagi mwanganya majambu haga, ili lisaa lee heliika mwingombuka nepani numpwagi.

Mahengu ga Loho jaka Sapanga

"Ngasenumpwagi majambu haga toka panaatumbuliya kuketangana na mwanganya ndaba nabii pamu na mwanganya.
5 Lakini henu nunzendee jojundumiki jola, na ngakuba hata jumu winu jojumbwagi nyenda kwaa.
6 Ndaba nepani numpwagi malobi haga, mioju jinu jibiniki ngamaa.
7 Lakini nepani numpwagi sakaka, nambanga kwinu nepani moka, ndaba anangasemokiki Jukujangatii hoju ngajwiiki kwino. Lakini anamokiki namtuma kwinu.
8 Najombi ejwihika jwalangia bandu bupu ndema ngaseamanyi usakaka wa mahakau, usakaka wa gajupala Sapanga na usakaka wa na utemu waka Sapanga.
9 Jaalangia usakaka wa mahakau, ndaba ngaseanhobale nepani,
10 jalangia usakaka wa gajupala Sapanga ndaba nepani nyenda kwa Atati.
11 Jaalangia usakaka kuhusu Sapanga kwaatemu bandu, ndaba nkolongu ju nndema goni juhukumiwi tayali."
12 "Nakona mii na majambu gingi gukumpwagi, lakini nganhuwesi kugakamu goha.
13 Lakini pajwihika Loho jaka Sapanga jandongua muu sakaka woti kuhusu Sapanga. Ngajipwagi kupete uwesu waki mweni, ila jwipwaga gajwijoa kuhuma kwa Atati nukummanyisa gagihika.
14 Jombi jwinumbaliya nepani ndaba jagajukua ganalongi nepani nu kumpwaji mwanganya.
15 Yoti yeabinaku Atati ndi yangu. Ndi maana bwagiki Loho hoju jwijukua gagabii gangu nepani nukumanyisa mwanganya."

Usungu nukutogule

16 "Sakoni kipindi kisokopi pena mwanganya ngamwimone na kabee esipeta kipindi kisokopi mwindenda kumona kabee."
17 Banafunzi bangi balaluana, "Jubii na maana boo ejupwaaga, 'Sakoni kipindi kisokopi mwanganya ngamwimoni na kabee sakoni kipindi kisokopi mwanganya mbaka mwiimoni?' Kabee jubii na maana bole ejupwaaga, 'Ndaba nyenda kwa Atate!'
18 Baendaliya kulaluana, jubii na maana bo ejupwaga, 'Sakoni kipindi kisokope?' Ngasetuelewa sejupwaga."
19 Yesu jamanyiki apala kundaluki, ndienu jaapwagila, "Boo ndaluana le kupete ganapwaaga, 'Sakona kipindi kisokopi ngamwimone, na esipeta kipindi kisokopi kabee mbaka mwimone?' "
20 Numpwagi Sakaka, mwanganya mwilela nukulobalake, lakini bandu bupunndema biitenda kutogulela. Mwibona usungu lakini usungu winuu wing'anumbuka mwitenda kutogulela.
21 Kipindi mmbomba ejuegale kubeleka mwoju gumbina ndaba lisaa lukubona usungu guhikiki. Lakini najubeliki tayali ngasejukomboka ndaba jukutogule mwana na jusaliwi.
22 Nanamu kabee mbii nu ubini sajenu, lakini nanhikila kabee nanamu mwitenda kutogule mioju jinu nukutogule kweehoku nga mundu jojwiwesa kukuboa kutogulee kweehoku.
23 Lisoba le heli ngamwinobi sokapi. Numpwagi sakaka, sokapi semwaaloba Atati kwi liina langu, jombi jiitenda kumpeke.
24 Mbaka sajenu ngasenndobiki sokapi ku liina langu. Nndoba nanamu mbaka mpati ili kutogule kwinu kutimia.

Yesu juguwesiki nndema

25 "Numpwagi majambu haga sa malenganu, lisaa lihika nganilonge na mwanganya kwa malenganu kabee, lakini kipindi kihika nampwagila hotuhotu majambu ga Atati.
26 Lisoba le heli mwiloba kwi liina langu, ngasenumpwagi naaloba Atati badala jino.
27 Ndaba Atati beni bumpai mwanganya. Ndaba mwanganya mmbai nepani nukunhobale nepani nhumiki kwaka Sapanga,
28 nepani nhumiki kwa Atati, nukuhika kundema, henu nuuleka nndema nukukelabuki kwa Atati."
29 Ndienu banafunzi baki bumpwagila, "Henu gupwaga pagwendu sanga kutumii malenganu.
30 Henu tumanyiki wehapa ugamanyiki majambu goti, wala nga kupalika mundu kulaluki maswali. Kwa majambu haga tuhobale sakaka guhumiki kwaka Sapanga."
31 Yesu japwaaga, "Boo, sajenu lee nhobalela?

32 Kihika kipindi, kabee kihikiki pamwilekana kila mundu kujenda kunyumba jaki,
nukuneka kajika jangu. Lakini nepani ngase mii kajika jangu ndaba Atati abii pamu na
nepani.
33 Numpwagi majambu ge haga ili mbia nu lukwali mukujongana na nepani. Punndema
pani mwipata mang'aliku lakini mulipekia makili. Ndaba nepani nagawesiki majambu
gupu nndema!"

17

Yesu jaalobe banafunzi baki

1 Yesu ejwajomula kupwaaga ganiaga, jalinga kunani kwaka Sapanga nukupwaaga,
"Atati lisaa lela lihikike! Gumpekiya Mwana waku ukolongu ili najombi Mwana jugu-
pekiya ukolongu.
2 Ndaba umpeki Mwana waku uwesu kwa bandu boti ili jwapekia womi wa masoba goa
gaumpeki.
3 Na womi wa masoba goa ndi gongo, bandu bugumanya weapa kajika jaku ndi Sapanga
wa sakaka na Yesu Kilisitu joguntumiki.
4 Nepani nugupeki ukolongu wehapa pundema nukujomo lihengu leumbeki kuhenga.
5 Henu mwa Atati mmbekya ukolongu palongi jaku sajenu, ngati ulumbi gola gonabii
naku kabula jukubomba ndema."
6 "Nugumanyisi kwa bandu boka baumbeki kundema. Babi bandu baku nawe
wambekya abia bandu bangu, nabombi bilijoini lilobi laku.
7 Henu amanyiki hindu yoti yegumbeki ihumiki kwaku.
8 Nepani naapeki malobi gaumbeki nabombi bagajopikii. Henu amanya sakaka nhumiki
kwaku na ahobali wehapa ndi joundumiki."
9 "Naalobe bombi. Ngasenaalobe bandu bupundema ila naalobee bagumbeki, ndaba ndi
baku.
10 Goka gami naku gaku, na gaku gangu, na ukolongu wangu gumanyikini kwa bandu
bagumbeki.
11 Henu nhika kwaku, nganiendele kutama kabee mundema, lakini bamba biendaliya
kutama mundema. Atati baa Sapi! Kwa makili giliina laku legumbeki, noba walinga, ili
abia bamu ngati twepani etubi pamu.
12 Panabii pamu nabu, nepani naalendiki kupete makili giliina laku lewambeki. Nga
mundu hata jumu jojuhobiki, ila pee jojahoba jola ili Maandiku gaa Sapi gatimia.
13 Ndienu nhika kwaku, nane mbwagiki majambu haga kundema, ili nabombi abiya
mukutogule kwango.
14 Nepani naapeki lilobi laku, bandu bapandema batenda kwaasuki ndaba bombi
ngabandu bupundema pane, ngati nepani hemi nga jupunnndemapani.
15 Ngasenoba waboa pundema, ila walonda kuhuma kwaka Mbaja jola yani Lijobi.
16 Bombi nga bandu bupundema, ngati nepani ezindiki kuba upundema.
17 Wahenga abiya bandu baku baasapi kupete sakaka jaku, lilobi laku ndi la sakaka.
18 Ngati ewanduma nepani pundema, nane naatumiki bombi pundema.
19 Ndaba jabu nilipia namweti kwaku, ili na bombi ahelahe bilipia kwaku su usakaka."
20 "Ngasenaalobe bombi kajika, ila naalobe kabee boti balababi nhobaliya kupete lilobi
lango.
21 Noba ili boti abia bamu. Atati, noba abiya nkati jitu ngati wehapa egubii nkati
jangu nane nkati jaku. Noba abiya bamu ili bandu bupundema ahobaliya wehapa ndi
wogundumiki.
22 Nepani numpeki ukolongu agolago gogwambekiya nepani, ili abiya bamu ngati twee
etubii pamu.
23 Nepani miya nkati jaku nawe nkati jango, noba wahenga abiya bamu ngani ili ndema
gumanya gundei kunduma, nane napai bombi ngati egumbai nepane."
24 "Atati! Mbala bagumbeki haba abiya pamu na nepani panguba, ili bugubona
ukolongu wangu gogumbeki, ndaba watei kumbala kabula jukubomba nndema.
25 Atati ba amboni, bandu bupundema ngase bugumanyi, lakini nepani nugumanyiki.
Haba nabombi amanyiki wehapa watei kunduma.
26 Naatei bombi akumanya weapa na musiendaliya kuhenga aendalia kugumanya ili
upali gogubinaku kwangu gubiya nkati jabu nane miya nkati jabu."

18

Ayaudi ankamu Yesu
Matei 26:47-56; Maluko 14:43-50; Luka 22:47-53

1 Yesu ejajomula kundoba Sapanga, jaboka na banafunzi baki balombuka kikoka suku
Kidiloni. Pandupe pala sakabii kijongu, jombi Yesu na banafunzi baki bajingala homu.
2 Yuda joa ang'anumbuka Yesu, japamanyiki pandu pala ndaba mala jingi Yesu jukubika
juketangana na banafunzi baki.
3 Ndienu, Yuda jahika kukijongu pamu nu nsambi wa alonda bikilumi na alonda ba
Nyumba jaka Sapanga kuhuma kwaka Agolu na Afalisayu bababia baatumiki, babii na
haya ya miotu ni ibonga na hindu yukukomane.
4 Ndienu Yesu jojabia jumanyiki goti gagampata jaahegaliya nakaalaluki, “Boo munta-
puta nyanee?”
5 Nabombi bapwaga, “Yesu juku Nazaleti!”
Yesu jaapwagila, “Ndi nepane!”
Yuda joang'anambuka Yesu jajemiki papuje pamu nabu.
6 Ndienu Yesu jaapwagila, “Ndi nepane,” bakelubuka kunyuma nukuhabuka pai.
7 Yesu jaalalukiya kabee, “Muntaputa nyane?”
Nabombi bumpwagila, “Yesu juku Nazaleti!”
8 Yesu japwaagila, “Ne numpwagi ndi nepani. Ndienu ngati nndaputa nenga, mwaaleka
banganya ajendannya.”
9 Japwaaga haga ili gatimia gabapwaaga, “Atati, bawambeki bala ngasenahoiki hata
jumu.”
10 Simoni Petili jojabii nu upanga, jaholumula, anunkula likutu luku malele ntumi waka
Nngolu Nkolongu. Ntumi we hoju ankemika Malukusi.
11 Yesu ampwagila Petili, “Kelubua mpamba waku munhaku waki. Boo niikunywa le
kikombi sukung'alika seambeki Atate?”

Yesu bumpeleka kwaka Anasi
12 Nsambi wa alonda pamu na kilongosi jaalonda bikilumi bumkamula Yesu,
nukunkonga,
13 batumbuliya kumpeleka kwaka Anasi, na Anasi jabiya nkowanu waka Kayafa jojuwe
jojabii nngolu nkolongu wa saka sela.
14 Kayafa we hoju ndi jojabiya jaapwagila Ayaudi nambanga mundu jumu kuwa ndaba
ja bandu.

Petili ankana Yesu
Matei 26:69-70; Maluko 14:66-68; Luka 22:55-57
15 Simoni Petili na banafunzi bangi bumpwata Yesu. Mmbolee jongi jabiya jumanyikana
kuku Nngolu Nkolongu, ndienu jajenda pamu na Yesu nkati ja hua jaka Nngolu Nkolongu.
16 Lakini Petili jabiya jujemiki kunza pambipi ni litanga. Ndienu, mmbole jongi we hoju
jojabiya jumanyikana kwaka Nngolu Nkolongu japita nukulongee nu ntumisi mmbomba,
jojuhenga lihengu lukuhogo nukupunga litanga anzingia Petili nkati.
17 Mmbomba we jola andalukiya Petili, “Boo wehapa le nga jumu wa banafunzi baka
mundu hajojo?”
Petili ampwagila, “Ngasenummanyi mundu we hojo!”
18 Atumi na alonda babiya anyata mwotu ndaba sabii kipepu, babiya akoiki papuje.
Najombi Petili jabiya jujemiki pamu nabu bakanyata mwotu.

Yesu palongi jaka Nngolu Nkolongu
Matei 26:59-66; Maluko 14:55-64; Luka 22:66-71
19 Kipindi aselase, Nngolu Nkolongu jabiya andaluki Yesu majambu ga banafunzi baki
na mabolee gaki.
20 Yesu japwaaga, “Nongee pagwendu mbeli ja bandu boti. Masoba goti molika mu
Nyumba juku ketangane Ayaudi nu ku Nyumba jaka Sapanga, papuje Ayaudi boti paake-
tangane ngasenapwaga lijambu lokapi puujobu.
21 Ndaba jakii kunaluki nepane? Walalukiya babajoannya naapwagila ki. Bombi ndi
amanyiki ganaapwagila.”
22 Yesu pajajomula kupwaaga haga, nndonda jumu jojabii jujemiki papu andapula Yesu
likopi kumihu koni jupwaaga, “Boo ndi le egumpwagi Nngolu Nkolongo?”
23 Yesu ampwagila, “Ana ngati mbwagiki liyaa, langia uliya wene kwa bando, lakini na
mbwagiki sapi, mbona gunapula?”
24 Ndienu, Anasi ampelika Yesu koni ankongiki kwaka Nngolu Nkolongu Kayafa.

Petili ankana kabee Yesu
Matei 26:71-75; Maluko 14:69-72; Luka 22:58-62
25 Simoni Petili jabiya jakoni jakanyata mwotu, andalukiya, “Boo wehapa le nga jumu ja
banafunzi bake?” Jombi jakana kukupwaaga, “Nganenga!”

26 Ntumisi jumu jwaka Nngolu Nkolongu, ndongu waka mundu joansekula Petili likutu,
andalukiya, “Boo, nepani ngasenugubweni kukijongu kola pamu na Yesu?”
27 Petili japwaaga kabee, “Ngahela” Apalapa likongobi latenda kubeka.

Yesu palongi jaka Pilatu
Matei 27:1-2, 11-14; Maluko 15:1-5; Luka 23:1-5
28 Ndienu pakwahika pulukela bunzukua Yesu kuhuma kwaka Kayafa, nukumpeleka ku
kunyumba ju ubambu lu ukolongu la Aloma. Lakini bombi ngasebajingala nkati ndaba bii
kuba apija ila abiya sapi palongi jaka Sapanga ili awesa kula Lisoba lukutogule Pasaka.
29 Ndienu Pilatu japita kunza kobabii, jalalukiya, “Muntaki jubii na magambu boo
mundu we hojo?”
30 Bombi bumpwagila, “Ana mundu we hoju jakabia ngasejuhengiki uliyaa ngatukun-
detiki kwako.”
31 Pilatu ampwagila, “Ndienu munzukua mwanganya mukuntemula kukupwata Mala-
galaki.”
Ayaudi bapwagila, “Twepani ngasetubii nu uwesu uku kutemu mundu jokapi jukuwa.”
32 Gahengika hela ili gatimia Malobi ga Sapi gajapwaga Yesu kulangi jiikuwa kwi indela
boo.
33 Pilatu jajingala kabee nkati ja nyumba jaki, ankema Yesu nukundaluki, “Boo, wehapa
lee wa Bambu Nkolongu wa Ayahude?”
34 Yesu japwaaga, “Boo, ganiaga le malobi gaku au bandu bangi agupwagi majambu
gango?”
35 Pilatu jaapwagila, “Boo, ne lee nga nu Nhyahude? Bandu baku naka agolu aguletiki
kwa minepani. Gutei kyane?”
36 Yesu jaapwagila, “Ukolongu wa minepani nga gundema gone. Ukolongu wane wakabii
gupundema gongo apwasi bangu bakabia anyangati biingamu aka kilongosi ba Ayaudi.
Lakini henu Ubambu Ukolongu wangu nga waapane.”
37 Papuje Pilatu japwaagila, “Ndienu, wehapa le wa Bambu Nkolongu?”
Yesu jaapwagila, “Wehapa gupwaiki nepani na Bambu Nkolongu. Nepani melikwi
ndaba ja majambu haga, na kwa ndaba heji nhikiki pundema kaapwagi bandu majambu
ga Sakaka. Kila mundu jojupala sakaka jutenda kunyoane.”
38 Pilatu ampwagila, “Sakaka ndi sindu bole?”

Yesu antemula kuwa
Matei 27:15-31; Maluko 15:6-20; Luka 23:13-25
Pilatu ejajomula kupwaaga lilobi heli, japita kabee kunza nakaapwagi Ayaudi. “Nepani
ngasenilibweni likosa lokapi laka mundu we hojo.
39 Lakini kila saka nhyobali nepani, nunhogule mpungwa jumu kipindi sukutogule
Pasaka. Boo, mpala nunhoguliya nkolongu jwa Ayahude?”
40 Papuje bajamaliya, “Nga hojo, ila utuhoguliya Balaba!” Najombi Balaba jakabii
jojanyaga bandu hindu.

19

1 Ndi Pilatu jalagalakiya, bunzukua Yesu nubundapula iboko.
2 Akamanzolinzoli baloka seketule ja miha bunhwatika Yesu kumutu, nukunhwatika
lingobu la zambalau.
3 Babiya ahika palongi jaki nukupwaaga, “Jambuoti! Bambu Nkolongu wa Ayaudi!” Koni
akundapula makopi kumihu.
4 Pilatu japita kunza kabee nukupwa, “Nndinga nundeta kabee kwinu ili mmanya
nepani ngasenugubweni uliya wokapi kwaki.”
5 Ndienu, Yesu japitila kunza juweti seketule ja miha na ingobu ja langi ja zambalau juu
bambu. Pilatu ampwagila, “Nndinga, mundu we jonzone!”
6 Agolu akolongu na alonda pabumbona batenda kujamaliya, “Umbambaliya punsal-
aba! Mumbambaliya puunsalaba!”
Pilatu jaapwagila, “Munzukua mwabee mukumbambaliya punsaba, nepani ngasenilib-
weni lihakau lokape kwaki.”
7 Ayaudi bapwaaga, “Twe tubii na Malagalaki gitu, na kwa Malagalaki ge haga mundu
we hoju kupalika kukomeka, ndaba julikema Mwana waka Sapanga.”
8 Pilatu ejajoa haga, jajogopa ngani.
9 Jajingala kabee pa nyumba ju ubambu ukolongu nukundaluki Yesu, “Wehapa guhumi
kwako?”
Lakini Yesu ngasejapwaaga lilobi.

10 Ndienu Pilatu ampwagila, “Wehapa gukana le kulongee na nenga? Ngasegumanyiki
le minu uwesu gukugulekake au kugubambali punsalaba?”
11 Yesu japwaga, “Wehapa nga wakabii nu uwesu wokapi kwangu nepani ananga
ngawakapatiki kuhuma kwaka Sapanga. Henu jojunetiki kwaku wehapa hoju ndi jubii
na kihakau kikolongu nakanopi?”
12 Tumbuka hapa, Pilatu jabiya jutaputa indela jukundekake Yesu lakini Ayaudi batenda
kujamali, “Ana gundekaki mundu ajo, wehapa nga gunkosi waka bambu nkolongu juku
Loma, kila mundu jojilikema bambu nkolongu ankana bambu nkolongu juku Loma.”
13 Pilatu ejajoa malobi gala andeta Yesu kunza jatama pumpandu waki gukutemu, pandu
pabapakema lubanza lwa malibu, kwi kiebulania akema Gabata.
14 Lisoba le heli labiya lukuandaa Pasaka, pambipi ni lisaa la sita lioba mutu. Pilatu
jaapwagila Ayaudi, “Ndinga, Bambu Nkolongu winu ajo!”
15 Bajamaliya, “Munkoma! Munkoma! Gumbambaliya punsalaba!”
Pilatu andalukiya, Mpala le numbambaliya Nkolongu wi pu nsalaba.
Akolongu ba agolu bajibua, “Twepani nganu nkolongu jongi ila nkolongu juku Loma.”
16 Ndipala Pilatu ampia Yesu kwabu ili bummbambaliya punsalaba.

Yesu buntenda kumbambali pu nsalaba
Matei 27:32-44; Maluko 15:21-32; Luka 23:26-42
Ndienu alonda bunzukua Yesu
17 Yesu jaboka jutotwi nsalaba waki, baboka kujendane pandu pabapakema, “Lihupa lu
umutu,” kwi kiebulania akukema ku Goligota.
18 Pabumbambaliya Yesu punsalaba, pamu najombi bapumbambaliya punsalaba na
bandu bangi abeli babambaliya pumisalaba jabu, jumu kumangega na jongi kumalele
kwaka Yesu.
19 Pilatu jaaandika kibau sekisomeka, “Yesu juku Nazaleti Bambu Nkolongu jwa
Ayahude.” Panani ju nsalaba waka Yesu.
20 Ayaudi bingi basoma kibau se hesi, ndaba pandu pabummbambaliya Yesu pakabii
pambipi na Musi. Kabee kibau se hesi sabiya aandiki kwi kiebulania ni kilatini ni kigiliki.
21 Ndienu Agolu Akolongu ba Ayaudi bumpwagila Pilatu, “Wiihandika, ‘Bambu Nko-
longu wa Ayaudi, ila andika ana, mundu jonzo japwaaga, nepani na Bambu Nkolongu wa
Ayaudi.’ ”
22 Pilatu japwaaga, “Ganhandiki, ndi handiki!”
23 Alonda pababiya ammbambalii Yesu, bajukua ingobu yaki babaga mapungu nsesi,
lipungu limu kwaka kila mlonda. Bajukua kabee kanzu jaki, kanzu je jela jabia alenganaki
kukitambaa simu bila lutotu.
24 Bapwagannya, “Twijendu ila tupega gudugudu ili tumanya jujukuu nyaa.” Haga ndi
gabahenga aka alonda bala.
“Babagana ingobu yangu,
na kanzu jangu bakinila gudugudu.” Ndi hebahenga aka alonda.
25 Pambipi nu nsalaba waka Yesu, babiya ajemiki na amabu baki, na nndombu wa
amabu na Malia nhwanu waka Kileopa, na Malia juku Magidala.
26 Yesu ejaabona amabu baki, ajemiki pamu nu mbolee joampai, jajema pambipi
nakapwaagi amabu, “Amabo, nndinga hoju ndi mwana wako.”
27 Ndipala ampwagila mmbole jola, “Linga aba ndi amabu baku.” Tumbuka lisaa lela
mmbolee jaajukua nukujenda kutama naku kunyumba jaki.

Yesu jutenda kuwa
Matei 27:45-56; Maluko 15:33-41; Luka 23:44-49
28 Yesu ejabona goti gatimii, na ili Maandiku ga Sapi gatimia japwaaga, “Nilijoane
nywita.”
29 Papuje kwabii na sombu sekitweli divai jejibabiki. Ndienu batobakiya kipongu divai
jejibabiki, bakonga panani julundonga lunkongu wa hisopu, nukumbeke pundomu.
30 Yesu ebumpekia divai je jela, japwaaga, “Goka gatimie!”
Ndipala jajinamisa mmutu, nakuwa.

Yesu buntonga nkoa muluteta
31 Ndaba kwabiya lisoba lukuandaa tipati ja Pasaka, Ayaudi ngasebapai nhyega ihigaliya
punsalaba Lisoba lu Kupomulela, ndaba lisoba le heli labii Lisoba lu Kupomulela. Aka
kilongosi ba Ayaudi bundoba Pilatu magolu ga bandu baabambaliwi bala bijitunula na
nhyega yabu biiboa punsalaba ndaba lisoba le heli labia likolongu lakajika.
32 Ndienu alonda bajenda ili baatunula magolu gaka mundu ja kwanza jojakomika pamu
na Yesu na jongi we jola kabee.

33 Lakini ebunhikila Yesu, bunkolila juwile, ndienu ngasebatunula magolu gaki.
34 Lakini nndonda jumu antonga nkoa muluteta Yesu apalapa wapita mwai na masi.
35 Mundu jojagabweni majambu ge haga ndi jojapwaaga hotuhotu ili nanamu nhwesa kuhobale, na malobi gajapwaaga ga sakaka.
36 Lijambu le heli lihengiki ili Maandiku ga Sapi gatimia, “Nga lihupa laki hata limu leliitunuka.”
37 Kabee Maandiku gangi gapwaaga, “Bandingaliya jobaantonga nkoa.”

Yesu atenda kuntaga
Matei 27:57-61; Maluko 15:42-47; Luka 23:50-56

38 Egajomuka haga, Josepu juku Alimatayo andoba Pilatu anzetakiya kuhulu nhyega jaka Yesu kuhuma punsalaba. Josepu jabiya mmbole waka Yesu, lakini sanga bandu kumanya ndaba jajogopa aka akolongu buku Uyahudi. Ndienu Pilatu anzetakiya, ndienu Josepu jajenda nukuhulu nhyega jaka Yesu.
39 Josepu jalongini na Nikodemu jojuwe jawahiki kunzende Yesu ikilu, jahika nukuleta mahuta gabagakema manemane gahangangini nu ubani kilu selasini.
40 Ndienu bandu abeli bajukua nhyega jaka Yesu, bakonga ingobu nhuu pamu na mahuta ngati ebayobali kutaga Ayaudi.
41 Pandu paakomila Yesu pakabii ni kijongu, ni kijongu se hesi kwabii lipoli linyai lelabii ngasebawaiki kuntagi mundu.
42 Ndienu, ndaba labi lisoba la Ayaudi kulibeka sapi ndaba ji Lisoba lu Kupomulela, na ndaba lipoli le lakabii pambipi, bummbeka Yesu momuje.

20

Yesu juyokiti
Matei 28:1-8; Maluko 16:1-8; Luka 24:1-12

1 Lisoba la jumapili pulukela, ekwabiya kwakona nga na kusaki, Malia juku Magidala jajenda ku lipole. Ejahika kola jilikolila lilibu lebayekali lipole lela aliboiki.
2 Ndienu jajenda imbelu kwaka Simoni Petili na mmbole jongi jojuwe Yesu ampaliki ngamaa, jaapwagila, “Amboiki Bambu mu litenge, wala ngasetumanyiki koambeile.”
3 Ndipala Simoni Petili na mmbolee jongi jola bajendannya kulitenge.
4 Boti abeli babia abutukani lakini jongi jola jabia jubutuka kupeta Petili, jalonguliya kuhika ku lipole.
5 Jajinama nukulingali nkati, jijibona ingobu nhuu seahingalaki nhyega jaka Yesu lakini ngasejajingala nkate.
6 Simoni Petili najombi jahika munyuma jaki nu kujingii mlipoli momuje jikibona ingobu nhuu jela.
7 Ni kitamba sebabia anyonalati Yesu kumutu. Kitambaa se hesi abei patali na sanda, ila sabia kitulwini kibii pakajika jaki.
8 Ndienu mmbolee waki jojalonguliya kuhika kulipoli jola najombi jajingala nkati nukubona itamba ye bahingalati nhyega jaka Yesu, nukuhobale.
9 Babia bakoni ngakuelewa Maandiku ga Sapi egapwaga kwabi, jupalika juyoka.
10 Ndipala banafunzi bala babujaniya kumajumba gabu.

Yesu ampiti Malia juku Magadala
Matei 28:9-10; Maluko 16:9-11

11 Malia juku magadala jabia jujemiki kunza jilipoli jakalela. Ejwabiya jakoni jakalela jajinama nukulinga nkati jilipoli,
12 jaabona atumi abeli bu kunani baka Sapanga aweti ingobu iyuu, atamani pababei nhyega jaka Yesu pwabiya ajigoniki, jumu upandi ukumutu na jongi upandi wa kwamagolu.
13 Bundalukiya, “Nyongoo gulele kike?”
Na Malia jaapwagila “Amboiki Bambu wango na wala ngasenukumanyiki koambeile!”
14 Malia pajajomula kupwaga haga, njang'anumbuka munyuma ambona Yesu jujemiki, lakini ngaseamanyike ngati jombi ndi Yesu.
15 Yesu ampwagila, “Nyongoo, gulele kike? Guntaputa nyane?”
Malia jaholaliya julongee na jojuhenga lihengu lukulingali kijongu, ampwagila, “Nkolongu, ana gumboiki wehapa gumbwagila kogumbeile nane nukunzukuaje.”
16 Yesu ampwagila, “Malia!”
Ndipala Malia anng'anambukiya Yesu nu kulongee naku kwi kiebulania, “Laboni!” Maana jaki Mmbola.

17 Yesu ampwagila, “Wingamu, nakonaa ngasembiti kunani kwa Atati. Lakini jenda
kwaka alongu bangu ukaapwagila, nyenda kunani kwaka Sapanga kwa Atati bangu na
Atati binu, Sapanga wangu na ndi Sapanga winu.”
18 Ndienu Malia juku Magidala jajenda kaapwagi majambu gala banafunzi kupwaga
ambweni Bambu, najabiya ampwagi malobi haga.

Yesu jaapiti banafunzi baki
Matei 28:16-20; Maluko 16:14-18; Luka 24:36-49
19 Kwabiya pakamii ji lisoba alelale la juma pili, banafunzi baki pababiya pamu nkati
ju nyumba, milyangu babia apungiki ndaba jakajogopa akakiliongosi ba Ayaudi, Yesu
jaapitila, jajema pikilanda jabu nukupwaaga, “Lukwali lubiya kwinu.”
20 Ejajomula kupwaga haga, jaalangia maboku gaki nu luteta lwaki. Banafunzi baki
batogulii ngamaa pabummbona Bambu.
21 Yesu jaapwagila kabee, “Lukwali lubiya kwinu! Ngati Atati ebantuma nepani, nane
numtuma mwanganya.”
22 Najombi ejajomula kupwaaga haga, jaapulaliya loho nakaapwagi, “Nzoopannya Loho
jaka Sapanga.
23 Anamwalekaki bandu mahakau gabu, alekakiwi, anangakaalekake, ngabilekakiwe.”

Yesu na Tomasi
24 Lakini Tomasi, jobunkema, “Lipaa,” Jojabii jumu ja banafunzi baki komi na abeli,
ngasejabii pamu nabu kipindi Yesu ejahika.
25 Henu banafunzi bangi bumpwagila, “Tumbweni Bambu.”
Lakini jombi Tomasi jaapwagila, “Anangakagabona mabanga gi misumali mumaboku
gaki nukubeka lukonzi lwagu mumabanga gimisumali nukuboku kwaku muluteta jaki,
nganhobalele.”
26 Egapeta masoba nani banafunzi baki babiya kabee pamu mu nyumba, najombi
Tomasi jabii pamu naku. Ndienu Yesu jahika koni milyangu apungiki nu kujema pikilanda
jabu nukupwaaga, “Lukwali lubiya kwinu!”
27 Ndipala ampwagila Tomasi, “Beka lukonzi lwaku pambani gulinga maboku gangu,
nyosa kuboku kwaku gulinga muluteta lwangu. Kotuka kuba ni kiholu, ila guhobaliya.”
28 Tomasi ampwagila, “Bambu wangu na Sapanga wangu!”
29 Yesu ampwagila, “Boo gunhobali le egumwene? Nambanga banga kubona, lakini
ahobale.”

Ndaba jukuandika kitabu senze
30 Yesu jatenda nginyuli nga yeyo mbeli ja banafunzi baki, yeyuye ngaseaandiki muk-
itabu senzeno.
31 Lakini ganiaga aandiki ili nnwesa kunhobale Yesu ndi Kilisitu Nkombosi, Mwana
waka Sapanga, na sukunhobale jombi, mwanganya mwiipata womi wa masoba goa kwa
makili gi liina laki.

21

Yesu jaapitii banafunzi saba
1 Pagapeta ganiaga Yesu jaapitila kabee banafunzi baki mulutengu ju nhanga guku
Tibelia. Jaapitila ana,
2 Simoni Petili na Tomasi joankema mapaa na Nataneli mwenei juku Kana Galilaya na
bana abeli baka Zebedayu na banafunzi baki bangi abeli, babia boti abeli pamu.
3 Simoni Petili jaapwagila, “Nyenda kulobo homba.”
Nabombi bumpwagila, Natwe ngiti tulongana nawenga, ndienu bajenda nukukwela
nhwatu, lakini ikilu je heji ngasebapatiki sokape.
4 Ekwatumbuliya kukusa, Yesu jajema mulutengu ju nhanga, lakini banafunzi baki
ngasemanyiki ndi ngati jombe.
5 Ndienu, Yesu jaalalukiya, “Akosi bangu ngasempatiki le sokape?”
Bombi bapwaaga, “Loo! Ngasetupatiki sindo.”
6 Yesu jaapwagila, “Nndekala ilepa hinu upandi wa malele uku nhwatu ngiti mpata
homba.” Ndienu balekala kilepa mu nhanga lakini ngasebawesa kuhuta kabee ndaba ja
homba kuba hinge.
7 Papuje mmbolee jojapaliki na Yesu ampwagila Petili, “Jonzo Bambu!” Simoni Petili
pajajoa Bambu, jakonga ingobu jaki ndaba jabiya ndaba ngaese jwakongike ingobo,
nukuhombe mmase.

8 Lakini banafunzi bangi bala bahika ku mbwani ku nhwatu gola koni ahuta ilepa
yeitweli homba, ngasebabii kutali nukundema, ila babiya utali wa meta miya kuhuma
mulutengu.
9 Pabahika kundema bugubona mwotu wa makalakala akohiki na panani jaki abei
homba ni libumunda.
10 Yesu jaapwagila, “Nndeeta pamba homba yengi yendobwi yene.”
11 Simoni na Petili bakwela munhwatu, jahuta mbaka mundema gola kilepa sesabii
homba ngolongu mia moja hamsini ni itatu. Papuje baabii bandu bingi ndienu kilepa se
ngasewajendwike.
12 Yesu jaapwagila, “Nhikannya nkula.” Ngajabii hata jumu jojawesa kundaluki sokapi.
“We wa nyane.” Ndaba bumanyiki jombi ndi Bambu.
13 Yesu jahika, jajukua libumunda, jaapekiya, jahenga ahelahe na homba yela.
14 Papuje jabiya mala ji itatu Yesu jaapitila banafunzi baki baada juku yoka.

Yesu na Petili

15 Ebajomula kula, Yesu andalukiya simoni Petili, “Simoni mwana waka Yohana! Boo
gumbai nepani kuliku banganya ababa?”
Najombi jaapwagila, “Ena Bambu, gumanyiki nepani nugupaile.”
Yesu ampwagila, “Gulima bana ba makondoo gangu.”
16 Ndipala ampwagila mala ja pili, “Simoni mwana waka Yohana! Boo, gumbaile?”
Petili ampwagila, “Ena Bambu gumanyiki nendenda kugupala.”
Yesu ampwagila, “Gulima makondoo gangu.”
17 Andalukiya mala ja tatu, “Simoni mwana waka Yohana! Boo gumbaile?”
Papuje Petili jayomika ndaba andalukiya mala ja tatu. “Gumbaile?” Ampwagila,
“Bambu, wehapa wagamanyi goti, wehapa gumanyiki nepani nde kugupala.” Yesu
ampwagila, “Gulima makondoo gangu!”
18 Sakaka nugupwagi, pawabii gunkombu wayobali kukonga luhunga nukujenda
kwokapi kogupai. Lakini pawibiya gunseja gwitondabia maboku gaku, na mundu jongi
jagukonga nukugupeleka kwanga kupala kujenda.
19 Kukupwaga hela, Yesu jalangia Petili ejikuwa nukundumbalii Sapanga. Ndipala
ampwagila, “Nyengaliya.”

Yesu nu mmbolee jongi

20 Papuje Petili jang'anambuka, ambona mmbolee jojabii Yesu ampai, jujengalee, mm-
bolee jola ndi jojabii kipindi sela sebabiya bakakula kilebi sa pakamii, jatemi pambipi
ngamaa na Yesu nukundaluki, “Bambu nya jojwagung'anambuka?”
21 Ndienu, Petili eambona hoju, andalukiya Yesu, “Bambu, na jonzo boo?”
22 Yesu ampwagila, “Ana ngati jupai juhigaliya mbaka panihika, gupala kyane? We
gumbwata nenga.”
23 Ndienu, majambu ge haga gaeniya kwa bandu babuhobale Kilisitu kupwaaga mm-
bolee hoju ngajiikuwi. Lakini Yesu ngasejapwagiki mmbolee we hoju ngajukuwe ila
japwaaga pe, “Ana ngati mbala juhigala mbaka panikelubuka, we gupala kyane?”
24 Hoju ndi jojagabona majambu ge haga, nukuandika. Natwee tumanyiki gajapwaga
ndi ga sakaka.

Kujomulela

25 Gabii majambo gingi gajahenga Yesu. Gaguge ngati gakahandikwi goti, limu baada ja
lengi, nholale hata ndema weni ngakwakabii kwiibeka itabu yeyabii iyandikwi.

Mahengu ga Atumi
Ulongulelu

Kitabu sa Mahengu kilongale kutumbuka kwa bandu ba bunhobale Yesu na jinsi ebaenia, tumbuka ku Yelusalemu mbaka Kuyudea nuku Samalia nakongi kwotii, ngati Yesu ejaapwagila banafunzi baki kabula juku jenda kunani kwaka Sapanga. Linga mulipungu 1:8. Kitabu hesi jaandiki Luka jojaandiki kabee kitabu si Injili ngati ejuandiki Luka. Luka jabii sing'anga na pajaandika jataputa usakaka woti bwisu nukuandika sapi. Kitabu sa Mahengu ga atumi ni injili jaka Luka yoka ahandakiya Teofilo, jojabii Mgiliki, lakini hitabu ye hehi yoka yalenga kabee bandu ba bunhobali Kilisitu Agiliki na Ayaudi. Linga mulipungu 1:1.

Kitabu sa Mahengu ga Atumi kuwesikana kiandikwi kati ja yaka 60-64 baada jukusaliwa Yesu Kilisitu ndaba kitabu kijomuke kabula jukulekakewa Pauli mkipungu. Kabee Luka jukubika jujenda pamu nu ntenga Pauli, kuwasalika jaandika kitabu se hesi kumusi uku Antiokia. Kitabu sa mahengu kiendale kulongale Lijambu la Amboni ngati ejuandiki Luka, kabee kitumbulii na Yesu pajujenda kunani kwaka Sapanga. Lijambu likolongu lejapala Luka kuandika kitabu senze kilengana nili jambu lela lejaandika mukitabu si Lijambu la Amboni ngati ejuandiki Luka. Ampala Teofili pamu nu nsambi woti babuhobali Kilisitu elabiya litenda kujonzukeka, abiya nu usakaka wa malobi kwa gala gababoliki ndienu jaandika usakaka wa majambu goti gagapiti kwaka Yesu pajabii pani pundema nukuene kwa Ukilisitu.

Kitabu sa Mahengu ga atumi sutulangi bandu babuhobale Kilisitu babatumbulia na ebapalika kutama mu kunhobale Yesu. Atumi baka Yesu alaangi kuhobale makili gaka Loho jaka Sapanga mu kuenesa Lijambu la Amboni kwa bandu bangi.

Gagabii nkati:

Jutumbu Loho jaka Sapanga kwahuluki atumi baka Yesu ni bandu babuhobale Kilisitu latumbuliya kujonzukeka. Linga mulipungu 1:1-8:1.
Mwenikatai bandu ba bunhobale Kilisitu batennda kung'alika na batumbuliya kuenea kunza juku Yelusalemu. Linga mulipungu 8:2-12:23.
Ndienu Pauli jajenda mu sapwali jaki ju utumbulii jukulandi Lijambu la Amboni. Linga mulipungu 12:24-14:28
Halafu sengu jaketangana ku Yelusalemu kuamu majambu gagapalika kuhenga bandu babuhobale Kilisitu anyai. Linga mulipungu 15:1-35.
Monikatai Pauli jajenda kusapwali jaki japili jukulandi Lijambu la Amboni. Linga lipungu 15:36-18:22.
Ndienu jujenda kabee mu sapwali jaki jatatu jakalandi bandu Lijambu la Amboni. Linga mulipungu 18:23-20:38.
Alafu Pauli bunkamula ku Yelusalemu. Linga mulipungu 21-26
Mwisuwe Pauli bumpelika ku Loma. Linga mulipungu 27-28.

1 Nkolongu Teofili.

Mu kitabu sangu senalonguli kuandika, naandiki majambu goka gajatei Yesu na kwaabola bandu toka pajatumbuliya lihengu laki,

2 mbaka lisoba lebunzukua kujenda kunani kwaka Sapanga, kabula jukunzuku jaalagalakiya malagalaki atumi baki bajaahagula kupete uwesu wa Loho jaka Sapanga.

3 Masoba alubaini baada jakuwa kwaki, jaapitila bombi mala jingi kwaalangi sakaka juyokiki. Bummbona Yesu nukulongee naku lijambu lu Ukolongu waka Sapanga.

4 Lisoba limu pajabi pamu nabu jaapekiya malagalaki ganga: “Mwiboka pa Yelusalemu pani, lakini nndendaliya nhupi jebalagalaki Atati bangu, jemwajowana nakalongaliya.”

5 “Yohana jummbatisa mwanganya kwa masi, lakini gakona masoba kidogu mwibatiswa kupete Loho jaka Sapanga.”

Yesu jujukulika kujenda kunani kwaka Sapanga

6 Atumi baka Yesu pabaketangana na Yesu, bundalukiya, “Boo, Bambo senze le kipindi sakaa kelabuki bandu buku Izilaeli ukolongu wabo?”

7 Yesu jaajibua “Lisaa ni kipindi sehesi amanya beni Atati kajika, nga lihengu lii kumanya lisoba lukupiti.

8 Lakini kipindi se mwipata Loho jaka Sapanga, mwipata makili nanamu mwibia mwa bandu bangu bakaapwagi bandu ku Yelusalemu kwoka, ku ndema joka juku Yudea nuku Samalia, na mbaka kila pandu poti pu ndema gamwagabweni kwangu.”

9 Pajajomula kulonge haga, jajenda kunani kwa mahundi, koni boka buku ndingaliya,
na mahundi gatenda kunhyekale Yesu ngase jwabonikana kabee.
10 Pababi bakona bakalingaliya kunani kojahobila Yesu, bajitukiya bandu abeli
babaweti ingobu nhuu ajemiki pambipi nabombi.
11 Bapwaaga, “Mwa bandu buku Galilaya mwee! Ndaba jaki nndingalii kunane? Yesu
hoju jobunzukwi kuhuma kwinu kujenda kunani kwaka Sapanga, jwihika kabee ngati
emummbona jwakajenda.”

Kunhaguliwa kwaka Matia badala jaka Yuda

12 Papuje atumi baka Yesu bala baamua kujenda Ku Yelusalemu kuhuma ku kitombi
sebikikema Kitombi si Mizeituni, gogwabi pambipi pe kuhumi Ku Yelusalemu, ulasu waki
wabipe atua kilumita jimu kuhuma kumusi.
13 Pabaika ku musi, bajenda sumba su kunani mu sumba seatamikaa. Babi, Petili na
Yohana na Yakobu na Andilea na pilipi na Tomasi na Batolomayu na Matei na Yakobu
mwana waka Alufayo na Simoni Zelote na Yuda mwana waka Yakobu.
14 Boka haba babi pamu kunndoba Sapanga, pamu na aka mbomba bababi pala, jwabii
Malia amabu baka Yesu na alongu baki bangi.
15 Lapeta lisoba limu Petili jwajema pikilanda ja bandu bababii mia ni ishilini
babung'anambuki Sapanga, nukupwaga,
16 “Mwaalongu bangu,” kwabi kupalika Maandiku ga Sapi gatimia, gajwalongila Loho
jaka Sapanga kupete nndomu waka Daudi, pajwalotila lijambu laka Yuda jojwaalongua
bandu babunkamula Yesu.
17 Yuda jwabi pamu na twepani, ndaba najombi bunhagula jubia pamu na twepani
kuhenga lihengu laka Sapanga.
18 Mundu hoju jwaamua kulomba lituhi kupete lupija lojapataa mu ubaja, jaabuka pai
puu! Nukupojoka litumbu laki na matumbu goka gakusumbukiya kunza.
19 Kila mundu ku Yelusalemu kola jajogwa lijambu le heli, ndienu baamua kupakema
pandu pe pala kwa luga jabu beni Akelidama maana jaki, “Litui la mwae.”
20 “Ngati hebaandiki mukitabu sa zabuli,
‘Pandu paki payoka ukeba,
ngajikubi mundu jojitama homo.’ Kabee aandiki,
‘Napwasi jaki jwiijukua mundu jongi.’
21 “Nala, tunhagula mundu jumu jojabi pamu na twepani muda goti Bambu Yesu pajabia
jujenda pamu na twepani.
22 Hoju jupalika kuba jumu kati ja bandu baalandi bababi pamu na twepani, toka Yohana
pajabi jutenda kubatisa, mbaka lisoba Yesu pa bunzukua kuhuma kwitu kujenda kunani
kwaka Sapanga. Hoju jijangatana pamu na twepani kaalandi bandu kuyoka kwaka Yesu
Kilisitu.”
23 Ndienu balogula maina ga bandu abeli, Josepu jobunkema Balusaba liina lengi
bunkema Yusito na Matiasi.
24 Ndi bundoba Sapanga bapwaga, “Bambo weapa ugumanya mwoju wa kila mundu.
Ndienu utulangia mundu jounhagwi kati ja bandu abaa.
25 Ili jujukuwa napwasi ju utumi jejujileka Yuda nukujenda pandu jaki mweni.”
26 Ndienu bapega gudugudu, gudugudu junhabukiya Matiasi, najombi bumbalangiya
kuba pamu na atumi komi na jumu bala.

2

Loho jaka Sapanga jaahuluki apwasi.

1 Palaika lisoba la Pentekosite, apwasi boka babi aketangini pamu.
2 Apalapa sauti jajowanika kuhuma kunani, sauti je jabii ngati kimbonga kikolongu,
nukutwele mu nyumba jela joka.
3 Ndienu, yabonikana hindu yeyabi ngati ilimi ya mwotu, yabaganika nukutola panani
ja kila mundu.
4 Ndipala boti batwelila Loho jaka Sapanga, nukutumbuli kulonge luga yengi ngati Loho
ja Sapanga ejalongua.
5 Ku Yelusalemu kola babi Ayaudi bingi ba bunhobale Sapanga kuhuma kila ndema.
6 Pabajowa sauti yela Yaatena, bahegalaninya pamu. Boti lwaakamwi lujogopu ndaba
kila mundu jojwabi pala jwajogwana bakalongila kwa luga jaki mweni.
7 Basangi nukulwehuka koni bakapwaga, “Boo, bandu boka batwajogwa akalongela hela
haba, nga lee benei buku Galilaya!
8 Henu kubi bole, mbona kila mundu jaajoane kwa lugha jaki jukusaliwa najo?

9 Alapalati na Aamedi na Aelamu na buku Mesopotamia na Yudea na Akapadokia na
Buku ku Ponto na buku Asia,
10 Afulugia na Pamfilia, na buku Misili nu upandi woka Uku Libiya na pambipi nuku
Kilene na bangi bababi ageni kuhuma ku Loma.
11 Ayaudi na bangi babang'anambwiki kuba Ayaudi, na Akilete na buku Alabuni twaboa
twaajogwana banganya aba alonge kwa luga jitu twabete, aga majambu makolongu gaka
Sapanga!"
12 Boti basangi nukujogopa koni alaluana, "Majambu geaga mana jaki kike?"
13 Bandu bangi bapwaaga, "Bandu aba atei kulobe!"

Petili jwaalandi bandu bingi

14 Ndienu Petili jwajema pamu na atumi baka Yesu ajaki komi na jumu, jwatumbuliya
kwaalandi kwa sauti ngolongu kaapwagi, "Mwaalongu bangu Ayaudi na mwa bandu boka
mwontama ku Yelusalemu, nzoaninya sapi malobi gangu.
15 Bandu ababa ngase alobii ngati enhwasali mwanganya, sajenuje saa tatu pee pu-
lukela.
16 Ila lijambu le eli lejwalota Joeli Mlota waka Sapanga pajwapwaga,
17 'Bambu jupwaga, mumasoba ga mwisu,
niijakanakia Loho jangu panani ja bandu boka.
Bana bii akakombu na aka kamwali bitenda kulandi malobi gaka Sapanga,
akakombu binu bibona majambu gagipitila masoba gapalongi,
na aseja binu biilota ndotu.
18 Heloo, hata atumisi bangu akanalomi naaka mbomba,
naajakaniya Loho jangu masoba gehaga,
nabombi biitenda kulandi majambu gaka Sapanga.
19 Nane niitenda ndonduke kunani,
na nginyuli yiibonikana pai punndema,
gwibonikana mwai na motu na liyoi likolongu.
20 Lyoba ligubikwa na lwii,
nulubalamwei lwikuba nkeli ngati mwai, gokaaga gilonguliya
kabula jukuhika lisoba likolongu lu ulumbi waka Bambu.
21 Hapandi, jokapi jojiiloba kupetee liina laka Bambu jwiitenda kulama.' "
22 Mwabandu buku Izilaeli, nnzowaniniya malobi aga! Yesu juku Nazaleti jwabii
mundu jojwayekuliwi pangwendu kupete uwesu goguhuma kwaka Sapanga kwinu ku-
pete ndonduke, maajabu na nginyuli yejatei Sapanga kwinu mwanganya kupete jombi,
ngati hemanyiki mwabeti.
23 Ngati hegwabi mpangu waki mweni Sapanga, jwabi jumanyi mwanganya mwiitenda
kunkamu Yesu, nanamu mwankoma kupete maboku ga bandu abaja.
24 Lakini Sapanga anhyoa kabee kuhuma koatama bandu bawii, nuku mmboke ubini wa
kua ndaba ngase kwawesakini makili ga kuwa gunkamulakiya.
25 Ndaba Daudi andongali jombi pajapwaaga,
"Nummbona Bambu palongi jangu masoba goti,
jubii nanepani upandi wangu wa malele, nga niangajike.
26 Henu, mwoju wangu watenda kutogule,
nululimi lwangu lwatweli malobi guku togule,
nhyega jangu
jitama mu mahobale,
27 ndaba ngauleki mwoju wangu koatama bandu baawii,
wala kunzetake mundu wa sapi waku juboola.
28 Gunaangi indela ja womi,
gwindwelakiya kutogule mmoju wangu palongi jango!"
29 "Mwaalongu bangu mwa Izilaheli, mbala numpwagila hotuhotu majambu gagumpata
ahoku bitu bambu nkolongu Daudi jojamanyakini ngamaa. Jombi jawii, nukuntaga, ni
litenge laki libi apambane mbaka lelenu.
30 Lakini ndaba Daudi jabi Mlota waka Sapanga, jwamanyiki Sapanga andagila kupwaga
jwihagula mundu jumu mukibeleku saki nuku mmbeka jubia Bambu nkolongu ngati
ejabii jombi.
31 Daudi jagamanyiki majambu gajwihenga Sapanga palongi ndi jwaamua kulongale
kuyoka kwaka Kilisitu pala pajapwaga,
'Ngase bundekiti koatama bandu baawile,
nhyega jaki ngase jabolike.'
32 Henu, Sapanga anhyoa Yesu hoju natwepani twaboti tugabweni majambo goka haga.

33 Yesu pabunkwea nuku mbeka upandi wa malele waka Sapanga, jajopa kuhuma kwaka
Atati Loho jaka Sapanga jojutulagi, jutujakani Loho we hoju. Hesi ndi semwikibona
nukukijoana sajenu.
34 Ndaba mweni Daudi ngase jwakwehi kunani kwaka Sapanga, jombi jwapwaga pee,
'Bambu ampwagila Bambu wangu,
gutama upandi wangu wa malele,
35 mbaka panaabeka abaja baku pai ja magolu gaku.' "
36 "Mwabandu boti muku Izilaeli mpalika kumanya sapi ana Yesu hoju ndi jomumbam-
baliya punsalaba, ndi Sapanga ambei jubia Bambu nu Nkombosi!"
37 Ndienu, bandu pabajogwa gala, mioju jabu jatenda kuligana, bundalukia Petili na
atumi ajaki, "Boo mwaalongu bitu tutenda bole?"
38 Petili jajibua, "Nzetakia mahakau nukugaleka na kila jumu jubatiswa kupete liina laka
Yesu Kilisitu ili junndekakiya mahakau ginu nukujopa nhupi kuhuma kwaka Sapanga ndi
Loho jaki.
39 Ndaba, lilagi heli labi liitu na bana bitu na bandu boka baatama kutali na laka kila
mundu joankema Sapanga."
40 Petili jahingamakia kwa malobi gangi gingi nakaaloba bandu bala koni jupwaaga,
"Muliboa mukibeleku sana mahakau asese."
41 Bandu bingi bajetaki malobi gaki, nukubatiswa. Ni lisoba lelela bajonzukika bandu
kuhegale elupu itato.
42 Boka haba baendaliya kulibola kwaka atumi bala, kutama pamu ngati kilongu simu,
kumega libumunda pamu nu kundoba Sapanga.

Kujangatana kwa bandu ba bunhobali Sapanga
43 Atumi batei ndondoke hingi mbaka bandu babia nulujogopu nu kusangaa.
44 Bandu boa babia sindu simu hata hindu yabu batenda kubagana.
45 Babia alombesa mali gabu na hindu yabu nukubagana lupija kulengana nili tatisu laka
mundu.
46 Baendaliya kuketangana pamu mu Nyumba jaka Sapanga kila lisoba. Lakini kipindi
sa kula posu, baketangana mu manyumba gabu na nukunuku libumunda lela koni atogule
kwa mwoju wa sapi.
47 Bundumbaliya Sapanga na bandu boti baapala bombi. Kila lisoba Bambu jaendaliya
kwaagombo bandu baki.

3

Mundu kilema jutenda kulamiswa
1 Lisoba limu, lyobamutu saa tisa, Petili na Yohana bakwela kujenda mu Nyumba jaka
Sapanga, muda gu kunndoba Sapanga.
2 Muda we hogu bandu akubika buntoto mundu jumu jojabii kilema toka kusaliwa
kwaki. Bandu bala bayobali kila lisoba kumbeka mundu jola pundyangu wa Nyumba
jaka Sapanga gobugukema "Nndyangu wa sapi," ili jwaaloba lupija kwa bandu baahika
mu Nyumba jaka Sapanga.
3 Mundu jola pajwaabona Petili na Yohana baka hegalya mu Nyumba jaka Sapanga
jwaaloba bumpekya lupija.
4 Petili na Yohana buntupila mihu, najombi Petili jwapwaga ana, "Tulingalia twepani!"
5 Najombi jwatenda kwaang'anambuki, koni juhobale kupata lupija kuhuma kwabu.
6 Ndipala Petili ampwagila, "Nepani ngasemi na feza wala zaabu, lakini seminasu ndi
senukupeke. Kupetee liina laka Yesu Kilisitu juku Nazaleti gujema nugujenda"
7 Petili ankamula mundu jola kuboku kwamalele, nuku ntondabee. Apalapa magolu
gaki na majugu gaki gapata makili.
8 Jwahoba kunani, nukujema namagolu gaki nukutumbuli kujenda. Ndienu jwajingala
mu Nyumba jaka Sapanga pamu na Petili na Yohana koni jujenda nuku hombahomba koni
junndumbali Sapanga.
9 Bandu boti bababi pala bumbona jakajenda koni anndumbali Sapanga.
10 Pabummanya jwabia mundu jojulobaloba pambipi nunndyangu gobugukema,
"Nndyangu wa Sapi," wa Nyumba jaka Sapanga gola, basangii ngamaa hata ngase bawe-
siki kumanya gagumpiti.

Malobi gaka Petili mu Nyumba jaka Sapanga
11 Bandu boti koni atenda kusangaa, batumbulia kwajombatake Petili na Yohana na
mundu jola pababiya ajenda ku, "Sengu jaka Solomoni."

12 Ndienu, Petili pajaabona bandu bala jaapwagila, “Mwa Izilaeli ajangu, ndaba jaki nsangaa lijambu hele? Ndaba jaki mutulingalii ngati tuntei mundu ajo jujenda kupete makiligitu au usapi witu twabete?
13 Sapanga waka Ibulahimu na Isaka na Yakobu, Sapanga wa Ahoku bitu anndumbaliya mtumi waki Yesu Kilisitu jomunng'anambuka nukunkana kwaka Pilatu, hata ana Pilatu jaamwii kunndekake.
14 Mwanganya mwaamua kunkana mundu wa sapi hoju na joandengane Sapanga nukupala jojukoma bandu jola.
15 Henu aji, munkoma jojupia kwa bandu womi. Lakini Sapanga anhyoiki, natwepani ndi tugabweni majambu haga.
16 Sukuhobale lihina laka Yesu ndi yeyumpeki makili mundu hajo jomumbona nuku mmanya. Kulihina laka Yesu nukuhobale kokuhuma kwaki ndi kokundamisi mundu ajo jomumbona.”
17 “Henu, mwalongu bangu mwanganya nakikilongosi binu, nemanya mwatei haga ndaba ngase mwamanyiki sindo.
18 Lakini hela ndi Sapanga ejutimisi gajapwaga toka mwandi kupetee Alota baka Sapanga boka, kupwaga kwabii lasima Kilisitu waki biitenda kunng'alisa.
19 Nala, nzetakia, kugalekake mahakau ginu, nukung'alumbuki Sapanga najombi ja nndekakia mahakau ginu,
20 ntenda ahelahe ili Bambu jampekiya muda hukutogulee mumwoju nu kunndetee Kilisitu jola joanhagwi ndi Yesu.
21 Yesu jupalika juhigala kunani kwaka Sapanga mpaka pagwihika muda gukutenda indu yoka ibia inyai, ngati Sapanga ejwapwaga kupetee Akalota baki bababi toka mwandi.
22 Ndaba Musa jwapwaaga, ‘Bambu Sapanga winu anndetila Mlota jongi ngati nepani kuuma kwa bandu binu mwabeti mwanganya mpalika kunzoane kila sejwaampwagila.
23 Mundu jokapi jojwikana kunzogwane Mlota baantenga bandu baki nukukomeka.’
24 Alota boka, kutumbuli Samweli na bangi babahika munyuma jaki, boti balongali nukulandi majambu gehaga gaga hengeka masoba gani.
25 Malaganu gala gajapia Sapanga kwi indela ja alota ndi jinu mwanganya, kabee nililaganu lejatenda Sapanga na ahoku binu ndi lino. Ngati eampwagila Ibulahimu, ‘Kupete kibeleku saku, bandu boa bupu ndema pani biitenda kupengeleka.’
26 Henu Sapanga anhyoa Yesu ntumi waki nukuntuma kwinu hoti, ili kwaapengalee nukung'alambu kila jumu winu jukotuka indela yaki iliyaa.”

4

Petili na Yohana pasengu

1 Petili na Yohana pabaendaliya kaalandi bandu, agolu ni kilongosi jwaalonda ba Nyumba jaka Sapanga pamu naka Asadukayu babahika pala.
2 Bayomiki ngamaa, ndaba atumi bala baalandila bandu koni bakapwaga yesu juyokiki, lijambu lelaatenda bandu amanya kila mundu jojuwi jwiiyoka kabee lisoba lamwisu.
3 Ndienu baamua kwaakamu na kwaabeka mukipungu mbaka lisoba lapili ndaba kwabii kupili.
4 Lakini bandu bingi kati jabandu babaajowana babi ahobali, na bandu babung'anambukya Sapanga bajonzukika bahegali kuhika akanalomi elupu nhwano.
5 Kilabu jaki akakilongosi ba Ayaudi, Aseja na Abola bamalagalaki gaka Musa baketangini pamu ku Yelusalemu.
6 Baketangana pamu na Anasi jojabii nngolu nkolongu na Kayafa na Yohana na Alekizanda na bangi babi bikilongu saka nngolu nkolongu wa nyumba jaka Sapanga.
7 Baajemiki atumi bala palongi jabu, nakaalaluki, “Mwanganya ntei lijambu eli kupete uwesu bole nukupete liina laka nyaane?”
8 Ndipala Petili koni jutweli makili ga Loho jaka Sapanga jaka Sapanga, jaapwagila, “Mwaakolongu na aseja mwanganya:
9 ana ntulaluki twepani lelenu ndaba jilijambu laamboni letuntendi mundu jola kwiliina lyaka Yesu. Mundu jojabii kilema wa magolu na sajenu mwomi,
10 nala mwanganya na bandu boka buku Izilaeli kupalika mmanya munduhoju jujema lelenu kulongi jinu koni mwomi, juyokiti kupete makili gilihina laka Yesu Kilisitu juku Nazaleti jomunng'alisa mwanganya punsalaba jola lakini Sapanga anhyoa kuhuma kwa bandu baawi.
11 Hoju ndi jojulongaleka mmaandiku gagapwaga:
lilibu lemulikana mwanganya mwensenga mwee,
henu ndiu leniheli ndi lilibu likolongu lunsingi lapa kona.

12 Uokopu ngasegupatikani kupetee liina laka mundu jongi jokape ndabaje, pu nndema
poti bandu ngasebaapeki liina laka mundu jongi lakaaokoa."
13 Aseja ba pasengu bala, basangii ngamaa ebalongila Petili na Yohana bila kujogopa
ndaba ngasebiliboliki kusule. Ndienu pabamanya abii pamu na Yesu.
14 Lakini pabumbona mundu jojulamiki jola jujemiki nabu, ngase bawesaa kupwaga
sokape.
15 Sengu jaamua apita kunza japa sengu, na bombi baigaliya pee papasengu koni
akolobeka mbolimboli.
16 Aseja bala baamua kulalukani ana, "Tutenda boo, na bandu ababa? Bandu boka buku
Yelusalemu amanyiki ndonduke jebijitei hapa, natwepani ngatuwesi kukana lijambu lee
hele.
17 Ana tupai kulipenga lijambu leheli liiendalee kuene ngani kwa bandu, twaakana
biilongee na mundu jokapi kuhusu liina laka Yesu."
18 Ndipala baakemila nkati kabee na kaapwagi biilongalee kabee pangwendu lijambu
lee lela, wala kwaabola bandu lijambu laka Yesu.
19 Lakini Petili na Yohana baajibwa, "Nhamua mwabe sekibi saa sapi kwaka Sapanga
kibii kwako, kumpwata mwanganya kuliku kumpwata Sapanga.
20 Ndaba ngatukotoki kupwaga majambu gatugabweni nukugajogwana."
21 Ndienu, aseja bapasengu bala baakanakia su ukali ngamaa, na kwalekake ajenda.
Ngasebawesiki kwaalapu ndaba bandu boka bundumbalya Sapanga kupetee lijambu lee
heli.
22 Mundu jojalama magolu jola jabii na yaka kupeta alubaini.

Bandu babunzetaki Sapanga bunndoba Sapanga

23 Pabaalekakiya pee Petili na Yohana, bajenda kobabii apwasi bangi, na kaalandi
gabaajogwana agoluu akolongu bapasengu na aseja ba Nyumba jaka Sapanga.
24 Nabombi hebajogwa majambu gegala bajongana pamu kunndoba Sapanga koni
apwaaga, "Bambo, wee ndi weubombiki kunani kwaka Sapanga na punndema pani,
kunhanga na hindu yoka yeibi kunhanga!
25 Wee ndi wewaawesisa atati bitu Adaudi, atumisi baku apwagaa kwa makili ga Loho
jaka Sapanga pajapwaga,
'Ndaba jakii bandu bu nndema goni aholale ubaya pena,
ndaba jakii atenda mipagu yanga namana?
26 Aka bambu nkolongu bupu ndema pani bijiandii beni,
na aka kilongosi baketangini pamu,
andongale Bambu na Kilisitu waki.'
27 Ndaba sakaka Helodi, Pontio Pilatu, bandu buku Izilaeli na bandu kuhuma ndema jengi
baketenganhya papamusi pani, kumpenga Yesu ntumisi waku wa sapi joumbekiki kuba
Kilisitu Nkombosi.
28 Helo, baketangana ili atenda, majambu ga wapala nu kupanga toka mwandi kupete
makili gaku nu upali waku wamwete.
29 Na sajenu Bambo, ulingaliya itishu yabu na utuwesisa twepani twa atumisi baku
tulongila lilobi laku bila kujogopa.
30 Gunyoshaa kuboku kwaku gwaalamisaa bandu. Gutendaa nginyuli na ndonduke
kupetee liina laka Yesu Mtumisi waku wa Sapi."
31 Pabajomulya kunndoba Sapanga, pandu pabaketangini pala patenda kunyuka na boti
batwelila loho jaka Sapanga. Na boti balandila malobi gaka Sapanga bila kujogopa.

Batama ngati kilongu simu

32 Bandu boka bababia bunzetaki Sapanga babii sindu simu na moju gumu. Ngajumu
jojabii na sindu nukupwaga saki kajika, babaganaa kila sebabia nasu.
33 Atumi baka Yesu balongila kwa bandu kwa makili gingi kuyoka kwaka Yesu, na
Sapanga jaapengaali ngamaa.
34 Ngasejabii mundu jojakosa sindo, ndaba je bandu bababii na matuhi au nyumba
batendaa kulombesa nukuleta lupija,
35 na lupija lweni baapelakiya atumi baka Yesu na kila jwanga na sindu bumbaguliya
kulengana nukupala kwaki.
36 Jwabii Mlawi jumu, jojasaliwi ku Kupulo, liina laki Josepu, atumi baka Yesu bunkema
Balunaba maana jaki, mundu jojaapeke bandu makili kupete malobi gaki.
37 Najombi jabii nilitui jililombisi, najajukua lupija lola na kwaapekee atumi baka Yesu.

5

1 Isoli yaka Anania na Safina

1 Lakini mundu jumu jobunkema Anania na ahanu baki Safila na bombi balombisi litui labu.
2 Anania jahia lupia longi lojalombasia lituhi, jwaakabisa atumi baka Yesu lupija kidogu tuu hata ahanu baki bamanyiki.
3 Petili jwaamua kundaluki, “Anania ndaba jaki ulilekiki lijobi lijingala mu moju waku nu kugulongo unkonga Loho jaka Sapanga sukuhia lupija longi logupatiki kupete lituhi legulombisi lela?
4 Kabula jukulilombesa labii laku, na baada jukulilombesa lupija lwe lola lwakona lwako, uwesa kutumi ngati egupala. Henu ndaba jakii moju waku gwaamwi kutenda hela? Hajaku ngase unkongiki mundo, ila unkongiki Sapanga.”
5 Anania pajajowana goti gala jaabuka pai na kua. Bandu boka babajogwa lijambu leheli bajogwipi ngamaa.
6 Akakombu bahika pala, bijiyekaliya nhyega jaki na sanda nukumpia kunza nukuntaga.
7 Egapeta masaa matatu nhwanu waki jwahika pala nukujingi mu nyumba mola bila kumanya sokapi.
8 Petili anndalukya, “Pawalombisa litui boo wapatiki le lupija lolo pena?”
Najombi jajibwa, “Heelo, twapatiki yeye pena.”
9 Petili ampwagila, “Ndaba jakii wehapa na alomi baku ntenda ujanza kunndenga Loho jaka Sapanga? Henu, Linga! Bandu baapiti kwaataga alomi baku, ahegale kuhika kugujukuu na weapa!”
10 Apalapa Safila jaabukiya palongi jaka Petili na kuwa. Akakombu bala ebajingala bunketannya juwii, ndienu bumpia kunza, nukuntaga pambipi nu nndomi waki.
11 Kiholu kilikamula bandu ba bunhobale Kilisitu boka na bandu boti babajowana lijambu lela.

Ndonduke na nginyuli hingi

12 Atumi baka Yesu batenda ndonduke na nginyuli hingi pa bandu bingi. Bandu babahobali bayobali kuketangana pamu pa sengu ngolongu jaka Solomoni.
13 Mundu jongi jokapi janga kuhobale ngase jalengiki kujingila ndaba batenda kwaajogopa, ila bandu bangi bangakuhobale baalongaliya malobi ga sapi.
14 Bandu ba bunhobali Bambu, akanalomi na aka mbomba bajonzukika ngamaa.
15 Kupete majambu gagapiti, bandu bangi baabeka agonzu babu mwiindela koni baagoniki mu itanda ni mileli, ili hejupeta Petili saagusa kihilu saki.
16 Bandu bingi bahika kuhuma ku musi ya pambipi na Yelusalemu, kwaleta agonzu na bandu baabi ni ilombu na boti batenda kulamiswa.

Atumi baka Yesu atenda kwaang'alisa

17 Ndienu, nngolu nkolongu jwa Nyumba jukulobee na ajaaki bababi mu kikundi saka Asadukayu, baabonila wipu atumi baka Yesu.
18 Baamua kwaakamu na kwaajigali mu ligelesa.
19 Ikilu jaki Ntumi jukunani jwaka Bambu jaogula milyangu jiligeleza, jwaapia kunza na kwaapwagi ana,
20 “Nnzenda mwakajema ku Nyumba jaka Sapanga mwakaapwaagila bandu boka malobi gawomi.”
21 Atumi baka Yesu batenda kujetake, bajingala mu Nyumba jukulobe lukela nukutumbuli kwaabola bandu.
Pajahika nngolu akolongu na ajaki, baakema aseja buku Izilaeli nukutenda kikau kikolongu na kaapwagi bandu baaleta atumi baka Yesu bala kuhuma kuligelesa.
22 Lakini bandu bala pabaikaa pala ngasebaaketani atumi baka Yesu mu ligelesa lee mola. Baamua kujenda kukikau sela kupwaga sekipiti ku ligelesa.
23 Baapwagila ana “Tuliketani ligelesa apungiki ngamaa kila upandi na alonda alondika papu. Lakini patuogula milyangu jela ngase tunketani mundu jokapi nkati jene.”
24 Nkolongu jwaalonda na agolu akolongu ba nyumba jaka Sapanga pabajogwaa lijambu heli batenda kuhola, ngasebamanyiki sekihengiki pala.
25 Apalapa jaika mundu jumu, jwaapwagila ana, “Bandu bamwaajigalii muligelesa bala, saajenu abii mu Nyumba jaka Sapanga atenda kwaabola bandu”
26 Ndipala nndonda nkolongu mu Nyumba jaka Sapanga pamu na bandu bangi bajendaa kuliekalu kola, na kwaaleta. Lakini ngase baakamula kwamakili, ndaba bajogopa bandu awesa kwapega na malibu.
27 Ndienu baamua kwaapeleka, na kwaajemeka palongi ja pasengu. Nngolu nkolongu mu Nyumba jaka Sapanga jaapwagila,

28 “Tunkaniki mwanganya kwaabola bandu kupetee liina laka mundu hoju, henu nndetiki mabolee ginu pa Yelusalemu poka henu mpala bandu atusukila twepani kupete kuwa kwaka mundu hoju.”
29 Ndienu Petili pamu na atumi baka Yesu bangi bala bajibua, “Kupalika tunzetakia Sapanga, kuliku mundu jongi.
30 Sapanga wa atati bitu anhyoa Yesu jomunkoma mwanganya suku mbambalii panani ju nsalaba.
31 Sapanga ankwea jombi kunani nukumbeka upandi waki wa malele, na kuba kilongosi nu Nkombosi witu ili jaapekiya napwasi bandu buku Izilaeli kujetake mahakau gabu ukugaleka ili Sapanga jaalekake mahakau.
32 Twepani ndi twetulibona kwa mihu gitu lijambu leheli, pamu na Loho jaka Sapanga jaka Sapanga jejuletiki Sapanga kwa bandu boka babunzetake, najombi jubona lijambu lee heli.”
33 Atumi boka ba pa sengu pala pabajogwana batenda kuyoma ngamaa, nukupala kwa akoma.
34 Lakini mfalisayu jumu jobunkema Gamalieli, jojabii Mbola wa Malagalaki gaka Musa jojamanyikini ngamaa nabandu, jajema pikikau pala, nukupwaga atumi bala apita hoti kunza kipindi kisokopi.
35 Ndienu jaa pwagila atumi bapasengu jela, “Mwa bandu buku Izilaeli, nhwasalia oti nakanopi kabula jukutenda sempala kwa bandu haba.
36 Nkomboka mwandi kidogu, jabii mundu jumu bunkemika Teuda, jukipunika kwa bandu kupwaga jombi mundu nkolongu na bandu baaegale mia nsesi bajongana na jombi. Lakini pabunkoma pee, apwasi baki boka batenda kutilani ni kikundi sela satenda kuwa.
37 Alafu hegwapeta muda, kipindi suku balanga bandu sela, japitila Yuda juku Galilaya. Hoju najombi jaahuta bandu bingi nabombi batenda kumpwata, najombi batendaa kunkoma na apwasi baki batenda kubokane.
38 Nahenu nepani numpwagi kabee, mwitenda sokapi kwa bandu abaa, mwaalekakyaje! Ndaba ana mpangu hogu waka mundu, witenda kujomukane.
39 Lakini ana mpangu wehogu guhuma kwaka Sapanga ngamwiwesi kupenga gaatenda haga. Mwalikolila mumpenga Sapanga.”
Ndi baamua pee kupwata gajalongila Gamlieli.
40 Henu baamua kwakema aka atumi bala, nukuamu kwalapu iboku na kaapwagi akotuka kubola kabee bandu liina laka Yesu, ndienu baalekakiya ajendaninya.
41 Atumi baamua kubokane mu sengu mola koni atogule ngamaa ndabaje bajetaki baapoa lihamu kupetee liina laka Yesu.
42 Baendaliya kwaabola bandu na kaalandi bandu Lijambu la Amboni laka Yesu Kilisitu mu nyumba jukulobe na muma nyumba ga bando kila lisoba.

6

Bandu saba bukuhudumi

1 Hegwapeta muda kidogu, banafunzi hebabii aendalee kujonzukeka, gatumbuliya manung'uniku kati ja Ayaudi babalongila luga ji Kigiliki na Ayaudi babalongila Kiebulania. Ayaudi babalongila Kigiliki banug'unika kupwaga, paabagi mahitaji ga posu ga kila lisoba, bandu babu baawi alomi babu atendika kwajegwa.
2 Henu atumi komi na abeli bala baakema banafunzi boka pamu, nukupwaga, “Nga sapi twepani tukotuka kulandii lilobi laka Sapanga kwa bandu ndaba jukubagii bandu mahitaji ga posu.
3 Henu mwalongu bitu nhagula bandu saba baamboni, baatweli Loho jaka Sapanga jaka Sapanga na baabi bana malangu ili twaapekiya lihengu le heli bombi.
4 Twepani twiibia tutumi muda witu kuloba kwaka Sapanga nilihengu lukupeta kulandi lilobi laka Sapanga.”
5 Gabaamua atumi gaapendisa bandu bingi, ndienu baamua kunhagu Sitivini, mundu jojunhobale Sapanga ngamaa nujutwelii Loho jaka Sapanga, Pilipi na Pulokolo na Nikolasi na Timona na Palimena na Nikolao juku Antiokia jojabii kudini ju Uyaudi kabla jukuamu kumpwata Yesu.
6 Baabeka palongi jaka atumi, nabombi batenda kwaabekee maboku panani jabu na kwaalobe.
7 Lilobi laka Sapanga laendalia kuene na idadi ja banafunzi ku Yelusalemu jajonzukeka ngamaa, na agolu baka Sapanga bingi bunzetaki Yesu.

Sitivini atenda kunkamu

8 Sapanga ampengeli Sitivini nukumpeke makili, jwatenda nginyuli na ndonduke ingi pabandu bingi.
9 Lakini bandu ba Nyumba jukuketangane Ayaudi jeakemika “Bandu baalekakiwi.” Nabombi bauma ku Kilene nuku Alekisandilia na Ayaudi bangi kuhuma ku Kilikia nuku Asia batenda kumpenga Sitivini sukubisana naku.
10 Lakini ngasebunwesike ndaba Loho jaka Sapanga jumpekia malangu gingi pajabia jwakalongila nabu.
11 Baamua kapeke lupija ili apwagaa, “Tunzogwini Sitivini julongee malobi gu kuntondoo Musa na Sapanga.”
12 Sukutenda hela baakolakya bandu ili ayoma, aseja na aka abola ba Malagalaki. Ndienu baamua kunkamu Sitivini nukumpeleka kusengu ngolongu.
13 Pa sengu jepala baaleta bandu balonge isoli babapwagaa, “Mundu hajoo kila lisoba jupatondoo pandu pa sapi paamba na Malagalaki gaka Musa.
14 Ndaba tunzowini twabeti jakapwaga akiti Yesu juku Nazaleti hoju jwiitenda kupa alabana pandu paa sapi pani nukung'anambu kila setuyobali sejutubolaa Musa.”
15 Boti bababii atemi pa sengu pala bundingalya Sitivini, bumbonaa pamiu jaki pabii ngati ntumi juku nani kwaka Sapanga.

7

Malobi gaka Sitivini

1 Henu nngolu nkolongu jwa nyumba jaka Sapanga andalukiya, “Gatugajowana haga gasakaka lena.”
2 Najombi Sitivini jajibwa ana, “Mwaalongu bangu naaka atati bangu, nnyowana nee! Sapanga jaapitila ahoku bitu Ibulahimu pajabii ku Mesopotamia kabula jukujenda kutama ku Halani.
3 Sapanga ampwagila ana, ‘Guboka pandema julukolu waku, waaleka bandu bulukolu lwaku gujenda ku ndema jenagulangia.’
4 Ndipala, Ibulaimu jwaboka ndema ja Kalidayo, nukujenda kutama ku Harani. Baada ja kua atati baki, Sapanga amboa kabee ku Halani nukundeta pu ndema pantama mwanganya saajenu.
5 Sapanga ngaseampeki Ibulaimu ndema ili jibia jaki, ngaseampekii hata pandu pasokopi pukubeka lwaji lukugolu kwaki. Lakini Sapanga ampwagila jwiitenda kumpekee ndema jenu jiibia jaki na jabana baki nikilongu saki sekiisaliwa, masoba ge gala Ibulaimu ngasejwabii na mwana.
6 Sapanga ampwagila, ‘Kibeleku saku sewibelika kiijenda kutama kuugeni, nakola biikuba atumwa nukuteseka muda wa yaka miya nsesi.
7 Lakini nepani naapekya azabu bandu bandema jebantumakya na mwenikatai mwiiboka pandema jejela nukunumbali nepani paamba.’
8 Ndi Sapanga jwatenda malaganu na Ablahamu na nginyuli yaki jabii kuseku jandu. Ndienu Ablahamu jwaamua kunseku jandu mwanawaki Isaka lisoba la nani baada jukusaliwa. Isaka najombi ansekula jandu Yakobu. Najombi Yakobu jaasekula jandu banabaki babaikuba aseja komi na abeli bala.”
9 “Aseja bala bumbonila wipu Josepu baamua kundombesa ili jwakabia ntumwa ku Misili. Lakini Sapanga jwabii pamu na jombi,
10 anhokua pajabii mu mang'aliku goka. Sapanga ampekya Falao jojabii bambo nkolongu juku Misili uwesu gukumpala jombi na Sapanga ampekia Josepu malangu gingi na jombi Falao, anhobalii ngamaa nukumbeka julongusa pa Misili ni lijumba loti lu ubambu.
11 Monikatai japitila inzala ngolongu ku Misili nuku Kaanani, inzala jela jaleta ling'ai likolongu. Aseja bitu bala ngasebabii nikilebe,
12 Yakobo hejajowana ku Misili kubii nikilebi kingi jaatuma banabaki ndi aseja bitu bala ajenda ku Misili kola mala ja kwanza.
13 Hebajenda mala ja pili, Josepu julitambulisa kwa alongu baki na Falao jaamanya alongu baki Josepu.
14 Josepu jaamua kwaatuma bakaajukua atati baki na alongu baki boka ajenda ku Misili, boka babi bandu sabini nu nhwanu.
15 Ndienu Yakobu jajenda kutama ku Misili kojawelila jombi na bana baki.
16 Maiti gabu bapelika ku Shekemu, na kwaataga mulitenge lejwalomba Ibulahimu kupete lupija kuhuma kulukolu lwaka Hamoli.
17 “Pagahika masoba gukutimisa malagisu gaka Sapanga, gajapwaga antendila Ibulahimu, bandu bitu ku Misili bajonzukika na kuba bingi.

18 Ndienu, bambu nkolongu jongi jwanga kummanya Josepu, jwatumbuliya kulongosa
ku Misili.
19 Jwaatendila bandu bitu liya, na kwaang'alisa bandu bitu na kwaalasimisa baabeka
bana babu akeki kunza atama kajika ili akua.
20 Masoba gegala jasaliwa Musa, najombi jabii mwana waa sapi ngamaa kwaka Sapanga.
Atati baki na amabu baki buntunza ku nyumba kwa muda wa miei mitatu.
21 Pabasindwa kunhia, bajenda kumbeka kulosi na kamwali waka Falao heambona
jatenda kuntondola nukuntunza ngati mwana waki jukumbeleka.
22 Ndienu bumbola Musa umanyi woti guku Misili, jwabii mundu jojubii nu uwesu
nkolongu ukulonge nu kuhenga mahengu.
23 "Pajwabii na yaka alubaini jwaamua kataputa alongu baki ku Izilaeli.
24 Kola ambona mundu juku Misili jumu andapu Nhizilaeli jumu, jwajenda kungombo
nukundepese sukunkoa mmisili jola.
25 Musa jawasaliya Aizilaeli ajaki baeliwi Sapanga antumia jombi kwaagombo bombi,
lakini ngasebaeliwe.
26 Kilabuje, jwaabona Aizilaeli abeli atenda kukomana, jwalenga kwaakengale nakaap-
wagi, 'Mwanganya mwanalukolu, ndaba jakii nkomana mwabeni kwa mwabene?'
27 Jojabiya andapu nzaki wejola ankanga Musa pulutengu nukumpwagi, 'Jojukubei
weapa gubia kilongosi na mundu jukutukengalee twepani nyane.'
28 'Boo, gupala lee kungoma nepani ngati heunkoma Mmisili jola liso?'
29 Musa pajajogwa malobi gala, jajenda ku Midiani nukutama kola ngati nngeni nakola
japataa bana abeli akanalomi."
30 "Pajapeta yaka alobaini, Atumi bu kunani baka Bambu ampitila Musa kukitengu
sesabia kinyaka motu kulukoba pambipi nikitombi saa Sinai.
31 Musa jasangii ngamaa hejabona lijambu lela, pajaegalya jalingalya sapi jajowa sauti
jaka Bambu jakapwaga,
32 'Nepani ndi na Sapanga wa ahoku baku, Sapanga waka Ibulahimu ni Isaka na Yakobu!'
Musa jwatumbuliya kubagaja jabii nu lujogopu lukolongu ngase jwalengiki kulingali
kabee ngane.
33 Ndienu Bambu ampwagila, 'Guhula ilatu yaku ndaba pagujemi je hapa pandu pa sapi.
34 Sakaka naabweni bandu bangu Aizilaeli eang'alika ku Misili. Nyowini kilelu sabu su
usungu nanepani nhulwiki kuhika kwaahoko. Henu guhika nukutuma ku Misili.' "
35 "Hoju ndi Musa jola jobunkana Aizilaeli pabapwaga, 'Nyaa jojukubekiti weapa gubia
kilongosi witu twepani na jukutukengale twepani?' Kwi indela juku Ntumi jukunani
joampitila Musa kupete kitengu sela sesabiya kinyaka mwotu, Sapanga antuma Musa hoju
jubiya kilongosi nu nkombosi witu.
36 Ndi jojwaalongua Aizilaeli aboka ku Misili nukutenda nginyuli na ndonduke ku Misili,
mu nhanga uku Shamu nuku lukoba, kwa yaka alubaini.
37 Jonioju Musa jojaapwagila bandu buku Izilaeli, 'Sapanga jwileta mlota jongi jojwibia
ngati nepani, kuuma mukilongu sino.'
38 Aizilaeli pababii pamu kulukoba kola, Musa jabii kola ngati ntenga kati ja aseja bitu
nu ntumi jukunani jojalongila naku Kukitombi si Sinai, najombi jwajopa malobi ga womi
kutulete twepani."
39 "Lakini aseja bitu bakana kunzogwane Musa, na bapala kubuja kabee ku Misili.
40 Bumpwagila Aloni, 'Utulenganakiya imong'umong'u yeyaatulongua, ndaba ngase
tumanyi sesumpatiki Musa jojutuboiki twepani ku Misili.'
41 Sabia kipindi sebililenganakiya kimong'umong'u sekilengana ni litoli la ng'ombi,
bijipekya matambiku nukujitende tipati sindu sesuse ndi lihengu la maboku gabu.
42 Sapanga jaamua kuboka kati jabu, jwaaleka agungamaliya ndondu yu kunani, ngati
hebaandiki mukitabu saka Alota baka Sapanga,
'Mwabandu buku Izilaeli! Ngasenabii nepani
jomuntendila matambiku nukumpekee nhupi muda wa
yaka alubaini kulukoba.
43 Mwanganya mwajukwi lihema laka kisapanga sinu
Moleki, na imong'umong'u ya ndondu yaka sapanga winu Lefani,
imong'umong'u ye muilenganakya ndi yemwabiya mwilumbali.
Henu nampelika kuluhami kutali kupeta ku Babeli.' "
44 "Kulukoba kola aseja bitu babii lihema la sapi lelabii ni ibau ya malaganu. Balen-
ganaki kulengana na Sapanga heandagalakya Musa jutenda ngati eandangia.
45 Ndienu aseja bitu bapokiana beni kwa beni mbaka hesaika kipindi saka Yoshua,
pabijijopa nndema gola kuhuma kwa bandu bajwaabenga Sapanga nabombi babii papu.
Latamaa pala mbaka kipindi saka Daudi.

46 Sapanga ampala ngamaa Daudi, najombi andoba Sapanga anzetakiya kunsenge
pandu pukutama Sapanga waka Yakobu.
47 Lakini Solomoni ndi joa nsengila Sapanga nyumba jene."
48 "Hata hela Sapanga ngase jutama mu nyumba jejusengiti mundo, ngati hejupwaga
Mlota waka Sapanga:
49 Bambo jupwaga, 'Kunani ndi kiteu sangu su Ukolongu
nuku ndema ndi kiteu sangu sukubeke magolu.
Mwinzengila nyumba bole?
Pandu boo nepani paniiwesaa kupomulela?
50 Boo, hindu yoka ngase nabombaa lee namwete?
Au lee nganepani nenahenga haga gote?' "
51 "Mwabandu mwanga kujowana! Mioju jii jibii ngati bandu banga kummanya
Sapanga. Masoba goka mumpenga Loho jaka Sapanga ngati hebahenga aseja binu.
52 Jubii lee Mlota jokapi jwanga kung'aliswa naaka aseja bino? Baakoma Alota ba-
batumwa na Sapanga kulandi lijambu lukuhika jojujetakeka palongi jaka Sapanga. Na
sajenu mwanganya munkaniki nuku nkoma.
53 Mwanganya mwajopa malagalaki gaka Sapanga kupete atumi baki buku nani, lakini
mwanganya ngase mugajetakile."

Sitivini buntenda kunkoma kwa malibu

54 Aseja ba sengu bala pabajowa malobi goka gala, bayoma ngamaa bahamua kumpole
minu koni ndaba babii ni inyela.
55 Lakini Sitivini koni jutweeli Loho jaka Sapanga, jalingalia mihu kunani, jugubona
ulumbi waka Sapanga na Yesu jujemiki upandi wa malele waka Sapanga.
56 Jwapwaga, "Lotika kunani kuhogwiki na mwana waka Adamu jujemiki upandi wa
malele waka Sapanga."
57 Lakini bombi batenda kujamali, nukuhibali makutu kwa maboku gabu, ndi boka
bunhombila pamu.
58 Baamua kumpeleka kutali kuhuma ku musi, nukutumbuli kunndapu kwa malibu. Na
bababona bala bahula makoti gabu nukumpekee jukamula nkombu jumu jobunkemika
Sauli.
59 Pabaendaliya kunndapu Sitivini kwa malibu jombi jwatenda kundoba Sapanga koni
jupwaga, "Bambu Yesu gujopaa loho jangu." 60 Ndienu jwapega magoti, nukulela kwa sauti
ngolongu konijupwa, "Bambo koto kwaabalangii lihakau lendeno. Hejajomula kupwaga
hela jahabuka pai nakuwa."

8

1 Sauli najombi jabii apalapala, jatenda kujetake lijambu lukunkoma Sitivini.

Sauli juling'alisa bandu babuhobale Kilisitu

Lisoba lee lela bandu babuhobale Kilisitu buku Yelusalemu latumbulia kung'alika
ngamaa. Bandu boka ba bunhobale Sapanga, kulekape atumi baka Yesu, babaganiki kutili
ku Yudea nuku Samalia.
2 Bandu bangi babumpala Sapanga buntaga Sitivini nukunndele ngamaa.
3 Lakini Sauli jatumbuliya kwaakoma bandu babuhobale Kilisitu, jajingala kila nyumba
na kwakamuu bandu ba ahobale aka mbomba na akanalomi na kwaajege muligelesa.

Lijambu la Amboni bililandi ku Samalia

4 Bandu ba ahobale babaganiki bala, bajenda kila pandu koni baka landila Lijambu la
Amboni laka Sapanga.
5 Najombi Pilipi jajenda ku musi nkolongu juku Samalia na kaalandi bandu baatama
kola Lijambu la Amboni laka Yesu Kilisitu.
6 Bandu pabajowa malobi gaka Pilipi nukujibona ndonduke je jwatenda, baamua
kunzogwane namangani.
7 Ilombu yaapita bandu bingi, koni ipega keleli, bandu baalei nhyega na bini ilema boti
batenda kulama.
8 Musi gola gwoka wabii nalaa ngamaa.
9 Henu jwabii mundu jumu bunkema Simoni jatenda uhabi muda gwingi mmusi jemola,
bandu boka buku Samalia bunsangii jombi, najombi jukipuna kubanga jombi mundu
nkolongu.
10 Bandu boka akolongu na asoku, bunzowanakiya ngamaa nukupwaga, "Mundu ajoo
jubii nu uwesu waka Sapanga gobugukema, 'Uwesu Nkolongu.' "
11 Bandu bingi bumpwata jombi ndaba jeni jaasangisi bombi kupetee uhabi waki.

12 Lakini pabahobali malandi gaka Pilipi pajaalandila Lijambu la Amboni lukolongu
waka Sapanga ni liina laka Yesu Kilisitu, aka mbomba na akanalomi baamua kubatiswa.
13 Simoni najombi jatenda kuhobale nuku batiswa. Jaamua kumpwata Pilipi kila pandu,
koni jusangaa nginyuli na ndonduke yejuibona.
14 Atumi baka Yesu bababi ku Yelusalemu pabajowana bandu buku Samalia bilijetaki
lilobi laka Sapanga, baatuma Petili na Yohana ajendaa nabombi.
15 Pabaika ku Samalia baalobila kwaka Sapanga bandu boka bahobale nabombi ajopa
Loho jaka Sapanga
16 Ndaba jeni Loho jaka Sapanga jabii ngase junhuluki mundu hata jumu, babipee atei
kabatisa kupete liina laka Yesu.
17 Ndipala Petili na Yohana babekila maboku panani jabu, nabombi bajopa Loho jaka
Sapanga.
18 Simoni pajabona bandu ajopiki Loho jaka Sapanga kupete kwaabeke maboku gaka
atumi baka Yesu panani jabu, japala kwapeke lupija Petili na Yohana nakaapwagi,
19 “Nanepani kabee mmbekiya uwesu wehogu, nane jokapi jonammbekila maboku
gangu panani jaki, jujopa Loho jaka Sapanga.”
20 Petili jajibua, “Lupija lwaku luobila kutali pamu na wamweti, ndaba guholale guwesa
kulomba nhupi jaka Sapanga kupete lupija!
21 Wehapa ngase gubii na pandu wala haki jokapi jukutenda lihengu laka Sapanga ndaba
jeni mwoju waku ngasegubii sapi palongi jaka Sapanga.
22 Nala gujetakia mahakau gaku nukugaleka, ndi hundoba Bambu najombi kwaa juwesa
kugulekake mawasu gaku gehaga.
23 Ndaba nugubweni ubii nu usungu ngamaa kabee ubii mukipungu sa mahakau.”
24 Ndienu Simoni jaapwagila Petili na Yohana, “Nandi munobila kwaka Bambu, goka
gampwagiki giimbata nandino.”
25 Petili na Yohana pabajomula kupwaga gabagabona babuja ku Yelusalemu. Pababii
mwindela balandila Lijambu la Amboni laka Sapanga mu ijiji ingipi yuku Samalia.

Pilipu ambatisa Towashi juku Esiopia

26 Atumi baka Bambu bu kunani ampwagila Pilipi, “Gujiandia kujenda upandi ukusini
kupete ndela jejiuma ku Yelusalemu kujenda ku Gaza jejibii ku lungwenza.”
27 Najombi Pilipu juliandila nukujenda. Hejwabii mwindela, jwaketangana nu nkolongu
jumu towashi juku Esiopia. Mundu hoju jwabii kilongosi, lihengu laki labii kujemalee
hindu yoka yaka Kandake malikia juku Esiopia. Jwapiti ku Yelusalemu kunndumbali
Sapanga enu jutendika kubuja jwatemi muligali laki lelihutwa na maponda.
28 Pajukubika jubuja kunyumba jaki koni jutemi muligali laki jabia jusoma kitabu saka
Isaya Mlota waka Sapanga.
29 Loho jaka Sapanga jumpwagila Pilipi, “Gujenda pambipi ni ligali lelabii lihutwa na
maponda gupwatana nalu.”
30 Pilipi julijommbatakiya ligali lelihutwa na maponda lela, najombi anzogwana mundu
jola jusoma kitabu saka Mlota Isaya. Pilipu anndalukya, “Boo guelewa lee gagusoma
geaga?”
31 Najombi jwajibua, “Niwesa boo kuelewa bila mundu kunongowa?” Jaamua kunndoba
Pilipi jukwela muligali lelihutwa na maponda nukutama pamu.
32 Nkolongu jola jusomika lipungu la maandiku ganga,
“Jwabii ngati likondoo leajenda kulisinza,
jwabii kinunu ngati likondoo helitumbaa pabilisekuu mangoma.
Ngase jwalongii sindo.
33 Bumpoa lihamu nukunzima sejabia jakapata.
Ngajojwiwesa kulonge kuhusu kibeleku saki,
ndaba jeni womi waki ukutama punndema pani atei kuguboa.”
34 Mundu juku Esiopia jola jwaamua kundaluki Pilipi, “Nagumbwagila, mlota hoju
anndongale nyane? Jililongale mweni au mundu jonge?”
35 Ndipala Pilipi jatumbuliya nilipungu la maandiku agalaga gajabia jwakasoma, ku-
landi Lijambu la Amboni laka Yesu.
36 Pabaendaliya na sapwali, bahika pandu papabii na masi na kilongosi jola anndalukya
Pilipu, “Pamba masi gabi boo, kibi lee sindu sukumbenga nee kubatiswa?” 37 Pilipu
jajibwa, “Ana guhobale kwa mwoju waku woka uwesa kubatiswa.” Najombi jajibwa,
“Nehobale Yesu Kilisitu Mwana waka Sapanga.”
38 Alafu jwaamulisa ligali lelihutwa na maponda lela lijema. Boka abeli Pilipi na Towashi
jola bahulukaniya nukujingi mu masi na Pilipi ambatisa nkolongu jola.

39 Pabapita kunza ja masi, Loho jaka Sapanga jaka Bambo junzukua Pilipi nu kuboka
naku kwa gafula nu nkolongu jola ngaseambweni kabee, lakini jwaendaliya kubuja koni
jutogule.
40 Pilipi julibona jubii ku Azotu, jwaamua kupete kila musi kulandi mbaka pajwaikaa ku
Kaisalia.

9

Sauli ang'alambuki Yesu
Mahengu 22:6-16; 26:12-18

1 Masoba ge gala, Sauli jwaendalya kwaajogopesa bandu na kwaakoma apwasi baka
Bambo. Lisoba limu jajenda kwaka Ngolu Nkolongu jwa Nyumba jaka Sapanga,
2 nukundoba anhandakiya balua juku nzetake muma Nyumba jukuketangane Ayaudi
ku Damasiko, ndaba ana anketani kola mundu jokapi jola mmbomba au mwanalomi
jojupwata Indela jaka Bambo jela, jwaakamula na kwaaleta ku Yelusalemu.
3 Pajwabii mu sapwali jaki pambipi kuhikii kumusi uku Damasiko, apalapa
unang'anakiya unang'anu kuuma kunani nuku nhyongolota kila upandi,
4 jwaabuka pai, nukujoana sauti jumpwagi, “Sauli, Sauli” Ndaba jaki gutenda kun-
ing'alisa?
5 Sauli japwaga, “Wee wanya, Bambo?”
Sauti jela jajibwa, “Nena Yesu joung'alisa.
6 Enu gujema, gujenda ku musi nakola bakupwagila segupalika kuhenga.”
7 Bandu bababi ajenda pamu na Sauli bala bajema pala kinunu, ngasebawesiki kulonge
lilobi, ndaba bajogwana sauti jela lakini ngasebumbweni mundu jojalongilaje.
8 Sauli jajumuka, pa jalenga kuyeku mihu gaki ngasejawesiki kukibona sokapi. Ndienu
bunkamula kuboku nuku nndongo mbaka ku Damasiko.
9 Sauli jatama masoba matatu bila kulinga, na kipindi se hesi ngasejakuliki sokapi wala
kunywa sokapi.
10 Ku Damasiko kola jabi mbolee jumu bunkema Anania. Bambu ankema sukuyekuliwa,
“Anania!”
Najombi jajibwa, “Ne mipamba Bambo.”
11 Bambu japwaga, “Uliandia ujenda ku indela jebijikema indela jejinyokiki, ukalalukya
mu nyumba jaka Yuda mundu jojuhumi ku Taliso jobunkema Sauli. Sajenu andoba
Sapanga,
12 na mmabonikanu ambweni mundu joankema Anania jakajingila nkati nukumbeke
maboku panani jaki ili juwesa kulinga kabee.”
13 Lakini Anania jajibwa, “Bambo, nyoini majambu gaka mundu we hoju kuhuma kwa
bandu bingi, nyowini majambu giliya gajwaahengi bandu baku buku Yelusalemu.
14 Najombi juikiki pa Damasiko pamba jupatiki uweso kuhuma kwaka agolu akolongu
kwakamu bandu boka baaloba kupete liina laku.”
15 Lakini Bambu japwaga, “Jenda pena, ndaba nunhagwi ili jundumakiya, kulilandi liina
langu ku ndema yoka na kwaka bambu akolongu babu na kwa bandu buku Izilaeli.
16 Nenamweti nanndangia goti gajupalika kung'alika ndaba ji liina langu.”
17 Ndienu, Anania jatenda kujenda, jajingala mu nyumba jeheji. Ndipala jabeka maboku
gaki panani jaka Sauli, nukumpwagi, “Nndongu wa Sauli, Bambu Yesu jojukupitila pa
wabii ku indela kuhika pani, jundumiki nee ili uwesa kulinga kabee nukugutwelake Loho
jaka Sapanga.”
18 Apalapala hindu ngati magamba ga homba yahabuka kuhuma mmiu gaka Sauli,
ndienu jawesa kulinga kabee. Jajema nuku batiswa.
19 Na baada jakula posu, makili gaki gatenda kunkelabuki kabee.

Sauli julandi ku Damasiko

Sauli jatemi masoba masokopi pamu na apwasi baka Yesu ku Damasiko.
20 Apalapa jatumbuliya kaalandi bandu mu Nyumba jukuketangane Ayaudi kupwaaga
Yesu ndi Mwana waka Sapanga.
21 Bandu boti babunzowanya batenda kunsanga, koni bakapwaga, “Boo, ngale jo-
jaakoma bababia aloba kupete liina lele ku Yelusalemu kola? Kabee jahika pani
kwaakamu na kwaapeleka kwaka agolu!”
22 Sauli jahendiliya kupata makili, na ejaendiliya kulangi pangwendu Yesu ndi Kilisitu,
Ayaudi buku Damasiko hoku ngasebawesiki kumpenga.
23 Egapeta masoba gingi, Ayaudi baketangini pamu kutenda mpangu ukunkoma Sauli.
24 Lakini Sauli jamanyiki lijambu lukunkoma leheli. Ikilu na lyoba mutu balonda
milyangu gukujingali pa musi ili bunkoma.

25 Lakini ikilu banafunzi baki bunzukua, nukunhele pai mu kitonga kikolongu kupete napwasi jejabii mulumatu.

Sauli pajabii ku Yelusalemu

26 Sauli pajaika ku Yelusalemu jalenga kujongana na apwasi bala. Lakini boti batenda kunzogopa ndaba ngase bunhobali ngati najombi jabii mpwase.

27 Ndi pala Balunaba jwahika nukunzuku Sauli, ampelika koabi atumi baka Yesu na kaalandi Sauli heambona Bambu mwindela na Bambu hejwalongi naku. Jaapwagila kabee Sauli hejabii jaalandi badu sanga kujogopa ku Damasiko.

28 Ndienu, Sauli jatama pamu nabu, nukuyongolota Yelusalemu joka koni julandi lilobi laka Bambu bila kujogopa.

29 Kabee jalongi nukubisana naka Ayaudi baalonge Kigiliki, lakini bombi balenga kunkoma.

30 Bandu bala babubobale Kilisitu pabamanya lijambu heli, bunzukua Sauli, bumpelika ku Kaisalia, nukunndeka jujenda ku Taliso.

31 Kipindi se sela bandu babuhobale Kilisitu boti buku Yudea poti, ku Galilaya, nuku Samalia babia nulukwali. Kwi indela jujujangatiwa na Loho jaka Sapanga bapata makili nu kujonzukeka ngati ebaendaliya kutama koni antende isima Bambu.

Petili ejabii ku Lidi nuku Yopa

32 Petili pajabia jujendajenda kila pandu, kabee jahika kwa bandu baka Sapanga bababia atama ku Lida.

33 Kola ankolila mundu jumu jobunkema Ainea jojuwe jabi jugoni pikitanda muda wa yaka nani ndaba jabi jutei kulela nhyega.

34 Ndienu, Petili ampwagila, “Ainea, Yesu Kilisitu jutenda kukulamisa. Jumuka gutandika kitanda sako.” Na muda gogo Ainea jwatenda kujumuka.

35 Bandu boti buku Lida nuku Saloni bunndingalya Ainea, na boti bunng'anambukya Bambu.

36 Jwabi mpwasi jumu mmbomba ku musi uku Yopa jobunkema Tabita. Kukigiliki, “Dolikasi.” Mana jaki, “Kinyama simwiki holi sebikikema mbawala.” Mmbomba hoju jwabia juhenga majambu ga sapi na jabii juyobali kwajangati aka kapuku.

37 Kipindi sehesi jwalwaliki, nakuwa. Bandu bijigolua nhyegajaki, nukujigoneka mu sumba su kunani.

38 Ndaba ku Yopa nga kutali ngani kuhuma ku Lida, apwasi baka Yesu hebajowana Petili jubi ku Lida, baatuma bandu abeli bunndoba, “Pepa guhika kongo nyatanyata.”

39 Ndipala, Petili jajenda pamu nabu. Pajahika bumpelika ku sumba su kunani. Kola bandu bingi baawi alomi babu bunhyongwaliti Petili koni alela nukundangi makoti ni ingobu yengi yejwalenganaki Dolikasi pajabi na womi waki.

40 Petili jaapia boka kunza, japega magoti, nukundoba Sapanga. Ndi anng'anambukiya mundu jojuwi jola, nukupwagi, “Tabita, jumukaje.” Najombi jwaogula mihu gaki, heambona Petili jatenda kutama pai.

41 Petili akamula kuboku nukunzangatiya kujema, nakaakema bandu baka Sapanga bala na bandu baawii alomi babu bala, jwaakabisa mundu jola koni jubi mwomi.

42 Lijambu heli laenia ku Yopa kwoka na bandu bingi bunhobalya henu Bambu.

43 Petili jwaendaliya kutama masoba gingi ku Yopa, jwatama kwaka mundu jumu jojulenganake ngosi jobunkema Simoni.

10

Petili na Kolinelio

1 Jwabi mundu jumu ku Kaisalia jobunkema Kolinelio, nkolongu wi kikundi sa alonda sebikikema, “Kikundi suku Italia.”

2 Jabi mundu jwaamboni, jombi pamu na bandu boka buku nyumba jaki babia bandu babunzetake Sapanga nukunndumbali, jaajangatya hindu aka kapuku bingi nukundoba Sapanga kila lisoba.

3 Lisoba limu sa tisa lyobamutu, jabona pee pangwendu majambu kuhuma kwaka Sapanga ntumi jukunani jwaka Sapanga jujingi nkati nukumpwagi, “Kolinelio!”

4 Kolinelio andingaliya ntumi jukunani jola koni jujogopa, andalukia, “Kibiki Bambu?”

Ntumi jukunani jola jwapwaga, “Sapanga jujetaki kuloba kwaku na matambiku gaku gawaapeki haka kapuku henu nga jugujewe.

5 Heno, waatuma bandu ku Yopa bukunkema mundu jumu jobunkema Simoni, liina lengi Petili.

6 Jombi jubi ku nyumba jaka Simoni jojulenganake ngosi, nyumba jaki jibi mulutengu ju nhanga.”

7 Ntumi jukunani jojulongila na Kolinelio jola hejabia jubokiki, Kolinelio jaakema
atumisi baki abeli nundonda waki jumu joanzetake Sapanga,
8 jaapwagila majambu goka gagapitii, nakaatuma ku Yopa.
9 Kilabu jaki, bandu atatu bala koni akona ajenda, lakini ebaegaliya kuhika ku Yopa,
Petili jwakwela kunani kukipagaa sa nyumba, kwabii sa sita lyobamutu jajenda kundoba
Sapanga.
10 Jabona inzala, jwatokulya kula posu. Pababia ahanda posu, jwabona hindu kuhuma
kwaka Sapanga.
11 Jwabona kunani kwaka Sapanga kuogwiki na sindu ngati shuka bikihulu pai koni
bikikamwi kona yoka nsesi.
12 Nkati ja shuka jela mwabi na kila aina ji inyama, inyama yana magolu nsesi, inyama
yeikwaba pundema ni ijuni yukunani.
13 Ndi jajowana sauti kuhuma kunani, “Petili, jumuka usinza, ukulaje!”
14 Petili jwajibwa, “Ngahela Bambu, nengase nhwaiki kuonza sindu sokapi seakaniki
kula au kipija.”
15 Sauti jela jajowanika kabee koni jumpwagi, “Hindu yeisapisiki na Sapanga wahikema
ipija!”
16 Lijambu heli lahengiki mala patatu, ndi shuka jela jakelabuka kabee kunani.
17 Petili pajabi jwakona juholale ndaba jaki majambu gala jutei kugabona, apalapa
bandu bajwaatumiki Kolinelio bahikapala baada jibona nyumba jaka Simoni,
18 bakema sukujamali, “Boo, jubi nngeni konioku jobunkema Petili?”
19 Petili jwabi jwakona juwasali majambu gajugabweni, ndi pala Loho jaka Sapanga
jumpwagila, “Jowana! Abi bandu atatu, atenda kukupala.
20 Uhuluka wala wisita kujenda pamu nabu ndaba naatumiki nepane.”
21 Ndi pala, Petili jwauluka pai, nakaapwagi bandu bala, “Nepani ndi jomumpala.
Nhikiki pamba ndaba ja kike.”
22 Bombi bapwaga, “Jututumiki nkolongu jwa alonda jobunkema Kolinelio, jojuwe
mundu wa asapi joanzetake Sapanga na Ayaudi boti antende isima. Ntumi jukunani
ampwagila jukukoka kunyumba jaki ili jujowana malobi gawampwagila.”
23 Petili jwatenda kwa ajopa, jaapekya pandu pukugone ikilu jela.
Kilabu jaki, Petili jwatumbulya sapwali pamu na bombi, na bandu bangi ba bunhobale
Kilisitu buku Yopa kola bajenda pamu najombi.
24 Lisoba la pili jaki bahika ku Kaisalia na kola Kolinelio jwabi jwaalendale pamu na
alongu baki na akosi baki bangi bajwabi jwaakokiki.
25 Petili pajwabi jutenda kujingi mu nyumba, Kolinelio jwapita kunza kunzopa, jwapega
magoti nukunzinami pai.
26 Lakini Petili jwatenda kuntondabe, nukumpwagi, “Jemaje, hata nepani na mundu
pena.”
27 Petili jwaendalya kulonge na Kolinelio koni ajingi mu nyumba kojaakoli bandu bingi
atemi pamu.
28 Petili jaapwagila, “Mwanganya mmanyiki mundu juku Uyahudi jokapi, akolongu
badini akaniki jwijongana na bandu banga Ayaudi. Lakini Sapanga jumoliki nammbona
mundu jokapi kuba ngasejujetakeka kwaka Sapanga au mpija.
29 Henu, henngemiki nane nhikiki sanga kujogopa. Henu, nundaluki, nngemi kike?”
30 Kolinelio japwaga, “Masoba gatatu gagapetiki, lisaa ngati lele, la tisa lyoba mutu, nabi
ndenda kuloba mu nyumba. Mala pee, mundu jojwabi juweti ingobu yeing'aliki jwajemiki
palongi jangu,
31 japwaga, ‘Kolinelio! Kuloba kwaku na nhupi yaku yewapeke aka kapuku ijetakiki na
Sapanga.
32 Ntuma mundu ku Yopa jukunkema mundu jumu jobunkema Simoni, liina lengi Petili,
jubi kunyumba jaka Simoni jojulenganake ngosi pambipi nunhanga.’
33 Ndienu apalapa naatuma bandu kwaku, naweapa utei sapi kuhika. Henu, twepani
tubi pani palongi jaka Sapanga kujoane sokapi sejukutumiki Bambu kutupwagi.”

Kulonge kwaka Petili

34 Ndienu Petili jatumbulya kupwaga, “Henu manyiki sakaka Sapanga ngasejubagu
bando.
35 Mundu jukuhuma nndema jokapi joanzetake Sapanga nukutenda gajupala Sapanga
jutenda kunzopa.
36 Lende ndi lijambu lejulipelika Sapanga kwa bandu buku Izilaeli, koni julandi Lijambu
la Amboni lelileta lukwali kupete indela jaka Yesu Kilisitu, Bambu wa bandu boka.

37 Mwanganya mmanyiki lijambu lelapitila ku nndema juku Yudea, kutumbuli ku
Galilaya baada ju ubatisu gojwaalandila Yohana bandu.
38 Namwanganya mmanyiki Sapanga heanhagwi Yesu juku Nazaleti kuhenga lihengu
laki koni ampeki makili ga Loho jaka Sapanga nukumpeke uwesu. Sapanga jwabi pamu
najombi jwajenda koni na kola jwakatenda majambu ga sapi na kwaalamisa bandu bababi
lyatukali lijobi.
39 Twepani ndi twetwabona majambu goka ga jutendiki munndema ja Ayaudi nuku
Yelusalemu. Bunkoma sukumbambali mu nsalaba,
40 lakini Sapanga anyoa lisoba latatu, nuku nhwesesa jubonikana kwa bandu,
41 ngasejabonakini kwa bandu bote, ila kwa bandu bababi ahaguliwi na Sapanga ili
bagabona haga nukulonge, ndi twepani twetwakula na kunywa pamu najombi baada
jukuyoka kwaki kuhuma kwa bandu baawi.
42 Jutulagalakya kulandi Lijambu la Amboni kwa bandu boti nakaapwagi bandu jombi
ndi jojuaguliki na Sapanga kuba jukutemu bandu baawi na bandu bomi.
43 Alota baka Sapanga boti bundongali jombi kupwaga boti ba bunhobale jwitenda
kundekake mahakau gaki goka kupete liina laki."

Bandu banga Ayaudi ajopa Loho jaka Sapanga

44 Petili pajwabi jwakona juendale kulonge, Loho jaka Sapanga jaahulukya boti bababi
ajowane lilobi laka Sapanga.
45 Ayaudi babunzetake Sapanga babahikiki pamu na Petili bala kuhuma ku Yopa,
basangi kubona Sapanga jwaapeki nhupi ja Loho jaka Sapanga hata bandu banga Ayaudi,
46 ndaba baajowana bakalongila kwa luga ingeni koni bundumbali Sapanga. Ndi Petili
japwaa,
47 "Bandu haba bunzopiki Loho jaka Sapanga jaka Sapanga ngati twabete hetunzopaje.
Boo, jubijokapi jojuwesa kwapenga biibatiswa kwa masi?"
48 Henu, jaamua abatiswa kwiliina laka Yesu Kilisitu. Nabombi bunndoba jutama nabu
kwamasoba gangi kidogu.

11

Petili jubii ku Yelusalemu

1 Atumi baka Yesu na bandu bangi ba bunhobale Sapanga buku Yudea bajogwa kupwaga
bandu banga ayaudi babi bilijetaki lilobi laka Sapanga.
2 Henu, Petili pajabuja kuhuma ku Yelusalemu, banafunzi biki Yaudi baapala bandu
banga ayaudi asekula jandu, batenda kunndosa koni baka pwaga,
3 "Weapa gupiti mu nyumba ya bandu banga kuseku jandu hadi gukuliki nabu posu
pamu!"
4 Ndi Petili jatumbulya kulandi mbolimboli majambu gagapitii kola tumbuka puutum-
buli.
5 "Lisoba limu panabi ndenda kuloba ku musi guku Yopa, nabi ngati ndei kuinduka ndi
nabona hindu kuhuma kwaka Sapanga, nabona sindu ngati shuka ngolongu bikijihulua
kuhuma kunani koni bijikamwi kona yoka nsesi, nukubeka pulutengu jangu.
6 Nalingalia nkati sapambipi nabona inyama yeibi na magolu nnsesi, inyama yu mukioli
niinyama yeikwaba pai ni ijuni.
7 Apalapa nijijogwana sauti jakambwagila, 'Petili jumuka, usinza, ukulaje.'
8 Lakini nepani napwaga, 'Ngaela, Bambo, ndaba sindu sokapi kipija au seakaniki kula
ngasekiwahiki kujingi mu ndomu jango.'
9 Sauti jela jajowanika kabee kuhuma kunani, 'Waikema sindu sokapi kipija sejiki-
hengiki Sapanga kuba kisapi.'
10 Lijambu heli lahengiki mala patatu, na mwisu we hindu yela yoka yakelabwiki kunani
kabee.
11 Apalapa, bandu atatu bababi baatumiki kuhuma ku Kaisalia bahika ku nyumba
jenabia nakatama.
12 Loho jaka Sapanga jambwagila nyenda nabu bila kujogopa. Bandu sita haba balon-
gana nanepani kabee kujenda ku Kaisalia na kola twajingala kunyumba jaka Kolinelio.
13 Jombi jutulandi hejwabi ambweni mtumi jukunani jujemiki kunyumba jaki nukump-
wagi. 'Ntuma mundu ku Yopa jukunkema mundu jumu jobunkema Simoni, liina lengi
Petili.
14 Jombi jakupwagila malobi ga gagujangatya kugombolewa.'
15 Naenatumbulya kulonge pee, Loho jaka Sapanga jaahulukya ngati hejutuhulukya
twepani.

16 Ndi nakombuka malobi gajwapwaga Bambu, ‘Yohana jabatisa kwa masi, ila mwanganya mwibatiswa kwa Loho jaka Sapanga.’
17 Henu, ana Sapanga jwaapeki kabee bandu bukuhuma ku ndema jengi nhupi ajelaje jejutupekya na twepani patunhobalya Bambu Yesu Kilisitu, boo, nena na nyane mbaka nenga kumpenga Sapanga?”
18 Pabajogwana gala, batulia nukundumbali Sapanga koni bakapwaga, “Sapanga jwaapeki bandu banga Ayaudi napwasi juku lekakewa mahakau ili apata womi!”

Kutumbuka kwa bandu babuhobale Sapanga buku Antiokia

19 Ndaba jamang'aliku gagapitila pabunkoma Sitivini, abole batenda kupalaganyika. Bangi bajenda mbaka ku Foinike, ku Kupulo nuku Antiokia koni bakalandila lijambu la sapi kwaka Ayaudi pena.
20 Lakini Ayaudi bangi babahuma ku Kupulo nuku Kilene, bajenda ku Antiokia nukulandi Lijambu la Amboni laka Bambu Yesu lela, kwa bandu buku ndema jengi.
21 Makili gaka Bambu gabii pamu nabombi bandu bingi bahobali nukunng'anambuki Bambu.
22 Lijambu heli lajogwanika mbaka kwa bandu ba bunhobale Sapanga buku Yelusalemu. Ndi buntuma Balunaba kujenda ku Antiokia.
23 Pajwahika kola nukubona Sapanga hejapengali bandu, jwatoguli na kwaaloba aendalia kujongana na Bambu kwa mioju jabu joka.
24 Balunaba jwabi mundu jojutweli Loho jaka Sapanga na jojunhobale Sapanga. Nabandu bingi bajonzukika kwaka Bambu.
25 Ndienu, Balunaba jwajenda ku Taliso kumpwata Sauli.
26 Paampata, anndeta ku Antiokia. Boti abeli batama kola nabandu baka Sapanga kwa saka soka koni abola likundi likolongu la bandu. Ku Antiokia kola ndi kobatumbulya kwakema banafunzi baka Yesu, akilisitu.
27 Kipindi aselasela, Alota baka Sapanga bangi bahika ku Antiokia kuhuma ku Yelusalemu.
28 Henu, jumu katijabu jobunkema Agabo jwajema, nukupete makili gaka Loho jaka Sapanga jalotila kwibia niinzala ngolongu mu ndema joti. Inzala heji japiti Kilaudio pa jabii bambu nkolongu.
29 Banafunzi bala baamua kila jumu kulengana nuuwesu waki jupelika sokapi ili kwaajangati bandu bababi atama ku Yudea bala.
30 Henu, Batenda ahelahe nakaapeke Balunaba na Sauli nsangu gola buhupelika beni kwaka aseja babandu ba bunhobale Sapanga.

12

Mang'aliku makolongu

1 Sabi kipindi ngati aselase, nkolongu Helodi jatumbuliya kwang'alisa bandu bangi ba bunhobale Kilisitu.
2 Ankoma Yakobu, nndongu waka Yohana nu upanga.
3 Hejwabona lihengu laki heli Ayaudi batei kutogule, jatenda kuendale, ankamula Petili. Lijambu heli lahengika lisoba la tipati jukula mabumunda ganga kujege amila.
4 Pabunkamula pee Petili, bumpelika kukipungu, bumbeka pai ju ulonda wiikundi nsesi, yeibii na alonda nsesinsesi. Helodi jwapala kundeta pa bandu baada ji lisoba likolongu la kula mabumunda ganga kubeka amila.
5 Henu, Petili pajabi muligelesa, bandu ba bunhobale Kilisitu babii bunndobe ngamaa kwaka Sapanga.

Petili antenda kundekake muligelesa

6 Ikilu, kabula jilisoba lelabi Helodi andeta Petili palongi ja bandu, Petili jwabi jugoni pikilanda ja alonda abeli. Babi ankongiki minyolu mibeli na alonda babi alonda bupu ndyangu nkolongu uli ligelesa.
7 Apalapa, ntumi jukunani kwaka Sapanga jwajema pambipi najombi na unang'anu wang'ala sumba siligelesa. Ntumi we hoju angusa piimbau nukunzumu, “Jumuka nyata!” Apalapa minyolu jela jebunkongiki maboku jatenda kusekuka nukuabuka pai.
8 Ntumi jukunani waka Sapanga jola ampwagila, “Likonga nkanda waku, guwata ilatu yaku.” Najombi jwatenda helahela. Ndienu Ntumi jola jwapwaga, “Wata likoti laku, gunyengalya.”
9 Petili anzengalya kujenda kunza lakini ngase jwamanyiki ana gajutei Ntumi jukunani haga gasakaka, jwawasalya julota ndotu.

10 Baapeta kikundi sa kwanza sa alonda na kikundi sa pili, nukuiki pundyangu wa somasoma gukujingali kumusi. Ndyangu gola waoguka pee weni, nabombi bapita kunza. Babi ajenda mwiindela na apalapa Ntumi jola andeka Petili kajika jaki.
11 Pala ndi Petili pajamanya gagapitii japwaga, “Henu manyiki sakaka Bambu antumiki Ntumi waki jukunani junhokula mmaboku gaka Helodi nukumoha mmajambu gilya goka gabapala kunhenge Ayaudi.”
12 Pajamanya hela jwajenda kunyumba jaka Malia amabu baka Yohana jobunkema Maluko. Homu bandu bingi babi pamu atenda kunndoba Sapanga.
13 Petili jwahotima pundangu wakunza na ntumisi jumu mmbomba jobunkema Loda, jwajenda punndyangu kujeteka.
14 Mmbomba jola pajujimanya Sauti jaka Petili jwatoguli ngamaa, jwabutuka bila kuogo nnyangu na kwaapwagi ajaki, Petili jujemiki kunza.
15 Bumpwagila mmbomba jola, “Gubi lee na mangongo!” Lakini jombi jahingamakiya kwabii sakaka, nabombi bumpwagila, “Jonioju Ntumi waki jukunani waka Sapanga.”
16 Kipindi sehesi Petili jwabi juendale kuhotima. Ebahogula nndyangu, hebumbona, batenda kusangaa.
17 Petili jwakinyulya kwa maboku gaki kwaalangi atama kinunu, ndi jaalandila Bambu heamboa muligelesa. Kabee jaapwagila bumpwagila lijambu leheli na Yakobu na bandu bangi ba bunhobale Kilisitu bala, najombi jwaboka nukujenda kongi.
18 Pakwakusa, alonda bala bahangajiki ngamaa koni alaluana gagumpiti Petili.
19 Helodi jwaamulisa buntaputa, lakini ngase bumpatike. Ndienu jwalalukya alonda bala nuku pia amuli akomika.
Ndienu, Helodi jaboka ku Yudea kola, nukujenda ku Kaisalia nukutama kola.

Kuha kwaka Helodi
20 Helodi jwaayomi ngamaa bandu buku Tilo nuku Sidoni. Ndi bandu bamisi mibeli heji bajetanganhya pamu kujenda kuketangana naku. Nabombi batumbulya kumpata Bulasito jubia upandi wabu, ndaba Bulasito jwabii mundu nkolongu jojijemale nyumba jaka bambu nkolongu. Ndienu bunzendila Helodi bundoba ajongana sulukwali, ndaba ndema jabu jabia jipata posu kuhuma ndema jaka bambu nkolongu.
21 Lisoba limu lebilihagwi, Helodi jwabi juweti ingobu yaki yu ubambu nukutama pikiteu su ubambu, jwaalandi malobi gaki bandu.
22 Bandu bala bapega keleli nukupwaga, “Jenze sauti jaka sapanga, nga jaka mundo.”
23 Apalapala Ntumi jukunani kwaka Sapanga anhabua Helodi pai ndaba ngaseampekia Sapanga ndumbali yela. Yunkula imbeku nakuwa.
24 Lakini Lilobi laka Sapanga laendalya kuene na bingi batenda kulijopa.
25 Baada jaka Sauli na Balunaba kujomo lihengu labu, baboka kabee ku Yelusalemu, bunzukua Yohana jobunkea Maluko.

13

Kuaguliwa kwaka Balunaba na Sauli
1 Kwaka bandu ba bunhobale Kilisitu buku Antiokia kwakabi na bandu bangi bababi alota baka Sapanga na aka abola, nkati jabu jwabi Balunaba, Simoni jobunkema Nzilu, Lukio juku Kilene, Manaeni jojabi jukoli nu nkolongu Helodi, na Sauli.
2 Pababia buntende Bambu ulumbi koni apungiki kula posu, Loho jaka Sapanga japwaga, “Mmekila Balunaba na Sauli pulutengu ndaba jilihengu lenaakemi.”
3 Henu, baada juku nndoba Sapanga nuku punga kula posu, baabekila maboku, nakaaleka ayetuana.

Sauli na Balunaba alandi ku Kipulo
4 Henu, Loho jaka Sapanga pajaatuma pee Balunaba na Sauli, bajenda ku Selukia, nukuhuma kola bakwela sitima mbaki ku kilwa juku Kupulo.
5 Pabahika ku Musi uku Salami, balandi lilobi laka Sapanga munyumba jukuketangane Ayaudi. Yohana jobunkema Maluko jabi mundu jakaajangati.
6 Bajenda kuhuma upandi gumwa gwa kilwa mbaki ku Papo, upandi gongi, na kola bunketani unhabi jumu Nyahudi jobunkema Bali Yesu jojulikopaki jombi mlota waka Sapanga.
7 Hoju jabi nkosi waka Seligio Pauli, nkolongu wa kilwa sela, jojwabii mundu jwana malangu ngamaa. Seligio Pauli jaakema Balunaba na Sauli ili jujogwana lilobi laka Sapanga.
8 Lakini nhabi jola, jobunkema kukigiliki Elima, jalenga kwaapenga Balunaba na Sauli ili nkolongu jwa kilwa jola jwing'anambuka nukutumbuli kunhobale Kilisitu.

9 Henu, Sauli jobunkema liina lengi Pauli, koni jutweli Loho jaka Sapanga, antupila mihu nduuu nhabi jola,
10 japwaga, “Wamwana waka lijobi weapa, weapa wumbaja wa kila sindu sa asapi, ngale ukotoka hata mala jimu kung'anambu ndela yaka Bambu yeinyokiki kuba yisoli!
11 Enu, kuboku kwaka Bambu kwibia panani jaku. Wibia wanga linga ngaguwesi kabee kugubona unang'anu wa lyoba kwa muda.”
Apalapa kila sindu jukibona ngati likongobu na lwii, jatumbulia kupapaa koni na koni kuntaputa mundu jukunkamu kuboku ili anndongua.
12 Nkolongu jwa kilwa jola pajwabona gala, anng'anambukiya Sapanga nakuba mpwasi, jasangi ngamaa mabole gaka Bambu gajajowini.

Balunaba na Pauli ku musi uku Antiokia gogubii ku Pisidia
13 Pauli naajaki bakwela sitima kuhuma ku Papo bahika ku Peliga musi huku Pamfilia, lakini Yohana jaaleka, nuku kelabuka ku Yelusalemu.
14 Lakini bombi baendalia kujenda kuhuma ku Peliga mbaki kumusi uku Antiokia juku Pisidia. Lisoba lu Kupomulela bajingala mu nyumba jukuketangane Ayaudi, nukutama.
15 Pabajomula kusoma kitabu sa malagalaki na maandiku ga alota, aka kilongosi ba nyumba jukuketangane Ayaudi buntuma mundu kwabu, nakaapwagi, “Alongu bito ana mmbi nililobi lokapi lakaapwagi bandu ili biikata tamaa, mpwagaje.”
16 Ndienu, Pauli jwatenda kujema nakaponge kuboku, nakaapwagi, “Mwabandu buku Izilaeli na mwaboka mwemundumbali Sapanga, nnzowania.
17 Sapanga wa bandu haba buku Izilaeli baagula aka hoku bitu, nakaajangati abia bingi ngamaa pababi ku Misili. Sapanga jaaboa kola kwa makili gaki makolongu.
18 Sapanga jaainakali yaka alubaini pababi kulukoba.
19 Najombi baada jakaakoma bandu ba makabila saba ga ndema juku Kaanani nakaapeke bandu babu ili ndema heji jibia jabu.
20 Yapeta yaka miya nne na hamusine.
“Ndienu jaapekia bandu bukutemu baalongua mbaki kipindi saka Samweli Mlota waka Sapanga.
21 Ndienu bandu baloba apata bambo nkolongu, ndi Sapanga jaapekia Sauli, mwana waka Kishi julikabila laka Benyamini, jojwabi bambo nkolongu kwa yaka makomi nsesi.
22 Baada jukummboa Sauli ubambu ukolongu, jwaapekia Daudi kuba bambu nkolongu wabu. Sapanga anndongalia koni jupwaga, ‘Nummbweni Daudi mwana waka Yese, jojuulengani mwoju wangu jojwihenga kila senipala.’
23 Kuhuma mukilongu saki mundu hoju, Sapanga, ngati hejutulagila, jwaapelakia bandu buku Izilaeli nkombosi, ndi Yesu.
24 Kabula jukuhika kwaka Yesu, Yohana anndonguli koni jaalandi bandu boti buku Izilaeli ajetakia mahakau nukugaleka nukubatiswa.”
25 “Yohana pajabi jujomule malobi gaki jwaapwagila bandu, ‘Nhwasali nepani nanyane? Nepani nga jomundendalela. Nnzoaniya, j ojuhika munyuma jangu nepani hata nepani ngase ndakiwa kubopo ngoji yi ilatu yaki.’
26 “Mwalongu bangu, mwabandu bulukolu lwaka Ibulahimu, na mwabangi mwaboha mwemundumbali Sapanga! Lijambu lendenu lu ukombosi lihikiti ndaba jitu twepani.
27 Ndaba bandu buku Yelusalemu na akolongu babu ngasebummanya ana jombi nkombosi, wala ngasebaeliwi malobi gaka alota baka Sapanga gaasoma kila Lisoba lu Kupomulela. Lakini bugutenda ulota hogu gutimia pabung'alisa Yesu nukunkoma.
28 Ngase bapatiki ndela jukunkome, bundoba pee Pilatu jwaalekila bunkoma.
29 Pabajomula kutenda goka gagumpwaga mu maandiku gikitabu, bunhulua punsalaba nukunhyelale pilitenge.
30 Lakini Sapanga anhyoa kuhuma kubandu baawi.
31 Najombi masoba gingi, jaapitila bajwabii nabu tumbuka ku Galilaya mbaka ku Yelusalemu. Haba ndi sajenu baalongalee majambu gaki kwa bandu buku Izilaeli.
32 Natwepani tuhikiki pambani kunndete Lijambu la Amboni, lijambu lejaalagila Sapanga aka hoku bitu kwaatende,
33 juhamwi kututende twepani twaka kibeleku sabu paanhyoa Yesu kuhuma kwa bandu baawi. Ngati healembiki mu kitabu sa zabuli japili,
‘Weapa wa Mwanawango,
nepani lelenu ndei kukubeleka.’ ”
34 Kabee Sapanga heanhyoa kuhuma kwa bandu baawi
ili jwiibole mulitenge, jwapwaga ana,
“Naakupekia hindu ya sapi na yasakaka yenundagila Daudi.”
35 Na mu maandiku gangi ga Zabuli japwaga,

“Ngaunndeki waa Sapi waku jola jubola.”
36 “Ndaba, Daudi mweni pajajomula lihengu laki leampekia Sapanga mumasoba gaki na
kabee jwawi nukuntaga pambipi na aseja ajaki na nhyega jaki jabohile.
37 Lakini Sapanga anhyoa kuhuma kwa bandu baawi na ngasejwabohile.
38 Henu, mmanya mwaalonguba, kupete ndela jaka mundu hoju lijambu lukulekakewa
mahakahu bililandi kwinu kupete indela jaka Yesu,
39 na kila mundu joanhobale Yesu julekakewa mahakau gaki goka, lijambu ale ngalaka
wesikini kupete malagalaki gaka Musa.
40 Nala nzepa, ili gampata gagabi apwagiki alota baka Sapanga:
41 ‘Nzogwana mwanganya mwendongama bandu bangi,
Nsangia nunhobila kola!
Ndaba niihenga lihengu mumasoba ginu,
lihengu lelule nga mulihobale hata na mundu jumpwagi.’ ”
42 Pauli na Balunaba pababia apita mu Nyumba jukuketangane Ayaudi, bandu bala
baakokiki ahika kabee Lisoba lu Kupomulela lengi lelahika, ili alongila nunkani
majambuge haga.
43 Pabajomula kulongalane, Ayaudi bingi pamu na bandu bandema yengi bababi bijijetaki
ndela jukunhobale Sapanga ja Ayaudi nabombi bumpwata Pauli na Balunaba. Nabombi
balongii nabu, nakaa pwagi aendalia kutama sukutegeme wamboni waka Sapanga.
44 Lisoba lu Kupomulela helahika, kalibu kila mundu pamusi pala jahika kujogwane
lilobi laka Bambu.
45 Ayaudi pabuubona nsambi wa bandu babona wipu, bapenga kila sejapwaga Pauli
nukuntondoo.
46 Hataela, Pauli na Balunaba baalongila kwamakili ngani bapwaga, “Kwabi lasima lilobi
laka Sapanga lunhikila mwanganya hoti, henu ndaba mutei kulikana nukulibona mwabe
ngasempala womi wamasoba goti, henu, tutenda kunndeka nakaajende bandu banga
Ayaudi.”
47 Ndaba bambu jutulagalakia ana:
“ ‘Nukubei weapa ubia unang'anu kwabandu ba ndema yengi,
ili waaletila bandu ukombosi pandema poti.’ ”
48 Bandu banga Ayaudi pabajoana haga batenda kutogule, bilimbalia lilobi laka
Sapanga, na boka bababi ahaguliwi kuujopa womi wa masoba goka, babia henu ba
bunhobale Kilisitu.
49 Lilobi laka Sapanga laheni kila pandu pa ndema pala.
50 Ayaudi baamua kwakwelake aka mbomba babunndumbali Sapanga na bana mali
gingi naakanalomi baamanyikini pa musi pala. Batumbulia kwaang'alisa Pauli na Balun-
aba na kwaabenga pa musi jabu.
51 Ndipala Pauli na Balunaba bakung'unda luhombi mumagolu gabu kwalangi ngase-
baatendi sape, nukujenda ku Ikonia.
52 Ila pee bandu ba bunhobale Kilisitu bababii ku Antiokia babii atweli ndogule na Loho
jaka Sapanga.

14

Pauli na Balunaba ku Ikonia

1 Ku Ikonia majambu gabi ngati hegabi ku Antiokia, Pauli na Balunaba bapiti mu
nyumba jukuketangane Ayaudi ngati eayobali. Balongi kuuwesu nkolongu hata Ayaudi
bi bingi na Agiliki bunzetaki Sapanga.
2 Ayaudi bangi ba bakana kuba apwasi baakwelakia nukujege mawasu galia mumioju
ja bandu banga Ayaudi ili baapenga bandu ba ndema yengi.
3 Pauli na Balunaba baendalia kutama kola muda gwini. Balongila kwamakili lilobi laka
Bambu jojalangia malobi ga waamboni waka Sapanga gaki wabii wasakaka pajaawesisa
kutenda ndondukela na nginyuli.
4 Bandu bamusi gola batenda kubaganika, bangi baajetakia Ayaudi nabangi bababi
upandi waka atumi baka Yesu.
5 Mwisu je, bandu banga Ayaudi na Ayaudi bangi bajongana na akakilongosi babu,
baahamua kwaatende liya atumi bala nakaapega na malibu.
6 Atumi baka Yesu pabamanya hela, batililа ku Lusitila nuku Delube, misi juku Lukaonia,
na pandu yengi yapambipi,
7 baendalia kulandi Lijambu la Amboni laka Sapanga.

Pauli na Balunaba ku Lusitula nuku Delube

8 Jwabi mundu jumu ku Lusitila jojabi kilema toka kusaliwa, na jwabi ngasejuwahiki
kujenda hata lisoba limu.
9 Mundu jola jwabia anzogwane Pauli pajwabia jutenda kulandi. Pauli andingalia
ngama, na pajabona juhobale ngamaa tosa kulama,
10 japwaga kwa sauti ngolongu, “Gujema kwa magolu gaku!” Mundu jojalemi magolu
jola jahomba apalapala nukutumbuli kujenda.
11 Nsambi wa bandu pawabona sejwatei Pauli, batumbuliya kujamali kwa luga ji ki
lukaonia, “Aka sapanga atuhuluki kwitu abonikana ngati bandu!”
12 Balunaba bunkema Zeu, na Pauli ndaba ndi jojulongila bunkema, Helume.
13 Nu nngolu jwa Nyumba jaka Sapanga juku Zeu jejabii kunza ja musi gola, jaleta
ng'ombi nilitaji la mauha mbaki pundyangu, jombi pamu nu nsambi wa bandu gola bapala
kuboa matambiku gabu kwaka atumi.
14 Balunaba pamu na Pauli, pabamanya lijambu leheli bajendula ingobu yabu nukutili
kunsambi wa bandu gola koni apwaga kwa sauti ngolongu:
15 “Alongu bito, ndaba jaki ntenda ela? Natwepani twa bandu ngati mwanganya.
Tubi pambani kunndandi mwanganya Lijambu la Amboni laka Sapanga, ili muileka
imong'umong'u yanga na mana hei, munng'anambukia Sapanga jojubi mwomi, Sapanga
jojubombiki kunani na ndema, nhanga na yoka yeibi nkati ja hindu hei.
16 Pamwandi Sapanga jwaaleka kila bandu atenda seakipala.
17 Hata hela, Sapanga ngasejwakotwiki kulilangi kwitu sukututende majambu gaam-
boni. Junndete iyula kuhuma kunani, junpeke hilebi muda gogupalika, jumpeke posu
nukuitenda miojuji jitogulia.”
18 Pamu nukupwaga hela ngase labi lihengu lisoku kwakanaki bandu bala biiboa
matambiku gabu kwaapeke bombe.
19 Ndienu bahika Ayaudi bangi kuhuma ku Antiokia nuku Ikonia, nakaapwagi bandu
ajongana na bombi, nukunndapu Pauli nukuntutuana mbaki kunza ja musi koni
bawasaliya bunkomiki.
20 Lakini banafunzi pabaketangana pamu nukunnyongolota, jwatenda kujumuka,
nukubuja kumusi. Kilabu jaki, jombi pamu na Balunaba bajenda ku Delube.

Pauli na Balunaba abuja ku Antiokia

21 Pauli na Balunaba pabajomula kulandi bandu Lijambu la Amboni laka Sapanga ku
Delube nukupata banafunzi bingi, batumbuliya sapwali kujenda ku Antiokia kupete ku
Lusitila kuhika ku Ikonia.
22 Baahingamakia banafunzi ba misi jela nakaapeke makili atama sapi koni ahendale
kunhobale Sapanga. Baapwagila, “Twepani twaboka tupalika kupete mumang'aliku gingi
kabula jukujingi mu Ukolongu waka Sapanga.”
23 Hagula aseja kila pandu paabi bandu ba bunhobale Kilisitu kwaalongo banafunzi,
kabee kupete kuloba nukupunga kula posu, baabeka palongi jaka Sapanga jobabia bun-
hobale.
24 Baada jukupete nndema ja Pisidia, bahika ku Pamfilia.
25 Pabajomula kulandi lijambu lela ku Peliga, bajenda ku Atalia.
26 Kuhuma hoku bakweliki sitima babuja ku Antiokia. Kola batenda kwalobe waamboni
waka Sapanga ndaba jilihengu lebabi baapeki nahenu babia bilijomwi.
27 Pabahika ku Antiokia batenda kikau sa bandu babumpwata Kilisitu bakola, baapwag-
ila Sapanga hejutei pamu na bombi, na namuna hejuogwi indela kwa bandu banga Ayaudi
jukuhobale.
28 Batama pamu ku Antiokia na banafunzi bala kwa muda gwingipi.

15

Kikau kikolongu sa banafunzi ku Yelusalemu

1 Bandu bangi bahika ku Antiokia kuhuma ku Yudea nuku tumbulili kwaabola bandu
babunzetaki Sapanga bala kupwaga, “Ana ngakuseku jandu ngati hejutulagalakia Musa,
nganhwesi kukombulewa.”
2 Pauli na Balunaba ngase bajetaki mabole gabo ndi kwapitila kujobane nukulalukani na
bandu bala, ndi baamua Pauli na Balunaba na bandu bangi kati jabu ajenda ku Yelusalemu
ili kulilongale lijambu heli naka atumi baka Yesu bangi pamu na Aseja.
3 Ndienu bandu baanhobale Kilisitu batenda kwaatabuka, pabapetila ku Foinike nuku
Samalia baalandila bandu amanya bandu banga Ayaudi bunng'anambuki Sapanga.
Bandu bala hebajogwa batoguli ngamaa.
4 Pabahika ku Yelusalemu bandu ba bunhobale Sapanga, atumi baka Yesu naka aseja
batenda kwaajopa nabombi baalandila goka gajwatenda Sapanga pamu nabombi.

5 Ila pe bandu bangi ba bunhobale Kilisitu bikikundi saka Afalisayu bajema nukupwaga,
“Kupalika bandu banga kuba Ayaudi asekula jandu nakaabola namuna jukupwata Mala-
galaki gaka Musa.”
6 Henu, atumi baka Yesu na aseja batenda kikau kikolongu ili amanya sukutenda.
7 Balongila muda nndasu, Petili jaamua kujema nukupwaga, “Mwalongubangu, mwabe
mmanya toka masoba gukutumbuli Sapanga jwanhagula nepani nkati jitu nandila Li-
jambu la Amboni kwaka bandu bandema yengi, ili ajowana nukuhobale.
8 Najombi Sapanga jojumanya mioju jitu, jwalangi jwaapai sakaapeke nabombi Loho
jaka Sapanga ngati hejutupeki twepani.
9 Sapanga ngasejutubagwi kati jitu na bombi, jaalekakia mahakau gabu ndaba batenda
kusapisa mioju jabu kukuhobale kwabu.
10 Henu, ndaba jaki kunndenga Sapanga sakaatweka bandu haba nsigu goguwe hata aka
hoku bitu wala twabe ngasetwawesiki kutoto.
11 Kwiikuba hela, ila tuhobale, ana twepani tubii ngati bombi, twigombuliwa kupete
waamboni waka Bambu Yesu.”
12 Bandu boka batama nuu, baamua kwajoane Balunaba na Pauli hebalandila ndonduke
na nginyuli yejwatenda Sapanga kupete maboku gabu kwa bandu banga Ayaudi.
13 Pabajomula kulonge, Yakobu japwaga, “Mwaalongu bangu, nyowannya nepani!
14 Simoni julandi namuna Sapanga mumasoba gumunyuma hejwaatendila bandu ban-
dema yengi, jaagula bandu bangi akuba bandu baki.
15 Lijambu heli lilengana na malobi gaka alota baka Sapanga, ngati Maandiku gaka
Sapanga hegapwaga.”
16 “Hegijomuka majambu haga nihika kabee,
nukusenga kabee nyumba jaka Daudi jejiabwiki,
niilenganakia mang'oba gaki
nukusenga kabee,
17 ili bandu baaigili boti bumpala Bambu,
na bandu bandema yoti banaakemiki abia bangu, bampala Bambu.
18 Ndi hejupwaga Sapanga, jojwatenda lijambu heli limanyikana toka mwandi.”
19 Yakobo jaendaliya kupwaaga, “Henu, senhamwi ne senze, tukoto kwaasumbuu bandu
bandema jengi babung'anambuki Sapanga,
20 ila Pee twaalembila balua kwaapwagi biikula poso jejibii mbija jeatambiki mahoka,
akotuka usalati, biikula kinyama sebikinyongiki, kabee bikula mwai.
21 Ndaba masoba gingi malobi gaka Musa gabi galandika kila musi nukugasoma mu
nyumba jukuketangane Ayaudi yoka kila Lisoba lu Kupomulela.”

Balua kwaka bandu babuhole banga Ayaudi

22 Atumi baka Yesu, aseja na bandu boka ba bunhobale Sapanga baamua kwaagu bandu
nkati jabu nakaapwagi ajenda ku Antiokia pamu na Pauli na Balunaba. Henu, bunhag-
ula Yuda jobunkema kabee Balusaba na Sila babaii akakilongosi ba bandu babahobali
Sapanga.
23 Baapekia balua jejiandiki ana, “Jambuoti, twepani twaka atumi baka Yesu na aseja na
alongu binu na tutenda kunhandi balua mwabandu banga Ayaudi mwanganya mwembi
ku Antiokia hoku, ku Silia nuku Kilikia.
24 Tujowini bandu bangi babahuma koni batenda kunsumbu kwa malobi gabu, nuku-
jibeka mioju jabu jibii nulujogopu. Twepani ngase twaalagalaki kutenda hela.
25 Henu, tuamwi pamu kwaagu bandu baakumu nakaapwagi ahika kwinu pamu na
akosi bitu Balunaba na Pauli,
26 bandu bababii tayali hata kuwa ndaba ji liina laka Bambu witu Yesu Kilisitu.
27 Henu twaapwagi Yuda na Sila ahika hoku, kumpwagi mwanganya kupetee milomu
jabu malobi gatunhandaki mu balua.
28 Ndienu, Loho jaka Sapanga jutupwaagi tukotoka kuntweka mwanganya nsigu ila pe
majambu ganga gagapalika:
29 Mwikula posu jeatambaki mahoka, mwikula wala mwiikunywa mwai na mwikula
inyama jikinyama seakinyongiki nzepana usalati. Mwibia ntei sapi ana nkotwiki kutenda
haga. Kwaheli!”
30 Pabajomula kwaatabuka bandu bala, bajenda ku Antiokia kokuje bakema kikau saka
bandu babuhobale Kilisitu, nakaapeke balua jela.
31 Pabasoma balua jela, malobi gaki gaatenda agangamala mwoju, batoguli ngamaa.
32 Yuda na Sila, bababi kabee alota, balongila na bandu ba bunhobali Kilisitu bala kwa
malobi gingi tulisa mwoju na kwaasenga.

33 Baada jukutama kola kwa muda, bandu ba bunhobali Kilisitu buku Antiokia baatabuka koni baalobe lukwali, ndi babuja kwa babatumiki.
34 Sila jaamua kuigali.
35 Pauli na Balunaba baigalia ku Antiokia kwa muda, baabola bandu nukulandi Lilobi laka Bambu, pamu na bandu bangi bingi.

Pauli na Balunaba atenda kulekana

36 Pagapeta masoba kidogu, Pauli ampwagila Balunaba, “Tubuja twakaalinga bandu bala kila musi kotwaalandila lilobi laka Bambo, tukilibonila twabe eandalela.”
37 Balunaba japala bunzukua na Yohana jobunkema kabee Maluko.
38 Lakini Pauli ngase jabona sapi kujenda na Maluko, jojaaleka ku Pamfilia nukukana kuhenga lihengu pamu nabu.
39 Ndienu, wapitali ubisi nkolongu, ngase bajetangini, baamua kulekana. Balunaba anzukua Maluko, bakwela sitima bajenda ku Kupulo.
40 Najombi Pauli anhagula Sila, baada ja bandu ba pala kundobe uamboni waka Sapanga, batenda kuboka.
41 Hebabia atenda kujenda bapetila ku Silia nuku Kilikia, koni jaasenga bandu ba bunhobale Kilisitu kupete malobi gaki.

16

Timoti jujongana na Pauli na Sila

1 Pauli jahika ku Delube nuku Lusitila, kojabi jutama mbolee jumu jobunkema Timoti. Anyongoo baki bababi kabee jabii mundu joanhobale Kilisitu, babi Ayaudi, na atati baki babi Agiliki.
2 Timoti jabi wa mboni kwa bandu kati ja bandu buku Lusitila nuku Ikonia.
3 Pauli ampala Timoti julongana najombi mu sapwali jaki, ndi enu ansekula jandu. Jatenda hela ndaba Ayaudi boti bababia atama pala bamanyiki atati baka Timoti babi Agiliki.
4 Pababia apeta pa misi jela baapekia bandu malagalaki ga balagalakia atumi baka Yesu na aseja ku Yelusalemu, baapwagila bagakamulakia.
5 Henu, bandu bala baendaliya kukola mu kuhobale kwabu, na banafunzi bajonzukika kila lisoba.

Uyeku waka Pauli ku Tuloa

6 Bapeti ku Fulugia nuku Galatia ndaba Loho jaka Sapanga ngase jaapwagi kulandi Lijambu la Amboni ku ndema juku Asia.
7 Pabahika pambipi nu nkoa uku Musia, balengiki kujingi ku musi uku Bitunia, lakini Loho jaka Yesu ngasejaa jetakile.
8 Henu, bapetila ku nkoa guku Musia, nuku jenda bila kugoboka mbaki ku Tiloa.
9 Ikilu jela, Pauli jatenda kuyekuliwa, ambona mundu jumu juku Makedonia jujemiki pala nuku nndoba, “Lombuka, uhika ku Makedonia ukutujangatiaje.”
10 Pauli pajajomula pe kubona uyekuli gola, tuliandia kujenda ku Makedonia bila kukabaki, koni tumanyiki Sapanga jutukemiki twaalandila Lijambu la Amboni bandu baakola.

Ludia anzetake Bambu

11 Ndi twajenda muli jojoma kuhuma ku Tiloa mbaka ku Samotilake, ni kilabu jaki twahika ku Neapoli.
12 Kuhuma kola twahika mbaka kunkoa uku Pilipi, musi nkolongu uku ndema uku Makedonia pandu pababi mu ukolongu huku Loma. Twatemi pa musi gola masoba kidogu.
13 Lisoba lu Kupomulela twapiti kunza ja musi, twapiti pulutengu lwa losi pandu patwaholali tuwesa kupata pandu pukundoba Sapanga. Twatama pala nukulonge na aka mbomba bababi ajongini pala.
14 Kati ja aka mbomba bala bababia atenda kutujoane jabi mmbomba jumu joanzogopa Sapanga jobunkema Lidia mwenei juku Tuatila, jojabi julombesa ingobu ya zambalau ya bei ngolongu. Sapanga jaogula moju waki ili juwesa kupwata malobi gajabia julonge Pauli.
15 Ndi jombi na bandu buku nyumba jaki batenda kubatiswa. Najombi jutuloba jakapwaga, “Ana sakaka mmbona ne nunzetaki Bambu, nhika ku nyumba jangu mwaka tama” Jutupembalakiya tujenda, twajenda pamu naku.

Pauli na Sila baabeka muligelesa

16 Lisoba limu, patwabia tujenda pandu puku nndoba Sapanga, mmbomba jumu jojabi nikilombu sukulondo jaketangini natwepani. Mbomba hoju jabia jaapeke akakolongu baki lupija lwingi kupete kulondola kwaki.
17 Henu, mmbomba jola ampwata Pauli na twepani koni jupega keleli nukupwaga, “Bandu haba atumisi baka Sapanga Nkolongu. Bunndandi mwanganya ndela ju ukombosi.”
18 Jabia jutenda hela masoba gingi hata lisoba limu Pauli jatenda kusukia, ang'anambukia mmbomba jola nuku kipwagi kilombu se sela, “Nukuamulisa kupete liina laka Yesu Kilisitu, umpita mwenioju!” Mala pee kilombu se sela satenda kumpita.
19 Henu aka akolongu bababia apata lupija lwingi kupete mmbomba jola pababona kuhobale kupata lupija kwabu kupete mmbomba jola kujomwiki, baakamula Pauli na Sila, naka atutuana mbaka kuguliu palongi jaka kilongosi ba musi.
20 Baatakila kwaka bandu baatemu bapwaga, “Ayaudi haba aleta puju pa musi wito.
21 Butubola tuhenga majambo gaguge twa bandu buku Loma ngase tupalika kujetake wala kugapwata.”
22 Nsambi wa bandu wajenda kujongana nabu kwalapu Pauli na Sila.
Ndienu, bandu baatemu bala baahula ingobu yabu kwa makili, nuku kulagalaki baalapula iboku Pauli na Sila.
23 Pabajomula kwaalapu ngamaa baajegala nkati jiligelesa, na baalagalakia nkolongu jwa alonda biligelesa baalonda ili biitila.
24 Henu ndaba jililagalaki lela, nndonda jola jaabeka mu sumba sunkati ngani siligelesa nuku gakonga magolu gabu mu mpengu.
25 Pambipi na pamahiku, Pauli na Sila babia buku nndoba Sapanga nuku nzembe mihambu juku nndumbali, na bandu bangi bingi ba baajigali mola batenda kwaajongwane.
26 Apalapa sapitila kililima sesanyuanyua nsingi wa nyumba jiligelesa. Apalapa milyangu yoti yatenda kuhogoka ni minyolu yebaakongi bandu bala gatenda kubopoka.
27 Nkolongu juligelesa jatenda kujumuka nukubona milyangu giligelesa ihogwiki, jawasaliya bandu bala atilike, ndi jahopula upanga waki nuku pala kulikoma.
28 Lakini Pauli jajamaliya, “Walikoma ndaba twepani twaboa tubi pambane.”
29 Pajabiya ankemiki mundu juletaa taa, nndonda juligelesa jola jatili nkati, nukulileke palongi jamagolu gaka Pauli na Sila koni jaka bagaja sulu jogopu.
30 Jaalongua kunza na kwaalaluki, “Mwaakolongu, ndenda boo ili nhuwesa kukombulewa?”
31 Bombi bunzibwa, “Unhobalia Bambu Yesu nanagu witenda kugombolewa pamu na alongu baku boti.”
32 Ndienu bundandila Lilobi laka Bambu jombi pamu na alongu baki boti.
33 Apalapa ikilu jela nkolongu jiligelesa jola jaajukua na kwaagolo ilonda yabu, ndi jombi na alongu baki batenda kubatiswa apalapala.
34 Ndienu jaajukua Pauli na Sila mbaka ku nyumba jaki, jaapekia posu akula. Batoguli ngamaa pamu na alongu baki ndaba babia henu bunhobale Sapanga.
35 Kilabu jaki pulukela, bandu bukutemu baatuma atumisi babu kwaka nkolongu uligelesa jola kumpwagi,“ Mwabopuliya bandu bala.”
36 Ndonda jola apwagila Pauli, “Bandu bukutemu buntumiki mundu kupwaga tunhoguliaje. Henu nhwesa kujenda bila kujogopa.”
37 Lakini Pauli anzibwa, “Gupwaga oti boo?” “Butulapula iboku pa bandu bila likosa ingawa twepani twa bandu buku Loma. Kabee butujegi nkati henu apala butupia bila bandu kumanya! Nga kuwesekana! Waleka beni ahika pamba kutupia.”
38 Atumisi bala bakelabuka na kaapwagi bandu baatemu bala, na bombi pa bajoana Pauli na Sila babia bandu buku Loma, batenda kujogopa.
39 Henu, bajenda kupwaga mpepakoku na kwaapwaagi aboka mmusi we gola.
40 Pauli na Sila bapita muligelesa, bajenda ku nyumba jaka Lidia. Kola babonana na bandu ba babunhobali Kilisitu na baagangamalisa mwoju kwa malobi gingi batenda kuboka.

17

Pauli na Sila pababia ku Tesaloniki
1 Pauli na Sila baendalia na sapwali jabu, bapetila ku Amfipoli nuku Apolonia, ndi bahika ku Tesaloniki kokwabi na nyumba jukuketangane Ayaudi.
2 Pauli jajongana nabu ngati ebayobali, jatumia Maandiku ga Sapi kubolana nabu muda wa juma itatu kila Lisoba lu Kupomulela munyumba jukuketangane Ayaudi.
3 Jaalandila nuku langi kwabi lasima Kilisitu kung'alika nuku yoka kuhuma kwa bandu baawi. Jaapwagila, “Yesu jonundandi nepani kwinu, ndi Kilisitu Nkombosi.”

4 Ayaudi bangi bunzetaki nukujongana na Pauli na sila. Nagombi nsambi nkolongu
wa Agiliki bababia bunhobale Sapanga pamu naka mbomba bingi bini isima, batenda
kunzetake Sapanga.
5 Lakini Ayaudi babona wipu, baamua kujuku bandu baliya kuhuma kuguliu, nuku-
tenda nsambi nkolongu wa bandu batenda puju pa musi poa. Biitukaliya nyumba jaka
Yasoni koni ahobale kwaapata Pauli na Sila mu nyumba mola ili baapelika kwa bandu,
6 lakini ngase baakolile, baamua kunkangana Yasoni pamu na apwasi bangi mbaka
kwaaka akolongu ba musi, nuku jamali, “Bandu bamba ahengiki puju kila pandu henu
ahikiki pa musi pani.”
7 Najombi Yasoni jaajopiki ku nyumba jaki. Boti ngase anzetake bambu nkolongu juku
Loma, ati apwaga, “Jubi bambu nkolongu jongi jobunkema Yesu.”
8 Malobi gala gaajegi kiholu akolongu ba musi nu nsambi wa bandu gola.
9 Baamua Yasoni naajaki abeka poni, na kwaaleka abujaje.

Pauli na Sila ku Beloya

10 Ekwahika pee ikilu, apwasi bala bunhingamakiya Pauli na sila ajenda ku Beloya.
Hebahika pee kola bajenda ku nyumba jimu juku ketangene Ayaudi.
11 Bandu baakola babi abii tayali kujowane lilobi kupeta bandu buku Tesaloniki. Bilije-
taki Lilobi laka Sapanga sukutokule kukolongu, babia aendale kulinga Maandiku ga Sapi
kila lisoba, ili kumanya ga bapwaga Pauli na Sila ana gabi ga sakaka.
12 Bandu bingi bunzetaki Sapanga pamu naka mbomba naaka nalomi Agiliki bini isima.
13 Lakini Ayaudi buku Tesaloniki pa bajowa pee Pauli julandi lilobi laka Sapanga ku
Beloya, bajenda kola, batumbuliya kuhenga puju na kugujogopesa nsambi wa bandu.
14 Ndienu bandu babunzetaki Sapanga bala bumpelika Pauli nyatanyata ku mbwani,
lakini Sila na Timoti bahigali ku Beloya.
15 Bandu babuhindakiya Pauli bala bajenda pamu naku mbaka ku Atene. Ndienu,
babuja na malagalaki kuhuma kwaka Pauli gagapwaga Sila na Timoti bumpwata nyata.

Pauli jubii ku Atene

16 Pauli pajabia jaalendale Sila na Timoti ku Ateni, moju waki wayomiki ngamaa
pajugubona musi gola gutweli imong'umong'u.
17 Jalongila na Ayaudi na bandu bangi babunzetaki Sapanga munyumba juku ketangane
Ayaudi, na kila lisoba jabia julongalane na bandu bangi kugulio pamu na kila bandu
baahika pala.
18 Bandu bangi bababii apwasi baka Epikulio na Sitoiko baabi aboliwi ngamaa balongila
naku. Bangi bapwaga, “Jwana malobi gingi ajo jupala kupwaga kike?” Ndaba Pauli jabi
julandi Lijambu laka Yesu nuku yoka kwaki, bangi bapwaga, “Kubonikana julandi lijambu
laka sapanga bange.”
19 Ndienu bunzukua Pauli, bumpelika palongi ja sengu juku Aleopago, nukupwaga,
“Tupala tumanya lijambu linyahi lewabii gutenda kulandi.
20 Hindu yengi yetukujogwini kwa makutu gitu ibonikana hikigeni kwiitu. Tupala
kumanya mabolee manyai haga mana jaki kike.”
21 Bandu buku Ateni na bandu bangi ageni bababia kola babia atumi muda wabu woka
kupwagani nukujogwane mabolee manyai.
22 Henu, Pauli jajema palongi jikikau suku Aleopago, nuku pwaga, “Mwabandu buku
Ateni! Mu majambu goti ganhenga, mona mwanganya mwa bandu balumbali aka
sapanga bingi ngamaa,
23 ndaba henabia mbeta hako na ako koni ninga pandu pii pukulumbali nijibona
mesajimu jukupiki litambiku bijiandiki,” “kwaka Sapanga janga kumanyikana.” Henu, jo
mundumbali sanga kummanya hoju, ndi jonundandi nepani kwinu.
24 Sapanga jojubombiki ndema joka na kila sindu sekibi momu, ndi Bambu jukunani
nuku ndema, jombi ngasejutama mu nyumba jukunndumbalii jeasengiki bandu.
25 Wala jombi ngase buntumaki ndaba jupala sokapi, ndaba jombi ndi jojaapeke bandu
womi, jaawesesa kupomo na kaapeke kila sindu.
26 Kuhumi kwa mundu jumu jaabomba bandu boka bupunndema nakaawesesa kutama
punndema pani poti. Jaamua nuku panga kabula muda ni mipaka jukutama pundema
pani.
27 “Jatenda hela, ili bandu ba ndema yoti awesa kumpwata hata suku papaa ili buhikila.
Sakaka Sapanga ngasejubii kutali na kila jumu wito.
28 Ngati hejapwaga mundu jumu,
‘nkati jaki jombi twepani tutenda kutama, tutenda kujenda na tubi!’ Ngati bandu binu
ebajemba mihambu jejipwaga,
‘Twepani twabana baki.’

29 Ana twepani twa kibeleku saka Sapanga, henu twiholale Sapanga awesa kunndenganake kwa zahabu, au feza hata lilibu lealenganaki bandu kwa malangu gabu.
30 Sapanga jatenda ngati ngase jubona kipindi sela bandu hebabi ang'ang'a. Lakini sajenu, jaalagalakiya bandu boti kila pandu ajetakiya nukugaleka mahakau."
31 "Ndaba jupangiki lisoba lu kutemu nndema waki ngati ekupalika, kupete mundu jumu joanhagwi ndaba jilihengu lela. Sapanga jalangi lijambu heli la sakaka sukunhyoa mundu hoju kuhuma kwa bandu baawi!"
32 Pabunzoana Pauli jakalongalia lijambu luku yoka kwa bandu baawii, bangi baabuha luheku, lakini bangi bapwaga, "Tupala kujowana kabee lijambu legupwagiki le heli!"
33 Ndienu, Pauli jaaleka, nuku pita kunza ja pasengu pala.
34 Lakini bandu asokopi bajongana naku, nakuba bandu ba bunhobale Kilisitu. Kati jabu babia Dionisio juku Aleopogo nu mmbomba jumu jobunkema Damali na bandu bangi kabee.

18

Pauli ku Kolintu

1 Ndipala, Pauli jwaboka ku Atene, nukujenda ku Kolintu.
2 Ku Kolintu kola, anketanya Nyaudi jumu jobunkema Akila, mwenei juku Ponto. Akula pamu nunhwanu waki jobunkema Pisikila, babi ahikiki kuhuma ku Italia masoba ge gala ndaba Kaisali Kilaudio jwabi juamulisi Ayaudi boti aboka ku Loma. Pauli jwapiti kwaabona,
3 najombi ndaba jwabii pundi jukulenganake mahema ngati bombi, jwatama nabu nukuhenga lihengu pamu nabombi.
4 Kila Lisoba lu Kupomulela Pauli jwalongila nabu munyumba jukuketangane Ayaudi koni julenga kwaapata Ayaudi na Agiliki.
5 Sila na Timoti pabahika kuhuma ku Makedonia, Pauli jwatumbulia kutumi muda waki woka kulandi Lilobi laka Sapanga, koni jaalangi Ayaudi Yesu ndi Kilisitu Nkombosi.
6 Ayaudi bumpenga Pauli nukuntondo, najombi jwaamua kukung'unda ingobu yaki, nakaapwagi, "Ana nhobiki kwali mwabete, nepani ngasemi nilikosa. Kutumbu sajenu naajende bandu banga Ayaudi."
7 Ndienu, jwaboka pala nukujenda kutama ku nyumba jaka mundu jumu joanzetake Sapanga jobunkema Titu Yusito, jojuwe nyumba jaki jabii pambipi na nyumba jukuketangane Ayaudi jela.
8 Kilisipo, nkolongu wa nyumba jukuketangane Ayaudi jela, pamu naalongu baki boti buhobaliya Bambu. Akolintu bajogwaniya malandi gala, bahobaliya nukubatiswa.
9 Lisoba limu ikilu, Bambu ampwagila Pauli muuyekuli, "Wijogopa, endalya kulandi wala kukotoka,
10 ndaba nepani mipamu naweapa. Ngamundu jojwilenga kuguhumisa ndaba pamusi pani abii bandu bingi baabi upandi waminenga."
11 Henu, Pauli jwatamakola koni jwaka bola bandu lilobi laka Sapanga muda wa mwaka gumu na miei sita.
12 Lakini kipindi Galio pajabii nkolongu ju ndema guku Akaya, Ayaudi ankupaliya Pauli kwa pamu nukumpeleka kusengu.
13 Bapwaga, "Tuntaki mundu jonzo ndaba jwaakoloo bandu kundumbali Sapanga kwa ndela jejipengana na malagalaki gito."
14 Pauli hejapala pee kulitete, Galio jaapwagila Ayaudi, "Nnzoaniya mwa Ayaudi mmbanganya! Ana lijambu lende elakabii jutei lijambu la liyaa ngamaa nakabia nunzowani.
15 Lakini ana kokubisana pe ndaba ja malobi, mahina na Malagalaki gii, nhamua mwabee. Ne ngase mbala kuba mundu jukutemu magambu haga!"
16 Ndienu, jwaabenga kuhuma pasengu.
17 Nabombi boha bunzonza Sositena jojabii julongo mu nyumba jukuketangane Ayaudi, bundapula apalapa palongi ja pasengu. Lakini Galio jatenda pee kwaaleka.

Pauli jukelabuka kabee ku Antiokia

18 Pauli jatemi na bandu banhobale ku Kolintu kwa masoba gingi. Ndienu jaatabuka, jwakwela msitima kujenda ku Silia pamu na Pisikila na Akula. Ku Kenikilea, jamoga majunzu gabu ndaba ja nazili jejabiya jubei.
19 Bahika ku Epesu na papuje Pauli jaleka Pisikila na Akula, jajenda munyumba jukuketangane Ayaudi, balongalaniya na Ayaudi.
20 Bundoba atamanabu kukipindi kilasu, lakini ngasejapai.
21 Pababiya bakaboka, japwaga, "Sapanga najupai nihika kwinu kabee." Jaboka ku Epesu kupete sitima.

22 Sitima lajema ku Kaisalia, najombi Pauli jajenda ku Yelusalemu kwaalamu bandu ba
bunhobale Kilisitu, ndienu jajenda Antiokia.
23 Jatemi kola kipingi kisokopi, ndienu jaendaliya na sapwali kukupete kila pandu pa
Galatia nuku Fulugia koni jaagangamalisa mwoju bandu ba bunhobale Kilisitu boka.

Apolo jaalandi ku Epesu nuku Kolitu
24 Myaudi jumu joakema Apolo, mundu juku Alekisandilia na jahika ku Epesu. Jabii
mundu jojumanya kulonge sapi na jojabii jumanyiki Maandiku ga Sapi.
25 Jabiya bummboliki indela jaka Bambu najombi mwoju waki wabii na mwotu
gukuhenga majambu gaka Sapanga, jwalongila majambu gaka Yesu kwa sakaka lakini
jabii jumanyiki pe ubatisu waka Yohana.
26 Pisikila na Akula pabunzowana jakalongila bila kujogopa nkati ja nyumba jukuketan-
gane Ayaudi, bunzukua kwabu nakabola indela jaka Sapanga ngati ekupalika kubiya.
27 Apolo pajaamua kujenda Akaya, alongu bala bungangamalisa moju kukumpeke balua
jukummanyisa kwa bandu baakola bunzopaje. Pajahika kola, jaangatia ngamaa bandu
babahobalia Kilisitu kupete waamboni waka Sapanga.
28 Ndaba kupete kulonge bila kujogopa jaakanakya pangwendu Ayaudi bababia apenga
koni jwakalangia kupete Maandiku kupwaga Yesu ndi Kilisitu Nkombosi.

19

Pauli julandi ku Efesu
1 Apolo pajabii ku Ukolintu, Pauli jwapiti ku Epesu kupete ndela juku hitombi. Kola
jaaketania banafunzi.
2 Jalalukiya, “Boo, pamunng'anambukia Kilisitu mumpatika Loho jaka Sapanga?”
Nabombi bapwaga, “Hata, ngasetumanyi ana kubii na Loho ja Sapanga.”
3 Najombi japwaga, “Henu mwapatiki ubatisu gwa bole?”
Bunzibua, “Ubatizo waka Yohana.”
4 Najombi Pauli japwaga, “Ubatisu waka Yohana wabiya gupwaga bandu alekakiwa
mahakau. Yohana jaapwagila bandu bunhobaliya jojuhika jola, ndi Yesu.”
5 Hebajowana gala, babatiswa kupete lihina laka Bambu Yesu.
6 Ndienu, Pauli jaabekila maboku, na Loho jaka Sapanga janhulukiya, batumbuliya
kulonge luga ingeni nukutangasa Lilobi laka Sapanga.
7 Bandu boha babii kalibu akanalomi kome na abele.
8 Pauli jabi kola miei mitatu jukubika jujenda munyumba jukuketangane Ayaudi, jwabia
julonge nabu bila kujogopa, jabiya julongalane nabu ili jaapata ili ahika mu Ukolongu
waka Sapanga.
9 Lakini bangi mioju jabu jabii ngaseijetaki, bakana kuhobale, batumbuliya kulongale
liyaa Indela jaka Bambu pabaketangini pala. Apalapa Pauli jilibagua nabombi, jaajukua
pulutengu banafunzi baki, jabiya jakalongila nabu kila lisoba mu nyumba jukulibole jaka
mundu jumu joakema Tulano.
10 Jaendaliya kutenda hela kwa yaka ibeli bandu buku Asia boha na Ayaudi na bandu
bupundema poha, bawesa kujowana lilobi laka Bambu.

Bana baka Sikewa
11 Sapanga jwahenga ndonduke yaki kupete maboku gaka Pauli.
12 Bandu babia ajuku hitambaa ni ingobu yengi yeyabii jitumi Pauli, biipelika kwa
agonzu, nabombi batenda kulama, na bababii ni ilombu nayombi yatenda kwaaboka.
13 Ayaudi bangi baaponga ilombu bala bajenda koni na koni bakalenga kutumi lihina
laka Bambu Yesu kwa bandu bababii ni ilombu. Babiya bakapwaga, “Numpwagi mpita
kupete liina laka Yesu joanndandi Pauli.”
14 Bababii ahenga haga bana saba baka Sikewa, nngolu nkolongu wiki Yaudi.
15 Lakini ilombu yapwaga, “Nummanyi Yesu, na nummanyi kabee Pauli lakini mwan-
ganya mwakanyanye?”
16 Ndipala mundu we jola jwini ilombu jahombila, nakasambuli kwamakili, basoka
makili boti, bapita kunza ja nyumba nukutila hehu koni alihumasini.
17 Lijambu lamanyikana kwa Ayaudi boka na Ayunani baatamika ku Epesu, boti lwaa-
jingia lujogopu, ni lihina laka Bambu Yesu latenda kuhesimika.
18 Bandu bingi bababii ahobali masoba ge gala bahika palongi ja bandu nukupwaga
gabahengiki pangwendu.
19 Bandu bangi bababia ahenga majambu guuhabi bajola hitabu yabo yu uhabi, biijosa
mwotu pagwendu. Pababalanga bei jiihitabu hei, babona hihiki hipandi elupu uwano ya
madini ya feza.
20 Henu, lilobi laka Bambu lajonzukika kusambaa ngamaa na kwamakili.

Puju jipiti ku Epeso

21 Pagajomuka majambu gala, Pauli jamua kujenda ku Yelusalemu kupete Makedonia na
nuku Akaya. Japwaaga mmoju jaki, “Panakahika hoku nipalika kujenda kabee ku Loma.
22 Henu jaatuma bandu abeli kati ja atumi baki, Timoti na Elasito, ajenda ku Makedonia,
jahigalya muda msokopi ku Asia.”
23 Mumasoba ge gala japitila puju ndaba jiindela jaka Bambu.
24 Jwabii mundu jumu joankemika Demetilio jojabii juhenga lihengu lukulenganake
hindu ya feza ye ilengana na nyumba jaka sapanga wiisoli, mmbomba joankema Alutemia.
Lihengu leheli laapekiya baalenganake bala lupija lwiingi.
25 Demetilio jaakema pamu bahenga lihengu bala na bangi bababii ni lihengu ngati heli
nakaapwagi, “Mbandumwe, mmanyiki lee lupia lotupata luhumi mulihengu litu leno.
26 Henu mwabe nhwesa kujoane nukulibone majambu gajuhenga Pauli, nga pa Epesu
pani pena, ku Asia koti. Jombi jwaakolo na nukuhuta bandu bingi sa kwaapwagi
imong'omong'u yebiilenganaki bandu yela nga sapanga hata kidogo.
27 Kuwesikana ngamaa lihengu litu kuba nilihina liliyaa. Ngahela pena, hata na nyumba
jaka sapanga mmbomba Alutemia kuba ngasindu sa mana mwisuweni jobunndumbali
hoju ku Asia koti nuku ndema koti ulumbi waki witenda kujomoka.”
28 Pabajogwa gala, batenda kuyoma, batumbulia kujamali, “Alutemia juku Epesu ndi
nkolongu wene!”
29 Musi woka gwabii na puju. Bandu bala baakamula Gayo na Alisitaliko na bandu buku
Makedonia, bababi sapwali jimu pamu na Pauli. Baapelika pulubanza lu kukinii.
30 Pauli najombi jwapala kujingi mu nsambi wa bandu bala apwasi baki batenda
kumpomo.
31 Akolongu bangi buku Asia, bababi akosi baka Pauli baatuma bandu kwaapwagi Pauli
jwiijenda mu lubanza gola.
32 Muda wegola, kila mundu jwabia jutenda kujobane, bangi alonge ale na bangi alonge
ale, mbaki nkutanu watenda kualabika. Na bingi ngasebamanyiki ndaba jaki aketangini
pamu.
33 Ayaudi bunzemika Alekizanda palongi. Bandu bangi punkutanu pala bawasaliya ndi
jombi jojusababishi. Henu, Alekisanda jwaakinyuliya bandu kwa maboku kulangi jupala
kulikengale kwa bandu boti.
34 Pabamanya jwabi Nhyaudi, boti kwa sauti jimu bajamaliya, “Alutemia ndi nkolongu
juku Epesu.”
35 Ndienu jojuhandika jwa musi gola jwaapwagila atumbala nukupwaga, “Mwabandu
buku Epesu, boo, kila mundu jumanya lee musi guku Efesu goni ndi gogulonda nyumba
jaka sapanga Alutemia kabee ulonda nikimong'umong'u se saabwiki kuhuma kunane.
36 Nga jojuwesa kukana lijambu le heli. Henu, ntulia, mwihenga sindu sokapi bila
kuwasali.
37 Mwaakemiki bandu hababa lakini ngase bijitondwi nyumba jaka sapanga wala
kuntondo sapanga witu mmbomba.
38 Ana Demetilio na aka pundi ajaki abi na magambu gokapi na bandu haba, sengu ibile
na akolongu ba musi abi, awesa pee kutakiana kokoko.
39 Ana libii litatisu lengi, mulipelika sengu jejipalika.
40 Ndaba awesa kupeleka pasengu ndaba jukuleta puju jalelenu. Ndaba ngasetubii na
sababu jukulikengalela.”
41 Pajajomula kupwaga hela jwaapwagila bandu aboka.

20

Pauli jujenda kabee ku Makedonia nuku Ugiliki

1 Puju juku Efesu pajakotuka Pauli jaakema banafunzi bala, jaagangamalisa moju. Ndi
pala jwatenda kwaatabuka, nu kuboka kujenda ku Makedonia.
2 Japetila pandu punndema pala, konijulonge nabandu malobi gingi ga kwa gangamalisa
moju. Ndi jahika ku Ugiliki,
3 jatama miei jitato. Pajabia jilianda kujenda ku Silia, jamanya aka Ayaudi babia
buntende mpangu guliyaa, henu jaamua kubuja sukupetee ku Makedonia.
4 Sopatila mwana waka Pilo juku Belea jwalongana naku nakabee Alisitaliko na Sekundo
kuhuma ku Tesolonike na Gayo kuhuma ku Delube na Timoti na Tukiko na Tilofimo
jukunkoa guku Asia.
5 Haba butulonguli nukutulendale ku Tiloa kola.

6 Twepani, helapeta lisoba la mabumunda ganga kujege amila, twakwela sitima kuhuma
ku Pilipi na hela peta lisoba la tatu twahika ku Tiloa kola. Kola twatama masoba ga juma
jimu.

Pauli jujenda mala ja mwisu ku Tiloa

7 Lisoba la jumamosi twaketangini pamu kula mabumunda. Ndaba Pauli jabia jupala
kuboka kilabu jaki, jaalandila bandu nukuendale kulonge naku mbaka pamahiku.
8 Mu sumba su kunani setwabi yabii taa hingi yakanyaka.
9 Pauli pajabiya jutenda kulandi lilobi laka Sapanga, nkombu jumu jobunkema Eutuko
jwatumbulya kupotoka mbolimboli mwisu we lunkamula lugonu, jwaabuka pai kuhuma
ku sumba satatu suku nani kugolofa. Buntondula koni juwi.
10 Lakini Pauli jwahuluka pai nukujinama nukunzobate nukupwaga, “Mwikuba niki-
holu ndaba womi waki wakoni nkati jaki.”
11 Ndienu jwakwela kabee ku sumba sukunani, janukula libumunda nakula, jaaendilia
kulonge nabu kipindi kilasu mbaki pulukela, ndi nu kuboka.
12 Bandu bala bunzukua nkombujola mbaki kunyumba koni jubi nsima na batenda
kutogule ngamaa.

Pauli juhuma ku Tiloa kujenda ku Mileto

13 Twepani twakwela musitima kujenda ku Asu kotwabia tunzukua Pauli. Ndi hetwa-
pangiki je, ndaba japala juhikahoku kwa magolu.
14 Henu, jutuketania ku Asu kola, tunkwea musitima, twajenda ku Mituleni.
15 Patwahuma kola twaboka, kilabu jaki twahika ku Kio. Lisoba lapili twajema ku Samo
nikilabu jaki twahika ku Miletu.
16 Pauli jabia jupala kuendale na sapwali nisitima bila kupete ku Epesu ili jwiiselewa
ngani ku Asia. Jabii ni kipyau sukuhika ku Yelusalemu ku tipati ja Pendekosite ana
kuwesikini.

Pauli jaatabuka aseja buku Epesu

17 Kuhuma ku Miletu Pauli jwatuma bandu kwaa kilongosi ba bunhobale Kilisitu buku
Epesu aketangana naku.
18 Ebahika kwaki jaapwagila, “Mmanyiki nepani henatami na mwanganya masoba goti
tumbuka lisoba lukutumbuli panahika ku Asia.
19 Mmanyiki henuhengila Bambu sukunyenyekee goti na kwamaholi na mang'aliku
gagambata ndaba jimipangu jukunzuki Ayaudi.
20 Mmanyiki ngasenajogwipi hata kidogu kunndandi pagwendu nu kunyumba ji
nukumbola sokapi sukunzangatii.
21 Ngati enaapwagila Ayaudi na bandu banga Ayaudi kupalika anzetakiya Sapanga nuku
nhobale Bambu witu Yesu Kilisitu.
22 Henu, nenunzogwane Loho jaka Sapanga, nyenda ku Yelusalemu lakini ngasemanyiki
sekimbata hoko.
23 Ila semanyiki, Loho jaka Sapanga jumbwagi kipungu na mang'aliku kitenda kunen-
dale.
24 Lakini ngasenugubona womi wangu ngati sindu sa mana kwangu, ngati kujomo
sapwali jangu jukutama pundema pani bila kunkosee Sapanga nukujomule lihengu
lejumbeki Bambu Yesu, yaani lihengu lukulandi waamboni waka Sapanga kwa bandu.
25 “Mbetiki kati jinu mwaboti koni nakalandila ukolongu waka Sapanga. Henu, manyiki
ngakuba hata jumu winu jojimona kabee.
26 Henu, lelenu numpwagi sakaka ana jumuwi juhobiki ne nga na lawama jokapi jela
namu kwali mwabeti.
27 Ndaba ngasenakotwiki hata kasokopi kundandi lijambu loti laka Sapanga.
28 Mugulenda womi winu na mgulenda nsambi wa bandu gojumbei Loho jaka Sapanga
kuba mwaalonda baki. Mwaalingalia bandu ba bunhobale Kilisitu bajwahemi kwa mwai
waka mwana waki mweni.
29 Nemanyiki ngamaa heniiboka pee pani himei hikali hitenda kuntukali, na ngabikubi
ni ikia mu nsambi wa bandu hogo.
30 Hata kuhuma kwinu mwabe biipitila bandu nukupwaga majambu giisoli ili
kwaakonga bandu nakatenda baapwata bombi pena.
31 Ndienu ntama mihu, nkombuka kwa yaka itatu ngasenundekiki kummbola kila jumu
winu kwa maholi ikilu na muhi.
32 “Henu nunkabisi kwaka Sapanga ni kwililobi la waamboni waka Sapanga waki,
leliwesa kunsenga nukumpeke uwesu nkati jinu mwaboka monnyambisiki.
33 Ngasendokuli feza wala zaabu wala ingobu yaka mundu jokapi.

34 Mwanganya mmanyiki maboku ga ganga gatumiki kwa ganagapala kutumi na bababii pamu na nane.
35 Mu mahengu ganhengiki, nundangi indela jenze jukuhenga mahengu ngamaa ngati haga ili twaajangatiya banga kujiwesa, koni nkomboka malobi gaka mweni Bambu Yesu ngati ejapwaaga, ‘Mbanga kupia kuliku kujopa.’ "
36 Pauli ejajomula kupwaga haga, jagungamala pamu na bombi nukunndoba Bambu.
37 Boti babia bakalelaninya, buntabuka Pauli koni bunzobatia nukumbusu.
38 Babiniki mwoju ngamaa ndaba ja malobi gajapwaga ngabamboni kabee. Ndienu bunhindakiya mbaka kwii sitima.

21

Pauli jujenda ku Yelusalemu

1 Hetwabia tutabukini nabu, twakwela sitima twajenda mbaka ku Kosi. Kilabu jaki bahika ku Lode, nukuhuma hoku twajenda ku Patala.
2 Hokuje, tujiketaniya sitima labiya lijenda ku Foinike, henu twakwela, twatumbuliya sapwali.
3 Patwahika ku Kupulo, tuguleka upandi wa mangegi twajenda ku Silia. Twajema musi uku Tilo papuje sitima lela labii lijenda kuhulu misigu.
4 Twaaketaniya na banafunzi kola, twatama pamu nabu masoba saba. Banafunzi bala balongila koni alongoswa na Loho jaka Sapanga, bumpwajila Pauli jwijenda ku Yelusalemu.
5 Lakini muda witu pagwajomuka twabokaniya nukuendale na sapwali, twaboti pamwa na aka mbomba na bana babu butuhindakiya mbaka kunza ja misi. Twahika kumbwani, twaboti twagungamaliya nukundoba Sapanga.
6 Ndienu twatabukana pamwa, twepani twakwela sitima nabombi babujaniya mwama nyumba gabu.
7 Twaendaliya na sapwali jitu kuhuma ku Tilo mbaka etwahika ku Tolemai, twaalamua banafunzi ba kola na twatama nabu lisoba limu.
8 Kilabu jaki twaboka twajenda ku Kaisalia. Hoku je twajenda kunyumba jaka mundu jojulandi lilobi laka Sapanga jobunkema Pilipi. Jombi jabii jumu ja bandu saba babahaguliwi ku Yelusalemu kola.
9 Pilipu jabii na bana baki aka kamwali nsesi bababii akabikila nabombi babii apia ulota.
10 Twatama kola masoba gingi, ndienu Mlota waka Sapanga jumu joakema Agabo jahika kuhuma ku Yudea.
11 Jutuhikila, jajukua nkanda waka Pauli lojukonge mukibunu, jilikonga mwamaboku na mwamagolu, jakapwaga, “Loho jaka Sapanga jipwaga ana, ‘Ayaudi buku Yelusalemu bankonga mundu jununkanda ago ana nukunkabisa kwa bandu bu ndema jengi.’ "
12 Patajowana malobi gala, twepani na alongu bangi tundoba Pauli jwijenda ku Yelusalemu.
13 Lakini jombi jwajibwa, “Ntendaki kike, mpala lee kungelebu mojuwa kunyuma sukunelela? Ne mi tayali si kunyege nkati pena ila hata kuwa ku Yelusalemu ndaba jiliina laka Bambu Yesu."
14 Pajakana kutujogwane twatama nuu, twapwaga, “Leejupala Bambu lihengikaje!"
15 Patajomula kutama pala kwa muda, twakonga misigu jitu, nukujenda ku Yelusalemu.
16 Apwasi bangi buku Kaisalia bajenda pamu na twepani, butupelika kunyumba jaka Mnasoni kotwajenda kutamani masoba kidogu. Mnasoni jwabi mundu juku Kupulo kabee jwabi anzetaki Sapanga masoba gingi gagapeta.

Pauli jujenda kundamuki Yakobu

17 Patwaika ku Yelusalemu, bandu baanzetake Sapanga butujopiki sapi ngamaa.
18 Kilabu jaki Pauli jwajenda pamu na twepani kunndamuki Yakobu, na aseja boti babandu ba bunhobale Kilisitu babii pala.
19 Pajwajomula kwaalamuki, Pauli jwaapwagila majambu goha gajwatenda Sapanga pabandu ba ndema jeyengi kupetee lihengu lakii.
20 Pabajogwana haga, bunndumbalia Sapanga. Ndi bumpwagila Pauli, “Nndongu wito, ubweni Ayaudi bingi haba babung'alambuki Kilisitu na boti abi na wipu na malagalaki gaka Sapanga.
21 Ajogwini hegwaabola kila lisoba Ayaudi baatama pikilanda ja bandu banga Ayaudi biipwata malagalaki gaka Musa kwa kaapwagi biiseku banababu jandu wala kupwata mahengu gaayobali Ayaudi.
22 Henu tutenda boo? Ndaba biijogwana gubii pamba pa Yelusalemu.

23 Henu utenda letukupwagi. Tubi na bandu nsesi paamba baabi na nazili kwaka Sapanga.
24 Ajukua bandu haba, gubiya nabu pamu pa tipati gukulinyambisa na kwaagalami ili amoga majunzu giimutu yabu. Ndi bandu boha biimanya majambu gabajogwana nga ga sakaka, hata wamwe ugajetaki malagalaki gaka Musa.
25 Lakini kupete bandu banga Ayaudi babuhobale Sapanga, twapelaki balua kwapwagi majambu ga tuamwi. Biikula sokapi seatendi matambiku gaka sapanga biisoli, biikunywa mwai, biikula inyama ikinyama seakinyongiki, ajepana nukugone na bandu bila ndoa."
26 Ndienu, kilabu jaki Pauli jwaajukua bandu bala jwatenda ndumbali jukulinyambisa pamu nabombi. Ndienu jwajingala mu Nyumba jaka Sapanga kupwaga lisoba laki la mwisu lukulinyambisa na matambiku gabu gajwiboa kwa kila jumu wabu.

Pauli bunkamu mu Nyumba jaka Sapanga
27 Masoba saba gala hegahegali kujomoka, Ayaudi bababi ahumiki ku nkoa uku Asia bumbona Pauli mu Nyumba jaka Sapanga. Bakwelakiya bandu ayoma nukunkamu Pauli.
28 Bajamaliya, "Mwabandu buku Isilaeli, mutujangatiaje! Jonzo ndi mundu jojwabola bandu kila pandu majambu gagaapenga bandu buku Isilaeli, gagapenga malagalaki gaka Musa na Nyumba jaka Sapanga jenzeno. Hata heno jwajingisi mombo bandu bukuhuma ndema jengi nuku pajege upija pandu pasapi pamba."
29 Bapwaaga hela ndaba babi ambweni Tilofimo, mundu juku Epesu, jubi pamu na Pauli pababi kumusi, bawasaliya Pauli joanzingisi mu Nyumba jaka Sapanga.
30 Musi woka wabi na puju, bandu bahika kuhuma pandi yoka, bunkamula Pauli nukunkangakanga, numkumpia kunza ja Nyumba jaka Sapanga apalapa nukupunga milyangu.
31 Pabapala kunkoma, lijambu lela lahika kwaka nkolongu wa jwaalonda juku Loma kuba musi uku Yelusalemu woka watweli puju.
32 Apalapa, nkolongu jwaalonda jwaleta alonda na akilongosi bangi, bajombatakiya pa puju pala jebatenda nsambi wa bandu. Nabombi pabumbona nkolongu wa alonda jola na alonda baki, bakotuka kundapu Pauli.
33 Nkolongu wa alonda anzendila Pauli, ankamula nukulagalaki bunkonga minyolu mibeli. Ndienu jwalalukiya, "Jonioju we nyanye, kabee jutei bole?"
34 Bangi mu nsambi wa bandu gola babia apwaga ale na bandu bangi bapwaga ale. Ndaba ja puju jela, nkolongu wa alonda jola ngasejwawesiki kumanya sekipiti. Ndienu jalagalakiya alonda baki bumpelika Pauli nkati ja nyumba ja alonda.
35 Pauli pajwahika pa ngasi, alonda kwapalika buntotula ndaba bandu bajonzukiya puju.
36 Nsambi nkolongu wa bandu bumpwata koni atenda kujamali kwa sauti, "Unkomila ako!"

Pauli jutenda kulingengalela
37 Pabunzingia mu nyumba ja alonda, Pauli andoba nkolongu wa alonda jwapwaga, "Nhwesale kukupwagi sindo?"
Nkolongu wa alonda jola jwapwaga, "Boo uwesa lee kulonge Kigiliki?
38 Weapa ngalee mundu juku Misili jola jojwatumbuliya jojahenga bandu ang'anambuka malagalaki kwisukwisu apa na kwaalongo bandu elupu nnsesi agaide bala mbaka ku kulungwenza?"
39 Pauli jajibua, "Nepani nu Nhyahude, nihumi ku Musi uku Taliso nndema uku Kilikia, nena mundu wa musi nkolongo. Gupepakoku, nanonge na bando."
40 Nkolongu waalonda jola andeka julongila. Ndienu Pauli jwajema pikikwelu, jwaapongila bandu bala kuboku. Hebatama kinunu, jwalongila nabu kupete luga ji Kiebulania.

22

1 "Mwaalongu bangu naaka atati bangu, na nyowana malobi gangu gukulikengale ndaba jukuyoma kwinu!"
2 Pabajawana julonge nabu luga ji Kiebulania, baendalia kutama kinunu ngani. Najombi Pauli jaendalia kulonge,
3 "Nepani nu Nhyaudi, nasaliwa ku Taliso pa Kilikia. Lakini konakolila je pa musi guku Yelusalemu pani, nabii mbolee waka mbola Gamalieli. Jamola kukamulaki sapi malagalaki goka ga ahoku bitu. Moju wa woka gwabii kwaka Sapanga ngati hee nhenga mwanganya lelenu.
4 Nepani naang'alisa hata kwaakoma bandu baapwata Indela jaka Bambu. Naakamula akanalomi na aka mbomba na kwaajege nkati.

5 Nngolu nkolongu na aka aseja boti bapasengu amanya goti haga. Najopa balua
kuhuma kwabu jeba handikiwi Ayaudi ajitu bababi ku Damasiko. Napiti ku Damasiko
ili naakamula bandu ba bunhobali Kilisitu nakaaleta ku Yelusalemu koni naakongiki
minyolu ili atemuliwa."

Pauli julongale heang'anambukiya
Matei 9:1-19; 26:12-18

6 "Henu, panabi mwindela pambipi nukuhika ku Damasiko, kwabii ngati saa sita
liobamutu, unang'anu nkolongu wamulika nepani pandi yoka.
7 Apalapa nahabuka pai pwaa, ndi najowa sauti jaka mbwagila, 'Sauli, Sauli! Ndaba jaki
gung'alisa nenga?'
8 Nanepani nalalukiya, 'Wewanyane, Bambo?' Najombi jambwagila, 'Nepani na Yesu
juku Nazaleti jounng'alisa.'
9 Ajangu bala buubweni unang'anu nkali gola lakini ngase baeliwi sauti jela jaka mundu
jonabia nakalongila nako.
10 Henu, nenalalukia, 'Enu nepani ndenda boli Bambo?' Najombi Bambu japwaga, 'Jema,
gujenda ku Damasiko nakola baakupwagila goka gagupalika kuhenga.'
11 Ndaba ju unang'anu nkali gola ngasenawesiki kulinga ndi ajangu bala bangamula
kuboku nukunongo mbaka ku Damasiko."
12 "Kola kwabii mundu jumu jobunkema Anania, mundu joanhobale Sapanga, jojujetake
malagalaki gitu na Ayaudi baatama ku Damasiko buntende isima ngamaa.
13 Jombi jahika kumona, jajema pamu na nane, nukupwaga, 'Nndongu wa Sauli! Linga
kabee.' Apalapa nawesa kulinga kabee."
14 "Japwaga kabee Anania, 'Sapanga waka ahoku bitu juguhangwi ili umanya gajuga-
pala, nukummanya ntumi waki Jojuhenga gajupala Sapanga nukunzoane mweni jaka-
longila.'
15 'Waapwagila bandu majambu goti gawagabweni na kugajowana kwa bandu boti.
16 Ndienu, gulendale kyane? Jeema, gubatiswa nukugulekakee mahakau gabu suku-
likema lihina laki.' "

Kukemwa kwaka Pauli

17 "Ndienu, pana kelubuka ku Yelusalemu, panabia noba mu Nyumba jaka Sapanga,
napata uyekuli.
18 Numbona Bambu jaka mbwagila, 'Guboka ku Yelusalemu nyata ndaba bandu ba
pamba ngabugujetake kunongale kwaku kupete nenga.'
19 Nane numpwagila, 'Bambo, bombi amanyiki sakaka kupwaga nepani ndi jola jojabia
jujendajenda mu nyumba jukuketangane Ayaudi kwaakamu na kalapu bala bababii
aguhobale.
20 Pabunkoma Sitivini ntumisi waku, nane natu nabia nyemiki pambipi, nakajetakya,
nukujemale ingobu yabu ya babunkoma.'
21 Najombi Bambu jambwagila, 'Jenda, nagutuma kutali kwa nndema jengi.' "
22 Nsambi wa bandu we gola gunzoanya Pauli mbaka pajapwaga lilobi heli ndi balongila
kwa sauti yabu nukujamalii bakapwaga, "Unkoma pundema pani ngase jupalika kutama!"
23 Baendaliya kulwanguka lwanguka koni bakalekala ingobu yabu nuku jembelee
luhombi.
24 Nkolongu wa alonda jaamulisa bandu baki bumpelika Pauli nkati ja nyumba ja
alonda, jaalagalakiya andapula iboku na andalukiya ndaba jakii Ayaudi atenda kujamali
ndaba jake.
25 Lakini pababia ankongiki ili andapula iboku, Pauli andalukiya nkolongu wa alonda
jojajemiki papu, "Boo sapi lee kwinu kundapu iboku mundu juku Loma nga nuku ntem-
ula?"
26 Nndonda jola pajajoana malobi gala anzendila nkolongu jwaalonda nukumpwaagi,
"Gupala guhenga kike? Ndaba jonzo mundu juku Loma!"
27 Ndienu nkolongu wa alonda jahika nukundaluki Pauli, "Mbwagila, wehapa lee wa
mundu uku Loma?"
Pauli ampwagila "Hena sakaka."
28 Nkolongu wa alonda japwaaga, "Nanepani na mundu uku Loma jukulepe galama
ngolongu."
Pauli japwaaga, "Nepani nsaliwi ku Loma."
29 Bandu bala bababii bilihandii kundapula nukundaluki maswali Pauli, batenda
kuhoba. Hata nkolongu wa alonda jajogwipi ngamaa pajamanya Pauli mundu juku Loma
na jabia ankongiki minyolu.

Pauli palongi ja sengu ja Ayaudi

30 Kilabu jaki nkolongu wa alonda japala kumanya magambu ga sakaka ga Ayaudi
gababii bumbeki Pauli. Henu ambopula Pauli nnyolu, nukulagalaki agolu akolongu ba
pasengu boti aketangana. Ndienu bundeta Pauli, nukunzemeka palongi japa sengu.

23

1 Pauli jaatupila mihu atumi bapasengu bala nukutumbuli kapwaji, “Alongu bango,
mbaka lelenu ndama na mwoju wango wanga na makosa palongi jaka Sapanga.”
2 Apalapa nngolu nkolongu Anania jaapwagila baajemiki pambipi na Pauli bala bunda-
pula likopi kundomu.
3 Ndipala Pauli jaapwagila, “Sapanga we jwagulapula likopi wamweti wogubi ngati
lumatu lokilimi nulutopi luhuhu! Guwesa boo kutama panapa ili kutemula ngati mala-
galaki hegapala na koni ngase guhenga ngati malagalaki ge hegapala kukulagalaki ana-
pula?”
4 Bandu bababii jujemiki naku pambipi bumpwagila Pauli, “Boo guntondoo nngolu
nkolongu waka Sapanga?”
5 Pauli japwaga, “Alongu bango, ngasenamanyiki ngati jombi nngolu nkolongu. Ndaba
maandiku gaka Sapanga gahandiki, ‘Gwampwaji liyaa nkolongu wa bandu bako.’ ”
6 Henu Pauli jamanyiki pasengu pala babii aka Asadukayu na bangi aka Afalisayu. Ndi
jajamaliya kwa sauti jaki palongi japa sengu, “Alongu bango, nepane nu Mfalisayo, mwana
waka Mfalisayo. Nepani andaki pasengu ndaba nhobale bawii biitenda kuyoka.”
7 Pajajomula kupwaga ganiaga, gwatumbuka ubisi kati ja aka Afalisayu na aka
Asadukayu na sengu joka nukubaganika.
8 Ndaba Asadukayu apwaga bakuwa ngaseayoka, wala nga atumi bu kunani baka
Sapanga na loho ngakuba. Lakini Afalisayu ahobalee goti haga matato.
9 Pabiya na kiinzobi singi, aka abola bamalagalaki na Afalisayu bajema bapenga kwa
makili, “Ngasetubwemi likosa liliyaa laka mundu jonzo, pengi loho au mtumi jukunani
kwaka Sapanga julongi naku.”
10 Kujobane kwaendaliya kuba kukolongu hata nkolongu wa alonda jajogapa Pauli
ahoto kunsekulana hipandihipandi. Henu jaalagalakiya aka alonda baki ajingala mu
sambi we gola, bumpia Pauli nukunkelabu nkati ja nyumba jaalonda.
11 Ikilu jela Bambu jajemiki pambipi jaka Pauli, ampwagila, “Wiijogopa! Gulandi pamba
pa Yelusalemu, guhenga ahelahe kumusi guku Loma.”

Ayaudi ajetangane kunkoma Pauli

12 Hekwakusa, Ayaudi bajetangania puujobu. Balapania, “Ngatuikuli wala kunywa
mbaka patwibiya tunkomiki Pauli.”
13 Babajetangini be babii bandu alubaini.
14 Henu, bajenda kwaka agolu akolongu na aseja, baapwagila, “Twepani tulapiki
mbamba nga tuonzi sokapi mu milomu jitu mbaka patwibia tunkomiki Pauli.
15 Henu, mwanganya pamu na sengu joha nntuma lilobi kwaka nkolongu wa alonda ili
andeta Pauli kwinu koni mulikopake mpala kumanya majambu gaki sapi ngani. Tupala
kunkoma kabula ngase juhegali kuhika.”
16 Lakini anijaja waka Pauli jwajowini kulonge kwabu, henu jajenda nkati ja nyumba ja
alonda, apwagila Pauli seapala kuhenga majambu gala.
17 Ndienu Pauli akema nndonda jumu, ampwagila, “Mumpelika nkombu ajo kwaka
nkolongu waalonda, jubi na sindu sukumpwagi.”
18 Nndonda anzukuwa nkombuwe jola, andonguwa mbaka kukunkolongu waalonda,
japwaga, “Pauli jobunkongiki jola jungemiki nukunoba nundeta nkombu hajo kwaku
ndaba jubi nilijambu lukugupwagi.”
19 Nkolongu jwaalonda ankamula kuboku nkombu we jola, nukumpeleka pandu puu-
jobu, andalukiya, “Gubi na kii sukumbwagila?”
20 Jombi jwapwaga, “Ayaudi ajetangani buguloba gumpelika Pauli pasengu koni biki-
likopakiya ati kwa Sengu jipala jipata majambu goha.
21 Lakini wehapa wijetakela ndaba abii bandu kupeta bandu alubaini balendale kun-
tukali. Alapiki mbamba ngaakuli wala kunywa sindu mbaka pabibia ankomiki. Henu
alendale pe lilobi laku.”
22 Nkolongu jwaalonda andeka jujenda koni akunkana ampwagi mundu jokapi ngati
andeti lijambu leheli.

Pauli ampeleka kuku nkolongu ju nkoa Felikisi

23 Henu, nkolongu jwaalonda jwaakeme alonda abeli na kaapwagi, “Mwaandia alonda
200, baakwela falasi 70 na bandu bakomana ngondu kumikoa 200, ajenda ku Kaisalia
mliandia kabula ja saa tatu lelenu ikilu.
24 Nhandia Pauli falasi, bumpelika sapi kwaka Felikisi, kuku nkolongu juku nkoa.”
25 Ndipala nkolongu waalonda jahaandika ana:
26 “Nepani na Kilaudio Lusia nuguhandaki gu nkolongu Felikisi nkolongu uku nkoa,
jambu hooti!”
27 “Ayaudi bumkamula mundu hajo nukupala kukoma. Panajowana jonujuwe Mloma
jakabia pambipi na kuwa, henu najenda pamu na alonda nukunhoko.
28 Napala kumanya ndaba jukuntaki Ayaudi, henu nunndeta palongi ja pasengu jabu.
29 Nukubona antaki ndaba jukulaluana malagalaki gabu, wala ngasenilibweni lijambu
lokapi lukunhenga jukomika au kukonga mukipungu.
30 Pabambwagila Ayaudi babia atei mpangu ukunkoma, nhamua kundeta kwaku,
naapwagila babuntaki be bala aleta ligambu laki palongi jaku.
31 “Henu, aka alonda bunzukua Pauli ngati ebaalagalakiwi bumpelika ikilu ajelajela
mbaka ku Antipatili.
32 Kilabu jaki nndonda wa magolu jabuja nkati ja nyumba ja alonda, baaleka aka alonda
akwela falasi aendaliya na sapwali pamu na Pauli.
33 Pabahika ku Kaisalia bumpekia nkolongu juku nkoa balua je jela nu kumbeka Pauli
pai ju ukolongu waki.”
34 Pelisi pajasoma balua je jela andalukiya Pauli juhumiki nkoa bole. Pabummanyisa
jabia juhumiki ku nkoa uku Kilikia,
35 japwaaga, “Nyoane ligambu laki niijogwania ebiika babugutaki.” Ndipala ampwagila
Pauli ambeka pai juulonda nkati ja nyumba jaka bambu nkolongu Helodi.

24

Ayaudi antaki Pauli

1 Pagapeta masoba nhanu, nngolu nkolongu Anania jwahika ku Kaisalia pamu na aseja
asokopi na mundu jumu jojumanya malagalaki jobunkema Telutulo. Bunzendila Felikisi
nkolongu ju nkoa jola nukundandi majambu gabuntakili Pauli.
2 Bunkema Pauli na Telutulo jatumbulia magambu ana.
“Nkolongu Felikisi, kwa malangu gu ukolongu waku tutoguli ngamaa ndaba jakuba
nulukwali gulenganaki majambu ga asapi ndaba ja bandu bunndema gwitu.
3 Nkolongu Felikisi, tulijopa lijambu heli kila pandu na kila namuna na masoba goha
nusukutogule ngamaa nukukusengu.
4 Lakini, bila kuhoa muda waku, nukuloba utujowaniya kasokopi lijambu litu letu
kupwagi.
5 Tugundwi mundu jonzo jubi ni milomu. Jonoju ndi jojuleta puju kwaka Ayaudi kila
pandu punndema poti na kabee kiongosi jukikundi sa Nazaleti.
6 Kabee jalenga sapu Nyumba jaka Sapanga, natwepani twaamua kunkamu. Twapala
kuntemu kulengana na malagalaki gito.
7 Lakini Lusia, nkolongu waalonda, jwahika nuku nzuku mmaboku gitu kwamakili. Ndi
japwaga bandu babuntaki ahika kwaku.
8 Ana gundaluki wa mweti, guwesa kugamanya majambu goti gatuntakali.”
9 Na Ayaudi bajongana nabu mumagambu gala koni apwaga haga goti gabi sakaka.

Pauli julikengale kwaka Felikisi

10 Henu, nkolongu jwa nkoa Felikisi ampwagila Pauli julongila.
Najombi Pauli jwapwaga, “Ne ndogule kulikengale kwaku ndaba manyi weapa ubi
mundu jukutemu mu nndema goni yaka jingi.
11 Wamwe guwesa kumanya bila tabu masoba komi na mabeli gapetiki nabii ku
Yelusalemu kundumbali Sapanga.
12 Ayaudi ngase bangoli nakabisana na mundu jokapi munyumba jaka Sapanga. Ngase-
bangoli naka kwelakia bandu munyumba jukuketangane gabo, wala pandu pangi pokapi
mu musi gola.
13 Kabee ngabiwesi kulangi magambu gandakali nepani ga sakaka.
14 Lakini nyetake ndee nepani nungungamali Sapanga waka ahoku bitu ndama koni
mbwata indela jejuje bombi akema sama siisoli. Nhobale mahengu goha gagahandikwi
mwiitabu ya malagalaki na alota baka Sapanga.
15 Nepani nunhobale Sapanga, nabombi abii na nhobale heji, kwa bandu baamboni na
abaya, bitenda kuyoka.

16 Henu gangamala masoba goti kuba na mwoju wanga na makosa ga sapi palongi jaka
Sapanga na palongi ja bandu.
17 “Baada jukutama kutali masoba kwa yaka kidogu, nakelubuka ku Yelusalemu ili
kwaapelake bandu ajangu kuboa litambiku.
18 Panabiya nyoomwi kutenda tipati jukulinyambisa ndi pabangetaniya mu Nyumba
jaka Sapanga nakatenda hela. Ngase wabii nsambi wa bandu wala puju.
19 Lakini kwabii na Ayaudi bangi kuhuma kunkoa uku Asia, banganya haba ndi bapalika
kuba palongi jaku nukupia magambu gabu ana abi nusukupwaga sokapi kupeta nepani.
20 Au, waleka babii pamba apwaga likosa lebilibweni kwangu kipindi senajemiki
palongi japasengu jabu ngolongu,
21 ila pe malobi ganga ganapwaga panajemiki palongi jabu: ‘Nepani nndaki lelenu ndaba
jukuhobale bawii bitenda kuyoka.’ ”
22 Papujeni, Felikisi jojabii bumanyisi indela jaka bambu sapi, jajomula ligambu le heli.
Jaapwajila, “Niitemula ligambule heli mbaka Lusia nkolongu jaalonda pajihika pamba.”
23 Ndienu ampwagila nkolongu jwaalonda jola andonda Pauli, lakini andekakila nap-
wasi kidogu aka akosi baki bisindwa kumpeke sindu sokapi.

Pauli palongi jaka Felikisi na Dilusila

24 Egapeta masoba Felikisi jahika pamu nunhwana waki Dulisila jabii Myaudi. Jaala-
galakiya Pauli anndeta, anzowaniya hejulonge majambu gukuhobale Yesu Kilisitu.
25 Lakini kipindi Pauli pajatumbuliya kulongale majambu gajupala Sapanga, ili kuli-
wesa wamweti na kwamajambu gilisoba lukutemuliwa kokwiika, Felikisi jajogapa nukup-
waga, “Henu guhoto kujenda nagukema kabee panipata napwasi,”
26 Apalapa jabiya anhobalee Pauli ampekia hongo. Henu jabiya ankema mala kwa mala
ili julongila naku.
27 Ejapeta yaka jibeli, Polikio Fesito jwaakamula napwasi jaka Felikisi, jwabiia nkolongu
ju nkoa. Ndaba Felikisi jabiya jilihemake kwa Ayaudi, Felikisi andeka Pauli mukipungu.

25

Pauli jupala bumpelika kwaka Kaisali

1 Masoba matatu egapeta toka hebahika ku nkoa, Fesito jahuma ku Kaisalia, nukujenda
ku Yelusalemu.
2 Aka agolu akolongu pamu na aka kilongosi ba Ayaudi buntakila Pauli palongi jaki.
Bundoba Fesito,
3 jahengila lijambu la sapi luku nndeta Pauli ku Yelusalemu, ndaba babiya ampendakali
ili ankoma pajwiibia mwindela.
4 Lakini Fesito japwaga, “Pauli jwiigaliya kukipungu ku Kaisalia kola nane nganzelewi
kujenda hoku.
5 Mwaleka akakilongosi binu ajenda konihoku pamu nanenga kwaka Kaisali bukuntak-
ila kola ana jombi jutei sindu siliyaa.”
6 Fesito jatemi naku masoba nani au komi elahe, ndienu jakelubuka ku Kaisalia. Kilabu
jaki jajenda kusengu anhamulisa Pauli andeta palongi jaki.
7 Pauli ejwabia juhika, Ayaudi bababiya ahuma ku Yelusalemu buyonguluta nukutum-
buli kupia magambu gingi makolongu gaguge ngasebawesa kulangi usakaka wake.
8 Pauli japwaga sukujikengale, “Nepani ngase nhengiki likosa lokapi kupete malagi ga
Ayaudi au ata kupete Nyumba jaka Sapanga wala kupete Kaisali.”
9 Fesito japala kilihemake kwa Ayaudi naela andalukiya Pauli, “Boo gupai kujenda ku
Yelusalemu na hoku bukugutemula palongi jangunenga kupete magambu ge haga?”
10 Pauli japwaaga, “Nepani sajenu nyemiki palongi ja pasengu jaka Kaisali, ndi pandu
pa mbalika kutemliwa. Ngati wamweti egumanya sapi ngani ngasenaatendi Ayaudi sindu
sokapi siliya.
11 Ndienu ana nepani mbatakini ni likosa lokapi lelipalika kuwa, ngasenoba kunekake
kutemuliwa hoko. Lakini ana magambu gaanetiki Ayaudi aba nga ga sakaka, ngasejubii jo-
juwesa kumbeleka mumaboku gabo. Mbala kujenda kutemuliwa kwaka bambu nkolongu
juku Loma!”
12 Ndienu Fesito ejwabia julongi na aseja, ampwagila Pauli, “Gusekwi lufaa kwa Kaisali,
ndienu gujenda kwaka Kaisali.”

Fesito andandi nkolongu Agilipa

13 Egapeta masoba masokopi, bambu nkolongu Agilipa na Belunike bahika ku Kaisalia
ili kupia kunndamuki Fesito.
14 Babia hoku kwa masoba gingi najombi Fesito andandila bambu nkolongu ligambu
laka Pauli, “Jubii mundu jumu pamba jojuwe Felikisi ambea pikipungu.

15 Enajenda ku Yelusalemu agolu akolongu na aseja ba Ayaudi buntakila nukunoba
nuntemula.
16 Lakini nepani naapwagila ngasetuyobali Aloma kumpia mundu antemula kabula
jojuletiki magambu ngasejuketangini najoantaki ana kwa ana nukumpeke mbekenyu
jukulikengale mu ligambu le hele.
17 Ndienu, pabahika pamba ngase nakabaki, ila nahenga kikau kilabu jaki, naa lagalakia
anndeta mundu we hoju.
18 Babaleta magambu be bala pabatenda kujema, ngasebapihiki magambu giliya ngati
enabia nakawasalila.
19 Ila pe babia na hindu isokopi pamu najombi kupete Indela jabu nu kupete mundu
jumu joankema Yesu jojabia juwii, lakini Pauli juahobale jwakoni.
20 Ngase namanyiki lukuhenga kupete lijambu le hele, ndienu nundalukiya Pauli ana
jupai kujenda ku sengu guku Yelusalemu ndaba ja magambu ge haga.
21 Lakini Pauli jaloba akuntemula nkolongu juku Loma, najaloba juhigaliya apalapa
mbaka bambu nkolongu juku Loma pajihika kutemu ligambu heli. Nanepani nalagalakiya
andeka mbaka panupelika kwaka bambu nkolongu juku Loma."
22 Ndienu Agilipa ampwagila Fesito, "Mbalika nunzoa mundu we hoju namwete." Fesito
ampwagila, "Wanzoa kilabu."
23 Lisoba lelapwata Agilipa na Belunike bahika kukutogule ngamaa muukumbi
gukukentakane babia alongini na akakolongu ba alonda na aka akolongu ba misi. Fesito
jaalagalakia Pauli andeta nkati,
24 Ndienu japwaaga, "Bambu nkolongu wa Agilipa na mwaboti mombii pamba pamu na
twepani! Pamba palongi jinu jubii mundu jonzo, bandu boti buku Uyaudi pamba nuku
Yelusalemu ambege keleli mundu jonzo jupalika jukomika.
25 Lakini nepani ngasenikibweni sejutei sokapi siliya hata kupalika kunndapu mbaka
jukomika. Ndaba Pauli weni jasekwi lufaa kwaka bambu nkolongu juku Loma, naamua
bumpeleka ku Loma.
26 Ku upandi wangu ngasemii ni lijambu la sakaka lenhwesa kunhandaki bambu
nkolongu juku Loma kupete jombe. Ndi mana nundetiki pamba palongi jaku Agilipa, ili
enyomo kulinga sapi miha nusukuandakila.
27 Ndaba mona ngakwikubi sapi kumpeleka mukipungu bila kulogo pangwendu maga-
mbu gabuntakali."

26

Pauli julikengale kwaka Agilipa

1 Henu, Agilipa ampwagila Pauli, "Uwesa kulikengale kwa malobi gako." Ndienu Pauli
julinyosa nukulikengale.
2 Jwapwaga ana, "Nkolongu Agilipa! Nenibona mbanga lelenu kulikengale kwangu
palongi jaku weapa ndaba ja magambu goha gaambwagi nepani Ayaudi,
3 ndaba wamweni umanya sapi miilu joti jaka Ayaudi na malaluki gabu. Nala nenoba
unyowana sukunhinakali.
4 "Ndaba Ayaudi boti amanya womi wangu toka panabi nkombu, hegabi toka panatum-
bulia mu ndema jangu ku Yelusalemu.
5 Amanya nepani toka muda nndasu, awesaku kulonge ana apai, ndaba toka pamwandi
nabi mu kikundi sa Afalisayu sekikamulaki ngamaa malagalaki ga dini jitu.
6 Nahenu mipamba andaki ndaba nilihobale lilaganu lela lejaalagi Sapanga ahoku bito.
7 Lilagu heli ndi jebijihobale makabila komi na mabeli ga nndemajito, koni buntumaki
sapanga ikilu na lioba mutu. Bambo nkolongu, Ayaudi andaki nepani ndaba jukuhobale
hoko!
8 Ndaba jaki mwanganya ngasempala kunhobale Sapanga juyoa bandu baawile?
9 "Sakaka namweti nahobali jene kupalika nepani kutenda majambu gingi kulipenga
liina laka Yesu juku Nazaleti.
10 Majambu haga ndi ga nagahenga ku Yelusalemu. Nepani, koni mbatiki uwesu
kuhuma kwaka agolu akolongu, naajegi nkati bandu bingi baka Sapanga. Nabombi
pababia atenda kwaatemu kuwa naajetaki.
11 Malajingi naatemula munyumba jukuketangane ayaudi yoti koni na kwa makili
naahenga bukukana kuhobale kwabu. Inyela yangu kwabu jabi ngolongu mbaka najenda
kwaataputa ku misi jukutali."

Pauli julongale heang'anambukiya Yesu
Matei 9:1-19; 22:6-16

12 “Lisoba limu panabi mu mahengu gagaga najenda ku Damasiko, nabi na makili na
malagalaki kuhuma kwaka agolu akolongu.
13 Unkolongu wee, panabi mwindela, lisaa la sita lioba mutu, nuubona unang'anu
nkolongu kupeta walioba wakamulika kuhuma kunani, wanhyonguluta nepani na bandu
bangi banabinabu.
14 Twepani twaboka twaabukaa pai, nanepani najogwana sauti jaka mbwagila kwa luga
ji kiebulania, ‘Sauli, Sauli! Ndabajaki utenda kundesa? Uliumisa bwaka pena ngati ngombi
jejipega nteki ndonga jaka bambu wake.’
15 Nepani nalalukia ana, ‘We wanya Bambo?’ Najombi Bambu jajibwa, ‘Nepani na Yesu
jountesa weapa.’
16 Lakini henu, jemaje kwa magolu gako. Nukupiti ili nukubeka ubia untumi wango.
Waapwagila bandu bangi majambu gaugabweni lelenu na gangi ganakulangia.
17 Nakukombua weapa na bandu buku Isilaeli na bandu banga Ayaudi banukutuma
kwabu.
18 Waakikinua miu gabu naka awesesa apita kulwii nukujingi mu unang'anu, apita mu
makili gaka lijobi, bung'anambukiya Sapanga, ili kupete kuhobale, apata kulekakewa
mahakau gabu nukujuku napwasi jabu abia kati jabandu ba haguliwi nakuba bandu baka
Sapanga.”

Pauli julongale utumi waki

19 “Ndienu, bambu nkolongu Agilipa, nepani ngase nawesiki kuba niing'omu kwa
mabonikanu haga gagahumiki kunani kwaka Sapanga.
20 Ila natumbuliya kulandi oti kwa bandu buku Damasiko, ndi najenda kulandi ku
Yelusalemu na ndema joka juku Yudea, na kabee najenda kwa bandu banga Ayaudi. Naa-
landila ili ajetakiya na kugaleka mahakau gabu nubung'anambukiya Sapanga nukulangi
mu mahengu gabu ang'anambwi mioju jabu.
21 Kwa ndaba heji, Ayaudi bangamula panabi mu Nyumba jaka Sapanga, balenga
kungoma.
22 Lakini Sapanga jatenda kunyangati na mbaka lelenu nyemiki pamba kumpwagi
mwaboti, akakilongosi na banga kilongosi. Majambu gampwaga ndi gabapwaga alota
baka Sapanga na Musa bapwaga giitenda kupiti,
23 yani kwabi lasima Kilisitu Nkombosi jung'alika na jubia jukutumbuli kuyoka kuhuma
kwa bandu baawi, ili julandila unang'anu ukombosi gwaamulaki bandu boti, Ayaudi na
bandu banga Ayaudi.”
24 Pauli pajaika pani hejulikengali, Fesito japwaga kwa sauti ngolongu, “Pauli! Ubi na
mangongo! Kusoma kwaku kwingi kukutenda ubia na mangongu!”
25 Lakini Pauli japwaga, “Ngase mii na mangongo, nkolongu Fesito. Senipwaga sa sakaka
pena na gana maana.
26 Wa bambu nkolongu Agilipa nhwesa kulonge palongi jaku bila kujogopa ndaba
gumanyiki majambu goka haga. Mii nu uwakika ugamanyi majambu goti gagapiti haga
sakaka ndaba ngasegahengiki kuujobu.
27 Bambu nkolongu Agilipa, boo, waaobale Alota baka Sapanga? Nemanya waaobale.”
28 Bambu nkolongu Agilipa anzibua Pauli, “Boo, guwasali guwensa kung'anambu nepani
nyatanyata hela kuba nu Nkilisitu?”
29 Pauli jajibwa, “Nundoba Sapanga kwa kipindi kisokopi au kilasu, nga weapa pena, ila
boti baanyogwane lelenu abia ngati hemi nepani, lakini bilaminyolu ajejee.”
30 Ndipala Bambu nkolongu Agilipa na nkolongu ju nkoa na Belunike na bandu boa
bababi pamu nabu, batenda kujema.
31 Pabapita kunza, bapwagania, “Mundu ajo ngasejatei sokapi sekipalika kutemuliwa
kuwa au kipungu.”
32 Najombi Agilipa ampwagila Fesito, “Mundu ajo twakabia tunhoguli ana jwakabii
ngase jusekwi lufaa kwaka bambu nkolongu juku Loma.”

27

Pauli jujenda ku Loma

1 Pababii ahamwi kujenda mbaka ku Italia, Pauli bumbei pamu na apungwa bangi pai
ju ulonda waka Julio, jojabii nkolongu wa alonda mu nsambi gobuukema, “Kikosi saka
Agusito.”
2 Twakwela sitima la Adilamitio, lelabii lijenda kupete bandali jejabi misi isokopi yu
nkowa wa Asia, nuku tumbuli sapwali. Alisitako, mwenei juku Makedonia kuhuma ku
Tesalonike, jabii pamu natwee.

3 Kilabu jaki twajema pabandali juku Sidoni. Julio anhengila Pauli sapi nukunzetake
jaabona akakosi baki, nuku mpeke hindu yejupala.
4 Kuhuma hoku twaendaliya na sapwali, lakini nhuwahi wakabi waka poga kwa
makili koni guhika kutupenga palongi, twapetila upangi wa kilwa suku ku Kupulo sombi
ngasesabii nu nhwahi winge.
5 Hetwalombuka nhanga huku Kilikia nuku Pamfilia, twajema ku Mila nkoa guku Lukia.
6 Nkolongu wa alonda jola jilikolila sitima limu ku Mila lelihuma ku Alekisandilia
kujenda ku Italia, jutukwea momu.
7 Twajenda mbolimbo na kwa masoba gingi na kwa tabu ndi twaika pambipi na musi
uku Nido. Ndaba nhwahi wabia utupengale kuendale kujenda kulongi, twaamua kupete
upandi uku Kilete twapeta mulutengu ja Salumoni kokuje nhwahi ngase wabi wingipi.
8 Twapeta pulutengu jaki mbolimboli kwa tabu kupete kumbwani nukuhika pandu
pabapakema, “Bandali ja asapi,” pambipi na musi uku Lasea.
9 Wapeta muda wingi, hata Lisoba la tipati lukutogule lukulekakewa mahakau na
Sapanga labia lipetiki. Henu jabia hatali ngolongu kujenda ni sitima. Henu, Pauli japia
mawasu,
10 “Mwaalongu bango, ne nhwasali sapwali jenze jiibia jahatali ngolongu na mali gingi
hitenda kuhoba, nga sitima ni misigu jitu pee, na hataa twabete.”
11 Lakini nkolongu jwa alonda jaa pelakania ngani malobi gajalongila jojulongoo sitima
na mundu jojubii ni sitima kuliku gajapwaga Pauli.
12 Ndaba bandali jela ngase jabii pandu paa sapi pukutama kipindi sikipepu, bingi
bapwaga tuendalia na sapwali ili twakahika ku Foanike na kuwesakini, nukutama hoku
kipindi sikipepu. Foanike jabii bandali jejibi ku kilwa juku Kilete, jejibii pambipi nu
upandi uku kusini magalibi nu upandi uku kazikazini magalibi.

Majeba makolongu mu nhanga

13 Henu nhwai huku ku kusini watumbuliya kuhika, nabombi bawasalia awesa kuen-
dale na sapwali, batupula nanga henu batumbulia sapwali, bajenda ni sitima pambipi
nuku mbwani juku Kilete.
14 Lakini ngase wapeta muda, nhwai nkolongu ngamaa gobugukema, “Nhwai huku
kasikasini.” Watumbuliya kuhika kuhuma ku kilwa.
15 Nhwahi ulikanga sitima na sitima ngaselawesa kusindana naku, tuuleka pe sitima
litutuliwa nu uhwahi.
16 Kilwa simu se bikikema Kauda sutujangati kidogu kuponga nhwahi gola, na het-
wapeta upandi wa ku kusini twawesa hata kwa tabu twawesa kugubeka sapi nhwatu huku
okolee mu sitima.
17 Atumisi bisitima bala bahutila nhwatu gola nkati, ndi biiyongulatiya uhwatu ngoji
kwa makili ili kujikenga na makili gu uhwahi. Bajogupa awesa kukwama mulutengu gu
nhanga nuku mbwani juku Libia. Ndi bahulua matanga nuku lileka sitima libia likangwa
nu nhwahi,
18 uhwahi nkolongu gaendaliyaa kuhika, nikilabu jaki baamua kuleke kunza misigu jili
jojoma.
19 Lisoba la tatu, batumbulia kuleke mmasi hindu ya sitima kwa maboku gabu beni.
20 Kukipindi sa masoba gingi ngase twawesiki kulibona lyioba wala ndondu, uhwahi
nkolongu gaendalia kupoga ngamaa, hata kuhobale kulama kwa tenda kujomoka.
21 Baada jukutama masoba gingi bila kula posu, Pauli jajema pikilanda jabu, nuku
pwaga, “Mwaaka alongu bangu, kwakabia nambanga mwakanyoane nepani nuku kotoka
sapwali kuhuma ku Kilete. Ana mwaka tenda hela twakabia tujepini na tabu na hasala
heji joti.
22 Lakini henu nundoba nhinakaliya, nga mundu jumu jojwiikuha, sitima pee ndi
jejiihoba.”
23 Ndaba lisu hikilu ntumi juku nani kwaka Sapanga jonungungamali nepani ndi jwaki
jatenda kumbiti,
24 jambwagila, “Pauli, wijogopa! Gupalika kujema palongi jaka Kaisali, na Sapanga
kupete ikia kwaku weapa, jajangati boti baabi musapwali pamu na weapa biikua.
25 Henu, mwaakolongu nngangamala! Ndaba nunhobale Sapanga kwipitila ngati
hejumbwagi.
26 Lakini lasima tupelikwa mulutengu mwa kilwa simu.”
27 Ikilu jilisoba la komi nu nsese, nhwai wabia ututuana koni na koni ku nhanga uku
Adilia, pambipi na pamahiku bahenga lihengu mu sitima bamanya ahegale kundema.

28 Henu bataputa ulasu ukunyoleka kunhanga suku jingi lugoji lolabi akongiki sindu
sekitopiki, bapata ulasu wa meta alubaini. Hebapema kabee bapata ulasu wa meta
selasini.
29 Ndaba jukujogopa kupati mmalibu, bahulua nanga nsesi kunyuma jisitima, nukuloba
kukusa nyata.
30 Baahenga lihengu musitima bala bapala kutila, babi ahulwi nhwatu gola mmasi, koni
bakalongila isoli ajenda kuhulu nanga upandi huku longi wili jojoma.
31 Lakini Pauli ampwagila nkolongu wa alonda jola na alonda baki, “Ana baahenga
lihenga musitima haba ngase ahigi musitima, nganndame.”
32 Ndipala alonda bala basekula migoji yeyabi ikamulaki nhwatu gola, nukuuleka
gujenda na masi.
33 Ekwahegaliya pulukela, Pauli jaapwagila boti akula posu koni jakapwaga, “Masoba
komi nu nsesi mwabi ni kiholu na bila kula posu.
34 Henu, nundoba nkula posu ndaba kubidi nkula ili nhwesa kuendale kuba mwabomi.
Ndaba hata lijunzu limu liimutu hii nga lihobe.”
35 Baada jukupwaga hela, Pauli jajukua libumunda, ansengula Sapanga palongi ja bandu
boti, janukula, nukutumbuli kula.
36 Ndienu boti bagangamala mwoju jabu na kula, na bombi bakula posu.
37 Twabii twa bandu miya mbili sabini na sita musitima.
38 Pabajomula kula posu jukutosa, bapungusa kutopa kwi sitima sukuleke ilebi
munhanga.

Sitima litenda kutunyuka

39 Hekwakusa, baahenga lihengu musitima ngase bamanyiki abi mu nndema bole, ila
baabona pandu punhanga pununsangi pambwani, baamua ajenda bakajemika sitima.
40 Henu basekula nanga nukuileka munhanga, kipindi aselase babopula ing'oji
yebuukongiki usukani wa sitima, ndi batondibia litanga limu palongi ji sitima ili lijenda
sukukangwa nu nhwahi, nukujenda ku mbwani.
41 Lakini bahika pandu pununsangi wingi mu nhanga, na sitima jatenda kupati. Pandu
palongi ja sitima pabi pajingi mu nsangi bila kuwesa kuboka. Pandu puku nyuma ja sitima
pa tumbuka kutunyuka ipandi ipandi baada jukupegwa na makili ga majeba.
42 Alonda bapala kaakoma apungwa bala boti, ndaba bajogopa awesa kusibii mmasi
mbaka kundema juku mbwani nukutila.
43 Lakini ndaba nkolongu wa alonda jola japala kunkengale Pauli, jaakanakia biitenda
hela. Jaapwagila boti baamanya kusibi mmasi ahomba kuhuma mu sitima mbaka ku
mbwani,
44 na bangi apwaata koni akamulaki mu ibau au mu ipandi ya sitima yeitunywiki. Hela
ndi hetwahika ku mbwani bila kuwa.

28

Pauli jubii ku Maluta

1 Etwabia tuhikiki sapi mu ndema, ndi twamanya kilwa se sela akikema Maluta.
2 Benei babu babii bandu baamboni ngamaa kwitu. Iyula jabii jitumbuli kukuna na
kwabii ni kipepu, henu bapambakya mwotu, butujopa kunyata mwotu.
3 Pauli jatonduliya nsigu nsokopi wa nhanzu jabia jukokake pahinza. Papuje ndaba ja
lyotu la mwotu, lijoka lapitila munhanzu nukunduma Pauli mukuboku nukung'ang'anii
papu.
4 Benei baapala pabilibona lijoka lela lijenze mukuboku jaki bapwaganinya, “Mundu
ajoo sakaka jutei kukoma, hata ana julamiki mu nhanga, lakini kuboku kwaka ‘Kisapanga
itu’ ngaandeke.
5 Lakini Pauli ja kung'undiya lijoka lela pamwotu na ngase lundumiki hata kidogu.
6 Bandu bala bahobaliya ngiti jutenda kuhimba au jwiihabukiya pai na kuwa. Lakini
baada jukundendale munimuni nukubona Pauli ngase suntenda sindu sokapi silya,
bang'anumbua mawasu gabu kupete jombi, bapwaaga jombi ndi kisapanga.”
7 Pambipi na pandu pala gakabii na matui gaka Pubulio, nkolongu jwa kilwa. Pubulio
jutujopa ngati ukosi baki, twabia twaageni baki masoba matatu.
8 “Atati baka Pubulio babia agoni pikitanda, babia atamu nu kuhalisa mwai. Pauli
jajingala nkati ili kwaabona baada ju kundoba Sapanga ambekila maboku nukundamisa.
9 Lihengu le heli elapitila, bandu boa ba kilwa jela babaabii agonzu bahika nabombi
nukulamiswa.
10 Butupekiya mali gingi, na patatumbuliya kabee sapwali, bapakila musitima indu yoka
yetwabia twiipala.”

Sapwali kuhuma ku Maluta kujenda ku Loma

11 Ejapeta miei mitatu twatumbuliya sapwali jitu mu sitima limu laka Alekisandilia
lebilikema, “Aka kisapanga ba mapaa” Sitima le heli labia lijemiki pandu papanyoliki
kipindi soa si kipepu.
12 Twahika pikilanda ja Salukusa, twatama papu masoba matatu.
13 Ndienu twatumbulia kujenda, twaendaliya na sapwali nukuhika ku Legio. Elapita
masoba mabeli, nhwai watumbuliya kupoga kuhuma kusini, na egapeta lisoba limu
twahika bandali ja Potioli.
14 Kokuje twaakolila aka kilongu asokopi babube butuloba tutama nabu kwa juma jimo.
Nahenu twahika ku Loma.
15 Aka kilongu ku Loma kola ebapata lijambu litu, bahika kutujopa kuguliu juku Apio
na pandu pabapakema nyumba itatu ja ageni. Pauli ejaabona ansengula Sapanga, japata
moju.

Pauli ku Musi guku Loma

16 Patwabiya tuhikiki ku Loma, Pauli anzetakiya kutama kajika jaki pamu na nndonda
jumu jukulonda.
17 Egapeta masoba matatu, Pauli jaakema akilongosi buku Uyahudi bababiya atama
hoku. Pabaketangana, Pauli jaapwagila, “Mwabandu aja, nepani ingawa ngasenatei
sokapi siliya kwa bandu bangu wala kupenga malagalaki ga aseja bitu, batenda kungamuu
ku Yelusalemu kola nukumbeleka mwamaboku ga Aloma.
18 Pabanalukiya nukubona ngase mi nilikosa lokapi nhenga nikomika, bapala kuneka.
19 Lakini Ayaudi bangi bapenga lijambu le heli nane napalika kuseku lufaa kwaka
bambu nkolongu juku Loma, hata hela ngasenabii na sokapi sa kwaa akataki ajangu.”
20 Jenze ndi ndaba jukuloba kummbona nukulonge na mwanganya, nepani angongiki
minyolu jenze ndaba jukuhobale kwa bandu buku Izilaeli.
21 Bombi bapwaaga, “Twe ngasetujopiki balua jokapi kuhuma ku Yudea, wala nga-
mundu jokapi jojuhikiki pamba nukupia lijambu le heli au kupwaaga sokapi siliya segutei
wehapa.
22 Lakini tuholale tujoana kuhuma kwaku wamweti gaguwasali ndaba tubweni kila
pandu bandu alonge liyaa kupete kikundi hesi.”
23 Ndienu bapanga naku lisoba lukuketangana naku, bandu bingi bahika kojutamika
tumbuka pulukela mbaka pakamii jaalandila nukulongale Ukolongu waka Sapanga,
jalenga kwaalandi kupete Yesu kuhuma mu malagalaki gaka Musa nuku kuhuma kwa
Alota baka Sapanga.
24 Bangi bahobali malobi gaki, lakini bangi ngase bahobalile.
25 Ndienu, ngase bajetangini kuolale kwabu. Pababia ajendane Pauli japwaaga lilobi
ale, “Loho jaka Sapanga japwaga sakaka naka hengo binu pajapwaaga majambu gala
gajapwaaga Bambu Yesu kundomu wiki Isaya Mlota waka Sapanga.
26 Jaapwaga,
‘Jenda kwa bandu haba ukaapwagila,
kujoa ngitinzoa, lakini nganhelewe,
kulinga ndinga, lakini ngamwiibone.
27 Ndaba malangu ga bandu haba gatei kuhoba,
ahibalaki makuto
ahigi mihu gabo
ana hela bakalinga kwa mihu gabu
bakajoa kwa makutu gabo
bakaelewa kwa malangu gabo
nukung'anumbukila, jupwaaga Bambu
nane nukundamisa.’ ”
28 Ndienu Pauli japwaaga, “Henu mmanya lijambu laka Sapanga luku kuokoka bapelaki
bandu banga Ayaudi. Na bombi bitenda kunzoane!”
29 Pauli ejwabia jupwagiki ganiaga, Ayaudi batenda kuboka koni bakabisana ngamaa
beni na beni.
30 Yaka hibeli yoka Pauli jutamika mu mnyumba jejapangiki mweni jukubika jaajopa
boa bahikiki kumbona.
31 Julandila Ubambu Ukolongu waka Sapanga nu kubola lijambu laka Bambu Yesu
Kilisitu ku uwesu, bila lujogopu wala kukanaliwa na mundu jokapi.

Balua jaka Pauli kwa Aloma
Ulongulelu

Kitabu sa Aloma jiandikwi nu ntumi Pauli kuwesikana kati ja saka 54 au 58 baada jukusaliwa Yesu Kilisitu. Pauli jwabia ngasejuhikiki ku Loma henu jwaandika kitabu hesi ili kwaapwagi bandu buku Loma boti yani Ayaudi na banga Ayaudi kuhusu Kilisitu. Jwaandika balua heji ku musi uku Kolintu kojwabia jutamiki masoba masokopi. Pauli jwaandika ili bandu ba ndema yoti bunhobalia nukunzetake Yesu Kilisitu, mu lipungu 16:26.

Kitabu sa Aloma ndi kitabu su muhimu kwa bandu babunhobale Kilisitu kila pandu na kila kipindi ndaba Pauli juandiki hotuhotu na juhelasi sapi uokopu gotuwesa kupata kupete Yesu Kilisitu. Pauli kabee jujonganisi Lijambu la Amboni laka Yesu Kilisitu ni Lilaganu la Mwandi. Asomi bingi apwaga ana nsitali nkolongu mukitabu hesi gupwaga mulipungu la 1:16 gupwaga,"Nepani ngamoni iyoni kulandi Lijambu la Amboni laka Kilisitu, ndaba lenieli ndi makili gaka Sapanga gakaagombo bandu boti baahobale, kutumbuli Ayaudi hoti mbaki bandu ba nndema yoti." Pandu pu utumbuli pi kitabu senze kutumbuli sula 1-12 jitweli malobi ga siolojia na, pandu pa pili kutumbuli sula ja 13-15 jilongali majambu gu kuhenga bandu paakuba ajongini ni Kilisitu.

Gagabii nkati

Pauli jutumbuli balua jaki su kulilongulake mweni nu kupwaga jombi ndi jojwaandiki. Lipungu la 1:1-15.

Kabee Pauli jaandika kupwaga mundu hejubii na uokopu goguwesikana kupata kupete Yesu Kilisitu. Linga mu lipungu la 1:16-11:36.

Baada jahaga Pauli jwaalagalaki namuna jukutama paakuba ajongini ni Kilisitu. Lipungu la 12:1-15:13.

Pauli jujomuli kuandika kitabu sa Loma senu sa kwaalamuki bandu babunhobale Kilisitu buku Loma. Lipungu la 16.

1 Nepani Pauli ntumisi waka Yesu Kilisitu, nunhandaki balua jenze. Sapanga junhagwi
kuba ntumisi nukunhenga nandila Lijambu la Amboni lejumbeki Sapanga.
2 Pamwandi Sapanga jwaalagila bandu Lijambu la Amboni lende kupete alota baka
Sapanga ngati hekuandikwi mu Maandiku gaka Sapanga.
3 Lijambu la Amboni lende lunndongale Mwana waka Sapanga, ndi Bambu witu Yesu
Kilisitu jojwasaliwa ki nhyega mulukolu lwaka Daudi,
4 jojuwe kupete usapi waki na kwa makili gaka Loho jaka Sapanga, jwalangiswa kuba
mwana waka Sapanga kupete kuyoka kwaki yani Yesu Kilisitu Bambu witu.
5 Nukupete jombi, ne jumbeki wamboni waka Sapanga nguba nuntumi, ili kupete jombi
naalongulakia bandu ba ndema yoka anhobalia nukunzetake Kilisitu.
6 Mwanganya montama ku Loma kabee mmbi nkati ja bandu haba, ankemiki mmbia
mwabandu baka Yesu Kilisitu.
7 Ndienu nunhandaki mwanganya mwaboti mwentama ku Loma mwee mwabandu
bampalika na Sapanga, na ankemiki mmbia mwabandu baki.
Tunndobee waamboni waka Sapanga nu lukwali kuhuma kwaka Sapanga Atati bitu na
kwaka Bambu Yesu Kilisitu.

Kunsengu Sapanga

8 Kabula ja goka nunsengu Sapanga wangu kupete Yesu Kilisitu ndaba jinu mwanganya,
ndaba kuhobale kwinu kujogwaneka kila pandu pundema pani.
9 Sapanga jo nuntumaki kwa mwoju wangu goti pa nandi Lijambu la Amboni laka
Mwana waki ndi jojumona nukunyoana ndaba jumanya ndenda kunkomboka mwanganya,
10 masoba goa panunndoba Sapanga. Nundoba Sapanga ana jupai, jumbekia napwasi ja
sapi jukuika kwinu kwa masoba gani.
11 Ndaba ndokule ngamaa kummbona mwanganya ili mbata napwasi juku mmbaguli
nhupi ja loho ili mmbia nganganganga.
12 Sembala mmanya senze, mwanganya na nepani twitenda kugangamalisana moju,
kuhobale kwangu nepani kwanzangatia mwanganya nukuhobale kwinu mwanganya
kwinyangatia nepani.

13 Mwaalongu bangu, mbala mmanya mala jingi napala kuhika kwinu, lakini mbaka
sajenu atei kumbenga. Napai ngamaa kuhika ili nhwesa kunzangati mwanganya ili
nngangamala mukuhobale, ngati henaajangatia bandu bangi bandema yoti.
14 Ndaba leniheli lihengu lango, kwaalandi bandu boti, bandu baasomiki na banga
kusoma, bandu bana malangu na banga malangu.
15 Ndaba ndokule ngama kunndandi Lijambu la Amboni kwinu mwanganya kabee
mombi ku Loma.

Makili gi Lijambu la Amboni

16 Nepani ngamoni iyoni kulandi Lijambu la Amboni laka Kilisitu, ndaba lenieli ndi
makili gaka Sapanga gakaagombo bandu boti baahobale, kutumbuli Ayaudi hoti mbaki
bandu ba nndema yoti.
17 Ndaba Lijambu la Amboni lilangi sapi namuna Sapanga hejwaajetake bandu kuba
baamboni palongi jaki. Lijambu lee heli lihengeka sukuhobale, tumbuka puwanzu
mbaka pamwisu, ngati Malobi gaka Sapanga egapwaga, “Mundu jwa amboni palongi jaka
Sapanga jwitama kupete kuhobale.”

Likosa la bandu

18 Ndaba inyela yaka Sapanga jilangiswi kuhuma kunani kwaka Sapanga banga kunzo-
gopa jombi na abaja boka baapenga usakaka kupete uliya.
19 Ndaba goti majambu gagunhenga Sapanga jumanyikana kwabu gabonakini ndaba
Sapanga weni jwaalangi pangwendu.
20 Tumbuka Sapanga pa jwabomba nndema, makili gaki ga yaka petapeta nu ukolongu
waki hata ngati ngase ubonikana kwa mihu, lakini gabonikana kupete hindu yejubombiki.
Henu ngabiiwesi kulikengale kwi indela jokapi.
21 Hata ngati bummanya Sapanga lakini ngase bundumbali wala kunsengula ngati
hekupalika. Badala jaki, mawasu gabu gabiya ganga na mana na mioju jabu jatweli lwiye.
22 Awasali abii na malangu lakini ngaseabii na malango.
23 Akotoka kundumbali Sapanga jojutama yaka petapeta, badala jaki alumbali
imong'umong'u yealenganaki kuba ngati mundu jojukua, yeyuye ibi ngati bandu, inyama
yeibeleka, ijuni, au iumbi yeikwaba.
24 Ndaba jahela, Sapanga jwaalekiki apwata kutokule kwiliya mu myoju jabu nukuhen-
gane majambu giiyoni mu nhyega jabu.
25 Ang'anambwi usakaka waka Sapanga kuba isoli, bikigungamali nukuhitumaki hindu
yejubombiki Sapanga nukunndeka Sapanga jojubombiki, jojupalika kulumbaliwa yaka
petapeta, Amina.
26 Ndienu Sapanga jwaalei apwata kutogule kwabu kwiiyoni. Hata haka mbomba
bakotuka kugone na aka alomi babu ngati Sapanga hejabombiki, nukutokule kugone
nakambomba ajabu.
27 Akanalomi nabombi ahelahe akotoka kugone nakambomba nukugone na akanalomi
ajaki. Ahenga mahengu giiyoni, kupete kuhenga hela bililete beni mang'aliku ga apalika
kupata ndaba jukuhenga mahengu mabaja.
28 Ngati bandu heakaniki kuba na Sapanga, najombi Sapanga jwaalekiti apwata
malangu gabu giliya, jwaalekiki aheenga ganga kupalika kuhenga.
29 Atwelii kila uliya na wii gwakila namuna juubaja na soju na ugoni na kukomana.
Atwelii wipu na kukoma na isoli na kutokule kuliya nu kugamba,
30 nu kwa akakopakangane bandu isoli na babunsuki Sapanga na baatondoka na baabi
ni ing'omu kabee atenda kukipuna atonga majambu giliya, banga kwaajetake ahengo na
amabu babu.
31 Ang'ang'a na banga kuhobaleka na banga kuba nu upali na banga ni ikiya kwa bandu
bangi na banga kuhenga sealagi beni kuhenga.
32 Amanyi malagalaki gaka Sapanga gapwaga bandu baatenda majambu ngati haga,
apalika kuwa. Ganiaga ngase atenda pee beni ila kabee baajetake bangi baatenda
majambu ngati haga.

2

Kutemu kwaka Sapanga

1 Henu unkosi wangu ana untemu bandu bangi, ngaguwesi kulikengale, hata ngati
gukubi wanya. Ndaba, hewaatemu bangi, ulipeke yaambamba wamweti ndaba na weapa
gutenda majambu agalagala gagutemu.
2 Tumanya kutemu kwaka Sapanga kwa bandu baatenda majambu ngati haga ndi
kutemu kwa sakaka.

3 Lakini unkosi wangu weapa we waatemu bandu baatenda majambu ngati haga koni na wamweti uhenga majambu ngati gagaga, boo, uwasali lee wiijepa kutemuliwa na Sapanga?
4 Au lee uhulongama waamboni waki nkolongo, na kuinakali kwaki nukulendale kwaki sanga kumanya boo, waamboni waka Sapanga hogu utulongo kujetake mahakau nukugaleka?
5 Lakini ndaba jii ng'omu na mioju jii janga kupala kujetake mahakau na kugaleka, nahenu mulibeke mwabeti mang'aliku gingi lisoba laka Sapanga inyela yaki nu kutemu kwaki ngati hejupala mweni kwiitenda kubonikana.
6 Lisoba leheli Sapanga anndepa kila mundu kulengana na sejuhengi gaki.
7 Bandu bahenga majambu gaamboni sangakusoka koni ataputa ulumbi kuhuma kwaka Sapanga ni isima na womi wanga na mwisu, Sapanga jwaapekia womi wa masoba goti.
8 Lakini bangi baapwata majambu gabu beni na baakana usakaka waka Sapanga nukupwata ubaja, sakaka Sapanga jwaatemula kwii nyela yaki ngolongu.
9 Mang'aliku nu ubini gampata mundu jokapi jojutenda ulia. Gaapata hoti Ayaudi mbaka bandu banga Ayaudi kabee.
10 Lakini Sapanga jaapekia ulumbi ni isima nu lukwali bandu boti baatenda majambu ga amboni, jwaapekia Ayaudi hoti na bandu banga Ayaudi kabee.
11 Ndaba Sapanga ngase jujangati bandu boti sukubagu bangi.
12 Bandu boti baatei mahakau sanga kugamanya Malagalaki gaka Musa biikuwa sukutemuliwa bila Malagalaki, na baatei mahakau koni amanya Malagalaki, biitemuliwa kupete malagalaki.
13 Ndaba nga bandu baajogwane pe Malagalaki gaka Musa ndi abonekana baamboni kwaka Sapanga, ila bandu baajetake Malagalaki ndi babibonikana baamboni palongi jaka Sapanga.
14 Bandu Banga Ayaudi ngaseabi na Malagalaki gaka Musa, lakini paahenga ngati egapalika Malagalaki sukulongoswa na mioju jabu, bombi akuba ndi Malagalaki hata ngati ngaseagamanyi Malagalaki gaka Musa.
15 Bombi alangi sekipalika mu Malagalaki gagaandikwi mu myoju jabu, koni moju wabu ulangi lijambu leheli, ndaba mawasu gabu mala jingi gatenda kwaataki na mala jengi gatenda kwaakengale.
16 Henu, kupete Lijambu la Amboni lenandi nepani ndi hekwiibia lisoba lela Sapanga pajwiitemula kupete Yesu Kilisitu majambu gaahengiki bandu pu ujobu.

Ayaudi na Malagalaki

17 Henu boo wehapa? Wehapa, ana ulikema wamweti Nhyaudi, guhobale Malagalaki gaka Musa nukukipuni kuba mwana waka Sapanga,
18 kupete Malagalaki gaka Musa ugamanyi gajupala Sapanga kabee guwesa kuhagu majambu gaamboni.
19 Ulimanya wehapa ukilongosi wa bandu banga kulinga na wehapa unang'anu wa bandu baabii palwii,
20 ulibona weapa gu mmbola wa bandu ang'ang'a nu mbola wa bana akeke ndaba nhwasali mu malagaliki mbii na umanyi nu usakaka.
21 Henu weapa, gwaabola bangi ndaba jaki ngase gulibole wamwete? Wehapa walandi bangi biijiba na wamweti gutenda kujiba.
22 Weapa gupwaga, “Mundu jwiitenda ugoni,” koni wamwe utenda ugoni. Gusuki imong'umong'u yi isapanga ndaba jaki wamweti gujingi nukujiba mali gingi mu nyumba ji isapanga.
23 Weapa weukipuna ugamanyi Malagalaki gaka Sapanga lakini umpoa Sapanga lihamu sukukotoka kuhenga ngati malagalaki hegapala?
24 Ngati Maandiku gaka Sapanga hegapwaga, “Bandu banga Ayaudi alitondwi liina laka Sapanga ndaba ja majambu ganhenga mwa Ayaudi mwanganya.”
25 Kuseku jandu kwaku kwiibia kwasakaka ana gujetake Malagalaki, lakini ana ngasegutenda ngati Malagalaki hegapala, kuseku jandu kwaku kukuba ngati mundu jwanga kusekujandu. Ndienu mbanga wakahigali sanga kuseku jandu.
26 Ana bandu banga Ayaudi banga kuseku jandu ahenga gagapalika mu Malagalaki, boo, kutama bila kuseku jandu kwabu ngase kubonikana le ngati asekwi jando?
27 Henu bandu banga Ayaudi bantemula mweapa mwa Ayaudi mwensekwi jandu nukugamanya Malagalaki gaka Sapanga ana ngasenhenga ngati Malagalaki hegapala.
28 Ndaba nga kila mundu jojubonikana kunza kuba Nhyaudi ndi Nhyaudi wa sakaka kabee mundu ngasejukuba nhyaudi wasakaka ati ndaba jusekwi jandu nhyega.

29 Nhyaudi wa sakaka ndi mundu jojubi nhyaudi nkati, ndi jojusekwi jandu mu moju.
Ganiaga ndi majambu gu mu loho, na nga majambu gagabi mu maandiku gagabi mu
Malagalaki. Mundu ngati hoju ngase jupata ulumbi kuhuma kwa bandu ila ulumbi
kuhuma kwaka Sapanga.

3

1 Nhyaudi jubii na sindu boo kikolongu kupeta bandu bangi? Au boo, Ayaudi baajonzuki
sindu boo ngani kupete kuseku jandu?
2 Hena, Kibii sekijonzukeka kila upandi. Sapanga jatumbulia oti kwaapeke Ayaudi
malobi gaki.
3 Henu kwibia boo, ana bangi babu akotwiki kunhobale Sapanga? Boo, kukotoka
kuhobale kwabu kwiiboa lee kuhobaleka kwaka Sapanga?
4 Ngaela! Sapanga juigali kuba jojuhobaleka masoba goka hata ngati kila mundu julonge
isoli. Ngati hegapwaga Maandiku gaka Sapanga,
"Kila hegulonge, malobi gaku gakubaa ga sakaka, pa witemuliwa,
wehapa ndi wibia we guwesa."
5 Ana mahakau gitu galangi Sapanga jutenda gaamboni, henu twiipwaga bole? Boo, ana
jututemwi twiipwaga lee Sapanga jutenda liya. Pamba nonge kwa mawasu gikimundu.
6 Ngahela! Nakwakabii hela Sapanga jwakawesa boo kwa atemu bandu bu punndema?
7 Mundu juwesa kupwaga ana, "Ana isoli yangu ijangati kulangi usakaka waka Sapanga
nukujonzuke ulumbi waki, henu ndaba jaki nepani andemu kuba namundu mwana
mahakao?"
8 Kulengana nukupwaga ana, tuhenga majambu giliya ili tupata gaamboni! Ndi bangi
hebututondula sukututaki tupwagiki hela. Biitemuliwa ngati hekupalika.

Ngamundu jwaamboni palongi jaka Sapanga

9 Henu tupwaga kike? Boo, twa Ayaudi lee twaamboni kupeta bandu bange? Ngahela!
Ndaba anangi kupwaga Ayaudi na bandu banga Ayaudi boka abii pai ja makili ja na
mahakau.
10 Ngati maandiku gaka Sapanga hegapwaga,
"Ngamundu hata jumu jwaamboni palongi jaka Sapanga,
11 nga mundu jumwa jwana malangu wala ngakuba
mundu hata jumu joantaputa Sapanga.
12 Boti atei kung'anambuka boti atei kukosa
nga jojutenda gaamboni,
ngasejubii hata jumu.
13 Milomu jabu jibii ngati matenge gaayekwi gaganunga,
ni ilimi yabu ilonge isoli
mu milomu jabu gapita malobi gana sumu ngati gi lijoka.
14 Malobi ga alonge gatweli yaambamba nu usungu.
15 Magolu gabu gajojuke kukoma bandu.
16 Pokapi pa ajenda aleta ling'ai nuku kuhalabana hindu.
17 Ngaseamanyi kutama su lukwali."
18 "Ngase bunzogopa Sapanga hata kidogu."
19 "Henu tumanyiki ana malobi goka gagalongi mu Malagalaki gaka Musa, gaapwaga
bandu boti baalongoswa na Malagalaki ili kila mundu jiiwesa kulikengale, ili kulangi
bandu boti apalika kutemuliwa na Sapanga.
20 Henu nga mundu hata jumu jojubalangiwa kuba jwaamboni palongi jaka Sapanga
sukukamulaki Malagalaki, ndaba Malagalaki gehaga gunzangati mundu kumanya ana
juhengiki mahakau."

Kujetakewa na Sapanga kukuhobale

21 Lakini henu indela jaka Sapanga ja kwaajetake bandu kuba baamboni palongi jaki
jibonikini pangwendu, kabee bila kugahenga Malagalaki. Malagalaki gagaandikwi na
Musa na Alota baka Sapanga alongale lijambu leheli.
22 Sapanga jwaajetake bandu kuba baamboni kwi indela jukunhobale Yesu Kilisitu.
Sapanga jutenda ela kwa boka babunhobale Kilisitu ndaba ngasejibi tofauti kati ja Ayaudi
na bandu banga Ayaudi.
23 Bandu boka atei mahakau nukupongukewa nu ulumbi waka Sapanga.
24 Lakini kupete waamboni wa bwaka waka Sapanga bandu boti ajetakeka ku kuba
baamboni palongi jaka Sapanga kupete Yesu Kilisitu jojwaakombwi.
25 Sapanga ampia Yesu Kilisitu kwa mwai waki ili jubia indela ja kwaalekake bandu
mahakau gabu kwa mwai waki kupete kunhobale jombi. Sapanga jwatenda hela ili

kulangi jombi jwaamboni. Kabula jukukuwa Kilisitu Sapanga jwatenda kuhinakali bila kulingali mahakau ga bandu.
26 Lakini henu Sapanga ampia mwana waki ili kwaalangi bandu aina ja wamboni gogujetakeka palongi jaki. Kwi indela heji Sapanga mweni julangi jombi jwaamboni na kabee antenda kila mundu joanhobale Yesu jubia jwaamboni palongi jaki.
27 Henu tuwesa kukipunii kike? Ngasekibile! Ndaba jaki? Boo, nndaba jukugahenge lihengu Malagalaki gaka Musa? Ngahela! Ila ndaba tutenda kuhobale Kilisitu.
28 Henu tumanya Sapanga anzetake mundu kuba jwaamboni palongi jaki kupete kuhobale kwaki, ila nga kukuhenga gagapalika mu Malagalaki gaka Musa.
29 Au boo, Sapanga ndi Sapanga waka Ayaudi pena, au Sapanga wa bandu ba ndema yoka kabee? Heena, Sapanga wa bandu banga Ayaudi boti kabee.
30 Sapanga jubi jumu pena, najombi jwaatenda bandu Ayaudi na bandu ba nndema joti abia baamboni kupete kuhobale kwabu.
31 Henu boo, tugaleke Malagalaki gaka Musa ndaba jukuhobalela? Ngahela ila tugajemale Malagalaki gaka Musa kulangi ga sakaka.

4

Lilenganu lukuhobale kwaka Ibulahimu

1 Boo, henu tupwaga kike kuhusu atati bitu Ibulahimu?
2 Ana Ibulahimu jwabii bunhengiki kuba jwaamboni palongi jaka Sapanga kupete mahengu gaki mweni, nala jubii na sindu sukukipuni lakini nga palongi jaka Sapanga.
3 Ndaba Maandiku gaka Sapanga gapwaga, “Ibulahimu anhobalia Sapanga, najombi Sapanga anzetakia kuba waamboni palongi jaki.”
4 Mundu jojuhenga lihengu kwaka mundu julepwa malepu, malepu gaki nga nhupi yake ila sindu sejupalika kulepwa kwi lihengu lejuhengiki.
5 Lakini mundu jwanga kuhobale mahengu gaki mweni, ila anhobale Sapanga jojwaalekake bandu baatende mahakau, henu Sapanga jukubona kuhobale kwaka mundu hoju nukunzetake kuba jwaamboni palongi jaki.
6 Daudi kabee jwapwaga ahelahe pajwalongalia kutogule kwaka mundu jojuwe Sapanga ambona jwaamboni palongi jaki sanga kulingali mahengu gaki:
7 “Apengaliwi bandu baalekakiwi makosa gabu,
babube mahakau gabu atei kugaputa.
8 Jupengaliwi mundu jojuwe mahakau gaki Bambu nga juga komboke.”
9 Boo, kutogule hoku apata bandu baasekwi jandu pena au apata na bandu banga kuseku jando? Apata na bandu banga kuseku jandu kabee. Ndaba tupwagiki, “Ibulahimu jwatenda kuhobale na Sapanga jwatenda kunzetake kuba jwaamboni palongi jaki”
10 Boo, Ibulahimu jwajetakiwa na Sapanga kipindi bole? Kabula jukuseku jando, au baada jukuseku jandu? Kabula jukuseku jandu, na nga baada jukuseku jando.
11 Ibulahimu jwasekula jandu mwenikatai, nukuseku jandu kwe hoku kwabii nginyuli jejalangia Sapanga anzetaki jombi kuba jwaamboni palongi jaki ndaba jukuhobale kwaki kojwabi naku kabula jukuseku jandu. Henu, Ibulahimu jubi ndi atati ba bandu boti babube, hata na ngaseasekwi jandu, bunhobale Sapanga nukuhengwa kuba baamboni palongi jaki.
12 Jombi kabee atati ba bandu baasekwi jandu, lakini nga ndaba atei kuseku jandu pee, ila ndaba apwata indela ajelajela jukuhobalela jebabia apwata atati bitu Ibulahimu kabula jukuseku jandu.

Lilagi laka Sapanga bilijopa sukuhobale

13 Sapanga andagila Ibulahimu nikibeleku saki kupwaga ampekia ndema joti jakakuba jabu. Lilagii heli ngaselahengiki ndaba Ibulahimu jwagapwata malagalaki gaka Musa, ila ndaba jwatenda kuhobalela, nukujetake kuba jwaamboni palongi jaka Sapanga.
14 Ndaba ana babiipata Malagi gaka Sapanga pena ndi bandu baajetake malagalaki gaka Musa pena nala kuhobale ngasekubii na mana jokape, nakwombi kulagi kwaka Sapanga nga sindo.
15 Malagalaki galeta inyela, lakini na ngakuba malagalaki, ngakukubi na makosa.
16 Kwa ndaba heji, lilaganu lihika kwa ndela jukuhobale, henu lilaganu heli ndi nhupi yaka Sapanga, na henu lilaganu heli ndi nginyuli jejilangi usakaka lilaganu heli ndi li kibeleku soka saka Ibulahimu, nga kwa bandu babagakamulaki malagalaki gaka Musa, ila kabee na kwa bandu baatama kupete kuhobale ngati Ibulaimu. Jombi ndi atati bitu twaboti.
17 Ngati maandiku gaka Sapanga hegapwaga, “Nugubei gubia gwa atati ba bandu ba ndema yoti.” Malagi haga ndi sakaka palongi jaka Sapanga joampwagila Ibulaimu,

Sapanga jojwaayoa bandu, nukupete mihilu yaki, jwiihenga hindu yoka yeyabii ngaseibii ibiya.
18 Hata ngati ngasekwabi na sindu sokapi sesunhenga Ibulahimu kuhobale lilaganu heli, lakini Ibulahimu anhobalea Sapanga nukulendale lilaganu heli na bunhenga kuba atati ba bandu ba makabila gingi, ngati hebunndagila kupwaga, “Kibeleku saku kiikuba kingi ngamaa ngati ndondu.”
19 Jwabii hokomundu jojuhegale kuba na yaka mia jimu, lakini kuhobale kwaki ngase kwakotwike hata mweni jwamanyiki ngase juwesa kupapa ndaba jabii nseja ngamaa, nu nhwanu waki Sala yaka yaki yukubeleka mwana yabia ipetiki.
20 Ibulahimu ngase jakotwiki kuhobale na ngase jwaabii nikiholu kupete lilaganu laka Sapanga ila kuhobale kwaki kumpekia makili nukunhobale Sapanga henu anndumbalia Sapanga.
21 Jamanya ana sakaka Sapanga juwesa kuhenga gala gaandagila.
22 Ndi ndaba Sapanga anzetake kuba jwa amboni palongi jaki.
23 Paalonge, “Jatenda kunzetake kuba jwaamboni palongi jaki.” Ngasealonge anzetaki jubiya jwaamboni kajika jaki pena.
24 Lijambu le heli lutulongale natwepani kabee totujetakiwi na Sapanga totunhobale Sapanga joanhyoa Yesu Bambu witu kuhuma kwa bandu baawii.
25 Yesu bumpia jukuwa ndaba ja mahakau gitu, jayoka ili kutuhenga twaamboni palongi jaka Sapanga.

5

Kuba waamboni palongi jaka Sapanga

1 Henu, ndaba Sapanga jututei tubia twaamboni palongi jaki kupete kuhobale, henu tubii nulukwali na Sapanga kupete indela jaka Bambu witu Yesu Kilisitu.
2 Ndaba jukuhobale kwitu, Yesu jutuletiki mu waamboni waka Sapanga mo tutama sajenu. Natwepani tutogule kukipuni kuhobale kotubi naku kutama pamu nu ulumbi waka Sapanga!
3 Ngahela pena, ila tutogule ndaba ja mang'aliku koni tumanya mang'aliku gutubola kuhinakali,
4 kuhinakali kungangamalisa mundu mwoju, nu kugangamaa mwoju kundete mundu kuhobale.
5 Nukuhobale ngasekutuhenga tusindwa, ndaba Sapanga jutupeki upali waki mu myoju jitu kupete indela jaka Loho wa Sapi jejutupeki.
6 Ndaba hata patwabiya twakona nga na makili, esahika kipindi, Kilisitu jwakuwa ndaba jitu twepani twana mahakau.
7 Sakaka, ngasekuwesikana mundu kuwa ndaba ja mundu jo jujetakeka palongi ja bandu ila kuwesikana mundu kulenga kuwa ndaba ja mundu jwaamboni.
8 Lakini Sapanga julangi kwitu jutenda kutupala, ndaba patwabia twakona tubi na mahakau, Kilisitu jwakuwa ndaba jitu twepani.
9 Henu ndaba jututei tubia twaamboni palongi jaki kupete mwai waka Yesu Kilisitu, kulangi sakaka jwatukombula kuhuma mwi inyela yaka Sapanga.
10 Ndaba twabia twaabaja baka Sapanga lakini jutulenganaki tubia twaakosi baki kupete kuwa kwaka Mwana waki. Henu ngati hetubii twaakosi baka Sapanga sakaka kulangi he jwatuokuwa kupete womi waka mweni Kilisitu.
11 Nga haga pena ila tutogule kabee ndaba jagala gajutuhengi Sapanga kupete indela jaka Bambu witu Yesu Kilisitu jojutujonganisi na Sapanga.

Adamu na Kilisitu

12 Kupete indela jaka mundu jumu mahakau gatenda kujingi punndema, nagombi gaatenda bandu akuwa. Henu kuwa kwaahiki bandu boka ndaba bandu bowa atei mahakau.
13 Ndaba kabula jukuhika malagalaki gaka Musa mahakau gabii punndema, lakini mahakau ngase gabonakini bila kuba Malagalaki.
14 Lakini toka pajwabii Adamu mbaka pajwahikiki Musa, kuwa kwaapatiki hata bandu banga kutenda mahakau ngati hejwatenda Adamu, mahakau guku nng'anambuka Sapanga.
Adamu jwabii lilenganu laka jola jojwihika.
15 Lakini lihakau laka Adamu ngase lilengana na waamboni waka Sapanga. Ndaba ana mahakau gaka mundu jumu galeta kuwa kwa bandu boti, kulangi ana uamboni waka Sapanga gobii gwingi na nhupi jaki ja bwaka jejibii kwa bandu bingi, nayombi ihuma kwaka mundu jumu, mundu we hoju ndi Yesu Kilisitu.

16 Nhupi yaka Sapanga ngaseilengana sekiipitila baada jukuhenga lihakau mundu jumu:
Sapanga jwaatemula bundu kupete lihakau lejwatei mundu jumu, lakini bandu bingi
pababiya ahengiki mahakau, Sapanga jaaletila nhupi jakuba jwaamboni palongi jaki.
17 Sakaka, kupete lihakau laka mundu jumu, kuwa kwatenda kuhika ndaba jaka mundu
jumu hoju, lakini kulangi sekipiti kupete sejutei mundu jumu hoju yaani ndi Yesu Kilisitu
hekibi kikolongu ngani! Boka baajopa waamboni waka Sapanga wabwaka hogu na nhupi
heji ahengwa kuba waamboni palongi jaka Sapanga, biitawala mu womi kupete indela
jaka jumu hoju, yaani Kilisitu.
18 Henu ngati hekubi lihakau laka mundu jumu liletiki kutemuliwa kwa bandu boka
ndi ahelahe kupete lijambu limu laamboni laka mundu jumu kwaka Sapanga laapeke boti
waamboni na womi.
19 Na ngati hekubi kusindwa kunzowane Sapanga kwaka mundu jumu hekwaatenda
bandu bingi abia na mahakau, ndi ahelahela kunzowane Sapanga kwaka mundu jumu
hekwaatenda bandu bingi kuba baamboni palongi jaka Sapanga.
20 Malagalaki gaka Musa gahika ili kuleta ujonzukeku wa mahakau, lakini mahakau
hegajonzukika, waamboni waka Sapanga nagombi watenda kujonzukeka ngani.
21 Ngati mahakau hegalongosa nukuleta kuwa, ndi ahelahe waamboni wa bwaka waka
Sapanga ulongusa kwi indela ja kwaahenga bandu abiya baamboni palongi jaki nu
kulongosa abiya na womi wa masoba goti kupete indela jaka Yesu Kilisitu.

6

Kutama sukujongana ni kilisitu

1 Henu tupwaga boo? Boo, tuendalia lee kukuhenga mahakau ili waamboni waka
Sapanga ujonzukikaje?
2 Ngahela! Twepani twe tuwii kupete mahakau tuwesa boo kuendalee kuhenga ma-
hakao?
3 Au lee ngase mmanya twepani twaboa twe twabatiswa nukujongana na Yesu Kilisitu
sukujongana na kuwa kwaki.
4 Patwabatiswa twajongana pamu na jombi mu kuwa kwaki nukusikwa kwaki, ili ngati
Kilisitu ejayoka kuhuma kwa bandu baawi kupete ulumbi wa Atati na twepani kabee
tuwesa kuba na womi nyai.
5 Ndaba ana twepani tujongini najombi kwa kuwa kwaki ngati jombi, ahelahela twiijon-
gana najombi sukuyoka ngati hejwayoka jombi.
6 Tumanya umundu witu wa mwandi buubambalia pamu na Kilisitu, ili nhyega itu ya
mahakau ialabika, ili tukotuka kuba twaatumwa ba mahakau kabee.
7 Ndaba mundu jokapi jojuwi julekakiwi, na ngasejulongoswa na mahakau.
8 Henu ana tuwi pamu na Kilisitu, tuhobale twiitama kabee pamu na jombi.
9 Ndaba tumanya Kilisitu juyokiki kuhuma kwa bandu baawi najombi nga jukui kabee,
ndaba kuwa nga kukubi na makili kabee kwaake.
10 Henu, ndaba jwakuwa mala jimu pee ndaba ja mahakau ga bandu, mahakau ngase-
gunndoo jombe, nukutama kojutama jujongana na Sapanga.
11 Ahelahela nanamu kupalika mulibona ntei kuwa kupete mahakau, nukutama pamu
na Sapanga kupete na Kilisitu Yesu.
12 Henu, mwiijetake mahakau galongua nhyega hinu jejikuwa ili mwiijetake ndokule
iliya ya nhyega.
13 Wala mwiipia hata pandu pamu pa nhyega ji ibia sindu sukutende mahakau. Ila
mulipia kwaka Sapanga ngati bandu babayokiki kuhuma kukuwa kujingi mu womi.
Lakini mpia ihungu yi yoti ihenga lihengu laka Sapanga.
14 Ndaba mahakau ngagundongoo mwanganya kabee, ndaba ngase nndongoswa na
Malagalaki gaka Musa ila nndongoswa na waamboni waka Sapanga.

Ntumisi jojuhenga gaamboni palongi jaka Sapanga

15 Henu, tupwaga kike? Tutendaa mahakau ati ndaba ngasetubi pai ja malagalaki ila
tulongoswa na waamboni waka Sapanga? Ngahela!
16 Mmanya nde ana mulipiiki mwabe kuba mwaatumwa sukunzoane mundu najongi,
sakaka mwanganya mkuba mwaatumwa baka mundu we hoju. Ana mwiikuba mwaa-
tumwa ba mahakau mwisu waki kuwa, na ana mmbii mwaatumwa bukunzoane Sapanga
mwisu waki junhenga mmbiya mwaamboni palongi jaki.
17 Ata na mwabi mwaatumwa ba mahakau pamwandi, lakini henu nunsengu Sapanga
nzetaki kwa mwoju wii woti usakaka gogubii mu mabole ganzopiki.
18 Mwakombuliwi kuhuma mu utumwa wa mahakau, nakuba mwa atumwa bukuhenga
majambu gaamboni palongi jaka Sapanga.

19 Nonge luga jakawaida ja bandu ndaba jukusindwa kumanya kwitu. Ndaba mwabe mulipia kutumaki upija nu ulia ndaba ju ubaja, ahelahela henu mulipia mwabeti kuba mwaatumwa bukutenda majambu gaamboni palongi jaka Sapanga ili nhuwesa kutama mu usapi.
20 Pamwabia mwa atumwa ba mahakau ngase mwawesiki kuhenga gajupala Sapanga.
21 Mwapata sindu boo, saamboni pamwahenga hindu yemwibone hioni sajenu? Ndaba mwisu wa majambu haga goti ndi kuwa!
22 Lakini henu mkombuliwi kuhumu ku utumwa wa mahakau na mmbi mwa atumwa baka Sapanga, sindu samboni se mpata sajenu ndi kutama maisa gu usapi gagaleta womi wa masoba goti.
23 Ndaba malepu ga mahakau ndi kuwa lakini nhupi jejupia Sapanga ndi womi wa masoba goti su kupete Yesu Kilisitu, Bambu witu.

7

Malagalaki ga ndoa

1 Mwaalongu bangu henu manyiki nonge na bandu babagamanya malagalaki. Ndaba mmanyiki ana malagalaki gunndongoo mundu pajukuba mwomi.
2 Tupwaga, mmbomba jobunzukwi jukuba pai ja Malagalaki pajutama nu nndomi waki pajukuba mwomi, lakini nndomi waki ana juwii, Malagalaki haga ngasegundongosa kabee mmbomba hoju.
3 Henu mmbomba hoju na jutama na mwanalomi jongi kipindi nndomi waki jubii mwomi, bankema nhgoni, lakini nndomi waki ana juwii, mmbomba hoju jukuba julekakiwi ngasejubii pai ja malagalaki kabee, ana jujukuliki na mwanalomi jongi ngajwiikubi nhgone.
4 Ahelahe mwaalongu bangu ngasemmbii kabee mu Malagalaki ndaba nnzongini na nhyega jaka Yesu Kilisitu, mana jaki Kilisitu pajakuwa na mwanganya mwakuwa pamu najombi. Henu mwanganya mmbii mwabandu baki, jombi Kilisitu jojuyokiki ili nhwesa kuntumaki sapi Sapanga.
5 Ndaba patwabia tutama sukulongoswa na kutokule kuliya kwa nhyega kotubii naku, kutokule kokutukoluwa ndaba ja Malagalaki gaka Musa, kokukwe gahenga lihengu nkati ja nhyega jitu nukutulete kuwa.
6 Lakini henu tulekakiwi kuhuma muipungu ya Malagalaki, ndaba tuwi ndaba ji lijambu le lutuhenga twepani tubia twaatumwa. Henu tuwesa kuntumaki Sapanga sukupwata indela inyai ju ulongosi waka Loho jaki, wala nga ngati pamwandi patwabiya tulongoswa na maandiku ga Malagalaki.

Malagalaki na Mahakau

7 Boo, nala tupwaga hetupwata Malagalaki tutenda mahakau? Ngahela! Lakini bila Malagalaki nepani nga nakamanyi mahakao. Ndaba nganaka manyi kutokule majambu gilyaa ndi sindu salia, ana Malagalaki egakabii ngase gapwagiki, “Wiitokule.”
8 Sukutumi mihilu heji, mahakau gapata napwasi jukujumu kila aina jukutokulee kwalia kokubi nkati ja nhyega. Ndaba bila Malagalaki mahakau gakubape sindu sekiwii.
9 Pamwandi nepani nabii namwomi kutali na malagalaki, lakini mihilu hejahika, mahakau gatenda kuyoka nanepani nabii ngati ndei kuwa.
10 Henu Mihilu jejapala kuleta womi, kwangu nepani jiletiki kuwa.
11 Ndaba mahakau gapata napwasi kwi indela ji mihilu ajelaje nukungonga nepani nu kungoma.
12 Henu, Malagalaki geni gabii pe gaga Sapi ni mihilu je heji jabii pe jeja Sapi, kabee jaamboni palongi jaka Sapanga na ja sapi.
13 Boo, sesabi saamboni saleta kuwa kwangu nepane? Ngahela! Mahakau ndi gaganeti nepani kuwa. Lakini ili mahakau gabonikana mahakau ga sakaka, gapetila indela ja sindu sekikuba sa amboni ili kuleta kuwa kwangu. Henu mahakau kupete indela ji mihilu, gililangia sapi hegabii giliyaa ngamaa.

Ngondu nkati jaka mundu

14 Tumanya Malagalaki ndi loho, lakini nepani namundu jumu nndema, nepani anombisi mia ntumwa wa mahakau.
15 Ngase nikimanyi sehenga, ndaba sembala kuhenga ngase mbala kuhenga lakini sindu se nikisuki ndi se nihenga.
16 Henu, ana nihenga sanga kukipala namwe, kulangi nyetake Malagalaki kuba ga amboni.
17 Lakini henu nga nepani jojuhenga sanga kukipala ila mahakau gagatama nkati jangu.

18 Manyiki ngasekibi samboni sokapi nkati jangu nepani, kulengana nu umundu wangu. Ndaba mbala kutenda lijambu lelibii laamboni, lakini ngase nhwesa kuhenga.
19 Ndaba lijambu laamboni lenilipala ngase nilihenga, ila lijambu la liyaa langa kupala kulihenga ndi lenilihenga.
20 Henu ana nihenga lijambu langa kulipala namweti, henu kulangi nga namwete jojuhenga haga ila ga mahakau gagatama nkati jangu ndi gagahenga.
21 Henu manyiki Malagalaki gahenga lihengu nkati jangu: Pambala kuhenga lijambu laamboni, nilibona nihaguu kuhenga lijambu li liyaa.
22 Ndaba nkati ja mojuwangu nitogule Malagalaki gaka Sapanga.
23 Lakini nagabona malagalaki gangi gagahenga lihengu mu nhyega jango, malagalaki gagapengana na Malagalaki gagajetakewa na malangu gangu. Henu ganhenga mia nuntumwa wa malagalaki ga mahakau gagahenga lihengu mu nhyega jango.
24 Musinikiboni namundu nhagu nepani! Nya jojwingombula nepani kuhuma mu nhyega jejinongo nepani kuwa?
25 Jusengulikaa Sapanga jojutenda hela kupete Bambu witu Yesu Kilisitu!

Hela ndi hemi, kwa malangu gangu ndumaki Malagalaki gaka Sapanga lakini kwa ndokule yangu ya nhyega jangu ndumaki malagalaki ga mahakau.

8

Kulongoswa na Loho wa Sapi

1 Henu sajenu bandu baatama kupete Kilisitu Yesu ngase kubii kutemuliwa kwabu kabee.
2 Ndaba, malagalaki gaka Loho jojuleta womi jojubii nkati jaka Yesu Kilisitu ganhokwi kuhuma ku malagalaki ga mahakau na kuwa.
3 Sapanga juhengi lihengu legasindwa kuhenga Malagalaki, ndaba jukukosa makili kwa nhyega. Sapanga antumia Mwana waki wakajika koni jubii na nhyega ngati hejibii nhyega jitu twepani twetubii na mahakau ili jugawesa mahakau nukupete nhyega jeheji jugakoma mahakau.
4 Sapanga jwatenda hela ili sekipalika mu Malagalaki kihengika bwisu nkati jitu twepani twetubi twabomi, nga kwa makili gaka mundu ila kwa makili ga Loho.
5 Ndaba bandu baatama sukulongoswa na ndokule iliya ya nhyega malangu gabu galongoswa na ndokule ilia ya nhyega. Lakini bandu baatama sukulongoswa na Loho jaka Sapanga ahenga mahengu gajupala Loho jaka Sapanga.
6 Ndaba kulongoswa na ndokule ilia ya nhyega kuleta kuwa lakini kulongoswa na Loho jaka Sapanga kuleta womi nu lukwali.
7 Ndaba baalongoswa na ndokule ilia ya nhyegaa akuba abaja baka Sapanga, ngase bagajetake Malagalaki gaka Sapanga wala ngaseawesa kugajetake.
8 Bandu baajetake kulongoswa na nhyega ngase awesa kunhenga Sapanga jutogulia.
9 Lakini mwanganya ngase ntama sukulongoswa na nhyega, ila nndongoswa na Loho, ana Loho jwaka Sapanga jutama nkati jii. Jokapi jwangakuba na Loho jaka Kilisitu hoju nga mundu jwaka Kilisituje.
10 Lakini ana Kilisitu jubii nkati jinu, Loho jaka Sapanga jumpeke womi ndaba nkuba nzetakiwi kuba mwaamboni palongi jaka Sapanga hata ngati nhyega yinu yiibia iwi ndaba ja mahakau.
11 Ana Loho jaka Sapanga jojunhyoa Yesu kuhuma kwa bandu baawi jutama nkati jinu, nala joanhyoa Yesu hoju jwaipekia womi nhyega jii jejikuba ja kuwa, jwiihenga hela kupete Loho jaki jojutama nkati jino.
12 Henu mwaalongu bangu, tubii ni lihengu lukuhenga, lakini nga lukulongoswa na ndokule iliya ya nhyega ngati heipala.
13 Ndaba ana ntama sukulongoswa na ndokule ilya ya nhyega sakaka mwiitenda kuwa. Lakini kupete Loho ana mugakoma mahengu gii gilyaa nala mwiitenda kutama.
14 Boti baalongoswa na Loho jaka Sapanga ndi bana baka Sapanga.
15 Ndaba ngasemwajopiki Loho jojwanhenga mwanganya kuba mwaatumwa kabee nukunzege kiholu, ila munzopiki Loho jojunhenga mwanganya kuba mwabana baka Sapanga, na kwa Loho hoju, twepwani tunkema Sapanga, yani “Aba!” Mana jaki, “Atati”
16 Najombi Loho mweni julangi mu loho yitu kupwaga twepani twabana baka Sapanga.
17 Henu ndaba twepani twabana baka Sapanga, twiijopa mbengale yoka yejwaabeki Sapanga bandu baki, twiilisa ulisi hogu pamu na Kilisitu, ndaba ana tung'aliki pamu na Kilisitu ahelahe twiilumbalika kabee pamu na jombi.

Ulumbi goguhika

18 Mang'aliku gagabonikana sajenu kwangu nee mona nga sindo ana nagalenganisi nu
ulumbi gogwiibonikana kwiitu.
19 Hindu yomi yoka yunndendale Sapanga kwa hamu ngolongu jwaalangia bana baki.
20 Ndaba hindu yomi yoka biing'anambwi kuba yanga na mana, nga sukupala yeni ila
biibombiki hela sukupala Sapanga mweni. Ila kuhobale kubii,
21 ndaba ihumbi hei nayombi yiigombuliwa kuhuma mu utumwa wo uhalabanika,
nukujingi ukulekakewa mu ulumbi wa bana baka Sapanga.
22 Ndaba tumanya mbaka sajenu, ihumbi yoka ilela sukubobo su ubini ngati ulipyanda
lukubeleka mwana.
23 Nga ihumbi hei pena yeyibobula ila hata twepani twetubi tayali na Loho jaka Sapanga,
jojubii jukutumbulii mu nhupi yejwatupekia Sapanga, natwe twiitenda kubobo nkati jitu
koni tulendale kujetakewa na Sapanga kuba twabana baki yani kugombolewa umundu
witu.
24 Ndaba kupete kuhobale hoku twepani tukombuliwi. Lakini kuhobale ngasekubi na
mana ana tukibona setukihobale. Ndaba nya jojuhobale sindu sejukibona?
25 Ana tukihobale sindu sanga kukibona nala tukilendalee sukuhinakali.
26 Helahe kabee najombi Loho jutujangati muku sindwa kwitu. Ndaba ngasetumanya
hetupalika kuloba lakini Loho mweni jutulobe kwaka Sapanga kwikilelu sukubobo.
27 Najombi Sapanga jojubona mbaka nkati ja myoju ja bandu, jumanya mawasu ga Loho
hoju, ndaba Loho hoju jwaalobe bandu baka Sapanga kulengana nu upali waka Sapanga.
28 Tumanya mu majambu goti gajuhenga Sapanga juhenga kwa bandu boti babumpala,
yaani bajaakemiki kulengana na sejaakemi.
29 Ndaba Sapanga jwaamanyiki bandu baki toka pu utumbuli na jwaagula ili awanan-
gana na mwana waki, ili mwana jubia ju utumbuli mu kilongu sa bandu bingi.
30 Ndienu bandu bajatumbuli kwaagu Sapanga ndi bajwaakemiki, na bajwaakemiki
haba ndi bajwaahengiki kuba baamboni palongi jaki na bajwaahengiki kuba baamboni
palongi jaki haba ndi bajwaapeki ulumbi waki.

Upali waka Sapanga

31 Henu kupete haga tupwaga kii ngane? Ana Sapanga jubii upandi witu nya jojwibia
jukutupenga?
32 Sapanga ngaseambonila ikia hata Mwana waki wakajika ila ampia ndaba jitu twepani
twaboka. Jwiisindwa boo, kutupeke sindu sengi sokapi bwaka ana tubi pamu najombe?
33 Nyaa jojiwesa kwaatemu bandu baahaguliwi na Sapanga? Sapanga mweni ndi
jojutulekake mahakau.
34 Henu nya jojwaatemula? Ngasejubii. Ndaba Yesu Kilisitu ndi jojuwii kabee jwayoka
kuhuma kwa bandu baawii na jutama upandi wa malele waka Sapanga. Jombi ndi
jojututulobe!
35 Nya jojuwesa kututenga nu upali waka Kilisitu? Boo shida lena au tabu au mang'aliku
au inzala au kukosa ingobo atali au kuwa?
36 Ngati maandiku gaka Sapanga hegapwaga,
“Ndaba jaku tukuba mu mang'aliku ga kuwa kila lisoba,
atubeka ngati makondoo gu kusinzwa.”
37 Ngahela, lakini mu majambu goti haga tupatiki kuwesa kukolongu sukutujangati
jombi jojutupala.
38 Ndaba manya sakaka nga sindu sengi sekiwesa kututenga twepani nu upali waka
Sapanga wala kuwa wala womi wala atumi bu kunani wala ilombu au makili gangi
gukunani kwaka Sapanga wala gagapitii sajenu wala gagiipitila mweni katai wala aka
kilongosi,
39 wala gagabii kunani wala gagabii pai. Wala ngasekibii kiumbi sokapi sekiwesa
kututenga nu upali waka Sapanga woubii kupete Bambu witu Yesu Kilisitu.

9

Sapanga na bandu baki

1 Mbwaga sakaka nepani namundu waka Yesu Kilisitu, wala ngase nonge isole na moju
wangu gunangi koni nongoswa na Loho jaka Sapanga sakaka ngase nonge isoli.
2 Pamwaga hela niangajika ngamaa mumoju jangu nu ubini nkolongu wanga kukotoka
mu moju jango.
3 Nndokule hata kupata yaambamba nukubekwa kutali na Kilisitu ndaba ja bandu
ajangu ba ndema jangu baabi likabila limu na nepani.

4 Haba ndi bandu buku Isilaheli bajwaagwi Sapanga kuba bana baki, jwaapekia ulumbi waki, jwatenda nabu malaganu, jwaapekia Malagalaki gaki, jwaabola namuna jukugungamali na kwaapeke malagi gaki.
5 Haba ndi asoko baka aka hoku akolongu, babube Kilisitu jwahika koni jubii na nhyega kupete kwabu. Jombi ndi Sapanga jojulongoo majambu goti, juku lumbaliwa yaka petapeta. Amina.
6 Ngase mbwaga lilagi laka Sapanga litei kusindwa. Ndaba nga kila jojuhuma ku Izilaeli ndi bandu baka Sapanga.
7 Wala nga kibeleku soka saka Ibulahimu ndi bana baki ba sakaka. Ila ngati hegapwaga Maandiku gaka Sapanga, “Kupete Isaka ndi nakupekia kibeleku bandu bikibeleku saku”
8 Ndi kupwaga, nga babana baabelikwi kwa nhyega ndi bana baka Sapanga ila bana bahumi ku lilaganu laka Sapanga ndi bana baka Ibulahimu.
9 Ndaba lilaganu le ndi lende, “Niikelabukia kabee kipindi ngati senze na Sala jwiipapa mwana mwanalomi.”
10 Kabee nga hagapee, ila kabee Lebeka najombi jwiipata bana bamapaa kwa atati jumu yaani ahoku bitu a Isaka.
11 Ndaba kabula mapaa bala ngaseasaliwi wala ngaseatei lijambu lamboni au lilyaa ili kupala kwaka Sapanga kuwesa kuba nganganganga,
12 Sapanga ampwagila Lebeka mwana jojutumbuli jola jwantumakia mwana jwamwisu. Henu hejuhagu Sapanga kutegamee hejukema mweni, na ngase kutegame mahengu gaka mundu.
13 Ngati Maandiku gaka Sapanga hegapwaga, “Numpala Yakobu lakini nunsukia Esau.”
14 Henu tupwaga bole? Sapanga jukosi lee kuhenga gajupala kuhenga? Ngahela!
15 Ndaba Sapanga ampwagila Musa, “Nanzangatia mundu jokapi jombala kunzangati, nammbonila ikia mundu jokapi jonumpai.”
16 Henu majambu goka gahobale ikia yaka Sapanga na nga kukasana kwaka mundu au kupala kwaka mundu.
17 Ndaba maandiku gaka Sapanga gapwaga ana kwaka Falao, “Nukuhagwi gubia bambu nkolongu uku Misili ili kupete indela jaku, makili gangu gamanyikana punndema pani ni liina langu limanyikana pu nndema poti.”
18 Henu, Sapanga antende ikia joampala kuntende ikia na ana jupai kuntenda mundu jubia niing'omu, jutenda ahelahela.

Inyela ni ikia yaka Sapanga

19 Nhwesa kunaluki, “Ana kubihela enu ndaba jaki Sapanga jwaataki bandu? Ndaba nya jojuwesa kupengana na gajupala jombi?”
20 Lakini, wamundu we ndi wanya mbaka gulenga kusindana na Sapanga? Boo kibega kiwesa kunndaluki jojukibombiki, “Ndaba jaki gumombiki anana.”
21 Jojubomba ibega juwesa kutumi utopi ngati hejupala nu kubomba ibega ibeli kupete utopi agolago, simu kutumalia majambu gini isima na sengi kutumala majambu gakawaida.
22 Hela ndi hekubii kwaka Sapanga. Jwapala kulangi inyela yaki nu kutumanyisa makili gaki. Henu jwaainakali ngamaa bandu babapalika kutemuliwa kwi inyela yaki, haba ndi baapalika kuwa.
23 Jwapala kabee kulangi ulumbi waki wingi gojutujakanakya twepani twetupalika kupata ikia yaki, twepani batwabi jutuandi kujopa ulumbi waki.
24 Ndaba twepani ndi bandu bajwaakemiki haba, nga kuhuma kati ja Ayaudi pena ila kabee kuhuma kwa bandu bandema yaka.
25 Ndaba ndi hejupwaga mukitabu saka Hosea jojwabi mlota waki,

“Bandu bababi, nga bandu bango,
henu naakema, ‘Bandu bangu,’
na bandu bababia ngase naapai,
‘Niitenda kwaapala’
26 Na pabaapwagila
‘Mwanganya nga mwabandu bango’ hapa baakema, ‘Bana baka Sapanga jojubii mwomi.’
”

27 Isaya jojwabii mlota waka Sapanga jwaalakalia Aizilaeli kwa sauti ngolongu kupwaga, “Hata ana bandu buku Aizilaeli abii bingi ngati nsangi uku mbwani, Aizilaeli asokopi pee babii okuliwa,
28 ndaba Bambu, jwiihenga kutemu kwaki kwoti pu nndema pani nyatanyata.”

29 Ngati Isaya Mlota waka Sapanga hejwalonguli kupwaga, “Bambu jwana makili ana
ngajwaka tulekake twabana bangi buku Isilaeli, twakabia tubii ngati twa bandu buku
Sodoma, twakabia tubii ngati bandu buku Gomola.”

Pauli jwaalobe bandu banga Ayaudi

30 Henu tupwaga kike? Bandu banga Ayaudi babube ngase batapwiti kuba baamboni
palongi jaka Sapanga baatei kuba baamboni palongi jaka Sapanga kupete kuhobale,
31 lakini bandu buku Izilaeli babataputa malagalaki jaka Musa gakaahenga bombi kuba
baamboni palongi jaka Sapanga, ngase bapatiki kuba baamboni palongi jaka Sapanga.
32 Ndaba jaki ngase babonikini baamboni palongi jaka Sapanga? Ndaba bahobalia
mahengu gabu badala jukunhobale Sapanga. “Bilikobandua pililibu lukujikobando,”
33 ngati hegapwaga mahandiku gaka Sapanga,
“Linga, niibeka ku Sayuni lilibu lukukobando,
Lilibu lelaahenga bandu ahabuka
lakini jojuhobale nga bampoi lihamo.
Lakini jojwii hobalia ngajuhobe.”

10

1 Mwaalongu bangu, sindu se ndokule mmwoju wangu woti na se nundoba Sapanga
ndaba ja bandu buku Isilaeli aokuliwaje.
2 Ndaba nhwesa kulonge hotuhotu kupwaga bombi antaputa Sapanga ngamaa lakini
kuntaputa kwehoku ngase kuhumi mu umanyi wa sakaka.
3 Ndaba ngase bamanyiki namuna Sapanga he jwaahenga bandu kuba baamboni
palangi jaki na alengiki kutumbuli indela jabu beni na ngase bijijetaki indela jaka Sapanga
heji ja kwaahenga abia Baamboni palongi jaka Sapanga.
4 Ndaba kupete kuhika Kilisitu Malagalaki gahiki pamwisu jaki, ili bandu boka ba
ahobale ahengika kuba baamboni palongi jaka Sapanga.

Ukombosi kwa bandu boti

5 Ndaba ja kuba waamboni palongi jaka Sapanga kupete kugajetake Malagalaki, Musa
jwaandiki ana, “Mundu jokapi jojutenda gagapala Malagalaki jwiitama kupete Malagalaki
haga.”
6 Lakini kupete kuba waamboni kupete kuhobale, apwaga ana, “Walilaluki mmoju
waku, ‘Nya jojwiikwela kunani kwaka Sapanga?’ ” Ili kunndeta Kilisitu pai,
7 wala wiipwaga, “Nya jojwiiuluka mbaka ku libomba koatama bandu baawi?” Ili
kunndeta Kilisitu kuhuma koatama bandu baawii.
8 Uamboni palongi jaka Sapanga kwi indela jukuhobale gupwaga ana, “Malobi gaka
Sapanga gabi pambipi na weapa, gabii pundomu jaku nu kumwoju jaku.” Malobi haga
ndi malobi gukuhobale gatwaalandi bandu.
9 Ana ujetaki kupete nndomu waku kupwaga Yesu ndi Bambu nuku hobale mu moju
jaku kupwaga Sapanga anhyoa Yesu kuhuma kwa bandu baawi, wiitenda kuokoka.
10 Ndaba mundu juhobale kwa mwoju nuku jetakewa kuba jwaamboni palongi jaka
Sapanga, kabee kupete nndomu mundu jutenda kujetake kuhobale sukulonge, ndi jwi-
itenda kuokoka.
11 Maandiku gaka Sapanga gapwaga, “Kila joanhobale nga ampoi lihamo.”
12 Lijambu heli la bandu boha, ndaba ngasekubi na tofauti kati ja Ayaudi na bandu banga
Ayaudi, kwa ndaba Bambu hoju ndi Bambu wa bandu boha na jwaajopa bandu boti ba
bunndoba.
13 Ndaba Maandiku gaka Sapanga gapwaga, “Kila mundu jojwiiloba kupetee lihina laka
Bambu jwiitenda kuokolewa.”
14 Henu, banndoba boo, mundu jojuwe ngase bunhobalela? Kabee banhobalia boo
ana ngaseajowani malobi gake? Na biijowa boo malobi gaki ana ngasejubii mundu
jojwaalandile?
15 Na bandu biilandila boo malobi gaki ana ngase baatumike? Ngati hegapwaga
maandiku gaka Sapanga, “Linga hekunyamba he aika bandu ba alandii Lijambu la
Amboni laka Sapanga!”
16 Lakini nga boti babilijopiki Lijambu la Amboni laka Sapanga ndaba hata Isaya mlota
waka Sapanga jwapwagiki, “Bambu nya jojwahobali malobi gito?”
17 Henu kuhobale kuhika kuhuma he gujowane malobi gaka Sapanga, na malobi gehaga
gahika kupete kulandiwa malobi gaka Kilisitu.
18 Lakini naluki, boo, bombi lee ngase bajogwine malobi gaka Sapanga haga? Helo,
bajogwine, ngati malobi gaka Sapanga he gapwaga, “Sauti jabu jieni pu nndema poti, na
malobi gabu gahikiki mbaka pamwisu gu punndema.”

19 Nanepani naluki kabee, boo, bandu buku Izilaeli ngase bamanyiki lena? Sapanga jwapwagiki kupete Musa we jupwaga
“Nanhenga mmbia na wipu
kupete bandu banga Ayaudi,
nanhenga mmbia ni inyela kwa
kupete bandu ang'ang'a.”
20 Kabee Isaya mlota waka Sapanga jwapwaga hotuhotu malobi haga, “Sapanga jupwagiki, ‘Bandu banga kundaputa ambatiki,
nililangii kwa bandu banga kulaluki majambu gangu.’ ”
21 “Lakini kwaka bandu buku Izilaeli mbwaga ana, ‘Muhi pipi naanyoshi maboku gangu bandu baang'alambuka na banga kujetaka.’ ”

11

Ikia yaka Sapanga kwa bandu baka Izilaeli

1 Henu naluki, boo, Sapanga lee jwaakaniki bana bake? Ngahela! Nenamwe Nunhisilaeli, kibeleku saka Ibulahimu, lukolu lwaka Benyamini.
2 Sapanga ngase jwaakaniki bandu baki bajwaagwi toka mwandi. Nkomboka hegapwaga Maandiku gaka Sapanga kunndongale Elia paanndalamakia Sapanga kuhusu Izilaeli,
3 “Bambu, baakomiki alota baku nu kubombo mesa jukupiiki litambiku jaku. Nhigali pe nepani kajika jangu, nabombi apala kungoma!”
4 Boo, Sapanga jwajibwa kii? Ampwagila, “Nilibeki bandu elupu saba banga kunngungamali kisapanga jwiisoli Baali.”
5 Henu ndi hekubii kipindi seenzeno, abii bandu bangi kidogu baaigali babube Sapanga jwaagwi ndaba ja waamboni waki.
6 Kuhagu kwaki kuhika kulengana na waamboni waki, na nga ndaba ja mahengu gabu. Ndaba, ana kuhagu kwaki kwakahika kulengana na mahengu ga bandu, waamboni waki nga wakabii waamboni wa sakaka.
7 Henu boo? Bandu buku Izilaeli ngase bikipatiki sebabia bikitaputa, lakini boka bababia baahagwi bikipatiki. Bangi mioju jabu jabia ni ing'omu,
8 ngati hegapwaga Maandiku gaka Sapanga, “Sapanga jwaatei mioju jabu kuba ni ing'omu, na mbaka lelenu ngase awesa kubona kwa miu gabu wala kujogwana kwa makutu gabu.”
9 Najombi Daudi jupwaga,
“Tipati jabu jabia ntegu gwa kwaakamuli,
ahabuka nukupata azabu.
10 Mihu gabu gabia bagajegi lwii ili biiwesa kulinga.
Migongu jabu jiipendika kwa tabu masoba goti!”
11 Henu naluki kabee, boo, Ayaudi lee alikobandwi ili ahabuka nukuhoba ngane? Ngahela! Lakini kulengana nukukose kwabu Ayaudi, ukombosi waajendi bandu bandema yoti, ili Ayaudi abona wipu.
12 Likosa la Ayaudi liletiki mbengee ingipi pu nndema, ni ing'omu yabu mu loho iletiki mbengee ingi kwa bandu bandema yoti. Lakini henu kulangi, kwibia na mbengelelu ngolongu ngamaa kwa Ayaudi haba boti he biijingiswa na bombi mu waamboni waka Sapanga.

Uokovu wa bandu ba ndema yoti

13 Henu, numpwagi mwa bandu banga Ayaudi. Ndaba nepani nuntumi kwa bandu bandema yoka, henu nikipuni lihengu lango,
14 ili kwaa pangi, niiwesa kwaahenga Ayaudi bummbonila wipu, ili nhwesa kwaagombo bangi babu.
15 Ndaba ana kukanaliwa kwabu Ayaudi kwaahenga bandu bapandema pani ajetakiwa na Sapanga, kwibia boo he biijetakiwa na Sapanga? Bandu baakuiki mu loho biitenda kuyoka.
16 Ana kipandi sakwanza silibumunda bikipia kwaka Sapanga, nilibumundu loka ilkuba bilipiiki kwaka sapanga, nimikega junkongu ana jibi jaasapi na mambandi gaki gakuba gaasapi.
17 Mambandi gangi gi Mizeituni kukijongu batei kuseku, na paasekwii jepala balombika limbandi li mizeituni lukukinyoi. Henu mwabandu banga Ayaudi nndengana ni limbandi heli lu kukinyoi, na henu nzongana kula posu pamu na mambandi gangi kuhuma kunkongu u mizeituni gu kukijongu.

18 Henu mwaalongama Aizilaeli baasekuliwi ngati mambandi! Nhwesa boo, mwa bandu
ba ndema yengi kukipuna, nkombuka nga mwanganya mwe muipeke mikega posu ila
mikega ndi jejumpeke mwanganya posu.
19 Lakini wiipwaga, “Mambandi basekula ili nepani anombika panani jaki.”
20 Sakaka! Bagasekula ndaba jukusindwa kuhobale, ila weapa gujemiki ndaba gutei
kuhobale. Lakini wakipuna ila utama mihu.
21 Ndaba ana Sapanga ngase jwaabonila ikia Ayaudi baabii ngati mambandi ga mwandi,
gukita lee jwaguleka weapa jo bugulombiki pena?
22 Linga henu Sapanga hejubii jwaamboni na hejubi nkali. Jombi jubii nkali kwa
bandu baakotwiki kunzetake, na kabee jubii jwaamboni kwabandu baaendale kuba mu
waamboni waki ana ngahela naweapa bakutenda kuguseku.
23 Nabombi Ayaudi ana akotwiki kusindwa kuhobale kwabu, baalombika kabee pandu
pa pababii mwandi. Ndaba Sapanga jubii nu uwesu wa kwaalombika kabee.
24 Mwabandu banga Ayaudi, nndengana na mambandi gi mizeituni gukukinyoi lakini
bunsekula hoku, nuku nndombeka mu mizeituni jukupanda pandu papabii nga pino.
Lakini Ayaudi alengana ni mizeituni jukupanda, kwikuba nga lihengu likolongu kwabu
kwaalombeka kabee mu nkongu gogwabia gwabu.

Kugombolewa kwa bandu buku Izilaeli

25 Mwaalongu bangu mbala mmanya usakaka gongo goguhihiki ili mwaalibona mmbi
na malangu ngamaa. Ing'omu ya Ayaudi yabii ya muda nzepi pena, mbaka bandu bingi ba
ndema yengi pabiikuba bunng'anambuki Sapanga.
26 Hapandi likabila loka luku Izilaeli palitenda kugombolewa, ngati hegapwaga
Maandiku gaka Sapanga,
“Nkombosi jwiihika kuhuma ku Sayuni,
jwauboa ubaja wa bana baka Yakobu.”
27 “Lende ndi lilaganu le niihenga nabu
pa naalekakia mahakau gabu.”
28 Ndaba bilikana Lijambu la Amboni, Ayaudi enu abii abaja baka Sapanga, lakini ndaba
jukunzangati mwanga mwabandu banga Ayaudi. Lakini ndaba ahaguliwi, henu bakona
akosi baka Sapanga ndaba jaka ahuko babu.
29 Ndaba Sapanga ngase jung'anambu sejupangiki kupete bandu bajwaakemiki
nakwaapengee.
30 Pamwandi mwanganya mwabii mwaabaja baka Sapanga, lakini henu mpatiki waam-
boni waki kupete kusindwa kujetake kwa Ayaudi.
31 Ndi haelahela kupete hikia ye jumpeki mwanganya, Ayaudi bunkose Sapanga ili
nabombi henu ajopa waamboni waka Sapanga.
32 Ndaba Sapanga jwaahengiki bandu boti banzetake ili juwesa kwaabone ikia bandu boti.

Kunndumbali Sapanga

33 Mali gingi gaka Sapanga na malangu gaki nu umanyi waki nkolongu ngamaa! Nya
jojuwesa kulandi kutemu kwaki? Nya jojuwesa kumanya indela yaki?
34 Ngati maandiku gaka Sapanga hegapwaga,
“Nya jojumanya mawasu gaka Bambu?
Nya jojuwesa kumpwagi sukuhenga?
35 Nya joampeki Sapanga sindu sokapi
ili jwiilepaje?”
36 Ndaba kila sindu kihuma kwaki, yoka ibii kupete uwesu waki na kwa ndaba jaki.
Ulumbi ubia kwaki jombi yaka petapeta! Amina.

12

Maisha guku ntumaki Sapanga

1 Henu mwaalongu bangu, ndaba jiikia yingi yaka Sapanga kwiitu, nunndoba kwa
mwoju wa woti, mumpikya Sapanga nhyega jinu ngati matambiku gaga bii gomi, ga sapi
na ga gunndengane Sapanga. Heji ndii ndela jinu ja sapi ja sakaka juku nngungamali
Sapanga.
2 Mwiipwata mitindu jupunndema pani, ila Sapanga juhenga mang'anambuku nkati
jinu sukung'anambu mawasu ginu ili nhwesa kuumanya sejupala Sapanga, hapa ndi
pamwiiwesa kugumanya upali waka Sapanga; hegubi wasapi na hejupala mwanganya
mbia na litosane.
3 Kupete waamboni gojumbeki Sapanga, numpwagi mwanganya mwaboka, mwalibona
mwanganya ndi sindu kikolongu ngani kupeta hempalika kuholale. Mawasu ginu gabia
ngati hekupalika kulengana ni kipemu suku hobale se ampeki Sapanga kila jumu wii.

4 Ndaba nhyega jibii ni hiungu yiingipi kila kihungu kibi na lihengu laki.
5 Ahelahela na twepani twetubi twabingi, tubi nhyega jimu kupete Kilisitu, na twepani tujonganiswi pamu ngati iungu ndalindali ya hyega.
6 Henu tubii na nhupi ndalindali kila mundu kulengana na waamboni waka Sapanga gojutupeki. Jojubii na nhupi ju ulota ukupwaga lilobi laka Sapanga jutumia kulengana na hejuhobale.
7 Jojubii na nhupi ju utumisi jutumika. Jojubi na nhupi jukubola na jubola.
8 Jojubii na nhupi ja kwaapolesa bandu mioju juhenga helahela. Jojubii na nhupi ya kwaabaguli bangi hindu yaki jwaabagulia sukutogule. Kilongosi julongusa sapi, na jojuhenga majambu gi ikia na juhenga ahelahela kwa mwoju gu upali.
9 Upali winu gubia nga gukukopakela. Nsukila lijambu lokapi lilia, mpwata lijambu lelibi laamboni.
10 Mpalana ngani mwabeni na mwabeni, kila mundu anhwasalia hoti nzaki sukuntende hisima.
11 Nkasana kuhenga lihengu mwikuba nikitondu ila muntumakia Bambu kwa moju wi woti.
12 Kuhobale kwinu kubia kukutogule muda woti, henkuba na shida nhinakalia, nukunndoba Sapanga masoba woka.
13 Mwabagila bandu baka Sapanga mahitaji gabu, mwaajopa hageni kunyumba su upali.
14 Mwaapengila boka babunng'alisa, mpengila wala mwaatende yaambamba.
15 Ntogulia pamu na baatogule, nndela pamu na bandu baalela.
16 Ntama sulukwali. Mwiipala majambu makolongu ila mmbia tayali kuhenga majambu hata masoku. Mwalibona mmbi na malangu ngamaa.
17 Mwilepa ubaja su ubaja. Ntenda majambu gabagabona bandu boka kuba gaamboni.
18 Ana kuwesakini, upandi winu ntama su lukwali na bandu boka.
19 Alongu bangu, mwiilepa ubaja, ila mundekila Sapanga lijambu heli, ndaba Maandiku gaka Sapanga gapwaga, “Kulepa ubaja ndi lihengu lango, nepani niitenda kulepesa, jupwaga Bambu.”
20 Badala jukuhenga hela, “Mmbaja waku ana jubii ni inzala, mpekia posu, ana jubi na nywita mpekia sakunywa. Ndaba sukuhenga hela wantenda jubia ni iyoni ikolongu ngati mundu jobumbeki makalakala gamotu.”
21 Wiijetake uliyaa ukuwesa weapa ila uguwesa ulia kupete kuhenga majambu gaamboni.

13

Kulibeka pai ju ulongosi

1 Kila mundu jupalika kujowane nukuhenga seapwaga akakilongosi ba ndema, ndaba nga mundu jojuwesa kulongosa ana ngase juhuma kwaka Sapanga, Sapanga kajika jaki ndi jojwaapeke bandu uwesu ukulongosa.
2 Jojupenga sealagalaki aka kilongosi jupenga malagalaki gaka Sapanga, na baahenga hela bililete beni kutemuliwa.
3 Ndaba aka kilongosi ngase aleta kiholo kwa bandu baahenga gaamboni, ila aleta kiholu kwa bandu baahenga giliya. Boo, upala lee kukotoka kunzogopa kilongose? Nala henga gaasapi najombi jwiitenda kukulumbali,
4 ndaba jombi ntumisi waka Sapanga jojuhenga lihengu ndaba ja waamboni winu. Lakini ana nhenga gilia, munnzogupaje ndaba sakaka jubii nu uwesu gukumpeke azabu. Kilongosi hoju julangi inyela yaka Sapanga kwa bandu baahenga majambu gilia.
5 Henu kila mundu lasima kuhenga seapwaga aka kilongosi bandema, nga ndaba jukujogopa pee azabu jaka Sapanga, ila mojuwi gumanyaa sempala kuhenga.
6 Ndaba ja hela mwanganya nndepa kodi, ndaba akakilongosi haba atumisi baka Sapanga ahenga lihengu heli sukuntumaki Sapanga na masoba goti bilipia ndaba ji lihengu heli.
7 Mumpekia kila mundu sebunndaja ana ushulu ndepa ushulu, ana kodi nndepa kodi, jojupalika kuntende isima muntendila isima.

Kupalana kwaka mundu jumu na jongi

8 Mwiikuba na madeni kwaka mundu jokapi, ila pe lideni lukupalana. Ndaba joampala wapambipi waki jutimisi Malagalaki.
9 Ndaba miilu jipwaga, “Wiitenda ugoni na wiikoma na wiijiba na wiitokule,” na yengi yoka, ibii mu muhilu gumu gongo, “Umpala wapambipi waku ngati heulipala wamwete.”
10 Joampala wapambipi waki ngase anhenge lihaa. Nala kuhenga upali ndi kuhenga Malagalaki goti.

11 Nanamu nhenga hela, koni muumanya muda gotubi nagu. Lisaa lukujumuka mulugonu lihikiki, ndaba henu kuokolewa kwitu kuhegali ngamaa kupeta patwabia tutumbuli kuhobale.
12 Ikilu jitenda kujomoka na lioba mutu kuhegale kuhika. Henu tulekala kutali majambu goka ga lwii, tuwata hindu yukukomane ngondu yu unang'anu.
13 Na tutama kwi isima ngati hekupalika kipindi sa liobamutu, tukotuka ulapi nu ulepi, usapu nu kupala ugoni, kukomana na wiipu.
14 Lakini nzongana na Bambu Yesu Kilisitu, kabee mwiihenge lihengu lukutokulee kwa nhyega yii yeihumi mu mahakau.

14

Wantemu nkosi waku

1 Munzopa kunyumba jii mundu jojubii nukuhobale kusoku, lakini mwiibisana naku kupete mawasu gaki mweni.
2 Bandu ngase alengana. Jongi kuhobale kwaki kunndeke jukula kila sindu, lakini jongi jojubii kuhobale kwaki kusoku, jukulape likolu la manyai.
3 Mundu jojukula kila sindu jukotuka kunndongama mundu jwanga kula kila sindu, najombi jojukula pe likolu la manyoi jukotuka kunndongama jojukula kila sindu, ndaba Sapanga jutei kunnzetake.
4 Weapa wanya mbaka ulenga kuntemu ntumisi wa mundu jongi? Ana jujemiki sapi mu mahengu gaki au ana juabwiki jwiimanya bambu waki, hena jwiijema nganganganga, ndaba Bambu Yesu juwesa kunzemeka.
5 Mundu juwesa kuwasali lisoba limu kuba likolongu ngani kupeta lengi, mundu jongi juwesa kuwasali masoba goti gatenda kulengana. Kila jumu jupwata malangu gaki.
6 Jojulibalangi lisoba limu kuba lisoba likolongu kupeta lengi, juhenga hela ndaba juku nndumbali Sapanga. Mundu jojukana kula posu yengi juhengahela ndaba jukunndumbali Bambu ndaba ansengu Sapanga ndaba ja posu jeampeki. Ahelahela jojukotoka kula posu jengi juhenga hela ndaba juku nndumbali Bambu, najombi ansengu Sapanga.
7 Ndaba nga mundu jokapi kati jitu jojutama punndema pani ndaba jaki mweni, wala nga jojukuwa ndaba jaki mweni pee.
8 Ndaba ana tutama ndaba jaka Bambu, na ana tuwi tukuwa ndaba jaka Bambu. Henu ana tuendale kutama au anna tuwi, twepani twabandu baka Bambu.
9 Ndaba Kilisitu jwawii, nukuyoka ili juwesakuba Bambu wa bandu baabi bomi na bandu baawii.
10 Ndaba jakii henu weapa huntemu nndongu waku? Nawe, ndaba jaki henu hundongama nzako? Ndaba twepani twaboa twiijema palongi jikiteu sukutemuli saka Sapanga.
11 Ndaba maandiku gaka Sapanga gapwaga,
"Nepani Sapanga napa kye kololo,
kila mundu jwiimbegila magoti,
na kila mundu jwiijetakia kupwaga nepani na Sapanga."
12 Henu, kila jumu witu jwiipia majambu gaki gajuhengiki palongi jaka Sapanga.

Wankosesa nndongu waku

13 Henu tukotuka kutemuana, badala jaki mundu jwikuba kikobandoo sukunhabu mundu jongi au kuntenda juhabukya mu mahakau.
14 Kupete kujongana na Bambu Yesu, minu uwakika kupwaga ngakuba posu jokapi mbija palongi jaka Sapanga toka kojuumi. Lakini mundu na juwasali posu jimu mbija, nala kwaki jombi jiikuba mbija.
15 Ana unhumisa nzaku ndaba ja posu jeukula, nala ngase guhenga ngati upali hegupala. Wiileka posu jegukula jibia indela jukunhoa nndongu waku jojuwe Kilisitu jwakuwa ndaba jaki.
16 Mwiijetake sindu semukibona saamboni bandu bikilongama.
17 Ndaba Ukolongu waka Sapanga ngase guhusiana na kula na kunywa, ila kuhenga gajupala Sapanga na kuba nu lukwali nu kutogule kupete Loho jaka Sapanga.
18 Joantumaki Kilisitu ngati hela anndengane Sapanga nu kujetakewa na bandu boti.
19 Henu ana hela tuhenga muda woti majambu gagaleta lukwali na ga gutujangati kugangamalisana mioju katika kuhobale.
20 Nala walialabana lihengu laka Sapanga ndaba ja posu. Posu yoka sapi kula, lakini ngasapi kula posu jejahenga bangi kujingi mu mahakau.
21 Nambanga kukotoka kula inyama, kunywa divai au kuhenga sokapi se sanhenga mundu jujingala mu mahakau.

22 Henu kamulakia seguhobale kati jaku na Sapanga waku. Jupengaliwi mundu jola,
jojuwe hejuamu sukuhenga ngase jupengana na moju waki.
23 Lakini ana mundu jubi ni kiholu kupete posu jejukula, jwiikula sindu hesi, ndaba
ngase jwalii sukuhobale. Ndaba sokapi se guhengeka bila kuhobale guhenga mahakau.

15

Mwaahengila aji majambu gaamboni

1 Twepani twetubii nukuhobale kokubi nganganganga tupalika twaajangatiya baabi
nukuhobale kusokopi ili kuinakali tabu yabu. Wala twalipendale twabeti pena.
2 Kila jumu witu jupalika kunndengane wa pambipi waki kwi indela jukuhenga ma-
jambu gaamboni ili juwesa kulibeka nganganganga mu kuhobale.
3 Ndaba Kilisitu ngase julipendalya mwene, ila jwabii ngati hegapwaga maandiku gaka
Sapanga, “Matondu ga bandu babugutondola weapa andondola nepani.”
4 Ndaba, kila sindu sebikiandiki toka mwandi aandiki ili sutubolisa twepani ndaba
tuinakalia nukugangamaliswa mioju kotupata kuhuma mu Maandiku haga, kutuwesisa
kuhobale.
5 Sapanga jojumpeke mwanganya makili gukuhinakali nukugangamalisa mioju, nun-
doba ampekiya mwanganya uwesu wa kuba na moju gumu kwa kila jumu winu kati jinu
pa mumpwata Yesu,
6 ili kwa moju gumu na sauti jimu nhwesa kundumbali Sapanga Atati baka Bambu witu
Yesu Kilisitu.

Lijambu la Amboni kwa bandu boti

7 Ndienu, nnzetakannya mwabe kwa mwabeti ngati Kilisitu hejunzopiki mwanganya ili
kunndete Sapanga ulumbi.
8 Ndaba numpwagi Kilisitu jubi nntumisi wa Ayaudi ili juwesa kulangi usakaka waka
Sapanga, nukulangi malagii gaki gajwaapekia aka hoku bitu ba mwandi gawesa kuba ga
sakaka,
9 ili hata bandu ba nndema yoti awesa kundumbali Sapanga ndaba ji ikia yaki. Ngati
hegapwaga maandiku gaka Sapanga,
“Henu nakulumbalia pikilanda sa bandu banndema yoti,
Nagulumbaliya weapa sukugujembe.”
10 Kabee Maandiku gaka Sapanga gapwaga,
“Ntogulia mwabandu bandema yoti, ntogulia pamu na bandu baka Sapanga!”
11 Kabee,
“Mwabandu ba ndema yoti munndumbalia Bambu,
mwabandu mwaboa munndumbalia.”
12 Kabee Isaya jupwaga,
“Jwiipitila mwana mulukolu lwaka Yese,
najombi jwikuba kilongosi wa bandu bandema yoti,
nabombi biitenda kunhobale jombi.”
13 Henu Sapanga jojubii utumbuli ukuhobale, nunndoba juntwelakia kutogule kwoti
nu lukwali kulengana nukuhobale kwinu, kuhobale kwinu kujonzukika kupete makili ga
Loho jaka Sapanga.

Lihengu laka Pauli

14 Mwaalongu bangu nenamwe mi nu uwakika mwanganya kabee ntweli waamboni,
umanyi woti, kabee nhwesa kubolana sapi.
15 Mu balua jenze nunhandaki majambu gingi bila kujogopa ili nhwesa kunkombosa
kuhusu majambu gangi. Nhengiki hela ndaba ja waamboni waka Sapanga gojumbeki,
16 kuba ntumisi waka Yesu Kilisitu kwa bandu bandema yoti. Lende lihengu langu lu
ugolu lukulandi Lijambu la Amboni laka Sapanga ili bandu bandema yoti awesa kuba
litambiku lelijetake na Sapanga, litambiku le lisapisiki na Loho jaka Sapanga.
17 Henu koni nyongini na Yesu Kilisitu mii na sukukipuni kupete lihengu langu lukuntu-
maki Sapanga.
18 Ngase nhwesa kupwaga sindu sengi kabee sokapi, ila pe sejutei Kilisitu sukundumi
nepani kwa alongo bandu banndema yoti awesa kunzetake Sapanga. Jatenda hela kwa
gala ga mbwagiki nukuhenga,
19 kupete makili ga ndonduke na nginyuli, nukupete makili ga Loho jaka Sapanga. Henu
suku jenda kila pandu, toka ku Yelusalemu mbaka ku Iluliko, nililandi sapi Lijambu la
Amboni laka Kilisitu.
20 Masoba goha mojuwa gupala nalandi Lijambu la Amboni pandu pokapi pala panga
kuwai kujogwaneka lijambu laka Kilisitu, ili niisenga panani junsingi wa mundu jongi.

21 Ngati he gapwaga Maandiku gaka Sapanga,
“Bandu boka banga kwaalandi majambu gaki biitenda kulinga,
na bandu banga kujogwa majambu gaki biitenda kumanya.”

Pauli jupala kujenda ku Loma

22 Jenze ndi ndaba bambengiki mala jingi niiwesa kuhika kwinu.
23 Lakini henu, ndaba nyomwi lihengu langu upandi gongoni, na ndaba yaka yingi
natokuli ngamaa kuhika kwinu,
24 nhobale henu kuhenga sajenu. Paniibia nyenda ku Sipania nhobale kupete kwiinu
nukuketangana na mwanganya nukutogule kidogu pamu na mwanganya kabee nhobale
kupata ujangati wii kuhuma kwinu.
25 Lakini sajenu nyenda hoti kwa atumaki bandu baka Sapanga ku Yelusalemu.
26 Ndaba bandu babunhobale Sapanga buku Makedonia nuku Akaya ahamwi kubaga
misangu jabu kwa ajangati bandu baka Sapanga baabi aka kapuku ku Yelusalemu.
27 Bombi beni aamwi kutenda hela, lakini sakaka bapalika kuhenga hela kwa bandu
haba. Ndaba, ana bandu banga Ayaudi apatiki mbengale yiki loho yaka Ayaudi, apalika
na bombi kwaajangati Ayaudi mahitaji gabu gupundema pani gahapongukiwi nagu.
28 Paniijomula lihengu heli na kwaapeke nsangu hogu nampetila mwanganya panibia
mwiindela kujenda ku Sipania.
29 Nepani manya panihika kwinu nandetila mbengale yaka Kilisitu yingipi.
30 Henu mwaalongu bangu, nundoba kupete Bambu witu Yesu Kilisitu na kupete upali
gojuleta Loho, tujangatana ngamaa kunobe kwaka Sapanga.
31 Nnobila niwesa kupita sapi kuhuma kwa bandu banga kuhobale baabii ku Yudea, na
lihengu langu ku Yelusalemu liwesa kujetakeka na bandu baka Sapanga baabi hoku.
32 Henu Sapanga ana jupai niiwesa kuhika kwinu kwa moju ukutogule ili niiwesa
kupomule pamu na mwanganya.
33 Sapanga jojubii utumbuli ulukwali jubia pamu na mwanganya mwaboha! Amina.

16

Pauli jwaalamuki bandu buku Loma

1 Mbala kummanyisa kwinu nndombu witu Foibe jojubi ntumisi kwa bandu ba bun-
hobale Kilisitu buku Kenikilea.
2 Munzopa ndaba jaka Bambu ngati hekupalika kwa bandu baka Sapanga. Munzangatia
sokapi sejwiipala kuhuma kwiinu ndaba jombi jubi jwaamboni ngamaa kwa bandu bingi
na kwangu nepani kabee.
3 Mwaalamukia aka Pisikila na Akula, baahenga lihengu pamu nanepani kupete utumisi
waka Yesu Kilisitu.
4 Bombi babi tayali kukomeka ndaba jangu nepani. Nganepani pena nenunsengu
mwanya ila kabee likundi la bandu ba bunhobale Kilisitu bandema yengi na bombi atenda
kunsengu.
5 Mwaalamukia kabee bandu bi likundi la bandu ba bunhobale Kilisitu baaketangana
ku nyumba jabu.
Munndamukia nkosi wangu jonumpai Epatusi jojubii ju utumbuli mu nkoa uku Asia
kunhobale Yesu Kilisitu.
6 Munndamukia Malia jojuhengiki lihengu nga maa kwa ndaba jinu.
7 Munndamukia Andiloniko na Yunia, Ayaudi ajangu babaakongiki mu ligelesa pamu na
nepani, bombi amanyikana ngamaa kati ji mitumi, kabee babi bandu baka Kilisitu kabula
jangu nepani.
8 Munndamukia Ampiliato, nkosi wangu jonumpai kupete kujongana na Bambu.
9 Munndamukia Ulubani, jojuhenga lihengu pamu nanepani mu utumisi waka Kilisitu,
munndamukia kabee nkosi wangu jonumpai Sitaku.
10 Mundamukia Apele ndaba julangi kuhobale kwaki kupete Kilisitu. Mwaalamukia
kabee bandu boti baabii mu nyumba jaka Alisitobulo.
11 Munndamukia Helodiana, nkolondema nzangu na kwa bandu boka ba bunhobale
Kilisitu baatama mu nyumba jaka Nalikisi.
12 Munndamuki Tulupena na Tulufosa baahenga lihengu mu utumisi waka Bambu, nu
nkosi wangu Pelisi jonumpai jojuhengiki majambu gingi ndaba jaka Bambu.
13 Munndamukia Lupu, mundu jojuhenga lihengu laka Bambu ngamaa bila kujogopa,
na amabu baki babube na nepani ngati amabu bangu.
14 Munndamukia Asunkilito na Pulegoni na Helume na Patuloba na Heluma na alongu
boka ba bunhobale Kilisitu baatama pamu naku.

15 Munndamukia Pilogo na Yulia na Nelea na nndombu waki na Olimpa pamu na bandu
boti baka Sapanga baabi pamu nabu.
16 Nndamukania mwabe kwa mwabee kupete nginyuli yu upali. Bandu boti ba bun-
hobale Kilisitu atenda kunndamuki.

Malagalaki ga mwisu

17 Mwaalongu bangu nndoba mwaalangia bandu boti baaleta kubaganyika nakwaa-
henga bandu bangi akotuka kunhobale Sapanga, nukujenda kinyumi na mabole ga
muliboliki. Nzepana na bandu haba,
18 ndaba bandu ngati haba ngase buntumaki Kilisitu Bambu witu, ila bagatumaki
matumbu gabu beni. Kupete malobi gabu gaasapi na gukukolo, ahoa mioju ja bandu
baamboni palongi jaka Sapanga.
19 Kila mundu jujowini lijambu luku jowane nukuhenga kwinu mu majambu gaamboni,
nanepani ndweli nulutogulelu lwiingipi ndaba jinu. Lakini mbala mbia na malangu
kupete kuhenga majambu gaamboni mwiikuba na makosa sukuhenga majambu galiya.
20 Najombi Sapanga jojubii utumbuli ulukwali nga jwiikabaki kuliponda lijobi pai ja
magolu giino.
Waamboni waka Bambu witu Yesu gubia pamu na mwanganya. Amina.
21 Timoti jojuhenga lihengu pamu nane, jutenda kunndamuki. Kabee na Lukio na Yasoni
na Sosipetili na Ajaudi ajangu atenda kunndamuki.
22 Nane Taliso, joniandika balua jaka Pauli jenze ndenda kunndamuki kwi liina laka
Bambo.
23 Gayo mwenei wangu, pamu na bandu boka ba bunhobale Kilisitu baaketangana
kunyumba jaki atenda kunndamuki. Elasita jojutunza lupija wa musi goni, pamu na
Kwaluto, atenda kunndamuki.
24 Waamboni waka Bambu witu Yesu Kilisitu ubia pamu na mwanganya mwabao.
Amina.

Pauli jujomule suku nndoba Sapanga

25 Henu, tunndumbalia Sapanga! Jombi juwesa kunngangamalisa mwanganya mu
Lijambu la Amboni lenandi kupete Yesu Kilisitu na kulengana nukuyekuliwa sili ye
yahihiki toka mwandi.
26 Lakini henu usakaka hogu uyekuliwi kupete ndela ja Maandiku gaka alota baka
Sapanga. Nukupete Mihilu jaka Sapanga wa yaka petapeta, usakaka hogu ubonakini kwa
bandu bandema yoka ili boti awesa kuhobale nu kujetake.
27 Tunndumbalia Sapanga kajika jaki jojubii na malangu, kupete Yesu Kilisitu yaka
petapeta. Amina.

Balua ju utumbuli kwaka Akolintu Ulongulelu

Balua jukutumbuli ja Akolintu jiandikwi na mtumi Pauli pambipi na saka sa amusini na tano baada ja kusaliwa Yesu Kilisitu. Mulipungu la 1:1. Jenze balua ju utumbuli kati ja balua ibeli yetubi nayu yejwaandaki Pauli likundi la bandu ba bunhobale Kilisitu buku Kolintu. Kuwesikana jwaandika balua ye hei, kipindi hejwabii jutama ku Efesu jabii jupangiki kwaatembalee bandu buku Kolintu, pajwabi musapwali jaki jukujenda nukubuja ku Makedonia. Mulipungu la 16:5-9.

Balua jenze jipia majibu ga majambu gajajopiki Pauli kuhuma kwa bandu bangi bikikundi sa bandu ba bunhobale Kilisitu, kuhusu majambu ganga kupalika gagahengeka kati jabu. Majambu haga pamu nukubaganika nukutenda ugoni. Musi uku kolintu wabia umanyikana ngamaa kwa majambu gu ugoni henu ngasesabii sindu sukusangasa kulikundi la bandu ba bunhobale Kilisitu kuhangajiswa ni lijambu le heli. Balua jenze ja Akolintu ju utumbuli jibii kabee sula jejimanyikana ngamaa ju upali. Mulipungu la 13

Gagabii nkati

Pauli jwaalamuki Akolintu nukunsengu Sapanga ndaba jabu. Mulipungu 1:1-9
Julongale majambu gajujopiki gukubaganika kwa likundi la bandu ba bunhobale Kilisitu buku Kolintu. Mulipungu 1:10-4:21
Ndipala julongale majambu gu ugoni nukutakalani pa sengu. Mulipungu 5-6
Monikatai jwapia malagisu kuhusu gukujukuana kabee jukanaki kutambika imong'umong'unu kabee kunnndoba Sapanga na hipaji yiki loho nu kuyoka. Mulipungu 7-15
Mwisu jujomuli kwa malagalaki gukuhenga na mahengu gukuhenga bandu beni. Mulipungu la 16.

1 Nena Pauli, joangemiki kuba mtumi waka Kilisitu Yesu ku upali waka Sapanga nu
ndongu witu Sositeni.
2 Tunhandaki mwa bandu babuhobale Kilisitu buku musi uku Kolintu. Mwanganya
bunhengiki kuba mwabandu baka Sapanga kupete kujongana na Kilisitu Yesu, bunkema
kuba mwabandu baka Sapanga pamu na bandu boka kila pandu pabundumbali Bambu
witu Yesu Kilisitu jojubii Bambu wabu na witu.
3 Tunndobee waamboni waka Sapanga nu lukwali kuhuma kwaka Sapanga Atati bitu na
kwaka Bambu Yesu Kilisitu.

Mbengelelu jaka Sapanga

4 Nusengu Sapanga wangu masoba goha ndaba jinu, ndaba ja wamboni waki gojumpeki
mwanganya kupete kwaka Kilisitu Yesu.
5 Ndaba jukujongana na Kilisitu bumpeki uwesu wa kila sindu. Jumpeki kumanya goka
nu uwesu ukulonge.
6 Ndaba malobi ga sakaka gaka Yesu Kilisitu gujemiki nganganganga nkati jino,
7 wala ngampongukiwi na hupi jokapi ja loho pa nndendale kuyekuliwa kwaki Bambu
witu Yesu Kilisitu.
8 Jombi jangangamalisa mwanganya mbaka mwisu ili mwiibonikana mmbi nikihakau
lisoba laka Bambu witu Yesu Kilisitu.
9 Sapanga jojuhobaleka, jombi junkema mwanganya mmbiya mwaakosi na Mwana
waki Yesu Kilisitu Bambu witu.

Kubaganika kwa bandu babuhobale Kilisitu

10 Mwalongu bangu nundoba ngamaa kulihina laka Bambu witu Yesu Kilisitu, nnzetan-
ganiya mwaboti kila lijambu lempwaga, mwibaganika kati jinu. Lakini nzongana mliwasu
limu na mwoju gumu.
11 Mwalongu bangu majambu gambatiki kuhuma kwa bandu asokopi bukunyumba jaka
Kiloi, jilangi hotuhotu kati jinu bandu atenda kupengana.
12 Mbala kupwaga ana, kila mundu jupwaga saki. Jumu jupwaga, “Nepani na mundu
wa Pauli.” Njongi jupwaga, “Nepani na mundu waka Apolo.” Na jongi jupwaga, “Nepani
na mundu waka Kefa.” Jongi jupwaga, “Nepani na mundu waka Kilisitu.”
13 Boo, Kilisitu jutei kubaganika? Boo, Pauli ndi jobumbambaliya punsalaba ndaba jino?
Au boo, bumbatisa kuli hina laka Pauli?
14 Nusengu Sapanga ndaba ngasenumbatisi mundu jokapi kati jinu ilapee Kilisipo na
Gayo.

15 Henu ngajojuwesa kupwaga ambatisi kulihina lango.
16 Mpepakoku natei kujewa, numbatisa nndongu waka Sitefana na bandu baatama nnyumba jaki, lakini zaidi ja haba, ngasengomboka ngati nubatisi mundu jongi.
17 Kilisitu ngasejandumiki kubatisa, ila pee kulandi Lijambu la Amboni, kabee nandila bila kutumia malobi gana malangu gikimundu, ili makili ga kuwa kwaka Kilisitu punsalaba giihoa mana jaki.

Kilisitu ndi makili na malangu gaka Sapanga

18 Ndaba lijambu lelihusu kuwa kwaka Kilisitu punsalaba ndi lijambu lu ung'ang'a kwa bala bahoba, lakini kwitu twepani totuokulewa ndi makili gaka Sapanga.
19 Maandiku gaka Sapanga gapwaga ana,
“Nihalabana malangu gabu babii na malangu,
nukuleke kutali umanyi wa bandu babi nu umanyi.”
20 Henu jubii kwa jwana malangu? Jubi kwa mbola wa malagalakila? Jubi kwa jojuwasali jubi na majibu gamalaluki goka? Sapanga jigatei malangu gupundema pani kuba ung'ang'a.
21 Ndaba kwa malangu gaka Sapanga, jahenga bandu bammanya jombi kwa malangu gabu beni, Sapanga jahamua kagombo bandu bala babahobali lijambu luung'ang'a, yani lijambu letulandi.
22 Ayaudi apala nginyuli ili ahobaliya na Agiliki ataputa malangu ndi ahobaliya.
23 Lakini twepani tulandi lijambu laka Kilisitu jobumbambali punsalaba. Kwa Ayahude lijambu leheli libonikana kikobando na kwa bandu banga Ayaudi lijambu leheli libonikana ung'ang'a,
24 lakini kwa bandu babaakemiki na Sapanga, Ayaudi na Agiliki, Kilisitu kwabu jubonikana ndi makili na malangu gaka Sapanga.
25 Ndaba sekibonekana kuba ung'anga waka Sapanga, ndi kibonikana sanamalangu ngani kupeta malangu ga bandu na sekibonikana kuba ngasekibii na makili kwaka Sapanga, kibina makili kupeta makili gaka Sapanga.
26 Mwalongu bangu, nkombuka Sapanga pajunkema, bandu bingi bupundema pani bumbona ngasembii na malangu, bingi binu ngasebabii bana makili wala bandu banahisima ngolongu.
27 Lakini Sapanga juihagwi hindu yeibonikana yung'ang'a yeibii pundema, ili kwaapoa lihamu bandu bana malangu na jahagula majambu gaguge bandu bupundema bagabona ngasegabii na makili ili kwaapoa lihamu bandu bana makili.
28 Sapanga jagahagwi majambu gaguge bandu bagalongama nukugakana nukugabona ga bwaka, ili kuhalabana majambu gabagahobale bandu makolongu.
29 Sapanga juhengiki goti haga, henu nga mundu jojuwesa kukipuni palongi jaki.
30 Mweni Sapanga ndi jojwaalombanisa mwanganya na Kilisitu Yesu. Sapanga ahengiki Kilisitu jubiya ndi malangu gitu, kupete indela jaki twepani tubonikana twamboni palongi jaka Sapanga, tukuba twa bandu ba Sapi palongi jaki nu tukuba totukombuliwi.
31 Ndienu, ngati egapwaga Maandiku gaka Sapanga, “Jojupala kukipuna, jukipunila lihengu lejuhengiki Bambu.”

2

Lijambu laka Yesu jobumbambalii punsalaba

1 Mwaalongu bangu, nepani panahika kwinu mwanganya ngasenahika na malobi makolongu gagalangi manya ngamaa wala kwa malangu giki mundu pa nunndandila sili ja malobi gaka Sapanga.
2 Panabi kwinu ngasenapala kumanya sokapi sela ila pee kumanya Yesu Kilisitu ndi Kilisitu jobumbambali punsalaba.
3 Panabi kwinu ngasenabii na makili koni nakabagaja kulujogopu lwingi.
4 Malandi gangu na malobi gangu ngasenapia kwa malobi gukukolo na kwa malango, ila nalekakiya Loho ja Sapanga julangiya makili gaki.
5 Nahenga hela sanahuli ili kuhobale kwinu kuhobaliya makili gaka Sapanga na nga malangu ga bandu.

Malangu gaka Sapanga

6 Hata hela twepani tutumi luga ja malangu kwa bandu bakoliki mu loho, lakini malangu ge haga nga gupundema pane wala nga ga akolongu bupundema pani bahoa makili gabu.
7 Tulandi malangu ga sili gagahihiki gaka Sapanga, gaguge Sapanga jagahagula kabula jukubomba nndema ndaba ju ulumbi witu.
8 Malangu ganga, akolongu ba ndema jenze ngasebaeliwi ana bakagamanyiki ngabaka mmbambaliii punsalaba Bambu ju ulumbi.

9 Lakini ngati egapwaga Maandiku gaka Sapanga,
“Majambu gaguge lihu ngaseligabweni, wala likutu kugajowana,
wala mundu jokapi kugawasali mmwoju jaki,
ganga ndi Sapanga gajaabeki bandu babumpai.”
10 Ganga ndi majambu gaka Sapanga gajutuyekuliya kwi indela ja Loho waki. Ndaba Loho
jaka Sapanga jusungusa kila sindu hata majambu gu nkati nakanopi jaka Sapanga.
11 Nyaa jojuwesa kumanya majambu gu nkati jaka mundu ila pee loho jejibii nkati jaka
mundu hoju? Hata hela nga jojumanyiki majambu gaka Sapanga ila pe Loho jaka Sapanga.
12 Ndienu twepani ngasetujopa Loho ja ndema ila tujopa Loho jojuhuma kwaka Sapanga
ili tumanya gajutupeki Sapanga.
13 Ganga ndi gatupwaga nga kwa malobi gabutubolisi kwa malangu giki mundu lakini
tulonge malobi gajubola Loho, tulandi majambu giki Loho kwa bandu baabi na Loho.
14 Mundu jwanga na Loho jaka Sapanga ngasejuwesa kugaelewa majambu gagahuma
kwaka Loho jaka Sapanga, ndaba kwaki jombi jugabona gung'ang'a. Ndaba majambu ge
haga gawesa kumanyikana sukujangatiwa na Loho jaka Sapanga.
15 Lakini mundu hoju jojubii na Loho juwesa kumanya usakaka wa kila sindu, kabee nga
mundu jojuwesa kuntemula.
16 Maandiku gaka Sapanga gapwaga, “Nya jojuwesa kumanya malangu gaka Bambo?
Nya jojuwesa kumpeke liwasu Bambo?” Lakini twepani tubii nu umanyi waka Kilisitu
ngati ejuwasali.

3

Mahengu ga abola

1 Mwalongu bangu, nepani ngasenawesiki kupwaga na mwanganya ngati mwa bandu
balongoswa na Loho jaka Sapanga, ila ngati bandu babii na nhyega ila ngati bana asoku
ba bunhobali Kilisitu.
2 Numpeki masiba na ngasenumpekia posu jejinonipi, ndaba ngasemwabii tayali kuga-
jopa. Hata sajenu ngasemmbi tayali.
3 Ndaba mwanganya mwa bandu ba nhyega. Boo, nga sakaka wakoni wipu nukuko-
mana kati jino? Majambu haga galangi hotuhotu mwanganya mwakoni mwa bandu ba
nhyega nu kutama nati bandu ba nhyega eatama.
4 Jumu wii ejupwaga, “Nepani waka Pauli” Najongi, “Nepani wa Apolo,” Boo, heji
ngasejilangi mwakona mwakalonge ngati mwa bandu ba nhyega?
5 Boo, Apolo ndi nyanye? Boo, Pauli ndi nyanye? Twepani twa atumisi kupete lihengu
litu mwanganya mwatenda kuhobale, tuhenga lihenga lejutupeki Bambu kila jumu.
6 Nepani napandiki imbeju, Apolo jajitaliya masi, lakini jojamelisa imbeji Sapanga.
7 Jojapanda imbeju jubii pe bwaka, na jojajitaliya masi jubii pe bwaka, lakini Sapanga
ndi jojawesa kumelesa imbeju.
8 Jojapanda jola na jojajitaliya masi boka atei kulengana, na Sapanga ampekiya kila
mundu apekia malepu gaki kukulengana ni lihengu laki.
9 Twepani tuhenga lihengu pamu na Sapanga na mwanganya ndi lituhi laki.
Mwanganya ndi nyumba jaki.
10 Sapanga jumbeki wamboni, nzengiki nsingi ngati mundu jojusenga jojumanyiki
lihengu laki sapi, na mundu jongi jusenga panani jaki lakini kila mundu jojusenga jupalika
julingaliya sapi hejusenga.
11 Ngamundu jojuwesa kusenga nsingi gongi badala ja gobugubei yaani ndi Yesu Kilisitu.
12 Ana mundu najusengiki panani punsingi kwa zahabu au feza au malibu ga lupija
lwingi au kutumi mikongu au mapei au manyai.
13 Lihengu la kila mundu libonikana Lisoba laka Kilisitu pundema ndaba lihengu le heli
liipemwa mmwotu ili kulangi lihengu la kila mundu elibii.
14 Ana sejusengiki mundu panani punsingi we hogu ngasitinyiki kwa mwotu mundu we
hoju jijopa nhupi.
15 Ana lihengu laka mundu litenda kutiyika, ndienu jihoa malepu gaki, lakini jombi
mweni jibiya ngati mundu jobunhokuliwi pamwotu.
16 Boo, ngasemmanyiki mwanganya ndi Nyumba jaka Sapanga na Loho jaka Sapanga
jutama nkati jino?
17 Mundu najuhalabini Nyumba jaka Sapanga, Sapanga antenda kunhalabana, ndaba
Nyumba jaka Sapanga ndi ja sapi na Nyumba jaka Sapanga ndi mwabete.
18 Mwalikonga nkati jino mundu jokapi najuambusi kuba jubii na malangu kwa ma-
jambu gupundema, mbanga jubiya ng'ang'a ili jupata kuba na malangu ga sakaka.

19 Ndaba malangu ga ndema ndi ung'ang'a palongi jaka Sapanga. Maandiku ga Sapi
gapwaga, “Sapanga jaajonza bandu bana malangu gabu nu ujanza wabu.”
20 Kabee maandiku gaka Sapanga gapwaga, “Bambu jumanyiki mawasu ga bana
malangu nga namana.”
21 Ndienu mundu jakipuni bandu. Ndaba kila sindu kibii ndaba jinu,
22 jukubi Pauli na Apolo na Kefa na nndema na womi na kuwa, majambu gahenu na ga
monikatae na goti haga gino,
23 lakini mwanganya mwabandu baka Kilisitu, na Kilisitu ndi waka Sapanga.

4

Lihengu lu utumisi wa atumi

1 Bandu butubona twepani kuba twa atumi baka Kilisitu tobutupeki lihengu lakaalandi
bandu majambu gaka Sapanga gagahihiiki.
2 Henu sekipalika kwa bandu babaapeki lihengu lu utumi lende apalika kuba baa-
hobaleka.
3 Kwangu nepani ngaseninga haga kuba ndi sindu ngati nandemuliwi na mwanganya
au na sengu jokapi jela ja bandu, kabee wala ngasenijitemu namweti.
4 Ndienu mmoju jangu nga sindu sokapi sekindemu, lakini heli ngaselilangi ngasemi ni
kihakau. Bambu ndi jojundemu.
5 Ndienu mwitemu kabula ja muda waki, nndendaliya mbaka Bambu pajihika. Jombi
jibeka pagwendu majambu ga palwii gagahihiki, nukulangi pagwendu mawasu gagabii
mmioju ja bandu. Ndi kila jumu jipata ulumbi gojupalika kupata kuhuma kwaka Sapanga.
6 Mwalongu bangu, majambu ganapwaga kupete Apolo nu kupete namweti ndaba
jukunzangati mwanganya. Sukulingali lilenganu langu nepani na Apolo mbala mulibola
kuhuma mumalobi ganga, “Nkamula Malagalaki gaandiki.” Henu piikuba na mundu
jokapi jojililumbali nukundongama jongi.
7 Boo nya jo juguhenga wehapa kuba unkolongu kupeta ajaku? Kibii sindu boo wehapa
sesuse ngasebugupekie? Ana bugupeki ndaba ja kii gutenda kukipuna?
8 Ntupi henu! Mmbi mwa bandu bana mali gingi? Mmbi mwakolongu bila twepani!
Henu kwakabiya sapi mwakabiya mwakolongu ba sakaka ili na twepani tubiya twa
akolongu pamu na mwanganya!
9 Nhwasali Sapanga jutuhengiki twepani twatumi tubiya twa bandu babii panapwasi ja
pai ngamaa, ngati bandu batemuliwi kuwa, ndaba tubi ngati sindu sukuligwa na bandu
palongi ja ndema joti, palongi ja atumi baka sapanga na bandu.
10 Twepani twa ang'ang'a ndaba jaka Kilisitu, lakini mwanganya mmbii na malangu
sukujongana na Kilisitu! Mwanganya mbii na makili, lakini twepani ngasetubii na makili.
Mwanganya ngasebundongama lakini twepani atenda kutulongama.
11 Mbaka sajenu twepani tubii ni inzala na nywita, ngasetubi ni ingobu, butulapu
makopi nangasetubi na pandu pukutama.
12 Kabee tung'alika kuhenga lihengu ngamaa kwa maboku gitu twabeti, pabutulapi
mbamba, twatenda kwaapenge, pabutung'alisa tutenda kunhinakali,
13 pabututondoo, tujibu kwi isima. Mbaka sajenu bututendi ngati usapu upundema
nakila mundu twepani twaasapu!
14 Ngasenhandiki majambu ganga ndaba jukundongama mwanganya ila ndaba
jukunkanaki mwanganya ngati mwabana bangu monumpai.
15 Hata ngati mbii na abola elupu komi katika kulibola majambu gaka Kilisitu, lakini
ngasembii naka atati bingi. Nepani ndi atati binu banumbeliki ili mumpwata Kilisitu Yesu
kukundete Lijambu la Amboni.
16 Ndienu numndoba mpwata lilenganu langu nepani.
17 Ndi nutumiki Timoti kwinu. Jombi ndi mwana wangu jonumpai na jojuhobaleka
sukujongana na Bambu. Jombi jaakombusa indela jenijipwata jukujongana na Yesu
Kilisitu, indela jemolesa kila pandu kwa bandu ba sapi ba bunhobale Kilisitu.
18 Bangi binu atumbuli kulikwea koni ahambusi ngani hiki kabee kwinu.
19 Lakini Bambu najupai, nihika kwinu manyata, nane niiwesa kumanya, ngaseapwaga
bandu bana ing'omu haba pe sela, ila pe kumanya makili gabu.
20 Ndaba ukolongu waka Sapanga nga malobi matopu ila gubii na makili.
21 Henu mpala sindu bole? Enu mpala le nhika kwinu ni kiboko au nhika na mwoju
guupali nu guupole?

5

Ugoni kwa bandu babunhobale Kilisitu

1 Gabi majambu ga sakaka gagapwaga gubi ugoni kati jinu, ugoni guliya goguwe hata
bandu banga kummanya Sapanga ngasebugujetake. Ambwagi eti jumu winu jugone na
ahanu ba atati baki!
2 Nhwesa boo kukipuna? Kwakabiya mbanga mwakabiya nu ubini mmoju jinu nukum-
benga kwinu.
3 Hata ngati ngasemi pamu na mwanganya nnhyega, mii na mwanganya kiloho. Nane
tayali nuntemwi mundu hoju jojahengiki lijambu liyoni heli kulihina laka Yesu Bambu
witu.
4 Kipindi enketangana pamu ku lihina laka Bambu Yesu, nane nguba pamu na mwan-
ganya kwi kiloho jangu na makili gaka Bambu witu Yesu gakuba pala,
5 mumpekia mundu hoju Lijobi nhyega jaki ili jujihalabana na loho jaki ili jiwesa
kuokolewa na lisoba lela pajihika Bambu.
6 Kukipuna kwinu nga kwasape! Boo, ngasemmanyiki amila kidogu jisasu libongi lu
uwembe woka?
7 Mlinyambisa, mmboa amila ja mwandi ili mpata libonge linyai langa kujege amila na
ndi empalika kuba, ndaba Kilisitu Pasaka jinu, tayali bumboiki kuba litambiku.
8 Ndienu tuhenga tipati ja Pasaka haga bila kuba mabumunda jejegi amila ja mwandi
jela, yani amila ja mahakau nu ubaja lakini kwi libumunda langa kujege amila, goguwe
ndi mwoju gogubii sapi nu usakaka.
9 Nunhandaki mu balua jangu mwalihangangana na bandu baatenda ugoni.
10 Nepani ngasebwaga mwalihangangana na bandu abaja banga kummanya Sapanga
baabi agoni na baatokule liyaha na baalonge isoli na baalumbali imong'umong'u. Ndaba
ili kwaajepa bandu haba mpalika mwanganya kuguhama ndema gongo.
11 Senahandiki ndi senze: Mwijongana nundongu joanhobale Kilisitu jojubii jutenda
ugoni na mwimi na jojusonganisa na jojulumbali imong'umong'u na nndepi na jojutokule.
Mundu ngati hoju hata mwikula naku.
12 Boo, lihengu langu kwaatemu bandu babii kunza jikikundi ba bunhobali Kilisitu? Boo,
mwanganya ngasempalika kwaatemu bandu baabii nkati jikikundi sino?
13 Sapanga jantemuliya boti kunza. Mumbengila kutali mundu hoju juliya pikilanda
jinu.

6

Kutakiana aka kilongu ba bunhobale Kilisitu

1 Kuwesikana boo, jumu winu kutaki nndongu joahobale Kilisitu palongi ja sengu ja
bandu banga kummanya Sapanga nu kukotoka kuntaki palongi ja bandu baka Sapanga?
2 Boo, ngasemmanyiki bandu baka Sapanga bitemula nndema? Henu na nndema
jitemuliwa na mwanganya, boo, ngaseuwesa kutemu majambu masoko?
3 Ngasemmanyi twatemula atumi bu kunani kwaka Sapanga? Boo, majambu ganga nga
makolongu kupeta ganga ga kila lisoba?
4 Mwa bandu ba bunhobale Kilisitu enkomana mu majambu gakila lisoba, boo
mwakema bandu banga nu uwesu kwa bandu ba bunhobale Kilisitu ahika kutemula?
5 Mmbiya ni iyoni! Kuwesikana lee nga mundu nkati jinu jwana malangu jojuwesa
kulekanesa bandu baakomana bandu abeli bahobale?
6 Badala jaki nndongu jumu jojuhobalela ampeleka nnzaki kusengu, kabee, palongi ja
bandu banga kuhobale!
7 Sakaka lijambu heli lukutakani mwabeni na beni kusengu, lilangi nsindiki! Boo, nga
kwakabii sapi kuhenge lihakau? Boo, nga kwakabii liya kunzopa hindu hino?
8 Lakini Mwabeti ntenda kukonga nukuhenga gi liyaa, kabee mwahenge hata alongu
bino babuhobale Kilisitu!
9 Boo ngasemmanyiki lee bandu abaja nga biipati ukolongu waka Sapanga? Mwa-
likonga! Bandu asalati na baalumbali imong'umong'u na baatenda ugoni au baagone
nakanalomi ajabu,
10 wala bii wala batokule kuba na mali gingi wala alepi wala baapwaga liyaa ajabu wala
babatondo ajabu baba akonga ajabu, boti haba ngabiijopi ukolongu waka Sapanga,
11 bangi binu mwakabii hela, lakini henu musapisiwi kuhuma kwa mahakau kuba mwa
asapi, nukuhenga mbiya nnzetikika palongi jaka Sapanga na kulihina laka Bambu Yesu
Kilisitu na kwa Loho jaka Sapanga witu.

Ntumia nhyega hinu ku ulumbi waka Sapanga.

12 Mundu juwesa kupwaga, “Kwangu nepani hindu yoti hijetakeka” Sakaka, lakini nga
kila sindu sa sapi kwangu. Helo, kila sindu kijetakeka kwangu lakini nganikileki sindu
sokapi kinongusa.

13 Guwesa kupwaga, “Posu ndaba julutumbu, nulutumbu ndaba ja posu.” Helo, lakini
Sapanga jihalabana hindu yoka ibeli. Yega jaka mundu nga ndaba ju ugoni ila ndaba
kuntumaki Bambu, najombi Bambu jubii ndaba ja nhyega.
14 Sapanga kwa makili gaki anhyoha Bambu witu Yesu Kilisitu, ahelahe natwepani
jatuyoa kabee.
15 Boo, ngasemmanyiki nhyega jinu ndi kiungu sa nhyega jaka Kilisitu? Boo, nhambusi
nhwesa kujuku pandu pa nhyega jaka Kilisitu nukujilombanisa pandu pa nhyega jaka
mundu jojupala kutenda ugoni? Ngahela!
16 Ndaba ngati emmanyi jojulombaniswa na mmbomba jojuhenga uselati jukubanaku
nhyega jimu, ngati eahandiki, “Boti abeli biibiya nhyega jimu.”
17 Lakini jojulombini na Bambu jukuba na loho jimu najombi.
18 Mugutila ugoni. Mahakau gangi goka gajuhenga mundu gabi kunza ja nhyega jaki,
lakini mundu jojutenda usalati juguhenga lihakau nhyega jaki mweni.
19 Boo, ngasemmanyi nhyega jinu ndi Nyumba ja Loho jaka Sapanga jojutama nkati jinu,
jomunzopa kuhuma kwaka Sapanga? Mwanganya nga mwakwinu mwabete.
20 Bunndomba kwa bei ngolongu. Ndienu ntumaliya nhyega jinu ndaba jukunndumbali
Sapanga.

7

Mabolee gukujuku mmbomba

1 Henu kuhusu majambu gamwaandakiya.
Nambanga mundu jwijuku mbomba.
2 Lakini ndaba jukujepa ugoni, henu kila mwanalomi jubiya nummbomba waki na
mmbomba jubiya nundomi waki mweni.
3 Mwanalomi jutenda gagapalika kuhenga kwaka nhwana mundu, najombi unhwana
mundu jutenda gajupalika kuhenga kwaka nndomi waki.
4 Yega jaka mmbomba ngajake ila jaka nndomi waki, ahelahe na nhyega jaka
mwanalomi nga jaki ila jaka unhwana mundu.
5 Mwijimana, ilape nanzetangani kuhenga hela kwa muda nsokopi, ili kupata napwasi
ja sapi jukundoba Sapanga. Ndienu nkelubukaniya kabee, ili lijobi landenga ndaba
jukusindwa kulipenga.
6 Ganumpwaji sajenu nga miilu, ila pe malobi gu kunhenga ntama sapi.
7 Nembala bandu boka bakabiya ngati nepani emile, lakini kila jumu jubii nuwesu waki
kuhuma kwaka Sapanga, jumu uwesu gongo na jongi golagola.
8 Ndienu bandu banga kujuku mmbomba na aka mbomba bawii alomi babu naapwagi,
nambanga kuendale kutama ngati nepani emile.
9 Lakini ana mundu ngasejuwesa kulihibalaki henu jujukua mmbomba, ndaba kwiibiya
nambanga kujuku mmbomba kuliku kuba nandokule.
10 Bandu bajukwi aka mbomba mi ni miilu kwabu, ni miilu je heji nga jango, ila jaka
Bambu, mmbomba jukotuka kundeka nndomi waki,
11 lakini ngati naalekini, ndienu juhigaliya sanga kutoguleka, naela, baajonganisana nu
nndomi waki. Mwanalomi jukotuka kundeka unhwanu waki.
12 Kwa bangi nepani mbwaga, ngasejupwaga Bambu, ana mwanalomi joahobale Kilisitu
jubii nu mmbomba jwanga kuhobale, nu mmbomba hoju jujetake kutama naku, jukotuka
kundeka.
13 Ana mmbomba joahobale Kilisitu jubii nu nndomi jojuhobaleka na hoju mwanalomi
jujetake kutama naku, ndienu antalika nndomi waki.
14 Ndaba nndomi jwanga kuhobale hoju jujetakekewa na Sapanga sukujongana nun-
hwanu waki, nu mmbomba jwangakuhobale hoju jojujetakewa na Sapanga sukujongana
nundomi waki. Ana nga hela bana babu bakabiya nga baka Sapanga, lakini henu bana
babu baka Sapanga.
15 Ndienu, ana jwangakuhobale Kilisitu jola jupala kundeka nnzaki, joanhobale Kilisitu
andeka pena. Nndomi au mmbomba jojunhobale jola ngase jukongwa. Ndaba Sapanga
jutukemiki twepani tutama sulukwali.
16 Weapa umbomba wounhobale Kilisitu, gumanya boo su usakaka ngaguwesi kun-
hgombo nndomi wako? Au weapa wamwanalomi wouhobale Kilisitu, gumanya boo su
usakaka ngaguwesi kunhgombo uhwanu wako?

Gutamaa ngati ejugukemiki Sapanga

17 Kwa kila jumu nu jutama kulengana naejabii ngati ejakemiwi na Bambu, ngati
Sapanga eakemiki. Lende ndi lilagisu langu kwa bandu babuhobale Kilisitu.

18 Ngati mundu ebukema koni asekwi jandu, ndienu jalikopake eti ngasejasekwi jandu,
ngati ebunkema ngasejabii busekwi jandu, ndienu banseku jandu.
19 Ndaba kuseku jandu au bila kuseku jandu nga sindu, sekibii su usakaka kukamu
mihiilu jaka Sapanga.
20 Ndienu, kila jumu juhigaliya ngati ejabii kipindi pabunkema.
21 Boo, weapa wabii gu ntumwa kipindi pa bukukema? Hena, wihola, lakini nagupatiki
napwasi jakuba jojulekakiwi, tenda helahela.
22 Ndaba jombi joankema Bambu jubiya nntumwa hoju jubiya mundu jojulekakiwi
kwaka Bambu. Ndienu jombi joankema koni julekakiwi, jukuba ntumwa waka Kilisitu.
23 Sapanga jundombiki mwaboti kwa bei ngolongu, ndienu mwikuba mwaatumwa ba
bandu.
24 Mwalongu bangu, kila jumu winu jutama na Sapanga kulengana naebukemiki.

Ambabi na aka mbomba bawii alomi

25 Henu, lijambu la bandu ambabi ngasemii ni miilu kuhuma kwaka Bambu, lakini
nepani numpeke malobi gukunzangati ngati mundu jojuhobaleka na Bambu kwi ikia yaki.
26 Ndienu ndaba jukung'alika kokwihika mona kwakabiya sapi mundu juhigaliya ngati
ejubii.
27 Boo, gujukwii mmbomba? Nala, wiipala kulekana nunhwanu waku. Weapa boo
ngasewajukwii mmbomba? Nala, wiipala kujuku mmbomba.
28 Lakini ana gujukwii mmbomba guibiya ngasegutei mahakau, na kamwali ana
jukuliwi nga jikubi jutei mahakau. Babijukuana haba bipata ling'ai lupundema, lakini
nepani ngasembai gumpata mwanganya.
29 Mwakosi bangu, mbala kupwaga ana, muda goguhigali nsokopi. Tumbuka sajenu
batoi mmbomba bala atama ngati ngaseajukuini,
30 bukulela abiya ngati ngasealela, nabahekale abiya ngati ngaseaheka, balomba abiya
ngati ngaseabii na sindu,
31 nabombi bahangajika na hindu yu pundema gongo abiya ngati ngaseahangajaki.
Ndaba nndema gongo, ngati etugumanyi gutenda kupeta.
32 Mbala mwanganya mwikuba ni kiholu. Mundu jwanga numbomba juhangajika ni
lihengu laka Bambu ndaba jupala kundenganee Bambu.
33 Mwanalomi jojutoi jwiihangajaki majambu gupundema ili anndengannya nhwana-
mundu,
34 najombi juhutwa na hindu ibeli. Mmbomba jwanga kujukulika au kamwali juhanga-
jika ni lihengu laka Bambu ili jupata kujipia nhyega na loho kwaka Bambu. Lakini
mmbomba jojukuliwi juhangajika na majambu gupundema ili kunndengane nndomi
waki.
35 Numpwagi ganga ili kunzangati mwanganya, ngasenukumbeki sindu sukumpenga.
Mbala pee mtama ngati ekupalika nukulipia nakanopi kwaka Bambu, nhwesa kuntumaki
Bambu kwa mwoju wi woti.
36 Ana mundu jubona ngaseanhenge sapi kamwali joansumbiki ana ngaseanzukwi, na
ana kutokule kwaki kutenda kunhwesa, juhenga ngati ejupala, ajukuana pena, ngajikubi
jutei mahakau.
37 Lakini mwanalomi hoju najuhamwi mweni mmwoju waki ngakujuku mmbomba, ana
juwesa kulilongosa kutokule kwaki nukuamu namuna jukuhenga, nala jwiikuba jutenda
sapi ngani na nga anzuku kamwali joansumbiki jola.
38 Ndienu jojuhamu kutola jola jutenda sapi, najombi jojuamu ngakujuku juhenga sapi
ngani.
39 Mmbomba jojujukuliki jukuba ngasejulekakiwi masoba goti nndomi waki pajikuba
mwomi. Lakini nndomi najuwii, mmbomba hoju jukuba nga na sindu sukumpengale ana
jupai juwesa kutoguleka na mundu jokapi ila pee jubiya jojunhobale Kilisitu.
40 Lakini emona nepani, mumbomba hoju jibiya jutogule ngamaa ngati najuhigali
ahelahela ejubii. Ganga mawasu gango, na nepani nhwasali mii na Loho jaka Sapanga.

8

Posu yetambiki imong'umong'u

1 Henu kulijambu laposu yetambiki imong'umong'u.
“Twepani twaboka tumanya tubii nu umanyi,” lakini umanyi hogu wahenga bandu
kukipuna, lakini upali utenda kusenga.
2 Mundu jojuwasali jumanya sindu, sakaka ngasejumanya sokapi ngati hejupalika
kumanya.
3 Lakini joampai Sapanga, hoju jumanyikana najombi.

4 Ndienu kwi lijambu la posu yeatambiki ni imong'umong'u, tumanyi imong'umong'u
nga sindu sokapi pundema pani, tumanyi Sapanga jumu pena.
5 Hata ngati abii bandu bakemwa, “hisapanga” pundema au kunani kwaka Sapanga na
hata ngati hibii “hisapanga” na “aka bambu” bingi,
6 Ndienu kwitu twepani jubii Sapanga jumu pena, Atati, Jojubombiki hindu yoti, ndaba
jaki twepani tubile. Kabee jubii Bambu jumu pena, Yesu Kilisitu, kupete jombi hindu yoti
jabombiki na twepani tutama kupete jombi.
7 Lakini nga kila mundu jojumanya haga, ndaba bandu bangi aiyobali imong'umong'u,
lakini bandu be haba mbaka lelenu ekula posu yetambaki imong'umong'u ahobale nga-
maa mmioju jabu kupwaga posu ye heye yiimong'umong'u jejipili. Na ndaba uwesu
wabu gukuhagu gamboni ni giliyaa ngasegubi na makili gwahenga ahobale posu ye yela
yaahengiki biijetakeka palongi jaka Sapanga.
8 Lakini posu ngasejiwesa kutupeleka pambipi ngamaa na Sapanga. Natukotwiki kula
ngasetupongoka na sindu, natulii ngasekijonzukeka sindu.
9 Lakini mulilenda! Kulekakewa kwinu kwaahenga babii nukuhobale kusoku kutenda
mahakau.
10 Ndaba mundu jojubii nuwesu nsoku gukuhagu gamboni ni giliyaa, najugubona weapa
wegumanyiki gukula posu hehi nnyumba ji mong'umong'u, boo, ngajipati mwoju wa kula
posu yeatambiki himong'umong'u?
11 Ndienu, nndongu waku jojubii nu uwesu nsoku gukuhagu nga amboni ni giliya jojuwe
Kilisitu jwakuwa ndaba jaki, jihoba ndaba ju umanyi wino.
12 Ngati na mwaakosisi akalongu binu ajingala mu mahakau, nakaahumisa mioju jabu
jejibii nu nuwesu nsoku ukumanya ga amboni na giliya, mwibiya munkosi Kilisitu.
13 Ndienu ana posu jengula jiwesa kunhenga nndongu wangu juhenga mahakau,
nganikuli inyama kabee, ili ngotuka kunhenga nndongu wangu kuhenga mahakau.

9

Mahengu ga atumi na seapalika kupata

1 Boo, nepani lee nga na mundu jojulekakiwe? Boo, nepani lee nga nuntumi? Boo,
nepani lee ngasenumbweni Yesu Bambu wito? Boo, mwanganya lee ngasemwahobali
kupete lihengu langu ndaba jaka Bambo?
2 Hata ngati kwa bandu bangi nepani nga nutumi, lakini sakaka nepani nu ntumi kwinu.
Mwanganya ndi mwalangi utumi wangu ndaba kukujongana kwinu na Bambo.
3 Bandu paambenga nepani, ne nalikengaliya ana:
4 Boo, ngasetupalika kula na kunywa?
5 Boo, ngasembalika kunzuku nhwanu wangu joanhobale Kilisitu nukulongana naku
musapwali yangu, ngati heahenga atumi bangi na alongu baka Bambu na Kefa.
6 Au nepani pe na Balunaba totupalika kulipati hindu yukutujangati mu womi witu suku
henga lihengu?
7 Boo, nndonda boo jojililepe mweni lihengu lu ulonda? Boo, ndemi boo jwangakula
matunda gi lituhi laki li mizabibo? Nndimi boo jwangakula masiba gi mipugu gake?
8 Boo, mbwaga majambu ganga kukimundu pena? Boo, malagalaki nagombi ngasegap-
waga hela?
9 Ahaandiki mu malagalaki gaka Musa, “Mwajikonga ng'ombi punndomu paujitumi
lihengu lukuhusa ilebi.” Boo, ndi Sapanga julongale ng'ombe?
10 Boo, ngasejabii jutuwasali twepani pajapwaga hela? Haga baandika ndaba jitu, ndaba
jojulema jola na jojuhusa jola, boka abeli ahobale kubagana ilebi ye yela.
11 Ana twepani tupandiki imbeju jiki kiloho kwinu mwanganya. Boo, kwiibia lee nga
sapi ana twepani tupatiki hindu yukutujangati munhnhyega jitu kuhuma kwino?
12 Ana bangi apalika kupata hindu kuhuma kwinu, boo, twepani ngasetupalika kupata
hindu ngani kupeta haba?

Lakini twepani ngasetwatumi uwesu hogu. Badala jaki tuhinakali kila sindu ili twiipen-
gale Lijambu la Amboni laka Kilisitu.
13 Boo, ngasemmanyiki jojuhenga lihengu mu Nyumba jaka Sapanga jupata kula posu
jabu kuhuma mu Nyumba jaka Sapanga na jojupia litambiku pa mesa jukupiiki litambiku
jupata pandu ji litambiku?
14 Bambu jalagalakiya ahelahela, baalandi Lijambu la Amboni apataa mahitaji gabu
kuhuma ku Lijambu la Amboni.
15 Lakini nepani ngasenaloba kupata haga hata kasokopi. Wala ngasenhandiki ili mbata
haga, nambanga kwangu nepani kuwa kuliku kunhenga jokapi jubona nililumbali bwaka.

16 Ana nandi Lijambu la Amboni, heli nga lijambu likijipuni, lende ndi lihengu lembalika
kuhenga. Musinikiboni ana ngasi nandi Lijambu la Amboni!
17 Enakabii nihagwii lihengu lende kukupala namwete, ndienu nakalendaliya malepu,
lakini henga ndaba ji lihengu leambeki nhengaje.
18 Henu malepu ga ndi kyane? Malepu gango ndi napwasi jukulandi Lijambu la Amboni
bila kulaja sembala kulepwa ndaba jilihengu lukulandi.
19 Ndienu nepani nganuntumwa waka mundu jokapi, nilihengiki nuntumwa waka
mundu ili nundetila Kilisitu bandu bingi ngati ekuwesikana.
20 Kwa Ayaudi ndami ngati Nuyahudi ili naapata Ayaudi, lakini nepani ngasemii pai ja
malagalaki, nijibei pai ja malagalaki, ili naapata haba babii pai ja malagalaki.
21 Na kwa baabii kunza ja malagalaki, nguba ngati bombi, ili naapata bombi babii
kunza ja malagalaki. Jenze ngasejilangi nepani mikunza ja malagalaki gaka Sapanga,
gangamulaki malagalaki gaka Kilisitu.
22 Kwa bandu baabii nga na makili nilihenga na nepani ngasemii na makili ili naapata
bombi. Nilihengiki kwa ndela yoti kwabu ili mbata kwaaoko bangi babu kwa kila indela.
23 Henga haga goti kwa ndaba ji Lijambu la Amboni, ili mbata kupata mbengalelu yaki.
24 Boo, ngasemmanyi basindani kujombateka imbelu, bandu boka atenda kujombateka
ila mundu jumu pee joju juku nhupi? Nzombatika kwa namuna heji ili mpata nhupi.
25 Mundu jokapi jojupala kuwesa kwaapea ajaki mwiimbelu jukasana nukugaleka
majambu goti. Jutenda hela ili jujopa nhupi jejihalabika! Lakini twepani tuhenga hela
ili tupata seketule janga kuhalihika.
26 Ndienu enyombateka imbelu mbala kuwesa, ndi engomana, ngangati jojukomana
ejulapu ngumi yaki pukutopu.
27 Nijing'alisa nhyega nukulinyima ili ananyomwi kwaalandi bangi namweti niikuba na
mundu jukukanaliwa.

10

Kukanaki imong'umong'u

1 Mwalongu bangu, mbala mmanya aka hoku bitu boka babii pai ju ulonda lilikongobu,
na boti balombuka pikilanda junhanga.
2 Boka babatiswa ili abiya apwasi baka Musa mulikongobu nunkati ju uhanga.
3 Boti bakula posu ajelaje jiki loho,
4 bakunywa kabee kinywaji aselesela si kiloho, ndaba bakunywa kuhuma kulilibu lela li
kiloho lelajenda pamu nabu, lilibu le lela jwabii Kilisitu mweni.
5 Hata hela bingi babu ngasebahenga gajupala Sapanga na boti bakuwa na nhyega yabu
yapalaganika kulukoba.
6 Ndienu majambu haga goti ndi lilenganu kwitu, gutulakali twepani twitokule ubaja
ngati bombi batokule.
7 Mwikuba ngati baalumbali imong'umong'u ngati bangi ebabii, ngati egapwaga
maandiku, “Bandu batamiki kula na kunywa, bajema nukuhina liyaha.”
8 Walatuitenda uselati ngati bangi babu ebatenda ugoni, bakuwa lisoba limwa bandu
elupu ishilini na tatu.
9 Twaanndenga Bambu ngati bangi babu ebundenga, bakomika na majoka.
10 Wala mwiyoma ngati bangi babu ebayoma, bakomika nu Ntumi jukunani Jojukoma.
11 Majambu haga goha gaapata ndi lilenganu kwa bangi, gahandikwa ili kutulangi
twepani twetutama mu masoba gagahegali kumwisu.
12 Mundu jokapi jojilibona jujemiki nganganganga julilingaliya jiabuka!
13 Milengu gampatiki haga gaapata bandu boti. Sapanga ndi jukuhobaleka, najombi nga-
jundeki nndengwa kupeta makili ginu. Lakini endengwa jampekiya makili gukuhinakali
ni indela jukupita homu.
14 Ndienu, mwakosi bango, nnzepa kulumbali imong'umong'u.
15 Nonge na mwanganya mwa bandu bana malangu, nhamua mwabeti gabwaga haga.
16 Patunsengu Sapanga kupete nzipuli wa mbengalelu, boo, na twepani ngasetubagana
mwai waka Kilisitu? Etumega libumunda boo, ngasetuhangi nhyega jaka Kilisitu?
17 Hata na libumunda heli ndi limu, twepani twa bingi kwa nhyega jimu, ndaba twaboha
tubagana libumunda limu.
18 Kwa malenganu mwalinga Ayaudi, bala boka baakula litambiku nukujongana na
mesa jukupiki litambiku.
19 Boo, mbala kupwaga kike? Boo, posu jeatambaki muimong'umong'u jijangati kike?
Boo, kimong'umong'u kijangatii kike?

20 Ngaseijangati hata kasokope! Sembwaga matambiku gapia bandu banga kummanya
Sapanga biipiki ilombu, nga Sapanga. Ngasembai mwanganya mulihangangana niilombu.
21 Nganhwesi kunywa kikombi saka Bambu ni kikombi si ilombu, ngauwesi kubagana
tipati gaka Bambu na tipati gi ilombu pamu.
22 Boo, mpala kunhenga Bambu jubiya na wipo? Uhambusi tubii na makili kuliku
jombe?
23 “Hindu yoka ya sapi,” Lakini nga yoka yeijangati. “Hindu yoka ijetakeka,” Lakini nga
yoka yeisenga.
24 Mundu jalitaputi majambu gaki gu kunzangati mweni, ila kila mundu jutaputa
majambu gagaajangatii bandu bangi.
25 Nkula sindu sokapi sealombesa kuguliu li inyama, sanga kulalukilaluki ndaba ja mioju
jino.
26 Ndaba Maandiku gaka Sapanga gapwaga, “Nndema na hindu yoka yeibii nkati jaki ndi
yaka Bambu.”
27 Ana mundu ngasejuhobale najukokiki nanamu nanzetaki kujenda, ndienu nkula yoka
yebummbeki palongi jinu sanga kulalukilaluki ndaba ja mioju jino.
28 Lakini mundu najumpwaji, “Posu jenze jitambikiwi mukimong'umong'u,” ndienu
ndaba hoju jojupwagiki hela mmwoju jaki mwikula.
29 Mbwaga, “Ndaba ja mioju,” Nga mioju jino, ila mwoju waki hoju jojumpwaji.
“Ndaba ja kii kulekakewa kwangu kuhobaliya mwoju waka mundu jonge?
30 Nepani ngula posu heji koni nunsengu Sapanga, ndaba jakii nnaumu kwa sindu
senunsengu Sapanga?”
31 Ndienu sokapi seuhenga kibiya posu au kunywa, uhenga goti ndaba ju ulumbi waka
Sapanga.
32 Mwikuba kikobando kwa Ayaudi au bandu banga Ayaudi au bandu baka Sapanga
babunhobale Kilisitu.
33 Mmbiya ngati nepani, nenga kwapalisa bandu kwa kila indela, ngasentaputa ma-
jambu gangu namweti ila ndaputa majambu ga bandu boka, ili ahokuka.

11

1 Nnyigisa nepani ngati nepani henunzigisa Kilisitu.

Kuyekale kimutu kipindi sukunndoba Sapanga.
2 Nuntenda kunndumbali ndaba nntenda kungomboka masoba goa kabee nkamulaki
mabole ganumpeki.
3 Lakini mbala mmanya kuba Kilisitu ndi kimutu sa kila mwanalomi, na mwanalomi ndi
kimutu suku nhanu waki, na Sapanga ndi kimutu saka Kilisitu.
4 Nala kila mwanalomi joanndoba Sapanga au kulandi malobi gaka Sapanga koni
juyekali kimutu saki, hoju anndongama Kilisitu.
5 Nummbomba ana jutenda kuloba au kulandi malobi gaka Sapanga sanga kuyekale
kimutu saki, hoju anndongama nndomi waki, julengana numbomba jojumogiki kimutu
saki.
6 Mmbomba jwanga kuyekale kimutu saki, nambanga kumoga majunzu gaki. Lakini ana
kubii iyoni kuku mmbomba kuseku majunzu gaki au kumoga, nala nambanga juyekalia
kimutu sake.
7 Mwanalomi ngasejupalika kuyekale kimutu saki, ndaba jombi ndi lilenganu laka
Sapanga ni liloli lu ulumbi waki Sapanga, ila mmbomba ndi liloli lu ulumbi waka
mwanalomi.
8 Ndaba mwanalomi ngasejwaumila kuku mmbomba, ila mmbomba jwauma kuka
mwanalomi.
9 Wala mwanalomi ngasebumbomba ndaba jaka mmbomba, ila mmbomba bumbomba
ndaba jaka mwanalomi.
10 Kwa ndaba heji mmbomba juyekale kimutu saki, ili jibia nginyuli ju ukolongu gogubii
kunani jaki, ndaba ju ukolongu, na kabee ndaba ja atumi bu kunani kwaka Sapanga.
11 Hata hela, palongi jaka Bambu mmbomba ngasindu sokapi bila mwanalomi na
mwanalomi ngasindu sokapi bila mmbomba.
12 Ngati mmbomba hejuhumiki kwaka mwanalomi, ahela mwanalomi jusaliwa kwaka
mmbomba, kila sindu kiuma kwaka Sapanga.
13 Nhamua mwabee, boo, sapi le mmbomba kunndoba Sapanga sanga kuwata sindu
kumuto?
14 Hata bandu ebabombiki, kulangi hotuhotu mwanalomi kuba na majunzu malasu
kukuba iyoni kwaki mweni,

15 lakini kukummbomba kuba na majunzu malasu kukuba isima kwaki, majunzu gaki
malasu bumpeki ili guyekaliya.
16 Ana mundu jupala kuleta ubisi kupete lijambu leheli, nala jumanya twepani ngase
tuhenga hela, wala bandu babunhobale Kilisitu baka Sapanga ngaseahenga hela.

Posu jaka Bambu
Matei 26:26-29; Maluko 14:22-25; Luka 22:14-20
17 Koni nakona nummpeke malagalaki ganga, nganhwesi hata kidogu kumpeke mwan-
ganya ulumbi kupete gagahika ganga. Mu kuketangana kwinu mwabandu mo mummp-
wata Kililisitu gu kunndumbali Sapanga nhenga giliya ngani kupeta enhenga gaamboni.
18 Utumbuli woti, nyogwana panketangana pamu kupiti kubaganika kati jinu. Nanepani
hobale pasokopi,
19 ndaba kupalika kubiya na mawasu gagapengana gapitila kwinu, ili kulangi nya
jojujetakiwi na Sapanga.
20 Sakaka ntenda kuketangana, lakini nga ndaba jakula posu jaka Bambo!
21 Ndaba pankula kila jumu jukula posu jaki mweni, henu kupiti bangi binu akuba ni
inzala, nabangi atei kulobe!
22 Boo, ngasenwesa kula na kunywa kunyumba jino! Au mwaalongama bandu ba bun-
hobale Kilisitu baka Sapanga nakaapoa lihamu bandu banga na sindo? Boo, numpwagila
kii? Boo, nunndumbalia? Nga ndaba jahela.
23 Ndaba nepani najopa kwaka Bambu malagalaki ga numpeki: Kupwaga ikilu jela
Bambu Yesu pabumpia, jwajukua libumunda,
24 ansengula Sapanga, nukunuku koni jwaka pwaga, “Jenze ndi nhyega jangu jenijipia
ndaba jinu, ntenda helahela ndaba jukungomboka nepani.”
25 Ahelahela pabajomula kula, jwajukua nzipuli gogubii na divai, nukupwaga: “Nzipuli
gongo ndi lilaganu linyai mu mwai wangu. Ntenda helahela, kila pankunywa mbiya
nngomboka nepani.”
26 Ndaba kila pankula libumunda lendenu na kuunywele nzipuli gongo, ntangasa kua
kwaka Bambu, mbaka pajwiika.
27 Henu kila jojukula libumunda lendenu au kunywa nzipuli waka Bambu sanga
kupalika, jwiikuba na kihakau kupete nhyega na mwai waka Bambu.
28 Nala, kila mundu julilinga mweni hoti, ndi jwiikula libumunda leheli na jwiikunywa
nzipuli we hogu,
29 ndaba mundu jojukula nakunywa jubiya nu usakaka gogulangi jeneji nhyega jaka
Bambu, nangase jutei hela julilete mweni kutemuliwa.
30 Ndaba bingi kati jii ngaseabii na makili na bangi agonzu, na bangi atei kuwa.
31 Ana twakabia tulilingali twabeti sapi ngatwakatemuliwe na Sapanga.
32 Lakini patutemuliwa na Bambu, tubolwa tubia niisima, ili twiitemuliwa pamu na
bandu banga kummanya Sapanga.
33 Henu mwaalongu bangu, panketangana kula posu jaka Bambu, kila mundu anndenda
nzaki.
34 Ana jubi jokapi jojubi ni inzala, jukula oti kunyumba jake, ili kuketangana kwinu
kwitemuliwa na Sapanga. Lakini kwa majambu gangi, nampwagila paniika.

12

Ipaji ya Loho jaka Sapanga
1 Mwalongu bango, kupete hipaji ja loho.
Mbala mmanya sapi majambu ganga.
2 Mmanyi pamwabii nga kummanya Sapanga, mwalongwiswi nukuhoa ni
himong'umong'u yanga kulonge.
3 Ndienu mmanya mundu jokapi jojulongoswa na Loho jaka Sapanga ngasejuwesa
kupwaga, “Yesu jupata yambamba!” Wala nga mundu jojuwesa kupwaga, “Yesu ndi
Bambu,” Sanga kulongoswa na Loho jaka Sapanga.
4 Hipaji hi kiloho ibii hingi, lakini Loho jojupia hipaji ye hehi ndi jumu.
5 Hibii namuna jingi jukutumaki, lakini Bambu jotutumaki ajolajola jumu.
6 Hibi indela hingi yukuhenga lihengu lakini Sapanga ndi jumu jojapeke bandu makili
gukuhenga mahengu ge haga kwa bandu boka.
7 Sapanga ayeku Loho jaka Sapanga kila mundu ili kwajangati boti.
8 Loho ampeke jumu malobi ga malangu na jongi malobi guumanyi ngati ejupala mweni
Loho hoju.
9 Loho jojo ampeke jongi kuobale na jongi kipaji jukulamisa agonzu.

10 Ampeke jumu kipaji sukutenda ndondukela, jongi kipaji su ulota, na jongi hipaji yukutalikanisa Loho, bumpeke jumu hipaji ja kulonge kwa luga ingeni na jongi hipaji yukulandi mana ja luga ingeni.
11 Haga goka ndi mahengu gaka Loho jo jumu hoju, ampeke kila mundu kipaji topauti, ngati ejupala mweni.

Yega jimu lakini ihungu hingi
12 Ngati nhyega jimu ejibii ni ihungu hingi, nayombi ihungu yoti ya nhyega hata naibi hingi itenda nhyega jimu, ndi ahelahe ejubii Kilisitu.
13 Ndaba twepani natubii twa Ayaudi au bandu banga Ayaudi ana tubii twa atumwa au bandu balekakiwi, twaboha tubatiswi kwa Loho jumu ili tubiya nhyega jimu, twaboa butukenga Loho jumu hoju.
14 Nhyega ngasejibi ni kiungu simwa pena, ila gubii ihungu hingi.
15 Ana kugolu nakupwagiki, “Ndaba nepani nga kuboku nala nepani nga wa nhyega,” Boo, ndienu nakakotuka kuba pandu ja nhyega? Ngahela.
16 Ana likutu elakapwajiki, “Ndaba nepani nga naliu, ndienu nepani nga nhyega,” Boo, ndienu likutu heli lakakotuka kuba pandu ja nhyega? Ngahela!
17 Ana nhyega joti ejakabii liu, likutu lakabiya kwako? Ana nhyega joti ejakabii likutu, kunua kwakabiya kwako?
18 Lakini ngati ekubii, Sapanga jabeka kila kiungu sa nhyega pandu paki mu nhyega ngati ejupai.
19 Ana pandu yoka eyakabii kiungu simu, nhyega jakabiya kwako?
20 Linga, nhyega jibii ni ihungu hingi, lakini nhyega jimu.
21 Ndienu liu ngakuwesa kukupwaji kuboku, “Ngasenugupai weapa,” Wala umutu ngakuwesa kugapwaji magolu, “Ngasenugupai weapa.”
22 Lakini badala jaki, ihungu ya nhyega yeibonikana kuba nga namakili, ndi yeipalika ngani mu nhyega.
23 Nayombi ihungu yetwibona ngaseibii ni isima, ndi bipeke isima ngolongu. Ihungu ya nhyega yeibonikana ngaseibii nu usapi, tuiyekaliya sapi,
24 lakini ihungu yengi ya sapi ngani ngaseipalika kulingaliwa ngani. Lakini Sapanga mweni jubei nhyega su mpangu, koni jukipeke isima ngani kiungu sekipongwi isima,
25 ili kwiikuba nukubaganika mu nhyega ila ihungu yoti ijangatana.
26 Ana kiungu simu kitenda kuumi yoti ihumii pamu nasu. Kiungu simwa nabikilumbali hiungu yengi itenda kutogule pamu nasu.
27 Ndienu mwanganya ndi nhyega jaka Kilisitu, kila jumu winu ndi kiungu sa nhyega heji.
28 Sapanga jubei kulikundi la bandu babuhobale Kilisitu, kwanza atumi, pili alota na batatu abola, bangi jubei bandu baabii niipaji yukutenda ndondukela, na bangi kulamisa na bangi kujangati na bangi aka kilongosi na bandu bukulonge luga ingeni.
29 Boo, boti mitumi? Boo, boti alota baka Sapanga? Boo, boti abola? Boo, boti bana hipaji jukutenda ndondukela?
30 Boo, boti ndi bana hipaji yukulamisa? Boo, boti ndi bana hipaji yukulonge luga ingene? Boo, boti alandi sealongile ingene?
31 Mmbiya na ndokule jukupata hipaji hikolongu ngani.
Nane henu nandangia indela ja sapi ngani kuliku yoti hei.

13

Upali
1 Hata ana mbwagiki luga ya bandu na hata yaka atumi bu kunani kwaka Sapanga, lakini ana ngasemii nuupali nepani nibiya pe ngati sauti ji lidebi langa na sindu au kengeli.
2 Kabee nhwesa kuba ni kipaji sukulandi lijambu laka Sapanga, nukumanya sili yoka nukumanya kila sindu, nhwesa kuba na hobale yoti hata kuhamisa hitombi, lakini ana ngasemii nu upali nee ngasindo.
3 Ana mbihiki hindu yangu yoti nakaapekee ahagu, nakabee nambihiki nhyega jangu bijijosa, ana ngasemii nuupali heji ngasejinyangati sokapi.
4 Jojubii nu upali jutenda kuhinakali, jutenda gaamboni, upali ngasegubii na wipu, ngasegukipuna na wala ngasegubii ni kibuli.
5 Jojubii nu upali jukuba ni hisima, ngasejutaputa majambu gaki, wala ngasejukuba niinyela, ngasejupala kukombuke majambu giliya.
6 Upali ngasegutogule majambu giliya ila gutogule majambu ga sakaka.
7 Jojubii nu upali juhinakali goti, juobale goti, juyekale goti wala ngasegusindwa.

8 Upali ngasegubii na mwisu. Ana kubii ni kipaji sukulandi lijambu laka Sapanga,
hei hiioba lisoba limu, ana ipaji yukulandi luga ingeni, kwiihika mwisu, ana na mabole
nagombi giitenda kupeta.
9 Ndaba umanyi witu gutei kupungusika, hipaji hitu yukulandi lilobi laka Sapanga gutei
kupungasika.
10 Lakini sekitweli sela pasiihika, ganga kutwele gala gitendakuhoba.
11 Panabii nunsoku nalongila ngati mwana, namanyiki kimwana, nawasaliya ngati
mwana. Lakini henu, sajenu nepani nu nkolongu majambu gikimwana ngotwiki.
12 Setubona sajenu kibii pee ngati sindu setukibona mulililoli sanga kubonikana sapi,
lakini monikatae twiibona hotuhotu. Henu manyiki kidogo pe lakini monikatae nimanya
goti kilasindu, ngati Sapanga ejumanyi nepani.
13 Ndienu, majambu matatu giendaliya kudumu, kuobaleka na kuobale na upali nu upali
ndi nkolongu kupeta goti.

14

Kubola kongi kwa Loho jaka Sapanga

1 Mpwata kuba nu upali, ahelahe nkasana kupata hipaji hiki loho, lakini hasa kipaji
sukupia ulota waka Sapanga.
2 Ndaba mundu jojulonge luga ingeni ngasejulonge na bandu ila julonge na Sapanga.
Jombi julonge kwa makili ga Loho jojunhwesesa kulonge majambu ga sakaka gagilihihiki
ndaba nga mundu jojuwesa kumanya.
3 Lakini jojubii nikipaji jojupia ulotelu waka Sapanga, julonge na bandu ndaba
jwaasenga, kupoosa mwioju nakagangamalisa mwoju.
4 Jojulonge luga ingeni julisenga mweni. Lakini jojubii nikipaji sukupia ulote waka
Sapanga, jaagangamalisa bandu ba bunhobali Kilisitu.
5 Ndienu mbala mwanganya mwaboti mpwaga kwa luga ingeni lakini mbala nakanopi
mpia ulote waka Sapanga. Ndaba mundu jojupia ulote waka Sapanga ndi jwana mana
ngani kuliku jojupwaga luga ingeni, lakini ana jubii mundu jojuwesa kulandi maana ja
majambu gajupwaga haga, ili kwaagangamalisa bandu babunhobale Kilisitu.
6 Ndienu mwalongu bangu, ana nhikiki kwinu nukulonge na mwanganya kwa luga
ingeni mwipata kyane? Ngamwipati sokapi, ila pe ana numpwaji uyekuli waka Sapanga
au umanyi au kwa malobi guulote gaka Sapanga au mabole.
7 Hata hindu yanga na womi yeipia sauti, ngati mapenenga au kilimba, boo, mundu
juwesa boo, kumanya nhwambu goahina ana yombu yehei ipia sauti janga kumanyikana?
8 Imbata naajembiki sanga kubeka sapi, nya jojwalibeka tayali kukomana ngondo?
9 Ndienu na mwanganya, ana nndonge malobi ganga kumanyikana mu malangu ginu,
mundu jwiimanya boo ganndongela? Ndaba mwibiya nndongale bwaka pee.
10 Pundema pabii na luga hingi lakini yoti ibii na mana.
11 Ana nepani ngasenijimanyi mana ja luga jejupwaga mundu, nanepani nguba nu
nngeni kwaka mundu hoju najombi kabee jukuba nngeni kwango.
12 Mwanganya ndaba ntokule kuba ni ipaji yaka loho, mulikasa kupata ipaji hasa
yeijanganti kwaagangamalisa bandu ba bunhobale Kilisitu.
13 Ndaba jojupwaga kwa luga ingeni nu juloba jupata uwesu ukulandi gajupwaga.
14 Ndaba ananoba kwa luga ingeni loho jangu ndi jejiloba, lakini malangu gangu gaigali
bwaka.
15 Ndenda kii heno? Niiloba kwa loho jango, niiloba kabee kwa malangu gango, niijemba
kwa loho jango, niijemba kabee kwa malangu gango.
16 Ana unndubali Sapanga kwa loho jaku pena, jwiiwesa boo, mundu jojubi pikilanda
jaku kujetake sukupwaga, “Amina” koni ansengu Sapanga kipindi ngasejueliwi sindu
sejupwaga?
17 Kuloba kwaku kukusengu kuwesa kuba kwa sapi, lakini jongi ngakwanzangati.
18 Nunsengu Sapanga ndaba nepani mpwaga kwa luga ingeni kuliku mwanganya
mwaboti.
19 Lakini nkati ja bandu babuhobale Kilisitu mbanga kupwaga malobi uhwanu gaga-
heleweka kwa malangu ili naabolisa bangi kuliku kupwaga malobi gingi kwa luga ingeni.
20 Mwalongu bangu, mwiholale ngati bana asoku. Nukulijambu liliyaa, mmbiya ngati
bana, lakini henhwasali mmbiya ngati mwa bandu banahota.
21 Ahandiki mu Maandiku gaka Sapanga,
“Bambu jupwaga ana,
‘Kwi indela ja bandu balonge luga ingeni,
ni milomu ya ageni, nipwaga na bandu haba,

ndienu, ngabinyowane.' "
22 Henu kupwaga luga ingeni ndi nginyuli, lakini nga kwa bandu baahobalela, ila
kwa bandu banga hobalelu, lakini kupia ulotelu waka Sapanga kibi ndaba ja bandu
babuhobale Sapanga na nga ndaba babu hobale Sapanga.
23 Henu likundi la bandu ba bunhobale Kilisitu pa aketangana pamu, na boti ana
atumbuliya kupwaga luga ingeni, ana ahikiki bandu bangi au bangakuhobale, boo,
ngabipwagi lee mwaboti mmbi na mangongo?
24 Lakini boti baapia ulota waka Sapanga, najuhikiki mundu jongi au jwangakuhobale,
goka gajijowana gandangia ubaja waki mweni, goti gajijowana gantenda kuntemu.
25 Majambu goka gagilihihiki mwoju waki wiitenda kuyekuliwa, najombi jiitenda ku-
gungamali nukundumbali Sapanga koni jupwaga, "Sakaka Sapanga jubii pamu namwan-
ganya."

Gagapalika kuhengwa kwa bandu babuhobale Kilisitu

26 Mwalongu baa tupwaga bole? Panketangana pamu, jumu jujemba uwambu, jongi
jupia mabolesu na jongi jubia uyekuli kuhuma kwaka Sapanga na jongi jutumia kipaji
sukupwaga luga ingeni na jongi julandi gajupwaga. Majambu goti gahengika ndaba
jukugangamalisa bandu babuhobale Kilisitu.
27 Ana mundu jokapi jupwagiki kwa luga ingeni, apwaga abeli au atatu na bikuba
bingi kupeta haba, kabee jutumbuliya jumu najujomwi jupwaga jongi, najubiya mundu
jojulandi gajupwaga.
28 Lakini ana ngakuba jojuwesa kulandi, enu jojupwaga luga ngeni jutama kinunu
mumaketanganu, julipwagila mweni mumojujaki na Sapanga.
29 Kwa bandu baabi apia ulota waka Sapanga, apwaga abeli au atatu na bangi bagapema
malobi gabu.
30 Ana jumu pilikundi labandu ba bunhobale Kilisitu heli jutemi jakajopa lijambu laka
Sapanga, jojulonge jola nujutumbalaje.
31 Ndaba mwaboa nhwesa kupia ulota waka Sapanga, jumu jujomula kulonge na jongi
julongila, ili mwaboa nhwesa kulibola nukugangamaliswa mwoju.
32 Mundu jojubii nikipaji sukulandi malobi gaka Sapanga lasima kilonguswa na jwana
kipajimbomb hoju.
33 Ndaba Sapanga nga Sapanga wa puju, ila Sapanga ulukwali.
Ngati ekubii mwamaketanganu ga bandu baka Sapanga,
34 aka mbomba apalika kutama kinunu mumaketanganu ga bandu ba bunhobale
Sapanga. Ngaseapalika kupwaga, ila abiya baajetake ngati egapwaga Malagalaki.
35 Ana apala kulaluki sindu, baalalukiya aka alomi babu kunyumba, ndaba jibiya iyoni
kuku mmbomba kupwaga mumaketanganu ga bandu ba bunhobale Sapanga.
36 Boo, nholale lilobi laka Sapanga lihumiki kwinu mwanganya au lunhiki mwanganya
kajika jinu?
37 Ana mundu jokapi juholale jupatiki malobi gaka Sapanga au jubii ni kipaji sa Loho
jaka Sapanga, jumanya nunhandaki mwanganya haga ndi miilu jaka Bambu,
38 Lakini mundu najugakana haga najombi mweni biitenda kunkana.
39 Henu, mwaalongu bangu, nntokuliya kupia ulote waka Sapanga, lakini mwaankana
mundu jojupwaaga kwa luga ngeni.
40 Lakini goti gahengeka sapi na ngati ekupalika.

15

Kilisitu jutenda kuyoka

1 Ndienu mwalongu bangu mbala nunkombukiya Lijambu la Amboni lenundandila lela,
na mwanganya mwilijopa nukujemale nganganga.
2 Kwi Lijambu la Amboni heli ntenda kuokolewa, ana mkamulaki sapi. Malobi ganunn-
dandila nukuhobale kwii ngasekwabii bwaka.
3 Nepani numpeki mwanganya majambu gagapalika ganagajopiki gumuhimu, kupwaga
Kilisitu jwakuwa ndaba ja mahakau jitu kupwatana na Maandiku gaka Sapanga,
4 buntaga najombi jwayoka lisoba la tatu ngati Maandiku gaka Sapanga egapwaga,
5 ampitila Kefa, yaani Petili, kabee jaapitila komi na abeli bala.
6 Monikatai jaapitila alongu zaidi ja bandu mia tanu kipindi aselase, bingi babu bakoni
bakatama, lakini bangi babu bawile.
7 Monikatai ampitila Yakobu ndienu jwaapitila atumi boka.
8 Mwisuwe, jwambitila nepani nenabii ngati mundu jojasaliwi kabula ja muda gogupa-
lika.

9 Ndaba nepani nunsoku kati ja atumi na ngasembalika kungema nuntumi, ndaba
naang'alisa bandu baka Sapanga ba bunhobale Kilisitu.
10 Lakini kwa waamboni waka Sapanga, mii ngati emii na waamboni waki kwangu
ngasewabii bwaka. Nepani hengiki lihengu kupeta boti, nga nepani, ila kwa waamboni
waka Sapanga goguhenga lihengu pamu nanepani.
11 Hata hela akubi bombi atenda kubalandi au nepani ndenda kulandi, nga sindo, jenze
ndi Lijambu la Amboni letulandi ndi le mulihobali.

Kuyoka kwitu

12 Henu ana tulandi kupwaga Kilisitu jutei kuyoka, boo, mbona bandu bangi kwinu
apwaga ngasekubii kuyoka?
13 Ana ngasekubii kuyoka kwa bandu nala Kilisitu najombi ngasejayokiki,
14 ana Kilisitu ngasejayokiki, nala kulandi kwitu ngasekubii na maana na hobalelu jinu
ngasejibii na maana.
15 Nukupete gambwagiki haga twepani tubonikana tundongali Sapanga isoli, ndaba
twapwaga Sapanga anhyoha Kilisitu lakini jombi ngaseayohiki, ana sakaka bandu bawii
ngasebaayoha.
16 Ndaba ana sakaka bandu bawii ngaseayoka, nala najombi Kilisitu ngasejayokiki.
17 Ana Kilisitu ngasejayokiki, nala kuhobale kwinu ndi bwaka, mwakoli mmbii na
mahakau gino.
18 Nala bandu boti baawii koni ahobale Kilisitu ahobiki ngamaa.
19 Ana kuhobale kwitu kubii nkati jaka Kilisitu ndaba ja maisa ganga ga henu, ndienu
twepani tupalika kutubonee ikia kupeta bandu bangi bingi bupundema.
20 Lakini usakaka we Kilisitu juyokiki jombi ndi jutumbuli kuyoka kati ja bandu bawii.
21 Ndaba ana kuwa kwaahika pundema na mundu, ahelahe kuyoka kuhikiki na mundu.
22 Ndaba bandu boka akuwa sukujongana na Adamu, ndienu boti bipata womi sukujon-
gana na Kilisitu.
23 Lakini kila mundu kukipindi saki, jatumbuliya Kilisitu oti, ndi bapwata babii bandu
baka Kilisitu kipindi Kilisitu pajihika.
24 Ndienu mwisu wiitenda kuhika ndi Kilisitu ampekia Sapanga ubambu ukolongu,
baada jukuhalabana kila ulongosi woti, nu uwesu na makili.
25 Ndaba kupalika Kilisitu julongosa mbaka Sapanga pajawesa abaja baki boti
nakabeeka pai jamagolu gaki.
26 Mbaja wa mwisu jobuhalabana ndi kuwa.
27 Ndaba Maandiku gapwaga, “Sapanga jubei hindu yoka pai ja magolu gaki.” Lakini Ma-
handiku gaka Sapanga pagapwaaga ana, “Hindu yoti abei pai ja magolu gaki juilongusa,”
ndi kupwaga Sapanga jojubeka hindu yoti pai ja magolu gaka Kilisitu ngasejuwesa kuba
pai ja magolu gaka Kilisitu.
28 Lakini hindu yoti pabaibeka pai ju ulongosi waka Kilisitu, ndi najombi Mwana
pajwalibeka pai jaka Sapanga, jojubei yoti pai ju ulongosi waki, ili Sapanga julongusa
panani ja goti.
29 Henu ana kuyoka ngasekubii boo, bandu bababatisa ndaba ja bandu baawii ahobale
kupata kyane? Ana bandu baawii ngaseayoka ndaba ja kii kubatiswa ndaba ja baawii?
30 Henu twepani, boo, ndaba jakii kuponzeka kila lisaa?
31 Mwaalongu bangu, nepani nhegale kuwa kila lisoba! Kukipuna kominaku ndaba jinu
su kujongana na Kilisitu Yesu Bambu witu kundenda mbwaga hela.
32 Ana kuhobale kwangu kwakabia kwikimundu pee, kukomana kwangu niinyama ikali
ku Epesu kola, kwaka nyangati sindo bole? Ana baawii ngaseayoka, nala “Twepani tukula
na kunywa, ndaba kilabu twitenda kuwa.”
33 Bankonga! Ukosi uliyaa gwanhalabana mwanganya.
34 Nzumuka! Ntumbuliya kutama sapi nukukotuka kutenda mahakau. Bangi binu
ngasebummanyiki Sapanga. Henu numpwagi aye iyoni ikolongu ngamaa kwinu!

Yega jukuyoka

35 Lakini mundu juoto kulilaluki, “Bawii biyoka bole? Biibiya na nhyega ja aina bole?”
36 Haga maswali giking'ang'a! Anagupandiki imbeju, ana ngasejiwii oti ngajimele.
37 Segupanda ndi imbeju pena, pengi ji inganu au imbeju yengi, nga mmea woti gogupiti
monikatae.
38 Sapanga jijipeke imbeju nhyega gojupala mweni, kila imbeju jipata nhyega jaki kajika.
39 Yega yiihumbi yoka ngaseilengana. Nhnhyega ya bandu boka itenda kulengana,
nhyega yii hinyama ndi yaaina jengi ni ijuni ndi yanamuna jengi na nhyega ja homba ndi
ja namuna jengi.

40 Kabee jibii nhyega jukunani kwaka Sanga na nhyega jupundema, lakini waamboni
wa nhyega jukunani kwaka Sapanga ndi gongi na waamboni wa nhyega jupundema ndi
gongi.
41 Gubii waamboni wa liyoba, ulubalamwehi na ndondu, hata ndondu nayombi nga-
seilengana mu unang'anu.
42 Ndienu ekwibiya kipindi sukuyoka bandu. Ngati eibii imbeju, na nhyega ataga
muluhombi gutenda kualabika, lakini bajiyoa sanga kuhalabika.
43 Gutagwa kwi iyoni, guyoka mu ulumbi, gutagwa sanga makili, guyoka koni gubii na
makili.
44 Pagutagwa ndi jitagwa nhyega jiki mundu, ejiyoka, jiyoka nhyega jiki loho. Jibi nhyega
jikimundu na kuibiya na nhyega ja loho.
45 Ndaba Maandiku gaka Sapanga gapwaga, “Mundu jukutumbuli, Adamu, jabii
Sapanga jojubii mwomi,” Lakini Adamu wa mwisu ndi Loho jojwaapeke bandu womi.
46 Lakini nga womi u kiloho gogulonguli ila womi gwiki mundu, monikatai guhika u
kiloho.
47 Mundu juutumbuli bumbomba kuluhombi, lakini Mundu jwa pili jwahuma kunani
kwaka Sapanga.
48 Boka baabii bapa ndema abii ngati mundu jobumbombiki kuluhombi hoju, babii bu
kunani kwaka Sapanga abii ngati jojuhumiki kunani kwaka Sapanga jola.
49 Ngati etulengini na jobumbomba kuluhombi, ahelahe twiilengana na jojuhumiki
kunani kwaka Sapanga hoju.
50 Mwalongu bangu mpwaga ana: Sebikilenganaki kwa nhyega na mwai ngakiwesi
kulisa ukolongu waka Sapanga na sukuhalabika ngakiwesi kuba sanga kuhalabika.
51 Nnzowaniya, numpwagi sili. Twepani ngatukuhi twaboha, ila twaboa twitenda
kung'anambuliwa,
52 kipindi sa talumbeta ja mwisu, muda gogo, kuiya nukuyeku pee. Ndaba imbata
pajilela, bawii biitenda kuyoka na ngabikuwi kabee na twepani twitenda kung'anambuka.
53 Ndaba lasima kila sekihalabika kiwata hali janga kuhalabika, nhyega jejiwesa kuwa
jijiwatika hali janga kuwa.
54 Ndienu nhyega jenze jukuhalabika pajiiwata hali ja jangakuhalabika, na sakuwa sela
pasiiwata hali janga kuwa, hapa ndi palitimia lilobi lela leahandiki, “Kuwa buguhalabine,
kuwesa kuhikike!”
55 “Kuwa, boo, kuwesa kwaku kubii kwako?
Boo, uwesu waku ukuhumisa gubii kwako?”
56 Kuwa kupata sumu jaki kuhuma mu mahakau na mahakau gapata makili kuhuma kwa
Malagalaki.
57 Lakini tunsengu Sapanga jojutupeki uwesu kupete kwaka Bambu witu Yesu Kilisitu.
58 Mwalongu bangu monupai, nnzemaniya nganganga, mwijongajonga. Masoba goti
nhendalia kuhenga kwa makili lihengu laka Bambu, ndaba mmanyi kuba lihengu
lenhenga kwaka Bambu nga la bwaka.

16

Babunhobale Kilisitu atenda kwaasangi

1 Henu kwi lijambu lu nsangu kwa ajili ja bandu baka Sapanga, nhenga ngati enaala-
galakiya bandu ba bunhobali Kilisitu buku Galatia.
2 Kila jumapili kila jumu winu jubeka lupija kulengana nasejupatiki, ili kwilasimika
kutenda nsangu kipindi panihika.
3 Panihika kwinu, naatuma bamwahagula kati jinu ili apelika balua jakwaamanyisa na
nhupi hinu ku Yelusalemu.
4 Ana kulengani nanepani nyeenda, nala biijenda pamu nanepani.

Mipangu jaka Paulo

5 Nihika kwinu enijomula kupete ku Makedonia, ndaba ndenda kupete ku Makedonia.
6 Pengi niitama kwinu kwa muda au pengi nitama pamu na mwanganya kipindi soka
sikipepu, ili nnyangatiya kuendale na sapwali jangu kwokapi koniijenda.
7 Ndaba ngasembai numbona sajenu nukupeta pena. Nhobale kuba na mwanganya ku
kipindi singi, kulengana nuupali waka Bambu.
8 Lakini nihigala pamba pa Epesu mbaka lisoba la Pendekosite.
9 Ndaba napwasi jipatakini ji lihengu langu nepani pamba, lakini abaja nabombi abii
bingi ngamaa.
10 Timoti ana juhika kwinu munzopa. Nndingaliya jwiikuba ni kiholu sokapi najubi na
mwanganya, ndaba juhenga lihengu laka Bambu, ngati nepani ehenga.

11 Jwikuba mundu jokapi jojikana kunzopa. Munzangatiya juendaliya na sapwali jaki
kulukwali ili juwesa kukelabuka kwango, ndaba nepani nundendale pamu na alongu bitu.
12 Kulijambu laka Apolu, nunndobiki ngamaa juhika kwinu pamu na alongu bangi,
lakini ngasejapai kuhika sajenu, jihika pajipata napwasi.

Malobi gukujomule

13 Mlilenda, nnzema nganganganga mukuobale, na mmbiya mwanga kujogopa na
mombi na makili.
14 Unhenga kila sindu mu upali.
15 Mwalongu bangu, mumanyi Sitefana na bandu buku nyumba jaki, bombi ndi bandu
buutumbuli kunhobale Kilisitu mu Akaya, na bapala beni kuntumaki Sapanga. Mwalongu
bangu nuntenda kundoba.
16 Mugupwata ulongosi wa bandu ngati haba, nu ulongosi wa kila mundu jojuhenga
lihengu nukutumika pamu nabu.
17 Ndogule ngamaa Sitefana na Fotunata na Akaiko ahikiki, ndaba pababii pamba
kulengana na mwanganya kuba pamba.
18 Muguhengiki mwoju wangu gutoguliya na loho yinu ahelahe. Ndienu bandu ngati
haba kupalika kwaakomboka.
19 Makundi ga bandu ba bunhobale Kilisitu boka buku Asia bundamuu. Akula na Pisikila
pamu na bandu boka baka Sapanga baketangana kungungamali Sapanga mu nyumba
jabu bundamuki ngamaa sukujongana na Bambu.
20 Akalongu boka baabii pamba bundamuki.
Namwanganya nndamukaniya kwa nginyuli ju upali waka Kilisitu.
21 Nepani na Pauli nundamuki, koni andika kwa maboku gangu namweti.
22 Mundu jokapi jwangakumpala Bambu Yesu Kilisitu bundapila mbamba.
Maranata mana jaki Guhika wa Bambu witu!
23 Waamboni waka Bambu Yesu ubiya nu mbanganya.
24 Upali wangu gubiya kwinu mwaboti kupete Kilisitu Yesu, Amina.

Balua ja pili jaka Pauli kwa Akolintu
Ulongulelu

Balua ja pili ja Akolintu jiandikwi nu ntumi Pauli kati ja saka sa hamsini na tanu mbaka hamsini na sita, baada jukusaliwa Yesu Kilisitu. Mulipungu 1:1. Jenze ndi balua japili kati ja balua ibeli yetubii naku yeiandikwi na Pauli kwa bandu ba bunhobale Kilisitu ku Kolintu. Bandu baboliwi sapi ahobale ana, kunyuma hoku Pauli jaandiki balua ingali kwa Akolintu henu kwa sajenu ngasetubii na balua heji jejilangi hela. Mulipungu 2:3-4:2. Balua je heji pangi Pauli jabiya jutama ku Makedonia pajwaandika. Mulipungu 2:13.

Balua jenze ndi jakajika ndaba jilongale majambu gaka mundu mweni na ndi balua jejitweli majambu gagahuti. Pauli julangi kutogule ngamaa ndaba ji lijambu kuhuma kwaka Titu gi ikikundi sa bandu ba bunhobali Kilisitu ku Kolintu, homu tubona mabole gukupia kulengana na mabole gi Lilaganu Linyai, heji jibii pala Pauli pajulagalaki misangu ja Lupija ndaba jukujangati bandu ba bunhobale Kilisitu buku Yelusalemu. Mulipungu 8-9. Ahelahe kubonikana abii atumi bangi biisoli kuhuma kunza jilikundi la bandu babuhobali Kilisitu babiya atumi ngondu ya bandu bangi nkati jilikundi heli kumpenga Pauli ili alikwea beni. Akubika alaluki ngamaa nukuleta kiholu kuhusu ukolongu waka Pauli sindu sesunhenga Pauli mulipungu la mwisu la balua jenze jukengaliya ukolongu waki kwa makili ngati mtumi waka Yesu Kilisitu.

Gagabii nkati

Pauli jutumbuli balua jaki sakalamuki bandu ba bunhobale Kilisitu. Mulipungu la 1:1-7
Henu Pauli kung'anambuka ku mpangu waki wa sapwali ni majambu gajujopiki kuhuma kwabu na majibu gabu kwa balua jaki. Mulipungu la 1:8-7:16.
Ndipala Pauli jupia malagalaki ndaba ja bandu ba bunhobale Kilisitu buku Yelusalemu. Mulipungu 8:1-9:15
Mwisu weni Pauli jilikengale mweni kwa majambu gu utumi waki kabee jwaakanakia ndaba jukujenda kwabu kabee. Mulipungu la 10:1-13:10.

1 Nepani na Pauli, nu ntumi waka Yesu Kilisitu ku upali waka Sapanga na Timoti.

Tunhandaki mwanganya mwabandu ba bunhobali Kilisitu mombii ku Kolintu, pamu na paabii bandu baka Sapanga kila pandu pa Akaya.

2 Tunndobee waamboni waka Sapanga nu lukwali kuhuma kwaka Sapanga Atati bitu na kwaka Bambu Yesu Kilisitu.

Paulo ansengu Sapanga

3 Julumbalika Sapanga na Atati baka Bambu witu Yesu Kilisitu, Atati baabi ni ikia na Sapanga jojapoosa bandu mwoju.

4 Jombi jutupolesa twepani mioju mu tabu hitu yoti, ili natwepani twapolisa bangi mioju ngati ejutupolesa twepani kupete ujangati gotupatiki kwaka Sapanga.

5 Ngati mang'aliku gaka Kilisitu egajonzukeka nkati jitu, ndi ahelahela etujonzukeka kugangamaliswa ni Kilisitu.

6 Ana tupatatabu nala ndaba jukunzangati mwanganya kuokolewa gwinu. Anatupoliswi mioju ndi ndaba juku mpolesa mioju mwanganya. Kupolesa mwoju kongo kuhenga lihengu luku nzetake mwanganya ili mpata makili gukuinakali mang'aliku agalaga gatupata twepani.

7 Kabee, kunhobale kwitu kotubi naku kubii nganganganga, tumanyiki ana tuhangangini mang'aliku gitu, ndienu mwihangangana kupoleswa mioju jitu.

8 Mwakakilongu, tupala kummanyisa kuhangajika kotupatiki ku Asia, kuhangajika je hoku kwabii na makili mbaka twaholaliya ngatuwesi kulama.

9 Hena, twabii ngati bandu baatemuliwi kukomeka, ili butubola kunhobale Sapanga jojaayoa bandu bawii, badala jukuhobale makili gitu twabeti.

10 Jombi jutukombula mu mang'aliku makolongu ga kuwa, na juendale kutuoko, twepani tubei kuhobale kwitu kupwaga jiendaliya kutuoko kabee.

11 Ana mwanganya enzongana kujangatana natwepani kundoba Sapanga, henu bingi bisengula kwa ndaba jitu ndaba ja mbengalelu yetupata kupete kuloba kwa bandu bingi.

Mang'anambuku nsapwali jaka Pauli

12 Twepati tukipunii sindu simu: Mioju jitu jutulangi ngasejibii na makosa na tutemi pundema pamba na hasa kwinu mwanganya, suu Sapi nu unhobalelu gojutupeki Sapanga. Tutehi hela kwa uamboni waka Sapanga wala nga kwa malangu gikimundu.

13 Ndaba tunhandaki mwanganya majambu gaguge nhwesa kusoma na kugahelewa. Nhobale mwimanya sapi ngani,
14 ndaba mbaka sajenu nheliwi kidogu pena. Hobale mwiimanya sapi ngani mweni katai. Ili mu lisoba laka Bambu Yesu lela mwiiwesa kukipunii twepani ngati na twepani hetwakipunila mwanganya.
15 Ndaba nabii nu usakaka wa majambu ge haga, napala nhika kwinu oti, ili mpata mbengalelu mala pabeli.
16 Napangi kupete kwinu panabiya mwiindela kujenda ku Makedonia, na panabiya ngelabuka kabee, ili nnyangatiya musapwali jangu jukujenda ku Yudea.
17 Boo, panapangila lijambu leheli, nhwasali lee nabii na mundu jukung'anambuka? Au nhenga lee mipangu ngati eahenga bandu bupundema ili mbwaga, “Hena, au ngahela” kipindi sese?
18 Sakaka ngati Sapanga ejubii jojuhobaleka, malobi gitu kwinu ngasegabii, “Hena na ngahela” Kukipindi simu.
19 Ndaba Yesu Kilisitu Mwana waka Sapanga, jojuwe jotunndandila kwinu nepani na Silwano na Timoti, ngasejabii mundu jwa, “Hena” na “Ngahela,” ila jombi masoba goti ndi “Hena.”
20 Ndaba nkati jaki malagi goti gaka Sapanga gabii, “Hena.” Ndaba heji “Amina,” jitu jipwaga kwi indela jaka Kilisitu jukundumbali Sapanga.
21 Ndienu Sapanga jojutugangamalisa twepani pamu na mwanganya kujema ngangan-ganga pamu na Kilisitu. Ndi jojutuhagwi,
22 Ndi jojutubei alama jukutuhenga twepani kuba bandu baki nukutupeke Loho waki mmioju jitu jubiya poni ja majambu goti gajubeki.
23 Sapanga wangu ndi jojunyemale, jombi jugumanyi moju wangu! Nepani ngasenake-labwiki ku Kolintu kumbone ikia.
24 Ngasetupai kundasimisa kuhobale kwinu, mwanganya mnzemiki nganganganga mu kuhobale kwinu. Lihengu litu kuhenga lihengu pamu ndaba jukutogule kwinu.

2

1 Ndienu, nhamwii nantembale kabee ku usungu.
2 Ndaba ananuntendi usungu mwanganya, nya jojuhigalya kundogulesa nepani ila jombi jonundeti usungu!
3 Ndienu ndaba nunhandaki, ngasenapai kuhika kwinu nu kunndete usungu mwan-ganya, na mwanganya ndi momwapalika kumbeke ndogule. Manyiki ngamaa nepani anandoguli, mwanganya mwaboti kabee ntenda kutogule.
4 Panunhandakiya ku usungu nukusikatika mmoju na koni nela, ngasekwabii ndaba jukuntende mwanganya mmbiya nu usungu, ila ndaba jukunndangi mwanganya numpai ngamaa.

Kulekake

5 Ana jubii mundu joandeti jongi usungu, ngasejanetila nepani, ila junndeti mwanganya mwaboti kwa namuna fulani, na mbwaga hela ili niibonikana nunkali ngamaa.
6 Kutemuliwa kojupatiki kuhuma kwa bingi juntosile.
7 Sekihigali kwinu ndi kundekake mundu hoju nu kungangamalisa ili jwikuba nu usungu ngani nukukotoka ngani.
8 Henu numndoba, mndangia mumpai ngamaa.
9 Ndaba jengi jukundika balua jela napala kumanya ana mmbii tayali kujetake kila lijambu.
10 Anamundekaki mundu, nane kabee nundekake. Ndaba enaalekake, ana sakaka mina sindu sukulekake, nekake palongi jaka Kilisitu ndaba jinu.
11 Ili twalipeke lijobi mbekenyu jukutuwesa, ndaba tujimanyi mipangu jaki ejibii.

Kiholu saka Pauli ku musi uku Tiloa

12 Panahika ku Tiloa kulandi Lijambu la Amboni laka Kilisitu, nijikolila napwasi jibii ndaba ji lihengu laka Sapanga.
13 Lakini nahangajika mmwoju ndaba ngasenunkoli nndongu witu Titu. Ndi mana naatabuka boti pala nukujenda ku Makedonia.

Kuwesa sukujangatiwa na Kilisitu

14 Ila tunsengula Sapanga, jojutuhenga tutoguliya ushindi masoba goka mu Kilisitu. Jombi jutuhenga tulandila usakaka waka Kilisitu ngati ulumba wa msapi kila pandu.
15 Ndaba twepani kwaka Sapanga ndi ulumba wa sapi wu ubani gwaka Kilisitu kati ja bandu baaokoliwi na baahoba.

16 Kwa baaobiki ulumba we hogu ndi kuwa, lakini kwa baaokoliwi ulumba we hogu ndi
womi. Nya eno, jojuwesa kuhenga lihengu le hele?
17 Twepani ngangati bandu bangi baahenga lihengu laka Sapanga ili apata lupija.
Twepani tulandi usakaka kwa mwoju wa sapi palongi jaka Sapanga ngati bandu tojutu-
tumiki Sapanga, totujongini na Kilisitu.

3

Atumisi bi lilaganu linyai

1 Boo, tutumbulii kulilumbali kabee twabeti kwino? Au tupala tupata balua jukutu-
manyisa kwinu au kuhuma kwinu, ngati bandu bange?
2 Mwanganya mwabeti ndi balua jitu, jeaahandiki mmioju jitu kwa kila mundu jijibona
nukujisoma.
3 Kumanyikana mwanganya ndi balua jaka Kilisitu jejujiletiki kupete lihengu litu. Balua
jeni jiandikwi nga kwa winu ila kwa Loho jaka Sapanga jojubii mwomi, ngaseandiki
pikipandi silililibu, ila panani ja mioju ja bandu.
4 Tuwesa kupwaaga haga ndaba jukuhobale kwitu kwaka Sapanga kwi indela jaka
Kilisitu.
5 Ngatuwesi kupwaga tuhenga sokapi kwa makili gitu twabete, ila ku uwesu witu wote
kuhuma kwaka Sapanga.
6 Jombi ndi jojutuhengiki twepani kuba atumisi bili Laganu linyai lelibii nga lilaganu
lamalagalaki leliandikwi pee, ila lilaganu la Loho. Ndaba malagalaki gagahandikwi
gatenda kukoma, ila Mbombu jileta womi.
7 Malagalaki gaandikwi kwa helufi sukuhongo panani jii ipandi hii imagu, nu ulumbi
waka sapanga gwabonikana pala bagapia. Hata ngati ung'aliku wa pamiu jaka Musa
wabia utenda kujina wabii na makili ngamaa mbaka Aisilaeli ngasebawesiki kunndingali
pamiu. Ana malagalaki gagaleta kuwa jihengiki kwa ulumbi namuna ngati heji,
8 boo, huduma ja Loho ngajibii nu ulumbi nkolongu ngane!
9 Ana kwabii nu ulumbi mu huduma jela jejileta kutemu, ndi sakaka huduma jileta
kujetakeka palongi jaka Sapanga gwiibiya nuulumbi nkolongu ngani.
10 Henu ulumbi nkolongu ngani gujukwi napwasi ju ulumbi gogwahika puwanzu,
goguwe usapi waki guhobiki.
11 Ndaba sesabii sikipindi kisokopi pena sabiya nu ulumbi waki, ndaba su usakaka
sekitama yaka petapeta kibii nu ulumbi nkolongu wanga kujomoka.
12 Ndaba kono ndi kuhobale kwitu ngasetujogopa sindo.
13 Twepani ngasetuhenga ngati Musa jojuwe jojalasimika kuyekale pamihu paki nikita-
mbala ili bandu buku Izilaeli bagubona mwisu ung'alisu gogwabii gutenda kujina.
14 Lakini malangu gabu gabii giking'ang'a. Mpaka lelenu easoma Lilaganu la Mwandi,
sindu sukuyekale se hesi sakona kibii. Kipuniku se hesi kiboka mundu pajujongana na
Kilisitu.
15 Hata lelenu, Malagalaki gaka Musa easoma malangu gabu gakuba gayekaliwi.
16 Lakini kipindi mundu paang'anambuki Bambu, kipuniku se hesi kitenda kubokeka.
17 Ndienu, Bambu ndi Loho. Pandu pajibii loho jaka Bambu pabii nu ulekakewa.
18 Natwee twaboa twanga kuyekale kumihu jitu tubona ngati muliloli ulumbi wingi
waka Bambu. Butung'anambu tulengana na jombi mu ulumbi wingi goguhuma kwaka
Bambu, jojuwe ndi Loho.

4

Kikoku sa Loho mu indu yu utopi

1 Ndienu, Sapanga kwi ikia yaki, jutupeki lihengu lende na henu twiikelabuka mun-
yuma.
2 Tugalei majambu goti gi iyoni na ga gilihihiki. Ngasetutama kabee sukukongwa, wala
sukulioa lilobi laka Sapanga jutubona na jutumanyi tupwaga sakaka pena ili bandu bangi
atubona tutenda kuhobaleka palongi jaka Sapanga.
3 Ndaba ana Lijambu la Amboni letulandi litei kuhihika, nala lihihiki kwa baaobiki.
4 Kulijambu labu aka sapanga bupundema gongoni agahiiki malangu gabu banga
kuhobale ili bagubona unang'anu wi Lijambu la Amboni nu ulumbi waka Kilisitu, joju-
lengana ngani na Sapanga.
5 Ndaba ngasetulilandi twabeti, ila tundandi Yesu Kilisitu kuba Bambu na twepani twa
atumisi binu ndaba jaka Yesu.

6 Sapanga jojupwaaga, “Unang'anu nugunang'ana kuhuma kulwii,” ndi jojung'alisa
mioju jitu ili kutupeke unang'anu wa umanyi gu ulumbi waka Sapanga gunang'ana
pamihu jaka Yesu Kilisitu.
7 Lakini twepani totubii ni kikoku senze, tubii pe ngati yombu yu utopi, ili kumanyikana
makili ge haga gingi gahumiki kwaka Sapanga wala nga kwitu twabete.
8 Tuhangajika masoba goti, lakini ngasetupola, patukuba ngasetukimanya sukuhenga
ngasetukelabuka munyuma.
9 Bandu batung'alisa lakini Sapanga ngajatuleki bila kutujangati, hata ngati butuhumisi
nga butuhalabane.
10 Kila masoba tutoto mang'aliku ga kuwa kwaka Yesu munhyega jitu, ili womi waka
Yesu gubonikana mu nhyega jitu.
11 Ndaba twepani totubii twabomi, masoba goti kuwa kubii palongu jitu ndaba jaka Yesu
ili womi waki Yesu gubonikana munhyega itu yeikuwa.
12 Henu, kuwa kutenda lihengu nkati jitu, lakini womi guhenga lihengu nkati jinu.
13 Maandiku gaka Sapanga gapwaaga, “Naobali, ndi henu mbwagiki.” Natwepani tubii
na moju gogo guku hobale, tuhobale na kwa ndaba heji tupwaaga,
14 tumanyiki ana joanhyoa Bambu Yesu jatuyoa kabee na twepani pamu na Yesu
nukutuletee twepani pamu na mwanganya palongi jaki.
15 Goti haga kwa ndaba jinu, hata uamboni waka Sapanga egwahiki bandu bingi ngani,
kusengu kwabu kujonzukika ngani, ku ulumbi waka Sapanga.

Kutama sukuhobale

16 Kwa ndaba heji ngasetukelabuka munyuma, na hata nhyega jitu ja kunza jitenda
kuhalabika, lakini su nkati butulenganake su unyai lisoba mbaka lisoba.
17 Ndaba tabu jetupata nzokopi, kabee jikipindi kisokopi pena, lakini jatupekia ulumbi
wa yaka petapeta gogubii nkolongu kupeta kuwasali kwitu, ulumbi wanga kuba na mwisu.
18 Henu tulingali ngani si kwa hindu yeibonikana, ila yanga kubonikana. Ndaba
yeibonikana ndi ikipindi pena, lakini yanga kubonikana ndi ya masoba goti.

5

1 Ndaba tumanyiki ana hema jenze motutama sajenu pundema pani yani nhnhyega jitu,
pajiibombuliwa, Sapanga jatupekiya mahema gangi gukunani kwaka Sapanga, nyumba ja
masoba goa janga kulenganake kwa maboku.
2 Lakini hetubii sajenu, kung'ong'ateka ku usungu koni tulingali kupata nhyega itu yeibii
kunani kwaka Sapanga.
3 Ndaba natujomwi kuwatikwa ngatibonikani tubi nganukuwata ingobu.
4 Koni twakoni tutama mulihema lu pundema lende, tulela sukung'ong'oteka nukukany-
atwa. Nga ndaba ngasetupala kuhula nhyega ja kuwa, ila tutokule kuwatikwa nhyega
janga kuwa, ili sekikuwa sela kimilwa na womi.
5 Ndienu Sapanga ndi jojutuhenga ndaba ji lijambu heli najombi jutupeki Loho Waki
jukuba poni, ja goti gajutubeki.
6 Ndienu masoba goti tunhobale, hata ingawa tumanyiki kipindi setubii munhyega jenze
tubii na Bambu.
7 Ndaba tutama na womi sukuhobale, nanga sukulinga.
8 Lakini tubii ni lihobale na kwakabiya sapi ngani kujileka nhyega jenze nukujenda
kutama na Bambu.
9 Lakini sindu kikolongu ngani tupala kundengane Bambu, ana tutama pundema pani
au kunani kwaka Sapanga.
10 Ndaba twepani tujema palongi jikiteu sukutemu saka Kilisitu, ili kila jumu jupata
kulepwa ndaba ja gajuhengiki pajabi pundema pani, ana gabiya gaamboni au giliya.

Kuba akosi baka Sapanga kwi indela jaka Kilisitu

11 Ndienu twepani tumanyiki kunzogopa Bambu ndi sindu boo na henu tukasana
kwaahuta bandu. Sapanga jutumanyi hotuhotu na nepani nhobale mwanganya mwabeti
mtumanyiki sapi mu mioju jinu.
12 Twepani kabee ngatutumbulii kulilumbali twabeti palongi jinu, lakini tumpeke
mwanganya ndaba jukuwesa kukipuna ndaba jitu. Henu nhwesa kupata malobi gakwaap-
waagi babikipuni kubonikana kwabu kunza, lakini nga ebii mmwoju jabu.
13 Ana tubonikana ngati tubii na mangongu heji ndaba jaka Sapanga, ana tubonikana
ngati tubii na malangu gitu ndi ndaba jukunzangati mwanganya.
14 Ndaba upali waka Kilisitu gututenda tukasana ndaba mundu jumu pena ndi jo-
jwakuwa ndaba jitu twabandu boti, ndaba jaki boti awii pamu naku.

15 Najombi jakuwa ndaba ja bandu boti, ili bandu baatama biitama kwa ndaba jabu beni,
ila atama kwa ndaba jaki jojukuwiki, nukyoka ndaba jabu.
16 Henu tumbuka sajenu, twepani ngatummanyi mundu jokapi ngati bandu bupundema
eamanya. Hata ngati pamwandi tummanya Kilisitu sukulingali kunza ngati eamanya
bandu, ngatuhengi hela kabee.
17 Ndienu, mundu jokapi ejujongana ni Kilisitu, jombi jukuba kiumbi kinyai. Majambu
ga mwandi gajomwiki linga gabii manyai.
18 Majambu ge haga goti gahengika na Sapanga, jojutujonganisa najombi kwi indela jaka
Kilisitu Yesu, nu kutupeke lihengu lakwaajonganisa bandu najombi.
19 Ndi kupwaga, Sapanga jaajonganisa bandu boti bupunndema najombi kwi indela
jaka Yesu kilisitu, bila kubalanga mahakau gabu. Jombi jutupeki malobi gakwaajonganisa
bandu najombi.
20 Ndienu twepani twa atumi baka Kilisitu. Kukupete twepani Sapanga weni junkema
mwanganya, na henu tundoba ku liina laka Kilisitu, nzetakiya kujonganeswa na Sapanga.
21 Kilisitu ngasejabii na mahakau, lakini Sapanga anhangangana na mahakau ndaba jitu
twepani, henu twepani sukujongana naku, tupata kujetakeka palongi jaka Sapanga.

6

1 Anatubii totuhenga lihengu pamu na Sapanga, tunndoba mwijetake kuhoba bwaka
uamboni waka Sapanga gomwajopa kuhuma kwaka Sapanga.
2 Sapanga jupwaaga,
“Kipindi sekijetakeka
nugujoanii,
lisoba lu kuokolewa
nugujangati.” Linga henu ndi kipindi sekipalika, lukuokolewa ndi sajenu!
3 Ngasetupai kumbekee mundu jokapi kikobando, ili mundu jokapi jiibona lihengu litu
libii na makosa.
4 Ila tulangii sakaka twepani ndi atumi baka Sapanga kwa kila sindu, sukunhinakali
kwingi kipindi sukung'alika nu kuhangajika na tabu.
5 Atulapwi, atujegi mkipungu na kutuheka pagwendu, tuhengiki lihengu nukusoka,
tutami mihu nu kutama bila kula.
6 Tulilangi kuba twa atumi baka Sapanga ku usapi wa moju na umanyi na kuhinakali na
kwa wamboni, kwa Loho jaka Sapanga, ku upali wa sakaka.
7 Kwa lijambu la sakaka na kwa makili gaka Sapanga. Kuhenga gagapalika palongi jaka
Sapanga ndi hindu hitu yukukomane ngondu kila upandi,
8 tubii tayali kupata isima nu kutupoa lihamu, kutupwaga liha au kutulumbali. Bu-
tubona ngati bandu babaahoa bangi, kumbi tupwaaga sakaka,
9 butubona ngati banga kumanyikana, kumbi tumanyikana kwa boti, ngati baawii lakini
twa bomi, butulapwi lakini ngasetukuwa.
10 Hata ana gabii majambu gukutuhenga mioju jibina masoba goti tutenda kutogule,
tubonikana twahagu lakini twaahenga bandu bingi abiya na mali gingi, tubonikana nga
na hindu lakini tubii na kila sindu.
11 Mwaalongu bitu Akolintu, tulongii na mwanganya hotuhotu na tumpala kwa mioju
jitu joti.
12 Twepani ngasetulipenga kumpala mwanganya mioju jitu, lakini mwanganya nkelab-
wiki kujipunga mioju jino.
13 Henu mbwaga na mwanganya ngati mwabana bangu, mutupala ngati twepani
etumpai.

Mwikuba nu ukosi na bandu banga kuhobale

14 Mwijongana na bandu banga kuhobale. Boo, uamboni nu ubaja ujongana? Unang'anu
na lwii uwesa bo kutama pamo?
15 Kilisitu juwesa bole kujongana ni lijobi? Boo, mundu jojuhobale Kilisitu juwesa lee
kujongana na jwanga kuhobalela?
16 Nyumba jaka Sapanga jibii nu ukosi boo, ni imong'umong'u yi isole? Ndaba twepani
ndi Nyumba jaka Sapanga jojubii mwomi. Ngati Sapanga mweni ejupwagiki,
“Nitama pamu nabombi,
nukujenda pikilanda jabu.
Nibiya Sapanga wabu,
nabombi biibiya bandu bangu.”
17 Ndaba heji jupwaaga Bambu,
“Mmbokaniya kati jabu

ntama kutali nabu,
mwiigusa sindu sanga kujetakeka palongi jaka Sapanga,
nanepani nitenda kunzopa.
18 Nepani nibiya na atati binu,
nanamu mwiikuba mwabana bangu, akanalomi na aka mbomba,
jupwaaga Bambu jwana makili."

7

1 Henu mwaakosi bangu, ndaba Sapanga jutei kutulagi majambu goti haga, tulinyambisa na sokapi sekiwesa kutupili nhyega na loho na tulikasa kuba baasapi ngani nukutama nukuntende isima ngamaa Sapanga.

Kutogule kwaka Pauli

2 Tuloba mutupekiya napwasi mmioju jinu! Ngasetunkosii mundu jokapi, ngasemuntei mundu sindu wala ngasetwapai kupata sindu kuhuma kwa bandu bangi kupeta setapalika kupata kuhuma kwinu.
3 Ngasembwaga haga ili kuntemu mundu, ndaba ngati enabiya mbwagiki, mwanganya mmbii mmoju jitu, hata ngati tukuwa pamu na mwanganya nu kutama pamu na mwanganya.
4 Nunhobale ngamaa mwanganya, nikipuna ngamaa ndaba jinu! Mumang'aliku ginu nng'angamalisi mwoju wangu nukutogule ngamaa.
5 Ndaba hata patwahika ku Makedonia ngasetwawesiki kupomulela. Kila upandi twapata tabu, kunza kukomana nkati kiholu.
6 Lakini Sapanga, jojwaagangamalisa baabina mwoju, jutugangamalisa twepani kupete kuhika kwaka Titu,
7 lakini ngakuhika kwaka Titu pena, ila ndaba ja moju gomumpekiya mwanganya. Jombi jutupwagi empala kumona nepani, emmbii nu usungu, na empala kungomanela. Lijambu leheli litogulesa ngamaa.
8 Hata ngati balua jangu jela juntei usungu ngase niliholale ngati lijamu heli lakabii likosa. Ndaba mona balua jejela jumpekiya usungu ku kipindi kisokopi.
9 Henu ndogule, nga ndaba nuntei gumbina moju, lakini kumbina mioju kwinu kuhengiki nkotuka mahakau nukulekake mahakau. Sapanga ndi jojapala mmbina mioju henu twepani ngasetuhumisi kwa lokapi.
10 Ndienu kuba nu usungu ngati ejupala Sapanga kuleta kung'anambuka mwoju kokuleta uokovu; ngasejibi sababu jukujuta. Lakini kubina mwoju kokuletwa na mundu kuleta kuwa.
11 Henu nndingaliya usungu goguletwa na Sapanga hegulangi, mwanganya mbii mwa bandu babii na bidii, mulitaidi kulangi ngasemmbi na makosa ntei kuyoma, ntei kusituka nu kubona lujogopu. Mwilipia kwaka Sapanga na mmbi tayali kuazibu majambu giliyaa! Mlibona mwabeti ngasemmbi na makosa kwa majambu goka.
12 Hata ngati enuandaki balua jela, ngase jabii ndaba jaka jola jojukosa, au ndaba ja jola jobunkosi. Naandika ili kubonikana hotuhotu palongi jaka Sapanga nunhwesa kubona mwabeti hemulipihiki kwitu.
13 Ndi mana twepani tupolwiliswi mwoju.
Ngasetupolwiswi mwoju pena, ila kabee Titu jututogulisi etumbona ejwabiya jutoguli ndaba ja mwanganya emwabiya mutogulisi mwoju waki.
14 Nepani nunndumbali ngamaa palongi jaki, na mu lijambu leheli ngasemboiki lihamu. Masoba goti tumpwagi sakaka, nukundumbalii mwanganya kola palongi jaka Titu kwabii lijambu la sakaka ngani.
15 Upali waki kwinu gujozukeka ngamaa, pajukomboka namuna emwabiya munzoane, na emunzopa ku kiholu nu kubagaja.
16 Ndogule ngamaa ndaba nhwesa kunhobale kwa kila lijambu.

8

Kupia kwa moju

1 Mwaalongu bangu, tupala mwanganya mmanya kupete uamboni gojaapeki Sapanga bandu baka Sapanga babunhoabale Kilisitu buku Makedonia.
2 Pamu ni milengu mikali na tabu yebapata, kutogule kobabi naku kwabii kukolongu. Bandu be haba babii ahagu ngamaa, lakini batweli mwoju gukupala kupia ngamaa.
3 Nhwesa kupwaaga bapia ngati ebawesiki, kabee hata kupeta uwesu wabu. Bapia sukupala beni,

4 butulobiki ngamaa apata napwasi jukubagana mbengalelu ja kwajangati bandu baka Sapanga.
5 Kabee ngasebahengiki pee ngati etwahobali! Batumbuliya kulipia hoti beni kwaka Bambu, ndi bilipia beni kwitu twepani kulengana nu upali waka Sapanga.
6 Kwa ndaba heji, tundoba Titu jojatumbuliya lihengu le heli kabula, juendaliya kwajangati mwanganya ahelale kuhenga lihengu lukupia suukwali kati jinu nukulijomo.
7 Mwanganya mmbi na kila sindu; nhobalelu na uwesu ukupwaga nu umanyi na kukasana kukuhenga ga amboni nu upali witu kwitu. Ndi tuloba mbiya na mwoju wa asapi ngani ukupia mulihengu luupali lende.
8 Nganumpeke mihilu, lakini mbala pe kulangi bangi eakasana kujangati ili nhwesa kumanya upali winu egubii wa sakaka.
9 Ndaba mwanganya mmanyiki wamboni waka Bambu witu Yesu Kilisitu, jombi, ingawa jabii na kila sindu, jilikopake nhagu ndaba jinu, ili ndaba ju uhagu waki mwanganya mbiya na mali gingi.
10 Kupete leniheli, ndienu numpeke mawasu gangu, kulengane kwinu nzomula sajenu lihengu lemwatumbuliya saka sekipetiki. Mwanganya mwabii bu utumbuli nga kupia pena lakini mwabii nandokule jukupia.
11 Henu nnzomuliya lihengu leheli, ngati emwabii na hamu ngolongu jukujangati, ndienu nkasana kupia kuuwesu winu ili kujomo lihengu heli.
12 Ndaba ana mundu jubii na mwoju ukujangati, Sapanga jujopa kila sindu sejuwesa kuboa, jombi ngasejupala nakanopi wala nga sela sangakuba nasu.
13 Mwanganya ngasempalika kung'alika ili bangi atoguliya, sekipalika mwaboti nndengana.
14 Kukipindi senze mali gingi yembinaku yajangatia babiipala, ili kipindi bombi pabibiya na mali gingi banzangatiya na mwanganya nahela kulengana.
15 Ngati Maandiku gaka Sapanga egapwaga, “Jojukusinyi hingi ngani ngasejabii na yengi ngani, na jola jojukusinyi kisokopi ngasejapungukiwi.”

Titu na ajaki

16 Nunsengu Sapanga ngamaa jojubei nkati jaka Titu moju ukunzangati mwanganya ngati nepani emii na mwoju ukunzangati.
17 Nga ndaba pee jukujetake kundoba kwitu, ila kabee Titu jabii na hamu ngolongu jukujangatii, hata jakaamua kwa kupala kwaki mweni kuhika kwinu.
18 Pamu najombi, tuntuma kilongu jumu jojuwe jojulumbalika ngani mumakundi goti ga bandu ba bunhobale Kilisitu ku lihengu laki lukulandi Lijambu la Amboni.
19 Kupeta haga, jombi jwahagula aseja mu makundi ga bandu ba bunhobale Kilisitu ili tubiya pamu naku patukuba nsapwali kupeleka lihengu lende lu upali. Lihengu lende letuhenga ndaba juulumbi waka Sapanga tupala kwajangati bandu.
20 Ngasetupai mundu jokapi jutulamua ndaba jukujemale misangu jenze jeapia su kupala.
21 Mawasu gitu kuhenga gagabii gaamboni, nga palongi jaka Bambu pena, lakini kabee palongi ja bandu.
22 Ndienu, pamu naka kilongu haba, tutuntumiki nndongu witu jongi jojuwe, mala jingi tundengiki, tummbona jubii jwana hamu ngolongu ngamaa jukujangatila, hata sajenu jubii na moju ngamaa ndaba junhobalee ngamaa mwanganya.
23 Titu ndi nzangu, tuhenga naku lihengu pamu ndaba jinu, lakini kupete aka kilongu bitu bangi bajulongana, babube bapalika kwaajangati bandu ba bunhobali Kilisitu aleta ulumbi waka Kilisitu.
24 Ndienu, mwaalangia hotuhotu bandu be haba upali winu egubii, ili bandu ba bunhobale Kilisitu amanya sakaka kukipuna kwitu ndaba jinu kubii kwa sakaka.

9

Kwajangati bandu babuhobale Kilisitu

1 Ngasenijibweni ndaba jukuhandika nakanopi kupete lihengu linu ndaba ja bandu baka Sapanga.
2 Manyiki eummbii na mwoju ukujangatii, nikipuna kupete mwanganya kupete lijambu haleli palongi ja bandu buku Makedonia naapwagila, “Alongu bitu buku Akaya ajiandii tumbuka saka sa lisu.” Henu ndokule jinu jaajumwi bandu bingi kupala kupia.
3 Ndienu, naatumika alongu bitu haba, ili kukipuna kwitu kwiibonikana bwaka, nahenu mujiandii ngani nukujangati kwinu ngati embwagiki.

4 Kwiikuba ngati bandu buku Makedonia pabiika pamu nane twankolila ngasemujiandii, papuje twepani twiipoa lihamo, bila kulogo iyoni yemwipata mwanganya mwabeti, ndaba kuhobale kwii ndi bwaka.
5 Henu, mweni lasima kwaaloba aka kilongu atulonguliya kuhika kwinu, awesa kujiandaa na nhupi hinu ikolongu yemwalagila, najombi jilangia sakaka ndi nhupi jeapiiki sukupala bila kulasimiswa.
6 Nkombuka, jojupanda kasokopi jiihusa kasokopi, jojupanda hingi jihusa ilebi hingi.
7 Kila mundu jupia mojuamwi, kwa moju na wala nga ku usungu au kukulasimiswa, ndaba Sapanga ampala jojupia sukutogule.
8 Sapanga juwesa kumpeke mwanganya nakanopi ga mpala, mpata kila lisoba gala gampala, nahenu nhendaliya kujangati mulihengu la amboni.
9 Ngati egapwaaga Maandiku gaka Sapanga,
“Jombi jupia ngamaa kwa ahagu,
na waamboni waki gutama yaka petape.”
10 Sapanga joampeke imbeju nu libumunda, jampekiya mwanganya kabee imbeju yemwiipala, jaihenga imela na ikola na nakapeke ilebi hingi yeihuma muwamboni wino.
11 Jombi jaampekia mwanganya kila sindu, ili bandu apata kunsengu Sapanga ndaba ja nhupi hinu yeajopa kwa maboku gitu.
12 Ndaba jilihengu lenze la sapi lenhenga ngase laajangati kwa mahitaji ga bandu baka Sapanga pena, ila laahenga bandu bingi bunsengula Sapanga.
13 Kulengana nilihengu letuhenga, bandu banndumbalia Sapanga ndaba jukuhobale kwinu ku Lijambu la Amboni ya Kilisitu jemujijetake, nakabee ndaba jakwaajopa kunyumba komwaatende bombi na bandu boti.
14 Henu bundobila mwanganya kwa mwoju wabu woti ndaba ja wamboni waka Sapanga nkolongu gojumpeki Sapanga.
15 Tunsengu Sapanga ndaba ja nhupi yaki janga nikipemu!

10

Pauli jilipwaji lihengu laki

1 Nepani na Pauli monikana mpoli panguba na mwanganya, lakini nguba nuukali panguba kutali na mwanganya, nundoba kwi ikia na waamboni waka Kilisitu.
2 Nundoba mwinhenga nguba nunkali masoba ganihika, ndaba nhobale nhwesa kuba nunkali kwa bandu boti bala babutuwasali tutama kukupwata namuna ja ndema jenze.
3 Sakaka tutama pundema, lakini ngasetukomana ngondu ngati bandu bandema gongu eakomana.
4 Ndaba indu yetukomane mungondu nga yupundema, ila ndi makili gaka Sapanga gagahalabana ubegu woka tugawesa malobi goka giisoli,
5 nukubombo kila sindu sekipenga nukukipuna seabei kupenga umanyi waka Sapanga. Tukonga mawasu goti na kugahenga gunzoanya Kilisitu.
6 Ana mmbii mwa bandu bukujoane, hapa ndi twepani tuibiya tayali kuntemu kila mundu jojukana kunzowane.
7 Mwanganya nndingalii majambu sa kunza pena. Boo, jubii mundu jokapi jojuhobale ndi mundu waka Kilisitu? Hena, juholaliya twepani kabee twabandu baka Kilisitu ngati jombi ejubii mundu jwaka Kilisitu.
8 Hata na nikipuniki kidogu kupete uwesu gojutupeki, uwesu ukusenga na ngauwesu gukubombola, hata hela ne ngamoni iyoni.
9 Ngasembai nholaliya mbala kunzogo mwanganya kwa balua jango.
10 Mundu juwesa kupwaaga, “Balua yaka Pauli ibii ikali na yibii na malobi gagatopii, lakini jombi mweni pajukuba pamu na twepani jukuba mundu jwanga namakili, hata pajulongee malobi gaki jukuba ngati nga sindu.”
11 Mundu jojupwaga hela nambanga jukombuka ana, gatuandika mu balua kipindi patukuba kutali ndi agalaga gatwihenga patwibiya pamu na mwanganya.
12 Ahelahela ngatukawesiki kulibeka au kulilenganesa na bandu bala babililumbalii beni. Bandu babililumbali beni na beni kuba kipemu sukulipeme, na bandu babililenganesa beni na beni ndi ang'ang'a.
13 Lakini twepani ngasetukipuna nakanopi, kukipuna je hoku kwiihigaliya mukipemu si lihengu lejutupekia Sapanga pena ahelahela nilihengu letuhenga kabee kwinu.
14 Ngase twahombiki mipaka jebutubeki kipindi patwahika kwinu. Twepani twabii tu utumbuli kuhika kwinu kundete Lijambu la Amboni jaka Kilisitu.

15 Ndienu, ngasetukipunii lihengu lebahenga bangi kupeta kipemu sebutupeki, ila tuhobale kuhobale kwinu kwiitenda kujonzukeka kati jinu kulengana ni kipemu sejutubeki Sapanga.
16 Hapa ndi patwiwesa kulandi Lijambu la Amboni mundema gonge, patali na mwanganya, ndaba ngasetupala kukipuni lihengu lebahenga bandu bangi pandu pange.
17 Lakini ngati egapwaga Maandiku gaka Sapanga, “Mundu jokapi jojikipunila jikipunila lihengo laka Bambu.”
18 Ndaba joanzetakale nga jojulilumbali mwene, ila jojulumbaliwa na Bambo.

11

Pauli na atumi bi isoli

1 Ana mwakahinakaliya ne kasokopi, hata ngati nepani nu nnga'ang'a! Nhinakaliya kasokopi.
2 Numbonee wipu, lakini wipu weni waka Sapanga, ndaba mwanganya mmbii ngati kamwali wa sapi jonunsumbaki ndaba jaka mwanalomi jumu jojuwe ndi Kilisitu.
3 Lakini nyogopa ngati lijoka lela kwi isoli yaki ankonga Eva, nanamu mawasu ginu gawesa kukongeka, nukuhoa kuobale kwinu ku usakaka kwaka Kilisitu.
4 Ndaba mundu jokapi jojwiika kunndandi Yesu jojubii ngangati na jotunndila twepani, mwanganya munnzopa kwa maboku mabeli, au nzetake loho au Lijambu la Amboni langa kulengana na lenzopiki kuhuma kwitu!
5 Lakini ngasenhobale ngati nepani nu nsoku kuliku bombi, “Atumi akolongu.”
6 Nepani nhwesa kuba nga jononge namangani, lakini mii nu umanyi waka Sanga. Lijambu le heli tulilangi pangwendu kwinu masoba goa kila pandu.
7 Nepani nalandila kwinu Lijambu la Amboni laka Sapanga bila kulaja posu, niligungamalisa ili mbata kunkwea mwanganya. Boo, nahengiki le liyaa?
8 Nahengiki lihengu kati jinu, najopa hindu yangu kuhuma kwa bandu ba bunhobali Kilisitu bangi, na sukuhenga hela kwabia ngati naanyagiki bombi hindu yabu ili nhwesa kunzangati mwanganya.
9 Panabii na mwanganya ngasenunsumbwi mundu jokapi kundoba sokapi, aka kilongu baahumi ku Makedonia banetila kila sindu senikipala. Ili nanhobale mwanganya kwa kila sindu kabee nhendale kutenda hela kila lisoba.
10 Su usakaka waka Kilisitu gogubii nkati jangu, ngasindu sekiwesa kumbengale kukipunii lijambu lokapi pandu pokapi ku Akaya.
11 Ndaba ja kike? Boo, ndaba ngasembaile? Sapanga jumanyiki nepani naapai!
12 Niiendaliya kuhenga ngati enhenga sajenu, ili naampeke napwasi baataputa napwasi, jukukipuni ati ahenga lihengu ngati twepani.
13 Bandu ngati haba atumi biisoli, na bahenga lihengu li isoli, balikopakiya abonikana ngati atumi baka Kilisitu.
14 Wala nga lijambu lukusangasa, ndaba hata lijobi leni lijikopake kubonikania ngati Atumi buku nani kwaka Sapanga bu unang'anu.
15 Henu nga lijambu lukusangasa ana kubii haba atumi baki akopake kuba atumisi ba amboni. Mwisu wabu biipata seapalika kulengana na mahengu gabu.

Mang'aliku gaka Pauli ngati Ntumi

16 Henu mbwaga: Mundu jokapi jinholale nepani nung'ang'a. Lakini ana nhwasali hela, ndienu nnyukuliya ngati nung'ang'a ili nanepani nhwesa kuba nusukukipunii kasokopi.
17 Sembwaaga henu ngale sejanagalakiya Bambu, kupete lijambu le heli lu kukipunii, mbwaga pe ngati mundu nng'ang'a.
18 Ndaba baabii bingi bikipuna ndaba ja majambu gupa ndema nanepani niitenda kukipuna ngati bandu bupundema ebikipuna.
19 Mwanganya mmbii na malangu, ndi ndaba nunhinakali ang'ang'a sukutogule!
20 Munhinakali hata mundu jojuhenga mwanganya mwa atumwa, mundu jojupata mali gingi kuhuma kwinu kupeta yejupalika kupata,na mundu jojundimbalaki na jojuntondo na jojunkonga.
21 Kwi iyoni nyetaki nde twepani twabii nga na makili.
Lakini ana jubii mundu jokapi jojulenga kukipunii sindu mbwaaga ngati mundu nng'ang'a, hata nepani nhwesa kulenga.
22 Boo, bombi lee Aebulania? Hata nepani nu Ebulania. Boo, bombi lee Aizilaeli? Hata nepani nu Izilaheli. Boo, bombi le bikibeleku saka Ibulahimu? Hata nepani ni kibeleku saka Ibulahimu.
23 Boo, bombi ndi atumisi baka Kilisitu? Nongee haga ngati mwanamangongu nepani ndi nuntumi waka Kilisitu kupeta bombi. Nhengiki lihengu namangani kupeta bombi.

Nepani nhengiki lihengu ngalelo nakanopi, Ndami mukipungu mala jingi ngani, anapwi mala jingi ngani na nhegali kuwa mala jingi.
24 Mala nhwanu Ayaudi anapwi iboku alubaini kasolu simu.
25 Anapwi iboku mala patatu, anapwi malibu mala jimu, musapwali itatu sitima lututunuki mmasi na nepani natami homu muhi na ikilu kelukelu,
26 nabii nsapwali mala jingi. Masi gapala kunyola na inyama ikali yapala kungoma na Ayaudi ajangu na bandu banga Ayaudi bapala kungoma, ng'aliki kumusi nu kung'alika kukitengu nu kunhanga na kwa alongu bangu.
27 Nhengiki lihengu nu kuhangajika, ndemi mihu mala jingi, nabii ni inzala na nywita, mala jingi mbungiki nu kutama mukipepu bila ingobu.
28 Pamu na goti haga, kila lisoba mbalika nhenga mahengu gingi gakajangati makundi ga bandu boti ba bunhobali Kilisitu.
29 Ana mundu jokapi jwanga na makili, nanepani nguba nga na makili, ana mundu jokapi ankolo nnzaki kutenda mahakau mwoju wangu gutenda kubina ngamaa?
30 Anakupalika kukipuna henu nakipunila majambu gagalangi ngasemii na makili.
31 Sapanga, Atati baka Bambu Yesu, liina laki lilumbalika yaka petapeta, jombi jumanyiki nepani ngasembwaga isoli.
32 Panabii ku Damasiko nkolongu ju nkoa jojubii pai ju nkolongu Aleta, jabeka bandu mumilyangu ja musi uku Damasiko ili angamula.
33 Lakini, nkati ji kitonga kikolongu banheliya kunza kupete mu mbekenyu jumu ukuta, nukukwelapuka mu maboku gaki.

12

Pauli jupwaga gajagabweni nuyekuli

1 Ndienu minasukukipuni, hata na ngasekupalika! Lakini henu niilongaliya ganagabona nu uyekuliwa kuhuma kwaka Bambu.
2 Nummanyiki mundu jumu jojuwe ndi Kilisitu, jojuwe yaka komi ni misesi jejipetiki jajukulika mbaka kunani kwaka Sapanga kwatatu. Kwali ngati jabii koku munhyega au sa Loho, Sapanga jumanyiki.
3 Mbwaga kabee, mundu we hoju jajukulika mpaka kunani kwaka Sapanga yaani ku Paladiso. Lakini ngasemanyiki ngati jabii hoku kwa nhyega au loho, Sapanga jumanyiki.
4 Hoku jajoa majambu ga ajabu gaguge mundu ngasejuwesa kugalandila.
5 Ndienu, nakipunila kupete mundu wa namuna jeheji, ngakupete nenga, ila kupete kukosa makili kwangu.
6 Ana nakapai kukipuna nganakabii nung'ang'a hata kasokopi, ndaba nakabiya mbwaga sakaka pena. Lakini nganakipuni, ngasembai mundu juholaliya nakanopi nepani na yejiibona kuhuma kwangu.
7 Lakini, ndaba majambu ganga makolongu ganhyekuliwi ginhenga nobila kukipuna bambekiya ubini wa nhyega ngati mia, ntumi waka lijobi jojunapu, ili nakipuna nakanopi.
8 Nundoba Bambu mala ja tatu kupete lijambu lende ili limoka.
9 Lakini jambwagila, “Wamboni waka Sapanga gutweli ndaba jaku, ndaba uwesu wangu gukuba nkolongu kwaku pagukuba nga na makili.” Ndienu, nakipuna sukutogule mu kukosa makili kwangu ili uwesu gaka Kilisitu gatama panani jangu.
10 Haje ndi ndaba jaka Kilisitu, nyetake kuba kwangu nga na makili, paandondo na panguba na mang'aliku mu shida, ndaba panguba nga na makili ndi panguba na makili.

Kiholu saka Pauli kwa Akolintu

11 Nepani nguba ngati nung'ang'a, lakini mwanganya ntei kunasimisa kuba hela. Mwanganya ndi mompalika kunumbalii. Ndaba ngati nepani nga sindu, lakini nepani nga nu ntumi nsoku kuliku bandu bala babaakema, “atumi akolongu.”
12 Majambu gagumanyisa nepani nu ntumi jwa sakaka yani nginyuli na ndondukela. Gahengika kati jinu sukuhinakali kukolongu,
13 Boo, mwapungukiwa sindu sokapi, kupeta makundi gangi ga bandu ba bunhobali Kilisitu, boo, au le ndaba ngasenapai kunsumbuu ili nnyangatiya lupija? Nnekakiya likosa hele.
14 Henu nepani mii tayali kuhika kwinu mala jatatu na nganunsumbui. Ndaba sendaputa nga mali ginu, ila mwanganya mwabeti. Ndaba hata akatati na akamabu baabeke bana babu hindu na nga bana ba baabeke akatati na akamabu babu hindu yakajangati.
15 Henu nitogule ngamaa kutumii kila sindu semii naku ndaba jinu, hata nhyega jangu kabee. Hata ngati kubonikana numpala ngani, boo, upali winu kwangu nepani witenda kupongoa?

16 Ndienu, mwijetakiya ngasenabii nsigu kwinu. Lakini mundu jongi jipwaaga ndaba,
“Pauli nnzanza jutei kunkonga.”
17 Boo, nepani napata sindu bole sengi ngani kupeta senapalika kupata panuntuma
mundu kwino?
18 Nepani nundoba Titu, juhika kwinu nu nndongu witu jongi. Boo, Titu jajukwi hindu
hino? Boo, ngasemmanyiki twepani tulongoswa na loho ajolajo? Boo nepani na jombi
ngasetuhenga lihengu kwa mwoju ni indela jitu jimwa?
19 Boo, nhwasali twepani tulenga kulikengale twabeti palongi jino? Lakini twepani
tupwaga majambu ge haga palongi jaka Sapanga koni tujongini ni Kilisitu. Mwaakosi
bangu, majambu haga goti gatuhenga ndaba jukungangamalisa mwanganya.
20 Ndaba nhola panihika nhwesa kunkole mbi ali janga kupala, namwanganya mwi-
mona mu hali janga kujipala. Nyogopa tosa kwiibiya nu kukomana na wipu ni inyela
nukulikweha nu kukopangane nu kugambani na kukipuna na puju kati jino.
21 Nyogopa ndee pangi panihika sapwali jengi Sapanga wangu jwiinhenga mboa lihamu
palongi jinu, nane gwibina mwoju ndaba jinu mwa bingi batei mahakau lakini ngaseaje-
taki nukukotoka upija yani kutokule kuliya nu ugoni gobabiya ahengiki.

13

Malobi gukujomule ga mwisu

1 Jenze ndi mala jangu ja tatu kuhika kwinu. Na Mahandiku gaka Sapanga gapwaaga,
“Kila ligambu lokapi biitemula ana kubii na bandu abeli au atatu babagabweni.”
2 Numpwagi panabii na mwanganya musapwali ja pili, henu ngelabuki kupwaga koni
mii kutali. Boti bala babatei ubaja bila kujetake nukukotoka mahakau gabu bangi bala
boti, panihika nganikubi ni ikia kwabo.
3 Mwakubona mwabete ndi Kilisitu julonge sukundumii nepani. Jombi nga mundu
jwanga na makili mu lihengu lukuhenge mwanganya ngatiekupalika, ila jubii na makili
kwinu mwanganya.
4 Ndaba hata ngati bumbambaliya punsalaba koni jubii nga na makili, lakini henu
jutama ku uwesu waka Sapanga. Twepani kabee tubii nga na makili sukujongana najombi
lakini twiitama naku ku uwesu waka Sapanga patundakali mwanganya.
5 Mlipema mwabeti ili mmanya ngati sakaka nnhobalela. Mulipema mwabeti. Boo,
ngasemmanyiki Kilisitu Yesu jubii nkati jino? Ana ngahela, ndienu mwanganya ntei
kusindwa.
6 Lakini hobale mwanganya mmanyiki twepani ngase twasindwiki.
7 Tundoba Sapanga mwihenga ubaja wokapi gola, lakini nga ndaba tubonikana ngati
bandu bababiya awesiki, ila mpata kuhenga gaamboni, hata ngati twepani tubonikana
tusindwiki.
8 Ndaba ngatuwesi kuhenga lijambu lokapi lelipengana nu usakaka. Lijambu letuwesa
pe kuendesa su usakaka.
9 Tutogule ndaba twepani tubii nga na makili, lakini mwanganya mmbii na makili, henu
tuloba Sapanga ili mwanganya mmbiya mwamboni kwa kila lijambu.
10 Henu nhandiki balua jenze koni mii kutali, ili panihika kwinu niikuba nu unkali
kwinu sukutumii uwesu gojumbeki Bambu, helo, ku uwesu ukusenga na nga kubombola
kwinu mwanganya.
11 Henu, mwaalongu bangu twiibonana. Mmbia mwipongukewa nkamula majambu
gangu, mmbia na mawasu gamu, ntamannya nu lukwali. Najombi Sapanga ju upali nu
lukwali jibiya pamu na mwanganya.
12 Nndamukannya kwa nginyuli ju upali.
13 Bandu boti baka Sapanga atenda kundamuki.
14 Wamboni waka Bambu witu Yesu Kilisitu nu upali waka Sapanga nu ujongani wa Loho
jaka Sapanga, ibiya na mwanganya mwaboti.

Balua jaka Pauli kwa
Agalatia
Ulongulelu

Kitabu senze sa Agalatia kiandikwi nu ntumi Pauli, mulipungu 1:1. Balua jenze jaandika kujenda kwa makundi ga bandu gagunhobali Kilisitu, ku Galatia jaandika kati ja yaka ya alubaini na nani mbaka amusini na saba baada jukusaliwa Kilisitu. Kuwesikana Agalatia akubika atama mu nkoa gogwabii ahongosa Aloma. Bandu ba asomiki ngaseamanyiki su usakaka Pauli ja bii kwaa pajabiya juhandika balua jenze lakini pangi jabii mmusi uku Efesu au ku Kolintu.

Pauli jaandakiya bandu babuhobale Kilisitu Ayaudi na banga Ayaudi bababii mumakundi ga bandu babuhobale Kilisitu guku Galatia. Jaandika ili kugapenga mabole giisoli gagapwaga, bandu babuhobali Kilisitu apalika kupwata malagalaki ga Musa kuhuma Lilaganu la Mwandi, na hasa kuseku jandu. Kwabii nilikundi la bandu ba bunhobale Kilisitu babaakemika Ayuda bababiya apala bandu babuhobali Kilisitu banga Ayaudi asekula jandu. Kabee bapwaga pwaga malobi gingi kupete uwesu gu utumi waka Pauli. Pauli jugukengaliya utumi waki sukujipwaji mweni ejabii, mulipungu la 1:11-2:14. Najakomaniya Lijambu la Amboni sukupwaga uokovu gupatikana kwii ndela jukunhobale pe Yesu Kilisitu. Mulipungu 2:16. Lijambu le heli liuma muwamboni gojugulangi Sapanga na nga majambu gagahengwa na bandu.

Gagabi nkati

Pauli jutumbuli balua jaki sakalamuki bandu ba bunhobale Kilisitu buku Galatia, mulipungu 1:1-5

Ndienu Pauli jilipwaji mweni hejabi mwandi koni julikengale ejupalika kubola na julangi na ejalenga kutama sukupwata malagalaki lakini lijambu heli ngaselawesakini, mulipungi 1:6-2:21.

Ndipala julongale ngani sekihengeka mu lamalagalaki na wamboni waka Sapanga mu uokovu, mulipungu 3-4

Ndienu jupia malagisu kwa ndaba jukutama sapi kwa bandu ba bunhobale Kilisitu, mulipungu 5-6:10

Pauli jujomule balua jaki kukulamuki nukuloba bandu akombuka lijambu luku ng'anambuliwa na Sapanga kuba kiumbi Kinyai ndi lijambu la maana ngani kuliku malagalaki ga kunza ngati ana, kusekuliwa jandu, mulipungu 6:11-18.

1 Nepani na Pauli, jomii nuntumi nga sukungema bandu wala kutumwa na mundu, ila jungemiki Sapanga Atati baanhyoiki Yesu Kilisitu,
2 na alongu bangu boti baabii pamu na nepani tundamu mwabandu ba bunhobale Kilisitu buku Galatia.
3 Tunndobee waamboni waka Sapanga nu lukwali kuhuma kwaka Sapanga Atati bitu na kwaka Bambu Yesu Kilisitu.
4 Kilisitu jilipia mweni ndaba ja mahakau gitu kulengana nu upali waka Sapanga witu na Atati, ili jutuoko mundema mbaja gongo wa sajenu.
5 Ulumbi bumpekiya Sapanga yaka petapeta! Amina.

Ngakuba Lijambu la Amboni lengi

6 Nepani ndenda kusangaa mundeka nyatanyata, hela jojunkema kwa wamboni waka Kilisitu nu kujikagu lijambu la sapi lengi,
7 Lakini ngaselibii Lijambu la Amboni lengi. Usakaka ndi gongo abii bandu babunsanganya, bandu baapala kuhoa usakaka wi Lijambu la Amboni laka Kilisitu.
8 Lakini, hata ngati jumu witu au atumi kuhuma kunani, jandandila Lijambu la Amboni na lengi kuliku etwaalandi twepani, hoju jupata yaambamba!
9 Ngati etwalongulii kupwaaga, na henu mbwaga kabee, ana mundu jwaalandila bandu Lijambu la Amboni lanamuna jengi, janga kulengana na jemwajopa hojujupata yaambamba.
10 Boo, henu mbala kujetakewa na bandu au kujetakewa na Sapanga? Boo,au mbala kwaalengane bando? Ana nakabii nhengahela, nepani nga nakabi ntumisi waka Kilisitu hata kidogu.

Pauli ebunkema kuba ntumi

11 Mwalongu bangu, mbala mmanya Lijambu la Amboni lenundandi ngaselibokana na bandu.

12 Ndaba ngasejijopa kwa bandu wala ngasejamoliki mundu, ila nijipata su kuyekuliwa
na Yesu Kilisitu mweni.
13 Mwanganya nzoini enabiya mwandi panabii mbwata indela jiki Yaudi jukump-
wata Sapanga, enaang'alisa kwamakili ngama bandu ba bunhobali Kilisitu babube baka
Sapanga kwa makili nukulenga kwaalabana.
14 Nepani naawesa Ayaudi ajangu ba yaka ngati yangu kupwatali indela iki Yaudi
kuliku Ayaudi bingi banengana nabu ndaba ndendika kukasana ngamaa ngati mabole
gabutupeki aka atati bitu.
15 Lakini paja pala Sapanga, jojunhagwi nepani tumbuka mulutumbu lwa amabu bango
nu kungema kwa waamboni waki ili nutumakiya,
16 janhyekuliya mwana waki kwangu, ili mbata kundandi nkati ja bandu banga Ayaudi.
Nepani ngasenapiti kundaluki mundu jokapi.
17 Ahelahe ngasenakwei kujenda ku Yelusalemu kwaabona bababii atumi babanonguli
nepani, ila naapiti mala jimu ku Alabia na ndienu nukukelabuka ku Damasiko.
18 Ndienu, eyapeta yaka itatu, ndi panajenda ku Yelusalemu kubonana na Kefa, natami
kwaki najombi masoba komi nu nhwano.
19 Lakini ngasenaketangini nuntumi najongi ila pee Yakobu, nndongu waka Bambu
Yesu.
20 Haga ganunhandaki, Sapanga jumanyiki, ngasembwaga isole.
21 Mwenikatae napiti ku ndema uku Silia nuku Kilikia.
22 Kipindi sesela, nepani ngasenamanyakini kwa bandu ba bunhobale Kilisitu buku
Yudea.
23 Bombi bajoana pena ana: “Mundu jola jojikubika jutenda kutung'alisa pu utumbuli,
henu julandi nhobalelu ajelaje jejabiya julenga kujihoa.”
24 Ndienu, bundumbaliya Sapanga ndaba jangu.

2

Pauli na atumi bangi

1 Eyajomuka yaka komi nu nsesi, najenda kabee ku Yelusalemu pamu na Balunaba,
nunzukua Titu pamu na nepani.
2 Najenda hoku ndaba Sapanga jayekuli nepani kujenda kola. Mukikau setwabii kajika
jitu naalandila aka kilongosi malobi gi Lijambu la Amboni lenalandila kwa bandu banga
Ayaudi. Nahenga hela ndaba lihengu langu lenabiya hengiki, na lenhenga sajenu, liikuba
bwaka.
3 Lakini hata nnzangu Titu, jojabii Ngiliki, ngasejapalika kuseku jandu.
4 Lijambu heli lapitila ndaba alongu bangi biisoli bilijingisi nkati jitu, ili kupelelesa uhulu
witu gotubinaku sukujongana na Kilisitu Yesu ili kutuhenga tubiya twaatumwa.
5 Ngase twajetangini nabu hata nunkamu, ili usakaka wa Lijambu la Amboni guigaliya
na mwanganya nakanopi.
6 Lakini kwa bandu haba baabonikana kuba aka kilongosi, ana sakaka babii hela au
ngahela, kwangu nga sindu, ndaba Sapanga ngasejutemu sukulingali majambu ga kunza,
bandu haba ngasebabii na mawasu gukujonzuke sindu sokapi mu lijambu lenandi.
7 Badala jaki, Sapanga jambekia lihengu lukulandi Lijambu la Amboni kwa bandu banga
Ayaudi, ngati Petili ejwabiya buntumiki kulandi Lijambu la Amboni kwa Ayaudi.
8 Ndaba joanhenga Petili kuba ntumi kwa Ayaudi, ndi jojanwesisa nepani kabee kuba
nuntumi kwa bandu banga Ayaudi.
9 Ndienu Yakobu na Kefa na Yohana babube babonikana kuba aka kilongosi akolongu,
bamanya Sapanga junangi uamboni we hogu. Butukamula twepani maboku, yani Balun-
aba na nepani, jibiya nginyuli jukujongana. Twepani tupalika tukahenga lihengu kwa
bandu banga Ayaudi na bombi ajenda kwa Ayaudi.
10 Lakini butuloba sindu simu, twaakomboka ahagu. Lijambu lelule nabiya nakakasana
kuhenga.

Pauli andakali Petili ku Antiokia

11 Lakini Kefa ejahika ku Antiokia, nepani nunpenga hotuhotu ndaba jabiya jungosi.
12 Puutumbuli, kabula ja bandu bangi babahuma kwaka Yakobu kuhika pala, Petili
jwabiya jukula pamu na bandu banga Ayaudi. Lakini bandu be haba pabahika jakotuka
kula na bandu banga Ayaudi ndaba jaajogopa bandu bikikundi sekihingamaki kuseku
jandu.
13 Hata aka kilongu bangi Ayaudi bajetangana na Petili mukitendu senze su kulikopake
kuba jwaamboni hata Balunaba najombi jatenda kuhuta nukulikopake kwabu.

14 Panabona ngaseahenga ngati usakaka wi Lijambu la Amboni egupala numpwagila
Kefa palongi jabu boti, “Wehapa gu Nyaudi, gutama ngati bandu banga Ayaudi! Guwesa
boo, kulenga kwaalasimisa bandu banga Ayaudi kutama ngati Ayaudi?”

Kuokulewa sukuhobale

15 Twepani twabeti ndi twa Ayaudi su kusaliwa, nakabee nga bandu banga Ayaudi
babonikana abii na mahakau.
16 Lakini tumanyiki ngamaa mundu ngase kujetakewa na Sapanga sukujetake Mala-
galaki ila pe kunhobale Yesu Kilisitu. Na twepani kabee tunhobale Yesu Kilisitu ili
tupata kujetakewa na Sapanga kwi indela jitu jukunhobale Kilisitu, wala ngasukujetake
Malagalaki, ndaba kulihengu la malagalaki nga mundu jojijetakiwa na Sapanga.
17 Lakini ana mu kutaputa kujetakewa na Sapanga sukunhobale Kilisitu, tubonikana
tubii na mahakau, boo, Kilisitu ndi mtumika jwa mahakao? Ngahela!
18 Lakini ana kubii nepani nzenga kabee sela semombwili, ndienu nangi nepani ndei
kukosee.
19 Ndaba kupete malagalaki, nepani ndei kuwa, weli Malagalaki, ili mbata kutama ndaba
jaka Sapanga. Nepani angomiki pamu na Yesu Kilisitu punsalaba,
20 nahenu ndama, lakini nga nepani kabee, ila Kilisitu jojutama nkati jango. Womi gongo
gondama naku sajenu ndama sukuhobale, kunhobale Mwana waka Sapanga jojumbai
hata juguboa womi waki ndaba jangu nepani.
21 Ngasembai kugukana uamboni waka Sapanga. Ana mundu juhengwa kuba jwa
amboni palongi jaka Sapanga kwii indela ja Malagalaki, ndienu Kilisitu jakuwa bwaka!

3

Kunhobale na Malagalaki

1 Mwa agalatia mwanganya mmbii mwang'ang'a! Nyaa jojumbeki libembate? Lijambu
lu kubambaliwa kwaka Yesu Kilisitu mwalandiwi hotuhotu palongi jinu.
2 Mbala kumanya pe sindu simu kuhuma kwinu: Boo, mujijopa Loho jaka Sapanga
ndaba jukutimisa gagapalika mu Malagalaki au ndaba jukujijoane nukulihobale Lijambu
la Amboni?
3 Boo, mwanganya mwang'ang'a hela? Mwanganya mwatumbulia kuhenga goa kuku-
jangatiwa na Loho, boo, ndaba jaki mpala henu kujomoo kwa makili ginu mwabete?
4 Boo, majambu goti gagumpata mwanganya gabii ga bwaka pena? Sakaka yakabii na
sindu!
5 Boo, Sapanga jaapeke Loho waki nukuhenga nginyuli kati jinu ndaba jukujetake
Malagalakila, au ndaba nzoini Lijambu la Amboni lenhobalela?
6 Nkombuka lilenganu lilijambu laka Ibulahimu: Ndaba jombi anhobaliya Sapanga,
najombi Sapanga anzetakiya kuba jojujetakiwi.
7 Mmnya mwabandu baanhobale Sapanga haba ndi bana baka Ibulahimu.
8 Maandiku galangi Sapanga jahenga bandu banga Ayaudi kuba bandu baambone kwi
indela jukuhobale. Henu Maandiku ga Sapi galonguli kulandi Majambu ga Sapi kwaka
Ibulahimu: “Kupete wehapa bandu boti biitenda kupengaleka.”
9 Ndaba, baabii nukuhobale biipengalika pamu na Ibulahimu jojuhobale.
10 Lakini boti bahobale pee kuhenga gagapalika na Malagalaki, abii pai ja yaa mbamba.
Ndaba Maandiku ga Sapi gapwaaga: “Jokapi jwanga kukamu nu kuhenga gagapalika goti
gagaandikwi mu kitabu sa malagalaki, jubii pai ja ya mbamba.”
11 Nala malagalaki ngagawesi kunhenga mundu jujetakewa na Sapanga, ndaba
Maandiku gaka Sapanga gagapwaaga: “Mundu joanzetake Sapanga jitama sukunhobale
Sapanga.”
12 Lakini Malagalaki ngasegategamela kuhobale, lakini Maandiku ga Sapi gapwaga,
“Jokapi jojuhenga mahengu ga malagalaki jwiitama sa Malagalaki.”
13 Kilisitu jutukombula kuhuma mu yaa mbamba ya malagalaki sukujuku yambamba
hei ndaba jitu, ndaba Maandiku gapwaga: “Jokapi jojubambaliwai munsalaba jupatiki ya
mbamba.”
14 Jutukombula ili nde mbengale yebumpeki Ibulahimu jaahulukiya bandu banga
Ayaudi kwi indela jaka Kilisitu, ili sukuhobale, tunzopa Loho jojuwe Sapanga jatei kutu-
lagila.

Malagalaki ni Lilagi

15 Mwaalongu bangu, numpwagi lilenganu kuhuma mumasoba gitu ga kila lisoba.
Nhwasaliya ana bandu abeli naabei lilaganu nukulapani mbamba ngakuba mundu jo-
juwesa kuboa au kujonzuke sindu.

16 Ndienu Ibulahimu japatiki lilagi, jombi pamu ni kibeleku saki. Maandiku ngasegapwaga: “Ni kibeleku saki,” yani bingi, ila gapwaaga “Nu mmbelekwa waki,” yani jumu, ndi Kilisitu.
17 Seembala kupwaaga senze; Sapanga jahenga lilagi laki, nukulilangi, malagalaki gagahika yaka mia nne selasini mwenikatai baada jukumpeke Ibulabimu lilaganu, nga gawesi kulihalabana lilaganu lela, wala kuboa lilaganu lela.
18 Ndaba ana nhupi jihobale Malagalaki ndienu ngajiwesi kunhobale kabee lilaganu laka Sapanga, lakini Sapanga ampekiya nhupi heji Ibulahimu kwa uamboni nhupi jela ndaba jatei kunndagi.
19 Henu malagalaki gabii ndaba jakike? Malagalaki abei ndaba jukulangi makosa mbaka pajihika jwi kibeleku saka Ibulahimu jola jojuwe ampeki lilagi. Malagalaki gahika na Atumi buku nani kwaka Sapanga jojujonganesa.
20 Ndienu, jojujonganesa ngasejupalika ana lijambu lee likuba laka mundu jumu, lakini Sapanga ndi jumu.

Ndaba ja kuba kwa Malagalaki

21 Boo, malagalaki gapengana ni lilagi laka Sapanga? Hata kasokopi! Ndaba ana kwakapitii malagalaki gaguge gagawesa kwaapeke bandu womi, ndienu tukawesa kujetakewa na Sapanga kwi indela ja Malagalaki.
22 Lakini Maandiku gapwagiki nndema woti gubii pai ju ukolongu wa mahakau, henu baahobale baapekiya lilagi lejapia Sapanga, sukunhobale Yesu Kilisitu.
23 Kabula jukuhika kuhobale, malagalaki gutuhenga tubiya twa apungwa, twakalendila kuhobale hoku kuyekuliwa.
24 Henu Malagalaki gakabii kilongosi kutupeleka kwaka Kilisitu, ili tupata kujetakewa palongi jaka Sapanga kwi indela jukuhobale.
25 Lakini henu ndaba kuhobale kwinu kuhikiki, ngasetupai kabee Malagalaki kutulongosa.
26 Ndaba mwanganya mwaboti mwabana baka Sapanga su kujongana ni Yesu Kilisitu.
27 Ndaba mwaboti mbatiswi nukujongana ni Kilisitu, mmbii ngati muhwati Kilisitu.
28 Wala nga mundu kabee Nyahudi wala bandu banga Ayaudi, ntumwa na mundu jojulekakiwi kihakau, mwanalomi nu mmbomba. Mwaboti mwabamwa sukujongana ni Kilisitu Yesu.
29 Ana nanamu mwaka Kilisitu, ndienu mukibeleku saka Ibulahimu mwiijopa ga jundagi Sapanga.

4

1 Ndienu, mbwaga ana; Jojupalika kujopa hindu ya atati baki, pajabii jakoni nsoku, ngasejubii topauti nu ntumisi ingawa na mali yote ndi jaki.
2 Kipindi sehesi sote julongoswa na bandu babundingali na babunzemale mbaka kipindi sesela sebumbeki atati baki kihika.
3 Ahelahe na twepani, patwabii twakona twabana twaasoku kiloho, twabii twa atumwa ba makili ga loho yeilongo ndema.
4 Lakini kipindi se sela sekipalika pasahika. Sapanga antuma mwanamundu jojasaliwa nu mmbomba, nukutama pai ja malagalaki giki Yahudi,
5 juwesa kwaagombo bandu baalongoswa na Malagalaki ili twepani butuhenga tubiya bana baka Sapanga.
6 Ndaba mwanganya mwa bana bake, Sapanga antumiki Loho wa Mwanawaki mumwoju jinu jojulela, “Aba,” yani “Atati.”
7 Ndienu wehapa nga guntumwa kabee ila mwana, ndaba wehapa wa mwana, ndienu weapa wiijopa goka gajaabeki Sapanga bana baki.

Kiholu saka Pauli kwaka Agalatia

8 Pamwandi ngase mu mmanyiki Sapanga mwakabi mwaatumwa ba hindu yemwikema isapanga lakini nga Sapanga wa sakaka.
9 Lakini henu ndaba mummanyiki Sapanga, au mmanyikana nakanopi na Sapanga, ndaba jaki mpala kugakelabuki mabole gupuwanzo ganga na makili na gagapungwi gampala mmbiya mwatumwa gake?
10 Mwakoni mwakahenge lihengu ipindi ya masoba, ipindi ya myei ni ipindi ya yaka!
11 Mii niki kiholu, pangi lihengu lehengiki kwinu hengiki bwaka.
12 Mwaalongu bangu, nundoba mmbia ngati nepani, ndaba nepani mii ngati mwanganya. Ngasemwandendi lijambu lokapi li liyaa.
13 Mwanganya nkomboka ugonzu wangu ndi gogumbeki mbekenyu ju kulandi Lijambu la Amboni panatumbulia.

14 Hata hela, kipindi sela ngase mwandondwi wala kungana ndaba jukukosa makili
kwangu goguwe wabii milengu kwinu. Lakini mwanyopa ngati atumi bu kunani kwaka
Sapanga, ngati Kilisitu Yesu mweni.
15 Mwabii nukutogule kukolongu, boo, henu kipitii kyane? Napa mbamba, kipindi se
sela mwakawesa hata kugatupu mihu ginu nu kumeke nepani.
16 Boo, henu ngubiki namundu numbaja ndaba jukumpwagi sakaka?
17 Bandu haba ataputa kumpata mwanganya, lakini mawasu gabu nga gasapi. Apala
kummbaganisa mwanga na nepani ili mwanganya mwahangajakiya bombi.
18 Sakaka ndi lijambu la sapi ngamaa kutaputa kwaapata bangi ana kwa mawasu
gaamboni, nukukuba hela masoba goti na nga kipindi nepani pamii pamu na mwanganya
pee.
19 Mwabana bangu, ngati nyongoo jwini kitumbu ejuhangajika kipindi sukubeleka,
nepani nhangajika ndaba jinu mbaka Kilisitu pajibombika nkati jinu.
20 Ndokule nakabiya pamu na mwanganya sajenu, pangi nganapwagiki na mwanganya
kwi indela jenze. Kwa ndaba mii ni kiholu ndaba jinu.

Lilenganu laka Hagali na Sala

21 Mmbwagila, mwanganya mompala kulongoswa na Malagalaki, boo, ngasemmanyiki
Malagalaki egapwaga?
22 Ndaba mu Maandiku gaka Sapanga gapwagiki Ibulahimu jwabii na bana abeli. Jumu
kwaka mmbomba ntumwa na jwa pili kwaka mmbomba jojulekakiwi.
23 Mwana mmbomba mtumwa jola jasaliwa ngati bandu esaliwa, lakini mmbomba jongi
jola jojulekakiwi jasaliwa kwi Lilaganu laka Sapanga.
24 Majambu haga gawesa kumanyikana ngati malenganu. Ndaba aka mbomba abeli
bala ndi lilenganu la malaganu mabeli haga. Lilaganu lu utumbuli, ndi lelahengika ku
kitombi suku Sinai, lelibeleka bana atumwa. Heli ndi hoju Hagali.
25 Nala Hagali jujemale nndema uku Sinai gogubii ku Alabia, na ndi lilenganu luku
Yelusalemu ja sajenu, gogubii gu ntumwa pamu na bana baki.
26 Lakini ku Yelusalemu jukunani ndi jejilekakiwi, najombi amabu bitu.
27 Ndaba ahandiki,
“Gutoguliya, wehapa wogubii nga kupapa;
Jamaliya wehapa wanga kubeleka mwana.
Ndaba bana baka jola babaajewiki ndi bingi,
kupeta jola jojubii nu nndomi.”
28 Henu, mwaalongu bangu, mwanganya ndi mwabana baka Sapanga kulengana na
ejalagila Sapanga ngati ejabii Isaka.
29 Lakini, ngati emwabii masoba gala ga jola jojusaliwi ngati bandu esaliwa, ampeki tabu
jojusaliwi kwa Loho, ndienu ekubii masoba gani.
30 Lakini Maandiku ga Sapi gapwaga boli, “Mmbenga mmbomba ntumwa pamu na
mwanawaki, ndaba mwana uku ntumwa ngajijopi hindu ya atati baki pamu na mwana
waka mmbomba jojulekakiwi.”
31 Henu, akaalongu bangu, twepani nga twabana baka mmbomba ntumwa, ila waka
nyongoo jojubi julekakiwi.

5

Kilisitu jutulekaki kuhuma ku utumwa

1 Kilisitu jutupekiya kulekakewa, japala tuhigaliya tulekakiwi. Ndienu nnzemanya
nganganganga wala mwijetake kuba atumwa kabee.
2 Nnzoannya! Nepani Pauli numpwagi mwanganya! Ananzetaki kuseku jandu ndi
Kilisitu ngajanzangati sokapi.
3 Pwaga kabee pangwendu: Kila jojujetake kuseku jandu kupalika juhenga Malagalaki
goti.
4 Mwanganya montaputa kujetakewa palongi jaka Sapanga sukukamu malagalaki henu
mulibei kutali na Kilisitu na mmbii kunza ja wamboni waka Sapanga.
5 Ku upandi witu, twepani tulendale sukuhobale, kwa makili ga Loho ili butuhenga kuba
twaamboni kwi indela jukuhobale.
6 Ndaba kujongana na Yesu Kilisitu, kusekuliwa jandu au kusindwa kusekuliwa jandu
nga sindi sa maana, ila lelibii la maana ndi kunhobale kokutenda lihengu suu upali.
7 Mwabiya nhenga sapi! Nya jojunkaana kukamulaki usakaka?
8 Jojuletiki haga nga Sapanga jojunkemike.
9 Amila nzokopi jiumusa uwembi wote.

10 Maniki sakaka kupete Bambu kwi lijambu limu ngamwing'alambwiki mawasu ginu. Mundu jokapi jojunkonzagana jupalika kutemuliwa na Sapanga.
11 Lakini mwaalongu bangu, ana nihendale kaalandi bandu apalika kusekuliwa jandu, ndaba jakii Ayaudi ahendaliya kung'alisa nenga? Ngati kwakabii hela, malandi gangu ku lijambu lu nsalaba waka Kilisitu ngagakabii kikobando.
12 Nambanga bababunkonzagana bakajenda kuliseku beni!
13 Mwaalongu bangu, bunkema ili mwiikuba mwaatumwa. Lakini lijambu leheli liikuba kikopake sukulongonswa na ndokule ya ndema ila mpalika kujangatana su upali.
14 Ndaba malagalaki goti gahengeka sukukamu uhilu gongo: “Mpala nnzaku ngati eulipala wamwete.”
15 Lakini ana mwilumana nu kukulana ngati inyama, mwililenda mwihika kuhohana mwabeni kwa mwabeni!

Maisha gagalongosw na Loho jaka Sapanga

16 Ndienu, mbwaga ana: Ntama sukulonguswa na Loho jaka Sapanga, nanamu ngamwipwati kabee majambu gupunndema gajipala nhyega.
17 Ndaba ndokule yupundema jipengana na majambu gajipala loho, na majambu gajipala loho gatenda kupengana na majambu gajipala ndema. Majambu mabeli haga ngasegajetangane, ndaba heji nga nhuwesi kuhenga gampala mwabete.
18 Lakini ananndongoswa na Loho jaka Sapanga, ngasenndongoswa kabee na malagalaki.
19 Ndienu, mahengu gahengwa na nhyega gamanyikana, ugoni na usapu na ndokule jukupala nuku kukusanya mali gingi,
20 kukijinami kimong'umong'u nu uwabi nu ubaya nu ukomanu nu wipu nu kuyoma nu usoju nu kubisana nu kulekana,
21 kusuki nu ulepi nu ulapi na majambu gangi gagalengana na haga. Numpwaji ngati enabiya numpwagi kabula, bandu baahenga majambu ngati haga, ngabugupati ukolongu waka Sapanga.
22 Lakini majambu gagaletwa na Loho, upali nu kutogule nu lukwali nu kunhinakali na uamboni nu kujangatana nu kuhobaleka,
23 upoli nu kulilongosa wamweti. Nga Malagalaki gagawesa kupenga majambu haga.
24 Bandu baka Kilisitu Yesu bagakomiki mawasu gabu giliya nu kutokule kwabu kuliya.
25 Ndaba tutama sukujangatiwa na Loho, henu tutama sukulongoswa na Loho hoju.
26 Henu twakipuna, twisokonzana wala kuboniani wipu.

6

Tunhinakaliyana nu kujangatana

1 Mwaalongu bangu, ana kubii mundu jumu jutei lihakau, ndienu, mwanganya monndongoswa na Loho munndangia mundu hoju jung'anambuka, lakini nhenga hela su upoli mkililingaliya nanamu mwiilengwa.
2 Nzangatana mumang'aliku ginu na hela mwikuba nhengiki Malagalaki gaka Kilisitu.
3 Mundu jokapi anajilibweni jwaamboni na kumbi nga sokapi, hoju jilikonga mwene.
4 Lakini kila mundu julipema lihengu laki mweni, ndi jiiwesa kulilumbali, bila kulinga sejuhenga mundu jongi.
5 Ndaba kila mundu jitemuliwa kwa mahengu gaki mweni.
6 Ndienu jojubolwa lilobi laka Sapanga na ambaguliya mmbola waki gaamboni gaku goti.
7 Mwiikongeka, Sapanga ngasejulongamwa. Sejupandiki mundu ndi sejihusa.
8 Jojupanda mukutokule majambu gunndema, jihusa majambu giliya, jojupanda yiki Loho jihusa kuhuma kwaka Loho womi wa yaka petapeta.
9 Ndienu, twiisoka kuhenga gaamboni, ndaba ana ngasetukelabuki munyuma twihusa kukipindi saki.
10 Henu ana tubii na mbekenyu twahengila bandu gaamboni na hasa bandu ba bunhobali Kilisitu.

Malobi gukujomule nu kulamu

11 Nndingaliya mohandaki ku handiku nkolongu kwa maboku gangu namwete.
12 Bala bapala kubonikana kwa majambu ga nhyega baapala kunndasimisa kuseku jandu, ndaba ngolungu juku henga hela ajepa kung'aliswa ndaba ju nsalaba waka Kilisitu.
13 Hata bala basekuliwa jandu beni ngaseajetake Malagalakila, lakini apala mwanganya nsekula jandu ili akipunila alama heji nhyeja jinu.

14 Lakini nepani nganakipuni sokapi ila pee nsalaba waka Bambu witu Yesu Kilisitu,
ndaba kwi indela ju nsalaba nndema gubambaliwi kwangu, nanepani mambaliwi pu
nndema.
15 Kuseku jandu au kusindwa kuseku jandu nga sindu samana, sindu sekipalika ndi
kusaliwa mala ja pili kuba kiumbi kinyai.
16 Kwa bandu bapwata indela jenze naalobe lukwali ni ikia ibiya kwabu pamu, kwa
Aizilaeli bandu baka Sapanga.
17 Ndienu, mundu jokapi jwinzumbua kabee, ndaba ja mabanga gaminaku muyega
jangu yaka Yesu.
18 Mwaalongu bangu, uamboni waka Bambu witu Yesu Kilisitu jibiya na mwanganya.
Amina.

Balua jaka Pauli kwa Aepesu
Ulongulelu

Balua kwa Aepesu jaandikwa kipindi simu na balua ja Akolosai saka sa sitini baada ju kusaliwa Yesu. Balua jundongale mweni ngati ntumi Pauli. Linga mu la lipungu 1:1. Asomi bingi ajetake Pauli jwaandaki Aepesu hata ngati jikosa aina ju umundu ukulamuki gogumanyakini kwa Akolosai. Kwa ndaba heji kwaa kwapalika juyongoluta mumakundi ga bandu ba bunhobale Kilisitu mu nkoa. Pauli kabee juandika jwabi mu kipungu pajwaandika balua jenze. Linga mu lipungu la 3:1, 4:1, na 6:20. Pauli antuma Tukiko kupeleka balua heji pajwabii mu sapwali kujenda ku likundi la bandu ba bunhobale Kilisitu baabi ku Epesu. Linga mu lipungu la 6:21-22.

Epesu gwabiya Musi nkolongu ngamaa na kabee wabi musi ukulombase nu kulomba hindu wa Alomani buku nkoa uku Asia. Epesu wamanyikana ngamaa mu nyumba jaka ji kisapanga jeajisengiki homu na jebijipia kwaka kisapanga siki mbomba juku Giliki sebikikema Atemi. Linga mu lipungu la Mahengu 19:23-31, Bandu Kilisitu buku Epesu palatumbuliya labii na makili ngamaa lakini mwenikatai lahoa makili gaki. Linga mu Uyekuli lipungu la 2:1-7.

Pauli julongi mu kipindi sa nusu ju utumbuli wa balua jenze namuna Sapanga hejwaaengi bandu baki na kwaagombo kuhuma mu mahakau kupete Yesu Kilisitu. Julenganesa likundi la bandu ba bunhobali Kilisitu ndi nhyega na Kilisitu, ndi kimutu ni kipandi sa pili si kitabu saka Pauli jupiiki maelesu namuna ju kutama mu maisha ga bandu ba bunhobali Kilisitu.

Gagabii nkati

Mu sapwali jaka 1:1 Pauli julongulike mweni kwaalamuki Aepesu.
Kabee julandi likundi la bandu ba bunhobali Kilisitu namuna jukutama pamu ni Kilisitu. Linga 1:3-3:21
Kabee Pauli julandi namuna heapalika bandu ba bunhobali Kilisitu kutama. Linga mu lipungu 4:1-6:20
Mwisuweni Pauli jupia malobi gu kupunga. Linga 6:21-24.

1 Nepani Pauli, ntumi waka Kilisitu Yesu.
Ku upali waka Sapanga nunhandaki mwanganya mwabandu baka Sapanga ku Epesu, monhobaleka mu kujongana ni Kilisitu Yesu.
2 Tunndobee waamboni waka Sapanga nu lukwali kuhuma kwaka Sapanga Atati bitu na kwaka Bambu Yesu Kilisitu.

Mbenge i kiloho mu kujongana ni Kilisitu
3 Julumbalika Sapanga wa Atati baka Bambu witu Yesu Kilisitu! Ndaba mu kujongana ni Kilisitu jutupeki mbenge yoti i kiloho kuhuma kundema ji kiloho.
4 Kabula jukubombwa nndema, Sapanga jutuhagula twepani tubiya twa bandu baki sukujongana ni Kilisitu ili tubiya sapi na bandu banga na makosa palongi jaki.
Ndaba ju upali waki,
5 Sapanga japala toka mwandi kutuhagu twepani tubiya ngati twabana baki kwi indela jaka Yesu Kilisitu. Hela ndi ekunndengannya na ejapala.
6 Ndienu, tundumbaliya Sapanga ndaba ja uamboni waki nkolongu gojutupeki kupete Mwana waki joampai!
7 Ndaba kwa mwai waka Kilisitu twepani tukomboliwi yaani mahakau gitu gatei kuboka. Ndi egubii ukolongu wa uamboni waki,
8 gojutupeki ku kipemu kikolongu!
Kwa malangu nu umanyi waki woti,
9 Sapanga jahengiki sejapala, jutumanyisi mpangu waki wa sili, go japala kuguhenga kwi indela jaka Kilisitu.
10 Mpangu we hogu gwabiya jakahenga mu kipindi sejupangiki mweni Sapanga, Kilisitu jaibeka hindu yoti yukunani kwaka Sapanga na yupundema pamu, ilonguswa na jombi.
11 Mukujongana ni Kilisitu, twepani butupeki wokopu ngati ebutupangi ngati ejapala Sapanga toka mwandi. Sapanga juhenga majambu goti ngati ejuamu na ejupala mweni.
12 Ndienu, twepani totulonguli kunhobale Kilisitu tupalika kuulumbalii ukolongu waka Sapanga!
13 Namwanganya kabee bandu banga Ayaudi, mugajoani malobi ga sakaka ndi Lijambu la Amboni laka Sapanga lelundete wokovu, munhobali Kilisitu na Sapanga, ili kulangi

mwanganya ndi mwabandu baki, Sapanga jummbeki mwanganya alama ja Loho wa Sapi panani jinu ili kulangi mwanganya mwa bandu baki ngati ejutulagila.
14 Loho hoju ndi poni jukupata majambu goti gajaalagi Sapanga bandu baki, ni lijambu heli lutulangi sakaka nde Sapanga jaakombula bandu baki boti baabii baki. Tugulumbaliya ukolongu waki!

Kuloba kwaka Pauli

15 Kwa ndaba heji, tumbuka panajoa emunhobale Bambu Yesu na upali winu kwa bandu ba Sapi palongi jaka Sapanga,
16 ngasengotwiki hata kasokopi kunsengu Sapanga kwa ndaba jinu. Nunkomboka kila panunndoba Sapanga,
17 ili Sapanga waka Bambu witu Yesu Kilisitu, Atati baabii akolongu, jumpekiya loho hoju jojampekiya mwanganya malangu nu uwesu ukummanya Sapanga sapi ngani.
18 Nundoba Sapanga juyekula mioju jii ili nhwesa kugubona unang'anu waki, ili kumanya senhobale sela sejummbeki nu ulumbi nkolongu wa nhupi yejaabeki bandu baki,
19 na mpata kumanya uwesu waki egubii nkolongu kwitu twepani totunhobale. Uwesu we hogu goguhenga lihengu nkati jitu twepani totuhobale ndi gulengana na makili makolongu gala,
20 makili ga gunhyoa Kilisitu kuhuma kwa bandu baawii, guntamiki upandi waki wa malele ukunani kwaka Sapanga.
21 Hoku, Kilisitu ndi kilongosi nkolongu kupeta aka kilongosi boti bu kunani na bunu uwesu na aka bambu na aka akolongu, kabee liina laki likolongu kupeta mahina gaka akolongu boti bupunndema pani wala nndema gogwihika.
22 Sapanga jubei hindu yoti pai ja magolu gaki na ambeka jubia nkolongu wa kila sindu mu likundi la bandu ba bunhobale Kilisitu.
23 Bandu ba bunhobale Kilisitu ndi Yega jaka Kilisitu, nu utimilifu waki Kilisitu jojutimisa hindu yoti kila pandu.

2

Kuhuma mu kuwa mbaki kujingii mu womi

1 Mwanganya mwabiya nkuwiki ndaba ja makosa na mahakau ginu.
2 Kipindi sela mkubika ntama kukupwata majambu giliya ngati eahenga bandu bupundema pani, mwabiya munzetake nkolongu ji ilombu yana makili jojubii kunani kunhwai, ilombu yeyuye sajenu ilongo bandu banga kunzetake Sapanga.
3 Na hata twepani twaboti twabii ngati bombi, twatama kulengana na ndokule itu yu pundema nukuhenga pe majambu agalaga gagalengane nhyega na malangu gitu. Na twepani kabee twabii ngati bombi, twapalika azabu jaka Sapanga.
4 Lakini Sapanga ndi jwana ikia ingi. Jutupala ku upali nkolongu,
5 hata ana twabiya tukuwiki mu loho ndaba ja mahakau, jutuhengiki tutama pamu ni Kilisitu Yesu. Kwa uamboni waka Sapanga mwanganya muokwi.
6 Su kujongana ni Kilisitu Yesu, Sapanga jutuyoa pamu, tukalongua pamu najombi kunani kwaka Sapanga.
7 Jahenga hela ili kulangi uamboni waki nkolongu wanga kuba ni kipemu kwa bandu boti, babihika ipindi ya masoba ya mwenikatai kwi indela ju upali waki, su kujongana na Kilisitu Yesu.
8 Ndaba, kwa uamboni waka Sapanga nkombuliwi kwi indela ju kuhobaleka. Lijambu le heli ngaselihikiki ndaba ju kuhenga lihengu ngani ila je nhupi pena kuhuma kwaka Sapanga.
9 Ndaba ngaseihengiki kwa mahengu ginu henu jiikuba mundu ju kukipuna.
10 Twepani ndi iumbi yaka Sapanga, na ku kujongana ni Kilisitu Yesu, Sapanga jutubomba ili tutama nu kuhenga gaamboni gajutuandali tugahenga.

Kuba sindu simu na Kilisitu

11 Mwanganya nkombuka emwabii mwandi mwabandu banga Ayaudi sukubelekwa na nkemwa na Ayaudi, “Bandu banga kusekuliwa jandu,” Ayaudi bilikema, “Asekwi jandu,” ndaba ja sela sebikihengiki beni nhyega yabu kwa maboku.
12 Kipindi se sela mwanganya mwabii ngasemumanyi Kilisitu, mwabii kunza ja bandu buku Izilaeli, mwabii mwaageni ndaba mwabii kunza ja malaganu gajalagila Sapanga bandu baki. Mwatama pani punndema bila kuhobale na bila kummanya Sapanga.
13 Lakini henu su kujongana ni Kilisitu Yesu, mwanganya bamwabii kutali na Sapanga, bunzopiki kwi indela ja mwai waka Kilisitu.

14 Ndaba Kilisitu mweni jutuletii lukwali sukuhenga Ayaudi na bandu banndema yoti
kuba sindu simu. Kupete indela jukujipia yega jaki mweni ngati litambiku, jugupia ubaja
gogwabaganisa ngati ukuta pikilanda jabu.
15 Jaboa Malagalaki pamu ni mihilu jaki nu kuyobale kwaki, ili kupete kubaganika kwa
Ayaudi na banga Ayaudi, jaahenga kuba sindu simu nu ku kuhenga hela jaleta lukwali.
16 Kwi indela jukupia nhyega jaki, Kilisitu juguboa ubaja wabu, ku nsalaba waki
jaalombanisa na bandu be haba kuba bamwa nu kujonganisa na Sapanga.
17 Ndienu, Kilisitu jahika kulandi Lijambu la Amboni laka Sapanga lu lukwali kwinu
mwanganya mwabandu banga Ayaudi momwabii kutali na Sapanga, na kabee kwa
Ayaudi babube babii pambipi na Sapanga.
18 Henu, kwi indela jaki, twepani twaboa, Ayaudi na bandu banga Ayaudi, tuwesa
kwaajendee Atati kwa kwi indela jaka Loho jumu.
19 Ndienu, mwabandu banga Ayaudi nga mwaagene kabee, wala nga mwabandu
baapeta. Henu mwanganya ndi mwaakola ndema pamu na bandu baka Sapanga, mwan-
ganya mwabandu bikikaja saka Sapanga.
20 Bunsengiki panani ju nsingi gobugubei mitumi na Alota baka Sapanga najombi Yesu
Kilisitu mweni ndi lilibu lunsingi heli lelikamulaki nyumba.
21 Jombi ndi jojilombanisi linyumba loti nu kulihenga libiya likolongu mbaka kuba
Nyumba ja Sapi jaka Sapanga ndaba jaka Bambu.
22 Mukujongana ni Kilisitu, mwanganya kabee na boti bangi, nsegwa mu nyumba jaka
Sapanga kwi indela jaka Loho waki.

3

Lihengu laka Pauli kwa bandu banga Ayaudi

1 Kulengana na haga, nepani Pauli, mpungwa waka Kilisitu Yesu ndaba jinu mwan-
ganya, nunndobe Sapanga.
2 Ku sakaka nzoini lihengu lela la waamboni Sapanga, lenapata ndaba jinu,
3 Sapanga juyekuli nu kumanyisa sili jenze jejihihiki. Nanepani nunhandaki lijambu le
heli su ujipi,
4 nanamu anansomiki malobi gangu mwiwesa kumanya enihelewa sili jaka Kilisitu heji.
5 Pamwandi bandu ngase baamanyisi sili je heji; lakini henu Sapanga jaamanyisi mitumi
na alota baka Sapanga na bandu ba Sapi kwi indela ja Loho.
6 Sili jeni ndi jenze: Kwi indela ji Lijambu la Amboni Sapanga jaapeke mbengalelu bandu
banga Ayaudi yeilengana na Ayaudi. Bandu be haba ndi ihungu ya nhyega jimu, nabombi
ajopa pandu pa hindu yejaalagi Sapanga kupete Kilisitu Yesu.
7 Nepani anhengiki kuba nu ntumisi wa Lijambu la Amboni kwa uamboni wakajika
gojumbeki Sapanga kwi indela ju uwesu waki nkolongu.
8 Nepani namundu nu nsoku kupeta bandu boti baka Sapanga. Lakini jumbeki nepani
uamboni waka Kilisitu wakaalandi bandu banga Ayaudi Lijambu la Amboni langa ni
kipemu,
9 nahaguliwa ili nundangiya bandu boti ili awesa kumanya sili jaka Sapanga hejihenga
lihengu. Sapanga jambombiki hindu yoti jahiya sili jeheji kwa ibeleku yoka tumbuka
mwandi.
10 Henu ndaba, kwi indela ja bandu ba bunhobali Kilisitu, aka kilongosi na baabi na
makili bu kunani kwaka Sapanga amanya malangu gaka Sapanga mu majambu gingi.
11 Sapanga jahenga heli kwi indela jaka Bambu witu Yesu Kilisitu ngati ejapala yaka
petapeta.
12 Ndienu, sukujongana ni Kilisitu nu kukunhobale jombi, twepani tunzendee Sapanga
sukuhobale bila kujogopa.
13 Henu, nundoba mwihola ndaba ja mang'aliku gambata ndaba jinu, ndaba henga haga
kwinu ndaba ju ulumbi winu.

Upali waka Kilisitu

14 Kwa ndaba heji, naagungamali Atati,
15 baabii utumbuli wa kaja yoti yu pundema nu kunani kwaka Sapanga,
16 Nundoba Sapanga, jojubii nu ulumbi nkolongu, jungangamalisa mwanganya mioju
jinu kwa makili ga gaki, kwi indela ja loho waki,
17 najombi Kilisitu jutama mioju jinu su kuhobale. Noba ili mmbiya mikega nukujema
nganganganga mu misingi ju upali,
18 ili nhwesa kumanya pamu na bandu boti baka Sapanga kulengana nu upali waka
Kilisitu egubii nndasu na egupanwiki na egukoliki na egunyoliki.

19 Heloo, mpata kumanya upali waka Kilisitu gogupeta umanyi gwoti, ili nhwesa
kutwelakewa ngani nu kuhiki kipemu saka Sapanga sekitweli.
20 Julumbalika Sapanga jojuwesa kuhenga mahengu makolongu kupeta gatugaloba na
gatugawasali. Kwi indela ja makili gaki gagahenga lihengu nkati jito,
21 julumbalika Sapanga kupete bandu ba bunhobali Kilisitu na kupete Kilisitu Yesu
ipindi yoti, yaka petapeta na petapeta, Amina.

4

Kujongana mu nhyega jaka Kilisitu

1 Ndienu nepani ne angongiki ndaba nuntumaki Bambu, nundoba ntama ngati ejupala
Sapanga kulengana ni lihengu lejunkemi Sapanga.
2 Mmbiya muda woti mo nngungamali, apoli na banhinakali su upali.
3 Nkasana kutunza ujonganu winu goguletwa na Loho kupete indela ju lukwali jejun-
dombanesa.
4 Jibii nhyega jimu na loho jimu na kuhobale kumu kojunkemi Sapanga.
5 Jubii Bambu jumu, kuhobale kumu nu ubatisu gumu,
6 Jubii Sapanga jumu baabi Atati ba boti, jojuwe jubii panani ja boti, juhenga lihengu
kwa bandu boti na jubii kwa bandu boti.
7 Kila jumu witu jupatiki uamboni kulengana ni kipemu sa nhupi seampeki Kilisitu.
8 Ngati egapwaga Maandiku gaka Sapanga:
“Pajajenda kunani kwaka Sapanga ngani,
jaajukua bandu bajaakamwi;
jaapekiya bandu nhupi.”
9 Henu pajupwaga, “Jagoluka kunani kwaka Sanga,” kubii na mana bole? Maana jaki ndi
ana, jatumbuliya kuhuluka hoti pai ngani punndema.
10 Ndienu, hoju jojahuluka pani punndema ndi jojagoluka kunani ngani kupeta kunani
kwaka Sapanga ili jugutwelakiya nndema woti.
11 Ndi jojapekiya bandu nhupi: Bangi jaapekiya abiya mitumi, bangi alota baka Sapanga,
bangi aenisa Lijambu la Amboni, bangi babaalongosa bandu baka Sapanga na aka abola.
12 Jahenga hela ili juwesa kwaahandaa bandu boti baka Sapanga kwa ndaba ji lihengu
laka Kilisitu ili kujisenga nhyega jaki,
13 twepani twaboa tuwesa kuba sindu simu mu kuhobale nu kummanya Mwana waka
Sapanga, tubiya twabandu baakoi mukuhobale nu kuhiki kutimii kwaka Kilisitu mweni.
14 Ndienu ngatukubi kabee ngati bana asoku, babutuleke nu kutupongalo koni na koni
kwa kila namuna ju unhwai wa mabole gaapia bandu bini isoli ili baahoa bandu kwi isoli.
15 Ana tulonge usakaka kwa mwoju wo upali twiendaliya kukola mu majambu goti
mbaki kulengana ni Kilisitu jojuwe ndi kimutu,
16 Pai ju ulongosi waki, ihungu yoti ya nhyega ikamulana pamu na nhyega kwi mitanda,
na nhyega joti jihobaleka ku kujangatiwa ni ihungu yaki. Ndienu kila kiungu ana kihenga
lihengu laki sapi, nhyega joti jikola nu kujisenga mu upali.

Maisha manyai mu Kilisitu

17 Ndienu, nunhingamaki ana: Mwiiendale kabee kutama ngati bandu banga kum-
manya Sapanga, baapwata mawasu gabu giliya,
18 na malangu gabu gabii kulwii. Abii kutali na womi waka Sapanga kwa ndaba ju
ung'ang'a gogubi nkati jabu ni ing'omu yabu.
19 Ahobiki na ngaseabii ni iyoni, aamwi kujingi mu majambu giliya, nukupala kuhenga
majambu gi iyoni sanga kukotoka na atokule kuba na mali gingi ngani.
20 Lakini mwanganya gasemummyi Kilisitu kwandela heji.
21 Kulangi hotuhotu mwajoa sapi majambu gaka Kilisitu, na mwabii mwa abole baki na
mwabolwa najombi usakaka gogubii nkati jaka Yesu.
22 Ndienu, nkotuka majambu giliya gamwabiya nhenga mwandi, gagabiya gumpeleka
ku kuwa, sukupwata ndokule yaki yeyabiya itenda kunkonga.
23 Mioju jinu na malangu ginu gapalika kulenganake su unyai.
24 Nhwata umundu unyai goguwe gubombiki kwa malenganu gaka Sapanga na goguwe
gulilangi mu maisha gu usakaka nu gukujetakewa na Sapanga nukuba nu usapi.
25 Henu nkotuka isoli. Kila jumu jupalika kumpwagi nnzaku usakaka, maana kila jumu
witu ndi kiungu sa nhyega jaka Kilisitu.
26 Ana nhyomiki, mwijetake inyela inu yunhenga nhenga mahakau, na wala mwiitama
ni inyela pipipipi.
27 Mwalipeke lijobi mbekenyu.

28 Jojabii mwii jwiijiba kabee, ila jutumbuliya kuhenga lihengu la amboni kwa maboku
gaki, juwesa kuba na sindu su kunzangati mundu jojubii nhagu.
29 Malobi ganga na mana giipita hata kidogu mu milomu ji; masoba goa malobi ginu
gabiya ga sapi gaguge gagangamalisa mioju na kwaajangati bangi, ili gaasenga bandu binu
baajoane.
30 Mwampeke usungu Loho jaka Sapanga, ndaba Loho we hoju jubii ngati poni jaka
Sapanga kwinu mwanganya mwa bandu baki, najombi julangi lisoba limu liitenda kuhika
lelule Sapanga jwaakombula bandu baki.
31 Ndienu nkotuka usungu ni inyela ngolongu na mwiiyoma na mwiikuba na keleli na
matondu na nkotuka kila uliya!
32 Mmbiya na mwoju wamboni na gogubii gukuboniana ikia, kila jumu andekakiya
nnzaki makosa ngati najombi Sapanga ejunndekakiya mwanganya mahakau ginu kwi
indela jaka Kilisitu.

5

Kutama mu unang'anu

1 Henu mu nnziga Sapanga ndaba mwanganya ndi mwabana baki mojumpai.
2 Upali gulongosa maisha ginu ngati Kilisitu ejutupai, na ndaba jitu julipia mweni ngati
litambiku lelibii nu ulumba wa sapi ni litambiku lelunndengane Sapanga.
3 Henu ndaba mwanganya mwa bandu baka Sapanga, ndienu uselati nu usapu wokapi
gola au soju wilongaleka kabee kati jinu ngati ekupalika kwa bandu baka Sapanga.
4 Kabee malobi gi iyoni na giking'ang'a au malobi galiya goti haga mwanganya mwi-
longe, malobi gu kunsengu Sapanga ndi gagapalika.
5 Mmanya hotuhotu, nselati jokapi au jojuhenga majambu giiyoni au nsoju bandu ngati
haba alengana na bandu baagungamali imong'umong'u, au mundu jokapi ngati haba
ngajijingi mu ukolongu waka Kilisitu na waka Sapanga.
6 Mwijetake kukongwa na mundu kwa malobi ganga na mana; ndaba kwa majambu
ngati haga inyela yaka Sapanga yahikila bandu ngati haba banga kunzoane.
7 Ndienu, mwiijongana na bandu bahenga majambu ngati haga.
8 Pamwandi mwanganya mwabii palwii, lakini henu mwanganya mmbii mu unang'anu
su kujongana na Bambu. Ntamannya ngati bana bu unang'anu,
9 ndaba gagapiti kupete kutama mu unang'anu ndi uamboni, kujetakewa na Sapanga nu
kulonge sakaka.
10 Nndenga kugamanya gala gagunndengani Bambu.
11 Mwiijongana kuhenga mahengu gangakupalika gagabii ga lwii, ila mwagalangia goti
pagwendu.
12 Ndaba majambu gagahengwa kwa sili galeta iyoni ngasegapalika hata kugapwaga.
13 Lakini kila sindu anakiyekuliwi nu unang'anu, usakaka waki gutenda kubonikana,
14 na kila sekibonikana ndi unang'anu. Ndi mana Maandiku gapwaga:
“Jumuka wehapa wegugoni,
yooka kuhuma kwa bandu baawii,
najombi Kilisitu jang'alasiya ili guwesa kuelewa.”
15 Ndienu, mulilingaliya entama. Mwiitama ngati ang'ang'a, ila ngati bana malangu.
16 Nkasana kutumi kila mbekenyu sapi ngati ekuwesikana ndaba masoba ge haga giliya.
17 Henu, mwiikuba mwaang'ang'a, ila nndenga kumanya gajupala Bambu.
18 Mwiilobe uwembi ndaba gwanhenga ntenda majambu giliya, ila ntwelaliya Loho jaka
Sapanga.
19 Nndongalannya kwa malobi ga Zabuli, miyambu yukulumbali na miambu ji kiloho;
munzembila Bambu miyambu na Zabuli sukusengu mu mioju jinu.
20 Munsengula Sapanga Atati masoba goti ndaba ja majambu goti, kwi liina laka Bambu
witu Yesu Kilisitu.

Mabole ga bandu bajukuini

21 Kila jumu antunzila nnzaki isima ndaba jukuntendee isima Kilisitu.
22 Mwakambomba mwaatendila isima akanalomi bii ngati emunzoane Bambu.
23 Ndaba mwanalomi andongoo nhwanamundu, ngati Kilisitu ejalongoo bandu ba
bunhobale, najombi Kilisitu mweni ndi jojaakombula bandu ba bunhobali Kilisitu bandu
haba ndi nhyega jaki.
24 Ngati bandu ba bunhobali Kilisitu hebunzoane Kilisitu, ndi ahelahela, aka mbomba
bajoannya akalomi babu mu majambu goti.
25 Nanamu mwakanalomi, mwaapala aka mbomba binu ngati Kilisitu ejaapala bandu
ba bunhobale jombi, sukupia womi waki kwa ndaba jabu.

26 Jahenga hela ili kulinyambisa likundi la bandu ba bunhobale Kilisitu palongi jaka
Sapanga baada jakaasapisa kwi lilobi laki ngati mundu ejusapisa kwa masi,
27 ili julipatila likundi la bandu ba bunhobale jombi la sapi ngani, bandu ba bunhobale
jombi banga ni kihakau, na kasolu au sokapi sekilengana na hesi ila abia bandu baasapi
banga ni lidoa.
28 Ahelahe, akanalomi apalika kwaapala aka mbomba babu ngati hebiipala nhyega yabu
beni. Joampala nhwanamundu jilipala mweni.
29 Ngamundu jokapi jojijisuki nhyega jaki; ila jujilea nukujitunza. Ndi ahelahe Kilisitu
hejaatunza bandu ba bunhobali jombi,
30 maana twepani ndi iungu ya nhyega jaki.
31 Ngati maandiku gaka Sapanga egapwaga “Kwa ndaba heji, mwanalomi jaaleka atati
baki na amabu baki, jijongana nu nhanu waki, nabombi abeli haba biibiya nhyega jimu.”
32 Gubii usakaka goguhihiki mu malobi haga, nanepani mona gunhusu Kilisitu ni likundi
labandu ba bunhobale jombi.
33 Lakini gunhusu kabee mwanganya: Kila mwanalomi ampala nhwanu waki ngati
ejulipala mweni, najombi mmbomba antendila isima nndomi waki.

6

Bana na Atati na Anyongo babu

1 Mwabana mwenga, mwajoannya atati binu na amabu binu mu Bambu ndaba heli ndi
lijambu laamboni.
2 Ngati Maandiku gaka Sapanga egapwaga, “Mwaatendila isima atati na amabu binu,”
goniogu ndi nhilu gogubii guutumbuli mu lilagi,
3 “Ili gupata mbengalelu nu kutama yaka hingi punndema.”
4 Nanamu mwaka tati mwaasukisa bana binu ila mwaajangatiya akola kwi isima na
mabole gi Kikilisitu.

Baahenga lihengu na aka bambu babu

5 Mwa atumwa, mwajoannya aka bambu binu bupu ndema pani ku kiholu nu kubagaja,
nhenga hela ku usapi wa mwoju ngati emuntumaki Kilisitu.
6 Nhenga hela nga pa akuba aka bambu bii pena ili mmbonikana baamboni kwabu, ila
nhenga su upali waka Sapanga ndaba mwanganya mwaatumisi baka Kilisitu.
7 Nhenga lihengu linu sukutogule ngati muntumaki Bambu na nga ngati mwaatumaki
bandu.
8 Nkombuka ana kila mundu jojihenga ga amboni jubiya ntumisi au mundu jo-
julekakiwi, jiijopa seketule jaki kuhuma kwaka Bambu.
9 Nanamu mwaka bambu bupundema pani, mwaatendila ahelahela atumisi binu, na
nkotuka kwaajogo. Nkombuka ndee mwanganya mmbii ngati bombi mmbii na Bambu
ajolajola kunani kwaka Sapanga, najombi ngasejahenge bandu suku bagu.

Ngondu ji kiloho

10 Mwisu weni, nundoba mbiya nganganganga mukujongana na Bambu na kukujan-
gatiwa na makili gaki makolongu.
11 Nhwata hindu yukukomane ngondu yejumpeke Sapanga mpata kuipenga mipangu
jiliya jaka Lijobi.
12 Ndaba ngondu jitu nga kati jitu na bandu, ila tukomana na makili gi ilombu mu
nndema wi kiloho, tukomana na baalongosa, akolongu na bana makili, baalongosa
nndema gongo wa lwii.
13 Kwa ndaba heji, nhwata hindu yu kukomane ngondu yejumpeki Sapanga ili lisoba lela
elihika nhwesa kugapenga makili ga bandu abaja, na nkomini mbaka mwisu, mwibiya
mwakona nganganganga.
14 Ndienu, ntama mihu. Usakaka gubiya ngati nkanda mukibunu sinu, kujetakewa na
Sapanga kubiya ngati lingobu la somasoma lukuenga pikigamba,
15 na kuba tayali kulandi Lijambu la Amboni lu lukwali jibiya ngati ilatu mwa magolu
ginu.
16 Kupeta haga goti, kuhobale kubiya muda woti ngati ngau mu maboku ginu, junhwe-
sisa kujisusu mikoa ja mwotu jaka Mbaja jola.
17 Nnzopa wokovu ngati kopia jinu ja somasoma ni Lilobi laka Sapanga ngati upanga
yejumpeki Loho jaka Sapanga.
18 Nndoba kila lisoba, koni mwakaloba kujangatiwa na Sapanga. Nndoba sukulongoswa
na Loho wa Sapi. Nkelukiya bila kusoka koni mwakaalobila bandu boti baka Sapanga.
19 Nnobila nanepani kabee ili Sapanga jumbekiya malobi gukulonge, nhwesa kwaa-
manyisa bandu sili ji Lijambu la Amboni sanga kujogopa.

20 Nepani ndi nu ntumi wi Lijambu la Amboni hata ngati henu mii mukipungu. Henu
nndoba, ili nhwesa kuba nganganganga mukulandi ngati ekupalika.

Malamuki ga mwisu

21 Tukiko, nndongu witu jotumpai nu ntumisi jojunhobaleka mu kujongana na Bambu,
jampekiya majambu gangu goti ili mmanya gagambatiki na enhenga lihengu.
22 Nuntuma kwinu jumpekiya majambu gitu ili jumpolisa mwoju.
23 Nunndobe mwa alongu bangu lukwali nu upali nu kuhobale kuhuma kwaka Sapanga
Atati nu kuhuma kwaka Bambu witu Yesu Kilisitu.
24 Nunndobe uamboni waka Sapanga boti babumpai Bambu witu Yesu Kilisitu ku upali
wanga na mwisu.

Balua jaka Pauli ngati ejuandiki
Apilipi
Ulongulelu

Pauli jwaandakya balua likundi la bandu babuhobale Kilisitu buku Pilipi mu yaka ya sitini na moja baada ja kusaliwa kwaka Kilisitu. Jwaandika balua jenze kipindi jubi ku kipungu ku Loma. Mulipungu 1:13. Tuwesa kulibola majambu kidogu ga musi uku Pilipi mukitabu sa mahenu gaatumi. Musi wa Pilipi wabia musi nkolongu u nkoa uku Makedonia. Kabee labii likundi lutumbuli la bandu babuhobale Kilisitu kutumbuli mu nkoa uku Makedonia batumbuliya mu musi gongo. Pauli na Sila ndi babatumbuliya likundi heli na hata baajegala mu kipungu kwii ikilu jimu pababiya hoku. Mu mahengu 16.

Kuwesikana Pauli jwabi na nia yingi pajwaandika balua jenze. Jatumia balua heji ngati napwasi ja kwaasengu bandu ba, ndaba ja hupi jebuntumila baada jukujowana jubii mukipungu. Mulipungu 4:10-19. Kabee jawesa kwaamanyisa hali jaki pajubii mukipungu na jatumia balua je heji kwamanyisa Timoteo na Epafulodito kulikundi la bandu babuhobale Kilisitu, ili awesa kwaajopa nukutenda isima ngati akakingosi wabu. Mulipungu 2:19-30.

Gagabii nkati

Pauli jutumbuli balua jaki sukwalamuki bandu babuhobale Kilisitu babii kumusi uku Pilipi, linga lipungu 1:1-2

Ndienu japwaji majambu gaki hejubii na majabu gajupala, mulipungu 1:3-2:30

Monikatai jaapeke malagiso gukuhenga paatama ngati bandu babuhobale Kilisitu. Mulipungu 3:1-4:9

Pauli jujomule sakwasengu bandu babuhobale Kilisitu buku Pilipi ndaba ja hupi yabu nakaalamuki. Mulipungu 4:10-23.

1 Nepani Pauli na Timoti, twaatumisi baka Yesu Kilisitu.

Tunhandakii mwanganya mwabandu baka Sapanga ku Pilipi babube bajonganisi ni Kilisitu Yesu, pamu naka kilongosi na babaajangati bandu ba bunhobale Kilisitu.

2 Bambu Sapanga jumpekia waamboni waki nu lukwali kabee nzopa haga kuhuma kwaka Bambu witu Yesu Kilisitu.

Pauli jwaalobe Apilipi

3 Nunsengu Sapanga wangu kila panunkomboka,

4 na kila pa nunndobee mwaboa, nundoba sukutogule,

5 ndaba nndei kunyangati mu mahengu gukulandi Lijambu la Amboni, tumbuka lisoba lu utumbulii mbaka lelenu.

6 Ndienu, mi nu usakaka Sapanga jojatumbuliya lihengu linyai nkati jinu, jajiendelesa mbaka palitimia Lisoba lukuhika kwaki Kilisitu Yesu.

7 Hela ndi embalika kunhwasali, ndaba nunkomboka masoba goti mmwoju jangu. Ndaba mwanganya mwaboti nnyangati mu waamboni gojumbeki Sapanga gukukengale nukulangi pangwendu Lijambu la Amboni, sajenu pa mi mukipungu na hata panabi nga nukumeka mukipungu.

8 Sapanga jumanya mbwaga sakaka, hembwaga ndokule ngamaa kummbona mu upali waka Yesu Kilisitu.

9 Kuloba kwangu ndi kongo, upali wii uendaliya kujonzukeka ngani pamu nu umanyi wa sakaka na malangu goti,

10 ili nhwesa kuhagu lijambu lelibi la moju wa sapi, ndi pamwibia nga nilikosa lokapi mu lisoba lukuhika Kilisitu.

11 Womi winu witweelila majambu goa gagabii gasakaka na gaamboni. Gagugeni Yesu Kilisitu mweni juwesa kumpeke, ndaba ju ulumbi nu ulumbalii waka Sapanga.

Kutama ndi kuba na Kilisitu mmoju

12 Mwaalongu bangu, mbala mmnya majambu gala gagambataa gajangati ngamaa kuenesa Lijambu la Amboni.

13 Kulengana na haga, alonda boti ba nyumba jaka bambu nkolongu pamu na bangi boti pamba amanyiki mii mukipungu ndaba nepani nuntumaki Kilisitu.

14 Ndaba ji ipungu yangu kwaahengiki aka kilongu bingi kunhobale Bambu hata ahendale kuba na makili gukulandi lijambu laka Sapanga bila kujogopa.

15 Sakaka bandu bangi andandi Kilisitu ndaba abii na wipu na bandu bee haba apala
kukomana, lakini bangi andandi Kilisitu kwa mawasu ga sapi.
16 Haba babundandi Kilisitu kwa moju wa asapi ahenga su upali, ndaba amanyiki
Sapanga jumbeki lihengu lende kulikengale Lijambu la Amboni.
17 Baabi na wipu haba buntangasa Kilisitu sukutokule kwaabu beni nga kwa mwoju wa
asapi, koni aholale binyonzukiya mang'aliku gangu mu kipungu.
18 Lakini heli kwangu nepani ngasindu! Nepani ndogule ana bandu bundandi Kilisitu
kwii indela jokapi, jikubii kwa mawasu giliya au ga asapi. Kabee niiendaliya kutogule.
19 Ndaba manyiki kukuloba kwinu nukuujangati wa Loho jaka Yesu Kilisitu niitenda
kulekakewa.
20 Kutokule kwangu kukolongu nu kuhobale kwangu kubii ana, kwiindala jokapi
nganiisindwi kulihenga lihengu langu, ila niibiya na mwoju wa nganganganga ngani kwa
masoba goti na hasa kipindi senze, ili Kilisitu julumbilika mu nhyega jango jotii, panguba
na mwomi au anawii.
21 Ndaba kwangu nepani kutama ndi kuba na Kilisitu mmoju jango, na kuwa ndi kupata
gingi.
22 Lakini ngati kupete kutama niwesa kuhenga lihengu lelibii lukupata gingi, ndienu
ngasemanyiki nhagu lako!
23 Ganhuta majambu mabeli, ndokule kuboka muwomi gongo pamu ni Kilisitu, lijambu
le heli la amboni ngamaa.
24 Lakini kwibia lijambu laamboni ngani kwinu ana hendalii kutama mu nndema gongo.
25 Ndaba mi nu usakaka wilijambu le heli, na hela manyiki niendaliya kutama pamu
na mwanganya mwaboa, ili nhwesa kujonzuke kukola kwinu nu kutogule mu kuhobale
kwinu.
26 Ndienu paniibiya na mwanganya kabee mmbiya na sindu sukukipunila ndaba jangu
nepani pankubanzongini na Kilisitu Yesu.
27 Lakini lijambu lelipalika mu mahengu ginu, nhenga ngati elipala Lijambu la Amboni
laka Yesu Kilisitu, ili ana nhwesiki kuhika kwinu au nanzindiki, nyoana nzema ngangan-
ganga koni mmbii ni liwasu limu na mwoju gumu kukomane Lijambu la Amboni kwa
pamu.
28 Wala mwaajogopa abaja babumpenga. Na heli laalangia bombi kuba biitenda
kusindwa na mwanganya mwiitenda kuwesa ndaba Sapanga ndi jojupi uwesu.
29 Ndaba mpatiki wamboni waka Sapanga gu kuntumaki Kilisitu, na nga kunhobale
pena, ila kabee nukung'aliswa kwa ndaba jaki,
30 henu nhwesa kujongana na nepani kukomana. Kukomana kwe hoku ndi komwamona
nakakomana puuwanzu nahenu nakona nakakomana hadi sajeno ngati enzowana.

2

Kulihelea nu ukolongu waka Kilisitu

1 Boo, kutama kwinu panzongini na Kilisitu kumpeki makile? Boo, upali waki gum-
pogale mwoju? Boo, nnzongini na Loho jaka Sapanga? Boo, mmbonane ikia pamu
nukubonane usungu mwabeti kwa mwabete?
2 Ndienu munitwelakiya kutogule kwangu kwakuba niliwasu limu, nu upali gumu na
mwoju gumu nukupala lijambu limu.
3 Mwihenga sokapi kwa mwoju uku tokule kwinu au sukukipuna bwaka, mmbiya
nngungamali mwabeni na mwabeni, na kila jumu ammbona nnzaki kuba jojupalika
kupeta jombi.
4 Kila jumu winu jwilingali majambu gaki mweni pena, ila juhenga kwa ndaba ja bangi.
5 Mmbia na mwoju agolagola gojwabinaku Kilisitu Yesu.
6 Jombi toka mwandi jwabii Sapanga,
lakini ngasejukubweni kuba Sapanga kola ndi sindu sukukamulaki kwa makili.
7 Henu sukupala mweni,
jwagaleka goti haga,
nukulihenga ngati ntumisi, nukusaliwa ngati bandu bangi,
nukubonikana ngati bandu.
8 Najombi pajabiya jubonikana na nhyega ngati mundu, jiligungamaliya,
nukujetake mbaka kuwa: Helo, kuwa punsalaba!
9 Henu Sapanga ankwea kunani ngani,
nukumpeke liina likolongu kupeta mahina goti,
10 ili libiya ni isima liina laka Yesu,
iumbi yoti yeibi kunani kwaka Sapanga,

nu yu pundema na ndema jeatama bandu bawii, ipega magoti palongi jaki,
11 na kila mundu jwiijetakiya hotuhotu Yesu Kilisitu ndi Bambu,
ku ulumbi waka Sapanga Atati.

Kung'ala ngati ndondu

12 Henu mwa akosi bangu, panabii na mwanganya nnyoana ngamaa, hata sajenu pa mii
kutali na mwanganya nhendaliya kunyogwane. Nhenga lihengu sukujogopa nukubagaja
ku ukombosi winu,
13 ndaba Sapanga ndi jojuhenga lihenga muda woka nkati jinu, nukumpeke uwesu nu
kupala kuhenga lelijongana numpangu waki mweni.
14 Nhenga majambu goti bila kulelaneka wala kubisana,
15 ili mpata kuba mwabandu ba sapi, banga nilikosa, ngati bana ba sapi baka Sapanga
baatama mu ndema guliya na goguhobiki. Mwing'ala kwabu ngati ndondu ejimulika
kunani,
16 namulikamwi nganganganga lilobi la womi, na hapa nane panibiya na ndaba
jukipunii lisoba lela laka Kilisitu, ndaba kwiibonikana hotuhotu kukasana kwangu nili-
hengu langu ngaselahoba bwaka.
17 Lakini hata ngati biimbiya ili nguba litambiku sindu sa kunywa pamu nukuhobale
kwinu kokubi litambiku kwaka Sapanga, nala ndogule ngamaa nukujongana na mwan-
ganya mwaboti kutogule hoku.
18 Ahelahela, mwanganya nanamu kupalika kutogule nukululuta pamu na nepani.

Timoti na Epafulodito

19 Kupete kujongana na Bambu Yesu nhobale niiwesa kuntuma Timoti kwinu eheno, ili
mbata kupogaleswa mwoju wangu panipata majambu ginu.
20 Ngasemii na mundu jongi ngati jombi, jojulingali majambu ginu kwa mwojo.
21 Ndaba kila jumu juhenga ngani majambu gaki mweni, wala ngase juhenga majambu
gaka Yesu Kilisitu.
22 Lakini mwanganya mwabeti mmanyiki Timoti ejililangi mweni juwesa, ndaba jombi
na nepani tubii ngati mwana na atati baki, tuhengiki lihengu li Lijambu la Amboni pamu.
23 Henu nhobale kuntuma kwinu nyata paniimanya majambu gangu pagiimbitila.
24 Nanamweti nhobale kwaka Bambu ana nihika kwinu pambipi pani.
25 Lakini nemona sapi nuntuma kwinu nndongu witu Epafuladitu, jojuwe nnzangu mu
lihengu na nkomana ngondu nnzangu na jojuwe mwanganya muntuma kwangu juhika
kunyangati.
26 Jupala ngamaa kumbona mwanganya, na ngasejubii na laha, ndaba mwanganya
mwajowini jabii nngonzu.
27 Sakaka jabii nngonzu, kabee pambipi na kuwa. Lakini Sapanga ambonila ikia, wala
nga jombi pena, ila hata nepani jamonila ikia, ili niikuba nusungu nkolongu.
28 Ndienu mbala ngamaa kuntuma kwinu, ili pamwammbona nhwesa kutogule kabee,
na huzuni jangu nepani jiboka.
29 Henu munzopa sukutogule kukolongu, jombi nndongu witu mu Bambu. Mpalika
kwaatende isima bandu baabi ngati jombi,
30 ndaba jaegaliya hata kuwa ndaba jilihengu laka Kilisitu, nukuhatalisa womi waki ili
juwesa kunyangati nepani goguwe mwanganya ngasemwawesiki kunyangati.

3

Mwihobale majambu ya nhyega

1 Sukujomule, mwalongu bangu ntoguliya koni nnzongini na Bambu. Ngasenzoka
kukelabuki ganunhandaki puwanzu, ndaba ganhenga mmbia nulukwali.
2 Nzepana na bandu batenda mahakau, yaka nakabwa heyi, bandu bahahingamaki
kuseku jandu.
3 Ndaba twepani ndi twabandu totusekwi jandu sakaka, nga bombe! Ndaba twepani
tuhobale Sapanga kwi indela ja Loho waki, nutukipuni sukujongana na Kilisitu Yesu.
Nangasetuhobale hindu yeibii kunza ju nhyega.
4 Nepani ahelahe nakabia nhwesiki kugajetake majambu gagahengeka mu nhyega.
Ana jubii mundu jojuwasali jugahobale majambu haga, hoju ngajwakawesiki kunzinda
nepani.
5 Nepani banzekula jandu lisoba la nani toka panasaliwa. Nepani ndi namundu
juku Izilaeli, likabila laka Benyamini, kabee nu Nhebulania jwa sakaka. Kwa majambu
gukukamulaki Malagalaki nepani nabii Mfalisayo.
6 Nakasini ngamaa nabiya hata naang'alisa bandu ba bunhobali Kilisitu. Kulijambu
lukujetakewa na Sapanga sukukamulaki Malagalaki nepani ngasenabii nilikosa.

7 Lakini majambu ge gala goti gagabii nagawasalia gasapi na gukunyangati, henu
nagabalanga kuba asala ndaba jaka Kilisitu.
8 Kulekana na haga, nagabalanga majambu goti kuba asala ndaba jilijambu likolongu
ngani yaani kummanya Yesu Kilisitu Bambu wangu. Ndaba jaki jombi nyetaki kuleke
kutali kila sindu, moniki haga goti gabii ngati imai ili numpata Kilisitu,
9 nukujonganiswa najombi ngani. Nepani ngasembai kabee lijambu lukujetakewa na
Sapanga kwii ndela jukupwata Malagalaki. Ila mbala kujetakewa na Sapanga kwii indela
jukunhobale Kilisitu, kujetake hoku kuhuma kwaka Sapanga kwii indela jukuhobale.
10 Sembala pee ndi kummanya Kilisitu na makili gukuyoka kwaki, nuku kuba pamu mu
mang'aliku gaki, nakuba ngati jombi mu kuwa kwaki,
11 koni nhobale na nepani niitenda kuyoka.

Nyombateka ili nhika kombala kuhika

12 Ngasembwaga ndei kuhika au ndei kukamilika. Henu nhendale kukasana ili mbata
seketuli jela jejuje Yesu Kilisitu jumbatiki nepani.
13 Mwaalongu bangu, ngasembwaga ndei kupata. Lakini nhenga sindu simu, nyewa
majambu gagapetiki, na ngasanii kwagalingali gagabii palongi.
14 Ndienu, mutuki kujenda kombala ili mbata nhupi jeheji, jejuje ukemi waka Sapanga
kwa womi ukunani kwaka Sapanga kwi indela jaka Kilisitu Yesu.
15 Henu twepani totukomi mu loho tuwasaliya lijambu lelele, hata na bangi awasali
majambu gangi, Sapanga jalibeka pagwendu leniheli.
16 Lakini patuhiki pani na tuendaliya kugahenga gagaga.
17 Mwaalongu bangu, mpwata lilenganu langu. Tumpeki lilenganu mwaajoannya
baapwata lilenganu lende.
18 Numpwagi lijambu le heli mala jingi na henu ngelabuki kabee kwa maholi. Bandu
bingi atama ngati abaya bu nsalaba waka Kilisitu.
19 Mwisu wa bandu be haba kuhoba, ndaba litumbu labu ndi isapanga yabu, akipuni
majambu gaguge kupalika bagabonila giiyoni, na aholale pe majambu gu pundema.
20 Lakini wenei witu gubii kunani kwaka Sapanga. Natwe tunndendale sukuhobale
nkombosi witu kuhuma hoku yani, Bambu Yesu Kilisitu,
21 jombi jwaing'anambula nhyega jejihalabika, ili jiwesa kulengana na nhyega jaki junu
ulumbi, ku uwesu golagola goguwe juwesa hata kwi ikema indu yoti ibia pai ju ulongosi
waki.

4

Malagisu

1 Henu mwaalongu bangu monumpai, ne ndokule ngamaa kumbona, mwanganya
mombii kutogule kwangu ni liseketule lu kuwesa kwangu, henu ndi empalika kutama
nganganganga sukujongana na Bambu, mwaalongu bangu monumpai.
2 Euodia na suntike, nunndobe nukundoba nnzongana mwakikilongu kwaka Bambu.
3 Nawehapa gunndongu wangu woguhobaleka, nugupala wajangatya aka nyongo haba,
ndaba ahengiki lihengu lukulandi Lijambu la Sapa nakanopi pamu na Kelementi baa-
henga lihengu ajangu na bangi boti babube mahina gabu gaahandikwi mu kitabu sa womi.
4 Ndienu ntoguliya mu Ubambu masoba goti, kabee mbwaga ntoguliya!
5 Upoli winu gumanyikana na bandu boti. Bambu jubii pambipi.
6 Mwalihole lijambu lokapi, ila kila sempala, mundoba Sapanga numbiya na mwoju
ukunsengu.
7 Nulukwali lwaka Sapanga, jejipeta malangu goka ga bandu, janndenda mioju jinu na
malangu ginu sukujongana na Kilisitu Yesu.
8 Mwisuwe mwaalongu bangu, nhwasaliya majambu goti gagabii na gokapi gagabii
gaamboni gukulumbalika: Na gokapi gagabii na gajupla Sapanga na gokapi gagabii gaa
sapi na gokapi gagapalika kulumbalika na goti gagabii gihisima ana gubii usapi wokapi,
anakibii sokapi sekipalika kulumbalika, nhwasaliya majambu ganga.
9 Majambu goka gamwiliboliki au kugajopa au kugajoana kuhuma kwangu, au ku-
gabona, mugahenga haga. Najombi Sapanga ju lukwali jwibiya pamu na mwanganya.

Pauli jaansengu Apilipi

10 Natogulii ngamaa enyongini na Bambu ndaba mwisuwe mwapata kabee mbekenyu
jukulangi ndenda kunkomboka. Kupwaga sakaka ngomboka kila lisoba ila pe ngasemwa-
patiki mbekenyu jukulangii lijambu le heli.
11 Ngasebwaga hela ndaba jukupala sindu! Ndaba niliboliki kulisika na hindu yemi-
naku.

12 Manyiki kusindwa kuba na hindu na jakuba na mali gingi. Nhyobali kulisika kwa
kila hali na kwa kila hindu, miya nusukutosa au mii ni inzala: Panguba na mali gingi au
panguba nganasindu.
13 Nhwesa kuhinakali kila hali ndaba Kilisitu jumbeke makili.
14 Lakini, mwahengiki gaamboni kuba pamu na nepani mumang'aliku gango.
15 Mwanganya mwa Pilipi mmnyiki lisoba lukutumbuka kulandi Lijambu la Amboni
kwangu, panabiya ndenda kuboka ku Makedonia, mwanganya kajika jinu ndi mwa-
bandu babunzetaki Kilisitu bamwanyangatii, mwanganya kajika jinu ndi momwajongana
nanepani mukujopa nakaapeke bangi hindu.
16 Panabiya mbala kunyangatii ku Tesaloniki mwandenda kunete, kupeta mala jimu.
17 Si mbala kujopa nhupi pena ila sembala hindu hijonzukika mu upandi wino.
18 Ndienu, nyopiki hindu yoti yemwambeki, kabee mwambeki mali gingi ngani kuliku
yenabiya niipala. Mina kila sindu ndaba Epafuladitu juneti nhupi hinu. Nhupi ye heyi ndi
ngati litambiku lelibii luhumba lwa asapi, litambiku lelijetakeka nukundengane Sapanga.
19 Ndienu Sapanga wangu, kwa hindu yaki hingi ku ulumbi waki kwi indela jaka Yesu
Kilisitu, jampekia hindu yempala yoti.
20 Ulumbi gubiya kwaka Sapanga jojubii Atati bitu, yaka petapeta. Amina.

Malamuki gukujomule

21 Walamukiya bandu boti bajongini ni Kilisitu Yesu. Aka kilongu baabi pamu nanepani
pamba atenda kunndamuki.
22 Bandu boa baka Sapanga pamba, na hasa baabi mu nyumba jaka bambu nkolongu
juku Loma, buntenda kundamu.
23 Nundobe mwaboti wamboni waka Bambu witu Yesu Kilisitu gubiya pamu na mwan-
ganya.

Balua jaka Pauli kwa Akolosai Ulongulelu

Balua jaka Pauli kwa Akolosai jaandikwi nu ntumi Pauli. Linga mulipungu 1:1. Kuwesikana jwaandiki balua heji kipindi pa jwabii mu ligelesa ku Loma mu saka sa 60 baada jukusaliwa Kilisitu. Akolosai pamu na Aepesu na Pilimoni biikema balua yukuligelesa toka Pauli pajwiiandika pajwabi mu ligelesa. Jwaandika balua kujenda kulikundi la bandu ba bunhobale Kilisitu baabi ku kolosai. Pauli ngasejwaanzisi likundi la bandu ba bunhobale Kilisitu baabi ku Kolosai ngati hejuandiki mu lipungu la 2:1, lakini pangi jwasindwa kuhenge kasi lihengu heli. Kuwesikana ana Aepesu baanza likundi lukunhobale Sapanga toka pajwabi ku Kolosai.

Pauli Jwalakalia mabole giisoli kulikundi la bandu ba bunhobale Kilisitu ku Kolosai. Jwaandika balua yingipi kulongale haga. Kuwesikana kolakola kwabi na bandu babunpwata Kilisitu biki Yaudi babalenga kwaalasimisa bandu bangi babumpwata Kilisitu kupwata malagalaki ga Ayaudi gili Laganu la mwandi, hasa kuseku jandu. Pauli juandika kupwaga Kuba mpwasi waka Kilisitu nga mbaka ukuba na sindo au kuba na mundu jonge ila kumpata Kilisitu mweni pena ili kujetakewa na Sapanga. Linga lipungu la 1:15-20. Na mabole gegala gakubika galongale sababu jikimundu yanga na mana. Linga lipungu la 2:8.

Gagabii nkati:

Pauli jutumbuli balua sukulamuki likundi la bandu ba bunhobale Kilisitu baabi ku Kolosai. Linga mulipungu la 1:1-2

Alapu juandika kuhusu ukolongu waka Kilisitu hasa hejuhenge lihengu mabole giisoli ku Kolosai. Linga mulipungu la 1:3-3:4

Ngati heibii balua yaka Pauli yengi, jutumii balua nusu ya balua hei jupia mabole ga kuba na maisha gasapi gikikilisitu. Linga lipungu la 3:5-4:6

Pauli jujomule kwa salamu na mabolee ga kuba tayali kwaatembale makundi bandu bangi ba bunhobale Kilisitu. Linga mulipungu la 4:7-18.

1 Nepani Pauli, ntumi waka Kilisitu Yesu ku upali waka Sapanga nundongu witu Timoti.
2 Tunhandaki mwanganya mwa bandu baka Sapanga ku Kolosai hoku, mwalongu bitu monhobaleka mukujongana na Kilisitu.

Tundobe wamboni waka Sapanga nu lukwali kuhuma kwaka Sapanga Atati bitu.

Kusengu Sapanga

3 Masoba goha tunsengu Sapanga, Atati baka Bambu witu Yesu Kilisitu, kipindi patundobe mwanganya.
4 Ndaba tujowini emunhobale Kilisitu Yesu emmbii nu upali kwa bandu boka baka Sapanga.
5 Kuhobale kwinu nu upali winu utumbuli waki guhuma mu mahobale gabumbeki kunani kwaka Sapanga. Mwatumbuliya kujowane kuhobale hoku kipindi pa bundandila malobi ga sakaka gala gi Lijambu la Amboni.
6 Lijambu la Amboni heli lunhiki mwanganya nukuenee kundema kwoti nukuleta mbengalelu yingipi, ngati ekwahengika kwinu mwanganya tumbuka lisoba lela pamwajowana wamboni waka Sapanga nu kugumanya egubi wa sakaka.
7 Mwiliboliki wamboni waka Sapanga kuhuma kwaka Epapila, ntumisi nnzitu jotumpai, jombi ntumisi jojuhobaleka jojuhenga lihengu laka Kilisitu ndaba jinu.
8 Jombi jutupwagi twepani lijambu lu upali winu lejumpeki Loho.
9 Kwa ndaba heji tundobe kila lisoba tumbuka patwapata majambu ginu. Tundoba Sapanga junhenga mwanganya mugamanya gajagapala mweni kwa malangu nu umanyi gojutupeki Loho jaka Sapanga.
10 Ndi pamwiwesa kutama ngati ejupala Bambu nu kuhenga kila lisoba ga gundengane jombi. Kutama kwinu kuibiya mahengu ga amboni ga kila namuna na mwijonzukika kukola kupete kummanya Sapanga.
11 Nunndoba Sapanga jumpekiya makili ku uwesu waki nkolongu ili nhwesa kuba nganganganga mu kuhinakali kila sindu.
12 Sukutogule mwaasengula Atati ba bunhwesisi mwanganya kuba na pandu pinu mu majambu gala ga jaabeki bandu baki mu ukolongu gu unang'anu.
13 Jombi jutuokwi mwa makili ga lwii, nukutujingisa sapi mu ukolongu waka Mwana joampai.
14 Kwi indela jaki jombi jutukombwi, yani mahakau gitu tutei kulekakewa.

Kilisitu ni lihengu laki

15 Kilisitu ndi lilenganu laka Sapanga jwanga kubonikana, najombi jwakwanza
kubelekwa jwabii kabula ya hindu yoka yeabombiki.
16 Ndaba kupete jombi hindu yoka yatenda kubombeka, kila sindu pundema nu kunani
kwaka Sapanga, hindu yeibonikana na yanga kubonikana. Iumbi i kiloho yana makili ibia
aka bambu au aka kilongosi au aka akolongu baabi nu uwesu. Yoti yabombika kupete
jombi na kwa ndaba jaki.
17 Jombi jabii kabula ja hindu yoti, nu kupete jombi hindu yoka ikamulana pamu.
18 Najombi ndi kimutu sa nhyega jaki yani ndi likundi la bandu ba bunhobale Kilisitu;
jombi ndi utumbuli, jojatumbuliya kusaliwa, jobunhyoa kuhuma kwa bandu bawii, ili
jubiya na napwasi ju utumbuli kwa hindu yoka.
19 Ndaba Sapanga jukupai usapanga waki woti gubiya nkati Kilisitu.
20 Kupete mwana waki hindu yoti yajonganiswa na Sapanga: na kwa mwai waki
punsalaba jatenda lukwali, na hindu yoti yu pundema na kunani kwaka Sapanga.
21 Puutumbuli mwanganya mwabii kutali na Sapanga na mwakabii mwabaja baki
ndaba ja mawasu ginu giliya na mahengu ginu giliyaa.
22 Lakini henu, kupete kuwa kwaka Mwana jojatama pani pundema, Sapanga jaajon-
ganisa najombi ili jaabeka palongi jaki, koni mmbii mwaa sapi na sanga kihakau.
23 Lakini mpalika kuendale kutama mu kuhobale kokubii mu nsingi gogubii ngan-
ganga, wala mwijetake kunyukwanyukwa nu kuboka mu kunhobale kompatiki kipindi
pa mwajoana Lijambu la Amboni. Nepani Pauli mii nu ntumisi wi Lijambu la Amboni heli
lelilandiwi kwa kila mundu pundema pani.

Lihengu laka Pauli kwa bandu babuhobale Kilisitu

24 Henu ndogule kung'alika ndaba jinu, ndaba kwa mang'aliku gangu pu nndema pani,
nyangati kutwelake sekipongwi sela mu mang'aliku gaka Kilisitu ndaba ja nhyega jaki yani
likundi la bandu ba bunhobale kilisitu.
25 Nane amekiki kuba mtumisi wa bandu ba bunhobale Kilisitu kulengana nu mpangu
waka Sapanga, mpangu we hogu jambekiya ili numpekiya mwanganya Lijambu la Am-
boni lelitweli.
26 Sili jenze jabiya jihihiki kwa yaka hingi ni ibeleku hingi ya bandu boti yeipetiki lakini
henu jiyekuliwi kwa bandu baki.
27 Sapanga jupai kwaamanyisa haba sili je heji hejibii ngolongu na ja sapi jejieni kwa
bandu banga Ayaudi, na sili jeheji ndi jenze. Kilisitu jubii nkati jinu, ni lijambu le heli
lilangi mwanganya mwibiya mu ulumbi waka Sapanga.
28 Kwa ndaba heji tunndandi Kilisitu kwa bandu boka, koni tunndakali kila mundu nu
kummbola kila mundu kwa malangu goka ili tuwesa kunndeta kila jumu palongi jaka
Sapanga koni jukoliki mu kujongana ni Kilisitu.
29 Ndaba ji lijambu lende nepani henga lihengu sukukasana koni ndumi makili gaka
Kilisitu gagahenga lihengu nkati jangu.

2

1 Mbala mmanya enhenga lihengu ngani ndaba jinu, kwa bandu baabii ku Laodikea na
ndaba ja boha bangakuwai kumona nepani kwa mihu gabu.
2 Henga hela ili mioju jabu jipoliswa nu kujonganiswa pamu nu upali ili apata kuelewa
kwoti goguletwa nuumanyi wa sakaka. Hapa ndi pabajimanya sili jaka Sapanga jejuje ndi
Kilisitu.
3 Nkati jaki malangu nu umanyi gahihiki homu.
4 Henu numpwagi, mwijetake kunkongwa na mundu jokapi kwa malobi gisoli hata ngati
gukukolo ngani.
5 Ndaba hata ngati nepani mi kutali nu mbanganya kwa nhyega, lakini mi pamu na
mwanganya kwa loho, na ndogule kubona enhenga mahengu ginu kwi indela ja sapi na
hemunhobale Kilisitu su ukamilipu.

Maisha ga sakaka mu kujongana ni Kilisitu

6 Henu ndaba munzetaki Kilisitu kuba Bambu, nala nhendaliya kutama koni nzongini
najombi.
7 Mmbiya ni mikega nkati jaki, mulisenga panani jaki nngangamala mu kuhobale ngati
emwaboliswa. Mmbiya monsengu ngamaa.
8 Nndingaliya, mundu jwanhoa kwa mabole matopu giisoli ga malangu gikimundu,
gaguge utumbuli waki ndi mabole gaajopiki kwa bandu na gi ilombu yeilongosa mu
nndema, na nga mweni Kilisitu!
9 Ndaba usapanga woti waka Sapanga gubii nkati ja nhyega jaka Kilisitu,

10 nanamu bumpeki womi woti mu kujongana ni Kilisitu. Najombi jubii panani ja makili
goti gi kiloho gagalongosa na kunani ja bunu uwesu boti.
11 Sukujongana ni Kilisitu mwanganya busekula jandu, lakini nga kuseku jandu
kokuhengwa na bandu, ila kokuhengwa ni Kilisitu mweni, kuseku jandu kokuhusu
kugombulewa kuhuma ku umundu wa mahakau.
12 Ndaba pabumbatisa buntaga pamu ni Kilisitu, nu kupete ubatisu bunhyoa pamu
najombi su kuhobale makili gaka Sapanga jojuwe anhyoha Kilisitu kuhuma kwa bandu
bawii.
13 Pamwandi pala, mwanganya mwabiya mkuiki ndaba ja makosa ginu na ndaba
nhyega jii jabii ju umundu wa mahakau. Lakini Sapanga jumpeki mwanganya womi pamu
ni Kilisitu. Sapanga jutulekaki mahakau gitu goka,
14 japuta likalatasi la madeni gitu gababiya atenda kutulaja pamu na malagalaki gaki,
nukuputa su kulikomangale punsalaba.
15 Punsalaba jepala Kilisitu jaanyaga makili gi ilombu yeilongosa naka akolongu bi
ilombu, jahenga kuba sindu siyoni pangwendu sakaahingalita ngati bandu babaakamwi
mu sapwali jaki kulangi jombi jaawesiki.
16 Ndienu mwijetake kumpeke malagalaki na mundu jokapi kupete posu au hinywaji,
masoba ga tipati au tipati jukubonikana kwa mwehi au Lisoba lu Kupomulela.
17 Yenze yabii kihilu sa majambu gagiihika, lakini usakaka weni ubii nkati jaka Kilisitu.
18 Mwijetake kutemuliwa na mundu jokapi jojulipai kuba jwa amboni ndaba ju uyekuli
gojugubweni kajika na jojuhingamaki kulihulu kwanga kwa sakaka na kwaagungamali
atumi baka Sapanga bu kunani. Mundu ngati hoju jubii nng'ang'a ndaba ja mawasu gaki
gi kimundu,
19 jilibangwi ni Kilisitu jojubii kimutu sa nhyega heji. Pai ju ulongosi waka Kilisitu,
nhyega joka bijilea nu kujonganiswa pamu ni ihungu na misipa jaki, najombi nhyega jikola
ngati ejupala Sapanga.

Kuwa nu kutama pamu ni Kilisitu

20 Mwanganya nhwii pamu ni Kilisitu nukugombolewa kuhuma mu makili gi ilombu
yeilongosa nndema. Boo ndaba jaki mwakona mwakatama ngati mwabandu bupundema
gongone? Boo ndaba jakii nzetake mihilu ngati jenze?
21 “Mwiikamu senze!” “Mwiionza selase!” “Mwiigusa selase!”
22 Majambu haga goka gaalabika pagatumika pena, haga goti ndi malagalaki na mabole
ga bandu pena.
23 Sakaka malagalaki ngati haga gabonikana ngati gana malangu, kwi indela jukugunga-
mali jebilibeki beni, na su kulihulu kwanga kwasakaka nu kulongoo nhyega su ukali, lakini
ngasegabii nu uwesu wokapi gola ukuhibalaki ndokule ya nhyega.

3

1 Ndienu ndaba nhyokiki pamu ni Kilisitu, mwagataputa majambu gagabii kunani,
pandu pajubii Kilisitu pajutemi upandi wa malele waka Sapanga.
2 Nhwasaliya majambu gagabii kunani kwaka Sapanga, wala nga gupundema.
3 Ndaba mwanganya nhwii na womi winu buguhihiki pamu ni Kilisitu kwaka Sapanga.
4 Womi winu wa sakaka ndi Kilisitu, ni kipindi pajipitila ndi nanamu kabee pamwipitila
pamu najombi mu ulumbi waki.

Kutama kwa mahakau nu kutama bila mahakau

5 Ndienu nkoma sokapi sekibi nkati jinu su pundema sekibii na mahakau ngati uselati
nu usapu mawasu giliya nu kutokule kuliya na kutokule kuba na mali gingi kulengana nu
kulumbali imong'umong'u.
6 Ndaba ja majambu haga inyela yaka Sapanga ihika kwa bandu boti baakaniki sejula-
galaki.
7 Pamwandi mwanganya kabee mtamika kulengana na majambu haga pa longoswa na
haga.
8 Lakini henu mpalika kulekana na majambu ge haga goti. Yani inyela ngolongu na
ndokule nu uliya na matondu au malobi ganga kupalika giipita hata kasokopi mu milomu
jinu.
9 Mwiipwagani isoli mwabeti, ndaba mmboiki umundu winu wa mahakau pamu na
mahengu gaki goti,
10 nukuwata umundu wanga na mahakau. Umundu we hogu guendale kulenganakewa
su unyai na Sapanga, jojubii mmbombi waki, kupete lilenganu laki, ili nhwesa kummanya
Sapanga sapi ngani nu kulengana najombi jojubomba umundu we hogu suunyai.

11 Henu ngasejibii topauti ja Ayaudi na bandu banga Ayaudi, jojusekuliwi jandu na
jwanga kunseku jandu, mbolewa na jwanga mbolewa, mtumwa na mundu jojulekakiwi.
Kilisitu ndi kila sindu na jubii kwa majambu goa.
12 Mwanganya mwa bandu baka Sapanga, jombi jumpai nukunhagu. Ndienu, mmbiya
na mwoju wi hikia na mwoju uamboni nu mwoju ukulihulu na mwoju gu upoli na mwoju
ukuhinakali.
13 Nhinakalaninya nukulekakane makosa ana jumu winu anng'ong'ateke nzaki. Mpa-
lika kulekakane ngati Bambu ejundekakiya mwanganya.
14 Gangi ngati haga, nnzonzukiya upali, ndaba upali gulombanesa kila sindu na kuba
sindu simu.
15 Nu lukwali lwaka Kilisitu lundongua nkati ja mioju jinu, ndaba ja hela mwanganya
bunkemiki mmbiya mu nhyega jumu heji. Kabee mmbiya mwa bandu bu kusengu!
16 Malobi gaka Kilisitu gatama gingi nkati jinu. Mbolana nukupekiana mawasu kwa
malangu goti. Nzemba nyembu yu kulumbali na nyembu yiki loho, munzembila Sapanga
sukunsengu mu mioju jino.
17 Sokapi senhenga ku lilobi au ku lihengu, nhenga yoti ku lihina laka Bambu Yesu nu
kunsengu Sapanga Atati kwii indela jaki.

Mahengu ga bandu

18 Mwakambomba mwe mwajoaniya aka alomi binu, ngati ejupala Bambu.
19 Nanamu Mwakanalomi, mwaapala akahanu bino, mwikuba mwakali kwabu.
20 Mwabana, mwajoannya atati na amabu binu mu majambu goti, ndaba hela ndi
ekundengane Bambu.
21 Mwakatati na mwakamabu, nkotuka kwaasukisa bana binu, ndaba ana mwaasukisi
mwaahenga bannzoane.
22 Mwa atumisi, mwajowaniya aka bambu binu bupundema pani mu majambu goti,
nkotuka kwa ajone pe paakuba beni, ila sukunzogopa Sapanga kwa moju woti na nga
sukupala kupata upali wabu pabummbona pena.
23 Kila senhenga, nhenga kwa mwoju woti, ndaba jaka Bambu na nga kwa ndaba jaka
mundu.
24 Nkombuka Bambu jampekia seketule jejaabeki bandu baki. Muntumakiya Kilisitu
Bambu witu!
25 Jojuhenga gi liyaa bandepa kupwatana nu uliya waki, ndaba Sapanga ngase jubagu
bandu.

4

1 Na mwaakolongu mwanganya, mwahengila atumisi binu gaamboni na gajupala
Sapanga, koni nkomboka nanamu mmbii na Bambu kunani kwaka Sapanga.

Malagisu

2 Mundoba Sapanga bila kukotoka, koni mmanya semukiloba pamu nu kunsengu
Sapanga.
3 Ahelahe mutulobila na twepani kabee ili Sapanga jutupekiya napwasi ju kulandi
malobi ga sili jaka Kilisitu. Kwa ndaba ja malobi ganandi haga nepani sajenu mii mu
kipungu.
4 Henu nndoba ili nhwesa kulandi Iijambu la Sapi ku usakaka ngati ekupalika kulandi
na kwindela jeniwesa kulonge sili je heji hotuhotu.
5 Mmbiya na malangu entama nukujangatana na bandu banga kunhobale Kilisitu, koni
ntumii sapi kipindi sembii naku.
6 Malobi ginu gabiya gatweli uamboni masoba goha, gagapalika, nu mpalika kumanya
namuna jukunzibu sapi kila mundu masoba goha.

Malamuki gu kujomuke

7 Tuntuma kwinu nndongu witu Tukiko jotumpai, jojuhenga lihengu na jojuhobaleka,
jombi ndi ntumisi nzitu mu lihengu laka Bambu, juhika kummanyisa majambu gangu
gote.
8 Ndienu nuntumiki kwinu ili jijisangamusa mioju jino sukumpwagi mwanganya ma-
jambu gitu.
9 Juhika pamu na Onesimo, nndongu witu jotumpai na jojuhobaleka, jojuwe nkola
ndema nziino. Bampwagila majambu goka gagahengeka pamba.
10 Alisitaliko joakongiki mukipungu pamu nanepani juntenda kundamuki, ahelahela
Maluko nndongu waka Balunaba jutenda kundamuki. Tayali mpatiki malagalaki gu
kunzopa sapi Maluko pajiika kwinu.

11 Yoshua jobunkema Yusito, najombi jutenda kundamuki. Kati ja Ayaudi bababia
anhobali Kilisitu, haba ndi kajika jabu, bahenga lihengu pamu na nepani ndaba ju
ukolongu waka Sapanga, baniaba ndi baanyangati ngamaa.
12 Epapila nkola nndema nnziinu nu ntumisi waka Kilisitu Yesu, jutenda kundamuki.
Jombi jundobe ngamaa ili nnzema nganganganga kuku kola na kuba montosane mu
majambu goti gajupala Sapanga.
13 Nihwesa kupwaga juhenga lihengu ngamaa ndaba jinu na ndaba ja alongu buku
Laodikea na alongu buku Hielapoli.
14 Luka sing'anga witu jotumpai na Dema antenda kundamu.
15 Mwalamukiya akaalongu boka buku Laodikea na Nimpa pamu na bandu ba bun-
hobale Kilisitu baaketangana kunyumba jaki.
16 Anansomiki balua jenze, nhakikisa jisomwa na bandu ba bunhobale Kilisitu buku
Laodikea. Nanamu kabee nsoma balua jejihuma ku Laodikea.
17 Mumpwagila Alikipo, “Henga lihengu lela lejugupeki Bambu.”
18 Nepani Pauli nhandika malamuki ganga kwa maboku gangu namweti. Nkombuka
nemi mwikipungu.
Uamboni waka Sapanga gubiya kwinu.

Balua jaka Pauli kwa Atesaloniki
Ulongulelu

Balua ju kutumbuli kwa Atesoloniki jaandikwa nu ntumi Pauli, linga mu lipungu 1:1. Kuwesikana balua ju kutumbuli jejwaandiki Pauli kwa pangi jabia balua jaka na pandu pa Bibilia na jaandikwa mu saka sa 51 baada ju kusaliwa Kilisitu. Pauli jwabii ku Kolintu kipindi se jwaandika balua jenze kujenda ku likundi la bandu babunhobale Kilisitu buku Tesaloniki, likundi la bandu babunhobale Kilisitu lejulianzisa sapwali jaki ja pili ju utumi, linga mu kitabu sa Mahengu mu lipungu la 17:1-10. Apwagiki mu kitabu sa Mahengu likundi la bandu babunhobale Kilisitu labii na Ayaudi asokopi na Agiliki bingi.

Pauli ngasejawesa kutama ku Tesaloniki kabee muda nndasu baada ju kuanzisha likundi la bandu babunhobale Kilisitu, ndi jwapelika balua jenze kwaagangamalisa mioju bandu baahobale kola. Balua jibii na majambu gingipi na jibii na malagalaki gagapwaga namuna ja bandu babunhobale Kilisitu heapalika kutama koni ajongini ni Kilisitu. Pauli julangi majambu gagalangi kuhika Kwaka Kilisitu mala ja pili. Kulongaleka bandu bi likundi la bandu ba bunhobale Kilisitu buku Tesaloniki basangii ngamaa mu lijambu heli. Pauli jwatumia lijambu ju kuhika kwaka Kilisitu mala ja pili ngati sindu sakahenga bandu atama maisha gagunndumbali Sapanga, linga mu lipungu la 5:6-8.

Gagabii nkati

Pauli jutumbuli balua jenze sakaalamuki likundi la bandu babunhobale Kilisitu nu kunsengu Sapanga kwa ndaba jabu, linga mu lipungu la 1.

Alapu julandi kupete mahengu gaki na majambu gajuletiki Timoti, linga mu lipungu la 2-3.

Kabee Pauli jupia maelesu ga namuna bandu babunhobale Kilisitu heapaliaka kutama koni amanyaliya Kilisitu jwihika mala ja pili, linga mu lipungu la 4:1-5:15.

Pauli jujomule sakwaalamuki makundi ga bandu babunhobale Kilisitu kabee na kwaaloba bombi kila jumu mu makundi gala jusoma balua jenze, linga mu lipungu 5:16-28.

1 Nepani Pauli na Silwano na Timoti, tunhandaki.

Mwanganya mwa bandu bikikundi sa bandu babunhobale Kilisitu mommbii ku Tesaloniki na mwabandu baka Sapanga Atati bitu na bandu baka Bambu Yesu Kilisitu.

Tunndobe lukwali na waamboni waka Sapanga.

Kuhobale kwa bandu buku Tesalonike

2 Tunsengu Sapanga kila patunkomboka mu kuloba kwitu kwaka Sapanga sanga kukotoka.

3 Ndaba palongi jaka Sapanga Atati bitu tunkomboka henndangi kuhobale kwinu kwa mahengu gino, hegubi upali winu hegunhwesesa kuhenga mahengu nakanopi, na hemunhobale Bambu witu Yesu Kilisitu kwinu hekubii kwa sakaka.

4 Mwalongu bitu, tumanya Sapanga jutenda kumpala na junhagwi mbia mwa bandu baki,

5 ndaba kipindi patunndandila Lijambu la Amboni lela ngasekwabii kwa malobi pena ila kwa makili na ku kujangatiwa na kwa Loho jaka Sapanga koni mmanyi malobi haga ga sakaka. Mumanyi hetutemi na mwanganya, twatama ku kunzangati mwanganya.

6 Mwanganya mwapwata lilenganu litu, nu kunziga Bambu. Hata ngati mwang'aliki ngamaa mwagajopa malobi gala sukutogule kuhuma kwaka Loho jaka Sapanga.

7 Henu mwanganya mbii lilenganu la sapi, kwa bandu boti babunhobale Kilisitu buku Makedonia nuku Akaya.

8 Ndaba, kuhuma kwinu mwanganya malobi gaka Bambu gajogwaniki nga ku Makedonia nuku Akaya pena, ila kuhobale kwinu kwaka Sapanga jijowaniki pandu poti. Henu ngasetupala kabee kulonge ngani.

9 Bandu haba alongele kupete kuhika kwitu kwinu mwanganya, hemutujopa twepani, na hemwiileka imong'umong'u, nu kung'anambuki nukuntumaki Sapanga jojubi mwomi na jwa sakaka,

10 na sajenu mundendale Mwana waki juhuluka kuhuma kunani kwaka Sapanga, yaani Yesu, jojuwe Sapanga anhyoha kuhuma kwa bandu baawii na jojutuoko kuhuma ku inyela yaka Sapanga ejihika.

2

Lihengu laka Pauli ku Tesaloniki

1 Mwaalongu bangu, mwanganya mwabe mmanyi kuhika kwitu kwinu ngase kwabi
kwa bwaka.
2 Mmanya hebutung'alisa nukututondo ku Pilipi kabula jukuhika kwinu ji ku Tesaloniki.
Hata na butupengiki ngama, Sapanga witu jutujangati makili gu kunndandi mwanganya
Lijambu la Amboni laki sanga kujogopa.
3 Lijambu letumbola twepani mwanganya nga lijambu lelipiti mwamakosa au mipangu
jilia wala ngasetupala kunkonga mundu jokapi.
4 Twepani muda goti tulonge sejupala Sapanga ndaba jombi jutubona tutenda kuwesa,
ndi jutupekia Lijambu la Amboni lende. Mawasu gitu twepani nga kwaapalisa bandu hata
kasokopi ila tulonge ngati hejupala Sapanga jojubona mioju jitu mbaka nkati.
5 Ndaba ngati hemmanya, twepani ngasetwatumi malobi guku kukolo wala ngase
twatumi malobi gu ujanza wala ngase tulikopaki twaakosi ili kupata lupija ku ujanza,
Sapanga mweni jumanya.
6 Ngase twataputa ulumbi kuhuma kwa bandu, wala kuhuma kwinu, wala kuhuma kwa
mundu jokapi,
7 hata ngati twepani twaka mitumi baka Kilisitu, twakabia tuwesiki kulaja majambu
gokapi kuhuma kwinu. Lakini twepani twabii twaapoli kwinu mwanganya ngati heabi
amabu kwa bana baki.
8 Twabi tumpai mwanganya ngamaa hata nga pe kundandi mwanganya Lijambu la
Amboni laka Sapanga pena, ila kabee hata kupia womi witu ndaba jinu. Hela ndi upali
witu hewabii kwinu!
9 Mwaalongu bangu, mwanganya nkomboka hetwahenga mahengu nukung'alika.
Patunndandila Lijambu la Amboni laka Sapanga twahenga lihengu muhi ni ikilu ili
twiikuba nsigu kwa mundu jokapi kwinu mwanganya.
10 Mwanganya mutubweni na Sapanga jutubweni hetwabii twa bandu twa sapi,
baatama ngati hejupala Sapanga na bila kulaumiwa.
11 Mmanya twepani tunhengi kila jumu winu ngati atati hebaatende bana baki mweni.
12 Tungangamalisa mioju, tumpolesa mwoju nu kunhingamaki ili nhwesa kutama ngati
hejupala Sapanga jojunkema mu Ubambu Ukolongu nu ulumbi waki.
13 Kabee tunsengu Sapanga bila kukotoka ndaba patundetila lilobi laka Sapanga, mwili-
jogwini, muujopa nga ngati malobi gaka mundu ila ngati malobi gaka Sapanga na ndi
sakaka hegabile. Ndaba Sapanga juhenga lihengu nkati jinu mwanganya monhobale.
14 Mwaalongu bitu, mwanganya mpatiki majambu hagalagala gagaapatiki makundi ga
bandu babunhobale Kilisitu buku Yudea, majambu gagaapata bandu baka Kilisitu Yesu.
Mwanganya bunng'alisa bandu bantama naku ngati bombi hebabia ang'aliswi na Ayaudi
ajabu,
15 Ayaudi banga kuhobale ndi babunkoma Bambu Yesu na Alota baka Sapanga, bu-
tung'alisa na twepani kabee. Bandu haba bunsuki Sapanga, nakabee abaja ba kila mundu.
16 Hata ngati balenga kutupenga twiilandi kwa bandu banndema yengi Lijambu la
Amboni lelaaokula. Ndi hebilijonzuke mahakau gala ili gatwelila gabahenga masoba goti.
Henu inyela yaka Sapanga itei kwahiki.

Ndaba jaka Pauli kwaajende Atesaloniki kabee

17 Mwaalongu bitu, kulekana kwitu na mwanganya kwabia kwa muda nsokopi pena,
kabee kulekana hoku kwabi kwa nhnhyega pena na nga kwa mbomo. Muda nsokopi
monikatai, tunkombwiki ngamaa na twapai kuhika kummbona mwanganya kabee.
18 Henu twaamua kunhiki kabee. Nepani Pauli nalenga kuhika kwinu kupeta mala jimu,
lakini Lijobi latenda kunipenga.
19 Boo, patwiijema palongi jaka Bambu Yesu pajwiika, kukipuni kuwesa kwitu kwiibia
kupete sindu bole? Kwi ibia kupete kwinu mwabete, mwanganya ndi kuhobale kwitu ndi
kutogule kwitu.
20 Hena, mwang'anya ndi ulumbi witu nu kutogule kwitu!

3

1 Mwisu we ngasetwawesa kuinakali ngani. Ndienu twaamua kuigali kajika jitu ku
Ateni.
2 Tuntuma kwinu nndongu witu Timoti, joujuwe jojuhenga lihengu pamu na twepani
kuntumaki Sapanga mu kulandi Lijambu la Amboni laka Kilisitu. Tuntuma ili junganga-
malisa kuhobale kwinu nu kumpolosa mioju.

3 Ili kuhobale kwaka mundu jokapi kati jinu kwiialabika ndaba ju kung'alika hoku.
Mwanganya mmanyiki tupalika kupata mang'aliku.
4 Ndaba patwabi pamu na mwanganya tumpwagila, mwiitenda kung'alika na ngati
hemmanya, ndi hekupiti.
5 Ndaba nunntuma Timoti kwinu. Ngasenawesa kulendale ngani, nahenu nuuntuma
ili kumanya lijambu lukuhobale kwinu. Kwiibonikana Jojukolo jatenda kunndenga ni
lihengu loka letuhengiki kwinu liihoba bwaka!
6 Henu Timoti juhikiki kwitu, najombi jutupwagi malobi gu kututogulesa gu kuhobale
kwinu nu upali winu. Jutupwagi ntenda kutukomboka muda gwoti, na nntokule kutubona
twepani ngati twepani hetutokule kummbona mwanganya.
7 Henu malobi gi lijambu lu kuhobale kwinu gutupolwisi moju mu tabu na mang'aliku
goti,
8 ndaba sajenu tutama su usakaka ana mwanganya nzemiki nganganganga mu kujon-
gana na Bambu.
9 Henu tuwesa kusengu Sapanga witu ndaba jinu. Tunsengu su kutogule kotubinaku
palongi jaki ndaba jinu.
10 Tuendale kunndoba Sapanga ikilu na muhi kwa moju witu goti ili jutupekia napwasi
ju kummbona kabee ili tuwesa tumpekiya sokapi sekipongwi mu kuhobale kwinu.
11 Tunndoba jombi Sapanga Atati bitu na Bambu witu Yesu, jutuandalia indela ju kuhika
kwinu.
12 Bambu junhwesisa mwanganya kupalana na kwaapala bangi boti ngani ngati na
twepani hetumpala mwanganya.
13 Henu jujigangamalisa mioju jinu, na mwanganya mwiibia monkamiliki na mwa
bandu baa sapi palongi jaka Sapanga na Atati bitu masoba Bambu witu Yesu pajwiika
pamu na boti baabi baki.

4

Womi gogunndengane Sapanga

1 Henu mwaalongu bangu, muliboliki kuhuma kwitu twepani namuna ju kutama
pundema pani ili kunndengane Sapanga. Na sakaka ntama haelahela. Henu tunndoba nu
kunhingamaki ngamaa kupete lihina laka Bambu Yesu nhendaliya kukola ngani kupete
haga.
2 Ndaba mugamanya malagalaki gatumpekia kupete uwesu waka Bambu Yesu.
3 Sapanga jupala mwanganya mbia mwa bandu ba sapi na muliboa mu maisha gu ugoni.
4 Kila mwanalomi nkati jinu jupalika kumanya namuna ju kutama nu nhwanu waki ku
usapi ni isima,
5 na nga su kutokule liyaa ngati bandu banga Ayaudi banga kummanya Sapanga.
6 Nala mundu jokapi jukotuka kunkose au kunhuni nzaki kupete lijambu lende. Tump-
wagila ganiaga nu kunkanaki ngamaa kupwaga Bambu jwapekia azabu bahenga ma-
jambu haga.
7 Sapanga ngasejutukema kutama maisha gu ugoni ila tutamaa maisa gu Sapi.
8 Ndienu jojugakana mabole haga ngase ankana mundu ila ankana Sapanga mweni
jojumpeke mwanganya Loho waki wa Sapi.
9 Ngasempalika kunhandaki kwaapala alongu binu. Ndaba Sapanga jummboliki na-
muna ju kupalana.
10 Na mwaahenge hahelahe alongu binu boti kila pandu ku Makedonia. Henu mwaa-
longu bangu tunndoba nhenga hela hata nakanopi.
11 Mbia na nia jukutama maisha gu kutuli, kila jumu juhenga majambu gaki mweni na
juhenga mahengu gaki kwa maboku gaki mweni ngati hetunndagalakia pamwandi.
12 Kupete kuhenga hela mwiipata ulumbi waamboni kuhuma kwa bandu banga akil-
isitu, na nga mwiikubi na ndaba ja kwaahobale bangi kwa hindu yempala.

Kuhika kwaka Bambu

13 Mwaalongu bitu, tupala mmanya usakaka kupete bandu baawii pani pundema, ili
mwiibina mwoju ngati bandu bangi banga kuwesa kuhobale.
14 Twepani tuhobale kupwaga Yesu jwawii nu kuyoka, nahenu tuhobale Sapanga
jwaaleta pamu na Yesu boti baawii koni atenda kunhobale.
15 Letumpwagi heli libole laka Bambu, kupwaga twepani twetubi twabomi, twepani
totuhendale kutama mbaka pajiika Bambu, sakaka ngatwiikubi twaalonguli baawii pani
pundema.

16 Ndaba giipita mihilu, sauti jaka Ntumi nkolongu waka Sapanga, sauti ji imbata jaka
Sapanga, na Bambu mweni jwii huluka kuhuma kunani kwaka Sapanga. Ndienu baawii
koni anhobale Kilisitu bi iyoka hoti.
17 Ndipala twepani twetubii twabomi kipindi sehesi twiihegalania pamu na bombi
kwaka Sapanga ili kumpengalane Bambu munani. Nahenu twiitama pamu na Bambu
yaka petapeta.
18 Henu, mpolwisiana mioju kwa malobi haga.

5

Mbia tayali ndaba jilisoba laka Bambu

1 Mwalongu bangu nga ndaba jukunhandaki mwanganya malobi kupete kipindi nu
nsimu wa majambu haga pagiipitila.
2 Ndaba mwabe mmanya lisoba laka Bambu liika ngati mwii hejuhika ikilu.
3 Bandu pabibia apwaga, “Lubii lukwali na kila sindu kibi sapi,” ndi ling'ai helanhabukia
muda gogo! Majambu ge haga giipitila pee ngati lipyanda lukubeleka hegumpiti mm-
bomba jojubeleka, wala bandu nga biiwesi kugujepa.
4 Lakini mwaalongu bangu ngasemmbi kulwie, ni lisoba heli ngaselipalika kunhiki
gapula ngati mwie.
5 Mwanganya mwaboka mwabandu montama pu unang'anu, mwabandu ba muhi.
Twepani nga twabandu ba lwiye, wala nga twabandu bi ikilu.
6 Nala twiigone lugonu ngati bandu bangi, tutakiwa tukelukya nu kulilongo twabete.
7 Ndaba baagone, agone ikilu na baalobe, alobe ikilu.
8 Lakini twepani twabandu ba muhi tupalika kuba twabandu twetulilongosa twabeti.
Nala tubia nukuhobale nu upali ngati ingobu jukulikenga pikigamba, nukuhobale kwitu
kwa wokopu kubia ngati kopia jikisomasoma.
9 Ndaba Sapanga ngase jutuagula ili kutuhoa kwi inyela yaki, ila tuupata wokopu kupete
Bambu witu Yesu Kilisitu,
10 jojwakuwa ndaba jitu, ili tutama pamu na jombi, tubia tuwi au twabomi.
11 Henu mpolisana mioju nu kujangatana mwabe kwa mwabe, ngati henhenga sajenu.

Malagalaki gukujomule na Malamuki

12 Mwalongu bangu tunndomba mwaatendila hisima bahenga lihengu kati jino, babun-
dongosa nu kumbola kutama pamu na Kilisitu.
13 Mwapekia hisima ngolongu na kwaapala ndaba ji lihengu leahenga. Nkuba nu
lukwali nkati jino.
14 Mwaalongu bitu tunndoba mwaakanakiya bandu baabi banga kupala kuhenga li-
hengu, mwaagangamalisa mioju bandu babii nu lujogopu, mwajangatia bandu banga na
makili, mmbia monhinakali kwa bandu boti.
15 Nndingalia mundu jokapi jwaandepa jongi majambu mabaja kwa mabaja, ila nia jinu
jibia kuhengiana majambu ga amboni muda goti na kwa ahenge majambu ga amboni
bandu boti.
16 Ntogulia masoba goa,
17 mundoba Sapanga bila kukotoka,
18 munsengula kwa kila lijambu lelumpiti. Haga ndi gajugapala Sapanga mu kujongana
kwinu na Kilisitu Yesu.
19 Mwampenga Loho jwa Sapi,
20 mwagulongama ulota kuhuma kwaka Sapanga.
21 Mpema kila sindu. Nzingatia sekibi sa amboni,
22 nu kujepa kila aina ubaja.
23 Sapanga mweni jojutupeke lukwali junnyambisa nu kunndenda mwanganya ngani
yaani umundu winu woti na loho inu na mioju na nhyega yinu yanga ni kihakau sokapi
kipindi su kuhika Bambu witu Yesu Kilisitu.
24 Sapanga jojunkema mwanganya jwiihenga hela ndaba jombi juhobaleka.
25 Mwaalongu bangu mutulobila na twepani kabee.
26 Mwaalamukiya alongu boti kupete nginyuli ju upali nkolongu.
27 Nundagalaki kupete lihina laka Bambu mwaasomila alongu bitu boti babunhobale
Kilisitu balua jenze.
28 Tunndobe wa amboni waka Bambu witu Yesu Kilisitu.

Balua ja pili jaka Pauli kwa
2 Atesaloniki
Ulongulelu

Balua ja pili kujenda kwa bandu buku Tesalaniki jiandikwi nu ntumi Pauli, linga mu lipungu la 1:1. Jwaandika balua jenzenu baada ju kupeta kipindi kisokopi toka pa jwaandika balua ju utumbuli kwa Atesaloniki, kuwesikana mu saka sa 51 baada jukusaliwa Kilisitu. Pauli jwabii jwakona ku Kolintu pajwaandika balua jenzeno kwaapelake bandu bilikundi lelunhobale Kilisitu buku Tesaloniki, likundi lejwaanzisa pajwabi mu sapwali jaki ja pili ju utumi, linga mu kitabu sa Mahengu mu lipungu la 17:1-10. Apwagiki mu kitabu sa Mahengu likundi la bandu ba bunhobale Kilisitu labii na Ayaudi asokopi na Agiliki bingi.

Likundi la bandu ba bunhobale Kilisitu luku Tesaloniki bapai ngamaa kumanya majambu gi lisoba la mwisu nu kuhika kwaka Kilisitu mala ja pili, ndaba Pauli jwaandiki ngamaa haga mu balua yaki yoti yejupeliki kwa Atesaloniki. Kalibu nusu ja balua ja pili kwa Atesoloniki jilongale masoba ga mwisu. Pauli kabee julakali upipu. Kila mundu jwiihenga lihengu ndaba jukupata posu jaki mweni, linga mu lipungu la 3:16-18.

Gagabii nkati

Pauli juanziki balua su kulilongale mweni na ajaki mu lipungu la 1:1-2.
Alapu Pauli ansengu Sapanga ndaba jilikundi la bandu ba bunhobale Kilisitu buku Tesaloniki na jwaalobi bombi mulipungu la 1:3-12.
Pauli julongale masoba gamwisu mulipungu la 2.
Alapu Pauli julongale majambu gu upipu alapu jwaga kupalika kuhenga mahengu, linga mulipungu la 3:1-15.
Pauli jujomule kwaalamuki likundi la bandu ba bunhobale Kilisitu kabee, linga mu lipungu la 3:16-18.

1 Nepani Pauli na Silwano na Timoti.

Nunhandaki mwanganya mwabandu bi likundi la bandu ba bunhobale Kilisitu buku Tesolonike, baabi bandu baka Sapanga Atati bitu na waka Bambu Yesu Kilisitu.

2 Tunndobee waamboni waka Sapanga nu lukwali kuhuma kwaka Sapanga Atati bitu na kwaka Bambu Yesu Kilisitu.

Kutemu kipindi su kuhika kwaka Bambu Yesu Kilisitu

3 Mwalongu bitu, tupalika kunsengu Sapanga kila muda ndaba jinu. Kulengani kwitu kuhenga hela ndaba kuhobale kwinu kukola ngamaa nu kupalana kwitu kujonzukeka ngamaa.

4 Ndi mana twepani tukipuni mwanganya mu makundi ga bandu ba bunhobale Kilisitu babube bandu baka Sapanga. Tukipuni ndaba henhendale kuhobale nuku kuba ngangan-ganga nu kung'alika kwoka na hindu yenkosa.

5 Haga goti galangi kutemu kwaka Sapanga kwiihika kulengana na mahengu gaka mundu, na sekiipitila mwanganya mwiipalika kujingi mu ubambu nkolongu waki goguwe ndaba jaki jombi ntenda kung'alika.

6 Sapanga jwiitemula ngati hekupalika: Jwaalepa mang'aliku baunng'alisa mwanganya,
7 jampomulisa mwanganya mong'alika sajenu, na twepani kabee. Jwiihenga lijambu heli kipindi sejwiipitila Bambu Yesu kuhuma kunani kwaka Sapanga pamu na atumi baki bu kunani baabi na makili,
8 na mwotu. Sapanga jwaalapula bandu babunkana na banga kujetake Lijambu la Amboni laka Bambu Yesu Kilisitu.
9 Kutemuliwa kwabu kwibia kwaalabana yaka petapeta na kwa abeka kutali nu ulumbi waki nkolongu,
10 pajwiika lisoba lela kujopa ulumbi kuhuma kwa bandu baki ni isima kuhuma kwa bandu baki boha babunhobali Bambu. Mwanganya kabee mwiibia kati jabu, ndaba mugahobali malobi gatunndeti.
11 Ndi ndaba tunndobe muda woti. Tunndoba Sapanga witu junhwesisa kupalika maisha gajunkemi kutama. Tunndoba, ku uwesu waki, jutimisa nia jinu jukuhenga majambu goti gaamboni nu kujomo lihengu lii su kuhobale.
12 Kwi indela ju kuloba hoku, lihina laka Bambu witu Yesu liipataa ulumbi kuhuma kwiinu na mwanganya mwiipata ulumbi kuhuma kwaki kwa waamboni waka Sapanga witu na jaka Bambu witu Yesu Kilisitu.

2

Mmbaja jola

1 Mwalongu bitu motumpai, henu kupete kuhika Kwaka Bambu witu Yesu Kilisitu nuku
kukusanywa kwitu pamu palongi jaki, ili tutama naku, tunndoba ngamaa,
2 mwiihangajika ngani mu mioju jinu, wala mwiikuba ni kiholu ndaba ju kupwaga
lisoba laka bambu lihikiki. Wala mwisituka kupete lilobi au balua jealandi kuhuma kwaka
Sapanga kupwaga jihumiki kwitu.
3 Mwiijetake kukongwa na mundu jokapi kwa namuna jokapi. Ndaba lisoba lela nga
lipitile mbaka ubaja gola wiipitila na Mundu joampenga Sapanga nu usakaka waka jola
jubonikana, jojuwe mwisu waki banntenda kunkoma tikitiki.
4 Jombi jwalikwea mweni panani ja kila sindu na sebikikema kisapanga au sebikilum-
bali, na hata kujingi kutama nkati ja nyumba jaka Sapanga nu kulibeka ngati Sapanga.
5 Boo, ngase nkomboka numpwagi majambu haga goti panabi pamu na mwanganya?
6 Lakini kibi sindu sesumpengale kupiti ku lijambu leheli sajenu, na mwanganya
mukimanya sindu hesi. Nala lisoba palihika Mmbaja jwiibonikana muda waki gogupalika.
7 Hata hela Mbaja hoju jojulihihiki juhenga lihengu sajenu, lakini ngajubonikani mbaka
joampengale jola juboka.
8 Hapandi Mmbaja jola pajwiipitila, lakini Bambu Yesu pajiika ankoma ku nhuki wu
nndomu waki nu kunhoa ku unang'anu waki nkolongu.
9 Mmbaja hoju jwihika na makili giki lijobi nu kuhenga kila namuna ja ndonduke na
nginyuli gi isoli,
10 nu kutumi isoli wa kila namuna kwa bandu baabi mu indela ju kuhoba. Haba biihoba
ndaba ngase buku gujopiki nuku gupala usakaka wi Lijambu la Amboni gola ili ahokuka.
11 Kwa ndaba heji Sapanga jwaalekiki alonguswa na makili gaga konga ili aendilia
kuhobale isoli.
12 Sekiipita ndi ana, boka banga kuhobale usakaka, ila atogule mahakau bitenda
kutemuliwa.

Nnhaguliwi ili nhwesa kuokolewa

13 Tupalika kunsengu Sapanga masoba goti ndaba jinu mwaalongu bitu mwanganya,
mompalika na Bambu, ndaba Sapanga junhagwi toka mwandi ili nhokuliwa kwa makili
gaka Loho, ili nhengwa kuba bandu baki ba sapi su kuhobale kwinu mu usakaka.
14 Sapanga junkemila lijambu heli kupete Lijambu la Amboni le tunndandila, junkema
ili nzopa pandu pinu mu ulumbi waka Bambu witu Yesu Kilisitu.
15 Nala mwaalongu bitu nzema nganganganga nu kuhenge lihengu mabole ga tummbo-
liki kupete balua itu na ga tunndandila.
16 Tunndoba Bambu witu Yesu Kilisitu na Sapanga Atati bitu jojutupaala na kupete wa
amboni waki jutupeki kupogale mioju jitu yaka petapeta nu kuhobale kwa amboni,
17 ili juwesa kujipolesa mioju jinu mwanganya nu kumbeka nganganganga ili nhwesa
masoba goti kuhenga nu kulonge majambu gaamboni.

3

Mutulobila kwaka Sapanga

1 Mwisu we mwaalongu bitu mutulobila kwaka Sapanga ili Malobi gaka Bambu gaen-
dalia kuene nyatanyata na bagajopa kwi isima ngati hekwabi kwinu mwanganya.
2 Mutulobila kabee ili Sapanga jutuokula kuhuma kwa bandu abaja na baahoa bandu,
ndaba nga bandu boti baahobale malobi gangane.
3 Lakini Bambu juhobaleka. Jombi jwa nngangamalisa nukunndonda sapi kuhuma
kwaka mbaja jola yani Lijobi.
4 Natwepani tunhobale Bambu mwanganya na tumanya nhenga na nhendale kuhenga
gatunndagalaki gala.
5 Bambu jujilongusa mioju jii kugumanya upali waka Sapanga na kukuinakali kojutu-
peke Kilisitu.

Mabole gukuhenga lihengu

6 Mwaalongu bitu, tunndagalaki kupete lihina laka Bambu witu Yesu Kilisitu, nnzepana
na bandu boti baabi nikitondu na banga kupwata malagalaki gatumpeki mwanganya.
7 Mwabe mmanya mpalika kupwata lilenganu kuhuma kwitu twepani. Twepani pat-
wabi pamu na mwanganya ngasetwabi ni kitondo,
8 ngase twakula posu kwa mundu jokapi bila kunndepa. Lakini twahenga lihengu
ngamaa nukung'alika muhi ni ikilu ili twiikuba nsigu kwaka mundu jokapi kati jii.

9 Twahenga hela nga ndaba ngasetupalika kupata ujangatilu winu, ila ndaba tupala
kundangii namuna jukuhenga.
10 Patwabi pamu na mwanganya tukubika tumpwagi, “Mundu jokapi jwanga kupala
kuhenga lihengu jwiikula posu.”
11 Tupwaga majambu haga ndaba tujogwini abii bangi kati jinu abi nikitondu na ngase
ahenga sokapi, ilapee kulijingisa mu majambu ga bandu bangi.
12 Kwi lihina laka Bambu witu Yesu Kilisitu twaalagalaki na kwaapwagi bandu haba
abiya ahenga lihengu ku kulilongo beni ili bilipatila posu yabu beni.
13 Lakini mwalongu bitu mwe, mwiisoka kuhenga majambu ga amboni.
14 Pangi konioku jubi mundu jojuwe ngajwagajetake malobi gangane gatunndete mu
balua jenze. Ana kubi hela munndingalia ngamaa mundu hoju. Mwijangatana naku ili
jubona hiyoni.
15 Lakini mwanhenge mundu hoju ngati mmbaja, ila munkanakya ngati nndongu.

Malobi gu kujomulela

16 Bambu mweni jojubi utumbuli hu lukwali, jumpekia lukwali masoba goti kwa kila
namuna. Bambu jubia na mwanganya mwaboti.
17 Nepani Pauli, nihandika malamuki ganga kwa maboku gangu namweti. Jenze ndi
nginyuli ju kummanyisa mu balua yangu yoti, hela ndi heniandika.
18 Tunndobe mwaboti waamboni waka Bambu witu Yesu Kilisitu gubiya pamu na
mwanganya. Amina.

Balua ju ukutumbulii jaka Pauli kwaka Timoti
Ulongulelu

Kitabu su utumbuli saka Timoti ndi balua je juandiki kuhuma kwaka Pauli kujenda kwaka ntumi waki Timoti. Balua jenze kuwesikana aandiki kati ja saka sa 62-64 baada ju kubelekwa Yesu Kilisitu. Kuwesikana kwabii kuegale mwisu wa womi waka Pauli kutama pundema. Pauli jatenda ukosi na Timoti na mala jingi ankemika ngati mwana mwaki. Pilimini 2:22, 1 Timoti 1:2 na 1:18.

Balua jenze ndi jimu kati ya balua nsesi kuhuma kwaka Pauli yejwaandakiya mundu jumujumu, na ngase jiliandakiya likundi la bandu ba bunhobali Kilisitu. Balua yengi itatu ndi balua ja pili jaka Pauli kwaka Timoti, na balua kwaka Titu na balua kwaka Pilimini. Balua ju utumbuli kwaka Timoti jilongale mabole gingipi gu kundumbali Sapanga mu likundi la bandu ba bunhobale Kilisitu, mu lipungu 2:1-15 na ngati ekupalika mundu kuba kilongosi wi likundi la ba bunhobali Kilisitu, mu lipungu 3: 1-13, na malakali ga mabole gi isoli, mu lipungu 1:3-11 na 4:1-5 na 6:2-5. Ganiaga gabonikini kwa namuna Pauli heambola Timoti kuba kilongosi kati ja bandu ba bunhobale Kilisitu. Balua ju utumbuli jaka Timoti, jilangi indela hingi yeiwesa kujangati aka kilongosi ba makundi ga bandu ba bunhobale Kilisitu, mu masoba gitu gani kulongosa makundi masokumasoku ga bandu ba bunhobale Kilisitu.

Gagabii nkati:

Pauli jutumbuli su kundamuki Timoti, mu lipungu 1:1-2.
Kabee ankanaki Timoti kujingi mu mabole gi isoli, mu lipungu la 1:3-11.
Pauli juendale kusengu namuna hejubi ndaba jaka Yesu Kilisitu, mu lipungu 1: 12-19.
Ndienu anndagalaki Timoti majambu gukulumbali na majambu ga aka kilongosi ba makundi ga bandu ba bunhobale Kilisitu, mu lipungu. 2-3.
Pauli jujomule balua jaki su kumpeke Timoti malagalaki ga mwisu, mu lipungu 4:6.

1 Nepani Pauli, ntumi waka Yesu Kilisitu ku uhilu waka Sapanga jojutukombwi twepani
na Yesu Kilisitu ndi jotuhobale twepani.
2 Nuguhandaki wa Timoti wa mwanangu wa sakaka wa hobalelu.
Nukulobe wamboni waka Sapanga, ikia nu lukwali kuhuma kwaka Sapanga Atati bitu
na Yesu Kilisitu Bambu Witu.

Kukanaki kupete mabolisu gi isoli

3 Mbala gutama ku Epesu ngati enugulagalakiya panabii nyenda ku Makedonia. Abii
bandu bangi hoku abolesa mabolee gi isoli, mwaakanakiya bandu haba.
4 Wapwagila akotuka iyomu hi isoli, pamu na majambu ganga na mwisu wakahoku.
Haga goti galeta ing'omu, wala nga sindu ngaseyasenga mu lihengu laka Sapanga gu
uhokovu, gogumanyikana kwii indela ju kuhobale.
5 Lilengu uhilu gongo kutimisa mapali yagabokana mu mwoju wa sapi, mwoju gogu-
manya ga sapi ni giliya na hobale ja sakaka.
6 Bandu bangi baboka nu kung'anambuki nu kulongalane malobi matopu.
7 Apala kuba abola ba malagalaki gaka Musa, lakini ngasebikimanyi seapwaga au
majambu gagahingamaki.
8 Tumanyi sapi malagalaki ga sakaka, ngati natumi ekupalika.
9 Lakini nkombuka tumanyiki ana malagalaki ngasealetiki ndaba ja bandu ba amboni,
ila ndaba ja bandu bahalabana malagalaki na bandu banga kujetake malagalaki na banga
kunzetake Sapanga na babii na mahakau, bandu banga na dini na bundema, bandu
babakoma akahengo na aka nyongo, au babakoma bangi.
10 Malagalaki abei ndaba ja aselati batenda kinyumi na maumbile na babajiba bandu
na kwaalombesa ngati atumwa, bini isoli na baalapa kwi isoli au bahenga sokapi sekibi
kinyumi na mabolee ga sakaka.
11 Mabolee haga gapatikana mu Lijambu la Amboni laka Sapanga mu ulumbi na jojubii
na uamboni jojuwe nepani jumbeki nililandila.

Kusengu ndaba ji ikia jaka Sapanga

12 Nusengu Bambu witu Yesu Kilisitu jojumbeki makili ndaba ji lihengu lango. Nunsengu
kukumona nepani nenihobaleka, janhagula nutumakiya,
13 hata ngati pamwandi nepani nu kuntondo na kwaang'alisa bandu babuhobale Kilisitu
na kwaanyaga hindu. Lakini Sapanga jamonila ikia, ndaba nabii nakoni ngase hobale
nahela ngasenamanyiki senabii nakahenga.

14 Lakini Bambu witu jambeki wamboni waki wingi, jambekia hobale nu upali sukujongana na Kilisitu Yesu.
15 Lilobi lende ndi lasakaka na kabee lijetakeka ngamaa nukuhobaleka: Kilisitu Yesu jahika pundema kwaoko babii na mahakau. Nanepani ndi mwana mahakau nu mbaja kuliku boka,
16 lakini Sapanga jamonila ikia, ili Kilisitu julangia kuhinakali kwaki kwoti kwangu nepani, ngati lilenganu kwa bala boka babube monikatai babahobaliya nukujopa womi wa masoba goka.
17 Kwaki jombi ndi Nkolongu wa masoba goha, jwanga kuwa, jwanga kubonikana na jojubii Sapanga kajika, kwaka jombi jibiya isima nu ulumbi wa yaka petapeta! Amina.
18 Timoti wamwanangu mu kuhobale, nugupeke nhilu gongo kulengana na malobi ga alota gabapwaga pa mwandi kupete wehapa. Malobi haga gabiya silaha jaku jukukomane ngondu sapi,
19 nugukamula kuhobale kwaku na mwoju wa sapi. Bandu bangi ngasebajowani mioju ja sapi jukumanya ga amboni ni giliya henu nukuhabana hobale jabu.
20 Kati jabu ndi Himenayo na Alekizanda babube numpeki Lijobi, ili jwaabola bantondo Sapanga.

2

Mabole gu kundoba Sapanga
1 Sukutumbuli nu hingamaki mwanganya mwalobila bandu boka, mundoba Sapanga nu kunsengu Sapanga ndaba ja bandu boka,
2 ndaba ja akolongu na boka babii nu uwesu, ili tupata kutama maisa gu kuhinakali nu lukwali pamu na nukuhenga gaamboni bandu babundumbali Sapanga.
3 Lijambu lende la sapi na lumpalisa Sapanga jojuwe ndi Nhokozi witu,
4 jojuwe jupala bandu boka ahokuliwa na apata kugumanya usakaka.
5 Ndaba jubii Sapanga jumu na kabee jubii jumu jojujonganisa bandu na Sapanga, mundu we hoju ndi Kilisitu Yesu,
6 jojuwe jilipia mweni ngati litambiku kwaagombo bandu boka. Ukombosi we hogu henu gubonikini kipindi saki, ana Sapanga jupala kwaoko bandu boka.
7 Ndaba hela nepani bandumiki miya nuntumi na mbola wa bandu banga kummanya Sapanga, naalandila lijambu lukuhobale na usakaka. Mbwaga usakaka, ngasembwaga isoli!
8 Ndienu, pokapi panketangana kunndoba Sapanga mbala akanalomi aloba, akanalomi babube babilipiiki kuhenga lihengu laka Sapanga atondabiya maboku gabu kuloba sanga hasila wala ing'omu.
9 Mbala ahelahe aka mbomba abiya bana isima na awata ingobu yeipalika; na nga kukujilemba ku mitindu ukuloka majunzu, kulipamba kwa zaabu, lulu au ingobu ya bei ngolongu,
10 ila ahenga mahengu gaamboni ngati ekupalika mmbomba joandumbali Sapanga.
11 Aka mbomba apalika kulibola kinunukinunu nakuba bajetake ngani kipindi su kulibola.
12 Nepani ngasembai mmbomba jubolisa au andongusa mwanalomi; kupalika jutama kinunu.
13 Ndaba Adamu bumbomba hoti nu kupwati Eva.
14 Na nga Adamu jojwakongwa ila mmbomba jola ndi jojwakongwa nukuhenga gabunkana jwiihenga.
15 Hata hela, mmbomba jiokulika ku kupata bana, ngati naaendali kutama mu kuhobale nu upali nu usapi nu kuba jojutosaniki.

3

Aka kilongosi mu likundi bandu babuhobale Kilisitu
1 Lende lilobi la sakaka, ngati mundu najutokule lihengu lukunzemale hoju jupalika kuhenga lihengu la sapi.
2 Kilongosi jupalika kuba mundu jwanga na makosa, nu jupalika kuba nu mmbomba jumu pena, jubiya nu uwesu ukulilongosa mweni, mundu joanzoane bandu jojubii nu uwesu ukuamu majambu gaki sapi na jukusanga ageni na jojuwesa kubola;
3 jwikuba nndepi au wala jojukomana ila jubiya mpoli, jojupala lukwali, jwiikuba mundu jojupala lupija;
4 jupalika jubiya mundu jojuwesa kulongosa bandu bu nyumba jaki, nakahenga bana baki bunzowannya kwi isima yoti.

5 Ndaba ngati mundu ngasejuwesa kulongosa sapi bandu bu nyumba jaki, jiwesa boo
kulitunza likundi la bandu babuhobale Kilisitu laka Sapanga?
6 Ngasejupalika mundu jwanga kukola sukuhobale baahenga kuba kilongosi mu likundi
la bandu babuhobale Kilisitu, ili jwiika kukipuna nu kutemuliwa ngati mbaja ebun-
temuliwa.
7 Kupalika jubiya jwana sipa ja sapi kwa bandu babii kunza ja likundi lebunhobale
Kilisitu, ili bandaumu nukuabuka mu ntegu waka lijobi.

Baajangati mu likundi la bandu babuhobale Kilisitu

8 Baajangati mu likundi lebunhobale Kilisitu apalika kuba bandu bana tabiya jaamboni
na bini ihisima; bikuba alepi ba divai au batokule lupija,
9 apalika kuba na mwoju gwa sapi gukumanya majambu ga amboni ni giliya nu usakaka
wu nkati jukuhobale.
10 Kupalika hoti alegwa, abonikana abii sapi na bakabonikana atenda kupalika, ndienu
apia mahengu gabu.
11 Akaahanu babu apalika kuba na tabia ja sapi, banga kwaalongale bandu liya, na
baawesa kulilongoo mweni bana isima na bahobale mu majambu goti.
12 Jojujangati mu kikundi sa bandu babuhobale Kilisitu kupalika jubiya nu mmbomba
jumu pena, na jojuwesa kulongosa sapi bana baki na bandu bu nyumba jaki.
13 Ndaba bajangati bahenga lihengu labu sapi nakuba nganganganga, na awesa kup-
waga sanga kujogopa kupete kuhobale kwabu mu Kilisitu Yesu.

Malamuki ga mwisu

14 Nuguhandaki balua jenze koni hobale kuhika kwaku masoba ga pambipi.
15 Lakini nanzeliwi, ndienu balua jenze jugumanyisa namuna hetupalika kutama nabu
mu nyumba jaka Sapanga, jejuje bandu babuhobale Kilisitu baka Sapanga jojubii mwomi,
na jejuje ndi kipanda nu nsingi wa sakaka.
16 Ngasekibii kiholu sokapi kupete ukolongu na sili ju kuhobale kwitu hejibii ngolongu.
Jabonikana mu liumbu lu umundu,
jabonikana kuba junu upali mu Loho kuba ndi jwaamboni,
jabonikana na atumi bu kunani kwaka Sapanga.
Jaalandila bandu banga kuhobale Sapanga,
jabombaliwa nu undema,
jajukulika mu ulumbi.

4

Abola bi isoli

1 Loho jaka Sapanga jupwaga hotu hotu masoba ga mwisu bandu bangi bilekala
kuhobale; bijetakiya loho yu kukonga nu kupwata mabolesu gi ilombu.
2 Mabolesu haga gahuma kwa bandu babilikopake babube bapwaga isoli, babube mioju
ja sapi jejimanya ga amboni na giliya jitei kuwa.
3 Bandu haba abolesa ana ndi makosa kutola mmbomba na kula posu jengi. Lakini
Sapanga jiibomba posu hei, ili bala babii ahobali na apata kumanya usakaka, atumia
kukusengu.
4 Kila sindu sejubombiki Sapanga ndi sapi, wala ngasekipalika kulongoswa ila yoka
ijopilika kukuloba nuku nsengu,
5 Ndaba lilobi laka Sapanga nukuloba bikihenga sindu hesi kijetikika na Sapanga.

Ntumisi wa sapi waka Yesu Kilisitu

6 Ngati nawapeki alongu boka malagisu ganga, wibiya guntumisi wa sapi waka Yesu
Kilisitu, kulikolesa kiloho kwa malobi na majambu guku hobale na mabolesu ga sapi
gawagapwatiki gu usakaka.
7 Lakini gukotuka iyomu yela yanga ikidini na yanga na mana. Guyobaliya kutama
maisa gukundumbali Sapanga.
8 Mazoesi ga nhyega ndi lijambu la amboni, lakini mazoesi giki loho gabii gaamboni ndi
gagapalika nakanopi, ndaba gutulagi woti mu maisa ga sajenu, kabee haga gaiahika.
9 Lende lilobi lukuhobaleka kabee lipalika kujetakewa nakanopi.
10 Twepani tukasana nukuhenga lihengu namangani ndaba tunhobale Sapanga jojubii
mwomi ndi Mwokosi wa bandu boka, na hasa bala ba bunhobale.
11 Wapekia malagi haga na wabola mabole haga.
12 Wijetake mundu jokapi jugutondula ndaba wehapa gunkombu, lakini gukasana
gubiya gu malenganu kwa bandu baahobale: Mu malobi gaku na tabiya jaku nu upali nu
kuhobale na maisa ga sapi.

13 Gutumia kipindi saku nu kukasana kwaku kwakasome bandu pangwendu Maandiku
ga Sapi, kulandi nu kubola, mbaka panihika.
14 Gwikotoka kutumi kipaji sela saka Kilisitu nkati jaku sebugupeki kwa malobi ga alota
na kwaabeke maboku na kwaalobe aseja.
15 Guwasaliya ngamaa kupete haga goha nukugahenga sanahuli kuendele kwaku
kubonikana na boka.
16 Gulingaliya ngamaa majambu gaku wamweti na mabolee gaku. Guendaliya kuhenga
haga, ndaba nagutei hela, wajiokua wamweti na bala babugujowane.

5

Hetupalika kutama na bandu baahobale

1 Wandakali mwanalomi nseja, ila gumpwagila ngati atati baku. Wapwagila akakombu
ngati alongu baku,
2 na waapwagila aka mbomba aseja ngati akaamabaku, na aka kamwali ngati akaabeli
baku, ku usapi woti.
3 Watendila isima aka mbomba bawii akalomi babu babube ngaseabii na bandu baka-
jangatila.
4 Lakini mmbomba joawii alomi jojubii na bana na asokoo, haba apalika kulibola
kutimisa mahengu gabu gikidini kwa alongu babu beni nakalepa akahengo babu na ahoku
babu, ndi heli lijambu luku mpalisa palongi jaka Sapanga.
5 Mmbomba joawii alomi sakaka, jwanga na mundu jukunzangati, ambeki Sapanga
hobale laki nukuendale kunndoba Sapanga bunzangatiya ikilu na muhi.
6 Lakini mmbomba joawii alomi jojutama kukutokule kila sindu, hoju juwi hata ngati
jakona mwomi.
7 Wapekia malagisu ganga, ili mundu jokapi jukotuka kwaalongale liya.
8 Lakini ana mundu ngasejaatunza alongu baki, hasa bukunyumba jaki, mundu hoju
jwiikuba jukukaniki kuhobale kwaki na jwiikuba mmbaja ngani kupeta mundu jwanga
kuhobale.
9 Wammbalangi mundu jokapi kuba ngati mundu joawii alomi baki ana ngase jujomwi
yaka sitini. Kabee jubia juwaiki kujukulika malajimu pee,
10 na jubiya na mahengu gaamboni: Jojaatunziki banabaki sapi, jojaajopiki ageni
kunyumba jaki, jojaajopa atumisi baka Sapanga, jojajangatiya bandu bana mang'aliku, na
jojilipia kuhenga majambu gaamboni.
11 Kotuka kwaandika bandu baawii alomi akanabali, ndaba ana ndokule yabu ya
nhyega ana ijonzukiki kuba na makili ngani kupeta kulipia kwabu kwaka Kilisitu, biipala
kutoguleka kabee,
12 nabombi kwi indela heji biibonikana abii na makosa ngani ndaba jukulileka lilagi labu
lu puuwanzu.
13 Aka mbomba bawii alomi ngati haba atumbuli kuhoa kipindi sabu suku jendajenda
nyumba mbaki nyumba; kabee sindu siliyaa ngani atumbuli kwaalongale bandu liya,
nukulijege mu majambu ga bandu bangi, koni bakapwaga majambu gaguge ngasebapa-
lika kupwaga.
14 Henu mbala aka mbomba bawii akalomi akanabali atogulika, apata bana nukutunza
nyumba yabu ili mbaja witu bipata napwasi kupwaga majambu giliya kati jitu.
15 Ndaba aka mbomba bawii akalomi bangi ahobiki nukulipwata Lijobi.
16 Lakini ana nyongo joanhobale Kilisitu jubii na aka mbomba bawii alomi mu nyumba
jaki, jombi jupalika kwaatunza na nga kulileke likundi la bandu babuhobale Kilisitu nsigu
hogu, ili likundi la bandu babuhobale Kilisitu liwesa kwaatunza aka mbomba bawii alome
bala bahigali kajika jabu pena.
17 Aka kilongosi bi likundi la bandu babuhobale Kilisitu babalongosa bandu sapi apalika
kupata isima ngamaa, hasa bandu baalandi nukubola bandu.
18 Ndaba Maandiku ga Sapi gapwaga, “Gwiinkonga ng'ombi punndomu paujitumi
lihengu lukuhusa ilebi,” naka bee, “Jojuhenga lihengu jupalika malipu gaki.”
19 Wijetake kujopa mataki gabaataki aseja ana ngasegaletiki bandu abeli au atatu
baaboniki nu kujoana.
20 Bandu baatenda mahakau waalakalia pangwendu, ili bangi ajogapa.
21 Nugulagalaki palongi jaka Sapanga, na palongi jaka Kilisitu Yesu na palongi ja
atumi buku nani kwaka Sapanga ba Sapi, ugakamulakia malagalaki ganga bila kulileka
hatalimu, wala kumpendale mundu jokapi mu kila segutenda.
22 Mwijombatee kumbeke mundu jokapi maboku ndaba jukunndobe. Wiihangani
mahakau ga bangi; ulibeka mu sapi.

23 Wiikunywa masi pena, ila gukunywa na divai kasokopi ndaba ji litumbu laku, ndaba gulwala mala kwa mala.
24 Mahakau ga bandu bangi gabonikana pangwendu, yombi yaalongule mukutemuliwa; lakini mahakau ga bangi gabonikana pe monikatae.
25 Ahelahe, mahengu gaamboni gabonikana pangwendu, na hata mahengu gangakubonikana pangwendu ngasegawesa kuhihika.

6

1 Atumwa boka apalika kwaatende isima akolongu babu ili kwikuba na ndaba ja bandu kulitondo lihina laka Sapanga na mabole gitu.
2 Atumwa babube akolongu babu bandu ba bunhobale Kilisitu baalongama alongu babu. Badala jaki, apalika kwaatumaki sapi nganii, ndaba haba apata hindu kupete lihengu labu ndi apwasi babaapai.

Mabole gi isoli na mundu jwana mali gingi wa sakaka

Upalika kubola nukulandi majambu ganga.
3 Mundu jokapi jojubolesa kinyumi sa majambu ganga, na ngasejujetangane na malobi ga sakaka gaka Bambu witu Yesu Kilisitu na mabole gu kunndumbali Sapanga,
4 hoju jutenda kukipuna na ngasejukimanyi sokapi. Mundu hoju jupai ubisi nu ugombi na jojubii na malobi ganga na mana, nahela jwaahenga bandu abia na wipi nu ugombi na matondu na kwaawasali bandu liya,
5 nu ubisi wanga na mwisu kokuhuma kwa bandu babube malangu gabu gatei kuhalabika, na ngaseabii nu usakaka. Ahambuki dini ndi indela jukupati mali gingi.
6 Sakaka kundumbali Sapanga kunhenga mundu jubiya na mali gingi ngamaa, ana jutoseka na hindu yejubinaku.
7 Ndaba ngasetwaleta sindu sokapi punndema pani, wala ngatwiijuku sokapi.
8 Ndienu ana tubii na posu ni ingobu, tupalika kutoseka nayu.
9 Lakini bandu baapala mali gingi ahabuka mumilengu, nukujonzeka muntegu wa ndokule hingi iliyaa na hiking'ang'a, yeyuye yahuta mbaka mu kuhoba nukupoteka.
10 Ndaba kupala lupija ngamaa ndi utumbuli wu ubaja woti. Bandu bangi atokule ngamaa lupija mbaka kukotoka kunhobale Kilisitu, nukujijosa mioju jabu ku ubini nkolongu ngani.

Malagalaki kwaka Timoteo

11 Lakini weapa wa mundu waka Sapanga, ulijepa na majambu gaanga. Guhenga ngati ejupala Sapanga na gundumbaliya Sapanga nukunhobale na kuba nu upali nukuhinakali nu nukugungamali.
12 Nkasana kulengana na henhwesa mu kusindani imbelu jukuhobale, ukamula womi wa yaka petapeta gojunkemi Sapanga pawajetakia kuhobale kwaku palongi ja bandu bingi babukubona nukukujowana.
13 Nugulagaki palongi jaka Sapanga jojuipeke hindu yoti womi, na palongi jaka Yesu Kilisitu jojapwaga majambu gajwagabweni nukupwaga ku ndomu waki kupete kuhobale kwaki palongi jaka Pontio Pilato,
14 nugulagalaki gukamula malagisu gaku nukujetake sukuhobale mbaka lisoba lela pajihika Bambu witu Yesu Kilisitu.
15 Kuhika kwaka Yesu kuihengika kipindi sekipalika sejupangiki Sapanga na jojubii nu ukolongu na jojulongosa kajika, Nkolongu jwa akolongu, na Bambu wa mabambu.
16 Jombi kajika jaki jutama yaka petapeta mu unang'anu gwanga kuwesa kuhalabiwa na mundu. Nga mundu jojuwaiki kumbona wala jojuwesa kumbona. Kwaki jibiya isima nu uwesu wa yaka petapeta! Amina.
17 Walagalakiya bala babii na mali gingi mu majambu ga maisa ga sajenu bakipuna, ahelahe biibeka kuhobale kwabu mu hindu yanga kupalika kuhobale, ila anhobaliya Sapanga, jojuwe sukutujopa jutupeke hindu yoti twiitogulya.
18 Wapwagila ahenga gaamboni abia na bandu bana mali gingi mu mahengu gaamboni, abiya bandu babajopa bandu bangi kunyumba jabu na abiya bawesa kwahangi bangi mali gabu.
19 Kukuhenga hela balibekila akiba jejuje jibiya kwabu nsingi gogubii nganganganga ku kipindi sesihika. Hapa ndi pabiiwesa kupata womi goguwe ndi womi wa sakaka.
20 Timoti, tunza sapi majambu goti gabulagalaki. Tama kutali na malongelu mabaja ni ing'omu iking'ang'a ngati hebugukema bandu bangi, “Umanyi.”
21 Ndaba bangi akipuniki kuba nu umanyi we hogu, na kukuhenga hela gagapitila biibiya ahoiki kuhobale.
Nunndobe mwaboti uamboni waka Sapanga!

Balua pili jaka Pauli kwaka Timoti
Ulongulelu

Balua ja pili kwaka Timoti ndi balua ja pili kuandikwa na Pauli kunzende mmbolee waki Timoti. Balua ja pili kwaka Timoti jaandiki Pauli pajwahegali kuhiki mwisu wa womi waki. Kipindi se hesi jwabi ku kipungu ku Loma, mu lipungu 1:16. Pauli jwabi nu ukosi na Timoti na muda wingi ankema ngati mwana waki, mu lipungu la Pilimini 2:22, 1 Timoti 1:2, 1:18.

Balua jenze ndi kati ja balua nsesi yaka Pauli yeanhandaki mundu jumujumu na ngase ju liandaki likundi la bandu ba bunhobale Kilisitu. Balua yengi itatu ngati balua ju utumbuli kwaka Timoti na balua kwaka Titu na balua kwaka Pilimini. Kipindi balua ja pili kwaka Timoti pa jabia jitenda kuandikwa Bandu ba bunhobale Kilisitu babii mu ubambu ukolongu uku Loma babia atenda kung'alika. Kuwesikana jeniejije ndi jabia ndaba jaka Pauli kubekwa mu ligelesa na ndi anhandakia Timoti kumpwagi juhinakalia mang'aliku. Ngati he kwabia mu kitabu su utumbuli kwaka Timoti, Pauli ankanakia majambu gingi ga mabole gi isoli, mu lipungu 1 Timoti 1:16-18. Ampwagila kabee Timoti kupwaga kwiikuba ni kipindi su kung'alika kulongi jabu, mu lipungu la 3:1

Gagabii nkati

Pauli jutumbuli balua jaki su kunndamuki Timoti, mu lipungu la 1:1-2. Nukumpwagi majambu gajupalika kupwaga, mu lipungu la 1:3-18.

Ndi ampwagi Timoti mang'aliku gagiipitila nu kumpwagi juhinakalia, mu lipungu la 2:1-13.

Ndienu ampeke mabole goti nukamu, mu lipungu 2:14-26.

Kabee anndakali kuhenga majambu gilia gagahika nu kumpeke indela jejipalika kuhenga, mu lipungu la 3:1-4; 8.

Pauli jujomule su kumpeke malagalaki gaki mweni Timoti, mu lipungu la 4:9-24.

1 Nepani Pauli, jojuwe Sapanga japala nguba ntumi waka Yesu Kilisitu ili nandila womi gojutulagi mu kuhangangana na Yesu Kilisitu.
2 Nuguhandaki wehapa wamwanangu jonugupai wa Timoti. Nukulobe waamboni waka Sapanga nu lukwali kuhuma kwa Atati bitu Yesu Kilisitu Bambu witu.

Kusengu na malobi gukugangamalisa mwoju

3 Nunsengu Sapanga jonuntumaki kwa moju sapi ngati ebahenga aseja bitu, nunsengu kila pangomboka mu kuloba kwangu ikilu na muhi.
4 Ngomboka maholi gaku na ndogule ngamaa kugubona, ili dwelakiya ndogule.
5 Nukukomboka kuhobale kwaku kwa sakaka, kuhobale kojubii naku mbuja waku Loisi, na kabee, amabu baku Euniki. Manya wehapa kabee gubi naku.
6 Ndi ndaba nugukombuke nhendaliya kukihenge lihengu sapi nhupi jejugupeki Sapanga kipindi panugubekila maboku gangu panani jaku.
7 Ndaba Sapanga ngasejutupekia Loho juku kuhola ila loho ja makili ju upali na mwoju ukulilongosa.
8 Ndienu, wiibona iyoni kupwaga gawagabweni nu kujoana kupete Bambu witu, wala wiibona iyona ndaba jangu jojubii mpungwa ndaba jaki. Lakini guhangangana mu mang'aliku ndaba ji Lijambu la Amboni, kulengana makili gagujupeki Sapanga.
9 Jombi jutuokua nukutukema ili tutama maisa ga sapi, nga ndaba jukupalika kwa mahengu gitu, ila ndaba ja waamboni waki. Jutupeki uamboni waka Sapanga we hogu ndaba jaka Kilisitu Yesu kabula ji kipindi,
10 lakini kuyekuliwi kwitu henu kukuhika kwaki nkombosi witu, Yesu Kilisitu. Jombi jukomiki makili ga kuwa, ni kwi indela ji Lijambu la Amboni jalangia womi wanga na kuwa.
11 Nepani anhagwi mia nu ntumi na mmbola ndaba jukulandi Lijambu la Amboni,
12 nane ng'alika kwa majambu ganga ndaba heji. Lakini mii na malangu gango ndaba nummanyi jola, jonunhobale, kabee manya jombi jakilonda sapi sindu sejumbeki, mpaka lisoba lela.
13 Kamula nganganganga mabole ga Sakaka ganuguboliki nukuhigali mu kuhobale nu upali gogubii mu kujongana na Yesu Kilisitu.
14 Lijambu la amboni lela lebugupekiya ulilonda kwa makili ga Loho gaka Sapanga jojutama nkati jitu.
15 Ngati egumanyiki, bandu boti nkoa uku Asia aneili, kati jabu koni naka Fugeli na Helumogene.

16 Bambu jaabonila ikia aka kilongu baka Onesipoli, ndaba jandogule mmwoju mala
jingi, wala ngasejabona iyoni ndaba nabii mukipungu,
17 ila ejahika pe ku Loma, jatumbuliya kundaputa ngamaa mpaka pajamona.
18 Bambu anzangatiya kupata ikia jaka Sapanga mu lisoba lela! Nawehapa gumanyiki
sapi gingi gajahengila ku Epesu.

2

Nndonda jojuhobaleka waka Yesu Kilisitu

1 Ndienu, wehapa wamwanangu, gubiya na makili mu uamboni waka Sapanga gotupata
mu kujongana na Yesu Kilisitu.
2 Jukua mabole gala gawaanyoa nakatangasa palongi jinu na bandu babagabona nu
kugajoa bingi, ugakabisa kwa bandu bahobaleka, babii nu uwesu kabola bangi.
3 Hangangana mang'aliku pamu na nepani ngati alonda bahobaleka baka Yesu Kilisitu.
4 Alonda mungondu ajepana ni lihengu la masoba gahenu, ili juwesa kumpendesa
nkolongu wa alonda.
5 Jojujombateka imbelu jokapi nga kuwesa nukupata nhupi jukuwesa ngati ananga
jakapwatalii malagalaki gu kujombateka hoku.
6 Nndemi jojuwe juhengiki lihengu likolongu kupata pandu pu uwanzu ukuhusa.
7 Holaliya ganiaga gambwagiki, ndaba Bambu jaguwesisa guelelawa kila sindu.
8 Gunkombuka Yesu Kilisitu jojuyokiki kuhuma bandu baawii, jojabii mu kibeleku saka
Daudi, ngati elipwagiki Lijambu la Amboni lenandi,
9 na jejuje ndaba jaki nepani ng'aliki na angongiki minyolu ngati nehalabana. Lakini
lilobi laka Sapanga ngaseliwesi kukogwa minyolu.
10 Ndaba nhinakali kila sindu ndaba ja bandu bahaguliwi na Sapanga, ili bombi kabee
apata ukombosi gogupatikana kwi indela jaka Yesu Kilisitu, na goguwe guleta ukolongu
wa yaka petapeta.
11 Upwagi gongo ndi wasakaka:
“Ana twakuiki pamu najombi,
twitama kabee pamu najombi.
12 Ana tuhendali kunhinakali,
twilongua kabee pamu najombi
Ana tukaniki,
najombi kabee jwiitenda kutukana.
13 Anatukosiki kuba totuhobaleka,
jombi jihigaliya kuba jojuhobaleka,
ndaba jombi ngakuwesa kulikana mweni.”

Jojuhenga lihengu jojujetakiwa na Sapanga

14 Ndienu, akombukiya bandu baku majambu haga na kukana palongi gaka Sapanga
aleka ing'omu panani ja malobi. Ing'omu we hogu ngasegupalika, ila guleta kuhalabana
nkolongu kwa bala babugujoa.
15 Kasana kulilangi gujetakiwi palongi jaka Sapanga ngati jojuhenga lihengu jojuwe
ngasejubona iyoni kupete lihengu laki na jojuwe jupundisa sapi malobi ga sakaka gaka
Sapanga.
16 Jepana na malobi giliya ni giking'ang'a ganga kuhuma kwa Sapanga, ndaba haga
gajonzukee bandu kwaabeka kutali na Sapanga.
17 Mabole ge haga ngati kilonda selikula nhyega. Kati ja bandu be haba baboliki haga ni
Himenayo na Pileto.
18 Haba ajilei indela ja sakaka, nu kuhalabana kuhobale kwa bandu bangi sukupwaga
kuyoka kwitu guhengiki.
19 Lakini nsingi gojusengiki Sapanga gubii nganganganga, na panani jaki ahandiki
malobi haga: “Bambu jaamanyiki bala baabii baki,” na “Kila jojupwaga jombi ndi Bambu,
ndi kupalika julekana nu ubaja.”
20 Mnyumba ngolongu ibii yombu hingi na indu ya kila namuna: Yengi alenganaki na
madini ya zahabu na madini ga feza, yengi yi imbau nu yu utopi, yengi ya matumisi gi
hisima na yengi ya matumisi gaka kawaida.
21 Ndienu, ana mundu jalinyambisa sukulibeka kutali na yombu yoti yanga ni isima,
jibiya sombu sa matumisi ga kajika, ndaba atei kunhagu ndaba ji lihengu laka Sapanga
na ampala Bambu na jubii tayali kila lihengu la amboni.
22 Jepana na ndokule iliya yu ukombu, gukasana kuhenga majambu gagajetakewa na
Sapanga nu kuhobale nu upali nu lukwali pamu na bandu boti babube andoba Bambu
kwa mwoju wa sapi.

23 Kotuka ubisi uking'ang'a nu king'ang'a, gumanyiki haga galeta milomu.
24 Ntumi waka Bambu jiikuba ni milomu. Jupalika kuba mpoli kwa bandu boti, mmbola jwa amboni nu jukuhinakali,
25 jupalika kuba mpoli pajalakali abaja baki, ndaba pangi Sapanga jaapekiya mbekenyu jukujetake na kugaleka mahakau, nukugumanya usakaka.
26 Papuje mawasu gabu gaakelubukiya kabee, biikwelapuka muntegu wii Lijobi jojajonziki na kahenga bagajetakiya gajupala jombi.

3

Masoba ga mwisu

1 Kombuka ana, mu masoba ga mwisu kwiibiya ni kipindi sa mang'aliku.
2 Bandu biibiya babilipala beni na baapala lupija, babililumbali, baabii ni ing'omu, na babuntondo Sapanga, banga kwaajoane atati na amabu na banga kunsengu na banga ba sapi,
3 banga nu upali, banga ni ikia na bini isoli na banga kuwesa kulilongosa beni na bandu akali na banga kupala majambu ga amboni,
4 biibiya bandu babaang'anambuka ajabu na baabi ni ing'omu na jwanga kunzogopa Sapanga baatweli kukipuna na bapala hindu yu pundema pani ngani kuliku kumpala Sapanga.
5 Sakunza biiponikana ngati bandu babumpai Sapanga, lakini bagakana makili gaki. Jepana nakanopi na bandu ba namuna heji.
6 Bangi babu ajenda mu manyumba ga bandu na kwaakamu akabomba ang'ang'a baakamulikiwi ni misigu ja mahakau na baalongoswa na ndokule ya kila aina.
7 Akammbomba haba alenga kila lisoba kulibola lakini ngaseawesa kuiki umanyi wasakaka we hogu.
8 Bandu be haba agupenga usakaka ngati Yane na Yambule ebumpenga Musa. Haba ndi bandu bana malangu gagahobiki na baahobale kwiisoli.
9 Lakini ngabiwesi kuendalee ngani ndaba ung'ang'a wabu wibonikana pangwendu kwa boa. Ndi ekwikuba kwaka Yane na Yabule.

Malagisu ga mwisu

10 Lakini wehapa wagapwatiki mabole gangu na hembalika kuba nu kupala kwangu mu maisha gangu. Kabee wapwatiki kuhobale kwangu nu kuhinakali kwangu nu upali wangu nu kulendale kwangu,
11 mang'aliku na tabu. Wagamanyi majambu gagambatiki ku Antiokia nu ku Ikonia nu Lusitila. Nahinakali tabu ngolongu ngamaa! Lakini Bambu jaokua mu majambu haga goa.
12 Kila mundu jojupala kutama maisa gu kunndumbali Sapanga mukujongana ni kilisitu Yesu kupalika kung'alika.
13 Bandu biliya na baalonge isoli na biiendaliya kuba biliya, baakonga bangi na bombi beni biitenda kukongwa.
14 Lakini wehapa uhigaliya mu usakaka agolagola gobukubola nu kuuhobale ngamaa. Waamanyi bandu bababi aka abola baku,
15 na gukomboka tumbuka umwana waku, uliboliki Maandiku gaka Sapanga gaguge gawesa kugupeke umanyi gogukulongosa mu uokovu kwi indela jukunhobale Yesu Kilisitu.
16 Maandiku goa ga sapi gaka Sapanga gaandikwi ku ulongosi waka Sapanga, na gapaliki kubola usakaka nu kulakali kulenganake makosa nukwaalongosa bandu atama maisa gajupala Sapanga,
17 ili mundu waka Sapanga jubiya jojutosani, na juwesa kuhenga mahengu goti gaamboni.

4

1 Nugulagalaki palongi jaka Sapanga na palongi jaka Kilisitu Yesu jojaatemula bandu babii bomi na bakuwiki, na ndaba juhika kundongosa koni jubi Bambu Nkolongu:
2 Gulandila malobi gaka Sapanga ganga, gubia tayali kipindi sekipalika ni kipindi sanga kupalika, lakalia kanakiya nukugangamalisa mioju baahinakali na kwaabola sukuhinakali kwoti.
3 Ndaba kihika kipindi sesuse bandu ngabijoane mabole gaki ga sakaka, ila biipwata ndokule yabu beni nu kulibonge aka abola bingi babapwagila majambu gagabi tayali kujowana kwa makutu gabu pee.
4 Biikana kujoana usakaka bajing'anambukiya luhomu lwiisoli.

5 Lakini wehapa, gubiya mihu mu kila hali na inakalia mang'aliku na henga lihengu la
mundu jojulandi Lijambu la Amboni, jomuliya utumi waku woti.
6 Ku upandi wangu nepani, mii pambipi ngani kumbia litambiku lelisembaleka ni
kipindi sa kuwa kwangu kihikike.
7 Ngasini ngamaa mu kusindana, nyomulii sapwali joti nukuhobale kwangu nukutun-
ziki.
8 Nahenu, niihigali pena kupata nhupi jukuwesa kutama ngati hejupala Sapanga,
seketule jaka Bambu, Jojutemu ngati ejupala Sapanga, jiimbekiya nepani lisoba lela, na
wala nga nepani pena, ila bandu boti balingalii su upali kuhuma kwaki.

Malagisu gaka Pauli kwaka Timoti

9 Kasana kuhika kwangu nnyata.
10 Ndaba Dema, jugupai nndema gongo janeka nukujenda ku Tesaloniki. Kilesike jupiti
ku Galatia na Titu jupiti ku Dalumatia.
11 Luka kajika jaki ndi jojubii pamba pamu na nepani. Ntaputa Maluko guhika naku,
ndaba jwiiwesa kunyangati mu lihengu langu.
12 Nuntuma Tukiko ku Epesu.
13 Pawihika winetila kaputi jangu lenileka kwaka Kupulo ku Tiloa, netila kabee itabu
hasa ya ngosi yela.
14 Pundi jojulenganake hindu ya yoma jobunkema Alekizanda jundendi ubaja wingi;
Bambu andepa kulengana na mahengu gaki haga.
15 Nzepana naku ndaba jugupenga malobi gitu su ukali.
16 Kipindi panalikengaliya kwa mala ja kwanza nga mundu jojwajema upandi wangu na
boa batenda kuneka. Sapanga jukotuka kwaabalangi likosa le heli!
17 Lakini Bambu jwabii pamu nane, jambekiya makili na hata nawesa kulandi malobi
gaka Sapanga, bandu banga Ayaudi bagajowana, kabee naokuliwa mu kutemuliwa kuwa
ngati nndomu wi lihimba.
18 Bambu junhoko na majambu goti giliya, na kunyuku sapi mbaka mu ukolongu waki
ukunani kwaka Sapanga. Kwaki gubiya ulumbi yaka petapeta na petapeta! Amina.

Malamuki gukujomulela

19 Alamukiya Pisikila na Akula, pamu na bandu ba nyumba jaka Onesipoli.
20 Elasito jahigaliya ku Kolintu, najombi Tilofimo nundeka ku Miletu ndaba jabiya
nngonzu.
21 Henga kanyata kuhika kabula jiki kipindi sikipepu.
Ebulu na Pudensi na Linusi na Kalaudia atenda kugulamuki, ahelahe aka kilongu bangi
boti.
22 Bambu jubiya pamu na wehapa mu loho jaku.
Nunndobe uamboni waka Sapanga mwabote.

Balua jaka pauli kwaka Titu
Titu
Ulongulelu

Kitabu sa Titu nasombi kibii kati ja balua nsesi ye iandiki kwaka Pauli yeyuyeni iandikwi kwa bandu badala ja makundi ga bandu ba bunhobali Kilisitu. Balua yengi itatu ye ndi 1 Timoti, 2 Timoti na Pilimini. Pauli jwabia juandaki Titu, lakini kabee jwaandiki ana balua heji jiwesa kusomwa kwa sauti palongi ja bandu boti.Tuwesa kumanya hela ndaba julandi ulumbi waki ngati ntumi, hindu yeheyi Titu jwakabia taiyali jwiimanyi. Kuwesikana Pauli juandika balua jenze ngati kipindi sa yaka ya 63-65 baada jukusaliwa Kilisitu.

Pauli jwabia jundagalaki Titu kulongosa makundi ga bandu babunnhobale Kilisitu gagabii mu kilwa suku Kilete. Pauli jwaandika balua jenze ili kumbola Titu kwahagu na kwaabola akakingosi ba makundi ga bandu ba bunhobale Kilisitu. Jwapia malagalaki ngati gagabii mu balua yejwaandakiya Timoti. Balua jaki jilandi namuna akakiongosi hepalika kuba nu uwesu nkolongu. Makundi ga bandu ba bunhobali Kilisitu na aka kilongosi ba makundi ga bandu ba bunhobali Kilisitu masoba gani apalika kulingali ngamaa kilongosi jwa amboni jojupalika kuhaguliwa.

Gagabii nkati

Pauli junndagalaki Titu jwahagula akakiongosi baka Sapanga bahenga ngati hejupala Sapanga, mu lipungu 1:1-16.

Kabee jumpwagi kwa bola bandu atama maisa ga gunndegane Sapanga, mu lipungu 2:1-3:11.

Na mwisu, Pauli jujomule kuandika balua jaki su kulangi mipangu jaki nu kupia malamuki, mu lipungu 12-15.

1 Nepani Pauli, nuntumi waka Sapanga kabee ntumi waka Yesu Kilisitu nuguhandaki weapa Titu.

Nepani anhagwi kwaalongo bandu baahaguliwi na Sapanga ili ahobaliya na amanya usakaka wa dini jitu nu kutama ngati hejupala Sapanga.

2 Kuhobale kokuje nsingi waki guhuma mu kuhobale kwa womi wa masoba goka. Sapanga jojuwe ngasejulonge isoli, jutulagila twepani womi hogu kabula jukutumbuli masoba,

3 Ni kipindi sekipalika pasahika, jugulangia mu malobi gaki. Nepani jwambekia malobi gaki nagalandila kupete malagalaki gaka Sapanga Nhokosi witu.

4 Nuguhandaki weapa wa Titu, wamwana wango wa sakaka mu kuhobale ko tuhangangana pamu.

Nukulobe wamboni nu lukwali kuhuma kwaka Sapanga Atati bitu, nu kuhuma kwaka Nhokosi witu Yesu Kilisitu.

Lihengu laka Titu ku Kilete

5 Nuguleka ku Kilete ili gupangiliya majambu sapi gagabi gakona ngasegajomulaki, nakwaahagu aseja babandu ba bunhobale Kilisitu mu kila musi. Ukahenga ngati henugulagalaki:

6 Nseja bi likundi la bandu ba bunhobale Kilisitu jupalika jubiya mundu janga ni kihakau; jojubii nu mmbomba jumu pena, na bana baki apalika kuba bandu baahobale, banga kuba ni milomu na banga kuba ni ing'omu.

7 Ndaba asikopu wi likundi la babandu ba bunhobale kilisitu ndi mundu jojujemale lihengu laka Sapanga, kupalika jubiya mundu jwanga ni kihakau. Jwiikuba mundu jojwikipuna, jwiikuba ni inyela wala jwiikuba nndepi wala jwini milomu au jwiikuba mundu jojupala lupija kwi indela ji liya.

8 Jupalika jubiya mundu jojwaajopa bandu kunyumba jaki na jojupala majambu gaamboni gajagapala Sapanga. Jupalika kuba mundu jojuwesa kulijemale mweni, jojujetakeka palongi jaka Sapanga kabee jubia mundu nsapi na jojujetake malagalaki.

9 Kupalika jukamula sapi lilobi la sakaka ngati hebabia bummboliki. Ndi hejwiiwesa kwaagagangamalisa moju bangi kwa mabole ga sakaka nu kugabeka pangwendu makosa ga bandu babagapenga haga.

10 Ndaba abii bandu bingi, bandu bahobale kuhuma dini jiki Yahudi, babube abii ni ing'omu, kabee baakolo bangi ku ung'ang'a wabu.

11 Kupalika kwaahenga atumbala ndaba baapalagana bandu boka ba bunhobale Kilisitu, sukubola majambu ganga kupalika kubola ahenga hela ndaba apata mali gingi kwi indela ji isoli.

12 Hata jumu ja alota babu, jojuwe najombi kabee Nkilete, japwaga, “Bandu buku Kilete
apwaga isoli masoba goti abii ngati inyama iliyaa, alapi na baabii ni ikakala!”
13 Najombi japwaga usakaka na ndaba ja hela kupalika kwaalakali su ukali, ili abiya nu
kuhobale kwa sakaka.
14 Biendale kupwatali luhomu yanga mana yiki Yahudi na malagalaki ga bandu gagalon-
galeka na bandu babugukaniki usakaka.
15 Kila sindu ndi sapi kwa bandu babii baamboni palongi jaka Sapanga; lakini nga
sokapi sekibii sapi kwa bandu baabi na mahakau na banga kuhobale, ndaba mwoju wabu
goguwesa kumanya gaamboni na giliya na malangu gabu gatei kupili.
16 Bandu ngati haba apwaga bummanya Sapanga, lakini kwa mahengu gabu atenda
kunkana. Bandu behaba asukisa ngamaa na bini ing'omu, ngase awesa kuhenga lijambu
lokapi la amboni.

2

Mabole ga sakaka

1 Lakini weapa upalika kubola mabole ga sakaka.
2 Waabola akanalomi aseja abia nu uwesu ukulijemale beni, abia na malangu na abia
bandu baapalika kupata isima, abia nu kuhobale kwasakaka, abia bunu upali wasakaka
nu kuhinakali kwa sakaka.
3 Ahelahe waapwagila aka mbomba aseja abiya ahenga mahengu ga amboni palongi
jaka Sapanga; biikuba bandu baakopake hindu yi isoli au biikuba alepi; Apalika kubola
majambu gaamboni palongi jaka Sapanga,
4 kwi indela jenze biiwesa kwaabola aka kamwali kwaapala aka alomi babu na bana
babu,
5 abiya baawesa kulijemale beni na bandu babunngungamali Sapanga, koni atunza
sapi nyumba yabu, abia bandu baamboni na abiaa bandu babaajoane aka alomi babu, ili
jwiipiti mundu kugatondo malobi gaka Sapanga.
6 Ahelahe wahingamakia akakombu abia awesa kulilongosa beni.
7 Mu majambu goti we wamweti gupalika gubiya lilenganu lukuhenga majambu ga
amboni. Mu mabole gaku gulangia gagubola na wamwe gugajetakiya nu kugapwata.
8 Malobi gaku gakuba gasakaka na ganga ni likosa lokapi ili abaja baku apoalihamu,
biipata sindu sokapi siliya su kutupwagi twepani.
9 Atumwa apalika kwaajoane akolongu babu na kwaatogulesa mu majambu goka wala
biibisana nabu,
10 wala kujiba hindu yabu. Badala jaki apalika kulangi bombi ndi baamboni na
baahobaleka nakanopi masoba goti ili mabole gaka Sapanga gabonikana gaasapi mu
majambu goka.
11 Ndaba waamboni waka Sapanga goguleta wokopu kwa bandu boti gulangiwi pang-
wendu.
12 Wamboni hogu gutubola tukana maisa goti ganga kundengane Sapanga; tutama
sukulilongosa twabeti, tutama maisa gaasapi palongi jaka Sapanga na sukunndengane
Sapanga mu ndema gongo wa sajenu,
13 koni tubia tulendale lisoba lela la mbengalelu letuhobale, kipindi hekwiipitila ulumbi
waka Sapanga nkolongu nu Nhokosi witu Yesu Kilisitu.
14 Jombi jilipia mweni ndaba jitu twepani ili jwatugombula kuhuma mu ubaja woti
nu kutuhenga tubia twabandu baki mweni koni tubii sapi, bandu baatokule kuhenga
gaamboni.
15 Ndienu waabola majambu haga na gutumia uwesu waku woti koni waahingamaki na
kwaakanaki bandu baku babugujowane. Mundu jokapi jagulongama.

3

Kutama ngati bandu ba bunhobale Kilisitu

1 Waakombukiya bandu kwaajowane aka kilongosi na babii nu uwesu, abia tayali
kuhenga kila lelibi laamboni.
2 Waapwagila banndongale mundu jokapi ubaja; ila atama kulukwali nukupalana, na
muda woti abiya bandu ba bilihulu kwa kila mundu.
3 Ndaba masoba gala twepani twakabii twaang'ang'a na biniing'omu na totuhobiki.
Twabii tulongoswa nu utumwa wa ndokule iliyaa ya kila namuna na hindu ndalindali
yeyutukolua ngamaa. Tutamika mu ubaja na twabii na wipu, bandu butusukia twepani
na twepani twasukiana twabeti.
4 Lakini waamboni nu upali waka Sapanga Nhokozi witu pawayekuliwa,

5 jutuokua nga ndaba ji lijambu lokapi la amboni letatei twepani, ila ndaba ji ikia
yaki, kwi indela ja Loho jaka Sapanga jojutuwesisa kubelekwa kabee nukutuhenga tubia
twaanyai kupete indela jukutugolo kwa masi.
6 Sapanga jutupekia Loho wa Sapi sanga kipemu kwii indela jaka Yesu Kilisitu, Nhokozi
witu,
7 ili kwa wamboni waka Sapanga tupata kujetakewa kuba baamboni palongi jaka
Sapanga nu kujopa womi wa yaka petapeta gotuhobale.
8 Lijambu lende la sakaka.
Nepani mbala ugahingamakia malobi haga ili ba bunhobali Sapanga atokulia kuendale
kulitole kuhenga gaamboni masoba goti. Majambu ge haga ga sapi kabee gunzangati kila
mundu.
9 Lakini ulijepa nu ubisi uking'ang'a na majambu ga mahina gaka hoku nu ubisi
gogulongale malagalaki. Majambu haga ngase gajangati sindu sokapi ila pe ngasegabii
na mana.
10 Mundu jojuleta kubagangana unkana mala ja kwanza na mala ja pili ndienu ulekana
naku,
11 ndaba umanyiki mundu ngati hoju jutei kuhoba ngani na kabee jubii na mahakau,
jombi julitemwi mweni.

Malobi gu kujomule

12 Panuntuma Alutema au Tukiko kwaku, uika nyata ku Nikopoli ili tuketangana, ndaba
mbangiki kutama kola kipindi si kipepu.
13 Gukasana kunzangati Zena jojujemale malagalaki unzangatia kabee na Apolu na
guakikisa apata kila sindu seapala mu sapwali jabu.
14 Bandu bitu apalika bilibola kutumi muda wabu mu kuhenga gaamboni, ili awesa
kwaajangati bandu baapalika kujangatiwa kwa sakaka na biitama maisa ganga kupalika.
15 Bandu boka baabii pamu nanepani atenda kugulamuki. Mwalamua akosi bitu
babutupai mu kuhobale.
Nunndobe mwaboti waamboni waka Sapanga.

Balua jaka Pauli kwa Pilimini

Ulongulelu

Kitabu kijipi saka Pilimini kiandikwi nu ntumi Pauli, linga mu lipungu la 1:1. Pauli jwabii mwiligelesa pajabia juandika kitabu senze, kuwesikana Pauli jaandika kitabu senze pajabii ku Loma. Ana jabii ku Loma henu kuwesikana jaandika mu yaka ya 61 baada jukusaliwa Kilisitu, ndi kipindi sehesi kuwesikana pajaandika ni kitabu sa Akolosai.

Pauli anhandakiya balua jeheji mundu jumu jobunkema Pilimini. Pilimini jabiya kati ja bandu bababia mu likundi la bandu ba bunhobali Kilisitu kabee jabiya mundu jojubii nu ntumwa waki. Pauli anhandakiya jombi kunndoba jukotuka kumpeke azabu ntumwa waki Onesimu joantila mweni Pilimini. Kupete malagalaki ga Aloma Pilimini jabii nu uwesu ukumpeke azabu ja kuwa Onesimo. Pauli jutumii malobi gu kunkolo nu kunhingamaki Pilimini kunzopa Onesimu ngati nndongu waki joanhobale Kilisitu na ahelahe japia mawasu gaki kupwaga Onesimo anzetakaliya kuhenga lihengu pamu na Pauli ku kipindi kilasu, mu lipungu 1:13-14.

Gagabii nkati:

Pauli andamuki Pilimini, mu lipungu 1:1-3.

Mwenikatai Pauli andobe Onesimu kwaka Pilimini anzopa Onesimo ngati mundu joanhobale Kilisitu, mu lipungu 1:4-21.

Pauli jujomule su kulandi mawasu gaki ga kwaatembale na kwaalamuki, mu lipungu 1:22-25.

1 Nepani Pauli mpungwa ndaba jaka Kilisitu, nepani nu nndongu witu Timoti.
Nuguhandaki wehapa wa Pilimini gumpali witu na weguhenga lihengu pamu na twepani,
2 ni kikundi sa bandu babunhobale Kilisitu baaketangana mu nyumba jaku, na wehapa wu nndombu witu Afia na nndonda nnzitu Alikipu.
3 Tunndobee waamboni waka Sapanga nu lukwali kuhuma kwaka Sapanga Atati bitu na kwaka Bambu Yesu Kilisitu.

Upali nu kuhobale kwaka Pilimini

4 Masoba goti panunndoba Sapanga nugukomboka wa Pilimini nu kunsengu Sapanga,
5 ndaba nyoana majambu gu kuhobale kwaka Bambu Yesu nu upali waku kwa bandu boti baka Sapanga.
6 Noba kwaka Sapanga ili kuhobale kwaku hoku kogujongana pamu na twepani kwaka Sapanga ili kuwesa kutama nkati ngani guwesa kuba nu umanyi gogutweli nakanopi wa mbengale yoti yetupata mu kujongana kwitu ni Kilisitu.
7 Nndongu wango, upali waku guneti kutogule kukolongu nu kunhenga mia ngangan-ganga! Nawehapa gujisangamwisi mioju ja bandu baka Sapanga.

Pauli andoba Pilimini anzopa Onesimo

8 Kwa ndaba heji nepani ngati nu nndongu waku mu kujongana ni Kilisitu, nakawesa kugulagaki sanga kujogopa guhenga gagapalika kugahenga.
9 Lakini ndaba ju upali nambanga nuguloba. Nhenga hela hata ngati nepani Pauli ntumisi waka Yesu Kilisitu, na henu kabee nu mpungwa ndaba jaki.
10 Henu, nunndobee mwanawa Onesimo kwaku weapa, jojuwe ndi mwanangu mu kujongana ni Kilisitu ndaba nabii ngiti atati baki panabii mu kipungu.
11 Onesimo ajolajola jojuwe masoba gala jukubika ngasejuwesa kugujangati sindu, lakini sajenu juwesa kugujangati weapa na nepani.
12 Henu nunkelabu kwaku weapa, hata ngati numpai ngamaa.
13 Napai jutama na nepani pamba junyangatiya badala jaku weapa kipindi senze semii mu kipungu ndaba jukulandi Lijambu la Amboni.
14 Lakini ngasenapala kuhenga sokapi bila kumbwagi weapa, ili uamboni wokapi goguhenga wikuba walasima ila ukupala wamweti.
15 Pangi Onesimo jaboka kwaku ku kipindi kisokopi pena, ili guwesa kabee kuba naku masoba goti.
16 Nahenu jombi nga ntumwi pena ila jubii jojupalika ngani kupeta ntumwa: Jombi ndi nndongu witu jojutupai. Jombi ndii jojupalika ngani kwangu na hata kwaku weapa ngani, jombi jubii ngati ntumwa na ngati nndongu witu nkati jaka Bambu.
17 Ndienu, ana gumanyiki nepani kuba nnzaku, gunzopa kabee ngati emwakanyopa nepani.

18 Ana jugukosi sindu, au gutenda kunndaja henu gunaja nepani.
19 Nepani Pauli nemba malobi ganga kwa ku kuboku kwangu: Nepani Pauli niitenda
kugulepa! Ngasembalika kugukombuke ndenda kugulaja wehapa lideni lukunilepa yani
moju waku.
20 Henu nndongu wango, nhengila lijambu le heli kwa ndaba jaka Bambu, ugusanga-
musa mwoju wangu ngati nndongu mu kujongana ni Kilisitu.
21 Nemba malobi gangani koni nhobale ngiti gunyetakalia kuloba kwangu kabee
manyiki ngiti guhenga nakanopi ja haga ganukulobiki.
22 Pamu na haga gunhandaliya sumba ndaba nhobale ana Sapanga jijibua kuloba kwinu
na nepani nihika kwinu.

Malamuki gu kujomule

23 Epafula mpungwa nnzangu kwa ndaba jaka Kilisitu Yesu, jutenda kugulamuki.
24 Nabombi aka Maluko na Alisitako na Dema na Luka na baahenga lihengu ajangu,
atenda kugulamuki.
25 Nunndobee mwanganya mwaboti uamboni waka Bambu Yesu Kilisitu gutama pamu
na mwanganya mu loho inu.

Balua kwa Aebulania Ulongulelu

Kitabu sa Aebulania ndi balua jejigangamalisa moju na jejilangi namuna Yesu hejahika kuhenga majambu ndalindali gabapwaga alota baka Sapanga gagabii mu Lilaganu la Mwandi. Kiandikwi ngati malandi. Gabii majambu zaidi ja sitini gaalongi mu kitabu sili Lilaganu la Mwandi alogwi kabee mu kitabu sa Aebulania ga galangi hotuhotu namuna Yesu hejahenga majambu ga galongaliwi na alota baka Sapanga nu kuhenga mahengu gu ungolu ukolongu gwa Ayaudi. Kwa ndaba heji kitabu senze kibii ni lilengu lu kupolesa mwoju likundi bandu ba bunhobali Kilisitu bi kiyaudi. Kitabu sa Aebulania kilangi namuna Yesu hejahenga gagapalika na malagalaki ili kwiipalika agolu kupia kabee litambiku. Yesu jabiya litambiku la mahakau goa, litambiku le heli apia mala jimu pena na litama yaka petapeta. Likundi la bandu ba bunhobali Kilisitu ba sajenu na bombi kabee awesa kugangamaliswa mwoju kuhuma mu balua kwa Aebulania ili aendaliya kunzengale Yesu Kilisitu. Jombi ndi jojutuhenga tunhobaliya Sapanga kabee tuendalya muku nhobale jombi. Mulipungu 12:2.

Nga mundu jokapi joammanya mundu jojuandiki kitabu sa Aebulania, lakini abole apiiki mawasu gabu kuwesikana juandiki au ntumi Pauli au Luka au Balunaba. Ndienu nga mundu jojumanya kipindi pasaandikwi balua je heji lakini bingi ahobale kiandikwi kabula ja saka sa 70 baada ju kusaliwa Kilisitu. Musi uku Yelusalemu wabombuliwa saka sa 70 baada ju kusaliwa Kilisitu, lakini jojaandika balua jenze juilongale Yelusalemu ngati gwabiya wakoni ngase jibombuliwi. Kitabu senze sa Aebulania kiandikwi ku musi guku Loma. Mulipungu 13:24. Na kuwesikana bikibaganisi mu makundi ndalindali ga bandu ba bunhobale Kilisitu.

Gagabii nkati.

Jojaandika balua jenze julangi Yesu ndi nkolongu kupeta alota boti baka Sapanga na atumi bu kunani baka Sapanga. Mulipungu 1:1-4:13.

Kabee juendale kulangi Yesu ndi nkolongu kupeta agolu bahenga lihengu mu Nyumba jaka Sapanga mu Yelusalemu. Mulipungu 4:14-7:28.

Kabee lihengu laka Yesu ndi likolongu ku majetanganu ga mwandi gaguge Sapanga gajwapekia bandu baki kupete malagalaki gaguge jombi jwapia kwaka Musa. Mulipungu 8:1-10:3.

Pajajomula kulandi Yesu ndi nkolongu kwa kila indela nhandisi jupia malagisu gangi kwa mahengu. Mulipungu 10:32-13:17.

Nhandisi jujomule balua jaki suku hingamakii na malamuki. Mulipungu 13:18-25.

Sapanga jupwaga kupete Mwana waki

1 Pamwandi Sapanga jalongila naka hoku bitu mala jingi na kwi indela hingi jalongila
nabu kupete alota baki,
2 lakini masoba ga mwisu gani, julongi na twepani kupete Mwana waki. Sapanga
jwabomba nndema kupete jombi, joniojuwe Sapanga anhagwi ili andekila hindu yoti ibia
yaki.
3 Jombi ndi unang'anu gu ulumbi waka Sapanga, ni lilenganu la sakaka laka mweni
Sapanga nu ku uwesu ulilobi laki lelibii na makili julonda hindu yoti. Baada jukunyambisa
mahakau, jutemi kunani kwaka Sapanga hoku, upandi wa malele wo Ukolongu ukunani
kwaka Sapanga.

Ukolongu waka Mwana waka Sapanga

4 Mwana ndi nkolongu kupeta atumi buku nani, ngati elibii lihina leampekia Sapanga
helibii likolongu kupeta mahina gabu.
5 Ndaba Sapanga ngaseampwagi hata kulenga, ntumi waki jumu jukunani:
“Weapa ndi wa Mwanango;
nepani lelenu mii Atati baku.” Wala ngaseandongali mtumi jukunani jokapi,
“Nepani niibiya Atati baki,
najombi jwiibiya Mwanango.”
6 Lakini Sapanga pajabiya antuma Mwana waki, jojutumbuli kubelekwa punndema,
japwaga,
“Atumi boka bu kunani kwaka Sapanga bunzinamia.”
7 Lakini pajaalongaliya atumi bu kunani japwaga,
“Sapanga jaahengiki atumi baki bu kunani kuba loho,

na baahenga lihengu baki kuba miengi ja mwotu."
8 Lakini paandongaliya Mwana; Sapanga japwaga,
"Kiteu sii su Ubambu Ukolongu mwa Sapanga kitama yaka petapeta!
Weapa waalongosa bandu baku ngati ejupala Sapanga.
9 Weapa gupala kuhenga gajwagapala Sapanga nukusuki ubaja.
Ndi mana Sapanga,
jojubi kabee Sapanga waku jutei kuguhagu,
nukugupeke ndogule ngolongu kupeta ajaku."
10 Nakabee:
"Bambu, weapa wabomba nndema pamwandi,
nu kunani kwaka Sapanga kwa bombwa kwa maboku gaku.
11 Hei yoti yiitenda kuhoba, lakini weapa guiigaliya masoba goha;
yoka itenda kulala ngati ingobu.
12 Biitulana ngati kaputi,
nayombi ing'anambuka kuba ngati ingobu.
Lakini weapa ndi ajolajola masoba goha,
na Maisa gaku ngagiikubi na mwiso."
13 Sapanga ngaseampwagi hata kulenga jumu ja atumi baki bu kunani:
"Tama upandi wangu wamalele,
mbaka panaabeka abaja baku
pai ja magolu gako."
14 Atumi baka Sapanga buku nani ndi kyane? Baniaba ndi loho yeyuntumaki Sapanga na yeitumwa kwaajangati bandu babiijopa wokopu.

2

Wokovu nkolongu

1 Kwandaba heji tupalika kukuhenge lihengu sapi kuhobale ku usakaka kotujowini ili twiikotoka kuhobale.
2 Malobi gabapata aka hoku bitu kuhuma kwaka atumi baka Sapanga bu kunani galangiya kuba ga sakaka, na bandu boti banga kupwata au kugajetake malobi gala bapata azabu ngati ebapalika.
3 Ndienu, twepani twilama boo ana ngase tuguhenge lihengu wokovu nkolongu gongone? Bambu weni jwatumbuliya oti kulandi wokovu gongoni, na bandu boti babunzogwannya butulangia kupwaga goniogu ndi gwa sakaka.
4 Sapanga kabee jwajonzukiya kulangi uwokopu hogu gwasakaka sukuhenga ndonduke na nginyuli ndalindali na kwaapeke bandu nhupi ya Loho jaka Sapanga kulengana nu upali waki.

Yesu ndi jojutulongosa mu wokovu

5 Sapanga ngasejaabei atumi bu kunani kwaka Sapanga agulongusa nndema goguhika, yaani nndema gola gotugulongale majambu gaki.
6 Kabee pandu pangi Maandiku gapwaga:
"Mundu ndi kike, mbaka unhwasaliyaje;
mundu ndi kike mbaka guntunzaje?
7 Gunhengiki jubia nuuwesu nkolongu kupeta atumi bu kunani baka Sapanga;
unhwatiki seketule ju ulumbi ni hisima,
8 wabeka hindu yoti pai ja magolu gaki." Kulongaleka ana, Sapanga ambeka mundu kuba jojulongosa hindu yoti, yani sanga kukileka sindu hata simu. Hata hela mbaka sajenu, twakona ngasetumbona mundu jwakalongua hindu hei.
9 Lakini tumbweni Yesu jojuwe bunhenga ku kipindi kisokopi pena kuba pai kupeta atumi bu kunani baka Sapanga, ili kwa waamboni waka Sapanga jukuwa ndaba ja bandu boti. Henu tumbona bunzemiki ku ulumbi ni hisima ndaba ja kuwa kojung'aliki.
10 Wabii upali waka Sapanga kupwaga Sapanga, jojuwe jwabomba nukutunza hindu yoka, anhenga Yesu kuba jojutosani kupete mang'alika, ili jwaaleta bana bingi ahangangana mu ulumbi waki. Ndaba Yesu ndi jojulongosa mu wokovu.
11 Jombi jaanyambisa bandu mahakau gabu, na boti, yani jombi na bandu babahengiki kuba ba sapi boti abii na atati bamu. Ndi mana Yesu ngasejubona iyoni kwaakema haba alongu baki;
12 ngati ejupwaga:
"Mwaa Sapanga, naalandila alongu bangu mahengu gaku.
Nagulumbaliya mu maketanganu gabu."

13 Kabee jupwagaa, “Nanhobaliya Sapanga.” Kabee; “Nepani mi paamba pamu na bana bajumbeki Sapanga.”
14 Ndienu ndaba bana haba, ngati ejaakema bombi, ndi bandu bana nhyega na mwai, Yesu mweni jabiya ngati bombi nu kujongana nabu mu umundu wabu. Jahenga hela, ili kwii indela ja kuwa kwaki, juwesa kulihalabana mahengu gi Lijobi lelibii nu uwesu ukukoma,
15 nahenu jwaaokua baabii atumwa mu maisha gabu goti ndaba jukuhola kua.
16 Ndaba sakaka jombi ngasejahika kwaajangati atumi buku nani baka Sapanga, ila ngati egapwaga Maandiku gaka Sapanga; “Jwaajangati kibeleku saka Ibulahimu.”
17 Ndi ndaba kwabia jubiya ngati alongu baki kwa majambu goha, ili jubiya Nngolu Nkolongu wabu jojuhobaleka na jojubii ni ikia mu kuntumaki Sapanga, ili mahakau ga bandu gaboka.
18 Na, juwesa henu kwaajangati bandu baalengwa nu kung'alika ndaba jombi mweni jwalengwa nu kung'aliswa.

3

Yesu ndi nkolongu kupeta Musa

1 Mwalongu bangu, bandu baka Sapanga ba junkemiki Sapanga, mawasu gitu gabia kwaka Yesu jojuwe Sapanga anndetiki kuba ntumi nu Nngolu Nkolongu jukuhobale kwitu kotujetake pangwendu.
2 Jombi jabii jojuhobaleka kwaka Sapanga joanhagula kuhenga lihengu laki ngati Musa hejwabii jojuhobaleka mu nyumba joka jaka Sapanga.
3 Lakini Yesu kupalika jupata hisima ngolongu kupeta Musa ndaba nsenga nyumba jupata hisima ngani kupeta nyumba jene.
4 Kila nyumba jisengwa na mundu, lakini Sapanga ndi nsenga wa hindu yoka.
5 Musa jabii ntumisi jojuhobaleka mu nyumba joti jaka Bambu, na jwalongi majambu gaguge Sapanga jagalongila monikatai.
6 Lakini Kilisitu ndi jojuhobaleka ngati Mwana jojubi nu uwesu mu nyumba jaka Sapanga. Twe twabeti ndi nyumba jaki ana tuendali kuba nganganga na nukuhoabale setukipuni.

Kupomule kwa bandu baka Sapanga

7 Ndienu ngati ejupwaga Loho jaka Sapanga:
“Lelenu ana mwijowani sauti jaka Sapanga,
8 mwiikuba na mioju jejibii niing'omu ngati kipindi sela aka hoku bii pa bunkana Sapanga,
ngati hekwabii kipindi similengu kulukoba kola.
9 Hoku aseja binu banenga nukumbema,
hata ngati bagabweni mahengu gangu ganahengiki kwa yaka alubaini!
10 Nahenu naayomila bandu haba napwaga,
‘Mawasu ga bandu haba gahobiki masoba goti,
nabombi ngase bajetaki malagalaki gangu.’
11 Ndienu nayomiki nukulapa mbamba:
‘Ngabijingi punndema pangu pukupomule.’ ”
12 Ndienu mwaalongu bango, nzepana jwikuba mundu jokapi kati jii jojubii na mwoju mbaja na jwanga kuhobale hata kulibeka kutali na Sapanga jojubii mwomi.
13 Henu kwa ndaba, “Lelenu” heji jejilongaleka mu Maandiku jakona jutulongale twepani, mpalika kujangatana kila lisoba, ili mundu jokapi kati jinu mahakau gankonga na munduhoju kuba ni ing'omu.
14 Ndaba twepani tujongana ni Kilisitu ana tupwatali suusakaka kuhobale kotwabinaku puutumbuli.
15 Maandiku gapwaga ana:
“Ana nnzoani sauti jaka Sapanga lelenu,
mwikuba na mioju jini ing'omu
ngati kipindi sela aka aseja bii pabangana.”
16 Akanyaa babajoana sauti jaka Sapanga nukukana kunzetakela? Ndi bandu boa babalonguswa na Musa kuhuma ku Misili.
17 Boo, Sapanga jwaayomila akanyaa kwa muda wa yaka alobaine? Jwaayomila bala babahenga mahakau, ndi bandu babawelila kulukoba kola.
18 Sapanga pajalapa: “Ngabijingi pandu pangu pukupomule,” jabiya jaapwaji akanyanye? Jabiya jaalongale bandu babunkana.
19 Ndienu tubona ngasebajingi ndema heji ndaba ngasebahobali.

4

1 Henu ndaba lilaganu lukujingi pandu pukupomule paki lakona libii, nala tujogupa ili
jokapi kati ji jwiisindwa kupata pandu pukupomule hapa.
2 Ndaba Lijambu Lamboni lilandiwi kwitu ngati hebaalandila bombi. Lakini malobi ge
haga bagabona ngasegabii na mana ndaba bagajowani lakini ngasebagajopa su kuhobale.
3 Nala twepani twetuhobali tupata kupomule hoku kojutulagila Sapanga. Ngati hejwap-
waga,
“Nayomiki nukulapa:
‘Ngabijingi mu nndema jangu ju kupomule.’ ”
Sapanga japwaga haga hata ngati lihengu laki labii tayali lijomwiki tumbuka pajabomba
nndema.
4 Ndaba maandiku gaka Sapanga galongi pandu pangi kulongale lisoba la saba ana:
“Sapanga japomulia lisoba la saba na jwakotuka mahengu gaki goha.”
5 Kabee lijambu lende lipwaga: “Ngabiijingi pandu pangu pukupomule.”
6 Ndienu lilagi lukujingi lakoni libii, ndaba bandu babaalandila Lijambu Lamboni
pamwandi basindwa kujingi homu ndaba basindwa kujetake.
7 Sapanga jabei lisoba lengi lebilikema, “Lelenu.” Japwaga monikatai kwii indela jaka
Daudi malobi gajabii jupwagiki:
“Ana nzowini malobi gaka Sapanga lelenu mwiikuba mioju jini ing'omu
mwikuba mwabandu banga kujetake.”
8 Ana Yoshua ejakabii jwaapeki bandu haba kupomule, Sapanga ngajakapwagiki kabee
monikatai kulongale lisoba lengi.
9 Ndienu kuigali kupomule kwa bandu baka Sapanga ngati Sapanga hejwapomulia
lisoba la saba.
10 Ndaba kila jojujingi pandu pukupomule paka Sapanga jwiipomuliya kuhuma mu
lihengu laki ngati Sapanga ejapomuliya kuhuma mulihengu laki.
11 Ndienu tukasana kujingi mu kupomule hoku, ili jwiikuba jokapi kati jitu jojikana
kujetake ngati ebahenga bombi.
12 Lilobi laka Sapanga ndi lyomi na libii na makili, likali kuliku upanga goguyoliki
koni na koni. Useku mbaka paiketangana mawasu ga mwoju na loho, mbaka pandu
paiketangana ihungu ya nhyega nu uloju. Lilobi limanya nia na mawasu ga mioju ja
bandu.
13 Ngasekibii sindu sokapi sekilihihiki palongi jaka Sapanga; kila sindu kiyekuliwa pang-
wendu palongi ja miu gaki, kwaki jombi jojuwe twiipalika kupwaga mahengu gatuhengiki.

Yesu ndi Nngolu Nkolongu

14 Ndaba tubii nu Ngolu Nkolongu kupeta boka jojuwe jujingi kunani kwaka Sapanga,
ndi Yesu Mwana waka Sapanga, ndienu tukamulakia nganganganga kuhobale kotulonge
kwimilomu jitu pangwendu.
15 Hoju Nngolu Nkolongu witu jutubonila ikia ndaba jukusindwa kuwesa kwitu; jombi
mweni jwalengwa ngati twepani lakini jombi ngasejahengiki mahakau.
16 Ndienu tuhegaliya sanga lujogopu kiteu su ubambu saka Sapanga jojubii jwaamboni,
tujopa hikia nawamboni waka Sapanga ukutujangati kipindi patupala kujangatiwa.

5

1 Kila nngolu nkolongu jobunhagu kati ja bandu, bumpeke lihengu lukuhenge majambu
gaka Sapanga badala ja bandu, kupia nhupi na matambiku ndaba ja mahakau.
2 Ndaba jombi jo mundo ngase jukamiliki, juwesa kwaahenge kwi ikia, bandu bangaku-
manya sindu nabahenga mahakau.
3 Kwa ndaba ja hela jupalika kupia matambiku nga kwa ndaba ja bandu pee, ila ndaba
ja mahakau gaki mweni kabee.
4 Nga mundu jojuwesa kulihenga mweni kuba nngolu nkolongu. Kila jumu juaguliwa
na Sapanga kuba nngolu nkolongu ngati ejabii Aloni.
5 Kabee najombi Kilisitu ngase julipeki mweni ulumbi wa kuba nngolu nkolongu, ila
Sapanga anhagula nukumpwagi:
“Weapa ndi wamwanawango;
nepani lelenu mii atati bako.”
6 Japwaga kabee pandu pangi,
“Weapa ndi unngolu wa yaka petapeta,
kwi lilenganu laka Melikisedeki.”

7 Yesu pajabii jutama pundema pani, kukilelu kikolongu na maholi, jasalila nukundoba Sapanga jojabii nu uwesu ukunhoko mu kuwa. Najombi Sapanga anzowani ndaba jwabi joandumbali Sapanga.
8 Lakini hata ngati jabii Mwana waka Sapanga, jilibola kujetake kwi indela juku ng'alika kwake.
9 Najombi pabunhenga kuba jojukamiliki, jabiya utumbuli wa wokovu wa yaka petapeta kwa bandu boka babunzetake,
10 najombi Sapanga anhagula kuba nngolu nkolongu ngati hejwabii Melikisedeki.

Malagalaki gukukola ki loho

11 Tubii na gingi gukupwaga kupete lijambu lende, lakini kunonwipi kumpwagi ndaba mwanganya ngase nhelewa nnyata.
12 Kukipindi senze mwanganya mwapalika tayali kuba mwaabola, lakini mwakona mumpala mundu jukumbola mabole gu utumbuli ga malobi gaka Sapanga. Mpala masiba badala ja posu jejikendiki.
13 Kila jojutama kukunywa masiba pee jwakona mwana nkeki ndaba ngasejumanya kuhenga majambu gagajetakiki palongi jaka Sapanga.
14 Lakini posu jejikendiki jibii ndaba ja bandu baakoi, babaaboliki kwa mahengu kupema ga amboni na giliyaa.

6

1 Henu kwa ndaba heji, tugaleka mabole gu utumbuli kuhusu Kilisitu, lakini tuendaliya palongi ili tuhikila mu kukola, na nga kuendale kulongale kuhusu kuleka mahakau na mahengu gagaleta kuwa nu kupete kunhobale Sapanga;
2 na mabole gu ubatisu na mabole gakwaabeke bandu maboku; na mabole kuyoka kwa bandu ba wii nu kutemuliwa kwa bandu kwa yaka petapeta.
3 Haga twiihenga ana Sapanga jupai.
4 Ndaba bandu baabii tayali ayekuliwi usakaka waka Sapanga, nuku honza nhupi yukunani kwaka Sapanga, nukujopa Loho wa Sapi,
5 nukuonza wamboni wi lilobi laka Sapanga na makili ga ndema goguhika,
6 ndienu bakotuka kuhobale kwabu, nga kuwesikana kwahenga banganya haba alekakia mahakau gabu kabee. Haba bummbambali punsalaba kabee Mwana waka Sapanga sanahuli nukumpoa lihamu pangwendu.
7 Luhombi lolukuni iyula mala kwa mala nu kumela mimea jeapala alemu lupengaliwi na Sapanga.
8 Lakini luombi na lumela mikongu ja miha na magogu ngase lujangati sokapi; luhombi holu luhegale kupata lwaambamba kuhuma kwaka Sapanga na mwisu waki ndi kujoswa mwotu.
9 Mwaalongu bitu, hata ngati hetupwaga hela, tuhobale kupata majambu gaamboni gingi ngani yaani uokopu.
10 Sapanga jutemu ngati hekupalika; jombi ngajwijewi lihengu lemwahengiki au upali gonndangi kwakii mu huduma jemwaapekia na jenhendale kwaapeke bandu baki.
11 Lakini tutokule ngamaa kila jumu winu juendaliya kulangi kukasana kwaki mbaka mwisu, ili majambu gamwagahobale gatimia.
12 Henu mwikuba niikakaa, ila mmbiya ngati bahobale na baa hinakali, na kwi indela heji bajopa gajwaalagila Sapanga.

Lilagi laka Sapanga ndi sakaka

13 Sapanga pa ampekia Ibulahimu lilagi, jwalapa kwilihinalaki mweni, ndaba ngasejubii jojubii nkolongu kupeta Sapanga jojuwe kupete hoju jwakawesa kulapi.
14 Sapanga japwaga: “Sakaka nakupengeliya nuku kupeke lukolu lukolongu.”
15 Ibulahimu jwalendaliya kukuhinakali. Na henu jajopa sejalagiwa na Sapanga.
16 Bandu pa alapa, alapa kwa jumu jojubii nkolongu kuliku bombi, nukulapa je hoku kujomo ubisi woti.
17 Najombi Sapanga, jwalangia lilagi heli kuba sakaka su kulapa, na kwi indela heji jwaalangia pangwendu kupwaga ngajung'anambu mawasu gaki.
18 Ndienu ibii hindu ibeli: Kulagi nu kulapa, ngase iwesa kubadilika na kwi indela heji Sapanga ngasejupwaga isoli. Ndienu twepani twetujombataki kulama kwaki, tupata mwoju gu kukamulaki nganganganga kuhobale kojubei palongi jitu.
19 Tubii nu kuhobale hoku ngati hekubii kipanda sa maisa gitu gaguge gabii ngangan-ganga na la sakaka. Kuhobale hoku kupeta mbaka pandu pa sapi papabi kunyuma jilipazia kuna kwaka Sapanga.

20 Yesu mweni julonguli kujingi homu ndaba jitu na jubii nngolu nkolongu wa yaka petapeta, kulilenganu laka nngolu Melikisedeki.

7

Nngolu Melikisedeki

1 Melikisedeki hoju jwabii bambu nkolongu juku Salemu, nu nngolu waka Sapanga nkolongu. Ibulahimu pajwabia jubuja kuhuma ku kukomana ngondu ko jwaawesa aka bambu akolongu, jwaketangana na Melikisedeki na jombi jwatenda kumpenge imata,
2 najombi Ibulahimu ampekia lipungu la komi la hindu yoti yejwabinaku. Mana juutumbuli jilihina laka Melikisedeki ndi “Bambu Nkolongu jojuhenga gagajetakeka palongi jaka Sapanga,” ndaba jombi jwabii nkolongu juku Salemu, lihina laki kabee libii na mana ja “Bambu Nkolongu ju lukwali.”
3 Atati baki na amabu baki ngase baalogwi pandu pokape, wala lukolu lwaki ngase bululogwi pandu pokapi; ngase pabii pandu paapwagiki jwasaliwa lii au jwakuwa lii. Jubii ngati Mwana waka Sapanga, na juendale kuba nngolu waka Sapanga yaka petapeta.
4 Henu mmbweni mundu hoju hejwaabii jumanyikana nakanopi. Ahoku bitu a Ibulahimu ampekia lipungu la komi la hindu yoka yejapata kungondu.
5 Tumanyi kupwatana na Malagalaki, kibeleku saka Lawi sesuse ndi akaagolu, ndi baapalika kujuku lipungu la komi kuhuma kwa bandu, yani Aizilaeli ajabu, hata ngati nabombi ahumi mu kibeleku saka Ibulahimu.
6 Lakini Melikisedeki hoju ngasejwabii mu lukolu lwaka Lawi, hata hela jajopa lipungu la komi kuhuma kwaka Ibulahimu, kabee ampengila imata jombi jojwabii bumpeki malagi ga Sapanga.
7 Lakini nga mundu jojuwesa kukana, mundu nsoku ndi jojupengewa imata nunkolongu.
8 Kabee aka agolu haba baajopa lipungu la komi, ndi bandu baakuwa; lakini pamba jojujopa lipungu la komi, yani Melikisedeki, maandiku gaka Sapanga gapwaga jubi mwomi.
9 Ndienu tuwesa kupwaga ana; kipindi Ibulahimu pajapia lipungu lakomi la hindu yaki, ahelahe Lawi jojuwe ibeleku yaki ajopa lipungu la komi, jwapia kabee lipungu lakomi.
10 Ndaba Melikisedeki pajaketangana na Ibulahimu, Lawi jwabia jwakona muibunu mwa atati baki yani ngasejusaliwi.
11 Ndaba ju ugolu wa Alawi, bandu buku Izilaeli baapekia malagalaki. Henu ana mahengu gu ugolu gwa Alawi gakabia gatosaki, ngakwaka paliki kabee kuba nu ugolu gongi ndalindali, gogupwata indela ju ugolu waka Melikisedeki na nga ngati waka Aloni.
12 Ndaba ugolu nagung'anambwiki, kupalika na malagalaki nagombi gabadilika.
13 Najombi Bambu witu jojuwe majambu haga goti gunndongale jombi, jwabia ju lukolu longi, na ngasejubi hata mundu jumu jojuhumi lukolu lwaki jojuwaiki kutumaki pa mesa jaki jukupiiki matambiku koni jubi nngolu.
14 Kumanyikana jombi jwasaliwa mu lukolu lwaka Yuda lolulwe Musa ngasejwililogwi pajwabia julongale agolu.

Nngolu jongi ngati Melikisedeki

15 Kabee lijambu lende libonikana pangwendu ngani; ndaba nngolu jongi jojubii ngati Melikisedeki jupitii.
16 Jombi ngasebunhengiki kuba nngolu kupete mpangu wa bandu au malagalaki ga bandu, ila kwa makili ga womi goguwe ngasegubii na mwiso.
17 Kwa ndaba Maandiku ga sapi gapwaga, “Weapa ndi nngolu wa yaka petapeta, kulengana nu ugolu waka Melikisedeki.”
18 Henu malagalaki ga mwandi baputaa kwa ndaba ngasejabia jiwesa sindo.
19 Ndaba malagalaki gaka Musa ngasegawesa kutosane lijambu lokapi. Lakini henu, pandu pi lilagi la mwandi abekiki kuhobale kwa lamboni ngani kokukwe kupete kuhobale hoku tuwesa kunhegale Sapanga.
20 Kupeta haga goti, pamba Sapanga jutei kulapa. Kipindi sela, bandu bangi pa baahenga abia agolu, Sapanga ngase jwalapike.
21 Lakini Yesu bunhenga kuba nngolu sukulapa kipindi Sapanga paampwagila:
“Bambu julapiki,
wala ngajung'anambu mawasu gaki:
‘Weapa ndi nngolu wa yaka petapeta.’ ”
22 Henu ndaba jukulapa hoku, Yesu bunhengiki kuba nginyuli jejilangi sakaka tubii ni lilaganu lelibii la sapi ngani.

23 Kabee, Agolu bangi haba bakabii bingi ndaba bakuwa na ngabakawesiki kuendale na
mahengu gabu gu ugolu.
24 Lakini Yesu nga ngati bombi, jombi jutama yaka petapeta; ni lihengu laki lu ugolu
ngase liboka kwaki kujenda kwaka mundu jongi.
25 Ndienu, jombi juwesa kwaagombo ngani boka babunzende Sapanga kwii indela jaki,
ndaba jombi jutama yaka petapeta kwalobe kwaka Sapanga.
26 Ndienu labii lijambu la mboni ngamaa kwitu kuba nu nngolu ngati hoju jojubi jwa
sapi, jwanga ni likosa wala lihakau nkati jaki; bumbei kutali na babii na mahakau nu
kunkwea kunani ngamaa kunani kwaka Sapanga.
27 Jubii ndalindali na agolu bangi, jombi ngasejupalika kuboa litambiku kila lisoba,
ndaba ja mahakau gaki mweni hoti, nakabee ndaba ja mahakau ga bandu bangi. Jombi
jahenga hela mala jimu pee ndaba ja bandu boka, pa jilipia jombi mweni, kutosiki ku ipindi
yoti.
28 Malagalaki gahagu bandu baabi nga na makili kuba agolu akolongu; lakini lilagi laka
Sapanga lejahenga sukulapa na lelihikiki baada ja malagalaki lunhagwi Mwana jojuwe
anhengiki kuba jojutosa yaka petapeta.

8

Yesu Nngolu witu Nkolongu

1 Ndienu, lijambu likolongu letupala kupwaga ndi lende: Twepani tubii nu Nngolu
Mkolongu wa namuna heji, jojuwe jutama upandi wa malele wa kiteu su ubambu su
Ukolongu kunani kwaka Sapanga.
2 Jombi juhenga lihengu lu ugolu ukolongu pandu pa asapi, yani nkati ji lihema la sakaka
lelisengiwi na Bambu, na nga le jusengiki mundo.
3 Kila Ngolu Nkolongu anhagwi ili ampiikia Sapanga nhupi ni litambiku, na henu Nngolu
Nkolongu witu yani Yesu jupalika jubia na sindu sukumpiki Sapanga.
4 Ana jombi jwaka bia jupunndema pani, nga jwaka bi nngolu hata nunkamu, ndaba abii
agolu bangi baapia litambiku su kupwata malagalaki gaka Musa.
5 Lihengu labu lu ugolu ndi lilenganu pe ni kihilu sa majambu gagabii kunani kwaka
Sapanga. Ndaba Musa pajwahegalia kulenganake lihema lela, Sapanga andagalakiya:
“Lenganakia kila sindu kulengana ni lilenganu lela lebugulangia kukitombi kola.”
6 Lakini henu Yesu bumpeki lihengu lu ugolu lelibi la sapi kupeta lihengu lu ubambu
labu, ngati lilaganu le jwalangia kati ja bandu na Sapanga ndi la sapi ngani, ndaba biilibei
panani ja malaganu ga gabii ga amboni ngani.
7 Ndaba ana lilaganu lelatumbulia ngaselabii na makosa, nga kwaka paliki lilaganu la
pili.
8 Lakini Sapanga jabona likosa kwa bandu, ndi jwapwaga:
“Gahika masoba, jupwaga Bambu,
ndi panihenga lilaganu linyai na bandu buku Izilaeli na bandu buku Yuda.
9 Lilaganu lende ngalikubi ngati lela lenahenga na aka hoku babu,
lisoba pa naalongua ku kuboku kuhuma ku Misili.
Ngase babii ba ahobale ku lilaganu lango;
nahela nepani ngase naajangati, jupwaga Bambu.
10 Lende ndi lilaganu leniihenga na bandu buku Izilaeli masoba gagahika,
jupwaga Bambu:
Niibeka malagalaki gangu mwamalangu gabu,
nukuandika mmwoju jabu.
Nepani niibiya Sapanga wabu,
nabombi biibiya bandu bango.
11 Nga mundu joammbola mundu nzaki,
wala jojwampwagila nndongu waki,
‘Gummanya Bambu.’
Ndaba boka,
tumbuka asoku na akolongu biimanya nepani.
12 Naalekakiya mabaja gabu,
wala nganikomboki kabee mahakau gabu.”
13 Kukupwaga kupete lilaganu linyai, Sapanga julihenga libia lelilai lilaganu luputumbuli
lela; na sokapi sekikuba samwandi sitenda kulala nuku hegale kuboka.

9

Kunndumbali Sapanga punndema na kunani kwaka Sapanga

1 Lilaganu lu utumbuli labii ni indela yaki yu kunndumbali Sapanga na kabee ndi pandu
paki pa asapi pukundumbali punndema.
2 Balenganaki lihema lelule sumba saki su utumbuli bikikemika Pandu pa Sapi. Momuje
babekiki kipanda sukubeke taa na mesa jejibii na mabumunda gababei palongi jaka
Sapanga.
3 Munyuma ji lipazia la pili, kwabii ni sumba sebikema Pandu pa Sapi ngamaa.
4 Momuje kwabii na sanduku ja zaabu jukupiiki litambiku lebei ndaba juku pogale
ubani, ni lisanduku li lilaganu lelule babia apaki zaabu upandi woti, nu nkati jaki kwabia
ni kibega sa zaabu sesabi na posu jebijikema mana na ndonga jaka Aloni jejitunduli
manyoi na malibu gaalenganaki ngati ibau yeabasiki gagaandikwi miilu.
5 Panani ji lisanduku yabii ihumbi yana mapapati yebiikema kelubi, yeyabii nu
unang'anu, na mapapati gabu gayekali panani ja pandu pa wamboni waka Sapanga.
Lakini sajenu ngatuwesi kupwaga majambu haga hotuhotu.
6 Ndi ebapangiki hindu yela yoka. Agolu bayobali kujingi kila lisoba mu sumba su
utumbuli kuhenga mahengu gabu.
7 Lakini Nngolu Nkolongu kajika jaki ndi jojujingi mu sumba sa pili, najombi juhenga
hela mala jimu pee kwa saka simu, na jukuba jujuku mwai jejuje ampiki Sapanga kwa
ndaba jaki mweni na ndaba ja mahakau ga bandu gabahengi sanga kumanya.
8 Henu Loho jaka Sapanga jubola hotuhotu kupete majambu haga ana, indela jukujingi
mu Pandu pa Sapi ngani jabiya bakoni ngasejihoguliwi kipindi soti sumba su utumbuli
lakoni lijemiki.
9 Lijambu heli ndi lilenganu li kipindi sa sajeno, nhupi na matambiku apia lakini
ngasegawesa kugahenga mioju jabu jukungungamali Sapanga kuba je jitosani.
10 Majambu haga goti gajendana na posu ni hinywaji na majambu ndalindali gukulisam-
bisa nhyega. Haga goti ndi malagi ga kunza pena; hagagoti giiendalia mbaka kipindi
Sapanga pajilenganakiya kabee hindu yoti kuba inyai.
11 Lakini Kilisitu juhikiki, koni jubii Nngolu Nkolongu wa majambu gagabii gamboni,
gaguge sajenu gahikiti. Jombi juhenga mahengu gaki mu lihema lelibii likolongu na
lelitosani, lelule ngaselilenganikiwi na bandu, yani liikuba lihema leabombiki mu nndema
gongo.
12 Jombi jajingala Pandu pa Sapi mala jimu pena na ngasejwatotwi mwai wi imbui na
ng'ombi ila jatotwi mwai waki mweni, nu kutupeke indela heji jawesa kutulete ukombosi
wa yaka petapeta.
13 Bandu bababii abaja bawesa kunyambisika na kuba sapi palongi jaka Sapanga
pabaamisila mwai wii imbui na ng'ombi pamu na maliu ga matoli.
14 Lakini kwa mwai waka Kilisitu, majambu makolongu ngani gatenda kuhengeka!
Kwa makili ga Loho ja yaka petapeta, Kilisitu jilipikia mweni litambiku lelitosane kwaka
Sapanga. Mwai waki waatunyambisa mmioju jitu kupete mahengu gagaleta kuwa, ili
tupata kuntumaki Sapanga jojubii mwomi.
15 Ndienu jombi ndi jojujonganisa jwi lilaganu linyai ndi bandu bajakemiki Sapanga ba
awesa kujopa mbengalelu ya yaka petapeta yejaalagi. Kuwa kwaki kwaagombo bandu
kuhuma ku mahakau gabahenga kipindi si lilaganu la mwandi.
16 Kwa majambu ga malaganu gaka mundu jojuwi, gaandiki kupete kujopa hindu yejiilei
mundu jojukuwiki kupalika kumanyikana ana ndi sakaka mundu hoju jojiandiki balua
heji juwi.
17 Lilaganu leliandikwi kupete kujopa hindu yaka mundu jojukuwiki ngaseliwesa
kuhenga lihengu mbaka jukuwa mundu jojuandiki lilaganu heli, ndaba balua heji nga-
jihengi lihengu ana jojuhandika balua je heji jakona mwomi.
18 Ndi mana hata lilaganu lu utumbuli lela ngaselahengiki lihengu sanga kujitika mwai.
19 Musa jatumbuliya jatangasiya bandu boka mihilu joka ngati ekwabii malagalaki;
jajukua mwai ulitoli na mwai wi imbui pamu na masi gu kuhanganaki, na kwa manyoli
gu nkongu gobugukema hisopu na litonzi likeli, nu kumisi kitabu sela sa malagalaki na
bandu boka.
20 Musa japwaga: “Gongo ndi mwai gogulangi sakaka lilaganu lejunndagalaki Sapanga
kulihenga.”
21 Ahelahe, Musa jamisila mwai gola mu lihema la Sapi na hindu yeitumika pandu
pukundobe Sapanga.
22 Sakaka malagalaki gapwaga, kalibu kila sindu kiwesa kunyambisika kwa mwai, na
mahakau nagombi galekakewa pena ana mwai gujitiki.

Litambiku laka Kilisitu ndi leliboa mahakau ga bandu

23 Hindu yenze ndi lilenganu pena la majambu ga sakaka gukunani kwaka Sapanga, yapalika kunyambisika kwii indela heji. Lakini hindu yukanani kumaundi yombi ipala matambiku gagabi sapi ngani.
24 Ndaba Kilisitu ngasejajingi Pandu pa Sapi pabasenga bandu kwa maboku gabu, papuje ndi lilenganu pena kwa sela sa sakaka. Jombi jajingala kunani kwaka Sapanga kokuje, kokujeni sajenu jujema palongi jaka Sapanga ndaba jitu.
25 Nngolu Nkolongu jwa Ayaudi jujingi Pandu pa Sapi ngamaa kila saka koni jubii na mwai wi kinyama; lakini Kilisitu ngasejajingi kulipia mweni mala jingi,
26 ndaba kabiya kubii hela, Kilisitu jupalika kung'aliswa mala jingi tumbuka kubombeka ku nndema. Lakini henu mu ipindi yenze yeihegale kuhiki mwisu gundema, jombi jupiti mala jimu pena kuboa mahakau ku kulipia mweni litambiku.
27 Ndienu ngati ekubii kila mundu jukuwa mala jimu, ndienu jwiijema palongi jaka Sapanga kutemuliwa.
28 Ahelahela Kilisitu najombi jilipia litambiku mala jimu pena ndaba jukuboa mahakau ga bingi. Pajiipitila mala ja pili, nga ndaba jukuhangajika kabee na mahakau, ila ndaba ja kwaaoko bandu babundendale.

10

1 Ndienu malagalaki ga Musa ndi kihilu pe sa majambu ga amboni gagihika lakini nga hindu ya sakaka. Ndaba matambiku gaka musa haga gababia apia kila saka bila kukotoka, nga gawesi kwaahenga bandu babundumbali Sapanga kuba baakamilike palongi jaka Sapanga.
2 Ngati bandu haba babundumbali Sapanga ebakabii banyambisi mahakau gabu sakaka, ngabilijoani mwoju kubina ndaba ja mahakau, na ngabahendali kupia kabee matambiku haga.
3 Lakini mu litambiku le heli lelihengeka kila saka laakombosa bandu mahakau gabu.
4 Ndaba ja mwai wi likambaku ni lipongu ngauwesi kuboa mahakau.
5 Ndi ndaba Kilisitu pajabiya juhika pundema, ampwagila Sapanga:
“Weapa ngasewapai litambiku lukusinza wala litambiku la hindu,
lakini wanhandaliya nhyega.
6 Matambiku gukutinyia pamotu, au gukulekake mahakau
ngaseipalika kwaku.
7 Papu napwaaga, ‘Nepani mi pamba,
kuhenga gaupala wehapa nepani nhenga, mwaa, Sapanga,
ngati eahandaki kitabu sa malagalaki gaka Sapanga.’ ”
8 Jatumbuliya kupwaga, “Ngasegupai wala ngasegupendeswa ni litambi liinyama na litambiku lukutinyi na litambiku la hindu litambiku lukuleka mahakau.” Japwaga hela hata ngati matambiku ganga goti apia kulengana na Malagalaki.
9 Ndienu japwaga, “Mi pamba mwaa Sapanga, nhikiki kuhenga gagupala wehapa nhenga.” Ndienu Sapanga juboiki matambiku ga mwandi nu kubeka litambiku lengi lelule ndi Kilisitu mweni.
10 Ndaba Yesu Kilisitu jahenga gajupala Sapanga juhenga, twepani tunyambiswi mahakau kwii indela ja nhyega jaki jwaboa litambiku kwa mala jimu pena.
11 Kila ngolu jojabii Nhyaudi jahenga lihengu laki lu ugolu kwa kila lisoba nu kupia litambiku alelale mala jingi, matambiku ge haga ngasegawesa kuboa mahakau.
12 Lakini Kilisitu japia litambiku limu ndaba ja mahakau, litambiku lelihenga lihengu yaka petapeta, ndienu jatama upandi wa malele waka Sapanga.
13 Nahenu kola julendale mbaka Sapanga pa jaabeka abaja baki boka pai ja magolu gaki.
14 Ndienu, ku litambiku laki limu, jaahengiki kuba baatosane yaka petapeta, bandu boka baanyambiswi mahakau gabu.
15 Najombi Loho jaka Sapanga jutupwagi usakaka wa majambu haga. Jutumbuli su kupwaga:
16 “Lende ndi lilaganu langu leniihenga pamu nabu,
masoba gagahika:
Niibeka malagalaki gangu mmioju jabo,
nu kuandika mu malangu gabu.”
17 Ndienu jajonzukiya kupwaga: “Nganiikombuke kabee mahakau gabu, wala mahengu gabu giliya.”
18 Ndienu kipindi mahakau pagiilekakewa, ngakwikubi kabee kupia matambiku ndaba ju kulekakewa mahakau.

Tunhegaliya Sapanga

19 Ndienu mwalongu bangu kwa mwai waka Yesu tupata mwoju wanga kujogopa ukuwesa kujingi Pandu pa Sapi ngani.
20 Jombi jutuhoguli indela inyai na indela ja womi nu kupete lipazia lela, yani nhyega jaki mweni.
21 Ndienu tubii nu nngolu nkolongu jojubii nu uwesu mu nyumba jaka Sapanga.
22 Ndienu tunhegaliya Sapanga kwa mwoju wa sakaka nu kuhobale kokutosani, kwa mioju jejinyambisiki kuhuma mu mwoju je jilangi ngasegubii nu ubaja na kwa nhyega yeisapisiki kwa masi ga sapi.
23 Tukamulakiya kuhobale kwitu kotupwaga ku milomu jitu, ndaba Sapanga jojahenga malagi gaki ndi jojuhobaleka.
24 Tukasana kukokakeana twabeti na twabeti ili kulangi upali nu kuhenga majambu gaamboni.
25 Twiikotoka kuketangana pamu ngati hetuyobali, ngati heahenga bandu bangi. Ila tupalika tujangatana, ngati hemmbona, lisoba laka Bambu liegali.
26 Ndaba, ana tuendali kuhenga mahakau sanahuli baada jukumanya usakaka, nga litambiku letuwesa kupia kabee ndaba ju kuboa mahakau.
27 Sekihigali ndi kulendale koni tujogopa kutemuliwa na Sapanga na mwotu nkali go gwaatinyisa bandu boka ba bumpenga.
28 Mundu jokapi jwanga kujetake malagalaki gaka Musa, akakilongosi bankoma sanga kummbone hikia ana abii bandu abeli au atatu baapwagiki sebikibona au kujogwana sejuhengiki mundu haju.
29 Boo, mundu jwanga kupwata malagalaki gaka Mwana waka Sapanga sanauli nu kusindwa kuuhobale mwai wi lilaganu laka Sapanga go guunyambisi, mundu joantondo Loho jaka Sapanga jojutulangi ikia, jupalika kutemuliwa kukolongu kwa namuna bole?
30 Ndaba tummanyi jojapwaga, “Nepani nilepisa likosa, nepani nitenda kulepesa,” na jojapwaga kabee, “Bambu jaatemula bandu baki.”
31 Kuabuka mu maboku gaka Sapanga jojubii mwomi ndi lijambu lukujogopa ngani!
32 Nkombuka gagapitila lisoba lela lu utumbuli pa muumanya usakaka waka Sapanga. Hata ngati masoba gala mwapata mang'aliku gingi, lakini mwanganya mwahinakali.
33 Mala jingi buntenda kuntondo nu kumpoa lihamu; mala jengi mwajetakia kujongana na bandu ba bang'aliswa liyaa.
34 Mwajongi mu mang'aliku pamu na apungwa pa bunzopa hindu hinu mwahinakalia su kutogule, ndaba mwamanyiki mmbii na hindu ya sapi ngani nu yu kudumu yaka petapeta.
35 Ndienu nhendalia kuba nganganganga mu kuhobale kwinu, ndaba kwanndetila hupi ngolongu.
36 Mpalika kuhinakali ili nhwesa kugahenga gajwagapala Sapanga nu kujopa sejundagi.
37 Ndaba ngati egapwaga Maandiku:
“Kwakona kasokopi pena,
na jola jojuhika, jwitenda kuhika,
wala ngajwiselewi.
38 Lakini mundu wangu jojuhenga ganagapala jwiitama su kuhobale;
Ana jukelabwiki munyuma
nepani nganampale.”
39 Ndienu, twepani nga twabandu baakelabuka munyuma nu kuhoba, ila twepani tubii mu bandu baahobale nu kuokolewa.

11

Kuhobale

1 Kuhobale ndi kuba nu usakaka wi lijambu le tuhobale, kujetake ngani majambu ganga kugabona.
2 Ndaba juku hobale kwaka hoku ba mwandi, Sapanga jatenda kwaajetake.
3 Ku kuhobale, twepani tumanyiki nndema wabombika kwi lilobi laka Sapanga; Henu majambu gaga bonikana ngasegabombika kuhuma ku majambu gagabonikana.
4 Ku kuhobale Abeli ampikia Sapanga litambiku lukutinyi lelabii la sapi kupeta laka Kaini. Ku kuhobale kwaki jajetikika na Sapanga kuba jojuhenga gajupala Sapanga; Sapanga mweni jajetaki litambiku laki lu kutinyi. Ku kuhobale kwaki hata ngati jawii lakini jakoni mwomi.
5 Ku kuhobale, Enoki jajukulika na Sapanga, ili jiikuwa. Ngasejabonakini kabee ndaba jajukuliki na Sapanga. Kumanyikana ana kabula ju kujukulika kwaki, jombi jabii julenganiwi na Sapanga.

6 Ndienu, sanga kuhobale nga kuwesikana kundengane Sapanga. Ndaba kila mundu joanzende Sapanga ndi jupalika juhobalia Sapanga jubii, na jaapeki seketule bandu babuntaputa.
7 Ku kuhobale Sapanga andakaliya Noa kupete majambu giliya ga giipitila monikatai gaguge gabiya gakona ngasegapiti. Anzetakiya Sapanga, jasenga safina jaokuliwa jombi pamu na alongu baki. Ku kupete kuhobale kwaki nndema watenda kutemuliwa, najombi Noa jajetakewa palongi jaka Sapanga kupete kuhobale kwaki.
8 Ku kuhobale Ibulahimu anzetakiya Sapanga pa ankema ili jujenda ku nndema goguwe Sapanga annndagila akumpekia gubiya waki. Hata ngati ngase jamanyiki kojabia jujenda, Ibulaimu jatenda kujenda.
9 Ku kuhobale jatama ngati nngeni mu nndema go anndagila Sapanga. Jatama kola mu lihema ngati ejutamika Isaka na Yakobu, babube babajopa lilagi alelalela kuhuma kwaka Sapanga.
10 Ndaba Ibulaimu jabiya julendale musi gogubii nganganganga, musi goguwe Sapanga mweni ndi jo jojapanga namuna ju kusenga nu kugusenga.
11 Ku kuhobale hata Sala jahobaliya Sapanga juhenga sejulagi, ndienu japata kitumbu hata ngati jabia jugogabi ni kipindi saki su kupapa sabiya kipetike.
12 Ndienu kuhuma kwaka mundu jumu, Ibulaimu, jabii ngati jutei kuwa, bapitii bandu bingi banga kubalangika ngati ndondu yu kunani kwaka Sapanga nu nsangi uku mbwani.
13 Bandu haba boka bakuwa koni ahobale. Bakuwa kabula ju kujopa majambu gaguge Sapanga jabiya julagi, lakini su kutali bagabweni, batenda kutogule, nu kujetake hotuhotu bombi babii ageni na bandu baapeta pani pu ndema.
14 Bandu ba apwaga majambu ngati haga, alangi hotuhotu ataputa nndema wabu beni.
15 Ana bakabii awasali nndema go ahamiki toka mwandi, bakapata napwasi jukukelabuka hoku.
16 Lakini henu apala nndema gogubii sapi ngani, yaani nndema ukunani kumaund kwaka Sapanga. Ndi mana Sapanga ngajuboni iyoni bombi kunkema jombi Sapanga wabu, ndaba jombi mweni jahandali nndema.
17 Ku kuhobale Ibulaimu apia litambiku mwana waki Isaka ngati litambiku kipindi Sapanga eandenga. Hoju Ibulahimu ndi jojabii jujopiki lilagi kuhuma kwaka Sapanga, lakini hata hela, jajetaki kumpia litambiku mwana waki wa kajika,
18 hata ngati Sapanga jabii ampwagi, “Kibeleku saku kiihuma kwaka Isaka.”
19 Ibulaimu anhobali Sapanga juwesa kwaayoa bandu bawii; na kwi indela jengi tuwesa nu ku kupwaga hela Ibulaimu ampekia kabee mwana kuhuma kwa bandu bawii.
20 Ku kuhobale Isaka jaapengaliya imata aka Yakobu na Esau, apata mbenge yeihika monikatae.
21 Ku kuhobale Yakobu pajabii juegale kuwa, jaapengaliya bana boka baka Josepu, andumbaliya Sapanga koni jujegamane mu kimutu sa ndonga jaki.
22 Ku kuhobale Josepu jabii juegali kuwa, jalongaliya kuboka kwa bandu buku Izilaeli mu ndema uku Misili, na kabee jaalekila malagisu gu kuboka na mahupa gaki pabiiboka ku Misili.
23 Ku kuhobale akahengo baka Musa bunhiya mwana hoju ku kipindi sa mieyi itato toka kubelekwa kwaki. Bumbona jabii mwana wa sapi, ngase bijijogipi mihilu gaka bambu nkolongu.
24 Ku kuhobale Musa pa jabii mwanahota, jakaniki kunkema mwana waka kamwali waka Falao.
25 Jabona nambanga kung'alika pamu na bandu baka Sapanga kuliku kutogule mahakau ku kipindi kisokopi.
26 Jamanyiki ana kung'alika su kupolewa lihamu ndaba jaka Kilisitu, ndi sindu saamboni ngani kupeta mali gingi yoka yeibii ku Misili, ndaba jabiya julendale seketuli ja monikatae.
27 Ku kuhobale Musa jaboka ku Misili sanga kujogopa inyela juku bambu nkolongu, na ngase jakelabwiki munyuma, ndaba jabii ngati mundu joambweni Sapanga janga kubonikana.
28 Ku kuhobale jahenga tipati ja Pasaka, jalagalakia Aizilael amisa mwai panani ju nndyangu, ili Ntumi jukunani kwaka Sapanga Jojuleta kuwa jukotuka kwaakoma bana bu utumbuli buku Izilaeli.
29 Ku kuhobale bandu buku Izilaeli balombuka nhanga wa Shamu ngati babii pundema; lakini Amisili pa balenga kuhenga hela bakuwa mu masi.
30 Ku kuhobale lumatu lwa musi uku Yeliko lwatenda kuhabuka, bandu buku Izilaeli pa bajomula kuyongolota lumatu ye hei kwa masoba saba.
31 Ku kuhobale Lahabu jojabii nselati ngase jakuiki pamu na bandu babunkana Sapanga, ndaba jaajopa su lukwali bandu babahika kutaputa majambu kwa sili.

32 Ndienu boo, mbwaga kabee kike? Muda ngase gutosa kulandi majambu gaka Gidioni
na Balaki na Samusoni na Yeputa na Daudi na Samweli na alota baka Sapanga.
33 Ku kuhobale boti haba bakomana ngondu na aka bambu akolongu na batenda
kaawesa. Bakasana ili majambu gagapalika gabiya, bajopa gala gajalagila Sapanga.
Bapunga milomu ji liimba,
34 basusua myiotu mikali, bajepa kukomeka kwa mapanga, babii nga na makili lakini
bapata makili. Babii nganganganga mu ngondu, baawesa akomana ngondu ageni.
35 Na aka mbomba baahobale baakelubukiya bandu babu baawi koni ayokiki.
Bangi babu bakana kuhogulewa, baang'alisa mbaka kuwa ili apata kuyoka nu kujingi
mu womi wamboni ngani.
36 Bangi baalongama na kwaalapu iboku, na bandu bangi ba bunhobali Sapanga
baakonga minyolu na kwaaleke mu kipungu.
37 Baalapula imagu, baakajula ipandi ipandi, baakoma ku upanga. Bayongulutayongu-
luta koni aweti ngosi yi likondoo na ngosi ji imbui; babi bandu ahagu, baang'alisa na
kwaahenge liyaa.
38 Nndema ngase gupalika kuba na bandu ngati haba! Bajendajenda kulukoba nu ku
hitombi, batama mu mabomba na mu ipoli yu mu nndema.
39 Bandu haba boti babonikana kuba banamakili ndaba ju kuhobale kwabu. Hata hela
ngase bajopiki ga jaalagalaki Sapanga,
40 ndaba Sapanga jabii jaandali majambu ga sapi ngani ndaba jitu, ili bombi bakahikila
utosanela koni abii pamu na twepani.

12

Sapanga Atati bitu

1 Twepane tubi ni likundi likolongu la babatamaa mu kuhobale kwa sakaka baabii ku-
longi jitu, henu tuboa kila sindu se sutupenga, na mahakau ga gagutunyemba. Tujombitika
su kuhinakali mwi imbelu yeabei palongi jitu.
2 Tundingalya miu gitu Yesu jo jwatumbulisa kuhobale kwitu na ndi jojwijomuliya
kuhobale hoku. Kwa ndaba jandogule jejabia jitenda kunndendale, jwahinakalya
kukomeka panani ju nsalaba sanga kubona hiyone, na sajenu jutami upandi uku malele
wi kiteu su ubambu saka Sapanga.
3 Henu nde mkombuka majambu ga gumpitila Yesu hejahinakaliya kupengwa na bandu
bana mahakau. Nala mwiisoka nu kutenguka mwoju.
4 Ndaba mu kukomana kwinu na mahakau, mwanganya ngase nhinakali mbaka kuwa.
5 Boo, nnzewiki le malobi gu ku ngangamalisa mwoju gaguge Sapanga pa jalongila na
mwanganya ngati mwabana bake?
“Mwana wangu wilongama, Bambo pa jugulakali,
wala witenguka mwoju pa jugulakali.
6 Ndaba Bambo ammbola kila joampai,
jombi andapu mundu joanzeteke kuba mwanawaki.”
7 Nhinakalya pabundapu ndaba ganiaga ge mabole; Sapanga junhenge mwanganya ngati
bana baki. Ndaba mwana boo jwanga kulapuliwa na atati bake?
8 Lakini ana ngase bunndapwi ngati bana bangi, nala mwanganya nga mwabana bake, ila
ngati bana ba atati nabangi.
9 Kabee twepani twaatende isima atati na amabu bitu baatubeliki hata pa butulapu. Nala
tupalika kunzoane ngani Atati bitu bi kiloho ili tuwesa kuba na womi.
10 Akatati naka amabu bitu bu pundema pani atulapu kwa muda, ngati beni heababona
sapi; lakini Sapanga jutulapu kwa ndaba jutujangati twabete, ili tuwesa kuba twabandu
baasapi ngati jombi.
11 Kipindi pa tulapuliwa nga sindu su kutogulesa ila sindu su kuyomesa. Lakini bandu
ba baaboliki kuba ni isima pamwisu waki biipata seketuli ju lukwali ndaba ju kutama su
kuhenga majambu gaamboni palongi jaka Sapanga.

Kubola nu kulakali

12 Henu, ntondabia maboku ginu ga gasoka na kugabeka nganganga majugu ginu ga nga
na makili!
13 Nhendalya kujenda mu indela je jinyokiki, ili sekilemii siiumiswa, ila kilamiswa.
14 Nkasana kutama ku lukwali na bandu boti. Ntama maisa ga sapi, ndaba nga mundu
jo jammbona Bambo sanga kutama maisa gasapi ngati haga.
15 Nkasana ngani ili mundu jokapi jwi ihoha waamboni waka Sapanga. Nndingalia ili
nkongu gogubaba gwi itunduli kati jinu nu kuleta mang'aliku kupete sumu jaki.

16 Nndingalia ili kati jii jwi ikuba mundu nselati au mundu jwanga kunndumbali Sapanga ngati Esau jojalombisa mbengale jaki ju utumbuli ukubelekwa ndaba ji kilebi sakula nunkamu.
17 Mwanganya mmanyiki hata pajapala kujipata kabee mbengalela jejabii jaki mweni, batenda kukanali, ndaba ngasejapatiki napwasi juku jetake mahakau gaki hata ngati jataputa kwa maholi.
18 Mbanganya ngase mwahikiki ku kitombi sa sinai, sesuse guwesa kugusa ngati ebahenga bandu buku Izilaeli ngase mwahika ku motu go gunyaka, pandu pa pabii liundi lijilu ni kimbonga,
19 sauti ji imbata na sauti ja malobi. Bandu babajowana sauti jela baloba bijowana kabee lilobi lengi,
20 ndaba ngase bawesiki kuhinakali mihilu jejipatiki: “Jojwigusa kitombi senze, hata ngati kinyama banndapula malibu.”
21 Haga goti gabonikini gu kujogoo ngamaa, hata Musa jwapwaga; “Nyogopa nu kubagaja.”
22 Lakini mbanganya nhikiki mu kitombi sa Sayuni, pa musi waka Sapanga jojubi mwomi, nhikiki pa Yelusalemu, mu musi gu kunani kwaka Sapanga, pa aketangini atumisi bingi ngama baka Sapanga bu kunani.
23 Nhikiki pi liketanganu likolongu la bandu bu utumbuli ukubelekwa waka Sapanga, babube mahina gabu gaandikwi kunani kwaka Sapanga. Nzema palongi jaka Sapanga jojubi ntemu wa bandu boti, na palongi ja loho ya bandu boti ba ajetakiwi na Sapanga na ba baahengikiki kuba baatosani.
24 Nhikiki kwa Yesu jojubii jojujonganesa mu lilaganu linyai, na jojuwe mwai waki go gumiswiki gulonge majambu gaamboni kupeta mwai waka Abeli.
25 Henu ndingalya sapi mwiika kukana kunzowane jojupwaga na mwanganya hoju. Ana babakana kunzowane jojaleta punndema pani malobi kuhuma kwa Sapanga nabombi ngase balamike, twepani twiiwesa boo kulama ana tukaniki kunzowane jojutulakali kuhuma kunani kwa mahunde kwaka Sapanga?
26 Mu kipindi sela sauti jaka Sapanga juguhenga nndema gubagaja, lakini henu julagii ana: “Naguhenga nndema gubagaja kabee, lakini nga pee ndema ila kabee kunani kwaka Sapanga.”
27 Lilobi lende “Kabee.” Lilangi hindu yote yeibombiki, Sapanga jiitenda kuibagajisha nu kuiboa ili ihigalia yanga kubagajiswa yela.
28 Henu twepani ndaba tujopa ubambu nkolongu wanga kubagajika. Tubia tunsengu nu kunngungamali Sapanga kwi indela je janndengania, ku kwi isima nu kujogopa,
29 ndaba Sapanga witu, sakaka ndi mwotu nkali go gukula.

13

Kunndengane Sapanga

1 Nhendalia kupalana su ulongu.
2 Mwijewa kwaajopa ageni, ndaba ku kuhenga hela bandu bangi bawesa kwaajopa atumi bu kunani baka Sapanga bila kumanya.
3 Mwakombuka apungwa ngati nanamu mmbii mu kipungu pamu na bombi. Mwaakombuka bandu ba ang'alika ngati nanamu nng'alika ngati bombi.
4 Bandu ba ajukuini ahengiwa isima na bandu boti, na mwanalomi nu mmbomba jupalika jubia jo juhobaleka ku kunzaki. Sapanga jwaatemula aselati na agoni.
5 Mwikuba mwa bandu bukupala lupija; ntosika na hindu yemmbi nayu. Sapanga mweni jupwagiki: “Nga nuguleki hata kulenga, wala nga nugulekele.”
6 Kwa ndaba heji tuwesa kupwaga bila kujogopa,
“Bambo ndi jo junyangati ne,
Nga niijogopi sindu.
Mundu jwindenda kike?”
7 Mwaakombuka akakilongosi binu babaalandila lilobi laka Sapanga. Nhwasalya namuna hebajomulia kutama kwabu, nnzia kuhobale kwabu.
8 Yesu Kilisitu ndi ajolajo lisu, lelenu na yaka petapeta.
9 Mundu jwaankonga na mabole gokapi giki geni. Waamboni waka Sapanga ndi go gugangamalisa mioju jitu wala nga mihilu ja kula posu, mihilu je heji ngase jaajangati sokapi bandu babiipwata.
10 Twabe tubii na mesa ji litambiku jejuje bandu baatumaki homu babube bakona mu lihema la Ayaudi ngase apalika kula hindu yaki kuhuma mu mesa jitu ju kupiki matambiku.

11 Nngolu nkolongu jwa Ayaudi juleta mwai wiinyama mu Pandu pa Sapi ngani nu kuipia litambiku ndaba ja mahakau, lakini inyama ye hei ijoswa kunza ji libweni.
12 Kwa ndaba heji Yesu kabee jang'aliswa na kuwa kunza ja musi ili jwaanyambisa bandu kwa mwai waki mweni.
13 Henu tunzendila kunza ji libweni kola, bukutupoa lihamu ngati ebumpoa lihamu Yesu.
14 Mana pani pundema ngase tubi na musi gu kutama masoba gingi; lakini tugutaputa musi goguhika.
15 Ndienu kwi indela jaka Yesu, tumpiikiya Sapanga litambiku lu kundumbali masoba gowa, yani ulumbi go tupwagaa mu milomu patupwaga Yesu ndi Bambu.
16 Mwijewa kuhenga ga mboni nu kujangatana, ndaba haga ndi matambiku ga guntogulesa Sapanga.
17 Mwaajowaniya aka kilongosi binu nu kuhenga malagalaki gabu; ndaba bombi atama kelukelu kunndima mwanganya ngati bandu baapalika kupwaga kwaka Sapanga namuna heantumaki mwanganya. Mwaajowania ili ahenga mahengu gabu su kutogule, lakini ana nga mwaajowane biihenga mahengu gabu su kusuki na hela nga kwanzangati.
18 Mutulobila kwaka Sapanga. Tubii nu usakaka, mioju jitu jutulangi ngase tubii na makosa, ndaba tupala kuhenga gagabii gaamboni muda woti.
19 Nundoba ngamaa nnobila ili Sapanga jungelubua kwinu kanyata.

Kundoba Sapanga

20 Ndienu, Sapanga jwa mboni, junhyohiki Bambu witu Yesu kuhuma kwa bandu baawi, jojuwe ndi Nndimi nkolongu wa makondoo kwa mwai waki, kwa mwahi hogu, julangi lilaganu la yaka petapeta ndi la sakaka.
21 Nunndoba Sapanga ju lukwali jumpekia kila lijambu laamboni lempala ili nhenga ga jupala jombi, najombi juhenga nkati jitu kwi indela jaka Kilisitu majambu ga gunndengane jombi. Ulumbi gubia gwaki, yaka petapeta! Amina.

Malobi gu kujomulela

22 Henu, alongu bangu, nundoba nnzopa sapi malobi gangani guku nngangamalisa mioju su kuhinakali. Jenze ndi balua inyipi pee jenununhandaki.
23 Mbai kummanyisa ana nndongu winu Timoti bumpiiki mu ligelesa. Ana juhikiki pamba nnyata, nihika pamu na jombi pa nihika kwiinu.
24 Mwaalamukya akakiongosi bi boti pamu na bandu boha baka Sapanga! Alongu buku nndema uku Italia atenda kundamu.
25 Tunndobe mwaboa waamboni waka Sapanga gubia na mwanganya mwaboti.

Balua jejiandikwi na Yakobu Ulongulelu

Kitabu sa Yakobu saandikwa na mundu jumu jobunkema Yakobu. Kuwesekana Yakobu jwabii ndongu waka Yesu, jojuwe jwabii kiongosi kati ja bandu ba bunhobaliya kilisitu pamwandi na jwabii mundu wa pasengo luku Yelusalemu mu lipungu la Mahengu 15:13. Ntumi pauli kabee jukema kipanda sa bandu ba bunhobale kilisitu lipungu la Agalatia 2:9. Asomi ahobale ana kitabu saka Yakobu kiandikwi mu yaka 50 badala jukubelekwa kilisitu. Ndaba Yakobu jwabii kiongosi wa bandu ba bunhobale kilisitu ku Yelusalemu, pangi jwaandika kitabu senze pa jutamika hoku.

Yakobu jutuma kitabu saki “mumakabila komi na mabeli bapesangini nkati ju nndema” mu lipungu 1:1. Mapundisu gaka Yakobu gatumika kwa bandu boti ba bunhobale kilisitu, lakini pajutumi lolobi la makabila “komi na mabeli” galangi Yakobu jwaandika kijenda kwa bandu ba bunhobali kilisitu kuuyaudi. Ndaba kitabu senze sabi nama jakahiki asomi bingipi, kilongali majabu gingipi.Yakobu jubeka pamu kati ja kuhobale na mahengu. Kuhobale kwa sakaka kuilangiwa na mahengu mu lipungu 2:17. Kabee julangi kulekekewa kwa bandu babi na mali gingi, mu lipungu 2:1-4 na sutupagi kuba twa angalipu na se tupwaga, mu lipungu 3:1-12.

Gagabii nkati:

Yakobu jaalamu asomi baki, linga mulipungu la 1:1.
Kabee jwahingamaki akilisitu kuba nganganga kipindi sa mang'aliku.
Kabee jupwaga kupalika kuhobale kulangiwa kupete mahengu, mu lipungu 2:1-26.
Badala ja apa jupwaga namuna malobi gana makili hegapalika kuba, mu lipungu 3:1-12.
Henu Yakobu julandi namuna hekima jaka sapanga hejibii ndali na Hekima ju nndema, mu lipungu 3:13-4:10.
Kabee jwalakali asomi baki bikipuna mu lipungu 4:11-5:6.
Yakobu jujomule kitabu saki mulipungu 5:7-20 sukupia malagalaki gukuhangangana.

1 Nepani Yakobu ntumi waka Sapanga na waka Bambu witu Yesu Kilisitu.
Nunhandaki balua mwanganya mwabandu ba makabila komi na mabeli ga gapesangini punndema. Ndenda kunndamu!

Kuhobale na kuba na malangu

2 “Mwaalongu bangu, mtoguliya ngamaa pampatwa na milengu ndalindali,
3 ndaba mmanyiki ana kuhobale kwinu ana kubii nganganganga, kwanhenga nhinakaliya.
4 Mmbiya nu usakaka ndaba kuhinakali kwinu kwanzangatia mbiya nganganganga mbaka pamwisu ili nhwesa kuba mwabandu baakoliki na baajagani, banga kupongukewa na sindu sokapi.
5 Lakini ana jumu winu jupongukiwi malangu, ndienu, jupalika kunndoba Sapanga jojuwe jampekiya, ndaba Sapanga jaapeke boti su kujoloka na kwa mwoju wa sapi.
6 Lakini jupalika kuloba su kuhobale bila kuhola sokapi. Mundu jojubii ni kiholu jubii ngati majeba gu nhanga gagugee gakangwa nu nhwai koni na koni nu kugaleke.
7 Mundu ngati hoju jwiiholale jwiipata sindu sokapi kuhuma kwaka Bambu.
8 Jombi ndi mundu jojung'anambuka ng'anambuka, jwanga kuhobaleka mu indela yaki. Na ngasejuwesa kuamu sindu sejuhenga.”

Mundu nhagu na mundu jwana mali gingi

9 “Ndongu jojubii jwanga nu ukolongu jupalika kutogule hali heji ndaba atei kunkwea,
10 najombi jwana mali gingi jupalika kutogule ndaba jukunhulu. Ndaba mundu jwana mali gingi jihoba kwi indela jeje ngati liua lu mu kiholi.
11 Liyoba palibala na lyotu laki lijomesa mimea, nagombi maua gaki gatenda kuhabuka, nu usapi waki woti gutenda kuhalabika. Ahelahela mundu jwana mali gingi bitenda kunhoa koni juendale na mahengu gaki.”

Milengu na mang'aliku

12 Jupengaliwi mundu jojuhendale kuhinakali mu milengu ndaba anajujomwi kuhinakali, jwiipata seketule ja womi jejuje Sapanga jaalagila bandu babumpala.
13 Ana mundu julengiwi kuhenga mahakau, jwiipwaga: “Ndenda kulegwa na Sapanga kuhenga mahakau.” Ndaba Sapanga ngasejuwesa kulegwa nu ubaja, wala jombi ngaseanndenga mundu jokapi kuhenga mahakau.

14 Lakini kila mundu julengwa pajuhutwa nu kujonzwa na ndokule yaki mweni iliya.
15 Ana ndokule jiliya jikomiki jileta mahakau, nagombi mahakau anagakomiki galeta kuwa.
16 Mwaalongu bangu monumpai, mwiikongeka!
17 Kila kipaji sa amboni na kila nhupi jejitosani ihuma kunani kwaka Sapanga, ihuma kwa Atati baabombiki unang'anu, jojuwe ngasejung'anambuka wala ngasejulangi nginyuli jokapi jukung'anambuka.
18 Sukupala kwaki mweni jutubelika kabee ku lilobi laki lu usakaka, ili tubiya mu napwasi ju utumbuli kati ji iumbi yaki.

Kujoane nu kuhenga

19 Mwaalongu bangu monumpai nkombuka lijambu lende: Kila mundu jubiya ni kipyau sukujoane lakini jwikuba ni kipyau su kulonge.
20 Jojubii ni inyela ngasejuwesa kuhenga majambu ga amboni gajupala Sapanga.
21 Henu nkotuka kuyobale kwiliya na mahengu goti giliya, mlibeka pai jaka Sapanga nu kujopa lilobi lebilipandiki mu mioju jinu, lelule liwesa kuokoa mioju jino.
22 Mwalikonga mwabeti sukujoane pe lilobe laki, ila nhenga kwa mahengu.
23 Jokapi jojujoane lilobi heli lakini ngasejuhenga, hoju jubii ngati mundu jojulingali sula jaki mweni mu liloli.
24 Pajujomule kulilinga mweni juboka na papa jujijewa sula jaki ejubii.
25 Lakini mundu jojijilingali sapi malagalaki gagatosani gagaaleka bandu abiya baalekakiwi, najuendale kugahenge mahengu sanga kujoa pena nukujewa, mundu we hoju jwipengaliwa mu hindu yoti yejuhenga.
26 Ana mundu jilibona juwesa kundumbali Sapanga ngati ejupala, lakini ngasejuwesa kulongo lulimi lwaki, kundumbali Sapanga hoku ngasekunzangati sindu sokapi, kabee jilikonga mweni.
27 Kundumbali Sapanga kokubii sapi na kwanga usapu palongi jaki: Kwajangati bana banga na atati na amabu na aka mbomba baawii alomi bandu majambu ga bagapala, na kulilonda beni ili bisapuka mu mahengu ganga kupalika pani pu nndema.

2

Kukananaki ubagusi

1 Mwaalongu bangu, ana munhobali Bambu Yesu Kilisitu, Bambu ju ulumbi mwaabagu bandu hata kulenga.
2 Tupwaaga mundu jumu jojuweti peti ja zaabu ni ingobu ya sapi jujingi munyumba jukuketangane na papa jujingi mundu nhagu jojuweti ingobu ipija.
3 Ana muntendi isima ngani mundu jojuweti ingobu yeinyambiki jola nu kumpwagi: “Tama pamba pandu pasapi,” nu kumpwagi nhagu jola: “Wehapa jema kola,” au “Wehapa tama pai pambipi na magolu gangu.”
4 Boo, hogu nga ubagusi kati jino? Boo, na ganhamwi haga ngasegahuma mu mawasu giliya?
5 Mwaalongu bangu monumpai, nnzoannya! Boo, Sapanga ngasejuhangwi bandu babube ndi ahagu munndema gongo ili abiya bandu bana mali gingi mukuhobale nukujopa ukolongu waka Sapanga gojaalagila bandu ba bumpaile?
6 Lakini mwanganya mwaalongama bandu ahagula! Boo, bandu bana mali gingi nga lee babunhuni nu kumpeleka ku sengu?
7 Boo nga lee ba bilitondo liina li laamboni laka Kilisitu lebumpekie?
8 Ana nhenge lihengu Malagalaki gu ukolongu waka Sapanga ngati eahandiki mu Maandiku ga Sapanga: “Gumpala nzaku ngati eulipala wamwete,” mwibiya nhenga gaamboni ngani.
9 Lakini ana mwaabagwi bandu ndienu, nhenga mahakau nagombi malagalaki gantemula mwanganya kuba na makosa.
10 Jojukotoka kuhenga nhilu gumu wa Malagalaki, jiibiya na makosa gukukotoka kuhenga Malagalaki goti.
11 Ndaba ajolajo jojapwaga: “Witenda ugoni,” japwagiki kabee, “Wiikoma,” henu hata ana kwabii ngasegutei ugoni, lakini gukomiki, wehapa gukotwiki kujetake malagalaki goa.
12 Ndienu, mpwaaga nu kuhenga ngati bandu babiitemuliwa kwa Malagalaki gagaleta kulekekewa.
13 Ndaba Sapanga ngajikubi ni ikia pajantemula mundu jwanga ni ikia. Lakini mundu jojubii ni ikia ngajijogopi kutemuliwa.

Kunhobale na mahengu

14 Mwaalongu bangu, boo, sanzangatiya ki mundu kupwaaga jubii nukuhobale, lakini ngasejulangi kwa mahengo? Boo, kuhobale je hoku kuwesa kunhokoa?
15 Tupwaaga ummbona nnzaku nndombu au nhasa ngasejubii ni ingobu wala posu.
16 Sanzangatiya kii mwanganya kwaapwaagi haba: “Nnzendannya su lukwali mwakanyata mwotu nu kutupi,” bila kaapeke gagapalika mu womi wabu.
17 Ahelahela, kuhobale kajika jaki bila mahengu, kuwile.
18 Lakini mundu juwesa kupwaaga: “Wehapa gubii nu kunhobale, nepani mii na mahengo!” Henu, “Nangiya mundu jojuwesa kunhobale bila mahengu, nanepani nagulangia kuhobale kwangu kukuhenga mahengu gangu.”
19 Boo, wehapa guhobale jubii Sapanga jumu? Ena! Lakini hata kilombu kihobale hela, na kabee kibagaja ku lujogopu.
20 Wehapa gung'ang'a! Boo, gupala lee kumanya kuhobale kutopu bila mahengu kukuwike?
21 Boo, Ibulahimu ahoku bitu jawesa bo kujetakewa kuba jwaamboni palongi jaka Sapanga? Jajetakiwa ndaba ja mahengu gaki kipindi paampia litambiku mwanawaki Isaka panani ja mesa jukupikii litambiku.
22 Gubweni, ndienu kuhobale kwaki na mahengu gaki gahenga lihengu pamu ndienu kuobale kwaki kwajaganiya kwa mahengu gaki.
23 Hela gatimia Maandiku gaka Sapanga gagapwaga: “Ibulahimu anhobaliya Sapanga, na kukuhobale kwaki jajetakiwa kuba mundu jojetakiwi palongi jaki.” Ndienu Ibulahimu jwakemwa nkosi waka Sapanga.
24 Mbweni, mundu jojujetakewa na Sapanga kwa mahengu gaki na nga kukuhobale kajika jaki.
25 Kwabiya ahelahela kuku nselati Lahabu, jombi jajetakewa palongi jaka Sapanga ndaba jaajopa bandu baalaluki laluki ili kupata majambu ga nndema jela na kwajangati ajendannya kukupete indela na jengi.
26 Ndienu mwaalongu bangu ngati nhyega bila loho jikuwike, ahelahela kuhobale bila mahengu kukuwike.

3

Kululonda lulime

1 Mwaalongu bangu, bingi binu biikuba aka abola, ngati emmanyiki twepani twakaabola twiitemuliwa ngani kupeta bangi.
2 Twepani twaboti tulikobando mu majambu gingi, lakini ana mundu ngasejukose pukulonge, nala hoju jutosane na juwesa kulongo nnhyega joti.
3 Twepani twaakonga milomu falasi kwa somasoma ni migoji ili butujetakia patwalongosa na kwi indela heji tuwesa kwaalongosa pokapi patupala.
4 Hata ngati sitima ngolongu ngani na jikangwa nu nhai nkali iwesa kung'anambuliwa ku nsukani nsoku ngani, nukujenda kwokapi kojupala jojuendesa sitima.
5 Ahelahela, lulimi hata ngati kiungu kisokopi sa nhyega, kilipuni majambu makolongu ngani.

Indanyu ya motu iwesa kujosa kitengu kikolongu.
6 Kabee lulimi lubii ngati mwotu. Gutweli ubaja gwingi, gubii na napwasi jaki mu nhyega jitu nu kuenesa ubaja mu mioju jitu, guhalabana womi witu gwoti kwa mwotu goguhuma ku Jehanamu.
7 Mundu juwesa kupuga inyama, juwesiki kupuga iumbi yoti, inyama imwikioli ni ijuni na inyama yeikwaba na iumbi yoti yu mmasi, nayombi iwesiki kupugwa na bandu.
8 Lakini nga mundu jojuwesiki kulongosa lulimi lwaki. Lulimi ndi sindu siliya, ngasekilongoseka na lutweli sumu jejikoma.
9 Kukupete lulimi twepani tunsengu Bambu na Atati bitu. Nu lulimi lolo twaalapi bandu, bandu babube baabombiki ku lilenganu laka Sapanga.
10 Malobi gu kupengale nu gukulapa gahuma mu ndomu gumu. Mwaalongu bangu, majambu haga ngasegapalika kuba hela.
11 Boo, kiliba simu kiiwesa kupia masi ga sapi na masi gagabii na mwinyo?
12 Mwaalongu bangu, boo nkongu wu ntini guwesa kupapa matunda gi Mizeituni au nzabibu guwesa kupapa tini? Kiliba masi gagabii na mwinyu ngasekiwesa kupia masi ga sapi.

Malangu gagahuma kunani

13 Boo, nya jwana malangu nu umanyi kati jino? Nala, julangia lijambu leheli sukutama sapi na kwa mahengu gaki gaamboni gagahengeka sukulihulua na kwa malangu.

14 Lakini mioju jinu ana jitweli wipu nu kusuki nu usoju, nala mwakipuna nu kupwaga
isoli nukukana usakaka nukulihenga mbii na malangu.
15 Malangu ngati haga ngasegahuma kunani kwaka Sapanga, malangu ge haga gahuma
pani punndema na nga gaka Loho waka Sapanga ila gahuma kwiki lijobi.
16 Ndaba pokapi papabii na wipu na soju ndi pabii na puju na kila aina ju ubaja.
17 Lakini malangu gagahuma kunani kwaka Sapanga, gatumbuli oti kuba sapi gapala
lukwali na gapala kulihulu na kwaajoane bandu; gatweli ikia na gabii na mahengu
gaamboni na ngasegapala kwaabagu bandu na ngasegapala kulikopake kuba gaamboni.
18 Bandu baaleta lukwali apanda lukwali nu kuhusa ilebi yukujetakeka palongi jaka
Sapanga.

4

Ukosi nu nndema

1 Boo, kukomana ni milomu joti kati jinu ihuma kwako? Boo, jihuma lee mu ndokule
hinu iliya yeikomana nkati jino?
2 Ntokule hindu na ndaba ngasemwipata mmbi tayali kukoma, ntokule ngamaa kupata
hindu, lakini ngasemwiipata, henu nndosana nu kukomana. Ngasempata sempala ndaba
ngasemukiloba kwaka Sapanga.
3 Henu, panndoba ngasempata ndaba nndoba liyaa; nndoba ili mwitumia kwa ndokule
hinu.
4 Mwanganya ndi mwabandu mwanga kuhobaleka ngati heabi agoni. Boo, ngasem-
manyiki kuba akosi ba bandu bu nndema ndi akuba abaja baka Sapanga? Jokapi jojupala
kuba nkosi wu nndema julihenga mbaja waka Sapanga.
5 Mwiholale kupwaga Maandiku gaka Sapanga galonge bwaka, pagapwaga, “Loho
jojuwe Sapanga ammbei nkati jitu jubii na wipu nkolongu.”
6 Lakini, uamboni waka Sapanga gojutupeki gubii na makili ngani, ngati egapwaga
Maandiku: “Sapanga jaapenga babikipuna lakini jaapeke uamboni babilihulu.”
7 Ndienu, nzetakiya kulongoswa na Sapanga, mulipenga Lijobi najombi jiitenda kutila.
8 Munhegaliya Sapanga, najombi janhegaliya mwanganya. Nngolula maboku ginu
mommbi na mahakau! Nnyambisika mioju jinu mo mulikopake mwabandu baamboni!
9 Mmbiya nu usungu, nndela nu kulobalake; kiheku sinu kibiya kilelu; nu kutogule
kwinu kubiya nu usungu nakanopi.
10 Mulihulua palongi jaka Bambu, najombi jiitenda kunkwea.

Mabole gukukanaki kwaatemu bangi

11 Mwaalongu bangu, mwiipwagani majambu giliya mwabeni na beni. Joampwagi liyaa
nnzaki nu kuntemu, hoju julipwagi mweni liya nukugatemu Malagalaki. Ana gutemwi
Malagalaki, nala wehapa ngase ugajetake malagalaki, ila gutenda kugatemula.
12 Sapanga kajika jaki ndi jojubeka malagalaki nu kutemu. Najombi kajika jaki ndi
jojuwesa kuokowa nukukoma. Ndienu, boo, wehapa ndi wanyanye mbaka untemula
mundu jonge?

Mabole gukukanaki kukipuna

13 Henu, nnzoannya mompwaga: “Lelenu au kilabu twiijenda ku musi gumu nu kutama
hoku saka soti nu kulomba hindu nu kulombesa hindu nu kupata lupija lwingi.”
14 Mwanganya ngasemmanyiki hata kutama kwinu ekwibiya kilabu! Mwanganya ndi
ngati likongobu lelihika muda nzipi pena nu kuboka kabee.
15 Mpalika kupwaga: “Bambu ana jupai twiitama nukuhenga senze au selase.”
16 Lakini henu mkipuna nu kulikwea; kukipuna kwa namuna heji ndi kuliya.
17 Nala, mundu jokapi jojumanyiki lijambu la amboni lejupalika kuhenga lakini ngase-
juhenga, mundu we hoju juhenga mahakau.

5

Kwaakanaki bandu bana mali gingi

1 Ndienu nzowana mwabandu mombii na mali gingi! Nndela nu kulobaleke ndaba ja
mang'aliku ga ganhikila.
2 Hindu hinu itei kubola ni ingobu inu iotuliwi na mabongu gagakula ingobu.
3 Zahabu na madini ga feza imeliki kutu na kutu je heji jandangiya mwanganya
pagwendu namuna embii na makosa, najombi jihalabana nhyega inu ngati mwotu.
Mwanganya mlibeki mali gingi mu masoba ga mwisu gane.

4 Ngasemwaalepiki misalaa atumi babahengiki lihengu mu matui ginu. Nzoannya
kung'ong'oteka kwabu! Kilelu sa bandu baahusa matui ginu kihikiki mu makutu gaka
Bambu junu Uwesu.
5 Ntami pundema maisa gu kulilengane na ga ndokule. Mulinenapisi mwabeti mu lisoba
lukujenda kusinzwa.
6 Mwaatemwi na kaakoma bandu banga na makosa, najombi ngasejumpengike!

Kunhinakali mu mang'aliku

7 Ndienu, mwaalongu bangu nhinakaliya mbaka Bambu ejiihika. Nndingaliya mundu
jojulema ejulendale sukuhinakali mimea jaki jipia ilebi yaki ya sapi. Jombi julendale
sukuhinakali iyula ji kihuku nu msimu ukuhusa.
8 Mwanganya kabee mpalika kuhinakali, nngangamalisa mioju jinu, ndaba lisoba lu
kuhika Bambu litenda kuhegali punndyangu.
9 Mwaalongu bangu, mwiiyomane mwabeni na mwabeni ili mwiitemuliwa na Sapanga.
Jojutemu juegale kuhika.
10 Mwaalongu bangu, ana mpai kulingali lilenganu lukulendale nu kuhinakali mu
mang'aliku, nhwasaliya alota baka Sapanga babube balongila ku liina laka Bambu.
11 Twaakema bandu baapengiwi ndaba batei kuhinakali. Nnzoini lijambu lukuhinakali
kwaka Ayubu, na mmanyiki namuna Bambu ejunhengila pamwisu. Ndaba Bambu jutweli
ikia na uamboni.
12 Kupeta haga goti, mwaalongu bangu, mwiilapa kupete kunani kwaka Sapanga, wala
pundema wala sindu sengi sokapi. Mpwaga, “Ena” ana mpala kupwaga sakaka ena na
“Ngahela” ana mpala kupwaga ngahela, na hapa ngamwiitemuliwi na Sapanga.
13 Boo, jubii mundu jokapi kati jino jojubii na mang'aliko? Jupalika kundoba Sapanga.
Boo, jubii mundu jojutogulela? Jupalika kujemba nyembu yu kulumbalii.
14 Boo, jubii nngonzu kati jino? Jupalika kwaakema aseja bikikundi sa bandu ba
bunhobali Kilisitu, nabombi bandobila nu kumpakii mahuta ku liina laka Bambu.
15 Ana alobiki su kuhobale nngonzu jitenda kulama; Bambu ampekia womi, na mahakau
gajahengiki gitenda kulekakewa.
16 Ndienu, mpwagannya mahakau ginu mwabe kwa mwabe, na kila mundu andobila
nzaki, ili mpata kulama. Kuloba kwaka mundu jwa jojujetakeka palongi jaka Sapanga
kubii na makili na gahenga lihengu ana julobiki sukukasana.
17 Elia jabii mundu ngati twepani. Jaloba kwa mwoju iyula jiikuna, najombi ngasejaku-
nike punndema kwa yaka itatu na miei sita.
18 Ndipala jaloba kabee, jakuna iyula kuhuma kunani nu nndema wapia ilebi.
19 Mwaalongu bangu, jumu winu ana juhobiki mu kuhobale nu kuguleka usakaka, ana
jongi na ankelabwi kabee,
20 mmanya ana, mundu joankelabuki jojubii na mahakau kuhuma kwi indela jejahobi
ja mahakau, jajiokua loho jaki kuhuma mu kuwa, na mahakau gitenda kuboka.

Balua jukutumbulii jaka Petili
Ulongulelu

Balua ju kutumbuli jaka Petili jiandikwi nu ntumi Petili. Petili jatumbuliya balua jaki suku pwaga jombi nya na jwaandaki akanya. Jaandakiya bandu boti ba bunhobale Kilisitu, “Bajwakemika ageni.” Mu lipungu 1:1 na mu lipungu 1:17 na mu lipungu 2:11. Mala jingi jombi jaalogo bandu baasoma balua yaki kuliina heli, bababia apiti kutama mu ndema ndalindali. Bandu bingi ahobale ana, balua jukutumbuli jaka Petili jaandikwa baada ja balua kwa Aepesu pambipi na yaka mu saka sa 65 baada jukubelekwa Kilisitu, ndaba balua jenze jilengana na balua jaka Pauli kwa Aepesu. Petili jaandika balua jenze kuhuma ku Loma jejuje jujikemika Babuloni, mu lipungu la 5:13.

Petili jupwaga ana, juandiki balua jenze ili, “Kunngangamalisa moju nu kumpwagi mwanganya ganagabweni nu kujoana ana lijambu heli la waamboni wa sakaka waka Sapanga.” Mu lipungu la 5:12. Kubii na majambu gingi gagalengana kati jiitabu yaka Petili, mu lipungu la 2:11-3:7 na balua jaka Pauli kwa Aepesu, mu lipungu la 5:18-6:9 na balua kwa Akolosai 3:18-4:6. Mapungu goa matatu haga gaboa mabole kupete kutama pamu mu nyumba na kwaajoane akolongu. Kabee jahingamaki bandu ba bunhobale Kilisitu kunhinakali paapata mang'aliku ndaba masoba ga mwisu gahegali, mu lipungu la 4:1.

Gagabii nkati

Petili jujimanyisa mweni kwa asomaji baki, mu lipungu la 1:1-2.
Kabee junsengu Sapanga ndaba ju uwokopu goajopiki boti na gubii na mana boo mu maisa gabu, mu lipungu la 1:3-2:10.
Kabee jaabola bandu baahobale namuna jukutama sapi pundema na jumanyisa indela ndalindali jukutama pamu kati ja nndomi nu nhanamundu nu ntumwa nu nkolongu waki, mu lipungu la 2:11-4:11.
Mwenikatai Petili jahingamaki kuhinakali kipindi sa mang'aliku, mu lipungu la 4:12-5:11.
Mwisu weni jupunga balua jaki, mu lipungu la 5:12-14.

1 Nepani Petili, ntumi waka Yesu Kilisitu.

Nunhandaki mwanganya mwabandu monhaguliwi na Sapanga, babube ntawanyiki nu ntama ngati bandu baatiliki nndema wabu ku Ponto nuku Galatia nuku Kapadokia nuku Asia nuku Bitunia.

2 Sapanga Atati bummanyi mwanganya nu kunhagu mwanganya toka mwandi, nukunhenga mwabandu ba sapi kwindela ja Loho waki, ili nhwesa kunzetake Yesu Kilisitu nu kunyambiswa kwa mwai waki.

Nundobe kwaka Sapanga uamboni nu lukwali lwingipi.

Kunhobale nganganganga

3 Julumbalika Sapanga na Atati baka Bambu witu Yesu Kilisitu! Kwi ikia yaki hingi jutuhenga tusaliwa kabee ili tupata kuhobale kokubii kwomi su kunhyoa Yesu kuhuma kwa bandu baawii,

4 ili tupata ulisi gogugwe Sapanga jaabekila bandu baki. Sapanga jaabeki ulisi hogu kunani kwaka Sapanga kokujeni ngaseguwesa kubola au kuhalabika au kujina.

5 Heyi ibiya inu mwanganya mombii nndendwa na Sapanga na makili gaka Sapanga kwi indela jukuhobale, ili mpata wokopu goguwe gubii tayali kuyekuliwa pa mwisu wa masoba.

6 Ntoguliya kupete lijambu le heli, hata ngati sajenu, kwa masoba masokopi mwipalika kuba nu usungu ndaba ji milengu ndalindali jukunng'alika,

7 kulegwa kwinu hoku kupala kulangi kuhobale kwinu hekubii. Hata zaabu jejihalabika, jiipemwa kwa mwotu, ahelahela nu kuhobale kwinu, kokubii na mana ngani kupeta zahabu kupalika kupemwa ili kubonikana kwa sakaka. Hapa ndi pamwijopa ulumbi nu ukolongu ni isima lisoba lejihika Yesu Kilisitu.

8 Mwanganya mumpai, hata ngati ngasenhwaiki kummbona, kabee munhobale hata ngati ngasemubweni sajenu. Henu ntogule kukutogule kukolongu ngamaa kwanga kulongaleka,

9 ndaba nnzopa nhupi jukuhobale kwinu jejuje ndi uokopu winu.

10 Alota baka Sapanga balalukiyalakiya nu kulingalilingali kupete uokovu hogu, balotila kugulongale uamboni waka Sapanga hogu gomwakapata mwanganya.

11 Balenga kutaputa kipindi na pandu papipitila lijambu heli, yani kipindi sejabiya julongi Loho waka Kilisitu jojabi nkati jabu, koni julote kupete mang'aliku gagampata Kilisitu nu ulumbi gogwampata.
12 Sapanga jayekuliya alota lihengu labu heli ngaselabiya lakwaajangati beni ila ndaba jinu, kipindi pababii apwaga majambu haga gaguge mwanganya nzoini sajenu kuhuma kwa bala atumisi babundandila Lijambu la Amboni kwa makili ga Loho wa Sapanga jojatumwa kuhuma kunani kwaka Sapanga. Haga ndi majambu gaguge hata atumi bu kunani kwaka Sapanga bapai kugamanya.

Kukemwa kukutama ku Usapi
13 Henu, mmbiya tayali nu kukeluki. Mmbeka kuhobale kwinu kwoti mu wamboni gola gobampekiya kipindi Yesu Kilisitu pajibonikana!
14 Ngati mwabana baka Sapanga babunzetake, mwiijetake kupwata ndokule iliya yemwabii naku kipindi pamwabii mwaang'ang'a.
15 Ila mpalika kuba mwa sapi mu mahengu ginu goti, ngati jojunkemiki ejubii wa sapi.
16 Maandiku gapwaaga: “Mmbiya mwabandu ba sapi, ndaba nepani nu sapi.”
17 Ndaba mwaloba Atati, jojutemu bandu boti kulengana na mahengu gabu bila kupendale, henu ntama pundema pani su kunzogopa Sapanga.
18 Ndaba mmanyiki ana mwanganya mwakombuliwa kuhuma mu majambu gamwagayobali ganga kupalika gamwajopa kuhuma kwa aseja binu. Lakini ngasemwakombuliwa kwa hindu yehihalabika ngati feza na zaabu,
19 ila kwa mwai wa bei ngolongo waka Kilisitu, jojuwe jojabi ngati likondoo langa ni likosa wala lidoa.
20 Jombi jahaguliwi na Sapanga kabula jukubomba nndema, jayekuliwa lisoba la mwisu ndaba jinu.
21 Kwi indela jaka Yesu Kilisitu, munhobale Sapanga joanhyoa kuhuma kwa bandu baawii nu kundumbali, na hela nhobale nu kunhobale kwinu kubii kwaka Sapanga.
22 Ndienu, sukujetake usakaka, mwanganya muinyambisika loho hinu na kwaapala ajinu bila kulikopake, henu mpalana kwa mwoju wote.
23 Ndaba kwi indela ji Lilobi la womi laka Sapanga, mwanganya nsaliwi kabee, nga ngati bana ba atati baawesa kuwa. Ila atati banga kuwa yaka petapeta.
24 Ngati Maandiku egapwaga:
“Kila mundu ndi ngati manyoi,
nu ukolongu waki woti gubii ngati liua lu mwikioli.
Manyoi gatenda kunyala na maua gatenda kuabuka.
25 Lakini Lilobi laka Bambu litama yaka petapeta.” Lilobi leheli ndi Lijambu la Amboni lebundandila mwanganya.

2

Lilibu lyomi nu nndema wa sapi
1 Ndienu, nkotuka ubaja woti, ni isoli nu kukopake waamboni, wipu na malobi giliya giikuba kabee.
2 Ngati bana asoku heatokule masiba, nanamu kabee mpalika kuba na hamu ja masiba ga sapi gi kiloho ganga kuhangangana na sindu, ili kwa makili gaki nhwesa kukola mu uwokopu,
3 nahenu mmanyiki ana: Bambu ndi jwaamboni.
4 Henu munzendila jombi jojubii lilibu lelibii lyomi, lelikanakiwi na bandu ila kwaka Sapanga lijetakiwi ndi lilibu le lihaguliwi na la bei ngolongu nganii.
5 Munzendila jombi ngati malibu gagabii gomi mo nsengwiki kuba nnyumba iki loho momuje mwiitumakia ngati agolu ba sapi baka Sapanga, kuboa litambiku la loho lelumpala Sapanga kwi indela jaka Yesu Kilisitu.
6 Ndaba Maandiku gaka Sapanga gapwaga:
“Linga! Meka lilibu luku Sayuni,
lilibu lu nsingi, lelihaguliwi.
Mundu joanhobale hoju nga bampoi lihamo.”
7 Kwinu mwanganya, lilibu le heli ndi la bei ngolongu; lakini kwa bala banga kunhobale,
“Lilibu leakaniki bandu baasenga nyumba,
henu libii lilibu likolongu lu nsingi.”
8 Kabee Maandiku gapwaga:
“Lilibu ndi lilibu lukulikobando,
lilibu la kwaahabu bandu.” Bandu bilikobandoo ndaba ngasebagahobale malobi gaki, na hela ndi hekwapitila ngati Sapanga hejwapanga.

9 Lakini mwanganya ndi kibeleku sekihaguliwi, agolu bu ubambu nkolongu, kibeleku
sa sapi; bandu baka Sapanga mweni, monhaguliwi kulandi mahengu makolongu gaka
Sapanga jojunkemi kuhuma kulwii, janzingisa mu unang'anu waki nkolongu.
10 Pamwandi mwanganya ngasemwabii mwabandu baka Sapanga, lakini henu mwan-
ganya ndi mwabandu baki; pamwandi mwanganya ngasebumboni ikia yaka Sapanga,
lakini henu nnzopiki ikia.

Atumisi baka Sapanga

11 Mwaapali bangu, nundobaleke ngamaa mwanganya ngati mwaageni na mwabandu
mompeta pani pundema! Mwijileka ndokule ja nhyega yeyuye ipengana na loho.
12 Tabia jinu kati ja bandu banga kummanya Sapanga jipalika kuba jaamboni ngani, ili
hata pabankopakiya ana ntenda liya, awesa kumanya mahengu ginu ga amboni na henu
bundumbalia Sapanga lisoba lukuhika kwaki.
13 Ndienu nzetakia kulongoswa na aka kilongosi boti ndaba jaka Bambu: Kunzowane
Bambu nkolongu jojulongosa,
14 kwaajowane akolongu bi mikoa babube ahaguliwi najombi ili kwaapeke azabu bandu
baahenga makosa na kwaalumbali bandu baahenga gaamboni.
15 Ndaba Sapanga jupala nhwesa kwaahenga bandu akotuka mahengu gi king'ang'a
ganga na malangu ku kulangi mahengu gaamboni ganhenga.
16 Ntama ngati bandu baalekakiwi; lakini mwiitumii kulekakewa hoku kuiya ubaja, ila
ntama ngati atumisi baka Sapanga.
17 Mwaatendila isima bandu boka, mwapala ajinu babunhobale Kilisitu, mungunga-
maliya Sapanga, mutendila isima bambu nkolongu.

Malenganu ga Mang'aliku gaka Kilisitu

18 Mwaatumisi, mwajetakaliya akolongu binu kwi isima yoti, hata ngati biibia baamboni
au babilihulu au baasukisa.
19 Ndaba ana nhinakali ubini wa mang'aliku ganga kupalika ndaba mmanya Sapanga
jupala hela, nala Sapanga jampekia mbengalelu.
20 Ndaba, mwiipata seketuli boo ana nhinakali mang'aliku gampalika kupata ndaba ja
makosa ginu mwabete? Lakini ana nhinakali mang'aliku hata ngaati nhengiki gaamboni,
Sapanga ampekia mbengelelu ndaba ja hela.
21 Haga ndi gabunkemi; ndaba Kilisitu mweni jang'alika ndaba jinu mwanganya,
jundekila lilenganu, ili mumpwata.
22 Jombi ngasejatei mahakau, wala ngasejalongi isoli.
23 Pabuntondola jombi ngasejajibua sindu jombi ngase anhenga mundu jokapi kujo-
gopa, ila jabeka kwaka Sapanga kuhobale kwaki, Sapanga jojutemu kwa sakaka.
24 Jombi mweni jagatotula mahakau gitu mu nhyega jaki panani ju nsalaba, ili tukotuka
kuhenga mahakau, nukutama kukuhenga mahengu gagunndengane Sapanga ngati heju-
pala. Kukuhumiswa kwaki mwanganya npatiki womi.
25 Mwanganya mwabiya ngati makondoo gagabiya gahobiki; lakini henu munkelubuki
Nndimi nu nndonda wa loho inu.

3

Ahanu na Alomi

1 Nanamu mwakammbomba mo nzukuliwi, nzetakia kulongoswa na aka alomi bii, ili
ana abii akanalomi bangakuhobale lilobi laka Sapanga awesa kulihobale kupete mahengu
gi gamboni. Ngasekupalika kumpwagi sindu sokape,
2 enu bagubona mahengu gi hegabi sapi na hemundumbali Sapanga.
3 Kulilemba kwinu kwiikuba kwa kunza, ngati kuloka nyweli, kuwata hindu yealen-
ganaki kwa zaabu niingobu ya sapi ngamaa.
4 Ila kulemba jinu kubiya mu moju, kulilemba kwinu kwangakualabika kwa kuba
waamboni na loho jukulihulu, jejuje jejipalika ngani palongi jaka Sapanga.
5 Ndaba hela ndi ebijilemba pa mwandi akabomba baasapi baka Sapanga ba bunhobale
sapanga; baajetaki kulongoswa na alomi babu.
6 Ngati Sala eanzetakia nndomi waki Ibulahimu nukunkema Bambu. Mwanganya
mwakakamwali baka Sala ana ntei majambu gaambonii na bila kujogopa lijambu lokapi.
7 Ahelahe nanamu mwakanalomi, ntamannya na akahanu binu kwa malangu, nanamu
mwaatendila isima, koni mmanya bombi asaipu na ngati alisi pamu na mwanganya mu
nhupi ja womi, ili sikuba sindu sokapi sukupenga kuloba kwinu.

Kung'alika ndaba jukuhenga gaamboni

8 Mwisu mbwaga ana: Mpalika kuba na mwoju gumu, nukuholale kumu; mpalika kupalana su ulongu na kuba mwabandu bini ikia na moju ukulihulu kwinu mwabe kwa mwabe.
9 Mwaalepa bandu giliya kwa uliya au litondu ku litondu; ila mwaalobila mbengalelu, ndaba mwanganya mwakemwa na Sapanga ili mpata mbengalelu.
10 Ngati egapwaga Maandiku ga Sapi:
“Jojupala kutama sukutogule,
nukulibona lisoba la amboni,
julipengaliya jipwaga giliya,
jujogupa kupwaga isole.”
11 “Jukotuka kuhenga mahengu giliya, juhenga gaamboni,
jutaputa lukwali nu kuhenga.
12 Ndaba Bambu jaalingali kwa waamboni bandu baajetakiwi palongi jaki,
nukujoane kuloba kwabu.
Lakini jaang'anambuka bandu baahenga majambu giliya.”
13 Boo, nya jojuwesa kuntende mwanganya liya ana nhenga gaamboni?
14 Lakini hata ngati kwiipalika kung'alika ndaba jukuhenga gaamboni, nala, mwanganya mpengaliwi. Mwanzogopa mundu jokapi, wala mwijetake kunzingi mu kiholu.
15 Lakini mu nndumbalia Kilisitu ngati Bambu mu mioju jino. Mmbiya tayali kunzibu jokapi jojandalukiya kupete kuhobale kokubii nkati jino. Lakini nhenga hela sukulihulu ni isima.
16 Mmbiya na mawasu gaamboni, ili pa buntondoo, baapwaga ubaja wa mahengu gii gaamboni ngati bandu ba bunhobale Kilisitu ili abona iyoni.
17 Ndaba nambanga kupata mang'aliku ndaba jukuhenga gaamboni, ana Sapanga jupai, kuliku kung'alika ndaba jukuhenga giliya.
18 Kwa ndaba Kilisitu jakuwa ndaba ja mahakau ginu, jakuwa mala jimu pena, mundu hoju jwabii mundu jwaamboni kwa ndaba ja abaja, ili jumpelika mwanganya kwaka Sapanga. Jakomika nhyega lakini jahengwa kuba mwomi kiloho:
19 Nukutama kwaki kwi kiloho, jajenda kaalandi loho yeyabia biikongiki koatama bandu bawii.
20 Haba ndi bala babakana kunzoane Sapanga pajalendaliya ngani kipindi Noa pajabiya juandaa safina. Nkati ja safina je heji babi bandu asokopi pena, yani bandu nani, babaokuliwa mu masi,
21 masi ge gala gabiya lilenganu lu ubatisu gogunhoko mwanganya sajenu. Ubatisu nga sindu sukuboa usapu mu nhnhyega, ila ndi lilaganu kwaka Sapanga lelihengeka mu moju gogulangi ngasegubii na mahakau. Junhokua kwi indela jukuyoka kwaka Yesu Kilisitu,
22 jojuwe jajenda kunani kwaka Sapanga na henu jutami kumalele, julongoswa na Atumi, akolongu na baabii nu uwesu nkolongu bu kunani kwaka Sapanga.

4

Kutama kunyai
1 Ndaba Kilisitu jwatenda kung'alika mu nhyega, nanamu kabee mpalika kuligangamalisa kwa mawasu agalaga gajabii naku mweni, ndaba mundu ana jung'aliki kinhyega ngase jukuba kabee na mahakau.
2 Tumbuka sajenu, nala kutama kwinu kokuhigali punndema pani kupalika kuloguswa ngati ejupala Sapanga, na nga kwa ndokule iliya yi kimundo.
3 Kipindi sesapeta mwabiya ni kipindi kilasu sukuhenga majambu gagahengwa na bandu banga kummanya Sapanga. Mwatama maisa gu ugoni na ndokule jiliya nu ulepi nu kulobe nu kuhenga mahengu gi iyoni na tipati ja kunywa namangani nu kulumbali isapanga.
4 Henu bandu banga kummanya Sapanga asangaa paabona ngase nzongana nabu kabee mu kuhenga majambu gilia haga ngani nu kutama lya, na henu atenda kunntondo.
5 Lakini biipalika kujibii lijambu le heli palongi jaka Sapanga jojubii tayali kwaatemu baabi bomi na baakuwiki!
6 Ndi ndaba Lijambu la Amboni lilandiwi nakwa bandu baakuwiki, ili baada jukutemuliwa mu maisa gabu ngati bangi, atama ndaba jaka Sapanga kwi indela ja Loho.

Kutumi sapi nhupi yaka Sapanga
7 Mwisu wa hindu yoti guhegalii. Henu mpalika mulilingaliya nu kukukeluki ili nhwesa kuloba.
8 Kupeta haga goti mpalana kwa mwoju woti, ndaba upali guyekale mahakau gingi.
9 Mmbiya nnzopana mwabeti na mwabeti bila kunyenyeteka.

10 Kila jumu jupalika kutumii nhupi jaki jeampeki Sapanga kwa kwaajangati bangi ngati
atumisi baamboni baajemale nhupi ndalindali yaka Sapanga.
11 Jojulandi julandila malobi gaka Sapanga; jojutumaki jupalika kutumaki kwa makili
gajupata kwa Sapanga, ili mu majambu goti, Sapanga julumbalika kwi indela jaka Yesu
Kilisitu jojuwe ulumbi na makili ndi gaki yaka petapeta na petapeta! Amina.

Kung'alika ndaba jaka Kilisitu

12 Mwaalongu bangu, mwisangaa ndaba ji milengu mikolongu jempata ngati mpatwa na
sindu sanga sa kawaida.
13 Ila ntogulaninya ana nnzongana mu mang'aliku gaka Kilisitu ili nhwesa kuba nu
kutogule ngani kipindi su ulumbii waki pagwiyekuliwa.
14 Nambanga mwanganaya ana atenda kuntondola kwa ndaba jaka Kilisitu, lijambu
leheli lilangi ana Loho jaka Sapanga, yani Loho ju ulumbi, jitama nkati jino.
15 Jiikuba mundu jokapi kati jinu jojuwe jupalika kung'alika kwa ndaba jukukoma au
wii au jojuhenga majambu gilia au kujingali majambu ga bandu bangi.
16 Lakini ana mundu jung'aliki ndaba jombi nkilisitu, nala jiibona iyoni, ila ansengula
Sapanga, ndaba mundu hoju jukemwa kwi lihina laka Kilisitu.
17 Kipindi sukutemu kihikiki, nu kutemu je hoku kutumbuli na bandu baka Sapanga
mweni. Ana kutemu jehoku kutumbulii kwitu twepani, nala mwisu waki wiibia boo kwa
bandu banga kuhobale lijambu laamboni laka Sapanga?
18 Ngati egapwaga Maandiku gaka Sapanga:
"Ana kunonwipi kwaka mundu jojuhenga ngati ejupala Sapanga kuokolewa;
kwiibiya boo henu, kwa bandu banga kundumbali Sapanga na bana mahakau?"
19 Henu, bandu baang'alika kulengana na ejupala Sapanga, aendelea kuhenga majambu
gagabii gamboni nukulibeka beni kwaka jojubombiki jojuhobaleka ngani.

5

Kulonda likundi laka Sapanga

1 Nepani nunseja kati jinu mwaaseja ajangu, nepani ndi nenagabweni mang'aliku gaka
Kilisitu nukujongana mu ulumbi gola gogwiyekuliwa, nundoba ngamaa,
2 mulilima li likundi laka Sapanga lebunkabisi, mulilonda nga kukulasimika, ila suku-
pala mwabeti ngati ejupala Sapanga. Nhenga lihengu leheli nga kukutokule lupija, ila kwa
moju winu woti.
3 Nkotuka kwaalongo kwa makili bandu babumpeki kwaalonda, lakini mmbia lilenganu
la mboni kwa bandu be haba.
4 Ni kipindi Nndimi Nkolongu pajipitila, mwanganya mwiijopa liseketule lu ulumbi
langa kunyala.
5 Kabee nanamu mwaka akombu kupalika kulibeka pai ju ulongosi wa aseja. Mwan-
ganya mwaboti mpalika kuba ba mulihulu ili nhuwesa kujangatana, ndaba Maandiku
gaka Sapanga gapwaga: "Sapanga jaapenga baabikipuna, lakini jaapeke uamboni waka
Sapanga babilihulu.
6 Ndienu, mulihulua pai ju kuboku kwaka Sapanga jojubi na makili, ili junkwea
kwikipindi sekipalika.
7 Mumbekila matatisu ginu goti, ndaba jombi jutenda kundonda mwanganya."
8 "Ntama mihu, nkelukiya! Ndaba mbaja winu, Lijobi leliyongalota ngati lihimba
lelilundamii, litaputa mundu jukunkoma.
9 Mmbiya nganganganga mu kuhobale nu kumpenga, koni mmanyiki babunhobale
Kilisitu pundema poti apata mang'aliku gagaga.
10 Lakini ananng'aliki kipindi kisokopi, Sapanga jojubii utumbuli wa uamboni waka
Sapanga woti na jo junkema kuba pamu mu ulumbi waki wa yaka petapeta mu kujongana
ni Kilisitu, jombi mweni janhenga mmbia mo ntosani nu kumpeke usakaka, makili ni
misingi nganganganga.
11 Kwaki jombi gubiya uwesu wa yaka petapeta!" Amina.

Malamuki gukujomule

12 Nunhandaki mwanganya balua jenze inyipi kukujangatiwa na silwano, nndongu
wangu jojuwe numanyiki nu kunhobale. Mbala kunngangamalisa moju nu kumpwagi
ganagabweni nukujoana ana lijambu heli la waamboni wasakaka waka Sapanga. Ntama
nganganganga mu uamboni we hogu.
13 Likundi la ajitu lelihaguliwi na Sapanga pani pa Babeli atenda kundamuki. Ahelahela
mwana wangu Maluko mu kujongana na Kilisitu najombi jutenda kundamuki.
14 Nndamukaninya ku upali wiki Kilisitu.
"Numpeke lukwali mwanganya mombii bandu baka Kilisitu."

Balua ja pili jaka Petili
Petili
Ulongulelu

Balua ja pili jaka Petili jitumbuli suku pwaga jiandikwi nu Ntumi Petili, lakini asomi bingi ba lelenu ngaseawasali ana sakaka. Kuwesekana mundu jongi ndi jo jwaandiki badala ja Petili. Jojuandiki ngase julandi kulangi jombi jumbweni Yesu kwa miu gaki na hata kung'anambuka, mu lipungu 1:17-18. Na Petili ndi jojaandika balua jenze kuwesekana kabisa jaandika pa jabii ku Lumi kati ja yaka ya 65-69 baada jukubelekwa kilisitu, kabula ja kuwa. Petili kabee jukema balua jaki heji balua ja pili, mu lipungu 3:1. Nukubeka talee jukuandika balua jaki jela baada jukuandika balua jaki ju utumbuli. Jujihenga balua jenze jimanyikana kwa bandu boti ba bunhobale Kilisitu. Petili jaandika balua jenze ili kwahingamaki babuhobale Kilisitu kutama maisa sapi na kwa lakali baajengale abola bii isoli.

Jahingamaki akotuka kwaajowane bandu botiu ba apwaga Yesu jwikabakiya kukelebuka. Badala jaki jaalandila kubanga Sapanga ngase jukabaki ila jupala boti aokuka, mu lipungu 3:8-9. Jenze ndi ndaba jukutama maisha ga amboni, mu lipungu 3:14.

Gagabii nkati:

Petili jujilandi mweni na kwaamanyisa asomaji baki, mu lipungu 1:1-2.
Kabee jaakombuke kutama maisha gaamboni ndaba Sapanga jutuhengiki tuwesa kutama hela, mu lipungu 1:3-21.
Henu sajenu jaalakali akotuka kwaapwata abola bi isoli na julandi sekiipitila kwa abola bi isoli pa mwisu, mu lipungu 2:1-22.
Baada ja hapa Petili jujomule kwa kwaahingamaki ba bunhobale kilisitu kutama maisha sapi ili kuliandaa kukipindi sukuhika Yesu mala ja pili.

1 Nepani Simoni Petili, mtumisi nu ntumi waka Yesu Kilisitu, nunhandaki mwanganya
mombii, kwa waamboni waka Sapanga witu nu nkombosi Yesu Kilisitu, mwe nzopiki
kuhobale akolako kokubii kwa kwaamboni ngani kotupatiki twepani.
2 Tundobe uamboni waka Sapanga nu lukwali lwingi mu kummanya Sapanga na Yesu
Bambu witu.

Sapanga ndi jo ankemiki nukunhagu

3 Ku uwesu waki u kisapanga, Sapanga jutupeki majambu goti gatugapala ili tutama
kukungungamali Sapanga sukummanya jombi jojutukemiki tujongana mu ulumbi waki
na uamboni waki mweni.
4 Kwa ndaba heji jutupeki nhupi ngolongu na ja bei ngolongu ili kwa nhupi hei
nhwesa kujepa ndokule iliya yeibii mu ndema, nukujongana na kuba ngati jombi Sapanga
hejupala tubia.
5 Kwa ndaba heji, nkasana kujonzuke kuhobale kwinu kukuhenga gamboni ngani; na
mu kuhenga kwinu gaamboni nzonzukia umanyi:
6 mu umanyi winu nzonzukia uwesa ukulilongosa mwabeti, kulongosa kukuinakali nu
kuinakali kwinu kukunndumbali Sapanga.
7 Mukunndumbali kwinu Sapanga nzonzukia ukosi ukilongu, nu ukosi winu ukilongu
ujonzukia upali kwa bandu boha:
8 Ana mmbi na hindu yoti hei kwa gwingi, yanhuwesisa kumanya Bambu witu Yesu
Kilisitu.
9 Lakini mundu jwanga na hindu hei yoti jukuba mundu jwanga kulinga, jukuba mundu
jwanga kulinga kutali na jujewiki ana jabiya junyambisiki mahakau gaki ga mwandi.
10 Ndienu, mwalongu bangu nkasana ngani kuhenga nganganganga kukemwa kwinu
na Sapanga nukuhaguliwa kwinu na Sapanga ndaba ana nhengiki haga nga mukuleki
kuhobale kwinu;
11 Kwa namuna heji Sapanga jwanzopa kuupali nkolongu nukujingi mu ukolongu wa
yaka petapeta wa Bambu na Nkombosi witu Yesu Kilisitu.
12 Henu, niendaliya kunkombosa masoba goa majambu haga, hata ngati mwagamanyi
nzemiki nganganganga mu kugumanya usakaka gomugujopiki.
13 Nholale ndi lijambu la amboni kwangu, masoba goti gukutama pani pundema,
kungangamalisa mwoju nu kunkombuke kupete majambu haga.
14 Manyiki ana hegale kujibeka pulutengu nhyega jangu jejikuwa, ngati Bambu Kilisitu
ejambwagila hotuhotu.

15 Ndienu, ngasana nakanopi ili paniikuwa mwanganya mwiiwesa kugakomboka majambu haga kila kipindi.

Tugubweni ulumbi waka Kilisitu

16 Kipindi patummbola lijambu la makili gaka Bambu witu Yesu Kilisitu nu kuhika kwaki, ngase twapwatiki luhomu lundopu lwanga na mana. Twepani tugubweni ukolongu waki kwa mihu gitu twabete.

17 Twepani twabii pala kipindi pajapata isima nu ulumbi kuhuma kwaka Sapanga Atati, kipindi sauti pa junhikila kuhuma kwaki jombi jojubii Ulumbi Nkolongu, jakapwaga: “Hoju ndi Mwana wangu jonumpai jo junenganile.”

18 Kabee, twepani twabeti twajoini sauti je jela kuhuma kunani kwaka Sapanga kipindi pa twabii naku panani ji kitombi sa sapi.

19 Natwepani tubi na sindu sukuhobale mu lilobi lela laka alota baka Sapanga lelutupwagi hotuhotu lijambu le heli, na namu nhenga sapi ana nzowane nukugahenge lihengu malobi haga. Malobii haga ndi ngati taa jejinang'ana pandu palubii lwii mbaka lisoba lela helikusa nu unang'anu wa ndondu ju pulukela pajinang'ana m mioju jinu.

20 Lijambu la amboni kupeta goha; lelule lasima mulimanya ndi lende nga ulota mu maandiku gaka Sapanga go guhuma mu mawasu gaka mweni nndota.

21 Ndaba ngakuba malobi gu ulota gagahika ngati he jupala mundu, ila bandu apwaga gagagahumiki kwaka Sapanga su kulongoswa na Loho jaka Sapanga.

2

Abola biisoli

1 Bapitila alota bi isoli kati ja bandu, na ahelahe biipitila aka abola bi isoli kati jinu. Bandu be haba bibibiya abola mabole gukuhalabana kwa sili nu kunkana Bambu jo jwaakombwi, na kwa ndaba heji bisababisa nyata kuhoba kwabu beni.

2 Kabee bandu bingi biipwata indela yabu heyi iliya, na kwa ndaba heji bangi bajitondula indela ju usakaka.

3 Kwa ndokule yabu iliya biipata faida nakanopi ndaba jukummbola mwanganya malobi gi isoli. Lakini kwa masoba gingipi henu, Sapanga jubii tayali kwaatemu na Jojwaakoma jubii mihu ili kwaakoma!

4 Atumi bu kunani ebabiya atei mahakau, Sapanga ngase jwaabonila ikia, ila jwaalekala pa mwotu wa Jehanamu kokuje baakongiki minyolu bakalendaliya lisoba lela lu kutemu.

5 Sapanga ngasejiibonila ikia nndema ja mwandi, ila jaleta mang'aliku makolongu kupete nndema gola wa bandu banga kunngungamali Sapanga; lakini Noa jojuwe jwabiya jwa amboni palongi jaka Sapanga, Sapanga anhokua Nuhu pamu na bandu bangi saba.

6 Sapanga jaatemula bandu buku Sodoma nu ku Gomola sakwaatinyi kwa mwotu na kuba malihu na kwaahenga abiya lilenganu kwa bandu banga kungungamali Sapanga.

7 Anhokua Lutu, mundu jwaamboni, jojuwe jwabia nu usungu ngamaa ndaba ja mahengu gu ugoni ga bandu banga kupwata Malagalaki.

8 Lutu jatama kati ja bandu haba, na kwa masoba gingi mwoju waki wabiya nu usungu nkolongu pa jwabona mahengu gabu giliya.

9 Henu ndi Bambu jumanyiki namuna ja kwaahoko bandu baki, na namuna jakwaabeka abaja mu azabu mbaka lisoba lu kutemula,

10 hasa bandu ba apwata ndokule ipija ya yega nu kulongama ulongosi.

Bandu haba ndi abisi na ba bikipuna, aitondo na ngase biitende isima iumbi yu ukolongu yukunani.

11 Lakini atumi baabii nu uwesu na makili kupeta aka abola bi isoli haba, ngase biitaki nu kwiitondoo iumbi yu kunani hei palongi jaka Bambu.

12 Bandu be haba akitondoo sokapi sela sanga kukimanya, kulengana ni inyama yanga na malangu yeyuye isaliwa na monikatai biikamu nu kuisinza! Nabombi biitenda kupoteka,

13 na bilepwa mang'aliku kwa mang'aliku gaguge bagasababisa beni. Kutogule kwabu ndi kuhenga majambu ga gatogulesa ndokule yabu yu nhyega pangwendu ngani. Haba abi na mahengu gi liyaa gagaleta iyoni pa aketangana na mwanganya pa tipati ga posu, koni atogule indela yabu yi isoli yeyaakonga bandu.

14 Mihu gabu gatweli ugoni nu uwesu wabu ukuhenga mahakau ngasegubii na mwisu. Baalongoo bandu baabii nga na makili mumilengu. Mioju jabu jiyobali kuba na ndokule ja mali. Yaambamba yaka Sapanga ibii panani jabu!

15 Ajilei indela je jinyokiki, baakongiki nu kuipwata ndela jejwiipwata Balamu, mwana waka Beoli jojuwe jwapala kupata mali gingi kwi indela ji liya,

16 bundakaliya kwa ndaba ju uliya waki. Liponda langa kulonge, lalongila ngati
hejulonge mundu, najombi ju utumbalisa uwanamangongu waka nndota hoju.
17 Bandu haba ndi ngati kiliba sekijomiki, ngati mahundi gagakangwa ni kimbonga
kikolongu, na pandujabu pukutama baabeki ndi pandu papabii na lwii nkolongu.
18 Alonge malobi gukukipuna na ganga na mana, nu kutumi ndokule iliya ya yega
kwaapendake bandu baabilitengiki muda nsokopi pe gogupetiki na bandu baatama mu
isoli.
19 Alagalaki bandu bangi ati biibiya alekakiwi kumbi bombi ndi atumwa bu ubaja ndaba
mundu ndi ntumwa wa sokapi sela se sunndongosa.
20 Bandu bababiya alemangini mu upija upunndema pani ku kummanya Bambu nu
Nkombosi witu Yesu Kilisitu, ana ajetaki kujonzwa nu kulongoswa kabee nu ubaja hogu
bandu haba biikuba abaja ngani kupeta hebabi pamwandi.
21 Kwa kabiya nambanga kwabu ana nga baka manyiki hata kasokopi indela heji
jukuhenga gaa sapi palongi jaka Sapanga kuliku kummanya nu kukotoka nu kujileka nu
kuhoa nhilu wa sapi go jwajopiki.
22 Gabii malobi gagapwa: “Jimbwa jagakelubuki matapii gaki mweni,” na malobi gangi
gapwaga: “Ligolobi le biligolwi ligalabuka kabee mu makandu!” Ndi ekubii kwabu sajenu.

3

Lisoba luhika Bambu

1 Mwaalongu bangu banumpai, jenze ndi balua ja pili jenunhandaki. Mubalua ibeli heyi
nengiki kukokake kila mawasu ga amboni mmalangu ginu sukunkombuke majambu ge
haga.
2 Mbala nunkombukya malobi ga babapwaga alota baka Sapanga, ni mihilu jaka Bambu
nu Nkombosi witu jebumpeki atumi.
3 Kabula ja haga goti mmanya ana, masoba ga mwisu biihika bandu babube mahengu
gabu giilongoswa na ndokule iliya nuku nndongama mwanganya,
4 koni apwaga; “Jwalagila jwiitenda kuhika! Boo, henu jubii kwako? Majambu ge gakona
agalaga tumbuka aka hoku bitu pa bakuwa, majambu gakona agalagala toka nndema pa
watumbulia kubombwa!”
5 Bandu haba, sanahuli ajewa ana, pamwandi Sapanga jalongila, nakwombi kunani
kwaka Sapanga nu nndema kwatenda kubombwa. Nndema wabobwa kuhuma mmasi na
kwa masi,
6 na kwa masi haga yani masi gili bombu likolongu gala, nndema wikipindi sela bijitenda
kujihalabana.
7 Lakini kunani kwaka Sapanga nu nndema wa sajenu kubekiwi kwi lilobi laka Sapanga
kwa ndaba jukuhalabana kwa mwotu. Biibekiki kwa ndaba ji lisoba lela la bandu banga
kungungamali Sapanga biitemuliwa na kwaahoba.
8 Lakini mwaakosi bangu mo numpai mwijewa sindu simu! Palongi jaka Bambu,
ngakuba topauti kati ji lisoba limu na yaka elupu; kwaka jombi ndi sindu simu.
9 Bambu ngasejukabaki kutimisa ga jaalagi bandu bangi ngati eholale kuba jwiitenda
kukabaki. Jombi jutenda kuhinakali ndaba jinu, ndaba ngasejupai hata jumu winu
juhoba, ila jwaahuta boti ili alekakiya mahaku gabu.
10 Lisoba laka Bambu elihika liikuba ngati mwii. Lisoba heli, kunani kwiitenda kuboka
sukulundumii kukolongu; na hindu yaki yeyabii toka mwandi yeibii kunani yiitinika kwa
mwotu, nagwombi nndema gwiboka pamu na kila sindu sekibii nkati jaki.
11 Ndaba kila sindu siihalibika namuna heji, boo, mwanganya mpalika kuba mwabandu
ba namuna bole? Mpalika kutama su usapi nu kungungamali Sapanga,
12 koni nndendale lisoba lela linyai laka Sapanga nu kulihenga lihika nyata, lisoba lelule
kunani kwaka Sapanga itinika kwa mwotu nu kuhalabika na indu yaki yeyabombiki toka
mwandi yiiniminyuka kwa lyotu.
13 Lakini twepani, kulengana ni lilagi laki, tulendale kunani kwaka Sapanga kunyai na
ndema nnyai jejuje kila mundu jojwibia hoku juhenga mahengu gagajetakiki palongi jaka
Sapanga.
14 Henu mwaalongu bangu mo numpai, koni nndendale lisoba lela, nkasana kuba sapi
ngani na nga na makosa palongi jaka Sapanga na kutama naku ku lukwali na kila mundu.
15 Mpalika kukubona kunhiki kwaka Bambu kuba ndi napwasi jojumpwagi ili
nhokuliwa, ngati Pauli nndongu witu jotumpai ejuandakiya sukutumii malangu gaju-
patiki kuhuma kwaka Sapanga.
16 Haga ndi gajupwaga mu balua yaki yoti pajulongale lijambu leheli. Gabii
majambu gangi mu balua yaki gaganonwipi kugahelewa, majambu gaguge bandu

ang'ang'a baanga'anambuka ng'anambuka agahoa ngati he agang'anambu pandu pangi pa maandiku ga Sapi. Hela aleta kuwa kwabu beni.

17 Lakini mwanganya, mwaalongu bangu tayali mmanyiki lijambu heli. Ndienu nnzepana mwihika kuhoba na makosa ga bandu abaja, mwihika kung'anambuliwa kuhuma ku mukuhobale kwinu kokubii nganganganga.

18 Lakini nhendaliya kukola mu uamboni na mu kummanya Bambu witu nu nkombosi witu Yesu Kilisitu. Ulumbi gubiya kwaki, sajenu na hata yaka Petapeta! Amina.

Balua jukutumbulii jaka Yohana Ulongulelu

Balua juutumbuli jaka Yohana jiandikwi nu Ntumi Yohana kuwesikana kati ja yaka 50 na 100 baada jukubelekwa kilisitu.Yohana ngase julilangi ana jombi ndi jojuandiki balua heji, lakini lipungu la kwanza la balua lilangii jombi ndi jojukubona kwa miu gaki kutama kwaka Yesu pundema pani nu kummbona kabee Yesu baada jukuyoka kwaki kuhuma kwa bandu ba awii, mu lipungu la 1:1-3. Indela jejitumiki kuandika kitabu su utumbuli saka Yohana jilengana niindela jejitumiki kuandika kitabu silija la mboni ngati hejuandiki Yohana. Kuhobaleka ana Yohana jwaandika kitabu simu kati jiitabu nsesi yi Lijambu la Amboni laka Yesu Kilisitu na balua itatu yeyuye ndi balua ju utumbuli jaka Yohana ja pili na tatu pa jwabii ku Epesu.

YOHANA jwaandika balua jenze kwa bandu boti ba bunhobale kilisitu na muda wehogu likundi la bandu ba bunhobale kilisitu labia lipata mang'aliku kuhuma kwa bandu ba baakema “Aginositiki.” Bandu haba ahobaliya Yesu kuba Yesu jwabia Sapanga mweni lakini ngase jwabii mundu wa sakaka pa jwabia jutama punndema pani. Kwa ndaba heji Yohana julilogula kuba mweni ndi jojubwe kutama kwaka Yesu punndema pani na kwa maboku gaki mweni ampapii Yesu, mu lipungu la 1:1-3. Yohana jwaandika balua jenzenu ili kutogule kwaki kujagania, mu lipungu la 1:4, kwaahenga bandu ba bunhobale Kilisitu biitenda mahakau, mulipungu 2:1, kwaalenda bandu baabunhobale Kilisitu na mabole giisoli, mu lipungu, 2:26.

Gagabii nkati

Yohani ju tumbuli balua jaki nukupia lilengu limu lukuandika balua jaki, mu lipungu la 1:4-6.

Ndi julandi Sapanga hejubii unang'anu na hetupalika kutama ngati Yesu hejutamika, mu lipungu la 1:5-3:10.

Alapu jutukombuke nhilu ukupalana, mu lipungu la 3:11-5:12.

Jujomule balua jaki mu lipungu la 5:13-21.

Lilobi la womi

1 Tunhandaki mwanganya lijambu laka jola jobunkema lilobi jola jojuleta womi, jojabii tumbuka pu utumbuli. Twepani tunzoini nu kumbona kwa mihu gitu twabeti; tumbweni nu kunkamuu kwa maboku gitu twabeti.

2 Pagwapitila womi we hogu tugubweni na henu tulongale lijambu laki nu kumpwagi mwanganya lijambu la womi we hogu wa yaka petapeta. Jombi jwabii kwa Atati na henu jwahikiki kwitu.

3 Setwikibweni nu kujoa ndi setundandi mwanganya, ili mwanganya nhwesa kujongana na twepani mu kujongana kotubii naku na Atati na Mwana waki Yesu Kilisitu.

4 Tunhandaki mwanganya majambu haga ili kutogule kwitu kujaganinya.

Sapanga ndi unang'anu

5 Ndienu, majambu gatwagajoini kwaka Yesu na gatunndandila ndi ganga: Sapanga ndi unang'anu na ngaselubii lwii lwokapi nkati jaki.

6 Ana tupwagiki tujongana na Sapanga na koni tuhenga mahengu giliya gaguge ngati kutama palwii, ndienu twibiya tulonge isoli wala ngasetuhenga lelibii lu usakaka kwa malobi na mahengu.

7 Lakini ana tutami mu unang'anu, ngati jombi hejubii mu unang'anu, ndienu twibiya tujongana twabeti na twabeti, na mwai waka Yesu, Mwana waka Sapanga utunyambisa mahakau goti.

8 Ana tupwagiki ngase tubii na mahakau tulikonga twabeti, nu usakaka ngasegubii nkati jitu.

9 Lakini ana tupwagiki kwaka Sapanga tutendiki mahakau, ndienu Sapanga ndi juhobaleka na jo jujetakeka, najombi jatulekakiya mahakau gitu nu kutunyambisa ubaja woti.

10 Ana tupwagiki ngase tuhengiki mahakau, twibiya tunhengiki Sapanga julonge isoli, ni lilobi laki ngaselibii nkati jitu.

2

Kilisitu ndi ujangati witu

1 Mwabana bangu, nunhandaki majambu ganga, ili mwiitenda mahakau. Lakini ana
kupitii mundu jutei mahakau, tubii na mundu jumu jojuwe jutulobe kwa Atati bu kunani,
ndi Yesu Kilisitu jojujetakiwi palongi jaka Sapanga.
2 Kilisitu mweni ndi litambiku leliboa mahakau gitu; wala nga kutulekake mahakau gitu
twepani pena, ila kabee mahakau ga bandu boti bu punndema gwoti.
3 Ana tujetaki mihilu jaka Sapanga, ndienu sakaka tumanyi Sapanga.
4 Mundu anajupwagiki ammanyi Sapanga, lakini ngasejujetaki mihilu jaki, ndienu
mundu hoju jwini isoli, nu usakaka ngasegubii nkati jaki.
5 Lakini mundu jokapi jojujetake lilobi laka Sapanga, hoju ndi jojubii nu upali wa sakaka
waka Sapanga nkati jaki. Hela ndi hetuwesa kuba nu usakaka ukujongana na Sapanga.
6 Mundu jokapi jojupwaga jujongini na Sapanga jupalika kutama ngati ejutama Yesu
Kilisitu mweni.

Mihilu minyai

7 Mwaakosi bangu mo numpai, mihilu jenze jenuanhandaki nga mihilu minyai ila
mihilu ajelaje ja mwandi jemwabinaku tumbuka puhanzo. Mihilu heji ja mwandi ndi
malobi ga mugajoini.
8 Hata hela, nunhandaki mihilu minyai ni lilobi lu usakaka libonikana nkati jaka Kilisitu
ahelahe libonikana nkati jinu. Ndaba lwii lutenda kuboka, nu unang'anu wusakaka
gutumbuli kunang'ana.
9 Mundu jokapi jojupwaga jutama mu unang'anu, lakini ansuki nndongu waki, mundu
hoju jwakoni jubii mu lwii.
10 Na mundu jokapi joampala nndongu waki jojuwe jutama mu unang'anu na ngasekibii
sokapi nkati jaki sekiwesa kunhenga mundu jongi juhenga mahakau.
11 Lakini joansuki nndongu waki jutama mu lwii, jujenda mulwii, na ngasejumanyiki
kojujenda ndaba lwii lunhengiki jwiiwesa kulinga.
12 Nunhandaki mwanganya, mwabana bangu ndaba mahakau ginu gabokiki kwi indela
ja majambu gajwahengiki Kilisitu.
13 Nunhandaki mwanganya aka atati ndaba mmanyiki jombi Kilisitu jojubii tumbuka
mwandi. Nunhandaki mwanganya akakombu ndaba munhwesiki Lijobi.
14 Nunhandaki mwanganya mwabana ndaba mwaamanyiki Atati bu kunani. Nunhan-
daki mwanganya mwaka atati ndaba mummanyiki jombi Kilisitu jojuwe jubii tumbuka
mwandi. Nunhandaki mwanganya akakombu ndaba mmbii na makili; lilobi laka Sapanga
libii nkati jinu, na munhwesiki mbaja jola.
15 Mwagupala nndema, wala sokapi sekibii punndema. Mundu jojugupai nndema,
ngajuwesi kwaapala Atati buku nane.
16 Ndaba hindu yoti yu punndema ngati, ndokule yilya ya nhyega, hindu yebiibona
bandu nu kuitokule. Kukipuna kokuhika kupete kuba na mali gingi, yoti hei ngaseihuma
kwa Atati bu kunani, ila ihuma ku nndema.
17 Nndema pamu na hindu yaki yoti yeitokuleka itenda kupeta; lakini mundu jojuhenga
gajupala Sapanga, jutama yaka petapeta.

Joampenga Kilisitu

18 Mwabana bangu, mwisu gutei kuhegale! Ngati henzoini jo ampenga Kilisitu jutenda
kuhika, na henu ba bumpenga Kilisitu bingi ahikiki na henu tumanya masoba ga mwisu
guhegali.
19 Bandu haba apitii nkati jitu lakini ngasebabii sakaka bakwitu na ndii mana batenda
kutuleka; ana bakabii bakwitu bakabia ahigali pamu na twepani. Lakini baboka, nukuyet-
uana, ili kubonikana hotuhotu ngasebabii bakwitu hata kidogo.
20 Lakini mwanganya, bumpakiki mauta gaka Loho jaka Sapanga kuhuma kwaka jojubii
jwaa Sapi jola, na henu muumanyi usakaka.
21 Nunhandaki mwanganya, nga ndaba ngase muumanyi usakaka, ila ndaba mugu-
manyiki usakaka, ila mmanya isoli jokapi ngase jipatikana mu usakaka.
22 Boo, jwini isoli ndi nyane? Ndi jojukana Yesu ndi Kilisitu. Mundu ngati hoju ndi
johampenga Kilisitu, hoju ndi jojwaakana Atati bu kunani na Mwana.
23 Ndaba jokapi joankana Mwana, jwaakana kabee Atati bu kunani; na jokapi joanzetake
Mwana, jaajetake kabee Atati.
24 Ndienu, malobi ga mwagajowana tumbuka pu utumbuli gatama mu mioju jino. Ana
malobi haga gatemi nkati jino, nala mwitama masoba goti sukujongana na Mwana na Atati
bu kunani.
25 Na malagi gajutulagila Kilisitu ndi ganga: Jwaatupekia Womi wa yaka petapeta.
26 Nunhandaki majambu ganga ndaba ja bandu baapala kunhoa mwanganya.

27 Lakini kwinu mwanganya, Kilisitu ampaka mahuta kwi indela ja loho waki. Ana Loho
hoju juendale kutama nkati jinu, ngasempalika kubolwa na mundu jokapi. Ndaba jombi
jumbola kila sindu, na mabole gaki ga sakaka, nga gi isole. Nala nkamulikya mabole ga
Loho hoju nukuhigali mu kujongana na Kilisitu.
28 Hena, mwabana bango, ntama nkati jaki ili pajwiipitila tubiya nganganganga bila
kuba na ndaba jukulihiya kwi iyoni lisoba lu kuhika kwaki.
29 Mpalika kumanyika ana, Kilisitu ndi jojuhenga gagajetakike palongi jaka Sapanga,
nala mpalika kumanya kila mundu jojuhenga majambu gagajetakiki palongi jaka
Sapanga, jombi ndi mwana waka Sapanga.

3

Bana baka Sapanga

1 Nndingalia, Atati ebutupai ngamaa mbaka butukema bana baka Sapanga! Sakaka
ndi etubile. Ndi mana bandu bupunndema ngase butumanyiki twepani, ndaba ngase
bummanyi Sapanga.
2 Mwaalongu bangu, henu twepani ndi twabana baka Sapanga, lakini kwakona ngase
kubonakini pagwendu hetwiibia. Lakini tumanyiki ana, Kilisitu pajwiipitila, twiilengana
naku ndaba twammbona ngati hejubii.
3 Ndienu, kila mundu jojulendale kummbona Kilisitu, julinyambisa mweni ngati Kilisitu
ejulinyambisi ngani.
4 Kila mundu jojuhenga mahakau ngasejukamu malagalaki gaka Sapanga, ndaba
kuhenga mahakau ndi kukotoka kukamu Malagalaki.
5 Mmanyiki Kilisitu jahika kugaboa mahakau gitu, najombi ngasejubii na mahakau
gokapi.
6 Ndienu, jojujongana ni Kilisitu ngasejuhendale kuhenga mahakau. Lakini jojuendale
kuhenga mahakau ngase jwawaiki kummbona wala kumanya Kilisitu.
7 Nala, mwabana bangu, mwijetake kukongwa na mundu jokapi. Mundu jojuhenga
mahengu gagajetakiki palongi jaka Sapanga, mundu wehoju jukuba jojujetakiwi na
Sapanga ngati Kilisitu ejubii jujetakiki palongi jaka Sapanga.
8 Lakini mundu jojuhendale kuhenga mahakau ndi mundu jwaka Lijobi, ndaba Lijobi
litei mahakau toka pu utumbuli. Kwa ndaba heji Mwana waka Sapanga jwahika pu
nndema kuhalabana lihengu laka Lijobi.
9 Kila jojubii mwana waka Sapanga ngasejuhendale kuhenga mahakau, ndaba womi
waka Sapanga gutama nkati jaki, henu ngasejuwesa kuendale kuhenga mahakau ndaba
jombi ndi mwana waka Sapanga.
10 Lakini mundu jokapi jwanga kuhenga mahengu gagajetakeka palongi jaka Sapanga,
au jwangakumpala nndongu waki, hoju nga mwana waka Sapanga. Hako ndi hea-
manyikana bana baka Sapanga na bana baka Lijobi.

Mpalana

11 Na malobi gamwagajoini tumbuka pu utumbuli ndi ganga: Tupalika kupalana.
12 Twiikuba ngati Kaini joankoma nndongu waki sukulongoswa ni lijobi. Boo, ndaba
jaki jwatenda kunkoma? Ndaba mahengu gaki gabiya giliya, lakini nndongu waki jombi
jwabia juhenga mahengu gagajetakeka palongi jaka Sapanga!
13 Henu, mwaalongu bangu, mwisangaa ana bandu bupunndema bunsuki mwanganya.
14 Twepani tumanya ana, tupetiki kuhuma ku kuwa nu kujingii mu womi ndaba tumpai
mwaalongu bitu. Mundu jwanga nu upali juendale kutama mu makili ga kuwa.
15 Kila joansuki nndongu waki ndi jojukoma; nanamu mmanyiki jojukoma jokapi jola
ngasejubii na womi wa yaka petapeta nkati jaki.
16 Twepani tuumanyi upali ndi sindu boo, ndaba Kilisitu juupiiki womi waki ndaba
jitu.Natwepani tupalika kupia womi witu ndaba ja ajitu baahobale.
17 Ndienu, mundu ana jubii na mali gingi yu punndema pani, halapu ammbona nndongu
waki jojupala kujangatiwa, najombi ngaseanzangati, boo, mundu wehoju juwesa boo
kupwaga ampala Sapanga?
18 Bana bangu, tukotuka kwaapala bandu kwa malobi matopu, ila twaalangia upali wa
sakaka kwi indela ja mahengu.

Mioju janga lujogopu palongi jaka Sapanga

19 Hela ndi etuwesa kumanya twepani twabandu ba sakaka; na ngatwiikubi ni kiholu
palongi jaka Sapanga:
20 Ndaba, hata ngati mioju jitu jitenda kututemu, tumanyiki Sapanga ndi nkolongu
kupeta miojujitu, na jombi jumanyiki kila sindu.

21 Mwaalongu bangu, ana miojujitu ngase jututemu, ndienu, ngasetubii nulujogopu palongi jaka Sapanga,
22 na sindu sokapi setuloba kuhuma kwaki jutenda kutupeke, ndaba tujijetake mihilu jaki nukuhenga ga gunndengane.
23 Ni mihilu jaki ndi jenze: Kunhobale Mwana waki Yesu Kilisitu, nukupalana ngati ejutulagalakiya mweni Kilisitu.
24 Bandu boti babijijetake mihilu jaka Sapanga atama sukujongana na Sapanga na Sapanga jutama mu kujongana nabombi. Natwepani tumanya Sapanga jutama mu kujongana na twepani kwi indela jaka Loho waki jojuwe ndi Sapanga jojutupeki.

4

Loho wa sakaka na wi isoli

1 Mwaakosi bangu mo numpai, mwaanhobale kila mundu jojupwaga jubii na Loho jaka Sapanga, ila mpema sapi ana mundu hoju julongoswa na Loho jaka Sapanga au loho bo; ndaba alota bingi bi isoli apitii munndema.
2 Jenze ndi indela jukumanya ana mundu jojulongoswa na Loho jaka Sapanga: Kila jojujetake Yesu Kilisitu jwahikiki, na kuba mundu, mundu hoju jubii na Loho jaka Sapanga.
3 Lakini mundu jokapi jwanga kunzetake Yesu Kilisitu hela, ngasejubii na loho jojuhuma kwaka Sapanga. Mundu hoju jubii na loho jojumpenga Kilisitu; nanamu nzoini kupwaga jojumpenga Kilisitu jutenda kuhika, na henu tayali juhikiki munndema.
4 Lakini mwabana mwanganya, mwabana baka Sapanga na tayali mwaawesiki alota bi isoli; ndaba Loho jaka Sapanga jojubii nkati jinu jubii na makili kupeta loho jojubii nkati ja bandu baabii mu munndema.
5 Na alota biisoli haba alonge majambu gupu nndema, na bandu bupu nndema atenda kwaajowane ndaba bombi bupunndema.
6 Lakini twepani ndi twabandu baka Sapanga. Mundu joammanyi Sapanga jutenda kutujowane, mundu jwanga kuba waka Sapanga ngase jutujowane. Ndienu kwi indela heji tuwesa kumanya kutalikana kwa Loho wa sakaka na loho wi isoli.

Sapanga ndi upali

7 Mwaakosi bangu ba numpai, tupalana, ndaba upali guhuma kwaka Sapanga. Kila mundu jojubii nu upali ndi mwana waka Sapanga, na ammanyiki Sapanga.
8 Mundu jwanga nu upali, hoju ngaseamanyi Sapanga, ndaba Sapanga ndi upali.
9 Na Sapanga jalangiya upali waki kwitu sukuntuma Mwana waki wa kajika mu nndema, ili tubiya na womi kupete jombi.
10 Hela ndi upali egubii: Nga twepani ndi twetwatumbulia kumpala Sapanga, ila jombi jutupai mbaka kuntuma Mwana waki jubiya litambiku lukutuboke mahakau gitu.
11 Mwaakosi bangu banumpai, ana Sapanga jutupai hela, nala natwepani tupalika kupalana.
12 Ngasejubii mundu jojuwaiki kummbona Sapanga; lakini ana tupalini, Sapanga jutami mukujongana natwepani, nuupali waki gujagani nkati jitu.
13 Tumanyiki tutama mu kujongana na Sapanga, najombi Sapanga jutama mu kujongana na twepani ndaba jombi jutupeki Loho waki.
14 Twepani tubweni na kwaapwagi bangi ana Atati antuma Mwana waki ili jubiya Nkombosi kwa bandu bu punndema.
15 Kila mundu jojujetaki kuba Yesu ndi Mwana waka Sapanga, Sapanga jutama mukujongana na mundu hoju, najombi jutama mu kujongana na Sapanga.
16 Ndienu, twepani tumanyiki na tuhobale upali gojubii naku Sapanga kwitu twepani. Sapanga ndi upali na kila mundu jojutama mu upali, jutama mu kujongana na Sapanga, na Sapanga jutama mu kujongana najombi.
17 Hela ndi upali hegutweli nkati jitu ili twiijogopa mu lisoba laka Sapanga la kwaatemu bandu: ndaba kutama kwitu punndema pani kulengana ngati hejwatama Kilisitu.
18 Papabii nu upali ngase pakuba nulujogopu; upali gogutweli gubenga lujogopu lwoka. Ndienu mundu jojubii nu lujogopu ngase jutweli upali, ndaba mundu jojubii nu lujogopu jujogopa kutemuliwa.
19 Twepani tubii nu upali ndaba Sapanga jwatumbulia kutupala.
20 Mundu anajupwagiki ampai Sapanga, koni ansukia nndongu waki, hoju ndi jwini isoli. Ndaba mundu jwanga kumpala nndongu waki joammbona, ngasejuwesa kumpala Sapanga jwanga kummbona.
21 Ndienu, Kilisitu jutupekia nhilu gongo: Joampala Sapanga jupalika kabee kumpala nzaki joanhobale Kilisitu.

5

Tuguwesiki nndema

1 Kila mundu jojuhobale ana Yesu ndi Kilisitu, hoju ndi mwana waka Sapanga. Kila
joampala atati ampala kabee mwana wa atati hoju.
2 Hela ndi hetumanya twaapai bana baka Sapanga: Sukumpala Sapanga nu kujetake
mihilu jaki;
3 ndaba kumpala Sapanga ndi kujetake mihilu jaki. Ni mihilu jaki ndi jenze,
4 ndaba kila jojubii mwana waka Sapanga juwesa kugawesa majambu gu punndema.
Tuguwesiki nndema, kupete kuhobale kwitu.
5 Boo, nya jojuwesa kuguwesa nndema? Ndi jo juhobale pe Yesu ndi Mwana waka
Sapanga.

Yesu ndi nyane

6 Yesu Kilisitu ndi jojuhikiki kwa masi na kwa mwai pajabiya jutenda kuwa. Ngasejahika
kwa masi pena, ila jwahika kwa masi na kwa mwai. Najombi Loho joambweni nu
kunzowane Kilisitu jupwaga sakaka, ndaba Loho ndi usakaka.
7 Ndienu, abii baalandi atatu babumbweni nu kunzowana:
8 Loho wa Sapi, masi na mwai; na boti atatu atenda kujetangane.
9 Ana tugajetake malobi ga bandu babumbweni nu kunzowane, ndienu malobi gaka
Sapanga ndi makolongu ngani kupeta ga bandu; ndaba malobi gajwapwaga Sapanga
kundongale Mwana waki ndi ga sakaka.
10 Joanhobale Mwana waka Sapanga jugabei gajagajoini nu kugabona nkati ja moju
waki; lakini jwanga kunhobale Sapanga, anhenga Sapanga jwini isoli, ndaba ngase
jwahobali malobi gajwapia Sapanga kunnndongale Mwana waki.
11 Na malobi ge ndi ganga: Sapanga jutupekia womi wa yaka petapeta, na womi hogu
gubii nkati jaka Mwana mundo.
12 Mundu jokapi jojubii na Mwana waka Sapanga jubii na womi we hogu; na mundu
jwanga kuba na Mwana waka Sapanga, ngasejubii na womi.

Womi wa yaka petapeta

13 Nunhandaki mwanganya majambu haga ili mmanya mmbii na womi wa yaka
petapeta, mwanganya mo mulinhobale liina laka Mwana waka Sapanga.
14 Na twepani ngase tujogopa hetukuba palongi jaka Sapanga ndaba tubii nu usakaka
ana tunndobiki sokapi ngati hejupala mweni, jutenda kutujoane.
15 Jombi jutujoane kila patunndoba; na ndaba tumanya jombi jutujoane kila patun-
ndoba, tumanyiki kabee jutupeki goti ga tunndoba.
16 Mundu ana ambweni nndongu waki jutei mahakau ganga kumpeleka ku kuwa,
jupalika kunndobe kwaka Sapanga, najombi Sapanga ampekia womi. Mbwaga lijambu le
heli kwa bandu baatei mahakau gaguge nga gaapeleki mu kuwa. Lakini gabii mahakau
gagumpeleka mundu ku kuwa, nanepani ngasembwaga mpalika kunndoba Sapanga
ndaba ja mahakau haga.
17 Kila lihengu langa kujetakeka palongi jaka Sapanga ndi mahakau, lakini gabii ma-
hakau gangi ngasegumpeleka mundu mu kuwa.
18 Tumanya ana kila jojubii mwana waka Sapanga ngasejuhenga mahakau, ndaba
Mwana waka Sapanga anndonda, nu mmbaja jola ngasejuwesa kunhenga sindu sokapi
siliya.
19 Tumanyiki ana twepani ndi twabana baka Sapanga hata ngati nndema gwoti gulon-
goswa nu mbaja.
20 Tumanyiki kabee Mwana waka Sapanga juhikiki, jutupeki umanyi ili tummanya
Sapanga wa sakaka; tutama mu kujongana na Sapanga wa sakaka na mu kujongana na
Mwana waki Yesu Kilisitu. Hoju ndi Sapanga wa Sakaka, na hogu ndi womi wa yaka
petapeta.
21 Bana bangu, nzepana ni imong'umong'u yi isapanga yi isoli!

Balua ja pili jaka Yohana Ulongulelu

Balua ja pili jaka Yohana jaandikwi nu ntumi Yohana kuwesikana kati ja saka sa 50 mbaka 100 baada jukusaliwa Kilisitu. Yohana ngasejililogwi mweni ngati ndi jojuandiki kitabu hesi ila jilikema mweni nseja. Gagaandikwi mu balua jenze galengana na ga gahandikwi mu kitabu sa amboni ngati ejuandiki Yohana. Hasa pajulangi pangwendu sukuhingamaki malagalaki gaka Yesu Kilisitu gu kupalana na kukupwaga ana mundu jojupwaga ampala Kilisitu lasima jupwata malagalaki gaki, mu nsitali wa 5-6, Yohana 15:9-10. Kuhobaleka ana Yohana jwaandika kitabu simu kati jiitabu nsesi yi Lijambu la amboni laka Yesu Kilisitu na balua itatu yeyuye ndi balua ju utumbuli jaka Yohana,ja pili na tatu pa jwabii ku Epesu.

Yohana anhndakiya balua jenze nyongo jobunhagwi na bana baki. Jabiya ngati julilongale likundi la bandu ba bunhobale Kilisitu. Yohana jwaandika balua jenze ili kuligangamalisa moju likundi la bandu ba bunhobale Kilisitu na kwaalakali kupete mabole gi isoli.

Gagabii nkati

Yohana jutumbuli balua jaki sa kwaalogo nya jojwaandaki na kwaalamu asomaji baki, mu nsitali wa 1-3.

Ndienu juligangamalisa moju likundi la bandu ba bunhobali Kilisitu na kwaakombuke bombi nhilu gogubii nkolongu, mu nsitali wa 4-6.

Kabee jaalakali bombi kupete abola bi isoli, mu nsitali wa 7-11.

Yohana jujomule balua sakwaapeke asomaji baki malamuki kuhuma mu likundi la bandu ba bunhobale Kilisitu kojutama, mu nsitali wa 12-13.

1 Nepani nunseja nuguhandaki wehapa wa nyongo weguhaguliwi na Sapanga, pamu
na bana baku monupai sakaka. Wala nga nepani pena nenumpai, lakini kabee na boti
babugumanyi usakaka bumpai mwanganya,
2 kwa ndaba usakaka gutama na twepani kabee wiiendalia kutama na twepani yaka
petapeta.
3 Nunndoba Sapanga Atati bitu na Yesu Kilisitu, Mwana wa Atati, butupekia waamboni
ni ikia nu lukwali lwakii ibiya pamu na twepani mu usakaka nu upali.

Usakaka nu upali

4 Natoguli ngamaa kubona bana baku bangi atama mu usakaka ngati Atati ebutula-
galaki.
5 Ndienu, mwaamabu nunndoba sindu simu kuhuma kwinu: Tupalana. Ngase nun-
handaki mihilu minyae, ila nunhandaki mihilu ajelaje jetwajopa tumbuka pu uwanzu ili
tupalana.
6 Nu upali ndi kutama sukuhenga malagalaki gi mihilu jaka Sapanga. Jenze ndi mihilu
jemujijoana tumbuka pu uwanzu: Ntama su kupalana.
7 Ndaba baalonge isoli bingi apitii punndema. Bandu haba ngaseajetake ana Yesu
Kilisitu jwahikiki na jabi mundu. Mundu ngati hoju julonge isoli na ampenga Kilisitu.
8 Nala, mulilenda mwabeti ili mwihoa senhengi lihengu, ila mpata seketule jejijagani.
9 Mundu jojujonzuke sindu sokapi na janga kutama mu mabole gaka Kilisitu ngasejubii
na Sapanga. Lakini jo juigali mu mabole haga hoju jubii na Atati na Mwana.
10 Ndienu, ana mundu juhikiki kwinu sanga kwalete mabole haga, mwaanzopa mu
nyumba jinu, wala mwaanndamuki.
11 Ndaba joanzopa mundu hoju, jujongana naku mu mahengu gaki gilia.

Malobi gu kujomule

12 Mii na gingi gukumpwagi, lakini ngasembai kuhenga hela su kuandika mu likalatasi;
badala jaki, nhobale kuhika kwinu nu kulonge na mwanganya ana kwa ana, ili kutogule
kwitu kupeekia.
13 Bana baka nndombu waku jojuhaguliwi na Sapanga atenda kukulamuki.

Balua ja tatu jaka Yohana Ulongulelu

Balua ja tatu jaka Yohana jiandikwi nu ntumi Yohana mu saka sa 50 mbaka 100 baada jukusaliwa Kilisitu. Yohana ngasejulilogwi mweni ngati jojuandiki badala jaki julikema mweni kilongose, mu nsitali wa 1. Jahenga ahelahe mu balua jaki ja pili, mu nsitali wa 1. Kuhobaleka ana Yohana jwaandika kitabu simu kati jiitabu nsesi yi Lijambu la amboni laka Yesu Kilisitu na balua itatu yeyuye ndi balua ju utumbuli jaka Yohana,ja pili na tatu pa jwabii ku Epesu.

Yohana jaandiki balua jenze kwaka mundu joahobale Kilisitu jobunkema Gayu. Julonge na Gayu ngati nkosi waki nukunndagalaki jwaajopa bandu ba bunhobale Kilisitu bababia apeta mu musi waki.

Gagabii nkati

Yohana jujihega balua jaki jimanyikana kwa namuna hejibii nsitali wa 1.
Kabee anngagagamalisa moju Gayu nu kunndagalaki jwaajopa bandu ba bunhobali Kilisitu mu nyumba jii, mu nsitali wa 2-8.
Ndienu jaalongaliya bandu abeli babube ndi Diotepa na Demetiliu, mu nsitali wa 9-12.
Mwisu we jujomule kuandika balua jaki, mu lipungu mu nsitali wa 13-14.

1 Nepani nunseja, nuguhandaki wa Gayo, nkosi wangu nenugupai mu usakaka ukummanya Kilisitu.
2 Unkosi wangu wenugupai, nugulobe ili kila sindu kijenda sapi; nugulobe womi ngati ejijenda sapi loho jaku.
3 Natoguli ngamaa alongu bangi ba bunhobale Kilisitu pa bahika nu kumbwagi namuna he guhigali mu kuhobale usakaka, na heguendale kutama masoba goti mu usakaka.
4 Ngasekibi sindu sekindogulesa nepani ngani kupeta henyowana bana bangu atama mu usakaka.

Kuhobaleka kwaka Gayu

5 Unkosi wangu nenugupai, wehapa guhobaleka kila mala pawahudumii alongu ba bunhobale Kilisitu, hata ngati ageni.
6 Alongu haba bilipwagi likundi la bandu ba bunhobale Kilisitu la pamba majambu gu upali waku. Pepa wajangatiya aendaliya na sapwali jabu kwa namuna je janndengania Sapanga.
7 Ndaba atumbuli sapwali jabu ju kuntumaki Kilisitu bila kujopa sindu su kujangatiwa sokapi kuhuma kwa bandu banga kunhobale Sapanga.
8 Ndienu, twepani tupalika kwaajangati bandu ngati haba, ili na twepani tuwesa kuhenga lihengu pamu nabombi ndaba ju kulandi usakaka.

Deotilefe na Demetilio

9 Nunhandiki balua nyipi ku likanisa la kola; lakini Diotilefe, jojuwe jupala kuba kilongosi, ngasejupala hata kasokopi kutujowane.
10 Ndienu, paniihika niyekula majambu goti gajuhenga: malobi giliya gajutupiiki ni isoli yejutulongali! Ngase jutoseka na gajutukopake haga kabee jukana kwaajopa alongu ajitu ba bunhobale Kilisitu haba baabi mu sapwali, na kabee jwaapenga bandu bangi baapala kwaajopa, nukulenga kwaabenge kunza jilikundi la bandu ba bunhobale Kilisitu.
11 Unkosi wangu nenukupai, wiijia majambu giliya, ila gujia majambu gaamboni. Kila jojuhenga gaamboni ndi mundu waka Sapanga; lakini mundu jojuhenga giliya ngase ammanyiki Sapanga.
12 Kila mundu andumbali Demetilio na hata usakaka weni undumbali. Natwepani tunndongale gaamboni jombi, nawehapa gumanyiki setupwaga ndi sakaka.

Malamuki gukujomule

13 Mi na malobi gingi gukukupwagi lakini ngasembai kuguhandaki.
14 Nhobale kugubona eheno ndi patwiilongila koni tubonana ana kwa ana.
15 Nugulobe lukwali.
Akosi baku atenda kugulamuki, waalamukiya akakosi bitu, kila mundu kuliina laki.

Balua jaka Yuda Ulongulelu

Balua je jikemwa Yuda bijikemiki baada jaka mundu jojujiandiki jo bunkema Yuda. Juda julilongali mweni kuba ndi nndongu waka Jakobu jojwabii kabee nndongu waka Yesu. Henu kulongeleka ana, Yuda ndi jumu kati ja alongu baka Yesu, mu lipungu 1. Ngase tumanya ana balua jenze jwabii jupala jijenda ku likundi limu la bandu ba bunhobale Kilisitu ndaba malobi gangi mu Lilaganu la mwandi gapwaga ahandakiwi na kabee Ayaudi. Hata ngati, jwalongulakiya balua jaki kwa “bandu boti baakemmwiki na Sapanga na kabee baapalwa na Sapanga Atati bitu, na baatunzwa Yesu Kilisitu,” mu nsitali wa 1. Balua jibii ngati jiandikwi yaka ya 60 baada jukusaliwa Kilisitu.

Mawasu gukuandiki balua jenze kwa bandu boti ba bumpwata Kilisitu gabiya kwaabola bombi ajepa kuhoba kupete mabole gi isoli, mu nsitali wa 4. Jutumi majambu gaalongi mu lilaganu la mwandi nu kuwasalili kaapeke makili mu kulonge kwabu. Balua jenze jiangani mawasu gingi na balua jaka pili jaka Pita kulengana na mabole gukulakali mabole gi isoli, mu lipungu Yuda nsitali wa 4 na 2 Peter 2:1. Ngati ekulongaliwi na Atumi baka Sapanga ku Sodoma nuku Gomola.

Gagabii nkati

Yuda jutumbuli kulonge na asomaji baki oti, mu nsitali wa 1-2.
Kabee jupia ndaba jukuandika mabole ga kwaalakali kujepa mabole gi isoli, mu nsitali 3-4.
Ejujomo haga jupia lilenganu kuhuma mu lilenganu la mwandi, mu nsitali 5-16.
Ndienu japwagi bombi lijambu lukuhenge lihengu mu mabole gabu gabiliboliki, mu nsitali 17-23.
Mwisu weni jujomule balua su kundumbali Sapanga, mu nsitali wa 24-25.

1 Nepani Yuda ntumisi waka Yesu Kilisitu kabee nundongu waka Yakobu.
Nunhandaki mwanganya mojunkemiki Sapanga na kabee mompalwa na Sapanga Atati bitu, na Yesu Kilisitu jojuntunza mwanganya.
2 Nundoba Sapanga jumpekia ikia, lukwali nu upali ibia ingipi.

Aka abola bi isoli

3 Mwaakosi bangu nenumpai, nabi nu mpangu ukunhandakii ili kummanyisa wokopu gotubinagu twaboha, lakini mweni mbalika kunhandaki koni nunndagalaki nkasana kukomane kuhobale kokukwe Sapanga jwaapeki bandu baki mala jimu pena kwa masoba goha.
4 Ndaba bandu banga kunndumbali Sapanga ali jingi kwa sili mu makundi gitu nukung'anambu malobi gaka Sapanga kwa faida jilia nu kunkana Yesu Kilisitu jojubii kilongosi na Bambu witu. Lakini Maandiku ga Sapi gabiya galoti toka mwandi ana, kutemuliwa kokwaalendale bandu haba.
5 Hata ngati mmanyiki goti haga, mbala nunkombukia namuna Bambu pa jwaagombula bandu baki kuhuma ku Misili lakini mweni katai jwaakoma bandu banga kunhobale.
6 Na Atumi baka Sapanga bu kunani bababia ngase balondiki napwasi yabu yebabia apatiki kuhuma kwaka Sapanga na Sapanga jwaakongiki kulwii kwi minyolu yaka petapeta ili atemuliwa lisoba likolongu lela lu kutemu.
7 Nkombuka kabee ku Sodoma nu ku Gomola na misi ju mulutengu jaki; benei baki bahenga ngati Atumi bu kunani bala; bahenga ugoni nu kuhenga majambu ganga kupalika kuhengeka mu nhyega: Batemuliwa kutinyika mu motu wa yaka petapeta ili bangi bilibola.
8 Hela ndi eabii bandu haba. Ndotu yabu ya alongosa kupili nhyega yabu beni, nukukotoka kugutende isima ulongosi waka Sapanga nu kuiitondo iumbi ye ibii nu ukolongu yu kunani hoku.
9 Hata Mikaeli, Ntumi nkolongu jukunani, ngase jahenga hela. Pa babisana ni lijobi ndaba ja nhyega jaka Musa, Mikaeli ngase jalengiki kulitemu Lijobi kwa matondu, ila japwaga: “Bambu mweni jukulakalia.”
10 Lakini bandu haba bikitondo sindu sokapi sanga kukielewa; na majambu ga bagamanyi nu kugaelewa beni ngati inyama yanga na malangu ndi ye yaapotika.
11 Musibikiboni! Bandu haba apwatiki indela ajelaje jaka Kaini. Ndaba ju lupija, alijingisi mu likosa alelale laka Balamu. Ate bakana kujetake ngati Kola ejwakana kujetake na baapotiki ngati jombi he bumpotika.

12 Bandu haba akula pamu na mwanganya sanga iyoni mu tipati hinu yu upali, alengana
na alimi babililea beni pena. Abii ngati mahundi ganga ni iyula ga gakangwa nunhwahi.
Bombi abi ngati mikongu janga kupambika matunda. Jejitupuliwi nukujoma na kuwa
ngani,
13 bandu haba ndi ngati majeba makali gunhanga, na mahengu gabu gi iyoni gabonikana
pangwendu ngati lihuluhulu helipita. Bombi ndi ngati ndondu yeijendajenda baabekiki
yaka petapeta pandu pa lwii tikitiki.
14 Najombi Enoki, jojuwe ndi kibeleku sa saba tumbuka Adamu, jaalotila bandu haba
ana: “Nzoaninya! Bambu juhika pamu na bandu baasapi baki bingi ngamaa.
15 Juhika kwaatemu bandu boti, na kwaalakali boti banga kunngungamali Sapanga kwa
ndaba ja mahengu gabu goti guubaja gaahengiki bila kunzogopa Sapanga, na kwa ndaba
ja malobi giliya ga buntondwi bandu abaja.”
16 Bandu haba ayoma kila lisoba, alalamika, apwata ndokule yabu iliya, atenda
kukipuna na kwaalumbali ngamaa bandu bangi ili apata hindu.

Kulakali na Malagisu

17 Lakini mwaaka akosi bangu nenumpai, nkombuka ga bumpwagila mitumi baka
Bambu witu Yesu Kilisitu.
18 Bumpwagila: “Lisoba la mwisu, biipitila bandu baalongama, bandu baapwata
ndokule yabu iliya.”
19 Haba ndi babaahenga bandu abaganyikana, bandu baalongoswa na ndokule yiki
mundu, banga kuba na Loho jaka Sapanga.
20 Lakini mwanganya, mwaakosi bangu, muligangamalisa mwabeti mu kuhobale kwinu
kwa Sapi ngani. Nndoba kwa makili ga Loho jaka Sapanga,
21 nu kuendale kuigali mu upali waka Sapanga, koni munndendale Bambu witu Yesu
Kilisitu jojuwe, kwi ikia yaki, junndeta mu womi wa yaka petapeta.
22 Mmbiya ni ikia kwa bandu baalaluki laluki;
23 mwaokua sakaatondabe kuhuma mu mwotu. Na kwa bandu bangi mmbiya ni ikia
koni mulilingali, lakini nsukia hata ingobu yabu yeibii na ndokule iliya.

Kuloba sukulumbali

24 Ulumbi kwaka Sapanga jojuwesa kunndonda ili mwihabuki mu mahakau, nu
kumpeleka mwanganya bila likosa mbaka palongi ju ulumbi waki nkolongu,
25 kwaki jombi jojubii Sapanga jojubii kajika jaki Nkombosi witu, gubia ulumbi, uko-
longu, makili nu uwesu kwi indela jaka Kilisitu Bambu witu, toka ipindi yoti, sajenu na
hata ya yaka petapeta! Amina.

Uyekulii gobumpekya
Yohana
Ulongulelu

Kitabu su Uyekuli ndi kitabu samwisu mu Lilaganu linyai. Kabee sabia samwisu kuandikwa na saandikwi nu ntumi Yohana mu saka sa 95 baada jukubelekwa Kilisitu. Lipungu la 1:1. Yohana kabee jwaandiki Lijambu la Amboni ngati hejuandiki Yohana na Balua itatu yaani balua jaka Yohana ju utumbuli na balua jaka Yohana ja pili na balua jaka Yohana ja tatu. Yohana kabee jwamanyikana ngati mundu, “Jojupalwa na Yesu.” Lipungu la Yohana 13:23. Jwaandika kitabu su uyekuli pajwabia andeki ku kilwa simu sebikikema Patimo jwabia bunkongiki kola ndaba jwabiya jwaaladi Lijambu la Amboni laka Yesu Kilisitu. Lipungu 1:9.

Ndaba jaka Yohana jukuandika kitabu su uyekuli jabi kwaagangamaki bandu baasoma kitabu hesi kuigali mu kunhobale Yesu Kilisitu na kwaawesesa bombi ndaba muda waka Yesu kukelabuka gubii pa mbipi, lipungu la 1:3; 22:7. Jwaandakia bandu boti ba bunhobale Kilisitu hasa makundi saba ga bandu babunhobale Kilisitu gala, lipungu 2-3. Yohana jupwaga maandiku ganga ndi ngati, “Ulota,” lipungu la 1:3 nu kuandika hoku jutumi malenganu ga picha yingi mu kitabu soka kulandi hindu yejuibweni. Kitabu kiwanangini na mapungu gangi gi Lilaganu la Mwandi, hasa kitabu saka Zakalia lipungu la 6:1-8. Imbata saba na bakuli yoti itenda kulengana mu malapulilu gaguge Sapanga juika kuitemu Misili, lipungu la kuhuma 7-9. Uyekuli gulongale mwisu wa upundema gaguge Yesu jibia jojuwesa, na boti babibeka usakaka kwaki jombi biitama masoba ganga na mwisu pamu najombi. Kitabu senze kileka sugulakali wehapa nukupeke kuhobale kupwaga Yesu juhika nyata. Gagabii nkati 1. Yohana jutumbuli sukuwaga jombi nya najwapata boo ulota, lipungu la 1:1-120 2. Jupia malobi kupeleka kwa makundi saba ga bandu babunhobali Kilisitu, lipungu la 1:1-3:22 3. Ndienu julandi ipungi saba, lipungu 4:1-8:5 na imbata saba lipungu la 8:6-11:19 4. Ndienu Yohana julandi kukomana kwaka mwana mwanalomi nu gujoka gukali gogubii ni imutu saba, lipungu 12:1-14-20. 5. Ndi jwaandika kupete bakuli saba yi inyela yaka Sapanga, lipungu 15:1-16:18 6. Kabee Yohana julandi namuna Sapanga ejuwesiki ngondu yukukomana na abaja baki kunani kwaka Sapanga, 17:1-20:15. 7. Mwisu julandi kunani kwaka Sapanga kunyai na nndema nyai jejiika pamwisu, 21:1-22:21.

1 Gongo uyekuli waka Yesu Kilisitu, gojwapata kuhuma kwaka Sapanga ili jwaalangia
atumisi baki majambu gagapalika kupitila nyata. Najombi Kilisitu antuma ntumi waki
jukunani ammanyisa ntumisi waki Yohana majambu haga.
2 Najombi Yohana julongi goti gajugabweni kuhusu malobi gaka Sapanga na heambweni
Yesu Kilisitu.
3 Jupengaliwi mundu jojusoma kitabu senze sekibi na malobi gu ulota, na apengiwi baa-
jogwana nukukamu ga gahandikwi mombo, ndaba muda gwa majambu ganga guhegali.

Malamuki kwa makanisa saba

4 Nepani Yohana nagahandaki makundi saba ga bandu baanhobale Kilisitu baabii ku
ndema juku Asia.
Nunndobe waamboni waka Sapanga nu lukwali kuhuma kwaki jombi jojubi, jojwabi na
jojuhika nu kuhuma kwa loho saba baabi palongi jikiteu saki su ubambu,
5 nu kuhuma kwaka Yesu Kilisitu, jojuwe jojuhobaleka kwa majambu ga jagabona nu
kugajowane, jojutumbuli kuyoka kuhuma kwa bandu baawi, na jojulongosa aka bambu
nkolongu bu punndema pani.
Jombi jutupala, na jutulekake kuhuma muipungu ya mahakau gitu kwi indela ja mwai
waki,
6 jutuhenga twepani kuba ubambu wa agolu baka Sapanga, tuntumakia Sapanga Atati
baki. Kwaka Yesu Kilisitu gubia ulumbi na makili, yaka petapeta! Amina.
7 Linga! Juhika koni jubii mu mahundi! Kila mundu jwiitenda kummbona, kabee
hata babunhotula. Makabila goka punndema gi itenda kulobalake kwa ndaba jaki. Ndi
hekwiibia! Amina.
8 Bambu Sapanga jojubi na makili goti, jojubi na jojwabii na jojwiika jupwaga: “Nepani
ndi Alufa na Omega, yani utumbuli na mwisu.”

Gajagabona Yoani kuhusu Kilisitu

9 Nepani Yohana nndongu wii, jojuwe su kujongana na Yesu, nhangangana na mwan-
ganya mu mang'aliku nu ubambu waki nu kuinakali kwa sakaka. Nepani aneki mu kilwa

suku Patimo ndaba nabiya naalandi bandu lilobi laka Sapanga nu kupwaga ga nagabona nu kugajowana kwaka Yesu.
10 Henu kipindi simu, lisoba laka Bambu nabia nongoswa na Loho jaka Sapanga, najogwana ku unyuma jangu sauti ngolongu ngati sauti ji imbata.
11 Najombi japwaga, “Andika mu kitabu ganga ga wagabona, na ugapelika mu makundi saba ga bandu ba bunhobale Kilisitu: Ku Epesu nu ku Similina na ku Peligamo ku Tuatila na ku Salidi nu ku Filadelifia nu ku Laodikea.”
12 Henu nang'anambuka numbona jo julongila na nepani hoju. Panag'anambuka nabona ipanda saba ya zaabu yukubeke taa,
13 na pikilanda jiipanda hei pabii na mundu ngati Mwana waka Mundu, najombi jwabi juweti kanzu nasu nu nkanda wa zahabu pikigamba.
14 Majunzu gaki gabii nhuu ngati sufi, nhuu ngati seluji, mihu gaki gang'alang'ala ngati mwotu,
15 magolu gaki gang'aliki ngati shaba jejing'aliswi jeasapisi mu tanuli la mwotu, na sauti jaki jabii ngati sauti ja masi gingi.
16 Mu kuboku kwaki wa kwamalele jwabii na ndondu saba, nu kunndomu jaki wapita upanga nkali go gutema kubeli. Pa mihu jaki pang'ala ngati liyoba la liyoba mutu.
17 Henu panumbona naabuka palongi ja magolu gaki ngati mundu jojuwi. Lakini jombi jwabeka kuboku kwaki kwa malele panani jangu, nukupwaga, “Wiijogopa! Nepani ndi ju utumbuli na jwa mwisu.
18 Nepani ndi jo jubi mwomi! Nabi ndei kuwa lakini linga henu mina mwomi yaka petapeta. Mii na punguu ya kuwa na ya koabi bandu baawi.
19 Henu, andika majambu ga ugabweni haga, majambu ga gapitii sajenu na ga giipitila mwenikatai.
20 Majambu ga gahihiki mu ndondu saba ye uhibweni yela mu kuboku kwangu kwa malele na ga gahihiki mu ipanda saba ya taa ya zaabu yela ndi ganga: Ndondu saba yela ndi atumisi saba ba makundi saba ga bandu ba bunhobale Kilisitu; na ipanda saba yela ndi makundi saba ga bandu ba bunhobale Kilisitu.”

2

Malobi kwa Aepesu
1 “Kwaka Ntumisi wi likundi la bandu ba bunhobale Kilisitu baabi ku Epesu andika.”
“Nepani ne ngamu ndondu saba yela mu kuboku kwangu guku malele na jonyenda pikilanda ipanda saba ya taa ya zaabu, mbwaga ana:
2 Nagamanyi mahengu gaku, manyi kukasana kwaku nu kuhinakali kwaku. Manyi ngase guwesa kwaahinakali bandu abaja, na waapemiki bandu ba bilikema beni atumi tumbi nga atumi, na weapa wa amanyiki alonge isoli.
3 Wehapa uhinakali na wajemiki nganganga mu mang'aliku gingi ndaba ji lihina langu, wala ngase waasokike.
4 Lakini mi nilobi limu kwaku weapa: Weapa sajenu ngase gumbai nepani ngati he wambai pu utumbuli pala.
5 Nala, kombuka pa uhabuki, waka jetakya mahakau ga guhengiki nu kukotoka nu kuhenga ngati he gwabia gwakahenga mwandi. Ana nga hela, nihika kwaku nu kukiboa kipanda saku su kubeke taa kuhuma pandu paki.
6 Lakini nu kulumbali kupete sindu simu: Weapa gusuki ga ahenga Anikolai ngati he nagasuki nepani.”
7 “Jojubi na makutu, jujogwana ga jwaapwagi loho makundi ga bandu ba bunhobale Kilisitu!
“Jo jwiiwesa nanndeka jukula matunda gu nkongu gwa womi gogubi ku Paladisu jaka Sapanga.”

Malobi kwaka Similina.
8 “Kuku ntumisi jwa bandu ba bunhobale Sapanga buku Similina andika ana.”
“Nepani nemi ju utumbuli na jwa mwisu, jona wii na kuba mwomi kabee, mbwaga ana:
9 Manya mang'aliku gaku; nu gumanyi uhagu waku, lakini weapa ubi na mali gingi; nimanyi hebugutondwi bandu babilikema Ayaudi lakini nga Ayaudi ba sakaka, ila bandu bilikundi li Lijobi.
10 Wiijogopa hata kidogu mang'aliku ga wiipata. Jowana! Lijobi lu mmbeka mwabangi kati jii mu ligelesa ili kunndenga, na mwanganya mwiipata mang'aliku kwa masoba komi. Mmbia mo nhobaleka hata na kupalika kuwa, na nepani nampekia seketuli ja womi.”
11 “Jojubi na makutu nala jujogwana ga jupwaga Loho kugapwagi makundi ga bandu ba bunhobale Kilisitu!”

“Jo jwiiwesa nga kunkole kuwa mala ja pile”.

Malobi kuku ntumisi juku Peligamu

12 “Kwaka ntumisi bi likundi la bandu ba bunhobale Sapanga lelibii ku Peligamo andika ana.”

“Nepani nemii nu upanga nkali go guseku kubeli mbwaga ana:

13 Napamanyi pandu pa gutama ndi pa kibii kiteu su ukolongu waka Lijobi! Na wehapa guhendali kuigali mu kulihobale liina langu wala ngase gukaniki kunhobale nepani, hata mu masoba Antipa ntumisi wangu jo juhobaleka jo jwanyowani malobi gangu nu kugalandi, jo jwakomika pandu pa jutama Lijobi hapa.

14 Lakini mii na majambu kidogu kugupwagi weapa: Mwabangi binu mwaapwasi ba mabole gaka Balamu joambolaa Balaki kwaalongo bana baka Izilaeli ahenga mahakau kwa kula posu yeapiiki litambiku kwa mahoka nu kuhenga ugoni.

15 Ahelahe abii kabee kati jii bandu baapwata mabolee gaka Anikolai.

16 Henu gupwaga mahakau ga uengiki nu gukotoka. Na ngahela nihika kwaku nnyata nu kukomana na bandu haba nu upanga go guhuma mu nndomu wango.”

17 “Jojubii na makutu nala ju jogwana ga jupwaga Loho kwa makundi ga bandu ba bunhobale Kilisitu!”

“Jo jwiiwesa nampekia mana jela je bijihihiki. Nampekia lilibu lihuu panani jaki liandikwi lihina linyai lelule nga mundu jo julimanya ila pe jo julijopa.”

Malobi kwaka ntumisi juku Tiatila

18 “Kuku ntumisi jwi likundi la bandu ba bunhobale Kilisitu baabi ku Tuatila andika ana.”

“Ganga ndi malobi gaka Mwana waka Sapanga, jojuwe miu gaki gang'ala ngati mwotu, na magolu gaki gang'ala ngati shaba jebijikeiki.

19 Nagamanyi mahengu gaku goti. Nu umanyi upali waku nu kuhobale kwaku nu utumisi waku nu kuinakali kwaku. Mahengu gaku sajenu gajonzukiki kupeta pu utumbuli pala.

20 Lakini mi ni lilobi limu kwaku: Wehapa unndeka mmbomba Yezebeli jo julikema mlota jola, jojubola nakwaakonga atumisi bangu ahenga ugoni nu kukula posu jeapiiki matambi ga mahoka.

21 Numpeki napwasi ju kujetake mahakau gaki nu kugaleka, lakini ngase jupala kulekana nu ugoni waki.

22 Henu nampekia ugonzu nkali pamu na bajuhengiki nabu ugoni, biipata mang'aliku makali, ana nga biijetake mahengu gilya ga ahengiki na jombi.

23 Kabee na akoma apwasi baki, ili bandu boti ba bunhobale Kilisitu amanya nepani ndi nenilinga mioju na mawasu ga bandu.”

24 “Lakini mwabangi mombi ku Tuatila mwanga kupwata mabole gaka Yezebeli na ngase muliboliki se bikikema ‘sili jaka Lijobi’: Numpwagi nga nampeke nsigu gongi.

25 Mpalika nhengila lihengu ga mbinagu sajenu mbaka pa niika.”

26 Jo jwiiwesa nu kuendale kupwata mbaka pa mwisu majambu ga mbala, nampekia uwesu ukulongosa bandu banga Ayaudi:

27 Jwaalongua kwa ndonga ji kisomasoma na kwaakonyokonyo ngati yombu yeabombiki ni likandu.

28 Jwiihenga ku uwesu agolago ngati gonajopa nepani kuhuma kwa Atati bangu. Kabee nampekia ndondu ju lukela.

29 “Jojubi na makutu gu kujowane, nala jujowania majambu haga ga jupwaga Loho kwaapwagi bandu ba bunhobale Kilisitu!”

3

Malobi kwaka ntumisi wi likundi luku Salidi

1 “Kwaka ntumisi wi likundi la bandu ba bunhobale Kilisitu buku Salidi andika ana.”

“Nepani nemii na loho saba yaka Sapanga na ndondu saba, mbwaga ana: Nagamanyi mahengu gaku; gubonikana ngati gubii ni liina la kuba mwomi kumbi gutei kuwa!

2 Tama miu uga gangamalisa mahengu ga gahegali kuwa, ndaba ngase nabweni mahengu gaku gagajagani palongi jaka Sapanga.

3 Nala gukombuka ga bukuboliki, na heugajopiki, ugajetakia nu kujetake mahakau. Ana ngase gutamiki miu niika ngati mwii wala nga gumanyi lisaa le niika kwaku.

4 Lakini abii bandu asokopi ku Salidi babube ngase bapili ingobu yabu. Haba awesa kujenda pamu na nepani koni aweti ingobu nhuu.”

5 “Jo jwiiwesa banhwatika ingobu nhuu ngati bombi, nane nga niiputi lihina laki mu
kitabu sa womi, kabee nanzetakiya liina laki palongi ja Atati bangu na palongi ja atumi
baki bu kunani.”
6 “Jojubii na makutu nala jujogwania majambu haga gajupwaga Loho kwaapwagi bandu
babunhobale Kilisitu!”

Malobi kuku ntumisi ju likundi luku Piladelifia

7 “Kwa atumi bu kunani bi likundi la bandu babunhobali Kilisitu buku Filadelifia andika
ana.”
“Ganga ndi gajulonge jojubii nsapi na jwa sakaka, jojubii nu upunguu waka Daudi gola
na jojuhogo najombi jupunga na ngasejubii jojuhogo.
8 Nagamanyi mahengu gaku goka! Henu, nhogwi palongi jaku nndyangu goguwe
nga mundu jojuwesa kugupungu, manyiki hata ngati gubii na makili kidogu hata hela
gulijetaki lilobi langu wala ngase ulikaniki liina langu.
9 Jowania! Naapelika kwaku bandu bilikundi laka Lijobi, bandu babilikema Ayaudi
kumbi nga Ayaudi, ila apwaga isoli. Naaleta kwaku na kwaahenga apega magoti palongi
jaku, na bombi biimanya nu gupai weapa.
10 Henu ndaba weapa ulijetaki lilobi langu lu kuguhenga kuba jo juinakali sapi, nepani
nagulonda sapi kipindi si ling'aliku leluuhiki nndema woka, kwa alenga boti ba atama pu
nndema.
11 Niika kwaku nyata! Kamulakia kwa makili segubinasu sajenu, ili jwagunyaga mundu
litaji laku.”
12 “Jo jwiiwesa nanhenga jubia ngati kipali mu nyumba jaka Sapanga wangu na nga
jwiiboki homu kabee. Kabee niiandika panani jaki lihina laka Sapanga wangu niliina
la musi waka Sapanga wangu yani Yelusalemu inyai, musi goguwe gwiiuluka kuhuma
kunani kwaka Sapanga wangu. Kabee niiandika panani jaki liina langu linyai.”
13 “Jojubi na makutu, jugajogwana ga jupwaga Loho kwaapwagi bandu babunhobale
Sapanga!”

Malobi kuku ntumisi juli likundi luku Laodikia

14 “Kwaka ntumisi ju likundi la bandu ba bunhobale Kilisitu buku Laodikea andika ana.”
“Nepani joangema Amina, mundu jojulonge ga jugabweni jo juhobaleka na wa sakaka,
jojuwe ndi utumbuli wa ukubomba iumbi yoti ye jubombiki Sapanga mbwaga ana.
15 Nagamanyi mahengu gaku goti! Nepani manyiki weapa ngase guhimi wala nga wa
mwotu. Nambanga wakaagula simu: wakabia jwi kipepu au jwa motu!
16 Henu, ndaba gubii wavuguvugu na ngase guhimi na wala ngase gupyopiki, nitenda
kugutapika gupita mu nndomu wangu!
17 Weapa gupwaga, ‘Nepani mina kila sindu; ndei kujagani, ngase mbala sindu sokapi;’
kumbi ngase gumanya weapa ngase gubii nu uwesu nu gubii ni kiholu na wa kapuku,
ngase guwesa kulinga kabee gubii heu!
18 Nukupeke mawasu uhemala kwangu zaabu jebijisapisi kwa mwotu ili uwesa kuba
mundu mwana mali gingi. Kabee guwata ingobu nhuu ili iyoni ya heu jaku jiibonikana.
Ulomba kabee mahuta ukapakia miu gaku ili uwesa kubona.
19 Nepani ndi jojuwesa kwalakali na kwaalapu boti banapai. Henu, gukasana nu
kujetake mahakau gaku nu kugaleka.
20 Jowanya! Nepani nyema punndyangu nu kuhotima. Mundu na jujowini sauti jangu
nu kuhogo nndyangu, niijingala kwaki na kula posu pamu na jombi, najombi jwii kula
pamu na nepani.
21 “Jo jwiiwesa nanzetakiya kutama pamu na nepani panani jiki kiteu sangu su ubambu,
ngati namweti he na wesa nu kujenda kutama pamu na Atati bangu panani ji kiteu saki su
ubambu.
22 “Jojubii na makutu, na jujowana ga jupwaga Loho kulipwagi likundi la bandu ba
bunhobale Kilisitu!”

4

Kiteu su ubambu su kunani

1 Panajomula kugabona haga, nabona palongi jangu nndyangu gogubi lipala kunani
kwaka Sapanga.
Na sauti jenatumbuliya kujijowana jalongila na nepani ngati imbata japwaga: “Hika
panani pambane, na nepani nagulangia majambu ga giipitila baada ja haga.”
2 Apalapa najukuliwa na Loho. Tumbi, kunani kwaka Sapanga jekola kwabii ni kiteu su
ubambu na jumu jutemi panani jaki.

3 Na jo jutemi pi kiteu sesela jwabi ngati madini ga yasipi ni lilibu laasapi likeli. Nu
lusisi lwiiyula lwabia lutenda kunang'ana ngati lilibu la bei ngolongu la mahamba na
layongalota kiteu su ubambu pandi yoti.
4 Kabee yabii iteu ishilini na nunsesi yu ubambu kukiyongalota kiteu su ubambu, na
panani ji iteu batemi aseja ishilini na nu nsesi koni aweti ingobu nhuu na seketuli ya zaabu
mu imutu yabu.
5 Pi kiteu su ubambu sela kwabia kupiti lumuli lwikitobi, kulundami na kubogame.
Palongi jikiteu su ubambu hesi, kwabii na taa saba ye yabi itenda kunyaka. Hei ndi yabii
loho saba yaka Sapanga.
6 Palongi ji kiteu hesi kwabii na sindu ngati nhanga wi liloli, lelinang'ana ngati lilibu
leling'ala ngamaa.
Helahe pikilanda ji kiteu su ubambu nu upandi woti wi kiteu sela kwabii ni ihumbi yomi
nsesi. Ihumbi hei yabii itweli miu kulongi nu kunyuma.
7 Kiumbi jumu jwabi ngati lihimba, kiumbi sa pili sabi ngati ng'ombi, kiumbi sa tatu sabi
na pamiu ngati pa mundu, ni kiumbi su nsesi sabi ngati tai jo jugoloka.
8 Iumbi nsesi hei yabi na mapapati sita kila jumu, na yabii itweli miu, kunza nu nkati.
Ijemba ikilu na muhi bila kupomulela koni apwaga:
“Jwaasapi, jwaasapi, jwaasapi, Bambu Sapanga ndi jojubi na makili goti,
jojwabi, jojubii na jojuhika!”
9 Kila mala ihumbi nsesi hei pa bunndumbalia nu kuntende isima nu kunsengu jo jutemi
panani ji kiteu su ubambu hoju jo jutama yaka petapeta na petapeta,
10 ndi aseja ishilini nu nsesi bala biliabu palongi ja jo jutemi panani jikiteu su ubambu
hoju nu kunngungamali jo jutama yaka petapeta na petapeta hoju; na abeka seketuli yabu
palongi jikiteu su ubambu koni apwaga:
11 “Gujagani wa Bambu Sapanga witu,
kujopa ulumbi ni isima na makili.
Ndaba weapa wabombiki hindu yoka,
nu kukupala kwaku yabombwa na ibii.”

5

Kitabu na Mwanalikondoo

1 Ndienu nikibona kitabu mu kuboku kwa malele kwa jojwatemi pikiteu su ubambu jola,
nasombi sabi kiandikwi kunza nu nkati nu kukongwa ni ipungi saba yu ulembu.
2 Kabee numbona ntumi jukunani jojubii na makili koni jwakajamaliya kwa sauti
ngolongu: “Nya jo jupalika kutunu ipungi saba yu ulembu nu kukihogo kitabu hesi?”
3 Lakini ngase jwapatikini mundu jokapi kunani kwaka Sapanga, wala punndema wala
kumala jo jwawesa kukihogo kitabu hesi au kukilinga nkati.
4 Henu nepani naleliki ngamaa ndaba ngase jwapatikini mundu jo jwapalika kukihogo
kitabu sela au kukilinga nkati.
5 Ndi jumu jwa aseja bala jwambwagila,“Wiilela! Linga! Lihimba lu lukolu lwaka Yuda,
kibeleku saka Daudi, juwesiki ngondu. Jombi juwesa kuitunu ipungi yu ulembu saba nu
kukihogo kitabu hesi.”
6 Ndienu nabona Mwanalikondoo pi kilanda ji kiteu su ubambu pala na babii na womi
nsesi bala na pikilanda ja aseja bala. Mwanalikondoo jwabia jujemiki jwabii ngati atei
kunsinza koni jubii na manyelu saba na miu saba, yeyuye ndi loho saba yaka Sapanga
yebiitumiki pundema poti.
7 Ndi Mwanalikondo jwajenda, jukijukua kitabu sela kuhuma mu kuboku kwa malele
saka jo jutemi panani jikiteu su ubambu. 8 Pa jukijukua pee kitabu hesi, ihumbi yomi
nsesi yela pamu na aseja ishilini nunsesi bala bapega magoti nukujinama palongi jaka
Mwanalikondoo. Kila jumu jwapia kilimba na bakuli yealenganaki na zaabu yeyatweli
ubani. Kilimba nu ubani hogu ndi kuloba kwa bandu baka Sapanga.
9 Ndi bajemba nhwambu nnyai koni apwaga:
“Weapa upalika kukijuku kitabu hesi
nu kuhogo ipungi yaki. Ndaba weapa watenda kusinzwa,
na kwa mwai waku unhemali Sapanga witu
bandu kuhuma kila lukolu na kila namna ju kulonge na kila bandu bandema ndalindali.
10 Weapa waatei haba abia ubambu wa agolu baka Sapanga buntumakia Sapanga witu,
nabombi biilongua nndema.”
11 Ndi nalinga, na jogwana sauti jaka atumi bu kunani kwaka Sapanga bingi ngamaa
babube ngase abalangika, maelupu na maelupu. Babii atemi kuyongalota kiteu su
ubambu ni ihumbi yomi nsesi yela na aseja bala;

12 bapwaga kwa sauti ngolongu:
“Mwanalikondoo jobunsinziki jupalika kujopa ulumbi nkolongu ndaba ju
uwesu waki na mali gingi,
malangu gaki na makili gaki ni isima yaki nu ukolongu waki.”
13 Najogwana iumbi yoka yeibi kunani kwaka Sapanga nu kunndema na pai junndema nu
kunhanga na yoka yeibii nkati junndema ipwaga,
“Kwaki jombi jo jutama pi kiteu su ubambu,
na kwaka Mwanalikondoo,
bumpekia ulumbi ni isima nu ukolongu na makili, yaka petapeta na yaka petapeta.”
14 Ni iumbi yomi nsesi yela yapwaga, “Ena.” Na aseja bala bapega magoti koni pamiu pabu
palonguli pai, nu kugungamali.

6

Mwanalikondoo jutunu ipungi yu ulembu

1 Ndienu, nummbona Mwanalikondoo jihogo kipungi simu kati ji ipungi yengi saba yela.
Ndi najogwa jumu kati ji iumbi yomi nnsesi jwaka pwaga kwa sauti ngati ji kitobi, “Hika!”
2 Nepani natenda kulinga, kumbi pala kwabi ni kinyama simu kihuu sebikikema falasi.
Na jojwakwelali panani ji kinyama sehesi jwabii lupendi lunkoa, bumpekia ni liseketuli.
Ndienu jwapita ngati jo juwesiki na juendale kuwesa.
3 Ndienu, Mwanalikondoo jwahogula kipungi sa pili. Nunzowana kiumbi mwomi wa
pili jola jwaka pwaga, “Hika!”
4 Nane nalinga na kumbi pala kwabii ni kinyama sengi kikeli sebikikema falasi. Jojukik-
welale kinyama sehesi bumpeki lihengu lukuboa lukwali punndema, bandu akomana,
jombi bumpekia upanga nkolongu.
5 Ndi Mwanalikondoo jwahogula kipungi sa tatu su ulembu. Najowana kiumbi mwomi
watatu jola jwaka pwaga, “Hika!” Nalinga kumbi pala kwabia ni kinyama simu sebikikema
falasi kijilu. Jojukikwelale jwabia ni ipemu ibeli yu kupeme kutopa mu kuboku jaki.
6 Najogwana sindu ngati sauti jihuma kuiumbi yomi nsesi yela. Najombi japwaga,
“Kipemu simu su uwembi wi inganu ku malepu gu lupija lu lihengu ulisoba limu. Lakini
wialabana mauta gi mizeituni wala divai!”
7 Ndienu, Mwanalikondoo jwahogula kipungi su nsesi su ulembu. Nunzowana kiumbi
mwomi wu nsesi jola jwaka pwaga, “Hika!”
8 Nane nalinga, kumbi pala kwabia ni kinyama simu sebikikema falasi, sabii langi ji
kijivu. Ni liina la jo julikwele labia kuwa nu kumala kwatenda kumpwata. Haba babia
baapeki uwesu pandu pamu kati ju nsesi ju punndema, baakoma bandu ku upanga, inzala,
magonzu na kwi inyama ikali yu punndema.
9 Ndienu, Mwanalikondoo jwahogula kipungi su nhwanu. Nabona pai ja mesa jukupoge
ubani ibii loho ya bandu ba baakomiki ndaba ja malobi gaka Sapanga, na kwaapwagi
bandu bangi kupete kuhobale kwitu.
10 Ndi, balela kwa sauti ngolongu, “Wa Bambu weubi namakili goti, wehapa wasapi na
jo juhobaleka, kwiibia mbaka lii pawiika kwaatemu bandu bupunndema pani kwaalapu
ndaba jukutukoma twepane?”
11 Ndi baapekia kila jumu ingobu nasu nhuu, baapwagila aendalia kupomule kwa muda
nzipi, mbaki esabu ja atumisi na bandu bangi baahobale Kilisitu ijagania babiikomika
ngati mwanganya.
12 Henu linga, ni kipindi Mwanalikondoo pajwahogula kipungi sa sita, kwabi kililima
kikolongu, lyoba labia lijilu ngati liguni lijilu, mwei woti wabi nkeli ngati mwai,
13 na ndondu yukunani yaabuka panani ja ndema ngati matunda gi mikoju janga
kukoma hegahabuka mu nkongu waki pagunyuliwa nu nhwai nkali.
14 Kunani kwaboka ngati likalatasi he bilihingalati, itombi yoti na kilwa yoti baiboa
pandu paki.
15 Ndienu, aka bambu bu punndema, akakilongosi, akolongu ba alonda, bandu bana
mali gingi, bana makili, kila ntumwa na mundu jo julekakiwi, bilihia mu ipoli na pikilanda
jamalibu ku itombi.
16 Biipwagila itombi yela na malibu gala, “Mutuabukia, mu kutuia kutali na pamihu gaka
jo jutama pi kiteu su ubambu jola, nu kutali ni inyela jaka Mwanalikondoo!
17 Ndaba lisoba likolongu li inyela kwabu lihikiki. Nya jo juwesa kuinakali?”

7

Aisilaeli 144,000 baabeka alama

1 Pagajomuka haga naabona atumi baka Sapanga bu kunani nnsesi ajemiki mu kona
nsesi yu punndema, koni akamwi nhwai nsesi u punndema, ili nhwai wiipoga hata
kasokopi: pu nndema, wala ku nhanga, wala panani ju mikongu.
2 Ndipala nummbona ntumi jongi jukunani jwakakwela kunani kuhuma kolipiti liyoba,
koni jubi nu muhuli waka Sapanga jojubi mwomi. Jwajamaliya na kwaapwagi atumi baka
Sapanga bu kunani nsesi babaapeki lihengu lu kualabana nndema nu nhanga.
3 “Mwiialabana ndema, wala nhanga wala mikongu, mbaka patwijomula kwaabeka
alama atumisi baka Sapanga bitu pi ibongi yabu.”
4 Ndienu najogwana bandu babaabalingi nukubekwa alama babi bandu laki jimu na
elupu alubaini nu nsesi ba makabila goti ga bandu buku Izilaeli.
5 Kiuhuma likabila la Yuda, bandu elupu komi na abeli, kuhuma likabila laka Leubeni
bandu elupu komi na abeli, kuhuma likabila laka Gadi, bandu elupu kumi na abeli,
6 kuhuma likabila la asheli, bandu elupu komi na abeli, kuhuma likabila la Nafutali,
bandu elupu komi na abeli, kuhuma likabila laka Manase bandu elupu komi na abeli;
7 kuhuma likabila laka Simoni bandu elupu komi na abeli kuhuma likabila laka Lawi
bandu elupu komi na abeli, kuhuma likabila laka Isaka, bandu elupu komi na abeli;
8 kuhuma likabila laka Zebuluni bandu elupu komi na abeli, kuhuma likabila laka Josepu
bandu elupu komi na abeli nu kuhuma likabila laka Benyamini bandu elupu komi na abeli.

Nsambi wa bandu ba kila nndema

9 Ndienu nalinga nabona nsambi nkolongu wa bandu banga kubalangika: Bandu ba kila
ndema, lukolu, kilongu na luga. Nabombi babia ajemiki palongi ji kiteu su ubambu na
palongi jaka Mwanalikondoo, awatiki ingobu nhuu koni akamwi mbandi gi mikongu gi
mitendi mu maboku gabu.
10 Bajamalia koni apwaga, “Uokosi witu guhuma kwaka Sapanga witu jojutama panani
ji kiteu su ubambu, nu kuhuma kwaka Mwanalikondoo!”
11 Atumi boti bu kunani bajema kukiyongolota kiteu su ubambu, aseja na ihumbi yomi
yela. Bapega magoti palongi ji kiteu su ubambu nu kunngungamali Sapanga,
12 koni apwaga, “Ena! Ulumbi nu ukolongu na malangu nukusengu ni isima uwesu na
makili ibia kwaka Sapanga witu, yaka petapeta! Ena!”
13 Jumu kati ja aseja bala jwanalukia, “Boo, baaweti ingobu nasu nhuu haba, bandu bole?
Boo, ahumi kwako?”
14 Nanepani najibwa ana, “Unkolongu, weapa umanya!”
Najombi jwambwagila, “Haba ndi baapitiki sapi mu ling'ai likolongu. Biigolwi ingobu
yabu Mu mwai waka Mwanalikondoo, nayombi ibii nhuu kupukupu.
15 Kwa ndaba heji abii palongi ji kiteu su ubambu saka Sapanga. Bunngungamali
Sapanga muhi ni ikilu mu nyumba jaka Sapanga, najombi jojutama pi kiteu su ubambu
jwiikuba nabombi na kwa alenda.
16 Ngabiiboni kabee inzala wala nywiita, nga lyajosi kabee lyoba wala lyotu likali,
17 ndaba Mwanalikondoo jojubi pikilanda ji kiteu su ubambu jwiibia nndimi wabu,
najombi jwaalongua ku mikolule ja masi ga womi. Najombi Sapanga jwaahungula maholi
goti ku miu gabu.”

8

Muhuli wa saba

1 Mwanalikondoo pajwamamatula kipungi sa saba, kunani kwaka sapanga kwabia
kutuli nuu kwikipindi sa nusu lisaa.
2 Ndi naabona atumi bu kunani kwaka Sapanga saba baajema palongi jaka Sapanga
baapeki imbata saba.
3 Ntumi jongi ju kunani kwaka Sapanga jwahika, nukujema pambipi ja mesa jukupogale
ubani koni jutotwi lichetezu lukupogale ubani la zaabu. Najombi bumpekia ubani
gwingipi jugujegala pamu nu kuloba kwa bandu boti baka Sapanga panani ja mesa ja
zaabu jukupiiki litambiku jejibi palongi ji kiteu su ubambu.
4 Lihoi lu ubani lakwela kunani, pamu nu kuloba kwa bandu baka Sapanga kuhuma mu
maboku gaka ntumi jukunani hoju jojwabi jujemiki palongi jaka Sapanga.
5 Ndienu, ntumi jukunani jwajukua lichetezu lu kujose ubani, julitwelakia mwotu wa
wi kianza seasengi na malibu seapiiki matambi nukulileke pu nndema. Kwapitila keleli ju
kutulami ni inzobi ni imuliku ni kililima.

Imbata saba

6 Ndienu, atumi bu kunani kwa Sapanga saba biliandi kupula imbata yabu.
7 Ntumi jukunani ju utumbuli jwapula imbata jaki. Kwapitila iyula ja malibu na mwotu
goguhangangini na mwai nukulekewa pa nndema. Pandu pamu mu indu itatu yeilengini

patenda kutinyika, pandu pamu mu indu itatu yeilengini yi mikongu yaatenda kutinyika na manyoi goti mabei gatenda kutinyika.
8 Ndienu ntumi jukunani jwa pili jwapula imbata jaki. Na sindu ngati kitombi kikolongu se kinyaka mwotu salekiwi mu nhanga. Pandu pamu pa tatu punhanga pang'anambuka mwai,
9 pandu pa tatu pamu pi iumbi yeibii yomi mu nhanga yatenda kuwa, na pandu pamu pa tatu pa sitima patenda kualabika.
10 Ndienu, ntumi jukunani jwa tatu jwapula imbata jaki. Na ndondu ngolongu koni jinyaka ngati myengi ya mwotu jaabwiki kuhuma kunani kwaka Sapanga nukutola panani ja pandu pamu pa tatu pa losi ni mikolule ja masi.
11 Ndondu heji bijikema nhundu. Ndienu pandu pamu pa indu itatu yeilengana ga masi gabia mababa na bandu bingi bakuwa ndaba ja masi gagababa haga.
12 Ndipala, ntumi jukunani jwa nne jwapula imbata jaki. Ndi pandu pamu pa indu itatu yeilengana ya lioba na mwei na ndondu yatenda kupegwa; hata unang'anu wahoa kunang'ana kwaki. Pandu pamu pa indu itatu pa muhi pakosa unang'anu, ahelahela na pandu pamu pa tatu ji ikilu.
13 Ndi nalinga, najogwana kijuni se bikikema tai kihomba kunani ngamaa kwaka Sapanga, kipwaga kwa sauti ngolongu, “Mitibikiboni, mitibikiboni, mitibikiboni bandu baatama pu nndema kipindi atumi bu kunani atatu baaigali pabipula imbata yabu!”

9

1 Ndi ntumi ju kunani jwapula imbata jaki. Nane ni jibona ndondu jejabii jitei kuabuka panani ja ndema kuhuma kunani kwaka Sapanga. Najombi japata upungu wa mbelu jilibomba lilasu langa na mwisu.
2 Henu, ndondu heji jahogula mbelu ji libomba lilasu langa na mwisu, lapita lioi li litanuli likolongu. Lioba nu kunani kwaka Sapanga kwapata lwii kwi lioi lelihuma mu imbelu ji libomba langa na mwisu.
3 Mapai gapita mu lioi heli, gajingala pa ndema gajopa makili ngati gi kipeleli.
4 Baapwagila bihalabana manyoi gu nndema wala manyoi wala mikongu jokapi, ila bahalabana bandu banga kuba na alama jaka Sapanga pi kibongi.
5 Halwa hei ngasegapalika kwaakoma bandu, ila kwa ang'alisa pena kwa muda wa miei nhwanu. Ubini waki gulengana nu ubini goapata kipindi pa saaluma kipeleli.
6 Kipindi hesi bandu biipala kulikoma lakini ngabiiwese; biitokulya kuwa, lakini kuwa kwiitenda kwaatila.
7 Halwa yehei yabia ngati falasi yebiibei ndaba juku kukomana. Panani ji imutu yabu babii na maseketuli gagabii ngati zaabu, na pa miujabu pabii ngati pamiu ja bandu.
8 Majunzu gabu gabia ngati majunzu gaka mbomba, na minu gabu gabia ngati minu gi liimba.
9 Igamba yabu yabia iyekaliwi kwa sindu ngati ingobu ji kisomasoma. Sauti ja mapapati gabu jabia ngati keleli jamagali ga falasi ingi yeibii nsapwali ga gatili kujenda ku kukomana.
10 Babia ni mikela na mia ngati kipeleli, na kwi mikela heji bawesa kwaaumisa bandu kwa miei nhwanu.
11 Abii na bambu nkolongu jo jwaalongo, jojuwe ndi ntumisi ju libomba langa na mwisu; liina laki kwi kiebulania ankema Abadoni na kwiki Giliki akema Apoliani, yaani jojukoma.
12 Ling'ai likolongu lu utumbuli lipetiki, gakona mang'ai gangi mabeli kuhika.
13 Ndi, ntumi jongi jwa sita jwapula imbata jaki. Nanepani najogwa sauti jimu kuhuma mu manyelu nsesi ga mesa jukupiki jukupogale ubani ja zaabu je jabii palongi jaka Sapanga.
14 Sauti je jela jumpwagila ntumi jwa sita jola jojubii ni imbata, “Apungulia atumi baka Lijobi nsesi ba baakongiki pa losi ngolongu Epulati!”
15 Najombi jwaaogulia atumi biki Lijobi nsesi bala babube babia baahandi ndaba ja saa heji ji lisoba la mwei hogu gwa saka sese ili baakoma bandu ba pandu pamu pa tatu pa bandu boti.
16 Najogwana alonda baakwela falasi babaalingi babi milioni mia ibeli.
17 Hela ndi henabona panabii mu ndema ja loho, nabona baakwela falasi baweti ingobu yikisoma mu igamba yabu ye yabii ngeli ngati mwotu, yeyabi na langi ngati jukunani na ngati ja madini gi kibiliti. Imutu ya falasi haba yabi ngati imutu yi lihimba, ni milomu jabu gupita mwotu, lioi, na madini gi kibiliti gagajaka.
18 Pandu pa mu pa tatu ja bandu boti bakuwa kuku lapuliwa mala patatu, yani kwa mwotu hogu, kwi lioi heli na kwa madini gi kibiliti hesi, ga gabia gapita kuhuma mu milomu ja falasi;

19 ndaba makili ga falasi bala gabia mu milomu jabu na mu mikela jabu. Mikela jabu
jabia ngati majoka na yabia ni imutu, na bombi biitumia heji kwaaumisa bandu.
20 Bandu bangi babahigali babube ngase bawi kupete kukulapuliwa kola, ngase bajetaki
kukotoka kuhobale hindu ye balenganaki beni. Ngase bakotwiki kugungamali ilombu
wala imong'umong'u ya zaabu na ya madini ga feza na ya madini ga shaba na ya malibu
na gimikongu, indu yeyuye ngaseiwesa kulinga wala kujowana wala kujenda.
21 Wala ngasebajetaki kugaleka mahakau gabu gukukoma bandu nu uhabi nu ugoni na
wihi wabu.

10

Ntumi ju kunani jo jubii ni kitabu kisoku

1 Ndi, nummbona ntumi jongi jukunani jo jubii na makili jwakahuluka kuhuma kunani
kwaka Sapanga. Babiya bunhwatiki lihundi nu lusisi lwi iyula lwabii pa mutu jaki. Pamihu
jaki pakabii ngati Lyoba, na magolu gaki gabii ngati kipali sa mwotu.
2 Mu maboku gaki jakamwi kitabu kisoku seayekwi. Jabekiki kugolu kwaki kwa malele
panani ju nnhanga nu kugolu kwaki kwa mangega jabei panani ju nndema,
3 nukukema kwa sauti ngolongu ngati he lilundumi lihimba. Pajwakema kwa sauti, sauti
saba yu kulundumi yajetakia kwa makili.
4 Nayombi itobi saba pa yalundumia, nepani napala kuandika. Lakini najowa sauti
kuhuma kunani jakapwaga, “Malobi ga sauti ju kulundami saba ganiagage ga sili wi-
andika!.”
5 Ndipala, ntumi jukunani jonumbona jujemiki panani junhanga na panani ja ndema
jola jwatondabia kuboku kwaki kwa malele kunani kwaka Sapanga,
6 jwalapa ku lihina laka Sapanga jojutama yaka petapeta na petapeta, Sapanga jo-
jubombiki kunani na hindu yoka yeibii kola nu nhanga na yoka yeibii nkati jaki, nndema
na yoka yeibii nkati jaki. Jwapwaga, “Nga kipindi sukuselewa ngani!
7 Lakini muda ntumi jukunani jwa saba pajwiipia sauti ji imbata jaki Sapanga jwiijomu-
lakia mpangu waki goguliiiki ngati he jwaalandila alota baki.”
8 Ndienu, sauti jela jenabiya nijijoani kuhuma kunani, jalongila na ne kabee: “Jenda
wakajukua kitabu sekiyekuliwi, sekibii mu kuboku juku ntumi jukunani jo jujema mu
nhanga na panani ju nndema.”
9 Ndi, nunzendila ntumi jukunani we jola, numpwagila jumbekiya kitabu kisoku se sela.
Najombi jwambwagila, “Jukua gukula. Mundomu jaku siibiya sekinoi ngati busi, lakini
mu lutumbu sibiya sekibaba!”
10 Ndienu, nikijukua kitabu kisoku hesi kuhuma mu maboku gaka nntumi ju kunani
hoju, nu kukula. Nasombi sabia sekinoi mu nndomu wangu ngati busi, lakini panikimila
sabia kibaba mu litumbu langu.
11 Ndipala, jambwagila, “Kupalika kabee gupia ulota gwa bandu bingi, bandu bandema
na bandu ba luga hingi na aka bambu nkolongu!”

11

Bandu abeli babagabweni nukupwaaga

1 Henu, bambekiya nndai gowabii ngati lutela lu kupeme, bambwagila, “Jumuka,
ukapema nyumba jaka Sapanga, mesa ju kupiki litambiku na waka abalanga bandu ba
bugungamali Sapanga momu.
2 Lakini ujileka ua jejibi kunza ja Nyumba jaka Sapanga, wiipema ndaba baapeki bandu
banga Ayaudi, babube biikanyatiya kwa makili mu musi wa asapi jemola kwi kipindi sa
miei alubaini ni ibeli.
3 Nanepani naatuma bandu bangu abeli apwaga gaanyowini nu kugabona ili apia ulota
ku kipindi sa masoba elupu jimu na mia ibeli na sitini, koni aweti ingobu ya magunia.”
4 Bandu abeli babagabona nu kupwaaga haba ndi mikongu ji Mizeituni mibele ni ipanda
ibeli ya taa yeijema palongi jaka Bambu Sapanga ju nndema joti.
5 Ana mundu jokapi jupala kwaahumisa, mwotu guhuma mu milomu jabu na kwakoma
abaja babu. Na kila mundu jojwilenga kunhumisa jwitenda kuwa namuna jeje.
6 Haba abii nu uwesu ukupunga kunani, iyula jiikuna kipindi paapia ulota. Kabee abii nu
uwesu ukung'anambu chemuchemu yoti ya masi ibiya mwai, nu kugulapu nndema kwa
malapuli ga kila namuna mu nndema kila paapala.
7 Pabajomula kupia ulota we hogu, kinyama kikali sesihuma mu libomba langa na
mwisu jitenda kukomana naku, jitenda kaawesa na kakoma.
8 Mitui jabu jihigaliya mwiindela ja musi nkolongu gola papuje Bambu wabu jatenda
kubambaliwa. Liina lu ulota la musi we hogu ndi Sodoma au ku Misili.

9 Bandu bakila nndema na luga na kabila nu lukolu biilingaliya mitui jabu ku masoba
matatu na nusu, na ngabijetake baataga.
10 Bandu baatama punndema biitoguliya kuwa kwa bandu abeli haba. Bihenga tipati
nuku pekiana nhupi, ndaba alota abeli haba babiya baang'alisi ngamaa bandu bupu
nndema.
11 Lakini egapeta masoba matatu na nusu loho ja womi kuhuma kwaka Sapanga jatenda
kwaajingi, nabombi batenda kujema kwa magolu gabu, na bandu boti babaalingaliya
lwaajingala lujogopu lukolongu.
12 Ndienu, alota haba abeli bajoana sauti ngolongu kuhuma kunani jakaapwagila,
“Nhikannya panani pambane!” Nabombi bakwela kunani kwaka Sapanga mu mahundi,
koni bandu babaasuki bakalingaliya.
13 Apalapa sapitila kililima kikolongu sa nndema, pandu pamu pa komi pa musi patenda
kubomboka. Bandu elupu saba bakuwa ku kililima se hesi su nndema. Bandu baahigali
bajogipi ngamaa, bundumbalia Sapanga jukunani.
14 Ling'ai la pili lipetiki; lakini lingaliya! Ling'ai la tatu lipwata nyata.

Imbata ja saba

15 Ndienu, ntumi jukunani kwaka Sapanga jwa saba japula imbata jaki. Na sauti ingi
yajoanika kunani kwaka Sapanga yapwaga, “Henu ubambu ukolongu upu nndema ndi
waka Bambu witu ni Kilisitu waki. Jombi jiilongosa masoba ganga na mwisu!”
16 Ndipala, aseja ishilini nu nsesi bala baatami palongi jaka Sapanga mwi iteu yabu yu
ubambu, bapega magoti nukujinama mbaka pai nu kundumbali Sapanga,
17 koni bakapwaga,
“Tugusengu Bambu Sapanga Wegubii na Uwesu goti,
wegubii na wewabi!
Ndaba gutulangi uwesu waku na gutumbuli kulongosa!
18 Bandu banga Ayaudi bapata inyela,
Lakini inyela yaku ihikike,
Ndi kipindi sukutemu bandu baawii,
Ndi kipindi sa kaapeke nhupi atumisi baku alota,
na bandu ba sapi baka Sapanga boti
na baalilumbali liina laku,
akolongu na asoku.
Ndi masoba gakwaakoma bandu ba ahalabana nndema.”
19 Ndienu nyumba jaka Sapanga jukunani kwaka Sapanga latenda kuhoguleka nu nkati
jaki labonikana lisanduku lililaganu. Kwapitila imuliku ikikitobi, Sauti ju kulundumi, ni
kililima ni iyula ngolongu ji indobi.

12

Mmbomba ni lijoka

1 Ndienu nginyuli ikolongu jukusangasa yabonikana kunani kwaka Sapanga. Mm-
bomba jo bunhgubiki lyoba na magolu gaki gakanyati mwei na seketule jejabi na ndondu
komi ni ibeli yabi pikimutu saki!
2 Mmbomba wehoju jwabi ni kitumbu, najombi jwalela kilelu su usungu ulipyanda
lukubeleka mwana.
3 Ndienu, nginyuli yengi yapitila kunani. Gujoka gukolongu gukeli gogubii ni imutu saba
na manyelu komi na kila kimutu sabiya na seketule.
4 Gujoka gola gwabia guhuta nunkela waki pandu pamu pa tatu pa ndondu yeilengana
yuku nani nukuileke kunndema. Nagwombi Gujoka gwajemiki palongi jaka mmbomba
hoju jojabii juhegale kubeleka mwana, ili kummila mwana pajwiisaliwa pee.
5 Ndienu, mmbomba hoju jwabelika mwana mwanalomi jojwaalongusa bandu ba
nndema yoti kwa ndonga ja somasoma. Lakini mwana bunzeluwa nu kumpeleka kwaka
Sapanga pi kiteu saki su ubambu.
6 Mmbomba we hoju jabutukiya kulukoba kokuje Sapanga jabiya junhandali pa sapi
papuje bukuntunza masoba elupu jimu na mia ibeli na sitini.
7 Kwabia na ngondu kunani kwaka Sapanga. Mikaeli na atumi baki bu kunani bako-
mana ngondu nu gujoka hogu, nagwombi pamu na atumi baki gwakomana nabombi.
8 Lakini gujoka gwe na atumi baki batenda kusindwa na mwisu weni ngasebawesa
kabee kuendale kutama kunani kwaka Sapanga kola.
9 Ndienu gujoka gwe hogu bugulekala punndema. Gujoka gwehogu ndi gujoka gwa
mwandi lela lelule kabee bilikema Ibilisi au Lijobi lelule laakonga bandu bu punndema
poti. Bugulekala punndema pamu na atumi baki boti.

10 Ndipala najoana sauti ngolongu kuhuma kunani jipwaga, “Henu guhikiki uokopu na
makili nu ubambu ukolongu waka Sapanga witu nu uwesu waka Kilisitu waki! Ndaba jo
jwaatakila mui ni ikilu alongu bitu palongi jaka Sapanga bunndeki pai.
11 Alongu bitu bunhwesiki kupete mwai waka Mwanalikondoo na ku usakaka gobabia
bakalandila ndaba babiaa tayali kuguleka womi wabu na kuwa.
12 Kwa ndaba heji, ntoguliya mwe kunani kwaka Sapanga na mwanganya mommbi
nkati jinu. Lakini mitimukiboni mwabandu mo ntama punndema nu nhanga ndaba
Ibilisi juhulwiki kwinu, koni jubii niinyela ngolongu, ndaba jumanya masoba gaki gahigali
masokopi.”
13 Gujoka palamanya bilileki pai pu nndema, latumbulia kunzepale mmbomba jojwabii
jubeliki mwana mwanalomi jola.
14 Mmbomba jola bumpekia mapapati mabeli gi kijuni kikolongu sebikikema tai ili
juwesa kuhomba mbaka kutali ngani kuhuma pagubi gujoka, mbaka pandu pasapi
pabunhandali kulukoba, kokuje buntunza kwa yaka itatu na miei sita.
15 Ndienu gujoka gwatapika masi gingi ngati lose, gunzengaliya mmbomba jola mun-
yuma ili gunzola.
16 Lakini nndema gunzangatiya mmbomba we hoju. Jiliyekula ngati nndomu nu
kugamila masi gala gagapita mu nndomu gu gujoka gola.
17 Ndienu, gujoka gola gunhyomila mmbomba jola, ndi gwatenda kuboka lajenda
kukomana na lukolu luku mmbomba hoju, babube ndi bandu boti baajetake mihilu jaka
Sapanga kwapwagi bangi majambu gaka Yesu.
18 Ndienu, gujoka gola gwajema mu lutengu ju nhanga.

13

Inyama ibeli ikali

1 Ndipala nikibona kinyama simu sekihuma mu nhanga. Sabii ni imutu saba na manyelu
komi, kila linyelu labiya na seketule. Liina la matondu labiya liiandikwi panani ji imutu
heyi.
2 Kinyama senikibona sabiya ngati kihobi. Magolu gaki bia ngati kinyama sebikikema
dubu na nndomu waki wabia ngati wi lihimba. Gujoka gola gukipekiya kinyama sela
makili gaki, kiteu saki su ubambu nu uwesu ukulongosa.
3 Kimutu saki simu sikinyama hesi sabonikana ngati bikiumisi ngamaa, lakini libanga
heli labia lilamiki. Bandu bu punndema poti bikisangii nga maa kinyama hesi nukukip-
wata.
4 Bandu boti biligungamaliya gujoka gola ndaba likipeki kinyama sela uwesu waki.
Bikigungamalia kabee kinyama sela koni apwaga, “Nya jojubii ngati kinyama senzeno?
Nya jojuwesa kukomana nako?”
5 Ndipala kinyama sela bikilekakia kipwaga malobi gu kuligamba nu kuntondo Sapanga;
bikijetakaliya kuba nu ukolongu kwa miei alubaini na mabeli.
6 Ndienu, jatumbuliya kuntondo Sapanga, kulitondo liina laki, kutondo pa jutama, na
kwaatondo boti baatama kunani kwaka Sapanga.
7 Anzetakaliya kutenda ngondu na bandu ba sapi baka Sapanga na kwaawesa.
Bumpekia ukolongu kwa bandu ba kila likabila na kila lukolu na kila luga na kila bandu
ba ndema yoti.
8 Boti baatama punndema biitenda kunngungamali ila pena bandu babube mahina gabu
gahandikwi mu kitabu sa womi saka mwanalikondoo jobunsinziki tumbuka utumbuli
ukubomba nndema.
9 “Jojubii na makutu gukujowane nu jujoana!
10 Jobumpangi kunkamu bunkamula, ju kukomeka ku upanga jwikomika ku upanga.
Hapa ndi bandu baka Sapanga apalika ainakalia nu kuhobale.”
11 Ndienu, nikibona kinyama sengi kihuma puluhombi. Jabiya na manyelu mabeli ngati
manyelu gi litoli lilikondoo, na jalongila ngati gujoka.
12 Jwabiya jupatiki uwesu woti kuhuma kwaka kinyama se satumbulia sela na jwatumia
uwesu hogu palongi jikinyama sela. Jujilasimisa ndema joti na bandu boti baabi homu
kukigungamali kinyama se satumbulia sela sesuse sabia ni libanga lebunhumisi ngamaa
labia lilamiki.
13 Ndienu, kinyama sa pili hesi sahenga nginyuli ikolongu yukusangasa, hata jaahenga
mwotu kuhuma kunani ku guhuluka ku nndema palongi ja bandu.
14 Jwaakonga bandu ba atama pu ndema kwa ndonduke yejwawesiswa kuhenga
badala jikinyama sesatumbulia. Jwaalagalakiya bandu boti bupunndema alenganakia

imong'umong'u kwi isima yikikinyama sela sesabiia ni libanga lukuumiswa lakini saendalia kutama.
15 Ndienu jwawesiswa kupulali nhwai kimong'umong'u sikinyama sesatumbulia sela na sawesa kulonge na kwaakoma bandu boti banga kukigungamali.
16 Jaalasimisa boti, asoku na akolongu, bandu bana mali gingi na ahagu, bandu baalekakiwi na atumwa, baajegala alama panani ja maboku gabu gu malele au panani ji kibongi sa pamihu gabu.
17 Ngamundu jojwiipalika kulomba au kulombesa sindu ana ngasejubii na alama ni liina likinyama sehesi au namba jejijema badala ji liina laki.
18 Pambani papalika malangu! Jwana malangu juwesa kuhatambu mana ja namba jikinyama se hesi, ndaba namba ye hei ijema ndaba jaka mundu jumu. Namba je ndi mia sita sitini na sita.

14

Mwanalikondo na bandubaki

1 Nalinga ndi nabona Mwanalikondoo lijemiki panani jikitombi suku Sayuni koni jubi na bandu laki jimu na alubaini nu nunsesi elupu babube panani ja pikibongi jabu babiya aandiki liina la Mwanalikondoo ni liina la Atati baki.
2 Ndienu, najoana sauti kuhuma kumaundi, ngati sauti ja masi gingi gagajitika kuhuma pilikemba na ngati kulundumii ku kitobi. Sauti jenajoana jabia ngati sauti ja bandu baahona kilimba.
3 Babiya bajemba nhwambu nnyai palongi ji kiteu su ubambu na palongi ji iumbi yeibii nsesi yomi na aseja bala. Ngakuba mundu jojawesa kulibola nhwambu we hogu ila bandu haba laki jimu alubaini nu nsesi elupu bababiya akombuliwi pundema.
4 Bandu haba ndi bala babube ngaseawahiki kulipili ku kugone na akambomba hata lisoba limu, nabombi ndi akakombu. Bombi ankagu Mwanalikondoo kwokapi kojujenda. Nabombi akombuliwi kuhuma kwa bandu bangi boti abiya buutumbuli kwaka Sapanga na kwaka mwanalikondoo.
5 Ngasebawaiki kulonge isoli hata kidogu na ngasebabii ni likosa lokapi.

Atumi atatu bu kunani kwaka Sapanga

6 Ndienu nummbona ntumi jongi juhomba pikilanda jukunani koni jubii ni Lijambu la Amboni la yaka petapeta yaka Sapanga, julandila kwa bandu baatama pani punndema kwa kila nndema, kwa kila likabila na kwa kila ba luga na kwa kila lukolu.
7 Najombi japwaga kwa sauti ngolongu, “Munzogopa Sapanga nukumpeke ulumbi! Ndaba lisaa lihikiki lukupia kutemuliwa kwaki. Mungungamaliya jombi jojabombiki kunani nu pu ndema, nhanga na chemuchemu ja masi.”
8 Ntumi jongi jwa pili ankagula ju utumbuli hoju koni jupwaga, “Juhabwike! Hena Babeli nkolongu juhabwike! Babeli jojuwe jwahenga bandu bukunndema goti akunywa divai jaki ingali jejunhenga bandu kutokule kuhenga ugoni!”
9 Ntumi jongi jwatatu jwapitila baada ja atumi bangi abeli bala japwaga kwa sauti ngolongu, “Ana mundu jokapi joangungamalia kinyama jola ni kimong'umong'u saki nu kujegewa alama jaki panani ji kibongi jaki au panani ju kuboku kwaki,
10 najombi kabee jikunywa divai ji inyela jaka Sapanga jejuje alenganaki bila kuhangangana na masi nukujakani mu kikombi si inyela yaki. Mundu we hoju jung'alika mwotu wi ibiliti palongi ja atumi bu kunani kwaka Sapanga ba sapi na palongi jaka Mwanalikondoo.
11 Liyoi la mwotu gowaang'alisa gukwela kunani masoba ganga na mwisu. Bandu haba babikilumbali kinyama hesi ni kimong'umong'u saki nu kubekwa alama ji liina laki, ngabiipomule ikilu na muhi.”
12 Ndienu hapa ndi bandu ba Sapi baka Sapanga baajetake miilu jaka Sapanga nu kunhobale Yesu, apalika kunhinakali.
13 Ndienu, najoana sauti kuhuma kunani kwaka Sapanga japwaga, “Andika ana! Nambanga bandu bala bakuwa sajenu nukuendale koni ajongini na Bambu.” Najombi Loho jupwaga, “Hena! Biipomuliya baada ja mang'aliku gabu ndaba mahengu gabu gatenda kwaajengale”.

Ilebi yeiuswa pundema

14 Ndienu nalinga na kumbi pakabii ni liundi lihuu na jutami panani jaki jabiya ngati Mwana waka Mundu. Jwabii na seketule ja zahabu mmutu jaki nu jukamuu kijipi kikali mu kuboku jaki.
15 Ndienu ntumi jukunani jongi jahuma munyumba jaka Sapanga nu kunkema kwa sauti ngolongu jola jojabiya jutami kunani ku liundi, “Mpepa koku tumia kijipi saku wakahusa, ndaba masoba gu gukuhusa gahikike, ndaba ilebi gu pundema gakomiki.”

16 Ndienu jola jojatemi kunani ji liundi jwajipa nndema ni kijipi saki, ni ilebi yatenda kubongwa.
17 Ndienu ntumi jukunani kwaka Sapanga jongi jwauma mu nyumba jaka Sapanga jejibii kunani kwaka Sapanga najombi kabee jwabia jukamwi kijipi sekitema.
18 Henu ntumi jongi jojujemale mwotu, jahuma pa mesa jukupiiki litambiku nukukema kwa sauti ngolongu ntumi jola jojabii ni kijipi jejitema nukumpwagi, “Jukua kijipi saku jejitema ukasekula nukuibeka pamu ingonyu i mizabibu yu pundema ndaba matunda gi mizabibu jaki jibewiki.”
19 Ndienu, ntumi ju kunani we hoju jajipa ni kijipi saki zabibu yu pu nndema jwabeka pamu zabibu yu nndema, nu kuijege pandu pukuminyi zabibu pi inyela ngolongu yaka Sapanga.
20 Zabibu baminya pandu pukuminyi zabibu papabii kunza ja musi, na mwai wapita pandu pepala nu kusembaleka ulasu wa kilumita mia tatu.

15

Atumi saba na nukulapuliwa kwa mwisu

1 Ndienu ni ibona nginyuli najengi ngolongu na kusangasa kunani. Pakabi na atumi saba bu kunani baahenga kulapuliwa kwa saba kwa mwisu, gukujomo Inyela yaka Sapanga.
2 Ndienu nikibona ngati nhanga gu liloli, jihangangangini na mwotu. Naabona kabee bala bandu babikiwesiki kinyama ni imong'umong'u yaki na jojuwe liina laki lebililogwile sukubalanga. Bandu haba babiya ajemiki pulutengu ju nhanga ji liloli, koni abii ni imbata yebapekiwi na Sapanga.
3 Babiya ajemba uwambu waka Musa, ntumisi waka Sapanga nu uwambu waka Mwanalikondoo koni akapwaga:
“Bambu Sapanga Jwana Makili,
mahengu gaku makolongu na gu kusangasa ngani!
Gu nkolongu wa nndema masoba goka ganga namwisu,
indela yaku ndi ya haki na ya sakaka!
4 Boo, nya jwanga kugutende isima wehapa Bambu?
Boo, nya jwanga ku lilumbali liina lako?
Ndaba wehapa kajika jaku ndi wa sapi
nndema joti jaguhikila
nu kugungamali,
ndaba mahengu gaku ga haki gatei kulangi.”
5 Egapeta haga nijibona nyumba jaka Sapanga jabiya jihoguliwi nu nkati jaki labii lihema lelilangi Sapanga jubii.
6 Ndienu abiya atumi saba babii nukulapulika kwa saba bapita mu nyumba jaka Sapanga babiya aweti ingobu yeinyambiki sapi yeing'anya nu ukanda wa zahabu nhingu yabu.
7 Ndienu jumukati ji iumbi yomi nsesi jaapeki atumi bu kunani saba bala bakuli ya zahabu yeitweliitweli inyela yaka Sapanga, jojutama masoba ganga na mwisu.
8 Nyumba jaka Sapanga jatweli liyoi ndaba ju ulumbi waka Sapanga na makili gaka Sapanga na ngakuba mundu jojawesa kujingi mu nyumba mbaka mwisu ukulapulika kwa saba ga Atumi bu kunani saba.

16

Bakuli saba yi inyela yaka Sapanga

1 Ndienu, najoana sauti ngolongu kuhuma mu nyumba jaka Sapanga jakaapwagila atumi bukunanu kwaka Sapanga saba bala, “Nzendannya mwakajitala mabakuli saba gi inyela yaka Sapanga punndema.”
2 Ndienu, ntumi ju utumbuli jajenda jajitala bakuli jaki jiinyela panani ju nndema, apalapa gaapata maputi gagaaumisa boti baabii na alama ji kinyama na babijilumbaliya imong'umong'umu yaki bala.
3 Ndienu, ntumi jukunani kwaka Sapanga wa pili jajitala bakuli jaki jiinyela mu nhanga. Nu nhanga wang'anambuka kuba mwai ngati mwai waka mundu jojuwii, na kila iumbi yomi mu nhanga yatenda kuwa.
4 Ntumi wa tatu jukunani kwaka Sapanga jajitila bakuli jaki jiinyela mu ndosi na chemuchemu ja masi, nayombi yang'anambuka mwai.
5 Nunzoa ntumi jukunani kwaka Sapanga jojujemale masi jakapwaga, “Wehapa gutemu ngati ekupalika, we wa sapi jojubii na jojwiibiya!

6 Ndaba bandu haba baakoma bandu ba sapi na alota, na wehapa wapekii mwai akunywa ngati hebapalika kujopa!"
7 Ndienu, najoana sauti kuhuma pa mesa jukupogale ubani jakapwaga, "Ena, Bambu Sapanga jwana makili goti! Kutemu kwaku ndi kwa sakaka ni jibii ngati ejipalika kuba!"
8 Ndienu, ntumi jukunani kwaka Sapanga ja nnsesi jajitila bakuli jaki panani ja lyoba. Lyoba lapata makili ga kwaajosa bandu kwa mwotu waki.
9 Ndienu, bandu bakupiki lyaa ngani; buntondulana Sapanga jojubii nu uwesu kupete kulapulika kwe hoku. Lakini ngase bajetaki kugaleka mahakau gabu nu kundumbali Sapanga.
10 Ntumi jwa tatu jukunani kwaka Sapanga jajakana bakuli jaki pi kiteu su ubambu saka kinyama kikali sela, nu ubambu waki wayekaliwa na lwii. Bandu bamemana lulimi lwabu ndaba ju ubini,
11 buntondula Sapanga jukunani ndaba ju ubini wabu nu maputi gabu. Lakini bakana kunganambuka nu kugaleka mahengu gabu giliya.
12 Ndienu, ntumi jukunani kwaka Sapanga wa sita jajitala bakuli jaki panani ja losi lukolongu gobugukema Epulati. Masi gaki gatenda kujomale, nakahandali indela aka bambu kuhuma mashaliki.
13 Ndienu niibona loho itatu yukusukisa yeibii ngati manyotu, ipita mu ndomu ugujoka gola na mu ndomu ji kinyama nu mu ndomu mwaka mlota jwi isoli.
14 Heyi ndi loho yi ilombu yeihenga ndondukela. Ndienu bajenda kwaka bambu nkolongu bu nndema yoti na kwaabeka pamu kwa ndaba ja ngondu ji lisoba likolongu laka Sapanga Jwana Makili goti.
15 "Linga, nhika ngati mwii! Jupengaliwi jombi jojuliangali nu kuwata ingobu yaki ili jwi jenda heu ako na ako nu kubonikana iyoni yaki pangwendu."
16 Ndienu, loho yukusukisa heyi babongana aka bambu haba pandu pabakema kwi kiebulania Halimagedoni.
17 Ndienu, ntumi jwa saba jukunani kwaka Sapanga jajitala bakuli jaki nnani, na sauti ngolongu jajoinika kuhuma mu kiteu su ubambu sekibi mu nyumba jaka Sapanga jejibi kunani kwa mahundi, jakapwaga, "Kila sindu kihengiki."
18 Kwapitila imulimuli ikitobi nu kulundumi nu kubogame ni kililima kikolongu su nndema lelule ngaseliwaiki kupiti tumbuka Sapanga paambomba mundu pu ndema.
19 Musi nkolongo gola wakajuka ipandi itatu, nayombi misi ya nndema yengi jatenda kuhalabika. Sapanga jugukombuka musi nkolongu uku Babeli, jugukenga kikombi sa divai ji inyela yaki ikolongu.
20 Kilwa yoti kuboka, najombi itombi ngase yabonikana kabee.
21 Iyula ja malibu makolongu jejibii nu utopi wa ngati kilu hamsini kila jimu, jaakunila bandu, nabombi buntondula Sapanga ndaba ju kulapulika kwi iyula ji indobi. Ena nu kulapulika kwi iyula je hoku kwi indobi labiya likolongu nakanopi.

17

Mmbomba jojutenda mgoni

1 Jumu jwa atumi baka Sapanga bu kunani saba bala bababii na bakuli saba gala jahika nu kumbwagila, "Hikaje, nagulangia kutemuwa kwaka mmbomba jojutenda ugoni nkolongu, na musi nkolongu goasengiki pambipi na losi hingi.
2 Jojuwe bambu nkolongu ju nndema juhengiki naku ugoni, na bandu baatama pundema balobi divai ju ugoni waki."
3 Ndipala ntumi jukunani jola janyukua mu Loho jaka Sapanga nu kumbeleka kulukoba. Hoku nummbona mmbomba jumu jutemi panani ji kinyama kikeli jojutweli mahina gukuntondo Sapanga nhyega joti. Kinyama kikali se hesi sabii ni imutu saba na manyelu kome.
4 Mmbomba we hoju jabiya juweti ingobu ya langi ya zambalau ni ikeli, jilipambiki kwa indu yealenganaki kwa zaabu, malibu ga bei ngolongu na mayuda gabei ngolongu gabagakema lulu. Mu kuboku jaki jabiya jukamwi kikombi sa zahabu sekitweli majambu gu kusukisa gagalangi ugoni waki.
5 Pikibongi saki jabia juandikwi liina la majambu gagilihihiki, "Babeli nkolongu, mmbomba ju ugoni waka agoni boti na majambu goti gu kusukisa ngamaa pani pundema."
6 Numbona mmbomba hoju julobi mwai wa bandu baka Sapanga, na mwai wa bandu babakomiki ndaba jukupwaga gababweni nu kujoana kuhuma kwaka Yesu.

Nane panummbona nasangi ngamaa.

7 Lakini ntumi jukunani kwaka Sapanga jambwagila, “Ndaba ja kii gutenda kusangaa?
Nepani nagupwagila majambu gagilihihiki guku mmbomba we hoju ni kinyama se hesi
joanzukuu jojuwe jubii ni imutu saba na manyelu komi.
8 Kinyama kikali sela seukibweni, sabi somi na henu kiwile. Nasombi kibii tayali
kukwela kuhuma ku libomba langa na mwisu nu kujenda kukomeka. Na bandu baatama
panani ju nndema banga kuandikwa mahina mu kitabu sa womi; tumbuka kubombwa
nndema, bisangia kukibona kinyama sela puwanzu sabi somi na henu kiwile.
9 “Hapa ndi papalika malangu nu kumanya! Imutu saba ndi itombi saba yejutami
mmbomba hoju jutemi panani jaki. Imutu ye heyi kabee ndi aka bambu akolongu saba.
10 Kati ja haba aka bambu akolongu saba, nhwanu akuwiki, jumu jakoni jakalongosa na
jongi jola jakona ngakuhika na pajihika jwiilongusa ku kipindi kisokopi pena.
11 Kinyama kikali sehesi sesabii kitama pamwandi pala lakini sajenu ngasejutama kabee
ndi bambu nkolongu wa nani, najombi kabee ndi kati ja aka bambu akolongu saba bala na
jombi jujenda kukomeka.
12 “Manyelu komi gawagabweni ndi aka bambu akolongu kumi babube bakona ngase
atumbuli kulongosa. Lakini baapekiya uwesu uku kulongosa ngati bambu nkolongu ku
lisaa limu pamu ni kinyama kikali sela.
13 Aka bambu akolongu boti komi haba biijetangania sindu simu, na bakipekiya
kinyama kikali sela makili nu uwesu wabu woti.
14 Biikomana na Mwanalikondoo lakini Mwanalikondoo pamu na bala bajaakemiki na
kwaahagu babube ndi bahobaleka jaawesa ndaba jombi ndi Bambu wa mabambu nu
Bambu nkolongu waka bambu akolongu.”
15 Ntumi ju kunani jambwagila kabee, “Masi gala gawagabona pajutemi mmbomba junu
ugoni, ndi makundi ga bandu ba kila nndema, lukolu na luga.
16 Manyelu komi gala gawagabona ni kinyama kikali sela haba bansukila mmbomba
junu ugoni jola, bijukua kila sindu sejubii naku nu kundeka heu, biikula inyama jaki nu
kuntinii kwa mwotu.
17 Ndaba Sapanga jubei mu mioju jabu sejupala ahenga, gagipitila bakipekiya kinyama
kikali sela makili gabu mbaka malobi gaka Sapanga pagijaganinya.
18 “Nu mbomba joumbona jola ndi musi nkolongu gola gowalongosa aka bambu nko-
longu bu pundema.”

18

Kuabuka kwa Musi uku Babeli

1 Pagapeta haga, nummbona ntumi jongi jwaka huluka kuhuma kunani. Jwabia nu
uwesu nkolongu, na ndema jamulikwa nu kunang'ana kwaki.
2 Ndi jwajamalia kwa sauti ngolongu kupwaga, “Guhabwike, guhabwike, Musi Babeli
nkolongu! Henu gubii pandu puku tamiwa ni ilombu, pabii pandu pukutamiwa na loho
iliya, na pandu pukutamiwa ni ijuni ipija nu yukusukisa.
3 Ndaba bandu ba ndema yoti alobii divai ngali jukupala ngamaa ugoni waki, na aka
bambu akolongu ba ndema atei ugoni na jombi. Na baa hemelesa nu kulomba bu
punndema pani apatiki mali gingi kwa makili ga ndokule yaki yukulitogulesa.”
4 Ndienu najowana Sauti jengi kuhuma kunani kwaka Sapanga jaka pwaga,
“Mmboka kwaki, Mboka kwaki, mwabandu bangu,
ili mwii nhangangana pamu na mahakau gaki,
mwiika kupata kulapuliwa kojwiipata jombi.
5 Ndaba mahakau gaki gabii gingi nga maa galundikini mbaka kunani,
na Sapanga jukombwiki mahakau gaki.
6 Munhengila ngati hejunhengi mwanganya,
munndepa mala pabeli kwa majambu ga juhengiki.
Munhangania mukikombi saki divai ngali
mala pabeli ja sejwahangangini.
7 Mumpekia mang'aliku nu usungu ngati hejukipunika,
kulengana nu kutama kwaki kukupala kulitogulesa.
Ndaba julipwagi mu moju:
‘Ndama pamba, nepani na bambu nkolongu mmbomba!
Nepani nga mmbomba joawii alome,
Ngamoni usungo!’
8 Kwa ndaba heji ku lisoba limu jwiipata malapuli:
Ugonzu, uzuni ni inzala.
Bannzosa mwotu,

ndaba Bambu Sapanga jo antemu jubii na makili."
9 Aka bambu akolongu bu punndema batenda ugoni najombi nukutama najombi kwa kukupala kulitogulesi biitenda kulobalake nu kulela pabiibona lioi la musi hogu gogu tinyika.
10 Ajema kutali ndaba jukujogopa kung'alika kwaki nu kupwaga, "Mitimukiboni, mitimukiboni wa Babeli! Musi go gumanyikana na gogubii na makili! Muda wilisa limu tu azabu jaku jitei kukupata."
11 Bandu bu pu nndema pani ba alombesa nukuheme biitenda kulela nukuhenga nu kugulobalake, ndaba ngase jubii mundu jo julomba kabee hindu yabu;
12 Ngasejubii kabee jukulomba zaabu yabu, malibu gabu ga feza, malibu gabei ngolongu na lulu, ni ingobu nhuu kupukupu, ni ingobu ya zambalau, ingobu yukunyelembuka, ingobu ikeli, yombu ya kila aina yi mikongu ju luumba, yombu yelenganaki na manyelu ga ndembu, yombu yoti yelenganaki kumikongu ya bei ngolongu, yombu ya shaba, na yombu yi kisomasoma na malumalu,
13 mdalasini, ndimbali, ulumba, mitela jebijikema manemane, ubani, divai, mahuta gi mizeituni, uwembi wa sapi ni inganu, ng'ombi ni likondoo, falasi na magali, kwaalombesa bandu kuba atumwa.
14 Bandu baalomba nukulombesa hindu biipwaga, "Hindu yoti yasapi yewiitokulia enu ihobiki na kuba kwaku na mali gingi kuobiki ngauwesi kuipata kabee!"
15 Bandu baalombesa hindu babapatiki mali gingi kupete musi hogu, biijema kutali ndaba jukujogopa kuhangangana mu mang'aliku gaki, biilela nu kutama ngati bandu heatama kipindi sa malelu,
16 koni apwaga, "Musibikiboni bandu ba musi nkolongu gongo. Bayobali kuwatali ingobu nhuu na ya ingobu ya zambalau ni ikeli, nu kujilemba kwiingobu ya zaabu n ingobu yealenganaki kwamadini ga malibu ga bei ngolongu na lulu!
17 Ku lisaa limu pee mali gingi yaku ihobiki!"
Bandu boti baaendesa sitima na bandu babu baakwei sitima, na boti bahenga lihengu mu nhanga bajema kutali,
18 na pabilibona lioi lya motu gogwabia gwatinia, balela kwa sauti, "Ngase kupiti kuba na musi nkolongu ngati hogu!"
19 Bilijitilya luhombi panani jiimutu yabu kulangi abii nuusungu koni, "Mitigukiboni wa musi nkolongu! Musi go gugwe bandu boti baabi na sitima yeijenda mu nhanga babapata mali gingi kuhuma ku hindu yaki hingi. Ku lisaa limu pee ahoiki kila sindu!"
20 "Mwaboa mwentama kunani kwaka Sapanga ntogulia, na ntogulia mwabandu ba sapi baka Sapanga mitumi na alota baka Sapanga, ndaba Sapanga jugutemwi musi ndaba ja majambu gagunhengi mwanganya!"
21 Ndipala ntumi jumu jukunani jwatondubia lilibu ngati lilibu likolongu lukupole, julilekala pu nhanga koni jupwaga, "Ndi Babeli musi nkolongu he wiilekalwa kwa makili nagombi nga wiibonikini kabee.
22 Sauti yi ilimba na bandu baajemba, sauti ya bandu baapega pyelembi na sauti ja bandu baapula imbata nga yi ijowaniki kabee nkati jaku. Ngasejubii pundi jwa jokapi jojwibonikana kabee nkati jaku, wala sauti jililibu lukupole nga jiijowaniki kabee nkati jaku.
23 Mwanga wa taa nga gubonikani kabee nkati jaku, sauti jaka bambu wandoa na kamwali wandoa nga yijowaniki kabee nkati jaku. Bandu baku baalomba nu kulombesa babia hakolongu pu nndema, nu kupete uhabi waku bandu ba ndema yoti atei kuhobeswa!"
24 Musi uku Babeli watemuliwa ndaba nkati ja musi hogu wabonikana mwai wa alota baka Sapanga na jaka bandu baasapi baka Sapanga na boti ba bakomika kukwasinza mu nndema.

19

1 Egapeta haga najoana sauti ngati nsambi nkolongu wa bandu bingi kunani apega keleli koni apwaga: "Julumbalika Sapanga! Uokopu nu ulumbi nu uwesu ndi waka Sapanga witu,
2 Ndaba kutemu kwaki ndi kwa sakaka na ngati ekupalika. Antemwi mgoni nkolongu jola jojuhobisi nndema ku ugoni waki. Sapanga antemwi ndaba jaakomiki atumisi baki."
3 Bapwaga kabee kwa makili, "Julumbaliwa Sapanga! Lioi la mwotu lelitinii musi we hogu wikwela panani masoba ganga namwisu!"
4 Na aseja isilini nu nsesi bala ni iumbi yomi nsesi yela yapega magoti nu kunngungamali Sapanga jojutami panani ji kiteu su ubambu koni bakapwaga, "Ena! Julumbaliwa Sapanga!"

Tipati jaka Mwanalikondoo

5 Ndienu, japitila sauti pi kiteu su ubambu jakapwaga, “Mundumbaliya Sapanga mwaatumi baki boti, mwaboa mo munzogopa Sapanga, asoku na akolongu.
6 Ndienu, najoana sindu ngati sauti junsambi nkolongu wa bandu na ngati sauti ja masi gingi gagasembaleka na ngati sauti ju kulundumi jakapwaga, ‘Julumbalika Sapanga!’ Ndaba bambu Sapanga witu Jwana Makili goti jutenda kulongosa!
7 Tutoguliya nu kululuta, tundumbaliya Sapanga ejubii nkolongu, ndaba kipindi sa tipati jaka Mwanalikondoo kihikike na kamwali wa ndou jubii tiyale.
8 Najombi anzetakali juwata ingobu ja sapi nhuu jejinga.” Ingobu nhuu ja sapi ndi jilangi mahengu ga amboni gaahenga bandu baka Sapanga!
9 Ndienu, ntumi ju kunani kwaka Sapanga jambwagila, “Andika, apengiwi bandu ba baakokii ku tipati jaka Mwanalikondoo!” Kabee jambwagila, “Haga ndi malobi ga sakaka gaka Sapanga.”
10 Ndienu, naabuka koni pamihu jangu palonguli pai palongi ja magolu gaki ili nungungamaliya, lakini jombi jambwagila, “Wiihenga hela! Nepani kabee nu ntumisi nzaku pamu na alongu baku na babubweni nukunzoana Yesu. Mungungamaliya Sapanga!”
Ndaba bandu bababapwagi bangi majambu gaka Yesu alongoswa na loho jojwaalongosa alota baka Sapanga.

Jojukweliki falasi nhuu

11 Ndienu, nukubona kunani kukahoguka na palongi jangu labii li falasi lihuu, jojuwe jojakwei li falasi bunkema Jojuhobaleka na Sakaka. Najombi hejutemu bandu nukukomana ngondu jutenda ngati ekupalika.
12 Mihu gaki ndi ngati miali ja mwoti gogunyaka, na panani ju umutu waki ibii seketuli hingi. Jabiya ni lihina leahandiki pananijaki lelule nga mundu jo jilimanyi ila mweni pena.
13 Jabiya juweti ingobu yebabii atumbiki mu mwai. Ni lihina laka mundu we hoju ndi “Lilobi laka Sapanga.”
14 Alonda buku nani bumpwata koni akwei falasi nhuu na aweti ingobu nhuu na yeinyambiki.
15 Mundomu jaki wapita upanga nkali goguwe jwiitumiya kwa lapuli bandu bandema yoti. Najombi jwaalongusa kwa ndonga jaki jiki somasoma. Nukuminya divai pandu puku kuminyi inyela ngolongu yaka Sapanga Jojubii na Makili.
16 Panani ji ingobu jaki, na panani ju nhunguu, jabiya liandikwi lihina: “Bambu nkolongu wa aka bambu akolongu na Bambu wa aka bambu.”
17 Ndipala, numbona ntumi jujemiki mu lyoba. Japwaga kwa sauti ngolongu nu kwiipwagi ijuni yoti yeyabiya ihomba kunani, “Nhika! Nketangana pamu pa tipati ngolongu jaka Sapanga.
18 Nhika mwakakula nhyega ja aka bambu akolongu na jaka akolongu ba alonda na jaka bandu bana makili na ja falasi na ja baakwela falasi babu, nhika mwakakula nhyega ya bandu boti. Baalekakiwi na ya atumwa na baabi asoku na akolongu.”
19 Ndienu, nikibona kinyama kikali sela pamu na aka bambu akolongu bupu nndema na alonda babu aketangini pamu ili akomana na jojabii jukwei panani ja falasi na alonda baki.
20 Kinyama kikali sela bikikamula pamu nu nndota jwi isoli jojabii juhenga ndonduke pandupaki. Kwa ndonduke heyi jabiya jakongiki bababii na alama ji kinyama kikali sehesi na bababii bijigungamali kimong'ung'umu saki. Kinyama kikali sehesi pamu nu nndota jola babiya baaleki boti abeli koni bakoni bomi, nkati ju nhanga gogunyaka mwotu wa madini gi kibiliti.
21 Alonda babu bakomika ku upanga gowahuma mu nndomu jaka jo kwela falasi. Ijuni yoti yatupila kwa kula inyama yabu.

20

Lijobi likongwa yaka elupu jimu

1 Ndi numbona ntumi jumu ju juhuluka kuhuma kunani koni jubi na punguu ji libomba langa kuba na mwisu koni jubii nu nnyolu nkolongu mu maboku gaki.
2 Julikamula gujoka gola, gujoka gwa mwandi gola, gogugwe bugukema Mbaja au Lijobi, julikonga kwa yaka elupu jimu.
3 Ntumi jukunani jola julilekala Lijobi lela mu libomba lilasu langa kuba na mwisu, juupunga nndyangu gukujingali homu nu kukonga kwi kipungi su ulembu ili Mbaja hoju jiiwesa kabee kwaakonga bandu ndema yoti mbaka pa yiika yaka elupu jimu. Eyipeta yaka yehei lasima Lijobi lihoguliwa kabee kwikipindi kijipi pena.

4 Ndi niibona iteu yu ubambu na bandu baatemi panani jaki, bandu haba baapeki uwesu gu kutemu. Nabona kabee loho ya bandu bababia baasekwi imutu ndaba ja kwaapwagi bandu ga bagajowini nu kugabona kupete usakaka gojwapwaga Yesu na kwa ndaba ji lilobi laka Sapanga. Haba ngase bikigungamali kinyama sela ni kimong'umong'u saki, wala ngase babekwa alama jaki pi ibongi yabu, au panani ja maboku gabu, bapata kabee womi, balongusa pamu na Kilisitu kwa yaka elupu jimu.
5 Bangi bala babakuwa ngase bayokiki kabee mbaka yaka elupu jimu he yajomuka. Hoku ndi kuyoka ku utumbuli.
6 Bapengiwi ngamaa na bombi ndi bandu baka sapanga ba ahangangana mu kuyoka ko kutumbuli hoku. Kuwa kwa pili nga kukubi na makili kwabu, biikuba agolu baka Sapanga na Kilisitu na biilongusa pamu na jombi kwa yaka elupu jimu.

Kukomwa kwaka Lijobi

7 Yaka elupu jimu pa jiitimia, Lijobi liihoguliwa kuhuma mu kipungu saki.
8 Henu jwiipita kunza ku kipungu, jwiianza kwakonga bandu ba kila ndema ba apesangini upandi nsesi u mu nndema, haba ndi Gogu na Magogu. Lijobi laajonganisa pamu ili akomana ngondu, nabombi biibia bingi ngati nsangi ukumbwani.
9 Bapesangana mu nndema woti, biliyonguluta libwalu la bandu baka Sapanga na musi waka Sapanga go jugupala. Mwotu wahulika kuhuma kunani na kwaatinii.
10 Najombi Mmbaja jojwakuba jutenda kwaakonga, jwalekalwa nkati ju nhanga gogunyaka motu na madini gi kibiliti mobabi baaleki, kinyama kikali sela nu nndota jwiisoli, nabombi biing'aliswa mui ni ikilu, masoba ganga na mwisu.

Kutemuliwa kwa mwisu

11 Ndienu nikibona kiteu su ubambu kikolongu kinhuu, na jojutama panani jaki jola. Ndema nu kunani yatenda kuntila, na ngase yabonikini kabee.
12 Ndi naabona bandu baakuiki akolongu na asoku, ajemiki palongi jikiteu su ubambu, niitabu yatenda kuhogulewa. Ndi kitabu sengi satenda kuogulewa, ndi kitabu sa womi. Na bandu baawi haba batemuliwa kulengana na mahengu gabu ngati hekuandikwi nkati ji itabu hei.
13 Nhanga gwaapia kunza bandu bababii nnkati jaki. Kuwa na ndema ja bandu baawi yaapia kunza bandu bababia nkati jaki. Kila mundu jwatemuliwa kulengana na mahengu gaki.
14 Ndienu kuwa nu nndema ja bandu baawi yalekalwa nkati junhanga wa motu. Nhanga wa motu hogu ndi kuwa kwa pili.
15 Mundu jokapi jwanga kubonikana juandikwa liinalaki mu kitabu sa womi, bunndekala mu nhanga gwa motu.

21

Kunani kwaka Sapanga kunyai na nndema nnyai

1 Ndienu, nikubona kunani kwaka Sapanga kunyai nu nndema nnyai. Ndaba kunani kwaka Sapanga kuutumbuli na ndema ju utumbuli ipetiki, wala ngase gubii nhanga kabee.
2 Nugubona musi wa sapi, Yelusalemu nnyai, wakahuluka kuhuma kunani kwaka Sapanga. Gwabia buguhandi sapi ngati kamwali wa ndoa jobundembiki kuketangana nu nndomi waki.
3 Ndienu najowana suuti ngolongu kuhuma mu kiteu su ubambu jikapwaga, “Linga! Pajutama Sapanga gabii pamu na bandu. Najombi jiitama pamu na bombi. Nabombi biibia bandu baki najombi jiibia Sapanga wabu.
4 Jombi jiiputa maholi gabu goa, ndaba kuwa ngakikubi kabee, wala usungu wala kilelu wala ubini, ndaba majambu ga tumbuliya gapetiki.”
5 Ndienu jojatamiki panani jikiteu su ubambu jola jwapwaga, “Lingaliya, nhenga majambu goti kuba manyai!” Kabee jambwagila, “Andika lijambu lendee, ndaba malobi gangaa ganugupwagi ndi ga gahobaleka na ga sakaka.”
6 Kabee jwambwagila, “Gatimii! Nepani ndi Alufa na Omega ndi Jojwatumbulia kila sindu na Jojwiijomulia kila sindu. Jo jubii ni inywita nampekia sakunywa sabwaka kuhuma mu kiliba sa masi ga womi bila kulepee sokapi.
7 Na jojwiiwesa jilisa goti haga, nanee niibia Sapanga waki, najombi jwibia mwana wango.
8 Lakini baajogopa, banga kuhobale, baasukisa na bakoma na agoni na ahabi na ba agungamali imong'umong'u na pamu na bini isoli boa na pandu pabu ndi mu nhanga go gujaka mwotu wi kibiliti gola. Ako ndi kuwa kwa pili.”

Yelusalemu inyae

9 Ndi jumu ja atumi bu kunani saba bala ba babii na mabakuli saba gala ga malapuli saba gamwisu jaika nu kumbwangi, “Hika, nanee nagulangia kamwali wa ndoa, yani nhanu waka Mwanalikondoo”
10 Ndi najukuliwa na Loho jaka Sapanga nu mtumi waka Sapanga jukunani jwambelika ku kitombi kikolongu ni kilasu, janangia musi wa sapi gola, Yelusalemu, ukahuluka kuhuma kunani kwaka Sapanga.
11 Gwabia gunang'ana ku ukolongu waka Sapanga, nukunang'ana kwaki kwabii ngati lilibu lana bei ngolongu ngati yasipi, sapi ngati Liloli.
12 Musi gwe hogu wabia nu ukuta nkolongu, nndasu go gubii ni milyangu komi ni ibeli, panani ja kila nndyangu wabia ulondwa nu ntumi jumu jukunani kwaka Sapanga. Pakila nndyangu nkolongu kwaandikwi liina limu kati ja mahina komi na mabeli ga makabila guku Izilaeli.
13 Kila upandi kwabii ni milyangu mikolongu mitatu: Upandi kolipitii lioba milyangu mitatu nu upandi uku kusana milyangu mitatu nu upandi wa pai milyangu mitatu nu upandi kolijingi lyoba milyangu.
14 Ukuta wa musi hogu wabia gusengiwi panani ja malibu komi na mabeli gunsingi na panani jaki gaandikwi mahina gi mitumi komi na abeli bala waka Mwanalikondoo.
15 Ntumi jukunani kwaka Sapanga jo julongila nanepani jola jabii na ndonga ja zaabu ili kupeme musi hogu, milyangu jaki nu ukuta waki.
16 Musi we upana waki nu ulasu waki wabia gulengini. Ndienu ntumi jukunani kwaka Sapanga japema musi hogu kwa ndonga jaki, ulasu nu upana nu ulasu ukujenda kunani ukuta waki wabia kilomita elupu ibeli na mia nsesi.
17 Ndi japema uneni wu lumatu kabee, na gwombi wabii mita sitini kwi kipemu sa miu gaka mundu se jwatumia Ntumi jukunani kwaka Sapanga.
18 Lumatu lweholu lwabia lusengiwi kwi imabu makeli ga bei ngolongu ga yasipi. Musi weni wasengiwi na zaabu sapi, jejinang'ana ngati liloli.
19 Malibu gu nsingi gu lumatu lwe hogu gabia agalembiki kwa kila ainana ga malibu ga bei ngolongu. Lilibu lu utumbuli lu nsingi labii la bei ngolonu lelabi likeli ni lilibu la pili labii labei ngolongu lelibi na langi ngati jukunani ni lilibu la tatu labia la langi ja mahamba ni lilibu lu nsensi labia lilibu leling'ala la langi ja mahamba,
20 ni lilibu lu nhanu saludoniki, la sita akiki, la saba kilisiolito, la nani zabalajadi, la tisa topazi, la komi kilisopulaso, la komi na joma yasinto, na la kumi na ibeli ametisito.
21 Ni milyangu komi ni mibeli jela jabia mayuda gabagakema lulu kumi ni ibeli, kila nndyangu wabia gulenganakiwi kwa lulu jimu. Indela ngolongu ja musi jabia jilenganakiwi kwa zaabu sapi, jejinang'ana ngati liloli.
22 Ngase nijibweni nyumba jaka Sapanga mu musi je mola, ndaba Bambu Sapanga jo jubii na makili goti na Mwanalikondoo abii mola badala jaki.
23 Musi we hogu ngase gupala lyoba wala lubalamwei kuunang'anaki, ndaba ukolongu waka Sapanga utenda kwaanang'anakia, na taa jaki ndi Mwanalikondoo jola.
24 Bandu ba ndema yoti biijenda mu unang'anu waki na aka bambu akolongu bupu nndema biileta mali gabu nkati jaki.
25 Milyangu ja musi we hogu jibia lipala muda gowa, ndaba nga kwiikubi niikilu momujene.
26 Indu yaamboni na mali ga bandu bupu nndema giiletwa nkati je homu.
27 Sindu sanga kujetakewa palongi jaka Sapanga ngasiijingi momujene, wala mundu jokapi jojuhenga majambu gu kusukisa au gi isoli nga jujingii homo. Ila pe bandu baandikwi mu kitabu sa womi saka Mwanalikondoo ndi ba bijingala nkati jaki.

22

1 Ndi mtumi ju kunani kwaka Sapanga jwanangia losi ja masi ga womi gaganang'ana ngati liloli, koni ganyika gahuma kukiteu su ubambu saka Sapanga na saka Mwanalikondoo.
2 Losi heji janyika kupete pikilanda indela ngolongu ja Musi. Pulukegi ja losi heji kwabii nu nkongu wa womi gogu papa matunda mala komi ni ibeli kwa saka simu, yani kila mwei na mahamba gaki ndi mitela ja kwaalamisa bandu ba ndema yoka.
3 Nga sindu sokapi sekipatiki yaambamba sekiibia mu musi hogu.

Kiteu su ubambu saka Sapanga na Mwanalikondoo kiibia mu musi hogu, na atumisi baki biitenda kungungamali.
4 Bapabona pamiu jaki, ni lihina laki liihandikwa pi kibongi sa pamihu jaki.
5 Ikilu ngajiikubi kabee, wala ngabiipali unang'anu wa taa au wa lyoba, ndaba Bambu Sapanga jwiitenda kwaanang'anaki, nabombi biilongusa masoba ganga na mwisu.

Kuhika kwaka Yesu

6 Ndienu, jwambwagila, “Malobi haga ga sakaka na gu kuhobaleka. Bambu Sapanga
jojwaapeke alota baki Loho waki, junntuma ntumi waki jukunani jwaalangia atumisi baki
gagiipitila kipindi kijipi sesiika.”
7 “Jowana! Hiika nyata. Jupengaliwi jo jagajetake malobi gu ulota gagabi mu kitabu
senzeno.”
8 Nepani Yohana, nenagajowini nukugabona haga goha. Panajomula kujogwana
nukubona, napega magoti palongi juku ntumi jukunani kwaka Sapanga hoju jojwanangi
majambu haga, ndi napala kunngungamali.
9 Lakini jombi jwambwagila, “Kotuka! Nepani nunntumi pe ngati wehapa na alongu
baku alota baka Sapanga na boti ba bagajetake malobi gagabi mukitabu senze. Nndum-
balia Sapanga!”
10 Kabee jwambwagila, “Wiia malobi guulota gagabi mu kitabu senze, ndaba kipindi
sukupiti majambu ge haga kihegali.
11 Kwa sajenu jojuhenga majambu ga liyaa juhendalya kuhenga, na jojuhenga ganga
kujetakewa na Sapanga juhendalia kuhenga. Jojuhenga majambu gaamboni juhendelya
kuhenga gaamboni, na jojubii jwaasapi juendalya kuba jwaasapi.”
12 Yesu jupwaga “Jowana! Nhika nyatanyata pamu na seketule je nampekia kila jumu
kulengana na mahengu gaki hegabii.
13 Nepani ndi Alufa na Omega, juutumbu na jwa mwisu, jojwatumbulia hindu yoka na
mwisu wa hindu yoka.”
14 Apengaliwi baasapa ingobu yabu, awesa kujetakewa palongi jaka Sapanga kula
litunda lu nkongu wa womi na ajingala ku musi kupete milyangu jaki.
15 Lakini kunza je hoku ibii yimbwa na ahabi na agoni baakoma na baagungamali
imong'umong'u na boti baapala kulonge isoli.
16 “Nepani Yesu nuntumiki ntumi wangu jukunani junndangia majambu haga mu
makundi ga bandu babunhobale Kilisitu. Nepani namundu ju lukolu lwaka Daudi. Nepani
na ndondu jejinang'ana pu lukela!”
17 Loho jaka Sapanga na Kamwali wa ndoa apwagaa, kila mundu jojujowana haga,
“Hika!”
Jojubi na nywita juhika.
Jojupala, na ju jukuha masi ga womi bila malepu.

Mwisu

18 Nepani na Yohana naapwagi boti baajowana malobi gu ulota gagabii mu kitabu
senze: Mundu jokapi najujonzuki sokapi mu majambu gangani, Sapanga jwanzonzukia
majambu giliya gagaandikwi mu kitabu senze.
19 Na mundu jokapi na jupongwisi sokapi mu malobi guulota gagabi mu kitabu senze,
Sapanga jwaanyaga pandu paki mulipungu lu nkongu gwa womi gola, na pandu paki mu
musi gwaasapi gola, yeyuye ndi yealandi mu kitabu senze.
20 Yesu jo jupwaga malobi haga ga sakaka jupwaga. Sakaka nhika nyata.
Ena, kubia haelahela. Nhika nyata, Bambu Yesu.
21 Nunndobe mwaboha waamboni waka Bambu Yesu. Ena.